

^ ^
PESCANIK

Peščanik FM: KNJIGA 13

Za izdavača: PEŠČANIK

www.pescanik.net

Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ

Karikature: Predrag Koraksić CORAX

Kreativni direktor: NADEŽDA MILENKOVIĆ

Grafičko oblikovanje: SLAVIŠA SAVIĆ IDEAMAN

Lektura: JELENA GALL

Kompjuterska obrada teksta: IVAN MILADINOVIĆ, SELENA MILADINOVIĆ

Transkript: GORDANA MARTINOVIĆ

Štampa: FULLMOON, 2008.

TIRAŽ: 2000

ISBN 978-86-86391-17-9

Objavlјivanje knjige 13 pomogao

Švedski helsinški komitet za ljudska prava.

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-92
323(497.11)(047.53)
316.7(497.11)(047.53)

PEŠČANIK [FM]. [Knj. 13] / [urednice
Svetlana Lukić i Svetlana Vuković ;
karikature Predrag Koraksić Corax] . - Beograd
: Peščanik , 2008 (Beograd : Fullmoon) . - 451 str.
: ilustr. ; 22 cm

Tiraž 2.000

ISBN 978-86-86391-17-9

a) Србија - Друштвене прилике б) Србија - Политичке
прилике

COBISS.SR-ID 154257420

SADRŽAJ

12. 09. 2008 : BASMARKE

- 11 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*,
16 ŽARKO KORAĆ, *profesor psihologije*,
27 VOJISLAV PEJOVIĆ, *pisac*,
33 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

19. 09. 2008 : VOZ ZA EVROPU

- 47 MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista*,
56 MILAN VUKOMANOVIĆ, *sociolog religije*,
65 SRDA POPOVIĆ, *advokat*,
74 PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

26. 09. 2008 : KRIVIČNO DELO BILJANE SRBLJANOVIĆ

- 88 VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja*,
97 MARKO MILANOVIĆ, *pravnik*,
105 DEJAN ILIĆ, *izdavač*,
115 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *književnica*

03. 10. 2008 : AMNEZIJATOR

- 130 MLJENKO DERETA, *iz Građanskih inicijativa*,
140 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz YUCOM-a*,
148 MIŠA BRKIĆ, *novinar*,
157 NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*

10. 10. 2008 : MILHBROT, MELANŽ & BUBAŠVABE

- 169 ŽARKO KORAĆ, *psiholog*,
179 VELIMIR ČURGUS KAZIMIR, *iz Ebart dokumentacije*,
185 IVAN KUZMINOVIĆ, *iz Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji*

17. 10. 2008 : BASKET SA DAČIĆEM

- 204 MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac*,
211 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,
219 SAŠA GAJIN, *pravnik*,
225 LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka*

24. 10. 2008 : JUST WATCH ME

- 238 MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista*,
247 NADEŽDA MILENKOVIĆ, *teoretičarka marketinga*,
253 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*,
258 VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja*,
261 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*,
265 DEČAK VASA

31. 10. 2008 : SLUŽBENI OPTIMIZAM

- 280 MIODRAG ZEC, *ekonomista*,
284 VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *pravnik*,
289 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,
294 MILUTIN PETROVIĆ, *reditelj*

07. 11. 2008 : YES, THEY CAN

- 310 VOJISLAV PEJOVIĆ, *pisac*,
315 PAVLE RAK, *filozof*,
321 DIMITRIJE BOAROV, *novinar*,
327 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

14. 11. 2008 : PEERING

- 363 MIŠA VASIĆ, *novinar*,
371 GORAN SVILANOVIĆ, *iz Pakta za stabilnost*,
378 ZORAN OSTOJIĆ, *iz LDP*

21. 11. 2008 : POLOVNI NAROD

- 392 ŽARKO PUHOVSKI, *profesor filozofije*,
398 VLADIMIR TODORIĆ, *pravnik*,
405 VLADIMIR PAVIĆEVIĆ, *politolog*,
410 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*

29. 11. 2008 : BIOMASA

- 425 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,
433 BOJAN BAJIĆ, *iz Naše stranke*,
440 IVAN MEDENICA, *teatrolog*,
447 BORA ČOSIĆ I
RADOMIR KONSTANTINOVIĆ, *pisac*

UREDILE:

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

BASMARKE

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*

ŽARKO KORAĆ, *profesor psihologije,*

VOJISLAV PEJOVIĆ, *pisac,*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan vam želim. Jutros sam videla pismo koje je onaj krvavi klovn iz Sheveningena poslao svojoj braći i sestrama, srpskim radikalima. Obraća se, kako kaže, srpskim nacionalistima, antiglobalistima i rusofilima. O rezoluciji VB-a sada će se širom srpskih zemalja izjašnjavati članovi te maroderske stranke. Tuče su već počele, ali nedovoljno ih je, a nedostaje i oružje, makar zardale kašike.

SVETLANA
LUKIĆ

General Delić je cmizdrilo pre neki dan u Skupštini, ako ste možda videli, i tada je rekao da se opredeljuje za Nikolića. Voli Šešelja, kaže, život bi mu dao, krv bi mu dao, ali prevagnula je ljubav prema Srbiji. Mlađani Vučić se, koliko znam, još nije izjasnio o rezoluciji. Taj mali radikalni kukavički gmaz imao je 1991. dvadeset jednu godinu. Znači, bio je punoletan, bio je pravi delija, ali je huškao polusvet da se prijavljuje u dobrovoljce i kolje po Slavoniji i istočnoj Bosni, a on je sedeo na Terazijama i pio kapučino. Sada ćuti i plaši se svoje senke, jer on je hrabar jedino kada treba da balavi po raznim televizijama, da vređa i preti novinarima i aktivistima nevladinih organizacija. Hrabar je i kada treba da organizuje bande koje ruše Beograd.

Ne znam šta će biti sa Srpskom radikalnom strankom - što se mene tiče, neka crknu, svi, politički naravno. Završiče kao njihov brat vojvoda Le Pen, koji je pre neki dan najavio da se povlači iz politike. Svoju političku karijeru francuski vojvoda je počeo rečima "Ako idem napred - sledite me, ako budem ubijen - osvetite me, ako zastanem - ubijte me". Godinama je dobijao glasove parolom "Sačuvajmo Francusku Francuzima!", a pre nekoliko meseci prodao je sedište stranke Kinezima za 20 miliona evra. Jedino što mu je posle toga preostalo jeste da najavi da se 2012. povlači iz politike. To je otprilike godina kada će nam se Šešelj vratiti, ali tada valjda ne kao radikalna batina, nego će više ličiti na nakaznog klovna i u najboljem slučaju na šarenu perjanicu na glavi urođeničkog poglavice.

Dosta o toj maroderskoj bandi, da vidimo šta nam rade Evropejci. Usvojili su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, ali i gasno-naftni sporazum sa Rusima. Igra se nastavlja; i Guča i Exit, i Istok i Zapad, i Jeremićeva Arapska liga od koje je pre neki dao išao da traži pomoć za očuvanje Kosova. Taj nesrećni ministar spoljnih poslova uskoro će, kad obiđe sve nesvrstane, početi po svetu da juri uragane i

da od njih traži podršku za Kosovo. Bilo bi lepo kad bi neko tog čoveka doneo u Beograd da se skraši s milim bogom.

A njegov šef Boris Tadić je početkom leta igrao ulogu nacionalnog pomiritelja, glumio je Huana Karlosa, a sada se uživeo u ulogu Eliota Nesa, obračunao se sa kriminalcima, sa korupcijom, i to u svojim redovima, u Demokratskoj stranci. Obznanio je Eliot Nes da neće štiti članove svoje stranke za koje se dokaže da su se bavili prljavim ra-botama. To može da znači da ih je do sada štutio, ili da je prosto priglup, pa priča stvari koje se podrazumevaju - ja sam predsednik i poštovaću Ustav, ja sam predsednik i putovaću predsedničkim avionom. Mnoge rečenice koje je predsednik izgovarao i izgovara ispražnjene su od svakog značenja, mnoge su kontradiktorne i stalno se pita šta taj čovek u stvari misli. Odgovor nam može dati princip Okamovog brijača, koji kaže da najjednostavnije rešenje teži tome da bude ono pravo. U tom smislu je trenutno neprikosnoveni gospodar Srbije samo jadna politička figura. Ali, sada ide moj omiljeni dodatak: Boris Tadić i Demokratska stranka su najbolje što smo mogli da dobijemo posle poslednjih izbora.

Jeste, najbolje je, ali zašto ta vlada i taj predsednik i njegovi saradnici rekoše toliko glupih stvari glavnom tužiocu Haškog tribunala? Čak je i najpristojniji čovek među njima, tužilac za ratne zločine Vukčević, zaražen bezobrazlukom Tadića, Ljajića i ostalih, glavnom tužiocu Haškog tribunala rekao kako je naporno radio i sa svojim timom zaključio, kao prvo, da se Mladić neće ubiti, jer je vojnik, i drugo, da ga je teško uhapsiti, jer ga čuvaju naoružani ljudi. Uz to smo još saznali da su iz policije nestali Mladićevi otisci. Mislim da bi i međunarodna zajednica trebalo da promeni taktiku prema Srbiji i srpskim političarima i primeni ono što su u Bosni radili ovi iz NATO-pakta. Bacali su iznad Brčkog letke sa apelom da građani prijave Karadžića i Mladića, a na poleđini letka je bila slika novčanice od 50 maraka. To im tada, doduše, nije pomoglo, jer su bacali sliku novčanice; da su bacali pravih 50 maraka naša saradnja sa Hagom bila bi završena, a mi bismo bili daleko bliži Evropskoj uniji. Ovako, ostaje da čekamo Evropsku uniju onako kako seljaci čekaju letnju kišu.

Ovo je prva emisija posle letnje pauze, bilo je mnogo uzbuđenja, ali uvek hladne glave je Vesna Rakić-Vodinelčić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ovaj najnoviji spor koji je izbilo u Srpskoj radikalnoj stranci meni ne izgleda kao ideološki spor. Ne samo zato što je i sam Nikolić tvrdio da je on tvorac radikalske ideologije i da ideološki nije u sukobu sa Srpskom radikalnom strankom, nego i zbog brojnih drugih okolnosti koje su taj sukob pratile. Meni to liči na ubičajenu borbu za što bolju poziciju u stranci dok se čeka da Vojislav Šešelji dobije kaznu, koju je u pritvoru već gotovo ili potpuno odslužio, i da se pojavi u Srbiji i pokuša da ponovo operativno rukovodi strankom. Dakle, po meni je to borba za što bolju poziciju u stranci pred očekivani manjeviše bliski dolazak Šešelja. Čini mi se da je to bio povod, a da je sve ostalo što se navodi kao povod fingirano, u ideološkom smislu reči, i ja odista ne mislim da je Toma Nikolić mekši političar od, recimo, Todorovića ili nekog drugog ko je ostao na drugoj strani. Moguće je da postoji razlika u stilu, ali u istinskom političkom ubeđenju i u političkim ciljevima koje bi i jedan i drugi pokušali da ostvare ne vidim nikakvu razliku.

Evo, na primer, svi slušamo izjave, tonske zapise izjava Tomislava Nikolića da on neće da ostaje u stranci kojom treba da rukovodi, kako on posprudno kaže, neka Vjerica Radeta koja izgovara kletve u Skupštini. A treba se setiti da je koliko prošle nedelje i on govorio o tim kletvama - on je dao teorijski uvod u kletve i zakletve, a ona je odmah posle njega prešla na praksu. Tako da čak ni u tim njegovim rečima od pre nedelju dana ja odista ne vidim nikakvu razliku između Vjerice Radete i Tomislava Nikolića kao političkih subjekata na srpskoj političkoj sceni. Takođe ne treba zaboraviti ni šta je pričao u predizbornoj kampanji. Na mene je, verovatno zbog moje profesije, nezaboravan utisak ostavila njegova izjava o tome kako će on revidirati presude koje su izrečene ubicama premijera Đinđića, i kako treba izmeniti presudu koja se odnosi na Milanovića, jer Milanović po njegovom visokom stručnom mišljenju nije kriv. To je za mene slika tipičnog visokog radikalskog funkcionera, ja odista ne vidim nikakvu razliku, izuzev u boji glasa, izgledu, polu, između, recimo, paradigmatične ličnosti Vjerice Radete i Tomislava Nikolića.

No, kako će se politička scena posle ovog, verujem, neminovnog slabljenja Srpske radikalne stranke prekomponovati, to je vrlo teško naslutiti u ovom trenutku. Verujem da će se stvari razvijati tako da će Nikolić sam sebe, kao i ljudi oko njega, a i analitičari, prikazivati

kao nekog proevropskog političara moderne desne orijentacije, dok će Šešelja smatrati ekstremističkim desnim političarem. Tako da će jedino zanimljivo biti gledati da li će nastati posebna politička stranka, i sa kim će sarađivati. Pa, bilo bi mi interesantno da vidim i tu neku tranziciju od jedne nedemokratske ka demokratskoj stranci, a možda čak i priključenje nekih čelnika te stranke strankama koje u svom nazivu nose reč demokratski. Tu naravno ne mislim na Demokratsku stranku Srbije, pošto ne verujem da bi oni posle svega primili Tomislava Nikolića u svoje redove. Ali verujem da će neki istaknuti članovi Radikalne stranke, koji su optirali ili će optirati za Tomislava Nikolića, naći interesa da se priključe Demokratskoj stranci. I baš me zanima da li će biti primljeni.

Nadam se da se srpski novinari neće preterano naljutiti na mene ako kažem da su osnovne crte novinarske obrade političkih događaja na jednoj strani estradizacija određenih ličnosti ili nekih događaja, a na drugoj strani patetika. I čini mi se da je estradizacija bila dominantno obeležje prilikom prikazivanja i analize hapšenja Karadžić-Dabića, a da je u ovom trenutku osnovna crta rascepa u Srpknoj radikalnoj stranci i njenog odnosa prema Šešelju - patetika, koja je vidljiva ne samo u nastupima pojedinih članova SRS koji su se opredelili za Tomu Nikolića, nego i iz nekih novinskih naslova, koliko sam ja imala prilike da ih vidim.

Mene to navodi na zaključak da novinari, kao i većina profesionalaca u Srbiji, traže neke kraće puteve do svojih konzumenata, idu ipak linijom manjeg otpora, jer mnogo je lakše Karadžićevo hapšenje prikazati kao jedan estradni slučaj, nego zaista prikupiti, vratiti se na svu tu građu iz devedesetih godina, proći ponovo kroz sve te strašno mučne događaje. U njih spada, recimo, jedna rana Karadžićeva izjava, užasno glupa i surova, koje se vrlo dobro sećam, da, eto, Srbi u tom ratu u Bosni mnogo bolje stoje od Muslimana, zato što je naših poginulo, ne znam da li ću tačno citirati cifre koje je on tada izrekao, ali naših, to jest Srba je poginulo oko 18.000, a njihovih oko 180.000. Naravno, obe te cifre su stravične, obe su bile na svu sreću predimenzionisane u momentu kada su date, ali znate, kada šef jedne države govori o tome da na jednoj strani ima deset puta više žrtava nego na drugoj, on samim tim priznaje da postoje civilne, dakle, neopravdane žrtve rata, da postoje ratni zločini. To je užasno glupa, kontraproduktivna izjava, i naravno da mu se vratila u više

mahova, a sada valjda i definitivno, kao bumerang. Dakle, na sve to se trebalo vratiti, sve je to trebalo analizirati, za sve to treba vremena, za sve to treba određeni politički, pa čini mi se i moralni stav, za sve to treba određena doza građanske kuraži, ali je bilo lakše zabavljati publiku jednom estradnom slikom tokom letnjih meseci.

S druge strane, sada imamo ovu strašnu patetiku, Šešelj tako trune u zatvoru, njemu preti ubistvo, iako mu naravno nikakvo ubistvo ne preti, ono jedino što mu preti je samoubistvo ako se on odluči na štrajk glađu... - možda će ovo zvučati nekako cinično, ali to je ipak njegova odluka. Ja ne mislim da njemu treba nametati branioca, ja smatram da svaki čovek ima pravo da se brani sam ako to hoće, pa makar i na svoju štetu, ali sa druge strane, postupak se mora okončati i opstrukcija koju svaki okrivljeni ima pravo da vrši mora da ima određeni kraj. Prema tome, sva ta patetika je isto tako tek jedan lakši put, umesto da se analizira učinak Srpske radikalne stranke u čitavoj njenoj istoriji, koja nije baš kratka. Ali, ovako je prosto lakše, lakše se popije uz kafu.

Naravno, ono što novinari možda ne žele da urade i što ne mogu da urade, ili ne mogu da stignu da urade, ili prosto neće da urade, treba da urade neke druge profesije u ovom društvu. Pre svega mislim na pravosuđe, kao i na istoričare i neku političko-analitičku teoriju, koja se nažalost kod nas vrti po površini i ostaje na nivou kombinatorike. Šta će biti ako bude, i kako će izgledati politička scena za neke dve godine - a ne možete znati kako će izgledati za dve godine ako ne izvršite poštenu analizu onoga što je bilo početkom devedesetih godina. Način na koje su stranke formirane, koliki je bio stvarni, dokazani udeo nekih tajnih službi u formiranju određenih političkih stranaka, kako su se one posle toga razvijale, da li su se emancipovale ili se, naprotiv, nisu emancipovale od tajnih službi, što mislim da je specifikum Srbije, ali takvu analizu ja nisam pročitala i ne očekujem da je skoro vidim.

Kada sam čula da se kletve u Skupštini kvalifikuju kao govor mržnje, moja prva ideja je bila da je to, tako da kažem, preveliko uvažavanje tih kletvi i da one zapravo nisu govor mržnje nego govor gluposti i primitivizma. Govor mržnje je govor koji ima mobilizatorski karakter, govor kojim se vi obraćate ljudima sa idejom da ih navedete na kršenje ljudskih prava, na netoleranciju, na diskriminaciju. To je

govor mržnje. Kletve izrečene u Skupštini, i Nikolićev teorijski govor o njima i onaj praktični gospođa Radete, Jovanović i Pop Lazić, za mene ne predstavljaju govor mržnje, jer ne verujem da kod prosečnog čoveka takav govor može da ima mobilizatorski politički karakter. Ja ga smatram govorom gluposti i govorom primitivizma koji pre izaziva podsmeħ, pa i nekakvu sumnju da onome koji govori kletve više ništa drugo nije ostalo, dakle, ukazuje na nekakvu slabost pre nego na bilo šta drugo.

Ali, tada kada sam prvi put čula kletve imala sam sreću i zadovoljstvo da budem u jednom malom banjском gradu na jugoistoku Srbije i da sedim sa jednom osobom koja je, pokazalo se, velika stručnjakinja za kletve, naučila sam mnogo od nje. Pre svega, ne može svako da prokune. Po mišljenju te stručnjakinje, da prokune može samo nevin devojka, nevin momak, majka, sestra, a mogu i nevin deca prokunutog lica. Onda sam se malo zainteresovala kako to da niko ne može da prokune, a mnogi od nas često kunu. E, onda mi je rečeno da te kletve van kruga ovih lica nemaju dejstvo. Zapitala sam se kako postoje žene koje kunu druge za novac? Rečeno mi je: "A, to su basmarke!" Basmarke su žene koje izgovaraju basme ili bajalice koje u sebi sadrže elemente kletve, ali one to rade za novac.

Uglavnom su basmarke žene, ne iz diskriminatorskih razloga nego zato što se smatra da žene imaju bolju vezu sa drugim svetom. Onda sam ja rekla, pa, dobro, možda su ove žene u Skupštini basmarke, na šta mi je odgovoreno da to opet ne može da ima dejstva zato što basmarke ne smeju da se bave nečasnim zanimanjima, ne smeju da budu na primer kurve, ne smeju da budu političarke, ne smeju da budu doušnice. Njihove kletve, čak i ako su one bile plaćene od nekog da izgovore te basme, odnosno kletve, takođe neće imati dejstva. E, onda se ja opet nisam dala pošto sam se setila nekih drugih kletvi, pa sam pitala - dobro, a kako čuvena kletva cara Lazara? Onda mi je stručnjakinja rekla da to jeste izuzetak zbog značaja istorijskog događaja, ali da to u suštini nije kletva nego da je to zavet. Onda sam ja pitala kakva je razlika između kletve i zaveta i rečeno mi je da se - hajde, nazovimo ih sve basmama - sve te pojave dele na tri podgrupe, jedno je zavet, drugo je kletva, a treće je zakletva.

Zavet se uvek daje u obliku kondicionalne rečenice, u pogodbenoj formi - ko ne dođe na boj na Kosovo neka mu..., ne znam, ne rodila mu

pšenica bjelica, i šta već sve treba da ne rodi. Dakle, zavet je nešto što se daje u pogodbenoj formi, kletva se daje u izričnoj formi, kao što su to pokušale da učine ove basmarke iz Skupštine, a zakletva je zaklinjanje, bilo u čast, bilo u Boga, i to, ovo poslednje, može svako. E, onda sam pokušala da idem malo dalje u tim svojim saznanjima i da vidim da li skupštinske basmarke možda spadaju u neku od ovih kategorija čije kletve imaju dejstva, i tu mi je stručnjakinja rekla da možemo da nagađamo da li su nevin momci ili nevine devojke u pitanju, i onda sam bila upućena na literaturu.

Ono što je mene najviše navelo da se interesujem za celu tu stvar, da joj posvetim dosta vremena i da stručnjakinju zaista podvrgnem unakrsnom ispitivanju, bilo je sledeće - radi se, dakle, o predstavnicima stranke koja za sebe tvrdi da je narodnjačka, da zastupa narod, da sve zna o tom narodu, da najbolje može da izrazi narodne interese. Međutim, stručnjakinja mi je rekla da oni pojma nemaju o elementarnim stvarima o kojima svi u tom malom gradu apsolutno sve znaju. Dakle, oni nemaju pojma.

Što se tiče mog ličnog odnosa, mene zaista užasava da se Vlada u kojoj je SPS naziva proevropskom. S druge strane, moram da kažem da sam vrlo srećna što je skrpljena makar i takva vlada, u poređenju sa onom drugom koju smo mogli dobiti. Takođe, vrlo mi je teško, recimo, palo saznanje da je upravo na desetogodišnjicu otpuštanja jednog velikog broja mojih kolega sa Pravnog fakulteta - i ja sam bila jedna od njih - čovek koji nas je otpustio, profesor Oliver Antić, dobio neku vrstu, ipak, unapređenja time što je postao šef Katedre za građansko pravo na državnom Pravnom fakultetu. Nije to neka funkcija, ne sumnjam da će on od nje napraviti mnogo više i mnogo drugačije nego što je ona ikad bila, on ima tu vrstu sposobnosti u negativnom smislu, zaista ne sumnjam u to. I zato me taj čin nije ostavio ravnodušnom, ne može čovek da ne oseti gorčinu zbog svega toga. Ali sa druge strane, opet, ta Srpska radikalna stranka kojoj on pripada je stranka u opadanju i nekako mi se čini da je to važnije od ovog gorkog ukusa koji ja u sebi nosim. Moj osećaj je sličan onome kada vas nešto jako boli, recimo kosti, pa onda ipak dovedete to u red, nešto kvrcne i vama svane. Tako je i meni ovog leta ipak svanulo. Mislim odista da se izlazi iz akutne patološke faze i da nijedna hronična patološka faza ne može biti toliko patološka, toliko opasna, toliko ugrožavajuća i toliko maligna.

Dakle, hoću da kažem, nemam ja nekih iluzija da će to naše napredovanje prema Evropskoj uniji ići brzo, da ono neće biti praćeno mnogim kolektivnim i individualnim osujećenjima, žrtvovanjima isl. Naravno da neće biti lako gledati pojedinačna likovanja takozvanih proevropejaca, ali mi se ipak čini da je ona opasnost koja je postojala, opasnost rascepa i propadanja društva, ne države nego društva kao takvog, malo otišla u pozadinu. I mislim da je jedan dobar broj ljudi, bar onih sa kojima se ja družim, počeo da nosi taj osećaj u sebi i počeo malo manje grozničavo da čita novine, da sluša vesti, i da su znaci normalnosti, iako je to još daleko od nekakvog evropskog standarda normalnosti, ipak nešto jači od znaka nenormalnosti. Dakle, ja bih ipak bila optimista i čini mi se da danas mnogo lakše nego pre nekoliko meseci doživljam naše celokupno gadno političko okruženje.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako budu uskoro sređivali ove granične prelaze, mogli bi na prelazu Horgoš, na kapiji naše zemlje, da postave Janusovu glavu, a ona kao što znate ima dva lica, jedno gleda napred, a drugo nazad. Usvojili smo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, ali glavni tužilac Haškog tribunala može umesto Mladića da ponese iz Beograda njegov psihološki portret. Vrhovni sud Srbije je smanjio kaznu nekim Škorpionima koji su likvidirali one muslimane kod Srebrenice, a čak se i Putin pre neki dan u opravdanju napada na Gruziju pozvao na genocid u Srebrenici. Potpisali smo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, ali, na primer, jedan od ministara, onaj Marković, ministar za lokalnu upravu i samoupravu, rekao je pre neki dan i ne trepnuvši da jeste najbolje rešenje da na čelo javnih preduzeća dođu ljudi putem konkursa, ali nema se vremena, kaže, to traje jako dugo, pa moraju opet da dele te funkcije striktno po političkoj osnovi. Politička kasta nam je, hvala na pitanju, živa i zdrava, prerasla skoro u društvo slobodnih zidara.

Dugo će ovo biti borba za opstanak, a ne pravi život, a do tada se bavimo između ostalog i Srpskom radikalnom strankom. Izvinite na tome, ali to ćemo samo danas da radimo i više nikada. Žarko Korać.

ŽARKO KORAĆ:

Stvar je vrlo prosta, Šešelj je pet godina u Hagu i on iz zatvorske ćelije vodi najveću stranku u Srbiji. To je već samo po sebi

svedočanstvo kako se mi u Srbiji navikavamo na nešto što je jedna potpuno nemoguća situacija u bilo kakvom demokratskom svetu. Znači, obično ljudi raspravljaju o programu neke stranke, a ne o činjenici da nju vodi čovek iz ćelije. Malo ljudi zna, što se sada otkriva, da je on telefonom svaki dan zvao, znao je i po 20, 50 puta da zove poslanike, da diriguje. A u međuvremenu, naravno, kao što javnost dobro zna, Nikolić je uspeo da digne rejting te stranke i onda je naravno usledio udarac, dogovorili su se direktno Šešelj i Koštunica da premijer bude Koštunica. Tada je već stvarno bilo potpuno jasno da Šešelj ne dozvoljava da Nikolić dobije ikakvu značajniju funkciju u državi, da ikada kapitalizuje svoje vrlo dobre rezultate na izborima. I naravno, onda je Nikolić demonstrativno skinuo svoj bedž.

Tačka je bila Sporazum o asocijaciji i stabilizaciji, međutim, to je bilo sasvim fiktivno i nema nikakve veze, tu treba razlikovati povod i uzrok, Sporazum je bio samo povod, a ne uzrok. Znači, uzrok je bila borba za vlast u toj stranci. Nikolić smatra da je, pošto on vodi tu stranku pet godina, red da to i ozvaniči, i u ovom trenutku je to veoma teška borba, koja će se verovatno završiti relativno lako u centralnim organima stranke, ali će zato biti dramatičnog cepanja unutar strukture stranke. To znači, od odbora do odbora doći će do podela, što smo mnogo puta gledali, ali će sada biti dramatičnije jer se radi o velikoj stranci, u principu vrlo dobro organizovanoj, sa članstvom koje nije, hajde da kažem, posebno naklonjeno nekoj demokratskoj raspravi ili nekim finim nijansama u toj raspravi, nego mnogo brutalnije shvata politiku. Znači, Nikolić ne može da dobije stranku, to je sada već jasno i on će očigledno od svoje poslaničke grupe, koja je sad zapravo frakcija unutar stranke, praviti novu stranku. Znači, to nije uopšte podela demokrata i antidemokrata, nego bitka za vlast unutar SRS. Odmah da kažem, Nikolić će sledećih nedelja biti vrlo tvrd u svojim nastupima, on će pokušavati da igra pravovernika i ja očekujem čak, paradoksalno, da on bude čovek, ako je to uopšte moguće kod radikala, tvrdi u odbrani originalnog programa SRS, mislim da će on u dogladno vreme ostati dosledan tom programu. Ali ono što je danas teško predvideti je odgovor na pitanje da li će ukupni odnosi na političkoj sceni Srbije njega pomeriti ka nešto razumnijoj konzervativnoj socijalističkoj poziciji. To tek ostaje da se vidi. Znači, da li će se Nikolić pomeriti od neobuzdane šovi-nističke, gotovo psihopatske retorike radikala, da li će se pomeriti ka jednoj agresivnoj ali nešto umerenijoj retorici, to

ostaje da se vidi, ali to možda i nije toliko presudno za srpsku političku scenu.

Ali, ovaj sukob jeste veoma važan. Što bi rekao Krleža, na desnici je ovaj put, ne na ljevici. Desnica je očigledno u ovom trenutku u Srbiji u haosu. Koštunica je uspeo, zbog opsesije kosovskim pitanjem, da marginalizuje stranku i da se na neki način pomeri potpuno udesno. On je sad glasao protiv Sporazuma o asocijaciji i stabilizaciji koji je zapravo i radila njegova Vlada, bar formalno, znači, gotovo neverovatno! Ti pregovori su vođeni dok je on bio premijer. Stranka Velje Ilića kad nema asfaltiranja puteva vegetira u potpunosti, znači, samo sa lopatom asfalta ta stranka neki glas i dobije, bez lopate asfalta tu nema više ničega. Socijalisti su po poslednjim istraživanjima jedne agencije ispod 5% i, naravno, sada se cepaju radikali. Ovde ćemo imati jednu takođe radikalnu manju stranku koja će se kretati slobodno po političkom prostoru i biće više oportunistička. Eto, to je, ako mogu da kažem, jedina prednost Nikolića, veća mera oportunizma. On je, inače, kao političar bio veći oportunista, on je naravno znao da bude beskrajno ciničan, on je davao neke užasavajuće izjave, uključujući onu da mu nije žao zbog ubistva Čuruvije. Znači, ja ne treba da podsećam vaše slušaoce da je njegova retorika bila često zastrašujuća, ali on će biti svakako veći oportunista zato što može da opstane plivajući u tom prostoru, za razliku od Srpske radikalne stranke koja se ukotvila u odbrani takozvane linije Karlobag-Ogulin-Virovitica. Ceo taj ratnohuškački, ratni lobi, naravno, otvoreno staje na stranu Šešelja.

Ali, ono što je najvažnije za Srbiju, to je da li je ovo početak demontaže Šešeljevog nasleđa, jer je to poslednji bastion ratne politike Slobodana Miloševića. Šta god bila Socijalistička partija Srbije sa svojom zastrašujućom retorikom da je put Slobodana Miloševića jedini pravi put i tako dalje, to je objektivno jedna veoma mala stranka, trenutno je ispod cenzusa, mogla bi i da nestane. Ona je sad konačno ušla i u Parlament, u koaliciji sa jednom fantomskom strankom penzionera, sama nije mogla. Tako da ovo jeste prvi rascep u monolitu Miloševićevog viđenja sveta, viđenja Jugoslavije, viđenja nacionalne srpske istorije, viđenja položaja Srbije u 20. i 21. veku. Srpska radikalna stranka je deponija svega najstrašnijeg što je Miloševićeva politika bila. Paradoksalno, Šešelj i njegova stranka jesu nosioci, čuvari Miloševićeve politike, koja nije Miloševićeva, nego je

to politika katastrofalnog viđenja sveta. To je politika srpske elite, nacionalističke političke elite, koja je sad naravno svuda posakrivana, a koja je taj program i napravila. Videli ste da oni ćutke gledaju ovaj rascep, sa velikom nelagodom to gledaju, i Koštunica, i Velja Ilić, i svi ovi silni akademici koji bi ranije bili brzi da se odmah pojave u Politici na naslovnoj strani i svuda drugo. Oni su ostavili ovim svojim đacima, nedoučenim analitičarima, da govore besmislice, i čekaju, jer nisu sigurni kako će se to završiti.

Ako bi Nikolić i uspeo da otepi jedan veći deo te stranke na terenu, u organima neće moći. Ako bi on postao pragmatičniji sa stavom "zatrebaću ja nekom za vlast", onda bi taj pragmatizam mogao stranku da dovede do izvesnog odbacivanja tog nasleđa. Izvesnog, molim vas, jer oni će uvek govoriti o srpskim nacionalnim interesima, o Hrvatskoj, o delovima Hrvatske kao Srbiji i tako dalje. Čuo sam jedan komentar da je Tadić dete sreće, evo, kaže, ni sad nikom ništa, Tadić ni kriv ni dužan, lakše mu je, ima širi politički prostor - i realno ga ima. Znači, oni gledaju s velikom nelagodom na činjenicu da su se zaista, nažalost, desile u jednom danu dve čudne stvari: potpisivanje SSP-a, ali istovremeno i početak cepanja deponije Miloševićeve politike koja je zaista delovala zastrašujuće.

Po poslednjim istraživanjima radikali su imali 36%, jači su nego kad su bili izbori. E, ovo će ih u ovom trenutku svakako dovesti do formiranja bar dve stranke koje će onda davati mnogo veće šanse, hajde da kažem, takozvanom demokratskom bloku, da recimo izabere svog partnera u toj ekstremnoj desnici. I mogao bi na kraju Toma Nikolić da postane omiljeni desničar srpske političke scene, što on već polako i postaje, svi ga žale, svi kažu da je on u stvari fini čovek koji je morao one strašne stvari da izgovara, siroti on, Šešelj ga je naterao. Brzina kojom se kod nas hemijski čiste političke biografije je neviđena. Imamo najbolje hemijske čistionice za političke biografije koje postoje u svetu. Kod nas ljudi za pola sata čoveka koga su zvali fašistom počnu da zovu demokratom, ja to nikad u svom životu nisam video. Zamislite - da napravim jednu besmisleno analogiju - da je neki vodeći nacista, kad je video da se rat gubi, počeo da viče "tako je, greška!", a da su Nemci na to rekli "bravo, pa on je uvek bio demokrat, jadan, samo je morao s nacistima od 1933. ili ranije".

U tome je strahota našeg političkog života, što ljudi sve zaborave, što se odjednom u političare upisuju neka vaša očekivanja koja oni realno ne mogu da ispune. Zaista jeste zastrašujuće što će u političkom životu opstati osobe kao što je ta čuvena Radeta, to je ono što će sa Šešeljevom slikom i Šešeljevim bedžom nastaviti da maršira po Srbiji. Ali Nikolić će otkinuti jedan deo, on bi mogao biti značajan, i on će, što kažu, sticajem okolnosti, zbog činjenice da se našao na toj poziciji, morati da bude pragmatičniji. Ja bih vam rekao ovako - onoliko koliko je Dačić demokrata, toliko će vam biti i Nikolić, znači, mera vlasti će biti mera demokratije. Tu nema, naravno, ni d od demokratije, ali ima mogućnosti da se menjaju boje igrajući mutne igre na toj poziciji "ja sam demokratski šovinista" - kao što je Milošević bio četnički levičar. Ja sam se uvek smejao kada je Nenad Čanak davno, još devedesetih godina, kad smo bili saradnici Drašković i ja, Draškovića uvek oslovljavao sa "pomoz' bog, družu Vuče". To je otprilike slika tih paradoksa. Tako da upisivati u biografiju Tome Nikolića u ovom trenutku demokratska očekivanja više je nego smešno, ali će njega pragmatizam naterati da pliva. On će ponovo plivati ka ekstremnoj desnici ako mu to zatreba da dobije glasove, on ima želju da ostane u političkom životu - i ostaće, naravno - i veliku želju, ipak, da dođe na vlast. Znači, devet godina on praktično nije na vlasti, bio je jako dobar na skoro svim izborima, ali nikada nije dobio izbore i očigledno je, što bi rekao jedan moj mladi prijatelj s kojim sam se juče video, Iznogud je rešio, kaže, da bude kalif umesto kalifa.

Nepobitna je činjenica da Tomislav Nikolić apsolutno nikada nije ni na koji način odstupio od politike SRS i ja bih čak rekao onog najtvrdog jezgra te politike. On je to čak radio mnogo bolje nego bilo ko drugi, on nije reformator ni u naznakama, ovo je borba za vlast i nemojte da se igramo. Ja samo govorim koje su konsekvence borbe za vlast. On nije glasao za SSP, ceo sukob je bio oko toga, na kraju nije ni on glasao, naravno. To je ovo što sam vam rekao, on mora sad da bude tvrdi kalif od ranijeg kalifa da bi pokazao da je on u stvari pravovernik, je li, jer je o tome uvek reč.

Inače, sad ćete gledati, biće zanimljivo prestrajavanje njihovih medija, to su pre svega, naravno, dva lista čiji je vlasnik Rodić, Kurir i Glas, a vrlo zanimljiva je i Pravda. Po nekima, najveći uticaj na uređivanje Pravde ima Vučić, ona se izgleda klata zato što se Vučić

očigledno još nije opredelio, a moraće, naravno. Prema tome, jedna stvar je sigurna, a to je da ćemo gledati jako mnogo prljavštine, videćemo možda i slušati nešto o Miškoviću sledećih nedelja, pa će narod prvi put otkriti da li Mišković ima neke veze s finansiranjem Srpske radikalne stranke i da li, kad kupuju u njegovim samopslugama, i oni nešto malo doprinose razvoju Srpske radikalne stranke. Mene povremeno deo naše javnosti, ne cela na sreću, podseća na onu publiku na gladijatorskim igrama. Pri tom mislim da tu publika uvek pokazuje palac nadole, znači: ubij protivnika. Dakle, sad će oni čekati da vide ko će kome šta reći, kako će u parlamentu da se vređaju - ne zaboravite, oni su osamnaest godina zajedno, oni se stvarno intimno znaju, znaju sve jedni o drugima, i toga će biti koliko god hoćete. A to će rušiti ugled radikala, jedan deo njihovog biračkog tela će se pasivizirati. Znači, tek u 2008. godini politika koja je poražena 2000. godine počela je da se kruni. Daleko od toga da nestaje, jer vi i sad gledate kako se radikalski poslanici ponašaju, to bacanje fatvi, kletvi, gledate mržnju.

Recimo, evo samo jedan primer: "profesor" Pelević, kako on sebe voli da zove, opredelio se za Tomu Nikolića, i upravo je pre nekoliko dana održao predavanje Rizi Haljimiju, objasnio mu da je on Šiptar. Riza Haljimi izađe i kaže mu "ne možete vi određivati šta mene vređa, to ja određujem". Haljimi je izrekao i rečenicu na koju se niko od novinara i tih čuvenih komentatora nije ni osvrnuo, rekao je: "Ovo je jedini parlament u regionu gde mogu da se vređaju Albanci u Skupštini i da se ne nazivaju Albancima nego Šiptarima". Eto vam primera koliko tu demokratije ima i koliko će demokratska načela dovesti do opredeljivanja ljudi. Znači, daleko od toga da je jedna strana demokratska, druga antidemokratska, ali ta potreba da pripisujete osobine je potreba da bežite od realnosti i da je ne vidite onakvom kakva jeste. I to je jedna od najopasnijih tendencija ljudi, to je isto kao potreba Borisa Tadića da objašnjava Papandreuu, predsedniku Socijalističke internacionale i sadašnjem premijeru Grčke, da je Socijalistička partija Srbije jedna moderna stranka evropske leveice.

Slušajte, to je toliko cinično i bezobrazno, ja bih podsetio da se nacistička partija Nemačke zvala Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei, radnička partija. Konačno, i Musolini je bio socijalista. Znači, za potrebe trenutka sve je zgodno, ali dugoročno smo svi gubitnici u Srbiji, jer se ipak stvari moraju nazvati pravim rečima.

Ali, imati našu javnost u kojoj su sve vrednosti potpuno pomerene, gde su najhrabriji ljudi oni koji pljuju nekoliko žena, to su Nataša Kandić, Sonja Biserko, Biljana Kovačević Vučo... Ne znam da li imam pravo, da li imam dozvolu da pomenem - Biljana Srbljanović je pričala da je, kad je došla nedavno na aerodrom, osam taksista za redom odbilo da je vozi i pri tom je najstrašnije vređalo. Ja vama sad nešto da kažem: to nema nikakve veze s politikom, svaki taksista ima potpuno pravo da misli o njoj šta god hoće. U svim normalnim zemljama u kojima sam ja bio i uzimao taksi, pa negde i boravio više meseci na nekoj stipendiji, na univerzitetu, taksisti je zabranjeno da ne uzme putnika, on zbog toga gubi dozvolu. Kako vi to zamišljate? Da prođe taksista i vidi vas i kaže "pa, ja ne uzimam crnce", ili "izvinite, ne uzimam invalide", ili "trudne žene me iritiraju"? Pa, gde to ima? Njegova je dužnost da vas vozi.

Znači, eto, to su stvari koje ljudi trpe u ovoj zemlji i to ljudi koji jesu demokrate. Ali kod nas je demokratija i prepisati u demokrate čoveka koji je lajao u horu, koji je huškao na zločine, koji je bio ratni dobrovoljac. I to je ono što je tragično za Srbiju. Heroji taksisti vređaju jednu ženu koja sedi sama sa dva kofera! On je verovatno kad je došao kući rekao "ma, ja sam je izvredao..." Pa, što nije izvredao mog druga, imam jednog, ima dva sa dva i zna pet borilačkih veština, pa da vidiš batine na aerodromu! Ali ne, njemu je rekao "gospodine, gde idete". I zato je to opasno kada se za 24 sata čovek koji je ušao u bitku za vlast da uzme Srpsku radikalnu stranku proglasi demokratom, kao da on to radi zato što je u stvari ubeđeni demokrat, da mu je jedini motiv bio da demokratizuje Srpsku radikalnu stranku. Znači, strašno je to, strašno je i to ne sme da se radi, ne sme da se radi zato što se u našoj sveopštoj javnoj konfuziji samo još povećava. Magla u kojoj živimo samo je sve gušća.

Otac rehabilitacije je Vojislav Koštunica, međutim, imate jednu drugu rehabilitaciju koja je u demokratskom društvu legitimna: svako može da pokreće inicijativu kakvu hoće. Vi imate trenutno zahtev da se sudski rehabilituje Milan Nedić. Imate jedan mali paradoks da Milan Nedić nikad nije ni osuđen na sudu, prema tome, ne vidim kako sud može da rehabilituje tako nekoga? Milan Nedić je bio predsednik kvinsliške vlade, ulaže se ogroman napor da se pokaže da je on patriota. Vi imate tu rehabilitaciju na svakom koraku, to je sada važeći obrazac i model. Vi sada rehabilitujete bilo

koga, Koštunica je to prvi uradio. Konačno, on je napisao jedan tekst u kome se upravo kaže da Milana Nedića treba staviti u istorijski kontekst, drugim rečima, treba da ga razumemo. Dobro je saradivati s Nemcima, spasavati srpski narod, a ovi mučenici koje streljaju i koje ubijaju i koji vode rat protiv okupatora, to su bitange komunističke. Ja ne znam šta naš predsednik misli, kakav bi problem bio čovek koji kaže da je njegova stranka član Socijalističke internacionale, pa neka mi kaže onda da li je Milan Nedić heroj!

Zašto je on naš predsednik, on se nikada ni o čemu ne oglasi. Kod nas se stalno govori o ustanku za vreme socijalizma, Danu ustanka u Srbiji kad je Žikica Jovanović Španac u Beloj Crkvi pucao; kaže, pucao Srbini na Srbina. Pa, zna li on... To jeste, nažalost, bio jedan građanski rat, i ako me pitate je li dobar građanski rat - pa, nije. Ali, znate šta, i u Hrvatskoj su se hrvatski partizani borili protiv hrvatskih ustaša. Konačno, još jedno pitanje, ko je ubio Kostu Pećanca, ko je bio taj deo četničkog pokreta koji je otvoreno kolaborirao sa Nemcima i sedeo u Beogradu, hajde da čujemo, da li neko zna? A svakako neko od slušaoca zna istoriju - zna da je to bio Draža. Znači, sve to je sad u konfuziji i siguran sam da tvorcima naših nacionalnih programa koji su se sad mudro povukli u svoje kabinete, sede u svojim kožnim foteljama, u svojim udobnim stanovima, sa dosta muke sve ovo gledaju. Sve što su tako brižljivo radili krajem osamdesetih i početkom devedesetih sad će da pokaže svoju utrobu.

Vi uhapsite Karadžića, ali onda pozdravljate s tri prsta svoj olimpijski tim, vi uhapsite Karadžića, a niko neće da kaže ko je to uradio, i onda stavite laptop... Pa, smeje se cela Srbija! Neko je rekao, čak u nekom nacionalističkom listu: pošto ga niko nije uhapsio onda niko nema ni laptop, onda ga brže-bolje stavite u neki napušteni policijski punkt, pa zovete telefonom krišom... A sećate se konferencije za štampu kad je uhapšen Milošević? Premijer kaže "jeste, mi smo to uradili, mi smo ga uhapsili". Zamislite da je neko rekao "ne znamo ko ga je uhapsio"!

I to je tako, ta politika najveće stranke kod nas koja zaista sad ima veliki deo vlasti. Dvoje mojih kolega, Buda Nešić i Vanja Rupnik-Račić, skupili su svojevremeno rezultate Kartiševih testova, odgovore dece na jednom testu inteligencije, i izdali čuvenu knjigu pod naslovom Olovka piše srcem. Na pitanje iz jednog testa, zašto je olovka bolja od penkala, jedan dečko je napisao "zato što piše srcem".

U drugoj njihovoj knjizi, koju ljudi manje znaju, Pozdravi nekog, jedan dečko iz doma koji nema nikoga rekao je nešto što je možda najstrašnije što sam ja u životu čuo - kad su ga pitali koga želi da pozdravi, on je rekao "pozdravi nekog, jer nema nikog". E, meni tako izgleda politika demokrata: pozdravi nekog, nešto ćemo nekome reći. Ne može to tako, i ne možete kad branite SSP sve vreme da pričate o Kosovu. Pa, nije tačno, idete u Evropu, Kosovo je otišlo.

I ja to onda gledam, sedim, šta da kažem na sve to? Vi ćete sad reći - pa, što sad govoriš o Demokratskoj stranci, ona sad ima najveću vlast, ona ima vlast na svim nivoima, ona je delimično deli, ali ona je zaista nosilac vlasti u potpunosti. Njeni su predsednik države, Vlada Srbije, Pokrajinska vlada, grad Beograd i najveći broj opština u Srbiji. E, pa sa vlašću ide i odgovornost i onda iskoristi tu odgovornost da ovo o čemu govorimo, a to je magla, na neki način počne bar da se bistri... Neka kaže neko od onih na vrhu ove stranke: u Drugom svetskom ratu bilo je u Srbiji kolaboracionista i oni ne mogu biti heroji, ne može Nedić biti heroj, ne može.

Znate, Jirži Lec, sad ga više niko ne citira, jednom je rekao: "kompromis je kad se obe strane kompromituju". Ja ne mogu tako, morate da me ubedite da je baš neka određena vrsta kompromisa bila apsolutno neophodna i da nikako nije moglo bez nje. Ima i takvih situacija u životu, ali vrlo često se najodvratniji kompromisi maskiraju i onda se kaže "pa, moralo je". Nije moralo! Jer tako dobijamo situacije koje su potpuno neobjašnjive. Na primer, mene će teško neko da ubedi da je odluka, koliko znam, Ministarstva spoljnih poslova da svi Koštuničini ambasadori ostanu na svojim mestima. Da li neko hoće da mi kaže da Sandra Rašković Ivić ima diplomatsko iskustvo da bi sedela kao ambasador u jednoj vrlo važnoj zemlji za Srbiju, Italiji? Ko donosi te odluke i zašto? Ili da li je moguće da Vuk Jeremić nema nikakvog drugog posla nego da putuje po svetu i priča o Kosovu? Lično mislim da taj mladić u svom vokabularu ima samo reč Kosovo, ja ne znam više šta je u njegovom vokabularu. Od Islamske konferencije on samo putuje, on juri, on objašnjava, on samo ponavlja Kosovo, Kosovo, Kosovo...

Je l' ima još nešto u našoj spoljnoj politici? Je l' ima još neki prioritet, je l' mi još nešto želimo? Ne. Vi imate upravni odbor RTS-a, pogledajte ga pažljivo, od kojih ljudi je on sastavljen, ko je, uzgred, izabrao Tijanića? Hajde da pogledamo te ljude, neke od tih ljudi, jer zaista ne

govorim o svim ljudima. Poznati su kao pravoslavni fundamentalisti, imamo jednoga koji je zastrašujuća ličnost u moralnom i svakom drugom pogledu. Pogledajte šta piše u zakonu, pa vidite da li te najuglednije ličnosti, naročito iz oblasti javnog života, zadovoljavaju zakone.

Znači, Demokratska stranka, ona je nosilac vlasti. Izvinite, hteli ste vlast, imate celokupnu vlast, a sad imate i celokupnu odgovornost i vi morate da se za to borite. I da kažete, ovo su vrednosti, ovo nisu vrednosti. Ali, umesto "mi podržavamo antifašističku borbu" dobijamo "mi podržavamo svaku borbu". Koju borbu? Da li je na primer predsednik Vlade, za koga većina ljudi ne zna ni da je predsednik Vlade uopšte, da li je on rekao Dačiću, koji mu je nadređeni - on je premijer, a ovaj je potpredsednik - čekajte, gospodine Dačiću, na šta liči ovo s pasošima, jeste li vi svesni toga da u jednoj zemlji u centru Evrope ljudi ne mogu da dobiju pasoš. Sad su počeli da objašnjavaju to o čipovima... Ma, ne interesuje me uopšte! Imate ministra prosvete, a šta je program rada Ministarstva prosvete? Šta taj mi-nistar hoće? Hoće predškolsko obrazovanje, hoće osnovno i srednjoškolsko, hoće visoko, hoće mrežu privatnih fakulteta - uzgred, on predaje na jednom. Šta je Bolonja, gde je stala Bolonja? Ništa. Imamo obećanja tipa "vize će nam ukinuti, dobićemo status kandidata"... To sve zavisi od drugih, šta zavisi od tebe? Jeste li možda videli da je svako ministarstvo izašlo u javnost i reklo: mi ćemo do kraja godine raditi to, to, to, usvojićemo to, to, to.. Šta? Ništa. Oni nas vode u Evropu...

Da vam kažem nešto, video sam pre neki dan na ulici auto, to je valjda najskuplji auto koji možeš da kupiš u Evropi od ovih normalnih, kabriolet Bentley. Verujte mi, Ceco, ja bih strašno voleo da imam taj auto, ali pojma nemam kako da dođem do njega i nešto mi govori da nikad neću imati taj auto, a čak i kad bih imao te pare sigurno ne bih kupio taj auto, ali nije bitno. Recimo da volim taj auto i hoću da dođem do njega. Lepe su želje da budeš član Evrope, pa hajde da mi bar odgovore na pitanje kad ćemo da imamo pasoš, to je jedno banalno, trivijalno pitanje. I naravno, onda slede strateške odluke, kao što je ovo davanje Rusima većinskog vlasništva nad našim energetske sistemom. To je jedna katastrofalna strateška odluka, neobjašnjiva strateška odluka.

Uzgred, čovek koji se najviše za to zalagao na sednici parlamenta ima ogromne poslove u Rusiji. Znači, to je jedna strateška odluka koja je

donesena cik-cak putem, ja to zovem politika cik-cak, levo-desno, cik-cak. Evo, ulazimo u Evropu, ali i s Rusima mi bogami poslujemo... Onda, Islamska konferencija, znači, to je ono "mir, mir, niko nije kriv", svi su u stvari na srpskoj političkoj sceni demokrati. Evo, sad možda to nije pravi primer, ali Toma je u stvari demokrata...

Ne znam, nisam siguran da je to brz put u Evropu. Ja verujem u namere ove Vlade da ide u Evropu, ja ne dovodim to u sumnju, odmah da vam kažem, uopšte to nije sporno. 35 godina predajem, video sam mnogo studenata koji imaju nameru da budu odlični studenti, da uče, ali nisu nikad seli i učili ili naučili, a stvarno su imali nameru. Nešto moraš i da radiš, a ja u ovom trenutku to ne vidim. Uspešno smo ratifikovali SSP i onda smo stali i sada me interesuje da li će ova Vlada da nam kaže tačno šta je program rada ministarstava za sledeću godinu, zašto ste to ne objavi? Jer vi kod nas ne možete ni da pozovete čoveka na odgovornost, zato što on nikad nije ništa ni obećao. Šta će MUP da uradi - ne znamo, čime će se Dačić baviti - ne znamo, šta je prioritet rada MUP-a - ne znamo. Dačić je izgleda dovoljno srećan što je seo u tu fotelju, pa može da kontroliše " aferu kofer". Znači, imate prošlog ministra koji je krivično odgovarao za provalu trafike, imate ovog ministra koji je direktno umešan u užasnu finansijsku aferu. Ta pozicija apsolutnog primitivizma će na kraju ugušiti Srbiju. E, ja se tu ne snalazim.

SVETLANA LUKIĆ:

Dosta naših sagovornika je govorilo da je najvažnije da smo sa ovom Vladom izbegli katastrofu, ali da se ni u najboljem realnom scenariju ne treba nadati da ćemo za svog života dočekati da Srbija bude pristojno mesto za život. Neko pominje buduće generacije kojima smo dužni da ostavimo zemlju u boljem stanju, da ne beže od nje kao od kuge. Sve mi se više čini da ovo sa budućim generacijama nema baš mnogo smisla; ima smisla koliko i oni pozdravi poslati vanzemaljcima u svemir, poruka sa Valdhajmovim glasom, ptičicama i potočićima. Neko je izračunao da ako je neka civilizacija udaljena od nas samo sto svetlosnih godina, poruci treba sto godina da stigne do nje. Dok oni tamo popričaju, dogovore šta će da nam odgovore, prođe još malo, pa onda još sto godina putovanja nazad do nas. Znači, odgovor može da nam stigne najranije za dvesto godina. E, tada će tu biti neki drugi ljudi koje ni ta pitanja ni ti odgovori neće zanimati, a neće znati ni ko je Valdhajm, ni šta su ptičice, šta je cveće i drveće.

Kakve mi poruke ostavljamo generacijama koje će naseljavati ove naše nastambe za pedesetak ili sto godina, ko zna o čemu će oni misliti i šta će im biti važno? Mi ovo radimo za sebe, što bi rekao Žarko Korać, da spasemo dušu svoju. Zašto da ne budem dobar i pošten, kaže Konrad, ionako sam smrtan.

Svi smo ovde suočeni praktično svakoga dana sa činjenicom da, ako hoćemo da budemo iole pristojni ljudi, moramo da izigravamo heroje. Stvar se nekad može izbeći, a, bogami, često i ne. Sve se to mora činiti da bi ovo jednom prestalo da bude mesto neprekidne borbe sa entropijom. Vojislav Pejović je imao sreće da ne mora ovde da živi stalno. On je pisac rođen u Podgorici, studirao je u Beogradu, doktorirao u Nemačkoj, dobio sina u Nju Orleansu, a u Čikagu je napisao prvi roman koji se zove Život i smrt Milana junaka, koji ovih dana izlazi i u Beogradu. Slušate Vojislava Pejovića.

VOJISLAV PEJOVIĆ:

Budući da sam profesionalno naučnik, prošao sam čitav taj uobičajeni razvojni put od završetka studija prirodnih nauka do doktorata, pa onda radio u laboratoriji i tamo postao ekspert za analize proteina. I shvatio da ne mogu to da radim čitav život, jer to traži čitavu osobu. Kad smo 2005. dobili sina u Nju Orleansu, ja sam shvatio da ne mogu da radim više posao koji radim. Kad je dete napunilo tri meseca pirnuo je uragan Katrina i poterao nas iz Nju Orleansa i onda smo se mi tokom evakuacije tako reorganizovali da sam ja promenio svoju profesiju, sad se više ne bavim naukom kao naučnik u laboratoriji, nego pišem naučne radove za potrebe farmaceutske industrije. I mogao sam sebi da organizujem život tako da, znači, napišem knjigu koja se u meni kuva preko deset godina, a na kojoj sam radio dve i po godine.

Trudio sam se da tome zaista pristupim na način na koji se pristupa nekom naučnom eksperimentu, da unapred odredim sve moguće odredive parametre, znači, u kom licu ću da pišem itd, a to nije moj prirodni stil pisanja, pa sam morao da vežbam 3-4 meseca da bih postigao efekat koji tražim. Onda sam naravno napisao izmišljene biografije svakog lika u knjizi, jer sam pročitao u jednom vrlo dobrom udžbeniku da je to jako korisan trik. Zapravo, sve je to jako slično pripremi jednog dobrog naučnog eksperimenta. Ja jesam usput postao vrlo opterećen željom da sve uradim na što je moguće

ekonomičniji način, tako da malo šta može da me iznervira kao rečenica u kojoj ima dve suvišne reči.

Završio sam srednju školu 1990, Milošević je, znači, već bio čvrsto na vlasti, već je postavio svoje piončiče gde je mogao. Za mene je to bilo onako neodredivo uzbudljivo - sad kao, uh, nešto se dešava, neko se tu bori za neka prava... I odem ja u vojsku i tu prvi put zaista shvatim, pošto sam odgojen u jugoslovenskom duhu, shvatim da postoje Srbi i Hrvati. U stvari, kad je sve to počelo da se zakuvava, kao "nešto se menja", Tito je umro i dolazi taj Sloba koji, eto, hoće nešto da napravi, i svi kažu da on se bori za pravednu stvar, jer ne vadi Jugoslaviju iz usta. I ja pomislim: aha, dobro, znači on mora da je neki okay tip. Tada je, naravno, u vojsci još bila jugoslovenska ideologija, pokret za Jugoslaviju, ta vojna partija. Sećam se časova iz moralnog, predmeta koji se više nije zvao marksizam, gde smo dobijali jedan miks armijskog jugoslovenstva i srpskog nacionalizma, jer se nikad nije pričalo o srpskoj politici, uvek samo o hrvatskoj, šta Hrvati rade i tako dalje.

Znači, nikad nismo dobijali punu sliku i tačno se sećam da ja tada nisam shvatao da televizija može da laže. Taj koncept nije bio jasan, nisam shvatao da može da se pojavi nešto na TV i da to bude apsolutna laž, odnosno takva fabrikacija stvarnosti da se istina ne vidi. Tek nekoliko meseci kasnije, kad sam video snimke prerađenog Vukovara, tek tada mi je bilo jasno da ja ozbiljno moram da poradim na sebi, da bih shvatio... Nijedna priča nije nikako mogla da opravda to što sam ja tada u deset sekundi video na TV, nikakva ideologija, ništa. Onda je krenulo da me kopka pitanje - ja sam tada imao osamnaest godina, šta bi bilo da sam imao dvadeset četiri? Koliko bih ja bio odgovoran za to što odbijam da vidim svet oko sebe onakvim kakav jeste? I to je stvarno bila klica moje knjige.

U knjizi imam junaka koji ima dvadeset četiri godine, koji se zove Milan Junak, momak iz Crne Gore koji studira u Beogradu. Oko njega se ruši svet, ali on nije više beba, on ima dvadeset četiri godine i postavlja se pitanje da li je on odgovoran, da li je on kriv za stvari koje mu se dešavaju jer ne vadi glavu iz peska zato što je u tom pesku toplo. Mislim da prosto samim rođenjem i načinom kako je svet danas uređen, a ne mora čak biti govora o prestrogo moralnom pogledu na svet, mislim da jesmo svi odgovorni za ono što se oko nas

dešava, čak i ako nam je stav da se nas to ništa ne tiče. Znači, ja sam bio takav, a da ne kažem koliko ljudi znam koji su bili u sličnom mentalnom stanju kad se, na primer, Milošević pojavio 1986-87. i generacija mojih roditelja počela da se oduševljava tim naizgled ne previše birokratizovanim likom koji će tu sad da reši neke probleme. Naravno, napravi se emotivna investicija, i sad treba objasniti sebi da si se oduševljavao nečim što je jedan krvavi bofl. Sve to me je jako opterećivalo i onda sam odlučio da čim se prva prilika ukaže probam nešto da napišem na tu temu. Eto, tako je knjiga počela.

Iz zemlje, koja je tad bila krnja Jugoslavija, otišao sam u jesen 1997, odradivši sve one proteste '96. i '97. Otišao sam u Nemačku na doktorat. Ta 1997. je užas, ne samo zato što sam bio u delu Nemačke koji sunce praktično ne gleda, gde se oblaci navlače i leti po tri meseca, senka ne pada na tlo. Kako se priključim na vesti, čujem: radikali u Vladi, JUL radi šta hoće, ubijaju jedni druge, ništa nije sigurno. Onda bombardovanje, onda pola Beograda se seli u Crnu Goru da bi preživelo. Dobijam e-mail od Petra Lukovića koji kaže "ovo je kolektivna ludnica, nemoj da ti je palo na pamet da se ovde vratiš". Tako, to mi je sve u stvari kao da gledam kroz neki pleksiglas koji je, onako, dobro siv, ima tu paletu tamno sivoga, mrko-čadavu, i ja gledam kao da sam sad to stavio pred oči i pokušavam da se setim šta je bilo kroz tu vizuru.

2002. smo moja supruga i ja odlučili da odemo iz Nemačke u Nju Orleans. Počeo sam odmah da se osećam mnogo bolje, ono sunce i one boje, sve je malo pojačano. I onda sam, naravno, i dalje ostao u kontaktu sa ovdašnjim zbivanjima, ali mislio sam da će to da bude sve okay - dok 13. marta nije ubijen Đinđić. I tu sam tek zapravo shvatio da kolumnisti za koje sam mislio da ne mogu da se otkače od prošlosti zapravo ne preteruju.

Napravio sam veliku tabelu u kojoj su u jednom redu bili događaji u bivšoj Jugoslaviji u kabinetima, u drugom događaji na frontovima, u trećem događaji u svetu, a u četvrtom radnja moje knjige. Prvo sam napravio taj veliki dokument, i kad sam ga jednom odštampao video sam, iako je to prosta tabela, da zapravo grafički predstavlja jedan portret galopirajućeg očaja zato što rubrika u kojoj sam odredio da budu meseci u godini postaje sve duža. Kad god bi se desilo neko krvoproliće ja sam to označavao crvenom bojom, i rubrike su sve crvenije. Ima veoma mnogo izvora koji opisuju taj period, blago za

svakog istraživača, recimo website Haškog tribunala. I ako sam imao dilemu šta se kad desilo, ako nije bilo jasno iz knjiga, samo odem na taj sajt, otvorim neki od procesa i odem na pretraživač, i pojaviće se pre ili kasnije.

Razmišljao sam mnogo o tome kad su počeli da otkopavaju masovne grobnice oko Beograda, jer, budući da sam živeo nekoliko godina u Nemačkoj, naravno nisam mogao a da ne počnem da kopam po toj njihovoj kolektivnoj traumi. Pričao sam i sa svojim prijateljima čije su dede bili vojnici Vermahta, pa su išli na primer u Rusiju, pa sam pitao jednog prijatelja: pa dobro, kad se deda vratio iz Rusije jesi ga pitao "deda, šta si ti radio tamo"? Kaže, mi o tome nikad nismo pričali, ali tamo je to malo drugačije urađeno. I američki vojnici su tovarili nemačke civile u kamione, pa ih razvozili ih po konc-logorima da vide šta se radilo. Ovde toga nije bilo, ovde su otkopavali jame po Hercegovini ne da bi podstakli mirenje i katarzu nego da bi pomamili ljude - evo, ovde su zakopani vaši, evo, ovo su kosti, a vi izvolite, mrzite sad decu onih koji su vam pobili očeve.

Sumnjam u postojanje dobre volje u sadašnjoj konstelaciji političkih odnosa u Srbiji i Crnoj Gori, gde je, na kraju krajeva, ogroman problem zataškavanja. Navodno je sve okay sad, tu su investicije, stiže krupni kapital, turizam, grade se hoteli i sve izgleda umivenije i lepše, državne službe bolje rade. Međutim, istovremeno se vode procesi za ratne zločine u Crnoj Gori koje država opstruira na svakom koraku. Kažem, sumnjam da postoji politička volja ovde u Crnoj Gori da se, na primer, organizuje školska ekskurzija i 'ajmo u Srebrenicu da vidimo to polje sa hiljadu grobova i da gledamo film o tome kako majke, sestre, ćerke, žene prekopavaju po kostima, da pogledamo stenogram sa suđenja, da vidimo kako je to organizovano, jer sve to nije tajna. To nije tajna, ali poslednji voz za neku, možda ne katarzu, ali recimo pedagošku traumu, verovatno će napustiti ove predele za koju godinu. Ove godine to još ima smisla, iduće godine će već biti manje, godinu nakon toga još manje, i za par godina jedini ljudi kojima će to još uvek biti važno biće porodice žrtava.

Ja sam pio taj kapučino s ove strane Drine. Snažna motivacija jeste pokušaj da se na neki način iskupim time što ću se truditi da sve to približim ljudima koji su dovoljno svesni, a ipak su odlučili da potiskuju. Pokušaj da to ipak prizovu svesti, da to možda zvekne u

njima, u idealnom slučaju da se rasplaču na kraju. Ja se zaista sâm još osećam delimično krivim za sve to. Nisam legao ni pod jedan tenk, koji bi me verovatno pregazio, nisam imao hrabrosti za to, nisam nijednom otišao u Bosnu sa paketom hrane, imao sam svoje probleme, studirao sam, imao sam ovo, imao sam ono. To što se najveći broj ljudi ponašao kao ja za mene ne predstavlja neko opravdanje sada, niti olakšavajuću okolnost, jer sam fizički i finansijski bio verovatno sposoban da nešto učinim, ali nisam. I sad, ja sam mogao da kažem: svaka čast onima koji jesu, ali ja to nisam uradio i to me grizlo godinama.

Šanse da Barak Obama postane sledeći predsednik Sjedinjenih država su realne, ali nisu ogromne. On mnogo bolje stoji kod kladioničara nego kod ispitivača javnog mnjenja, što je daleko bolja situacija nego da je obrnuto. Karte jesu uglavnom podeljene, sad su bile konvencije demokrata i republikanaca, mislim da će Obama pobediti tesno. Međutim, Amerika je jedno vrlo komplikovano društvo koje ima izuzetno veliki procenat ljudi koji nisu mrdnuli dalje od svog malog mesta osim na lokalni rodeo ili tako nešto, i gde je uticaj crkve veoma jak i gde je uticaj čitave mreže tih desno orijenisanih, radikalskih radio-emisija izuzetno raširen. Ja se nadam da će se stvari prelomiti tako da svi koji nameravaju da glasaju za Obamu zaista izađu na izbore, a da ovi drugi neće izaći u dovoljnom broju, jer mislim da je Amerika podeljena, ogroman broj ljudi, naročito malo starije generacije, verovatno još ne može da prihvati mogućnost da im predsednik bude neko ko nije beli muškarac.

Kad bi se Obama zvao, na primer, Džon Braun i bio belac iz Ohaja, ja mislim da bi imao 20% prednosti u odnosu na Mekejna. Na konvenciji republikanaca Džordž Buš je pomenut jedanput, on je toliko nepopularan da na kongresu sopstvene partije nije govorio, pustili su mu osmominutni govor sa travnjaka ispred Bele kuće, ime Buša je spomenuto četiri puta, tri od ta četiri puta odnosila su se na njegovu ženu. Na konvenciji demokrata ime Džordža Buša je pomenuto 148 puta, baš sam jutros čitao, tako da bi bilo ko sem Baraka Obame i Hilari Klinton, na koju američka desnica ima poseban pik, bio ubedljivi pobednik na ovim izborima. Ali, Amerika ne bira samo predsednika nego se bori sa svojom osnovnom traumom, a to je, koliko ja uspevam da shvatim američko društvo, rasizam koji je bio

biznis-model 150 godina i gde su generacije vaspitavane na tome da je u redu da se ljudi koji nisu beli tretiraju kao životinje.

Ozbiljno se zastupa teza da izvesno krilo republikanske partije namerno loše vlada, e da bi zemlju potpuno predalo u ruke krupnom kapitalu. Znači da pokušavaju namerno, svesno da demontiraju državni aparat. Imam takođe jednu svoju listu primedbi na Baraka Obama, on ima dosta podilazeći odnos prema religiji. Baš me interesuje zapravo šta bi bilo ukoliko bi neki kandidat za bilo šta u Americi rekao "ja nastupam kao ateista", to me jako zanima. I voleo bih da se to desi, ali očigledno ne može sve da se desi odjedanput. U Berlinu je Obama govorio pred preko 200.000 ljudi, čekali su po sat i po samo da prođu bezbednosnu kontrolu. I to je, naravno, u Americi iskorišćeno protiv njega.

SVETLANA LUKIĆ:

U Evropi bi dobio izbore svakog dana.

VOJISLAV PEJOVIĆ:

Nema zašto da ih ne dobije, na kraju krajeva, on toliko dobro izgleda, on je neko ko se sa lakoćom stavlja u lidersku poziciju. Znam ljude koji rade sa mnom, koji su bili sa njim na nekim večerama i kažu - imaš potrebu da ustaneš i skandiraš njegovo ime. On ima harizmu; da je to čisto neka ambalaža kao kod Vuka Draškovića to bi bio problem, ali njegova politika zaista ima supstancu iza koje on može da stoji. I kalio se politički u Čikagu, što je verovatno škola kakvih malo ima na svetu, i morao je da prođe čitav taj razvojni put političara. Morao je politički da sahranjuje ljude koji su ga dizali, što je inače uspešno prečutao u obe svoje knjige, o tome je nedavno izašao veliki članak u New Yorkeru. Tek sam tada postao potpuno siguran da bi bio odličan predsednik, zato što te kvalitete uspešni političar mora da poseduje. Naravno, dok god nema fizičkih likvidacija i nameštanja sudskih procesa, sve je legitimno. Zato ih i plaćamo da rade to što rade, a ne da mi moramo da se bavimo onim što oni ionako vole da rade. Trenutno omiljeni detalj vezan za Baraka Obama tiče se izdanja njegove knjige Smelost nade u Srbiji. Goran Perčević of SPS izgleda da je na čelu izdavačke kuće koja je to izdala.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne izgleda nego jeste, bio je na konferenciji za štampu, jeste.

VOJISLAV PEJOVIĆ:

Kad sam to saznao shvatio sam kuda ide ovaj svet.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Jadranka Stojaković sa pesmom Što te nema, na stihove mostarskog pesnika Alekse Šantića. Jadranka je devedesete godine provela u Japanu, a koliko znam večeras peva u beogradskom Studentskom kulturnom centru. Pred kraj Peščanika slušate još kolumnistu lista Vreme i sajta pescanik.net Teofila Pančića.

TEOFIL PANČIĆ:

Mi sad treba da dokonamo da li se to Srpska radikalna stranka množi ili se deli. Ako se množi nije dobro, a ako se deli onda je dobro. Čini mi se da je ovo zapravo neki logičan rasplet jedne situacije u kojoj imaš jednu stranku koja je, znači, veoma jaka, ali potpuno nesposobna da zapravo postane sistemska stranka i deo nekakve vlasti. Šešelju to nije smetalo, da se razumemo, pogotovo, naravno, kad je otišao u Hag, jer njemu jednostavno odgovara ovakvo stanje. Njemu je ovo super, on je tamo mesija, mučenik, a ovi njegovi ovde jedino što mogu i smeju da rade, a bogami i jedino što ume da radi ogromna većina njih, to je da ponavljaju ono što im on kaže. I svi happy. Međutim, tu se pojavio faktor Tome Nikolića, u tom smislu da je on jednostavno osetio da su njegove mogućnosti zapravo veće od onoga što on dobija, a onda je seo i podvukao crtu - čekaj, šta meni ovde smeta, šta mi smeta, šta me okiva sve vreme? Aha, Šešelj, dobro. On je osetio mogućnost da se približi političkom mainstreamu i to je postala neminovnost najkasnije posle ovogodišnjih predsedničkih i parlamentarnih izbora. On je imao mogućnost ili da zajedno sa Šešeljem i celom tom ekipom posle izbora postepeno otklizna na marginu, ili da nešto preduzme da pokuša da se ubaci u neku desnu varijantu nekog mainstreama.

I mi zatičemo, znači, Tomu u ovom trenutku u tom stanju, kada on shvata da ili sa Srpskom radikalnom strankom ili bez nje u nekoj novoj konstelaciji on dobija priliku da zapravo postane prvi čovek svega onoga što je desno u savremenoj politici Srbije. Alternativa mu je to da ostane nekakav, ono, pajac jednog pajaca kao što je Šešelj, tako da je u toj konstelaciji sasvim jasno zašto se on odlučio za ovo. E, sad, s druge strane možemo da zamislimo situaciju da se Šešelj zaista vrati u Srbiju - odlaskom pre svega Nikolića, možda i Vučića, on ostaje tu kao nekakva figura koja nužno gubi uverljivost. Počinje previše da podseća ljude na sve

ono što je u njihovim životima bilo loše, čak uprkos tome što su mnogi od tih ljudi podržavali sve to, što su učestvovali u svemu tome, što su glasali za sve to, što su godinama mislili da je to super, što možda i sad misle da je to super, ali sad oni misle - super je, ali je propalo. Sad postoji jedno "ali" kojeg pre nije bilo i zato se osipa broj ljudi koji su u stanju za to da glasaju. To je kao da zamišljaš da si bio na nekoj sjajnoj pijanci, ali pijanka je bila sinoć, a sad je ono sutradan u podne i boli te glava. U toj konstelaciji mogu da zamislim ne da zapravo nestane ono što je baza tog radikalizma, neće to nestati, ali da se svede na jednu razumnu meru s kojom se može živeti. E sad, da li je cena toga da mi od sutra treba da tretiramo Tomu Nikolića kao uvaženog gospodina, respektabilnog desničarskog političara? Pa, ja to ne znam, meni je gadno i da pomislim na to, ali pre 2-3 godine nam je bilo nezamislivo i da ćemo imati ovo sa Dačićem. Ne pre dve godine, pre pola godine nam je to bilo nezamislivo, a onda se nešto dogodilo, pa nam je postalo zamislivo. Opet kažem, dogodio se Koštunica, dakle, Koštunica je svojom politikom omogućio to da mnogima od nas Dačić počne da izgleda kao manje zlo. To je apsolutno Koštuničina zasluga, da on nije otišao u apsolutno političko ludilo to se ne bi dogodilo, niti bi bilo potrebe za tim, niti bi ikada bilo potrebe za Dačićem kao delom takozvane demokratske proevropske Vlade u Srbiji. E, pa, slično je i ovo, svako bira sebi svoj put, dakle, Koštunica je izabrao tako, Nikolić je izabrao ovako, a mi možemo samo da zamislimo šta će da se dogodi tokom te 2-3 godine. Ali ako se dogodi, a to nije isključeno, da Nikolić bude jednom, pa drugi put, pa treći put u nekim situacijama, je l' te, da kažem koristan, ko zna šta ćemo mi o tome početi da mislimo. Ne bih ni da pretpostavljam, možda ne bi bilo dobro da čujemo sami sebe za dve godine.

Fakat je da smo svi negde ucenjeni, dokazano je da Srbija realno ne može imati bolju vlast od ovakve, i mi smo time ucenjeni, jer s jedne strane kao razumni ljudi znamo da je to tako, s druge strane kao ljudi osetljivog stomaka znamo da ima mnogo odvratnih elemenata u toj kaši. Znači, s jedne strane, ako samo gledaš na to i samo urlaš o tome - jao, vidi ovog ludaka, vidi onog ludaka - onda zapravo neosetno i sam prerastaš u ludaka... mislim, postaješ dosadan ljudima, koji bi da ti kažu "hajde, nemoj više da smaraš, jebote, daj pogledaj malo širu sliku". S druge strane, opet, ne možeš ni da se prepustiš tome, jer onda ostaješ bez onog najosetljivijeg instrumenta koji je za tebe jedan od onih od regulativnih faktora u javnosti, znači, prosto si neko ko treba da bude, što kažu, watchdog, neko ko treba da pazi na takve ludake. I tu je sad teško naći pravu meru. Mislim,

to očigledno svako od nas sad individualno radi, mi smo sad svi kao da smo se upravo iznova rodili, mi pokušavamo da se svako na svoj način saberemo i vidimo šta je to što mi sad imamo. Ako imaš situaciju da su svi u vlasti osim onih koji su baš poslednji koje bi hteo da vidiš ponovo na vlasti - kao što su radikali, DSS i tako dalje - onda si odsečen od neke realne alternative i ne možeš da pokažeš prstom i da kažeš, e, bilo bi bolje da je taj i taj na vlasti... Je l', majke ti? Pa on je već na vlasti, o čemu ti govoriš?

I mi smo sad u jednoj potpuno novoj situaciji, jer zapravo imamo taj problem da možemo samo da gledamo tako na neke partikularne ekscese, kao s ovim ministrom vera. Ja ne znam, voleo bih zaista da mi neko objasni ko je uopšte..., ko se setio tog Bogoljuba Šijakovića, iz koje crne rupčage su ga izvukli i, generalno, da li je ideja postmiloševićevskih vlasti, svih po redu, da svaki sledeći ministar vera bude veći ludak od prethodnog? Je li to? Ako je to ideja, svaka im čast, onda idu u dobrom pravcu permanentno, ali kažem ti, uvek ti je problem sa tom vrstom kritičkog diskursa što se nađeš sa onim zidom, što ne umeš da ponudiš alternativu, a ne umeš da ponudiš alternativu jer sve čega bi se setio kao alternative, a što postoji u realnom političkom parlamentarnom, pa čak i vanparlamentarnom političkom prostoru Srbije, sve je to već negde ukačeno na tu kompoziciju. I ti sad, ono, tu negde na toj tački ostaneš ućutkan.

Ta ideja kako mi imamo neke silne potencijale, to meni zvuči potpuno besmisleno, to ti je otprilike kao da kažeš je da fudbalska reprezentacija Srbije potencijalni prvak sveta. Pa, svaka reprezentacija je potencijalni prvak sveta u teoriji, ali postoji samo jedna koja je zaista prvak sveta, a to je ona koja pobeđi u finalu svetskog prvenstva. Sve drugo je maštarija. Postoje neki potencijali, ali ti potencijali nikad neće biti realizovani. Neće biti realizovani jer jedna masa sveta nikada neće ozbiljno ni pomisliti da uopšte uđe u tu arenu, jer je ta arena tako zasnovana. A kad kažem arena, to nisu samo političke stranke, parlament i tako dalje, to su mediji, to je sve ono što ulazi u nekakav javni život. Znači, ti kad pogledaš na tu arenu, ko normalan bi poželeo sebi da u to uđe? Kad pogledaš ko bi sve u ovoj zemlji mogao biti ministar kulture po svojim kapacitetima, a ko se nikada u to ne bi upustio, to je da te glava zaboli. Imaš tu situaciju da je DSS insistirao na tome da drži prosvetu, to je u skladu sa likom i delom Koštunice. Znači, on je čovek koji je neka vrsta ideološkog bojovnika i on ima neku svoju viziju Srbije. Sad, mi možemo govoriti da je ta vizija zaplotnjačka, palanačka, ksenofobna, ovakva, onakva, nacionalistička, ne

znam sve kakva, ali on je u skladu s tom vizijom, on je znao šta je njemu važno. Njemu je važno da on bude premijer, a da njegovi ljudi drže takva ministarstva kao što je između ostalog Ministarstvo prosvete. On nije, na primer, bio zainteresovan za Ministarstvo finansija, to je daleko od njegovog sveta.

E, sad, ako je to slučaj i sa Demokratskom strankom, onda zaista moraš da postaviš pitanje šta je uopšte prioritet te stranke? Šta joj je prioritet ako to nije jedna temeljita promena, nekakve kulturnovrednosne paradigme u Srbiji, a u skladu sa onim što Demokratska stranka za sebe tvrdi da jeste i za šta tvrdi da jeste njen politički, pa ako hoćeš i kulturni i civilizacijski identitet. Ako oni te stvari tako olako prepuštaju tim nekim sporednim igračima, juče DSS, danas SPS, onda je poruka apsolutno porazna. Znači, pored Ministarstva vera, Ministarstvo prosvete je drugo na kojem su se vežbali zaista najopskurniji likovi, da ne spominjem Čoličku i sve to zajedno. Generalno je ta poruka žalosna, da njima do toga nije stalo, da je njima važnija svaka i najbesmislenija funkcija u nekom bloody upravnom odboru nego to.

SVETLANA LUKIĆ:

Pa kad Đilas, odnosno Demokratska stranka, preuzima Beograd i sve je manje-više podeljeno po tim partijskim funkcijama, pa si baš velikodušan da daš Sekretarijat za obrazovanje čoveku koji je iz DSS.

TEOFIL PANČIĆ:

Isto tako su kulturu dali i na republičkom i na gradskom nivou G17, dakle, ne ulazim sad u personalna rešenja, jer recimo Bradić je svakako jedno od boljih mogućih rešenja. Govorim o tome da je zanimljivo kako se Demokratska stranka tako lako odrekla jednog takvog resora.

Pojavio se taj neki predlog Statuta Vojvodine iza kojeg stoji Demokratska stranka, ali zapravo nije jasno čak ni da li stoji Demokratska stranka kao celina ili je to neki projekt ekipe oko Bojana Pajtića, znači ekipe koja rukovodi Demokratskom strankom u Vojvodini, a bogme i samom vojvodanskom izvršnom vlašću. Čini mi se da će pre biti da je ovo drugo. Dakle, to se pojavilo i interesantno je kako je Vojvodina ostala kao jedan od, onako, sve ređih poligona za vežbanje takozvanog patriotskog diskursa. Najzad smo našli još jedne separatiste, znaš, pošto ove sve separatiste smo već istrošili.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li se ovo čuju demonstracije ili šta?

TEOFIL PANČIĆ:

Da, bio je pun autobus policije, video sam kod turske ambasade... Čekaj, gde sam ono stao? Da, kod separatista. A stvar je naravno krajnje trivijalna, dakle, famozni vojvodanski separatizam u principu ne postoji, jer za njega naprosto nema neke realne ni demografske, ni političke, ni bilo kakve druge osnove, iz milion razloga. Postoji međutim nešto drugo, postoji fakat da znamo kakvo je stanje u Srbiji, ili znatnom delu Srbije južno od Beograda, znamo na šta to liči, bar ti i ja smo uzduž i popreko išli po Srbiji i vidimo koliko je to propalo, žalosno, tužno. E, sad ta Vojvodina koja nije mnogo bolja, ali opet je negde mrdnula, živnula, imala je i neku bolju osnovu, da se razumemo, od ranije, i tamo se nešto dešava i u privredi i u politici, rade neke firme, prave se neke pare. Ti kad pogledaš, u ovoj zemlji se pare prave u Vojvodini i u Beogradu.

Znači, normalno da će ti ljudi hteti da to razdvoje i da kažu: mi imamo izvesne drugačije standarde i mi hoćemo da te standarde sprovedimo nezavisno od toga šta o tome misli neko u nekoj beogradskoj kancelariji ili šta o tome misli neko u Kučevu. E, dokle god je tako, znači, javljaće se taj virtuelni problem vojvodanskog separatizma koji je naprosto jedno normalno osećanje da ljudi žele da upravljaju svojim poslom. Naravno, postoji vojvodanska politička kasta koja, razume se, u svemu tome ima i neki svoj interes. Razume se da tu ima i toga, razume se da njima odgovara da mogu da štrpnu što više tih nadležnosti, da ih štrpnu i zarad samih sebe, ali to ne bi bio problem ni za koga u Beogradu da to ne korespondira sa željom većine Vojvođana - a korespondira sa željom većine Vojvođana. Korespondira zato što Vojvođani naprosto vide da im se tako više isplati, da im je tako bolje. Osuđivati to znači osuđivati prirodnu ljudsku težnju da mu bude bolje. Znači, 1988. godine je bio bauk famoznih autonomaša, što je bio zapravo blaži izraz za separatiste, i u tom trenutku je verovatno većina Vojvođana mislila da je to okay. Šta se desilo? Desilo se najgore srozavanje Vojvodine u savremenoj istoriji, pa ljudi neće ponovo kroz to da prolaze, ljudi hoće da rade sve suprotno od onoga što ih je dovelo dotle. I sad, na toj tački, znači, imamo generalno, ako uprostim stvar, dve političke opcije. Jedna je ona koja kaže - okay, ta priča "Vojvodina '88.", ta priča nije prošla, ta priča je donela samo štetu.

Znači, mi moramo da Vojvodinu rekonstituišemo kao jedan ozbiljan politički faktor. Naravno, sad neko na to može da kaže: ali, jedna je stvar bila da Vojvodina bude autonomna pokrajina unutar SFRJ, jer to je jedan sasvim drugačiji i mnogo složeniji kontekst i tako dalje, a druga kad ti imaš jednu malu, onako na nekim čudnim etnoprincipima zasnovanu državicu, a to ti se svodi na takozvanu avnojevsku Srbiju, i to praktično bez Kosova. Znači, ostaje takozvana uža Srbija i Vojvodina, i sad ti imaš tu autonomiju Vojvodine kao jedine pokrajine i tako dalje. Pa, jeste, činjenica je, to jeste jedan čudan sistem, ali do tog čudnog sistema nije dovela Vojvodina, dovelo je raspadanje one zemlje. Ne možeš zbog toga očekivati od Vojvodine da onako uslužno nestane, da se uslužno samoukine zato što to sad u nečijoj kabinetskoj glavi izgleda kao jedna malo čudna tvorevina. Pa, moraćete da živite s tom tvorevinom, ako nećete da živite s tom tvorevinom živećete bez te tvorevine. E, pa bolje da živite sa njom nego bez nje.

Mi smo svi toliko opterećeni dnevnim zadacima, jer mi smo baš kao oni đaci koji rešavaju jedan po jedan problem i nemaju nikakvu viziju šta će biti do kraja školske godine. Mi tako radimo, mi u tome živimo, gde ćeš ti sad da razmišljaš o onoj situaciji kad će ti doći neki birokrata iz Brisela, pa će sad da se bavi oblikom krastavaca, kad ti još nisi rešio problem Ratka Mladića. Zapravo će tek od tog momenta početi proces srastanja Srbije sa Evropskom unijom, jer šta znači postati član jedne takve zajednice? Pa to je srastanje. To nije samo puko priključivanje, znaš, sad kao da uzmeš, ne znam, jedan vagon pa ga priključiš već postojećoj kompoziciji, pa već na sledećoj stanici možeš da otkaziš taj vagon pa da on ode na neku drugu stranu. E, ovo ne ide tako, ovo je jedna vrsta srastanja. Ta Evropska unija nije država, ali nije ni puki savez država. Ako želiš da budeš deo toga, to podrazumeva milion stvari o kojima mi iz perpektive srpske svakodnevice još nismo apsolutno stigli ni da počnemo da razmišljamo. U tome i jeste fora sa Evropskom unijom, što ti ona omogućava da prestaneš da razmišljaš samo o pukom preživljavanju, što tu zapravo i jeste onaj početak nekih viših ambicija u životu.

Kada se ti uključiš u neki širi kontekst, ti možeš tu da imaš neku šansu, pa da rešiš neke probleme makar i na najbizarniji mogući način, ali i to će ti već biti neko olakšanje. Na primer, često se govori o tome kako je bitno smanjena nezaposlenost u Rumuniji i Bugarskoj od kad su u Evropskoj uniji. To je tačno, ali dobar deo te nezaposlenosti je rešen tako što su ljudi

otišli trbuhom za kruhom, pa više nisu nezaposleni u Bugarskoj zato što su zaposleni u Nemačkoj na nekim obično ne baš preterano lepim i dobrim poslovima. Ali i to je za njih korak napred u odnosu na ono što su bili, a onda se polako stvaraju uslovi da se i tu nešto radi, pa ljudi počinju odavde da odlaze u Rumuniju da rade zato što se tamo otvaraju neke firme. Recimo, evo ti, isto je primer ovog famoznog, i mislim užasno važnog, to pokušavam uvek da negde provučem, Koridora 10 o kojem se stalno govori. Postoji ta mitologija kako je Srbija na sred nekakvog puta i Srbija je jedna nezaobilazna zemlja i gde god ti kreneš sa Istoka na Zapad i obrnuto ti moraš kroz Srbiju da prođeš i tako dalje. To je istinito samo u jednoj veoma maloj uslovnoj meri, naime, to jeste jedan logičan put, ali ako ti po tom logičnom putu prospeš čitav niz balvana, pa ljudi će to zaobilaziti. Ti ako hoćeš da ideš kroz Srbiju - carina, granica, loš put, imbecilno visoke putarine, korupcija, policajac koji te zajebava zbog ovog i zbog onog.

SVETLANA LUKIĆ:

Malinari, kupinari...

TEOFIL PANČIĆ:

Malinari, kupinari i ostala čuda, rezervisti i tako dalje, i onda kad sve to prođeš, onda ponovo carina... A u povratku sve ispočetka. Pa, mislim, niko neće to da trpi. Znači, ako se taj famozni Koridor 10 i već sve što uz njega ide ne napravi u roku od, ne znam, ja mislim ne više od 2-3 godine maksimalno, onda možeš lepo da zaključaš ovu zemlju i da baciš ključ, jer jednostavno više niko neće imati razloga da prolazi ovuda.

Od svih katastrofa kroz koje smo prošli naši kriterijumi su jako opali, pa nam je ovo stanje fenomenalno, jer se svi sećamo kako nam je bilo pre 10 i 15 godina. I onda je to taj trenutak kada se mnogi ljudi neosetno, nije to neka svesno doneta odluka, nego naprosto onako postepeno, neosetno se negde zavlače u neku potpuno privatnu ili usko profesionalnu sferu i eto, kao, ja tu obrađujem svoju malu baštu i to je ono, toliko od mene, odjavljujem se, je li. Kažem, to je psihološki valjda sasvim razumljivo i sasvim očekivano, ali ne mogu baš da kažem da je dobro. Ja verujem da se u naredne ne više od 3-4 godine zapravo dugoročno oblikuje jedna generalna slika srpskog društva. Ovo što mi u sledećih nekoliko godina isposlujemo - to nam je, kako nam bude izgledao parlament, to će nam biti muštra po kojoj će u narednih nekoliko decenija on da izgleda. Kako budemo imali muštru za medije, kako budemo imali muštru za famozni

javni servis, kako budemo imali mustru, ne znam, za univerzitet, za šta god hoćeš, znači - to će nam biti.

Ja inače mrzim, više puta sam i u *Peščaniku* govorio, tu sektu razočaranih. Kad čujem reči "razočaran sam", ja se hvatam za pištolj, jer to obično izgovaraju ljudi koji previše dobro o sebi misle, kao jebote, ko si ti da budeš razočaran, mani me tvoje razočaranosti. Znači, nisam bio očaran pa da budem... Nisam razmišljao da će posle 5. oktobra ne znam koja čuda da se dese, ali na primer, da mi je neko rekao da će osam godina posle 5. oktobra grad koji se zove Beograd i koji je glavni grad ove države biti podjednako siv! Kada ulaziš sa Brankovog mosta, s novobeogradske strane i pukne na tebe jedan u principu prelep pogled, jer ta padina na kojoj se Beograd pružio je nešto božanstveno, ali kad ti vidiš ono isto sivo, oljušteno, odvratno koje si gledao i pre 8 i pre 15 godina muka te uhvati. Kako je mogao jedan Edi Rama, ako se ne varam tako se zove gradonačelnik Tirane, da Tiranu ofarba u sve moguće boje? Pa neka su i kičaste, baš me briga, više volim veseli kič od ovog sivila. Pa, čekaj, jebote, je li tako teško okrećiti Beograd, što rekoše u onom filmu, je li to takav problem da mi osam godina posle toga nismo mogli to da uradimo? Znači, za to ti ne trebaju milijarde evra pa da kažeš - ne mogu da izgradim metro jer nemam pare. Znači, mi smo tu negde ispustili jedan bitan element života, jedan bitan element životne radosti. Mene to zanima da vidim, da neko pokaže brigu za takve stvari, da mi poruče da ne živim u Belorusiji 1952, nego da živim na evropskom kontinentu 2008.

SVETLANA LUKIĆ:

Sinoć me je nešto jako potreslo. Vraćala sam se kasno u Kneza Miloša i kako sam zaustavila kola na semaforu obradovala me slika dve gospođe koje su onako u svetlim haljinama krenule u šetnju. Tako me to razgalilo! I onda je jedna od njih pala, upala u neku rupu. Sam taj prizor žene koja je tako ponižena bukvalno mi je naterao suze u oči, jer ona se pre toga ponašala kao da je u gradu...

TEOFIL PANČIĆ:

Naravno, zato što se ona ponašala kao osoba koja zna da postoje ljudi koji su plaćeni za to da se brinu da se njoj nešto tako ne dogodi. Kad odeš negde u neku od zapadnih metropola, mislim da je London najkarakterističniji slučaj, na svakom koraku te neko upozorava na neke opasnosti koje ti izgledaju potpuno virtuelno iz tvoje pozicije. Pa, ne znam, ako visina poda perona stanice podzemne železnice na nekim stanicama za malo, malo,

malo, nije usklađen sa visinom poda samog vagona, onda ti stalno ponavljaju na stanicima "mind the gap", kao da se radi o ne znam kojem zjapu od pola metra. I nama je to onako malo blesavo i, kao, pa bože, zar ovde žive sami idioti? Pa, ne, ne žive idioti, nego neko je plaćen za to da razmišlja o takvim stvarima, da ako postoji ikakva šansa da se neko tu saplete, on je tu da tu šansu smanji. E, mi nemamo, mi smo u tom pogledu potpuno onako divlji, odnosno -snalazi se kako znaš, zaobilazi ako vidiš nešto što ti nije jasno, nemoj da staješ na šaht, jer možda je šaht loš, možda ćeš samo da propadneš... Prosto je generalno divlje stanje, stanje u kojem važi pravo jačeg. Ako ti vidiš da to postoji u politici, ako vidiš da to postoji u društvu, ako vidiš da to vlada, onda ljudi to prenose na nivo svakodnevnog života. To je jedna vladajuća matrica.

SVETLANA LUKIĆ:

Koja nas pomalo pretvara u zveri, zato što ti si stalno u očekivanju nevidljivog udara i ponašaš se odbojno, "šta ovaj čovek hoće od mene?", a kad se opustiš stvarno te uvek nešto zvekne. Mi smo kao zverinjak...

TEOFIL PANČIĆ:

Jeste, ili si nakostrešen ili se previše opustiš pa ti se to osveti. Pa sad ti živi.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Teofila Pančića. Teofil se bez veze sekira zbog ovog Koridora 10, Nacionalni savet za infrastrukturu kojim je lično predsedavao Tadić sinoć je odlučio da se autoput Horgoš-Požega podeli na više deonica i da se izvođači izaberu na tenderu. Evo, od osamdesetih godina čekamo zaobilaznicu oko Beograda, a vidite da su ovi zaludni zapadnjaci napravili tunel otprilike te dužine, i to 100 metara ispod zemlje, da bi mogli da priključe taj njihov opskurni akcelerator. Hoće da ispituju tamnu materiju. Mi to ne moramo, mi smo se s njom srodili, ona nam je rod rođeni. A i vi ste nama rod rođeni, skoro nam tako dođete. Hvala vam što ste nas slušali, bila je ovo prva malo zbunjujuća emisija, mi ćemo da se popravimo, od idućeg petka pa do daljnjeg - Peščanik. Doviđenja.

VOZ ZA EVROPU

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista,*

MILAN VUKOMANOVIĆ, *sociolog religije,*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat,*

PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Nova školska godina u Beogradu počela je tučom u kojoj je jedan učenik izboden nožem. Letos su se tukli monasi, pa vaterpolisti, pa arhitekti jedne poznate projektantske kuće, tukli su se potom odbornici Srpske radikalne stranke, i završilo se juče učenikom. Nasilje se širi Srbijom kao virus za koji lek treba da pronađu oni koji su ga pustili iz laboratorije. Država nam je u nevolji jer ne isporučuje takozvanog studenta i košarkaša Miladina Kovačevića, koji je u Americi teško prebio jednog američkog studenta. Juče je saslušan, ali kao svedok, u postupku protiv bivšeg vicekonzula koji mu je pomogao da pobegne iz Amerike. Njemu, studentu i deliji, niko ne može ništa, jer naš zakon ne dozvoljava isporučivanje naših građana.

Siledžije će biti bezbedne, kako u zemlji tako i u inostranstvu, između ostalog sve dok ozbiljno ne počnemo da se, kako kažu, približavamo Evropskoj uniji. Ivo Sanader je pre neki dan rekao da Hrvatska, ako želi u Evropsku uniju, mora da menja svoj zakon koji zabranjuje isporučivanje građana, iako mu je jasno da će desetine hrvatskih državljana odmah morati da pošalje u Bosnu, gde ih traže zbog ratnih zločina. Država je nemoćna pred Miladinom košarkašem, pred bandom koja je rušila Beograd na Koštuničinom i Nikolićevom mitingu za spas Kosova, ali se zato ovih dana dala u poteru za Biljanom Srbljanović, jer je braću iz Dveri srpskih nazvala magarcima kada su u Pančevu na silu pokušali da prekinu promociju Peščanika. Optužena Srbljanović Biljana ima da se pojavi pred sudom zbog narušavanja javnog reda i mira. Od Aranđelovca naovamo, Peščanik i njegovi gosti, listom ljudi poznati policiji zbog ranijih krivičnih dela - recimo, Biljana Srbljanović, Vesna Rakić-Vodinelić, Teofil Pančić, Mirko Đorđević - ne mogu da održe promociju knjiga bez prisustva policije. Nije mi poznato da su se pred sudijom pojavili gradonačelnik Topole, koji je organizovao prekidanje promocije u Aranđelovcu, fašisti iz Stroja koji su pokušali da prekinu promociju u Futogu, niti božji dečaci Sabora Dveri iz Pančeva.

Neće se niko od naših sagovornika i gostiju pojaviti pred takozvanom pravnom državom, a ako se i pojavi, neće biti sam. Pozvaćemo i vas da nam se pridružite, da kolektivno odgledamo tu predstavu zvanu srpska pravna država.

SVETLANA
LUKIĆ

A srpsku pravnu državu ubuduće će graditi Gorica Gajević, kao javni pravobranilac u Raškoj. Odbornici Demokratske stranke su prilikom glasanja za drugaricu Goricu bili uzdržani. Svi su se vratili, pa se vratila i Gorica - ima neke simbolike u tome. Meni se danas čini da nam to budućnost šalje drugaricu Goricu kao svoga glasnika.

I sad, mi smo navodno oboleli od ogorčenosti, kao da je to neka bakterija koja je napala neotporne, i treba da se lečimo. Ministar zdravlja je proletoš promovisao kampanju koju je nazvao Zdravlje se osmehom prenosi. To je doduše bila reakcija ne na nas pacijente ove vrste, nego na nasilje nad lekarima i radnicima Hitne pomoći. Ako ministar nastavi sa svojim idejama o reformisanju zdravstva, i ako nastavi ovim tempom da menja zdravstvo, lekarima i medicinskim sestrama biće potrebni panciri, kao što su prošle godine kineske vlasti u jednoj provinciji zbog napada pacijenata na lekare morali da obezbede mnogo pancira i mnogo kaciga za medicinske sestre i terapeute.

Malo nas je prošla ljutnja, a i poniženost bogami, zbog toga što nije odmrznut čuveni Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Svi su kukali, Đelić je cvileo, što mu inače nije teško, zbog nepravde koju nam je nanela Holandija, zbog tamo neke afere sa nekim bataljonom. Ali, da se podsetimo šta to beše sa tim tamo nekim bataljonom. Holandski bataljon nije uspeo da spreči, nije dovoljno učinio da spreči genocid u Srebrenici, o kojem predsednik Tadić ovih dana govori kao o poznatom srebreničkom slučaju ili tragediji. Holandska Vlada je 2002. godine podnela ostavku zbog izveštaja holandske komisije po kojoj vlasti snose odgovornost za smrt 7.000 Muslimana. Holandska Vlada je pala, jer je utvrđeno da je u Bosnu u nemoguću misiju poslala loše obučene snage. Independent je 2002. godine pisao da je po istraživanju koje je sprovela jedna nevladina organizacija iz Holandije 10 pripadnika tog bataljona izvršilo samoubistvo, a 70% njih je napustilo vojsku zbog nametnutog osećanja krivice. Ko je ovde izvršio i kada će izvršiti samoubistvo zbog nametnutog ili nenametnutog osećanja krivice? Uostalom, kao prvo se postavlja pitanje: krivice za šta?

Teško da možemo da osećamo krivicu što ne sarađujemo sa Hagom. Pa, što bi rekao Matija Bečković na parastosu Solženjcinu, Hag je i inače osveta, a ne pravda. I podsetio nas je tada naš Matija da nam je

Solženjcin poručio sa samrtničke postelje da ostanemo na Kosovu, da ostanemo na Kosovu uz svoje grobove.

Nastavlja se raspadanje Srpske radikalne stranke, demokrati se utrkuju ko će glasnije da pohvali reformsku struju radikala, Tadić već radi na tome da od Nikolića napravi svog budućeg koalicionog partnera. Ako socijalisti puknu, eto njemu proevropske radikalne stranke. Daleko je, jako daleko otišao ovih dana gradonačelnik Dilas. Aleksandra Vučića je opisao kao radnog i vrednog čoveka koji se razume u posao. Vučić je odličan, rekao je gradonačelnik. Pa jeste, Vučić je odličan, jedino pored Vučića Dilas može da sija kao zvezda proevropske Srbije.

Igramo, dakle, u onom komadu u kojem su svi junaci isti, i žrtve i dželati, i sve je samo pitanje trenutne podele uloga. Koliko znam, takav komad najviše liči na tragediju, u njoj sve umire, i kraj se zna. I, da citiram na kraju dobrog starog srpskog fašistu: srpski junaci umiru sasvim bez poze, beskrajno jednostavno i prosto prirodno. Ovo je Peščanik, na početku emisije slušate ekonomistu Miroslava Prokopijevića.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Kad je nedavno išla ekipa na Olimpijadu, sportski novinari na B92 - dakle, ne na RTS ili nekoj "S"-stanici - pričali su da je naš minimum pet medalja, a maksimum četrnaest, pri čemu ja ne znam ni da li je bilo četrnaest kandidata, ali valjda su prebrojali. I onda se javio slušalac koji je pitao "izvinjavam se, koliko su medalja osvojili u Atini?", a ovi su onda prilično sumorno rekli "pa, samo dve". E, ovaj put je, naravno, kad se završilo bilo samo tri umesto tih "minimum pet, a maksimum četrnaest". Tako je i sa SAE. Već otpočetka čitava stvar i funkcioniše kao obmana, stvorila se kriva percepcija. Početak te krive percepcije je uverenje da nama stalno neko nešto traži, a mi smo neko nevinašce, je l', dobro, čedno i tako dalje. Onda ispadnu krivi Holandani što tamo zatežu, a naravno da nisu samo Holandani, jer da su Holandani rekli "it's okay", pojavilo bi se bar 4-5 drugih zemalja.

U Britaniji i Nemačkoj uopšte nema entuzijazma za ovaj aranžman dok se stvar sa Hagom ne završi. Dakle, nije to samo Holandija, ali suština je u tome da čovek projektuje, da se čitava stvar predstavlja

tako kao da zavisi od njih, a ne od nas. Sad, možda je još gore ono zbog čega se to radi - jer ne traže nama Holandani, recimo, da nekog izručimo zato što je bio pozitivan na antidoping-testu na nekom atletskom takmičenju, nego se traži čovek, brate, koji je uradio jednu od najgorih stvari posle Drugog svetskog rata u Evropi. Ali, pregovarački tim, koji umesto da bude najtrezniji, najrealniji, postaje nekako najluđi u optimizmu. Onda, naravno, novinari čak kreću u ofanzivu, pa recimo zovu mene i još, čuo sam, neke moje prijatelje i traže da kažemo nešto optimistično. Kad ja kažem da je to besmisleno, ne volim da lažem, ja ipak ne mogu da ubedim novinarku iz jednog dobrog medija da pitanje ne glasi "šta će Srbija da dobije sa SAE", nego "koliko će da izgubi zato što nije potpisan". I onda, naravno, ide cirkus. Kao, pa to bismo mogli da primenjujemo sami, ne treba nam Evropska unija. Šefe, pa to si mogao da radiš još od 2000. godine, što ne uradi nešto? Znači, on čeka da ga ovaj pritegne za uvo i kaže: e, pa tamo si potpisao ugovore, u SAE ti piše da to i to moraš da uradiš, ti ne radiš ništa od toga, hajde, kreni nešto da radiš. Znači, čekaju jednu takvu situaciju. Jednostavno, politika se ovde ne svodi na to da je političar neki izabrani katalizator, neki akter izabran da nešto uradi, nego na to da sedi u ofisu i da se bogati kroz korupciju. I to je otprilike sve. Samo još malo izigrava zvezdu, je l', već prema prilikama.

Srbija je već pre nekoliko godina dobila potpuno slobodan pristup tržištu Evropske unije, samo par izuzetaka ima - to su bifteci i slično, to je valjda vino, to je riba, sve ostalo Srbija potpuno slobodno izvozi tamo. E, sad, ovaj Sporazum precizira kojim tempom će se snižavati i uklanjati carine i vancarinske barijere da i firme iz Unije dobiju sličnu mogućnost kao što imaju srpske firme na tamošnjem tržištu. To, naravno, u nekim slučajevima traje dosta dugo, ima i prelaznih perioda od šest godina, ali to je posebna epizoda. Recimo, ljudi koji vode taj resor sada se hvale kako smo dobili duže prelazne periode od recimo Hrvatske i kako je to povoljnije. Nije to povoljnije, to je lošije. Zašto? Pa, lošije je zbog toga što je Hrvatska tražila prelazni period od četiri godine, a mi od šest, što znači da je Hrvatska privreda sposobnija, i da za četiri godine može da se prilagodi novim uslovima, a nama treba šest godina.

Znači, prosto je neverovatno da to može da kaže neko ko vodi evropske integracije - da pokazuje da ništa ni o čemu ne razume ili, pak, da

veruje da smo svi mi majmuni, da niko ništa ne razume u populaciji. Dakle, postoji određeni tempo kojim padaju carine i za toliko bi trebalo da pojeftine robe ovde. Drugo, trebalo bi da firmama koje ovde hoće da posluju, da osnuju svoje filijale, bude lakše da ih osnivaju. Najsporiji tempo je za poljoprivredu, tu neke stvari ne mogu da se promene brže nego za šest godina. Na kraju, poljoprivreda će biti zaštićena kao u Evropskoj uniji, imaće tih 20% carinske zaštite prema trećim zemljama. Sažeto rečeno, populacija dobija jeftiniju kvalitetniju robu i ima veću slobodu izbora, a to je za siromašnu populaciju od vitalne važnosti, jer se na taj način omogućuje da i cena hrane, recimo, nešto padne, a ne samo cena automobila i televizora i erkondišna. Samim tim rad može da bude jeftiniji, a privreda Srbije može da bude konkurentnija. Prema tome, veliki je to paket, važna je to stvar. Ali, naravno, pitanje za ljude koji vode ovu državu glasi: što to ne rade od 2000? Sve su to i sami mogli da rade.

Da, sad još stručnjaci, kao, raspravljaju pa kažu: nepovoljan je naš Sporazum, mi nismo zabranili strancima da kupuju ovde zemlju kao što su radili, na primer, Poljaci i ovi ostali iz Istočne Evrope. Sad, tačno je da su Poljaci, Česi i svi ostali to uradili, to je bio njihov osvetnički odgovor - ekonomski gledano sasvim pogrešan, a čak i politički, rekao bih - na odluku 15 EU-zemalja da zabrane da se iz zemalja Istočne Evrope ljudi slobodno zapošljavaju, nego su uvedene kvote. Samo neke zemlje kao Britanija i Irska liberalizovale su zakone i dozvolile da Poljaci ili Česi dođu u London i zaposle se odmah. To je jedna ekonomski potpuno besmislena odluka, ali sad ovde kukumavče što mi to nismo uradili. Srećom, možda je to promaklo samo nepažnjom, ili se niko nije setio da traži takvu stvar. U Austriji je isto bilo pre ulaska u Evropsku uniju. Uh, tamo je bila žešća kuknjava, kao, Nemci će sve da pokupuju! A šta se desilo? Neznatno se povećao broj Nemaca koji su kupili nekretnine u Austriji. Ista kuknjava je bila u Sloveniji, ista i u Hrvatskoj, samo je jauk, što se ide jugoistočnije, glasniji i ekonomski je nemotivisaniji. Tu je strašno mnogo predrasuda u igri.

Kad je izašao neko da kaže: hej, ljudi, u SAE, u tom Sporazumu stoji to i to, osnovni razlozi da ga potpišemo su ti, ti i ti, a naše koristi su te, te i te? Kad je to neko izašao da kaže, kad je izašao da kaže zašto treba privatizacija - ili zašto ne treba, ako ne treba? Nema ničega od

toga. Dakle, toliko su zauzeti korupcijom i nekom jeftinom demonstracijom moći da je to neviđeno.

"Žuti" su, kako ih u slengu zovu, majstori korupcije, pošto oni drže najveći kolač sada i na nivou zemlje, a u Beogradu već, ja mislim, 10-12 godina, praktično od 1996. Prostora ima koliko hoće. Već sam, mislim, i pominjao, čak možda i ovde, da jedan moj poznanik koji je bio visoko u DS kaže da do najvećeg investicionog ciklusa u Srbiji dolazi u vreme izbora, posebno u Beogradu, jer se tada dele populistička obećanja, spiskavaju se pare, obećavaju više penzije, više plate i tako dalje. To je sve ekonomski štetno, a grozno destimuliše ulaganja. Kaže, ovima što grade trebaju lokacije, nama trebaju pare za izbore i tu se vrlo lako nademo. Prema tome, predsednik Tadić ako hoće nešto da radi, čekamo da vidimo ko će prvi biti uhvaćen.

Svi ti veliki poslovi se hendluju jako loše. Evo, Sporazum smo elaborirali, da se ne vraćam na njega, ali šta je bilo s koncesijom Horgoš-Požega? Strašna svinjarija, sve ostavljeno nekim budućim generacijama, možda i troškovi, ako se izgubi spor. Da ne govorim što se kasni sa radovima, pa onda ima štete i sa te strane. Šta je bilo sa Borom, odjednom je izuzet, neće ići na tender nego će biti nekih pogodbi? Šta je bilo sa Zastavom, isto pogodba? Time se krši privatizacioni zakon - i nikom ništa. Naravno, šta će biti sa Zastavom to bog sveti zna, baš kao sa Đeknom, ne zna se kad će. Mora da se nauči da se umre, kao što je naučio Tolstojev Ivan Iljič. Svi ljudi su smrtni, dakle, ako sam čovek i ja ću morati da umrem. Moraće ova Đekna da umre jednog dana, a da li će nastati Fiat to ne samo da se ne zna, nego je u domenu fantastike.

Naš je Sporazum verovatno najtragičniji, to direktno pokazuje u kojoj meri se radi bez ikakve orijentacije. To su im rekli u Evropskoj uniji, samo to neće niko ovde da prizna: kako spiskavate tolike pare i poklanjate u bescenje firmu Rusima, a kod nas dolazite i kukumavčite za pare? To je veliki problem, jer smo tamo percipirani kao šampioni prosjačkog šešira u Briselu. Tako da gomila poslova koja se radi, ili se radi mimo zakona, ili po nekim pogodbama ili nekim prećicama na kraju se završi jednom velikom svinjarijom koja ostaje kao mrlja i, naravno, kao poruka ne samo građanima ovde, nego i investitorima i domaćim i stranim. Oni vide kako se ovde radi

i šta sve može da im se desi. Kad ovde neko ne bi sprečavao određene banke, trgovinske lance, neke firme da dođu, bilo bi ih mnogo više. Zašto ih sprečavaju? Pa, čini se usluga nekim ovdašnjim moćnicima, koji imaju velike poslove u određenim branšama ovde. Ko plaća ceh? Pa, naravno, nas 7,5 miliona nesretnika. Kako? Pa, tako što imamo manju slobodu izbora, a lošiji kvalitet. A ono što je najdrastičnije u svemu i što svako oseća je da plaćamo više cene.

SVETLANA LUKIĆ:

Na kraju ispada da jedino ako ovi spolja izvrše pritisak, nešto počne i da se kontroliše. Evo, sada ponovo dolazi delegacija MMF-a ovamo. Ti si nas tome učio, pričao si puno o tome da to nije institucija u koju se treba kleti i tako dalje. Međutim, na kraju se ispostavi da ako nemamo aranžman sa MMF-om onda nekontrolisano raste javna potrošnja.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Tačno, to je perfektan opis situacije, a prva implikacija je da smo mi neuračunljivi, jer mi sami ne možemo da savladamo neke poslove dok ne dobijemo tutora. I sad ja dolazim u krajnje nezahvalnu situaciju - dakle, ja koji sam najviše govorio protiv netržišnih fondova, tvrdio da je to prebacivanje para poreskih obveznika iz bogatijih zemalja, moram da branim MMF. Zašto? Zato što mi je to jedina nada da će MMF bar negde da ih stisne, pa će bar neke stvari morati da se urade oko privatizacije, bar nekoliko firmi ili možda i neka grana, bar nešto će stegnuti oko budžeta i slične stvari. Isto tako, mi pričamo o Evropskoj uniji, to nije carstvo savršenstva, to je jedna realistično gledano dobra kooperacija, u to nema sumnje jer bi inače neko izašao odatle, ne bi jurili da idu tamo. EU nije anđeo, međutim, problem je u tome što smo mi tako prljavi, ružni i zli da nama i jedna sasvim prosečna organizacija, da tako kažem, i sam put do nje, to čistilište koje ćemo da prođemo, strašno mnogo čini.

Usput, iz toga se rađa i ta pogrešna percepcija; kako čovek da sebi kaže "ja nisam uračunljiv"? Onda je kriv Holanđanin, ili je kriv Amerikanac ili Rus, neko... To je vrteška. Kad gledate, Broz je imao tu divnu ideju - jedna mala komunistička diktatura, malo liberalnija istina nego ove druge, ali uvek s vrteškom krivaca okolo. Te su ovi, te su oni, te neki tamo i tako dalje, ali nikad on. To je poenta: da nikad ne pogleda sebe. Pogledaj dom svoj, anđele.

Naravno, stvar ne može da se gleda kao potpuno vraćanje uvek potpuno istog, uvek se pojavi poneki novi detalj. Raspad Radikalne stranke, to je novi detalj, znači, to je nešto što je građanska opcija mogla da priželjkuje i nešto što je jako dobro da se desilo, jer radikali će se sad podeliti u nekoliko frakcija i ipak će neki deo njih morati da igra nešto normalnije. To je prosto poklon s neba ovoj građanskoj opciji koja se jedva držala u stolici. Jer sad kad se pogleda - to što je pretilo da formira Vladu, bilo samo na korak da je formira, to je sad u potpunom rasulu. Znači, ovi iz DSS su shvatili da su napravili greh koji su ranije obično pravili radikali, da svojom porukom uplaše birače. I zato su izgubili, sa 47 pali na 29 ili 30 poslanika i verovatno će na narednim izborima da bude još gore, jer ne mogu više da se evakušu odatle. Mislim, u ludost je lako ući, ali iz ludosti nije lako izaći. To je sreća ponekad, jer tako se na jedan vrlo elegantan način, bez pucnjave i ulične jurnjave rešimo ponekih kojih na drugi način ne možemo da se rešimo. Tako da ja mislim da je ovo što se desilo oko radikala korisno za građansku opciju.

Naravno, veliko je pitanje, pošto svi znamo kako su ogromni potencijali građanske opcije, kako će ona to iskapitalizovati, u tom smislu da sad ima određenije ruke, da može da vuče neke političke poteze. Jer, vi vidite da je Vlada izabrana, ali sem što su rekli da povećavaju penzije i što je ministar zdravstva nesretno rekao i doneo uredbu da lekari mogu da rade naveče u državnim klinikama, a ne mogu da rade u drugim klinikama, i sem što je Beogradski univerzitet, koji je državna institucija, doneo sličnu zabranu, koja je dakle državna, drugih odluka nema. Dakle, Vlada bezmalo kao da nije tu, mi tek treba da vidimo u kom pravcu će ovo da ode, a prvi ozbiljan trenutak kad će se to videti biće rebalans budžeta i projekti budžeta za narednu godinu. Znači, tu Vlada već mora da izađe sa ciframa i tu ćemo videti koliko je sati.

Jaka opozicija - to ne znači luda opozicija, to je velika razlika. Jaka opozicija je opozicija koja kaže "ej, ljudi, s ovim i ovim kasnite, ovo radite krivo" i tako dalje. Šta rade radikali? Oni uopšte ne rade tako, oni kažu "to je pogrešno, ljudi su nezadovoljni". U redu, na nivou artikulacije nezadovoljstva oni su super, tako su i napravili tih 35% glasova. E, sad da vidimo gde su rešenja, jeste li ikad čuli šta su njihova rešenja? Hleb od tri dinara? Pa to nije rešenje, to je idiotizam. Dakle, oni su dobri kao i slične ekstremističke stranke u Evropi u

artikulaciji nezadovoljstva i okupljanju nezadovoljnih, ali su jako loši u isporuci rešenja, i to nije jaka opozicija. Prema tome, predsednik bi morao nekako sebi da organizuje neki kurs, da tako kažem, neki tretman da povрати kompas, jer ga je očito izgubio. Umesto da kaže "eto, prinuđeni smo na ovu opciju", on se baca u zagrljaj Dačiću. Davanje glupih izjava - ovaj bol za predsednikom, onaj bol za predsednikom, tu smo isti i tako dalje - davanje glupih izjava o pomirenju, užasno glupih...

Ovo sad sa radikalima je samo nastavak te iste filozofije. Ne treba to da radi čovek koji vodi ovu državu kao predsednik i čija stranka praktično vlada Srbijom u ovom času, jer Demokratska stranka sad ima vlast koju teško da je imao i Milošević. Ona, dakle, ima predsednika, ima republičku vlast, ima pokrajinsku vlast i to vrlo snažnu, ima Beograd i nekoliko velikih gradova i ima gomilu opština. Dakle, tu neke redefinicije moraju da se izvedu da ne bismo posumnjali čak i u ono elementarno, u normalnost, političku normalnost neke osobe.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako po tvom mišljenju u novonastaloj situaciji Liberalno demokratska partija vodi politiku?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Pa, povremeno su nevidljivi pošto nisu bili potrebni u toj slagalici za republičku vlast, nekako su pali u fjaku, što bi rekli Dalmatinci, kliknuli su na autodelete, sami sebe su amputirali iz političkog života na jedno vreme. Tamo gde su se čuli, to je bilo manje-više u redu, jer su rekli: pa, dobro, SAE nije potpisan, da vidimo ko je tu odgovoran i tako dalje, pokazujući na pravu stranu, ne kao ovaj ministar koji orkestrira potpuno pogrešnu kampanju. Dakle, nisu imali neku veliku aktivnost, a mogli bi, imaju veliki prostor upravo zato što je vladajuća većina tako amorfnu i u stvari tako neartikulisana da se i ne zna šta će da preduzme i da li će uopšte išta da preduzme. Znači, u tom pogledu potencijal im je strašno veliki, no druga stvar je kako će da ga iskoriste, to je do veštine i do rada, moraju ozbiljno da se zasuču rukavi ako neko dugoročno hoće da opstane na političkoj sceni kao stranka koja sigurno dobija preko 5%.

Ja nisam liberal nego, recimo, klasični liberal, baš u onom nekom klasičnom smislu, ne volim reč libertarijanac jer nekako deluje ekstremistički i pomalo egzotično, najviše volim to "klasični liberal". Razlog zbog kojeg na taj način razmišljam je vrlo jednostavan: ako hoćete rezultate to su rešenja. Srbija je cela naherena ulevo. Nisu to sve zemlje u Evropi, ima zemalja koje su naherene ulevo kao Nemačka i Italija, ali ima zemalja koje su naherene udesno, kao recimo Luksemburg, Irska, Britanija. E, sad, kome je do socijalizma, može da ga nađe i u Americi. Znači, neki momci su spiskali pare, otišle su u privatne džepove, a oni su socijalizovali gubitak - kažite mi, gde to ima? To je najlepše, znači, dobit strpaš u džep, u svoj privatni, a gubitak socijalizuješ.

Evo, pre neki dan država je napravila drugu veliku ludost u Americi spasavajući najveće osiguravajuće društvo u nadi da će time da spase finansijska tržišta. Kad se to uradi onda biznis-krugovi kažu - hm, glavni štos je da spiskaš što više para, da budeš too big, suviše veliki, je l', da ne smeju da dozvole da propadneš i da strpaš te pare u svoje džepove, a naravno, pošto će država pokriti gubitak, nema nikakvog problema. Međutim, problem postoji, jer ako se tako radi, ako krene trka u tom pravcu, koliko može da se spiska, tu nema granice. Znači, Amerika ako bi krenula u tom pravcu pretvorila bi se u ekonomsku pustinju.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad smo kod Amerike, za koga ćeš da glasaš, za Mekejna ili za Obamu?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

U, bilo bi mi strašno teško! S jedne strane ja ne mogu da se načudim Evropi u kojoj bi, da su izbori tu, Obama bez problema dobio dve trećine u bilo kojoj zemlji, takoreći. Stvarno ne mogu da se načudim tome, jer je Obama po meni loš kandidat. Prvo, sve njegove priče o nadi, ovom, onom - ja bih hteo da kažem: hajde da vidimo šta čini tu nadu, daj, rasični mi to malo, kaži u čemu će nada da se sastoji ovde, u čemu onde i tako dalje. Ako je nada to da će Obama još više da interveniše po svetu od Buša, čija administracija već pravi svinjarije, onda zaboravi, to je pogrešno. Ako hoćeš više tržišta, super, ja ću da te podržim, biću prvi. Dakle, kaži mi kakva je ta nada. Pošto je on iz demokratskog dela, nada se ne bi sastojala u osvajanju više tržišta,

nižim porezima i povlačenju iz Iraka, nego u još više država, i unutra i napolju. Drugo, kad se pogleda, pošto se u Americi vodi statistika o tome kako ko glasa, Obama je od 100 senatora, da jednostavno kažem, najlevlji, a Bajden, koga je uzeo za potpredsednika, je treći najlevlji. Razlog što gubi glasove je što se suviše pomerio ulevo, pa ga Mekejn, koji je takođe multi kandidat po meni, pristizhe. Zasluga nije Mekejnova, Mekejn je čovek bez svojstava, što bi rekao Muzil.

Takav čovek nije ono što treba jednoj zemlji poput Amerike, koja je ipak nešto malo dinamičnija od ovog evropskog blata u koje je zapala, ekonomski bar, većina zemalja. Ja se bojim, ako Obama bude izabran, da će se stvari u pogledu unutrašnjih ekonomskih prilika razvijati lošije. Znači, Mekejn ne bi doprineo tolikom pogoršanju. Prema Iraku i Avganistanu obojica imaju razočaravajuće stanovište, tako da to može da se uporedi s našim izborima, kad ovi naši glasači kažu: eto, izašao sam pa sam glasao za Tadića, ali sam desnu ruku držao levom da mi ne pobjegne.

SVETLANA LUKIĆ:

Ruski komunisti traže zabranu filma Indijana Džons jer je agentica KGB-a koju igra Kejt Blanšet prikazana kao zla, kao jedna kučka, takoreći. Ruski pravoslavci, opet, traže zabranu animirane serije South Park. Kineski cenzori zabranili su drugi deo filma Tomb Rider, tako da Kinezi neće moći da vide lepu Anđelinu Džoli, jer, misle kineski cenzori, Kina je u tom filmu prikazana u negativnom svetlu. Kao što znate, cenzorska kineska ruka stigla je i u Beograd pre neku godinu, kada je film Sunčana palata, koji je trebalo da otvori festival autorskog filma, na zahtev kineskog ambasadora skinut sa glavnog programa. O čemu se tu radi? To je jedna ljubavna priča, ali ima nekoliko scena koje prikazuju proteste na Tjenanmenu, a Kinezi ne vole da se pominje Tjenanmen. Jedno vreme, ne znam da li je to i sad, u Kini je bio blokiran pristup odrednici "Tjenanmen" u Wikipediji i na kineskom i na engleskom. Međutim, zanimljivo je kako su se naše vlasti tada ponašale - to je bila ona Koštuničina Vlada. Profesor Vladeta Janković je priznao da je telefonirao organizatorima festivala i preneo im je ljubaznu molbu kineskog ambasadora da film ne bude prikazan, sugerišući organizatorima, dakle, da to treba i da uvaži iz viših državnih interesa.

Jednom rečju, Kina je članica Saveta bezbednosti pa ne bi trebalo da ih ljutimo, naravno, zbog Kosova. Zanimljivo je bilo ponašanje gradskog sekretara za kulturu Darijana Mihajlovića, koji je rekao - citiram pošto je mnogo glupo, pa ne mogu to doslovno da prepričam: "Republičke i gradske institucije su se dogovorile da se ne radi o prikazivanju ili neprikazivanju jednog filma nego o višem državnom interesu." Samo neke dve godine kasnije stvar se ponavlja, sada je u pitanju knjiga Dragulj Medine. Kao što znate, ona je bila povučena iz knjižara, ali eto, pojavila se prethodno u knjižarama i, koliko sam čula, praktično za jedan dan je prodana u 1.000 primeraka.

Muftija Muamer Zukorlić je tražio da se knjiga povuče, što je bilo i učinjeno jedno vreme. Međutim, za nas je, naravno, značajno kako će Bošnjaci reagovati, odnosno Muslimani, da li će biti uvređeni zbog ove knjige. Ali još više nas zanima reakcija naše države - kao što znate, Vlada je izrazila žaljenje što je knjiga vraćena u knjižare. Mi smo knjigu nabavili čak ispod tezge, utoliko je ona vrednija, i počeli smo da čitamo, međutim, to je dosta dosadno štivo. Milan Vukomanović, profesor sociologije religije na Filozofskom fakultetu u Beogradu je bio naš heroj, on je pročitao celu knjigu o kojoj se mnogo govori i evo šta je u njoj našao. Milan Vukomanović.

MILAN VUKOMANOVIĆ:

Ono što mi zaista ne ide u glavu ovih dana jeste činjenica da je knjiga, u kojoj biste se, da ste je greškom dobili za rođendan, teško probili do 45. stranice - bilo bi to žešće smaranje, što bi rekli moji studenti, da uopšte čitate - u Americi proglašena opasnošću za nacionalnu bezbednost Sjedinjenih Američkih Država, a istovremeno naša Vlada kaže da njen povratak u knjižare predstavlja jednu vrstu ugrožavanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta Srbije. Misli se naravno na Kosovo, misli se verovatno na činjenicu da naš ministar inostranih poslova i dalje putuje širom sveta i posećuje zemlje koje su članice Islamske konferencije. Pretpostavljam da bi se to moglo pročitati u podtekstu svega. Dakle, jedna takva knjiga, koja sigurno ne bi bila primećena ni na ovom našem Sajmu knjiga u obilju druge literature, odjednom postaje opasnost i za naše i za američke interese. Ono što meni dodatno nije bilo jasno jeste kako to da se sada i američki i srpski interesi poklapaju? Naime, ono što ugrožava teritorijalni integritet i suverenitet Srbije trebalo bi valjda da je u interesu Sjedinjenih

američkih država i obratno, ono što ugrožava nacionalnu bezbednost Sjedinjenih američkih država trebalo bi da bude u interesu Srbije.

No, šalu na stranu, mislim da nas ovakva saopštenja, kao to koje je iznela Vlada Srbije, vraćaju u neki period od pre bar tridesetak godina. To je ono vreme kada su se slična zvanična saopštenja izdavala povodom nekih knjiga, na vrlo sličan način su učesnici u raspravama lako davali kvalifikacije i osude, a da uopšte nisu pročitali knjigu, što je uslov naravno svih uslova. Ja se sećam jedne anegdote iz tog perioda, mislim negde iz ranih osamdesetih godina, kada je jedan hercegovački general govorio na nekom skupu po onom modelu da kad se podiže neki spomenik i otvara se neka nova građevina, onda se na kraju daju te ideološko-kulturne kvalifikacije, pa je on u jednom govoru osudio knjigu Vuka Draškovića, mislim da je bila reč o knjizi Nož. Posle tog govora su mu prišli neki ljudi i pitali "druže generale, jeste vi pročitali tu knjigu?" Ma, nisam, kaže, ali svi kažu da je užasna.

Bojim se da se dosta prašine podiglo i oko Dragulja Medine, a da mnogi od učesnika u toj debati nisu pročitali knjigu ili nisu bar nisu pročitali kompletno, što i nije bilo lako, knjiga je vrlo brzo povučena iz knjižara, tako da nije bila dostupna. Od ove nedelje biće dostupna, biće verovatno jedan od bestselera na sledećem Sajmu, zaseniće ove naše čuvene spisateljice, iako je to potpuno jedna kolateralna korist za izdavača, verovatno ni on nije sanjao da će podići toliku frku. Ali zaista, ne može se pristupiti ovako jednoj ozbiljnoj tematici, a da se neki preduslovi ne zadovolje. Dakle, to bi bio prvi preduslov, da se pre svega zna o čemu se govori. Pre nego što pređemo na sam meritum te knjige i njen sadržaj, drugi preduslov bi u stvari bio da se vidi kakve pozicije imaju učesnici u tom sporu i zašto oni imaju takve stavove.

Recimo, zašto je jedna manjinska verska zajednica u Srbiji protiv objavljivanja istorijskog romana jedne američke spisateljice. Mene interesuje islamologija, pa sam po nekoj liniji dužnosti uzeo malo i pogledao i nekakav širi kontekst, vidi se da je autorka zaista konsultovala jednu dosta ozbiljnu građu da bi napisala takav jedan roman. To jeste fikcija, to jeste književnost, to jeste delo imaginacije, ali uložen je trud u tu knjigu, nekih pet godina je, koliko je

meni poznato, ona pisala. I verovatno bi cela stvar ostala potpuno neprimećena da se u toj bibliografiji nije prepoznala jedna profesorka islamologije, odnosno bliskoistočnih studija sa univerziteta u Teksasu, koja se uplašila što je videla svoje ime u takvom jednom kontekstu i onda je, što bi rekli Amerikanci, prva dunula u pištaljku. Angažovala je advokata, obratila se izdavaču i onda se uplašio i izdavač. Zašto takva reakcija na jednu ovakvu knjigu? Pa, gledano iz perspektive islamske zajednice svako nedolično prikazivanje poslanika Muhameda, članova njegove porodice, tih prvih halifa naročito, takozvanih ashaba, njegovih drugara iz te rane povesti Islama, smatra se jednom vrstom blasfemije, odnosno svetogrđa.

Gledano iz te perspektive, ko god se bavi takvom tematikom, čak i ako je reč o književnosti, hoda, da tako kažem, na jednoj osetljivoj liniji gde može lako da se upali crvena lampica kod Muslimana na sličan način na koji se ta lampica pali, recimo, kod Jevreja kad je reč o antisemitizmu, čak i u nekim suptilnim, da kažemo, verzijama antisemitizma. Ili kao što se danas žene širom sveta s pravom vređaju kada su nedolično prikazane, bilo da je u pitanju njihovo telo, ili kroz viceve u štampi, u medijima, uopšte u nekakvom javnom prostoru. Danas više ne može tako lako da se ispriča neki vic o plavušama recimo, jer će to da uvredi i crнке, što pogoduje onom stereotipu da one brže nego plavuše kapiraju o čemu se radi. Ali, zaista mislim, šalu na stranu, različite grupe građana danas širom sveta reaguju na one sadržaje za koje smatraju da su nedolični. Muslimani su osetljivi na ovakvu stvar i to treba razumeti.

S druge strane imamo zahtev za slobodom govora, slobodom izražavanja. Postavlja se sada pitanje da li jedna verska zajednica može biti imprimatur za objavljivanje i distribuciju jednog istorijskog romana, pogotovo ako cilj autora ili autorke tog romana nije bio da se neko uvredi. Ja pročitavši tu knjigu definitivno smatram da je namera autorke bila vrlo benevolentna. Još ako dodamo tome i neki društveno-politički kontekst, znači sve ovo što se dešavalo i oko same knjige, uključujući ovo najnovije saopštenje Vlade Srbije, meni zaista tu ništa nije jasno. Vlada se nije oglašavala, recimo, kada je knjiga bila povučena iz prodaje, javio se samo zaštitnik građana, i u ovoj celoj priči to je po meni jedini svetao lik, u stvari njegova kancelarija gde su se zaista zauzeli za

neke fundamentalne slobode i prava i podsećali da se slobode jednih ne mogu afirmisati ako se istovremeno ugrožavaju slobode drugih.

Ali sada je Vlada nesretna zato što se ta knjiga vraća u knjižare, a nije reagovala tada kada je knjiga bila povučena, to je zaista sasvim nejasno. Drugo je pitanje da li uopšte bilo šta u ovoj zemlji može da se desi a da nema veze sa Kosovom, kao što se uopšte ne postavlja pitanje ko ima pravo da sudi o tome da li je nešto uvreda za nekog drugog. Jedan muftija ima pravo da kaže za svoju islamsku zajednicu, u ime zajednice, da je nešto uvredljivo. Apsolutno ne mislim da je išta sporno u tome što se oglasio muftija islamske zajednice u Srbiji. Ono do čega može da ide jedan muftija jeste da, ako želi, pozove vernike da tu knjigu ne kupuju, da je ne čitaju, dalje od toga u kontekstu jednog ovakvog društva ne može da se ide a da se ne ugrožavaju nečija prava. Iskreno, mislim da je islamska zajednica u Srbiji u ovom slučaju prilično na gubitku. S jedne strane, stekao se utisak da su iz tog pravca krenule određene zabrane, pa čak i pretnje, direktne ili ne. Uglavnom, izdavač se uplašio, povukao je knjigu, a onda se desilo to da je knjiga nakon cele te ujdurme vraćena u knjižare i sad će privući mnogo veću pažnju nego da se uopšte niko time nije bavio.

Ko već u takvim stvarima želi da postigne određeni efekat mora da se seti šta je Rimokatolička crkva radila po takvim pitanjima. Ignorisanje je najbolja politika koju može da pokaže neka verska zajednica, ili šire gledano i svaka druga zajednica, kada se pojave stvari koje bi potencijalno mogle da provociraju javnost. Ova knjiga niti bi trebalo da bude uzrok kontroverze po svom sadržaju, niti zaslužuje da bude bestseler, s obzirom na svoj literarni domet. Ima pravo islamska zajednica da dâ sud o tome, ima neka granica do koje može da se ide, a da se ne ugrožava šire stanovništvo - jer ova knjiga nije upućena samo muslimanskom čitaocu, upućena je i nemuslimanima koji takođe imaju prava da čitaju jedan istorijski roman. Ona je, usput, još i jedno književno delo. Znači, nije to pokušaj nekakve istorijske ili teološke revizije ranog islama, to takođe mora da se uzme u obzir. Mora da se uzme u obzir da nije muslimanka pisala knjigu, nego jedna američka nemuslimanska spisateljica i tako dalje. Ovo jeste jedan od ozbiljnih problema praktične politike u samoj Evropi.

Beograd je imao šansu, i Srbija je imala šansu da razvije jednu konstruktivnu debatu oko ovoga, kojom bismo možda privukli i pažnju Evrope, naročito Zapadne Evrope koja je slične probleme imala i sa karikaturama Muhameda, mada to po značaju ne može da se poredi, kao i, na primer, slučaj Ruždi, ili onaj slučaj sa maramama u Nemačkoj, u Francuskoj, i tako dalje. Postoji jedan časovnik koji kuca u Medini i postoji jedan časovnik koji kuca na Ist Riveru. Ovaj prvi časovnik pokazuje da smo u XV veku nakon hidže, ovaj drugi pokazuje da smo u XXI veku. Muslimani koji danas žive po svetlu moraju da poštuju jedno i drugo vreme, znači, mora se imati uvažavanja i za jedno i za drugo, jer to je svet u kome živimo. Znači, s jedne strane imamo nekakvu medinsku demokratiju, ali s druge strane imamo i demokratiju liberaldemokratskog tipa, pluralizam, parlamentarizam i sve ono što su tekovine savremene civilizacije.

Šta bi to eventualno moglo da bude uvredljivo u ovakvoj jednoj knjizi? Prva stvar koja je ovde osetljiva je način na koji je u knjizi prikazana rana povest islama. Dakle, to je ono što Nemci nazivaju Heilsgeschichte, ili nekakva sveta povest, koja treba da bude obrađena na adekvatan način. Iz muslimanske perspektive bolje je to uopšte ne prikazivati nego prikazivati na jedan nedoličan način. Radi se o formativnom periodu u istoriji islama negde od 619. do 632. godine, to su neke vremenske koordinate u okviru kojih se kreće ova knjiga i ta rana istorija je prikazana iz perspektive glavne junakinje - to je Ajša, treća Muhamedova supruga, koja govori u prvom licu jednine. Znači, ona je glavni lik romana i cela rana istorija je prikazana kroz njeno odrastanje. To je period nekoliko godina pre hidže, znači pre početka islamske istorije, do Muhamedove smrti 632. godine. U njenom životu to je period od njene 6. do 19. godine, nekih 13 godina. Ona je inače kći Abu Bekra, prvog halife u istoriji islama, Muhamedovog naslednika, vođe islamske zajednice islamske ili umeta. Vrlo kratko je vladao, od 632. do 634. godine.

Mi moramo da razumemo da je cela ta rana istorija zapravo jedna porodična istorija, njeni akteri su Muhamed i članovi njegove porodice, praktično sve do četvrtog halife Alija koji je bio njegov zet. Znači, to se dešava unutar jednog užeg porodičnog kruga čiji je i Ajša deo.

Ono što bi ovde moglo svakako da privuče pažnju, dakle, iz perspektive nekakve političke korektnosti i nekorektnosti, jeste osetljivost po pitanju perioda u kojem se ta pripovest dešava, kao i činjenica da je data iz perspektive jedne od Muhamedovih žena koja je na neki način ostala simbol buntovnice, enfant terrible. U romanu neki opisi njenog ranog detinjstva poprimaju čak komične dimenzije, vidimo koliko se ona u jednom patrijarhalnom i patrijarhalističkom društvu bori za svoje mesto i svoje mišljenje, dok Muhamed to toleriše, iako je ona povremeno izvor problema i za njega samog. Ali, s druge strane, Muhamed je prikazan kao izuzetno fleksibilan, benevolentan. Dakle, neko kome je Ajša i miljenica, i na neki način i drugar, i savetnik i tako dalje. To je jedna izuzetno topla priča što se tiče odnosa između njih dvoje.

Ono što mogu da kažem jeste da bi ovu knjigu svakako pozdravile islamske feministkinje i to ne samo radikalne, nego i one umerenije. Roman predstavlja jedan originalan pokušaj da se stvari posmatraju malo iz ženske perspektive, ali s obzirom da je položaj žena vrlo osetljivo pitanje unutar same islamske zajednice, činjenica da je u knjizi opisan jedan period istorije koji je sam po sebi osetljiv dodaje jednu specifičnu težinu. Mislim da tu eventualno mogu da leže uzroci reakcije islamske zajednice. E, sad, Ajša je, istorijski gledano, kao lik, bila praktično prvi pravi politički lider, prva žena politički lider u istoriji islama. Zbog čega? Ona je prva prešla granicu teritorije između muškaraca i žena, to Arapi nazivaju had. Had podrazumeva i pravilo koje određuje gde je, recimo, ženi mesto u haremu, ona ne može da učestvuje u ratu, ona ne može da nosi oružje i da ubija u ratu, to je privilegija muškaraca.

Znamo da je Ajša učestvovala kao zapovednik u jednoj bici 658. godine i to baš u sukobu sa četvrtim halifom Alijem, to zovemo Bitkom kod deve ili kod kamile, jer je ona jahala kamilu. I u knjizi ona na nekoliko mesta jaše kamilu i hoće da uzme oružje. Muhamed joj na kraju i ostavlja u nasleđe svoj mač, jer nije imao muškog naslednika, pa ga ostavlja svojoj najmlađoj ženi. To ima određenu simboliku u romanu i nije daleko od kasnije istorije - ona je, videli smo, vođa, vojni zapovednik u jednoj bici - ali sama ta činjenica vodi ka onome što Arapi nazivaju fitna, to je nekakav nered na halifskoj sceni. Da se razumemo, žena ne može da bude halifa, ali istorija islama takođe beleži žene - to je jedna manje

poznata istorija islama, koja govori o ženama - koje su mogle da budu svetovni zapovednici, sultanije ili sultane ili takozvane malige. Jedna muslimanska feministkinja, sociološkinja iz Maroka, naziva ih zaboravljenim vladaricama u svetu islama. Danas ako gledamo, činjenica da je Benazir Buto, koja je ubijena nedavno u atentatu, bila premijerka Pakistana za mnoge muslimane, da kažemo, tradicionalnije, konzervativnije orijentacije već predstavlja fitnu.

Recimo, imamo neka muslimanska društva u kojima su žene takođe bile ili premijerke, kao Tansu Čiler u Turskoj, ili su članice parlamenta i drugih političkih tela u Bangladešu i u nekim drugim zemljama. Znači, uopšte ne stoji da one ne mogu imati određenu aktivnu političku ulogu, pa čak biti i liderke jedne političke zajednice. Trenutno mislim da ni šerijatsko pravo, a ni ove liberalno-demokratske tradicije nisu iznašle potpuno pouzdane mehanizme kako da se nose sa ovim problemom. Onaj slučaj sa Muhamedovim karikaturama bio je dobar primer za to. To je jedno novo iskustvo, pre svega iskustvo vezano za život muslimanske dijaspore na Zapadu, koja ima neki istorijat do tamo negde treće generacije. Balkan je jedno drugačije područje, mi ovde imamo mnogo dužu tradiciju suživota, ali prosto, nije razjašnjeno koja vrsta društvenog ugovora bi se mogla s obe strane prihvatiti, a koja bi na neki način u sličnim slučajevima sprečila moguće sukobe ili neželjene reakcije.

Salman Ruždi je jednom rekao da se religije danas ponašaju izuzetno agresivno, a da sa svoje strane traže da se s njima postupa u svilenim rukavicama. A i ja sam imao lično iskustvo, ti znaš, pre pet godina sa svojom knjigom, kada je došla na tapet nekih članova Centralnog komiteta Srpske pravoslavne crkve. O čemu se radi? Moje iskustvo je bilo da je knjiga koja se bavi naučnom problematikom, pisana iz perspektive naučnika, znači, nije teološko štivo, napadnuta od strane visokih hijerarha Srpske pravoslavne crkve na skupu koji je jedna paraklerikalna organizacija organizovala na Univerzitetu u Beogradu. Ja čak nisam ni bio na tom panelu.

Jednom sam pokušao da zamislim ovakav scenario u Srbiji - da jedan broj organizacija za ljudska prava ovde, sa sedištem u

Beogradu, organizuje tribinu u Patrijaršiji Srpske pravoslavne crkve gde će pozvati samo ljude iz civilnog sektora, znači ljude koji uopšte nisu teolozi, a na skupu će, recimo, biti napadnuto teološko delo nekog od teologa crkve. Prosto, takvu stvar ne bih mogao uopšte da zamislim, ali onu prvu smo već imali, uopšte ne moramo da je zamišljamo. To su ti paradoksi o kojima govorimo, kao i ovaj paradoks u vezi najnovijeg saopštenja Vlade. S jedne strane, ova Vlada je otvorila veliki prostor, na neki način podigla je branu za učešće verskih zajednica u javnoj sferi. Evo, recimo najnovije pismo upućeno baš od strane islamske zajednice u Srbiji predsedniku Srbije Borisu Tadiću.

SVETLANA LUKIĆ:

Koliko sam ja razumela, muftija Zukorlić je tražio od predsednika Tadića da interveniše i da ne dozvoli da veroučitelje u nekom delu Sandžaka, on pominje Tutin i Sjenicu, postavlja druga, sada paralelna Zilkićeva organizacije.

MILAN VUKOMANOVIĆ:

To samo govori o tome da su nesređeni odnosi unutar islamske zajednice u ovoj zemlji, oni su nesređeni velikim delom zato što je država Srbija preko svojih nadležnih ministarstava, naročito prethodna Vlada i njeno Ministarstvo vera, jednostavno doprinela raskolu unutar same islamske zajednice. A oni se obraćaju predsedniku Tadiću ne kao predsedniku države, nego mislim da oni prosto idu tamo gde je centar moći. On je predsednik stranke, on je predsednik Demokratske stranke koja ima vlast u Srbiji, pa na neki način onda on ima uticaj i na Vladu Srbije, jer se Vlada Srbije očigledno oglašuje o ove zahteve. Država jeste doprinela tom raskolu i onda se taj raskol vertikalno prenosi dole i do samih škola u Tutinu i Sjenici. Prosto, ta zajednica je sad podeljena i na nivou imama i na nivou veroučitelja. I oni su podeljeni toliko da sad ako hoćete u Sandžaku, u Novom Pazaru neki skup da organizujete, recimo da ste nevladina organizacija i hoćete da pozovete predstavnike i jedne i druge strane, predstavnici jedne strane će se dići kad uđu predstavnici druge da daju neko saopštenje. Toliko je ta stvar dramatična. Ko je nadležan za ta pitanja mora o tome da povede računa i mora da reši taj problem, to je ono što jeste redosled poteza. A ne da se Vlada Srbije oglašava o Dragulju Medine, a da predsednik Srbije treba da se bavi prosvetnim pitanjima ili, ne znam, pitanjima iz delokruga Ministarstva vera.

Postoje druge kulture, postoje nekakve druge tradicije koje sasvim drukčije vide stvari iz svoje perspektive. Mi to moramo razumeti, moramo respektovati, moramo na kraju krajeva, kad se sve to sabere, pokušati da razumemo zašto jednu religiju, jednu zajednicu koja nam je ovde najbliža na našem podneblju, zašto nju toliko malo poznajemo. Toliko znamo o raznim drugim stvarima, a nju toliko malo poznajemo da ne možemo da razumemo razloge za povremeni gnev koji dolazi iz tih krugova. Ne možemo prosto sebi da dozvolimo taj luksuz da o nekim stvarima, ključnim za suživot sa našim komšijama, ne znamo dovoljno, da ne razumemo čak ni suštinu problema. I u toj konfuziji današnjoj u Srbiji nije lako živeti. Mislim da se danas ponovo postavlja jedno legitimno pitanje pred ove mlađe generacije, recimo generacije naših studenata.

Možda je to jedno od najrelevantnijih i najlegitimnijih pitanja, ima li zaista smisla i dalje živeti u ovoj zemlji ili treba iz nje otići? To je ono što, po meni, najviše zastrašuje jer se ta tema vraća svakih pet ili, ne znam, deset godina, uvek ponovo dolazi na dnevni red. Ali to pitanje, otprilike "zašto sam još ovde?", zaista jeste jedno od najlegitimnijih pitanja danas, bar za neke generacije u Srbiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Milan Vukomanović, profesor sociologije religije, čovek koji je pročitao knjigu Dragulj Medine. Pomenuo je i primer jednog generala koji je kritikovao knjigu koju nije čitao, međutim, to je svojestveno i vladikama. Sećam se jednog skupa u Beogradu povodom kanonizacije Nikolaja Velimirovića, kada je vladika koji je najzaslužniji za štampanje njegovih dela u inostranstvu, recimo Kroz tamnički prozor, pričao da je on knjige štamp'o, prenosio, ali nije čit'o, jer, kako reče, "knjiga je oduvek bežala od mene". Nažalost - odnosno, nije nažalost... U stvari, kako god, to je njegov problem, nego je muftija Zukorlić povodom Dragulja Medine izgleda sebi pucao u nogu, a Vlada nam se osramotila. Ali, dobro, to nije prvi put.

Muftija Zukorlić je bio čak nesmotreniji nego, recimo, Grčka pravoslavna crkva, koja je reagujući na Da Vinčijev kod na molitvama delila letke u kojima je objašnjavala da autor želi da podrije veru u crkvu Hristovu. Međutim, Grčka pravoslavna crkva nije pozvala na bojkot, niti je pozvala Grke da ne kupuju knjigu. Još je inteligentnije reagovao povodom te iste knjige poglavar Rimokatoličke crkve u Italiji kardinal Ruini, koji je pozvao vernike da iskoriste ovu priliku da podučavaju sve o hrišćanskoj istoriji i hrišćanskoj veri. Da se podsetimo, sporno u Da Vinčijevom Kodu nije to što

tamo sveti gral nije putir, odnosno pehar iz kog je Isus pio na poslednjoj večeri, nego tajna da mu je Marija Magdalena rodila dete.

Uskoro će glasanje u Ujedinjenim nacijama, treba nam, kako kažu, nekih 96 glasova da bi prošla naša inicijativa da Međunarodni sud pravde oceni legitimnost nezavisnosti Kosova. Bogami, da bismo dobacili do 96 glasova moraćemo mnogo knjiga da zabranimo i filmova da cenzurišemo. Vidim da je predsednik Tadić posle ovog iskustva sa Evropskom unijom pametniji, uzdržan je i kaže da će to biti dosta napeto. U nastavku Peščanika slušate advokata Srđu Popovića

SVETLANA LUKIĆ:

Vidim, i kod Tadića i kod raznih političara kako se uzgred pomene, kao, holandski bataljon, i prosto se pređe preko toga.

SRDA POPOVIĆ:

Pa, zato što biste inače morali sve da objasnite, a objašnjenje je stvarno suludo - da su ti Holandani toliko frustrirani što su dozvolili da ih Mladić razoruža, da nisu bili sposobni da ga spreče da izvrši genocid. Oni to ne mogu sebi da oprostite, a mi smo sebi sve oprostili. I onda, naravno da se uopšte ne usuđuju da pomenu o čemu se tu radi i mislim da, s obzirom na našu moralnu fleksibilnost, mi ne možemo ni da verujemo da oni to sebi stvarno toliko prebacuju a u stvari, po našem stanovištu, nije ni Mladić kriv, a kamoli Holandani. Eto, zato ne pominju ništa. Kad se sada pojavi Delić i počne da priča o nepravdi, ja ne znam kako se u tom kontekstu uopšte usuđuje da upotrebi tu reč, pošto se zna šta je taj Mladić uradio, i da smo godinama lagali i čuvali ga, a čuvamo ga verovatno i sad. Sad je bila godišnjica zločina u Topčideru i ja tvrdim da je opšte mišljenje da su vojnika ubili Mladićevi telohranitelji, jer se on sakrivao u tom objektu. Ništa, mi preko svega toga prelazimo, a kad Holandani pokažu, po nama, preterani moralni obzir, mi kažemo "nepravda!".

Stvarno nečuvano, mi smo postali bezočni. Varaju se ako misle da će neko da ih slomi, to je unutar toga društva bio užasan šok, njihova Vlada je pala zbog toga, šta više da objašnjavamo? Oni ne mogu sami sebi da progledaju kroz prste, jer su umešani u događaj. Nije važno na kako sporedan način, ali oni su umešani u taj događaj, oni ne mogu sami sebi da se predstavljaju kao neko ko ima nekakvog razumevanja za ono što se dogodilo u Srebrenici i to ne shvata baš mnogo ozbiljno. Ne, oni to shvataju vrlo ozbiljno i niko ih neće pokolebati, to je zabluda. To je sigurno bilo teško i

kad se potpisivao Sporazum, ali tada im je obećano: ovo je samo potpisivanje Sporazuma, ratifikacija tek sledi, kandidatura tek sledi, i ako Mladić dotle ne bude isporučen, onda vi možete da zadržite taj svoj stav. Postoji jedno ciničnije objašnjenje u koje ja ne verujem, a to je da oni unutar Evropske unije služe kao ručna kočnica koja može da se spusti u svakom trenutku, a može uvek i da bude alibi kada se postavi pitanje zašto se ne ide dalje. Ja u to ne verujem, ali čuo sam takva cinična objašnjenja koja su, onako, u skladu sa našom političkom praksom pa se čine verovatna.

Ljudi ne mogu da shvate kako izgleda jedno društvo poput holandskog. To je protestantsko društvo, to su ljudi koji moralna pitanja shvataju vrlo ozbiljno, koji imaju visoke standarde ljudskih prava, tamo su smeštene sve te institucije, taj sud pravde, Haški tribunal, i to su za njih velike i ozbiljne teme.

Ne čitam Politiku inače, ali danas sam pogledao online-izdanje i pročitao sam tekst jednog njihovog kolumniste, nije ime važno, ali to je kolumnista Politike koja je delimično i u vlasništvu Vlade, je li tako? Tu se govori o holandskom stavu, koji se karakteriše kao mrzovoljan - baš tako, mrzovoljan, bezobrazan i nipodaštavajući. I kao uteha se onda servira kako ćemo, ako jednog dana budemo primljeni u Evropsku uniju, moći drugima da postavljamo uslove za ulazak, pa ćemo im naplatiti za sve ovo. To je ona linija Koštuničine priče da pravimo štetu - ući ćemo unutra, a onda ćemo da pravimo štetu, onda ćete da vidite, kad mi počnemo da stavljamo veta! A na kraju teksta se taj isti kolumnista vajka i kaže: samo, možda ćemo mi biti poslednji koji ulazimo, pa nećemo moći nikoga da zavitlavamo. E, sad, kakav je to stav prema Evropskoj uniji u koju mi tobože hoćemo da uđemo? Kakav je to stav u tom glavnom dnevniku, čiji je suvlasnik Vlada, u kojem se tako govori o Evropskoj uniji, gde se ona tako shvata? Vi vidite da mi stvarno nismo spremni za to. Kakva Holandija? Nema veze Holandija! Vraćam se na ono što pominje Čeda Jovanović - sistem vrednosti. Svi mu se smeju, možda zato što on sam ne objašnjava na šta misli, kakav je to sistem vrednosti. Kako mi sebe vidimo u toj nekoj zajednici naroda prema kojoj u stvari ispoljavamo neprijateljski stav? Zato kažem da nije problem u Holandiji.

I naravno, ja bih uvek pozdravio i da Toma Nikolić glasa za ratifikaciju, i Dačić, zato što taj tehnički posao mora da se obavi, i dobro je ako ga neko i neiskreno obavlja, jer nas to tehnički postavlja na šine sa kojih posle više

nema mrdanja. Pa opet, važni su i ti motivi, važno je i to naše stvarno osećanje, iskrenost te želje da se ponašamo u tome društvu po njegovim pravilima, no izgleda da nismo spremni. I onda se pojavljuju interpretacije, sad citiram Sonju Biserko, da je Rusija možda i pozdravila naš ulazak u Evropsku uniju sa tom idejom da ćemo mi tamo da smetamo. Eto, sad će tu da bude jedan njihov glas koji može da stavi veto na svaku odluku koja se Rusiji ne dopada.

SVETLANA LUKIĆ:

Trojanski konj.

SRDA POPOVIĆ:

Tako je, ali ona to upotrebljava samo da objasni motiv zašto bi Rusija imala interesa da tako nešto podrži. Ne tvrdi da i s ove strane postoji takva ideja, ali evo, otkriva se u politici da postoji, da se tu mogu uskladiti ta dva motiva, naš i ruski. Jer, sada je poražen taj resantimanski nacionalizam, ili možete da ga zovete srpski luzerski nacionalizam, koji je sada kao neka pizma - i bes i želja za nekom moralnom osvetom, naknadnom satisfakcijom za taj poraz. To se dešava; često citiram Isidoru Sekulić, ona je znala to o malim narodima, kad je pisala kako se kod njih pojave ti periodi euforije, arogancije i megalomanije koja padne na nos, a onda dolaze, i to je ono što se meni dopada, te "gorke suze posle". Odjedanput se pretvarate u ozlojeđenu žrtvu, zaboravljate sve ono što ste sami radili, i počinjete da insistirate na međunarodnom pravu, i pričate o nepravdi velikih prema malima. Dakle, reč je o nesklonosti da ljudi vode računa o sopstvenoj odgovornosti, i upornoj želji da naglašavate kako vam je neko kriv za sve što vam se desi.

SVETLANA LUKIĆ:

Preporučuju nam da, iako zbog Holandije Sporazum nismo potpisali, počnemo sami da radimo kao da jesmo, niko nam ne brani.

SRDA POPOVIĆ:

Pa, zar je nama neko branio da uhapsimo Mladića i da mu sudimo? Je li nam neko branio? Pa, nije nam niko branio! Mi se stalno čudimo šta su toliko navalili s tim Mladićem, a nikad se ne pitamo zašto ga mi nismo uhapsili onda kad smo ga imali tu - a imali smo ga, i ja mislim da ga imamo i sada. Kažu, imali smo ga do 2005. Pa šta ste čekali do 2005? I sada vam je kriv Haški tribunal što insistira na isporučenju! Pa Haški tribunal je tu supstidijarno, ako mu ti ne sudiš on će ga tražiti, prema tome, i tu si

situaciju sam stvorio. E, sada, nije bilo političke snage, i tako stalno dolazimo na isto, da su ostaci devedesetih još i te kako prisutni, ne samo kadrovski nego i u glavama. Ali, ni za to nam niko nije kriv.

Hajde da pomenem, to jeste privatna stvar, ali svojoj deci sam uvek govorio kad počnu da mi se žale na učiteljicu, na drugaricu - na to ti ne možeš da utičeš, ti možeš samo da utičeš na svoje ponašanje. Jesi ti nešto uradila da ti se to dogodi? Pa to menjaj, to možeš da menjaš, a ono drugo što ne možeš da menjaš, to su okolnosti u kojima živiš. Ne, mi nikad ne mislimo o svojoj odgovornosti, mi samo gledamo da možemo krivicu da svalimo na nekog i mi ćemo se pojaviti kao žrtva. I to je baš zato što smo tako teško potonuli devedesetih godina, baš zato. Kad Koštunica počne da priča da nam brani dostojanstvo, onda smo ga izgubili. Mi nemamo ni tog samopoštovanja više da bismo bili u stanju da se okrenemo sebi i svojoj odgovornosti, mi nemamo snage za to, nas je to toliko oslabilo i toliko nam je moralnu potku istanjilo da mi više nemamo snage da razmišljamo o svojoj odgovornosti. I to je još uvek tako. To je poslednje što nam pada na pamet, da mi nešto promenimo u sebi. Ne, nego ćemo da čekamo da uđemo u Evropsku uniju, pa neka nas onda oni menjaju. Pa, to je stvarno kapitulacija, to je moralna kapitulacija i pravi nedostatak svakog samopoštovanja, kad kažete - ja ne mogu da uradim to što treba da se uradi, naterajte me nekako.

Postupak prema Florens Artman deluje krajnje cinično, ona je u stvari obelodanila da je Haški tribunal pogrešnom primenom sopstvenog prava dozvolio srpskoj državi da cenzuriše delove zapisnika sa sednica Vrhovnog saveta odbrane iz kojih bi bilo očigledno da je Srbija učestvovala u genocidu. To je bio i stav potpredsednika Veća koji je izdvojio svoje mišljenje pred Sudom pravde u Hagu, zbog toga što taj sud nije zahtevao od srpske strane da dâ necenzurisane zapisnike sa tih sednica. To je tražila i bosanska strana i nije dobila, ali onaj koji je prvi dozvolio cenzuru, to je bio Haški tribunal.

Florens Artman vrlo jasno opisuje kako je do toga došlo, da je negde 2004. godine na suđenju Miloševiću Karla del Ponte zahtevala od države Srbije da preda zapisnike, i da je bilo velikog natezanja, i da je najzad sklopljen neki dogovor - ona kaže sa Svilanovićem - da će Srbija dostaviti te zapisnike, ali da u skladu sa pravilima samog Haškog tribunala mogu da se zatamne oni delovi koji bi mogli da ugroze nacionalnu bezbednost Srbije. E, sada, u interpretaciji samog Haškog tribunala to ugrožavanje

nacionalne bezbednosti shvaćeno je jako široko, jednim tumačenjem koje pravници zovu kontra legijom, to znači tumačenje koje govori protiv slova zakona. Dakle, nešto što bi moglo da ugrozi vitalne interese Srbije, pa se čak kaže da bi to moglo da izazove velike finansijske, moralne i političke reperkusije, što znači da bismo na osnovu tih zapisnika mogli biti osuđeni za izvršenje genocida i na naknadu štete, čime bi, po oceni Suda, bili ugroženi vitalni interesi Srbije.

Jedno drugo veće je 2005. godine zaključilo da je tačno da je tu pogrešno primenjeno pravo, da se u pravilima Haškog tribunala ne govori o vitalnim interesima neke zemlje, nego se govori samo o interesima nacionalne bezbednosti koji nisu ugroženi u ovom slučaju. I time je u stvari unutar samog Haškog tribunala raspravljeno da zapisnici nisu smeli biti cenzurisani, a ipak su na kraju bili cenzurisani, jer je logika bila da je ona prva odluka stvorila neko očekivanje kod Srbije da će moći tako da zatamnjuje šta god hoće u tim zapisnicima, pa bi sada bilo nezgodno da zapisnici koji su dati u takvom obliku i sa takvim očekivanjima ipak ugledaju svetlo dana. Ali, kad sve to zajedno pogledate jasno je da iza toga opet stoji ta politička logika da se ne može, ne sme puna snaga zakona primeniti na Srbiju, jer bi to za nju bilo fatalno, da nam se mora praštati. To je, dakle, jedna politička odluka. I sad vi vidite sav paradoks - srpski nacionalisti Haški sud zovu političkim sudom, ali i ja ga tako zovem, jer nam je oprošteno, a po pravu nije moglo da nam bude oprošteno.

Pozivanje na odgovornost Florens Artman je u tom kontekstu posebno cinično. Vi u odbrani jednog tehničkog pravila koje nema velikoga ni moralnog, ni pravnog značaja uskraćujete ključni dokaz u jednom takvom postupku kao što je postupak za utvrđivanje odgovornosti za genocid prvi put posle Drugog svetskog rata. To ni ne može da uspe, jedanput kad je to obelodanjeno otvorena su sasvim sigurno vrata za ponavljanje tog postupka pred Sudom pravde u Hagu.

SVETLANA LUKIĆ:

Reč je o tužbi Bosne i Hercegovine protiv nas pred Međunarodnim sudom u Hagu.

SRDA POPOVIĆ:

Tako je, na osnovu novootkrivenih činjenica i dokaza vi uvek možete da tražite da se jedan postupak ponovi, ako je očigledno da bi odluka bila drugačija da su sudu bile poznate te činjenice.

SVETLANA LUKIĆ:

Zanimljivo je da su u bosanskoj javnosti, gde smo mi tražili reakcije na slučaj Florans Artman koji je sad otvoren, te reakcije izostale u tom smislu što se nama činilo da će možda Bosanci sad da kažu: aha, vidi, mi sad imamo prostor za ponavljanje postupka.

SRĐA POPOVIĆ:

Mislim da su oni toliko rezignirani zbog svih tih marifetluka - ja ne mogu drukčije da ih zovem - kojima je obavijeno celo to pitanje genocida da uopšte ne veruju da to ikakvoga efekta može da ima. Ali, doći će generacije. Tako se desilo i s Jermenima - prva generacija je bila toliko ubijena i deprimirana da je samo želela što pre da zaboravi i da se genocid više i ne pominje, a onda su tek unuci tih ljudi koji su neposredno doživeli genocid kazali: pa, čekajte, da vidimo šta se tu dogodilo, ova stvar mora da se istera na čistinu. A evo, sad će i Karadžić da odgovara za genocid.

Stvorena je čudna situacija. Tehnički gledano pobedila je evropska opcija, ali ta pobjeda je jako tanka, ona je numerički tanka, a ako je ponderišete sa shvatanjem, sa svešću i jedne i druge strane ona je još gora, jer, nemojte da zaboravite da je ovo ratifikovao Ivica Dačić, koji se još kune u Miloševića. Toma Nikolić je jednog trenutka kazao da će i oni potpisati to, a Toma Nikolić smatra Đinđića za mafijaškoga predsednika, nije mu žao Ćuruvije, Dulićka je ustaša, Tadić je ustaša. Dakle, na jednom tehničkom nivou, ako gledate samo rezultate glasanja, recimo, o ratifikaciji Sporazuma vi možete da kažete da je ta opcija pobedila, a ako pogledate šta vrednosno stoji iza toga, šta ideološki stoji iza toga, to je strahovito musavo. Dakle, tu je još mnogo konfuzije na obe strane.

Kada je Boris Tadić u pitanju, onda je i pitanje koliko on oseća da je stvarno jak, a koliko samo želi da ostavi takav utisak, pitanje percepcije. A ja vidim da on se ne oseća tako jakim kako nam se predstavlja kad onako energično izađe i opali neku frazu, i da smatra da još uvek mora biti vrlo oprezan sa tom drugom stranom i da mora da se zadovolji makar tom njihovom površnom i deklarativnom podrškom ovaj put. Da li je to tačno ili ne, ja ne mogu da ocenim, ali je suština u tome da se odnos snaga još ne vidi jasno. Mislim da je delimično stvorena samo jedna iluzija na parlamentarnim, predsedničkim izborima da je jedna strana pobedila. Jeste, ali, kako bih kazao, kvalitet te pobjede je vrlo sumnjiv i ja mislim da on to zna, da se on zato zadovoljava prividima, možda ide i predaleko. Ja

smatram svakako da je predaleko kada Dulić da izjavu da nije isključena ni koalicija Demokratske stranke i Radikalne stranke. Pa, mislim...

SVETLANA LUKIĆ:

Sa Tomom Nikolićem?

SRĐA POPOVIĆ:

Sa Tomom Nikolićem, da. Mislim, kao da je sad odjedanput zaboravljeno šta je sve Toma Nikolić govorio i kakvu je politiku vodio sedamnaest godina. Pa, ne može da bude zaboravljeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Nije zaboravljeno ni to šta je Socijalistička partija Srbije uradila, a onda su nam rekli: sad je biti ili ne biti, sad moramo sa Dačićem, a onda će, kada bude 21. oktobra stvorena ta neka druga Radikalna stranka, doći trenutak da nam kažu: znate šta, mi moramo sa Srpskom radikalnom strankom jer je biti ili ne biti. Kako da kažem, oni samo proizvode situaciju biti ili ne biti, a onda se na nju pozivaju. Opet će nam 2011. Tadić reći da je biti ili ne biti.

SRĐA POPOVIĆ:

Kratkoročno sve to može biti tako kako vi kažete, ne znam srednjoročno šta se zbiva, a dugoročno je potpuno jasno kako će se ovo svršiti. Ne govorim o tome da li je dobro ući u Evropsku uniju ili nije dobro, ja mislim da je dobro, ali to uopšte i nije pitanje. Stvar je u tome da se uopšte ne može drukčije završiti. E, sad, to je pitanje tempa, a ne samo prosto pitanje brzine, pošto mi svi imamo ograničeni ljudski vek, pitanje je kako ćemo provesti živote. Recimo, da li ću ja svoj život provesti čekajući na Evropsku uniju, a da li ćete možda i vi to još čekati, to nije svejedno.

SVETLANA LUKIĆ:

To je jedna spirala naviše.

SRĐA POPOVIĆ:

To je spirala naviše. E, sad, ona se kreće toliko užasno sporo, to je kao da gledate kako trava raste i vi gledate i kažete "pa, ništa se ne događa", a nije da se ništa ne događa, nego vam trebaju širi vremenski horizonti.

SVETLANA LUKIĆ:

Treba nam otprilike koliko i Srpskoj pravoslavnoj crkvi, bar 600 godina.

SRDA POPOVIĆ:

Pa, nije toliko... Čitao sam Hobsbauma kad sam polazio ovamo, Globalizacija, demokratija i terorizam, gde on konstatuje nešto što je tačno: u svetu rastu pojave varvarstva, nasilja i nereda. Zamislite kakve poruke svetu šalje ovaj američki rat u Iraku. Moć; ne moram da imam nikakvo moralno opravdanje, nego neposredno sprovedim svoj interes. I ja mislim da takve pojave na globalnom nivou osmotički ulaze u život ljudi. Tamo pred mojom kućom su postavili one stubiće da omoguće ljudima da se kreću trotoarima. Isto veče sam zatekao čoveka sa dletom i čekićem kako izvaljuje jedan stubić, jer on baš tu parkira. I ja ne kažem da je to svesna misao, ali kad može Amerika ono da radi u Iraku mogu ja da izvalim ovaj jedan stub. Ja to stalno pričam, i možda to i nije dobro, da je moja najveća nada u civilnom društvu. A kažu mi, zašto to pričaš kad znaš kako je civilno društvo slabo? Pa, svejedno, onda mi je nada slaba, ali je ipak tu, jer društvo mora da se menja odozdo. Zato sam se zapanjio kad sam video - Boris Tadić je kazao pre neki dan da dobre građane stvara dobra država. Pa, ja mislim da je valjda obrnuto, prvo morate da imate neke dobre građane, lako ćemo onda za državu, ali vidim da on još misli u kategorijama socijalnog inženjeringa, da i on stvara nekoga novoga čoveka kao i njegov tata što je stvarao.

Imam jednu kolekciju izjava specijalnog tužioca, od one prve kada je kazao "to ćemo pokrenuti čim vi date završnu reč", što je bilo pre godinu i po dana, pa do nekih da će to istorija da raspravi, onda do nekih gde se čeka pravosnažnost presude... Pa se onda pokazalo da oni, kad govore o političkoj pozadini, u stvari misle na Terzića koji je oslobodio Legiju, a znao je da će ubiti Đinđića, ili je politička pozadina ono o čemu priča Tijanić, da je u stvari Beba već dva sata kasnije znao ko su ubice i da će onda svako pametan razumeti da ih je on i angažovao. Tako da ja u te priče ne verujem, da će specijalni tužilac išta preduzimati. A želeo bih i možda bi bilo i zgodno da se razjasni da ta politička pozadina, to je u stvari krivično delo oružane pobune u kojoj je Koštunica odigrao vrlo sumnjivu ulogu, za koju postoje svi mogući dokazi koje je prikupio Kljajević na suđenju Đinđiću i za koje ne treba nikakva velika istraga da bi sve bilo dokazano i utvrđeno. I za mene je to jedina politička pozadina. A zašto je to politička pozadina? Pa iz onih razloga koje je naveo Prijij u optužnici - da je oružana pobuna u stvari bila prvi korak ka atentatu, i da su te dve stvari usko povezane, i da su time stvorene mogućnosti i sredstva preko kontrole Državne bezbednosti da ona na kraju Đinđića ubije.

Uzgređ budi rečeno, zato se stalno govori kako je Đinđića ubio zemunski klan i kako zemunski klan takoreći nikakve veze s tim nije imao. Njega su ubili državni službenici, ljudi koji su radili u Državnoj bezbednosti su ga ubili, oružje je uzeto iz Državne bezbednosti, po informacijama koje su dobijene iz Državne bezbednosti. Tako da uopšte upotreba te sintagme "politička pozadina" zamagljuje činjenice. Reč je o oružanoj pobuni, teškom krivičnom delu protiv ustavnog poretka i bezbednosti, a o okolnostima pod kojima je izvršeno to krivično delo saslušani su brojni svedoci, prikupljene su izjave od samih optuženih koji dokazuju da se radilo o oružanoj pobuni i čak postoje i trake na kojima su snimljeni prisluškivani razgovori, u kojima se, između ostalog, vrlo često pominje Koštunica.

Dakle, to je za mene politička pozadina, ali ne vidim nikad da se govori o oružanoj pobuni, nego se stalno govori o toj nekakvoj fantomskoj pozadini. I onda ljudi s pravom kažu: pa, to uopšte nije nikakva pravna kvalifikacija, ne postoji takav izraz u krivičnom zakonu, "politička pozadina" - to ne znači ništa. Tačno, i karakteristično je da tužilac onda govori na takav način, nejasan i zbunjujući.

SVETLANA LUKIĆ:

Što bi rekao Rade Bulatović, nema političke volje da se uhapsi Mladić, jednostavno nema političke volje.

SRDA POPOVIĆ:

Tako je, njegova rođena politička stranka je ušla u kohabitaciju odmah posle atentata. Kako ćete sada da istražujete tu političku pozadinu gde postoji sumnja da su DSS i Koštunica lično imali nekakvu ulogu - ja čak neću da tvrdim kakvu, nekakvu ulogu je Koštunica očigledno imao, ako ti pobunjenici kažu "ovo može da zaustavi samo Koštunica". Ako Spasojević kaže "nemoj da kažete Šešelju da smo uspostavili kontakt sa Koštinicom", ako se oni viđaju sa Tomićem i Bulatovićem usred pobune, ako im ovi obećavaju da neće ništa da urade, ako Koštunica ne izvršava svoju ustavnu obavezu da kao vrhovni komandant uguši pobunu - onda je jasno da nekakva uloga tu postoji, ali da ona nije ispitana. Ja mislim da će ovo biti potvrđeno samo zato da se cela ta priča skine uopšte sa dnevnog reda i da se više ne pominje, jer ja mislim da svakog 12. marta nastane jedna briga i strepnja da će opet ta priča da se otvara. Oni čekaju da to nekako potone polako u prošlost i da postane neka istorijska misterija, a i takvih

SRDA
POPOVIĆ

izjava je bilo, da se nikad neće saznati. Pa, ako nećeš da saznaš, neće se saznati.

Mislim da će se taj slučaj otvoriti jedanput, a zatvoren je odmah, i to na isti način na koji nam je oprostjen genocid. Kada se pokazalo u Sablji da je istraga krenula ka Koštunici, odmah se zavapilo iz Evropske unije - nemoj to da dirate, nemate vi snage, bre, za to, samo ćete da napravite džumbus u toj zemlji, nemate snage vi to da istražite, on ima vojsku iza sebe i možete da napravite i građanski rat. Nemojte ništa da ga pitate, pravite se ljudi, eto, imate pucače, sudite pucačima i zadovoljite se time... Mi smo, dakle, stalno tretirani kao neki maloletnici, kao neki ološ koji nije u stanju da rasvetli ovo, i nije zaslužio nikakvu pravdu, i bolje da se time ne bakće nego da gleda nekako da zamulja stvari i da ide dalje.

Tako nas tretiraju - pusti ih, ne znaju oni bolje, gledaj nekako samo da se sada to ograniči i minimizira, ili neka furaju dalje, šta oni znaju o nekakvoj pravdi. Lično sam pogođen u svom nacionalnom dostojanstvu tim stavom.

SVETLANA LUKIĆ:

Za kraj džez-standardi Petra Lukovića.

PETAR LUKOVIĆ:

Uspeh Demokratske stranke, uspeh Borisa Tadića je u tome što je uspeo da otupi oštrice svega i svačega, granice između vlasti i opozicije su se svele na neke male tačke. To postaje jasno onog sekunda kad čuješ da visoka funkcionerka Demokratske stranke govori o Tomi Nikoliću kao o reformatoru, a to govori i sama činjenica da mi danas imamo neke tri frakcije u stvari, imamo jednu Vučićevu frakciju, tu za koju ne znamo šta će s njom da se desi, imamo frakciju Šešeljevu, imamo frakciju Tome Nikolića. Odjednom sad imamo neko demokratsko krilo, pa jedno poludemokratsko krilo, pa jedno krilo koje baš nije tako ni loše kao što smo mi mislili. Da ne govorim o vlasti, ne mogu čak ni da nabrojim ovog sekunda ko je sve u vlasti, ozbiljno ti kažem. Znam da je Čanak tu, znam da je tu neizbežni Rasim Ljajić, naravno, Vuk Drašković, jebem li ga, ko još? Ne mogu da se setim, demokrate, G17 plus naravno, neizbežni Tomica Milosavljević, Dinkić i ostali. Sa opozicijom koja uopšte više ne postoji. Svi su prijatelji. Čak i ovaj slučaj što je Holandija odbila da se odmrzne SSP, čak je i to prošlo, kako da ti kažem, na jednom nivou koji je daleko od one frke koja bi se možda napravila pre recimo 5-6 meseci. Svi smo postali

jedno, svi smo prijatelji, sabornost o kojoj se u Srbiji sanjali, samo da se Srbi slože, svi da budemo zajedno, svi isto mislimo.

Pa, evo, imamo taj primer, svi maltene isto misle, nema tu problema nikakvih. Gasni sporazum sa Rusijom - svi glasaju za njega. LDP, SPS, DS, Evropska unija, svi glasaju, okay. Pazi, Tomislav Nikolić, jebo te bog, glasa za Sporazum, Tomislav Nikolić hoće u Evropu! Mislim, Srbija je postala neka vrsta mrtvog mora, u kome se svaka vrsta sukoba unapred sprečava a da mi o tome prosto ništa ne znamo. Izvini, u vreme Koštunice svi smo govorili, kao, pa jebote, gle šta radi Mihajlov, pa gledaj šta radi Velja Ilić, pa šta radi Koštunica. Svaki korak je praćen, a danas niko ne obraća pažnju na to što nam se Tadić ne obraća mesec dana. Imamo jednu vrstu matematičke sabornosti koja naprosto čitavo društvo dovodi na jedan nivo infantilnosti, moram da kažem. Sad su svi rodoljubi, svi su fenomenalni, svi su podobni, Tijanić je super, Ljiljana Smajlović je fenomenalna. Gorica Gajević probrana curaška. Da li je to neki problem? Ne. Da li je problem što je državni sekretar iz garde cara Lazara? Ne. Da li je čovek smenjen? Ne. Rasim Ljajić je rekao: ja ne mogu da ga smenim, ako bih ga smenio onda bi došla opasnost da se glasa o poverenju Vladi.

Jebo te bog, gardista cara Lazara ostaje u Vladi, jer od njega zavisi čitava Vlada! I šta imamo? Sve isto, isti Rasim Ljajić svake druge nedelje gostuje u Kažiprstu B92, gde priča o tome kako samo što nismo uhvatili Mladića, sada, evo, samo što nismo. Ovih dana 10.000 ljudi traga za Hadžićem, ti ideš kao kroz neki polupijani dežavi, ali to više nije onaj stari dežavi nego polupijani, kao jedna vrsta nekog narkotičnog sna u kome se Srbija nalazi i apsolutno se ništa ne dešava.

Mislim, ako je nešto bilo ranije bolje, moram to da kažem, to je što je postojao taj kleš, postojala je neka vrsta borbe između Koštunice i nekog ostatka neke nazovi opozicije, postojala je neka borba koja je bila vidljiva. Ali onog sekunda kad se formirala Vlada na ovaj način, gde su socijalisti postali integralni deo tog čuvenog demokratskog bloka... Mislim, ti sad ako kažeš "ja ne volim socijaliste, neću socijaliste u Vladi", oni kažu "pa, čekaj, jebote, pa šta hoćeš, hoćeš radikale tu?". Pa, neću ni radikale, dozvoli mi da neću ni radikale, ni Koštunicu, ali neću ni socijaliste, pa ne možeš tako! Pa mislim, ja ne znam šta hoću, razumeš, naprosto više nemam odgovor na to. Moram da kažem da nisam baš u nekoj ljubavi s ljudima koji ovih dana opravdavaju svoju saradnju sa socijalistima. Mislim, izvini, ako ja danas treba da kažem da je Petar Škundrić fenomenalan tip kao

ministar rudarstva i energetike i da je Ivica Dačić fantastičan što je zabranio gumene metke ili da je Žarko Obradović ministar prosvete - pa, to ni u najcrnjim snovima, čak ni Miloševiću nije palo na pamet da Žarka Obradovića postavi za ministra prosvete! I sad mi on govori o prosveti, o Bolonjskom sporazumu i o pizdi materini mi govori Žarko Obradović.

Mislim, izvini, i sad ja treba da kažem: pa, dobro, to je sad proevropska Vlada? Pa, nije. Ja sam napravio takozvani politički gaf samom činjenicom da sam napisao "dole Vlada" pre nego što je ova Vlada stvorena uopšte i stojim iza toga. Svaki tekst u kojem se radi o Vladi završavam rečima "dole Vlada". Izvini, da ja podržavam Vladu u koju su ponovo Mlađan Dinkić i Tomislav Milosavljević? Pa ja treba da budem kreten.

Gledao sam neki dan Tomicu Milosavljevića, čoveka koji je u šestom, dvadeset šestom, trideset šestom, ne zna čak ni on u kom je mandatu više. I on mi ponovo priča o tome šta je on uradio u svom resoru, "to su moje bolnice, moji lekari i moj resor". Majke ti, pa ko si ti, Tomice Milosavljeviću? Jebote, pa ko si ti? Osam-devet godina on radi po bolnicama ovde - pa, haj'mo u bolnicu, haj'mo sa Tomicom Milosavljevićem u bolnicu sutra, da mu kažemo šta ne valja. Sad mi govori - privatne klinike, noćni časovi, posle ponoći pregledi, jutarnji ginekološki pregledi. Jebi me, Tomice Milosavljeviću. Mlađan Dinkić odjednom ponovo tu, najbolji prijatelj Vojislava Koštunice, kad je god trebalo da bude. Odjednom Koštunica više nije njegova ljubav, sad je njegova ljubav Boris Tadić, ali su skijališta uvek bila njegova ljubav i u ono vreme i sada. I Nacionalna štedionica i banka i pare, i pare, i pare. Po milioniti put pitam: koja je to količina para koja je dovoljna Dinkiću danas da ih uzme i da kaže "više neću biti ministar"? Ko to da podnese više?

Ljudi gledaju u Dinkića kao da su ga prvi put videli u životu, kao da je prvi put ministar nečega, ja više ne znam čega je ministar, jer je on uvek ministar nečega. To je onaj čovek o kome pričaju da ima devet šoljica za kafu u svojoj kući - kad mu dođe deset ljudi, jebiga, devet pije kafu, a deseti, jebiga, pere šolju pa onda kasnije kuva kafu. Nemojte me zajebavati! Našli Crnogorca, onog Šijakovića, ministra vera, pa gde su ga našli? Nema ja ništa protiv Crnogoraca, ali zar ima u Srbiji neki čovek ovde koji se bavi religijom? I, pre svega, koji će nam ministar vera? Ne, našli su onog sa leptir-mašnom, a ono je ludak potpuni, ludak, pamtim ga još iz Vlade otkud znam, Kontića? Ne, Žižića, Žižić, jebote, kod njega je bio ministar. To je ludak neopevani, i odjednom - on je postao član

Demokratske stranke u Srbiji, promenio nacionalnost, promenio državu, došao ovde, upisao se, i sad je on tu. Nema ništa protiv što je došao iz Crne Gore, ali jebe mi se za njega. Odakle, bre, on? Posle saznam ono još gore - mislim, naravno da znam, ko ima internet može da sazna - najbolji prijatelj Ljube Tadića. Šijaković, pa mislim stvarno... I onda me pitaju: što ne podržavaš Vladu?

SVETLANA LUKIĆ:

A Albijanić?

PETAR LUKOVIĆ:

Ne, to je posebno, dozvoli mi da to kažem, taj trenutak čekam sve vreme. Pazi, predlog Vlade je da Miroljub Albijanić bude direktor Zavoda za izdavanje udžbenika umesto Radoša Ljušića, ludak umesto ludaka, ali si u situaciji da kažeš da je Radoš Ljušić Džon Kenedi za ovoga, Tajson za ovoga. Dobro, preživeo sam sve, bilo je o njemu priče da će biti ministar vojske, što mi je izgledalo strašno za vojsku, ne za nas. Bio je potpredsednik Skupštine, da li se sećaš njegovih grimasa? To je bio Marsel Marso, čovek koji je na venčanje došao u narodnoj nošnji. Pa, mislim, taj čovek da bude direktor Zavoda za udžbenike, jebote, kakvi će udžbenici biti? I to je ta Vlada, to je taj gardista, to je taj Šijaković, to je taj Albijanić i sad ja treba onako ultimativno unapred da kažem: pa, super je proevropska Vlada, Obradović, Ivica Dačić, gumeni meci. U čemu su se promenili? Da li je neko tražio od njih da se promene? Pa, ne, nego su se drugi promenili. Kakav je to sporazum Demokratske stranke i socijalista? Šta će pisati u prvoj rečenici, da će svaki član Demokratske stranke biti član Socijalističke partije Srbije, ali da član Socijalističke partije Srbije nema obavezu da bude član Demokratske stranke, je li tako?

Pa i da nas povede u Evropu - ma, serem se u Evropu u koju nas oni vode, ma, neću da me vodi niko, jebote, neću da me vode Dačić, Tadić i Đelić, neću da me vode Dinkić i Obradović, neću da me vode ti ljudi. Nema šta da me vode, nisam stoka da me neko vodi. Ako nisam ja u stanju da svoj život u ovoj zemlji organizujem tako da Evropa kaže - pa, ljudi, ovi nešto rade, pa ovi stvarno zaslužuju to da rade, onda...

Ovde je ulazak u Evropu predstavljen kao neka vrsta nenormalnog napora da postanemo normalni da bi se to ostvarilo. Ali nije da mi hoćemo da budemo normalni, nego to mora da bude. Mi moramo da okrećimo klozete da ne budu puni govana, jer tako traži Evropa, ali inače, nama je super ovako. Nema uopšte želje da mi nešto uradimo ovde, bar da kažemo: ma,

jebeš Evropu, 'ajmo mi da živimo lepo, normalno ovde, da mi za sebe napravimo nešto ovde. Ma, jok. Pritisak Evrope je da sredimo kanalizaciju, ali da sredimo ljude, da sredimo ludake, da sredimo zakone, to nije pritisak Evrope, to bi morao da bude normalan život. Danas sam slučajno u Leskovcu - bio sam i u novinama, primili smo sliku od nekog čoveka iz Leskovca - video centar grada. Bog te jebo, na šta liči centar grada u Leskovcu, to je deponija, 15 tona đubreta u samom centru grada! Ma, jebeš političke prilike, jebeš Evropu, jebeš sve moguće, pa, čekaj, bre, kako ti to ne smrdi pod prozorima? Na šta liči Srbija, pa da li negde ima više prljavštine, otpada, đubreta nego ovde? Nema, možda u Republici Srpskoj. To je posledica osećanja da možeš sve da uradiš u ovom gradu i u ovoj državi.

Evo ti u gradu Beogradu, kako da se probijem od kuće sa Zvezdare do svog posla, ne bih znao da ti kažem, pola ulica je zatvoreno, pola je poluzatvoreno, pola su privatnici sami zatvorili, pola zatvorio neki Beograd put... Evo, deset dana je zatvorena ulica Stanislava Sremčevića, jedna od glavnih saobraćajnica između Batutove i Vojislava Ilića. Zašto? Zato što su stanari oko petog parkića, čuvenog već, onako da popizdiš i od petog i od šestog parkića, odlučili da zatvore ulicu. Pa, dobro, mislim, jebo vas i park i sve to, borite se ali na drugi način, morate da otvorite ulicu. I to deset dana zatvorena ulica, milicija prolazi, niko, ama niko živi da skloni dve kante za đubre i jednu tablu lima. Ja samo pomišljam, bože, da odem u Bazel i da zatvorim ulicu ovako sa dve kante đubreta i na njih stavim jedno parče lima, pa jebote, bacili bi me na neku kliniku bar na jedno godinu dana. I neka mi ne govori vlast o tome da ćemo mi sad ispočetka i šta ćemo sve još. Pa, nećete ništa.

Evo ti, na Zvezdari, pa na Paliluli, pa gde god da odeš, jebote život, ulice izgledaju kao kanjoni, 20 spratova s jedne strane, 20 spratova s druge strane, tu više ne možeš da prođeš nigde. Mi živimo u gradu ludaka. Sve ove priče koje su kao za vic, kao ujutru kad čitaju vesti, kao ha-ha-ha, opljačkali ovoga, ha-ha-ha, ubili ovoga, ha-ha-ha, smešno je što je čovek napao mačetom neku ženu, to je kao ha-ha-ha. To je, znaš onako, vest, napao je mačetom, udario je. Ej, odsečene glave po bulevarima, koji je to grad, gde je ta policija, gde je taj Dačić sada i oni gumeni meci, gde je to? Mislim, kad se stvarno setim dva meseca Sablje, moram i to da kažem, kakav je to život bio! Ljubazni vozači, predivno, neprirodno ljubazni vozači, izvolite vi prvi, ne, ne, izvolite vi prvi. Žene smeju da hodaju same ulicom, fenomenalno. Ovoj državi treba Sablja za pet vekova unapred,

dupla Sablja, tri Sablje, mačeta joj treba. A ne život u kojem s jedne strane imaš tu vrstu sabornosti, svi su umilni, fini, Đorđe Vukadinović je božanstven, ima razumevanja za demokrate i za Tadića - to je, dakle, ta politička priča, i naše televizije, svi orni u borbi za evropske vrednosti, nema nikakvih problema, par nekih budala koje nešto pričaju, ali to je sve super, svi smo jedno - a s druge strane nam je ovaj običan život najgora vrsta života.

Mi živimo primitivno, naš život je u stvari samo borba za goli život. Rusi dolaze, dobili za 400 miliona evra sve, ali sve što su hteli, zgrade, odmarališta, 20.000 pumpi, žene, decu, roditelje, sve su dobili.

SVETLANA LUKIĆ:

Jesi li čuo Dilasovu izjavu o Vučiću?

PETAR LUKOVIĆ:

Trebalo bih da podsetim da je on pre 15-20 dana u nekom intervjuu rekao da je već dosta, da je vreme da mi prestanemo da pričamo o prošlosti, o tom Miloševiću, da su došle nove generacije, ne znaju ko je Milošević, da mi moramo da se okrenemo pravim vrednostima. Pa, čekaj, Dilase, pa čekaj, čoveče, polako, a zašto smo mi u ovoj poziciji u kojoj jesmo, zbog koga, ko je taj čovek koji je napravio sve ovo? Zamisli da u Nemačkoj 1953. godine neko kaže "nećemo više da pišemo o tom Hitleru, nego idemo dalje". Kako nećemo da pričamo o Miloševiću? Pa, čiji su kadrovi s tobom u Vladi, pizda mu materina, čiji je portparol bio Ivica Dačić deset godina, kako se zvao taj čovek, kaži mi? Slobodan Mi-Mi-Milošević. Prošlost više za Dilasa nije zanimljiva, odjednom je Vučić, njegov donedavno najljući protivnik - jebote, samo što nisu jedan drugog pičkarali u emisijama, ti si ukrao ovo, ti si uzeo most, ne, ti si uzeo most, ti znaš, ti nemaš pojma, koliko firmi imaš, koliko si uzeo gore - sad je odjednom Vučić fenomenalan, njemu od svih ljudi baš Vučić treba da mu bude pomoćnik i da mu bude saradnik na budućim projektima.

Kaže Dilas "meni treba i Biljana Srbljanović da mi pomogne da napravimo novi Exit". Pa, čekaj, šta je Biljana Srbljanović, mislim, je l' ona neki menadžer rokenrola, ne razumem, što mu ona treba za neki novi Exit? Pa, imamo Exit u Novom Sadu, što mora da ima i Beograd neki Exit 2, ne razumem. Ja sam mislio da je ona neki pisac, tako nešto, nisam znao da se bavi menadžerstvom. Odakle tom čoveku te ludačke ideje? Baš mu treba Vučić ovog sekunda, čekaj, Dilase, pa, čekaj, čoveče.

I danas govorimo o opoziciji koja se svela na dve-tri grupacije, na potpuno benignu DSS-koaliciju Velje Ilića i Koštunice, na radikale u raznim oblicima, postali su amebe, još samo da Lidija Vukićević napravi jednu frakciju gore u radikalima. I o čemu mi govorimo, izvini, koja je to opozicija? Svi su na drugoj strani. Kad ovi kažu "mafijaški premijer", onda svi čute, Demokratska stranka ne progovara o tome. A i što bi progovarala, pa Toma je super, Toma je fantastičan, demokratski potencijal, kapacitet, čovek koji će nam pomoći da Srbija ode u Evropu. Zemlja je uništena onog sekunda kada svi misle isto. Ovde je sad postalo potpuna jeres ako kažeš da ne voliš Tadića. Kako ne voliš, pa vidiš šta je on sve uradio? Upravo zato što je sve uradio kao što je uradio ja ga ne volim. Nisam prihvatio neke nove vrednosti, nisam prihvatio činjenicu da je SPS proevropska partija, nisam prihvatio činjenicu da se moraju žrtvovati ljudi iz drugih partija da bi ušli u vlast, nisam prihvatio to. Ja sam ekstremista i dalje.

Ovih dana čujem od Vuka Jeremića, Tadića, Đelića jednu rečenicu koja je, moram da kažem, jedna od najodvratnijih rečenica koje sam čuo u poslednje vreme, a to je da je Srebrenica unutrašnje političko pitanje Holandije. Da li postoji ciničnija rečenica od toga da je zločin u Srebrenici pitanje Holandije? Još i unutrašnje političko, znači nije ni spoljno, nego unutrašnje političko pitanje. Pa, to je pitanje ne samo Republike Srpske, u kojoj je izvršen genocid u Srebrenici, to je pitanje Srbije, i to je naše pitanje i nemoj da seremo sve vreme da je pitanje Holandije, pitanje je Srbije. Jesu li Holandanci tamo pobili nekoga? Ne, nego su se bili uplašili, bili su kao pizde, nisu uspeli ništa, otišli su posramljeni i dan-danas kako-tako pokušavaju da taj obraz malo povrate. Izvini, nismo čak ni ispunili mali zahtev Međunarodnog suda pravde da u Skupštini donesemo rezoluciju kojom osuđujemo taj zločin.

Garantujem, mogu da se zakunem u sve da je gomila zemalja, koje su javno kao na strani Srbije, presrećna zbog činjenice da Srbija nije dobila SSP, upravo zbog Srebrenice, zbog Mladića, zbog odnosa prema Kosovu, zbog socijalista. Ne mora to sve da nam se kaže, mi to možemo da vidimo, samo nemojte da sve vreme govorimo o tome da je Srebrenica unutrašnje političko pitanje Holandije. Kako nam ti ljudi ni jednog sekunda ne kažu: pa, čekaj, u toj Srebrenici je pobijeno sedam, osam ili devet, uopšte ne znam koliko hiljada ljudi! Ko ih je pobio? Pa, ti naši prijatelji koje smo mi pomagali. Da li je to moglo da bude urađeno bez pomoći Srbije? Ne. Da li je Srbija učestvovala u tome? Da, i autobusima, i vojskom, i svojim parama,

i logistikom, i na milijardu načina, i mi smo to znali, naravno da smo sve znali. I sad je nama Holandija neprijatelj zato što nas uslovljava Srebrenicom.

Ko je ovih 4-5 meseci čuo neku priču o ratnim nekim zločinima? Ne, čak i priča o hvatanju Karadžića je pretvorena u cirkus. Dabić, alternativni lekar, ima švalerku. Ovde ovaj autobus u kome je bio doktor Dabić, ovo je samoposluga gde je kupovao kiselu vodu od pet litara, ovo je žena koju je upoznao, ovde je kafana u kojoj je sedeo, ovo su gusle na kojima je svirao. Zamisli ti koje su to optužbe, jebote bog, granatiranje, ubijanje, genocid, strašne, najstrašnije optužbe. Mislim, ti možeš sve vreme da objašnjavaš to da takozvane nove generacije to neće da slušaju, njima to nije zanimljivo, to nije fensi, tu nema kladina. Okay, ali s druge strane, izvini, kad tebe ne prime u Evropu onda se pitaj zbog čega te nisu primili.

Da li ja stvarno danas mislim da će prosveta u Srbiji biti takva pod Žarkom Obradovićem da će nove generacije u udžbenicima koje će štampati Albijanić učiti nešto o tim zločinima? Pa, bio bih kreten kad bih to pomislio. Koga ti danas sve imaš u Vladi? Pazi, imaš ovog Šijakovića, imaš ovog iz garde cara Lazara, imaš ove hologramske ljude kao što su Dinkić i njegovi, oni svi idu s njim, mislim, cela ta grupacija, njih 500 ide zajedno u isto Ministarstvo, oni se nikad ne razdvajaju, to je kao jedna celina. Pazi, Sulejman Ugljanin i Rasim Ljajić su zajedno, ljudi koji su zajedno na mikroterenu u Pazaru, znaš ono, ko će da preživi i ko će da bude ubijen na novim izborima, ko će da bude zaklan ili već ne znam šta. Znači, ovi funkcionišu potpuno super, fenomenalno. Oni su obuhvatili sve što postoji ovde, ali sve, počev od tog ekstremnog fašizma, sve ti imaš u toj Vladi. I ta vrsta sabornosti u koju su svi frendovi, svi prijatelji i svi glasaju jedan za drugoga, u kojoj više nema razlika, svejedno je u kojoj si partiji, to te čini potpuno bespomoćnim kao glasača.

Ako pretpostavim, recimo, da sada budu izbori, ja stvarno više ne znam za koga bih glasao. Verovatno bih prvi put u životu posle dugo vremena apstinirao, pošto mi je to sada potpuno svejedno.

Nisam ranije verovao da je moguće, ali sad sam video da jeste, da u maju čuješ jednu priču, a u junu neku sasvim drugu. Pa, čekaj, nisi morao da pričaš u maju da nećeš ni sa kim, to ne dolazi u obzir, a sad odjednom su svi super. Pa, niko Dačića i SPS nije ni pominjao kao neku alternativu, a da ne govorim o dinastiji Krkobabić. Sad imaju unuka, čujem. Pazi, unuk,

19 godina, već član penzionerske stranke, mladi penzioner. Pazi, otac - da li otac ili deda, više ne mogu da pohvatam, to je kao u Maratoncima - uglavnom, najstariji od 200 godina je potpredsednik Vlade, ovaj mlađi od 100 godina je potpredsednik grada Beograda, a ovaj sad od 19 godina, šta je? Predsednik pionirske sekcije grada Beograda? Šta su ti ljudi, kako je uopšte moguće da jedna familija ima toliko kandidata, na koji su se način plodili, gde im je seme, od čega su nastali, jebote? Pa to je kao japanska royal family, jebo te bog. Pre mesec dana nisam mogao da dođem k sebi, video sam na televiziji, Krkobabić najstariji, valjda Jovan, razgovara sa japanskom delegacijom. Pa, jebote, na kom jeziku razgovara Krkobabić, o čemu oni pričaju, Japanac i Krkobabić? Krkobabić, Dačić, Obradović, Dinkić - i ja treba da kažem da je to super. Nema teorije, mogu da budem pijan, pa opet nema šanse da kažem da je to super, iako mi kažu da Srbija propada ako njih ne podržavam. Neka propadne, sa ovakvima neka propadne, pa ovo je tiho propadanje, ovde se ništa ne dešava.

Šta se promenilo od kad je Vlada stvorena, 'leba ti, neka mi kaže neko. Čim je formirana odmah je otišla na godišnji odmor. Vratili se, prvi poraz, nisu ušli u Evropu, i šta sad? Možemo mi na televiziji da imamo mapu Srbije gde vidimo svakog dana koliko je u Prištini stepeni, super je to, ali to nikud ne vodi. Kao kad bi Britanci tražili od Amerikanaca da ponovo razgovaraju o statusu SAD posle 1789. godine. Završena je to priča, iako naš Vuk Jeremić, poslednji Lazarov junak, ponovo juriša na vetrenjače. Smešno je to. I ta vrsta gubljenja energije - pa čekaj, jebote, pa kaži da ih priznajemo, okay, nezavisni su, i gledaj šta možemo da uradimo da nam bude bolje. Ali ne, ta ideja, danas čitam u nekom komentaru u Politici, da odemo u Evropu ima svoju novu ideju. Naime, pošto se propisi i odluke donose konsenzusom, naša ideja je sledeća: da onaj trenutak, daće bog, kad budemo došli u Evropu, iskoristimo da se osvetimo svima koji su nas jebali svih ovih godina.

Drugim rečima, šta god oni da predlože, mi da kažemo ne. I tako da im se najebemo mile majke za sve ove godine kad su nas oni sputavali, i oni nama to radili. To je cela ideja, to ti je ta priča o nama.

Valjda je to prvi put i u Peščaniku da ne mogu da imenujem jednog krivca, sve su to naši, kao iz Arandjelovca, gde smo svi Naši, i oni su naši. Kako da ti kažem, predivna situacija u Srbiji, a ja se nikad gore nisam osećao. Naša budućnost zavisi od Dačića ili od Sulejmana Ugljanina i Žarka Obradovića, ili od Petra Škundrića ili od prvobra-

nioca u Raškoj, Gorice Gajević? Ne postoji nikakav cilj koji bi to mogao da opravdava. Nisam pristalica teze da cilj opravdava sredstvo, ma, ne postoji način da ja priznam i da ja sebi objasnim, da sebi kažem da je Dačić super. Probao sam na razne načine, i da pijem, i da jedem, i da se udaram glavom, i da padam, i svašta da radim u životu, da pijem pivo i viski, beton i sve ostalo - ne pomaže ništa. Da se uverim da je SPS super? Ne pomaže ništa. Da li je iko pomenuo uopšte u poslednjih mesec dana smenjivanje Tijanića, smenjivanje Ljilje Smajlović? Ne, sve su stvari došle na svoje mesto, svako se prilagodio, svako je učinio što je u njegovoj moći da tu sabornost dovede na jedan duhovni nivo, gde su svi happy.

Nikad manje ideoloških trvenja, i to mi govori da je ceo naš cilj da u jednom vozu svi zajedno, sa svim razlikama, kolektivno odemo u Evropu. Pa, neću, neka odu svi, ja ću da ostanem na stanici i polako... Mislim, stvarno ne mogu, ne mogu sa svim tim ljudima, ne mogu.

To je taj isti Tomica Milosavljević od pre tri godine, to je taj isti Dinkić od pre 4-5 godina, to je isti Dinkić koji se do imbelicizma divio Koštunici i njegovoj mudroj politici prema Kosovu i prema Evropi. Sad je Boris Tadić mudri faktor kome se on divi. Marš, bre, u pičku lepu materinu, ne samo on nego svi, cela ta Vlada, svi ti, šta me to uopšte interesuje i ne želim da imam ništa s tim, ne želim uopšte da učestvujem više u tome, da budem deo tog procesa, ne želim. Ne mogu da oprostim neke stvari. Možda je to ekstremno, malo blesavo, ali ne mogu zbog onog unutrašnjeg političkog problema Holandije, oprostite mi, i Novog Sarajeva, ili Dubrovnika, ili Dabića, Mladića, Kosova, milijardu stvari ima, bombardovanja u krajnjoj liniji. To se sve zaboravilo, to se sve nivelisalo. To je reč koju sam tražio sve vreme: nivelacija, sve je nivelisano tačno na istom nivou, sve je to cool i mi smo super. Sve su novine iste.

Celog sam života imao potrebu da ne zaboravim. To osećanje zaborava ti je prvi korak ka smrti, želim da budem živ i da pamtim, a kad pamtim onda ne mogu da pristanem na sve ovo. Jeste Evropa u pitanju, jebiga, hajde da pričekamo pa neki drugi put stojimo u redu, nemam pojma. Meni to nije cilj ako ja moram da budem u istom vozu sa ovakvim ljudima, voz mi smrdi, i ne ide mi se nigde. Ići ću peške, polako.

SVETLANA LUKIĆ:

Danas, u petak, 19. septembra, oglasio se i otac nacije, Dobrica Ćosić. Povod su napadi seljaka iz sela oko Mokre Gore na - htela sam da kažem Nemanju Kusturicu, ali ne, na Emira Kusturicu. Ćosić kaže, čitamo na naslovnim stranicama Novosti: Kremaljski psovači uvredili sve srpske građane i ponizili pretke. Kao što znate, žale se seljaci iz četiri sela oko Mokre Gore, digli su se na ustanak protiv Kusturice, odnosno protiv odluke države da park prirode Mokra Gora sa 3.500 hektara proširi na 10.000. Seljaci smatraju da će ih to sprečiti u slobodnom upravljanju svojim imanjima, što su mnogi pročitali kao da će odmah tamo graditi nelegalne objekte. Žale se da se Kusturica ponaša kao feudalac. Stvar je dotle došla, nažalost, da ga sada zovu Turčinom i šalju u Istanbul.

Razni kolumnisti vide u tome veliku ironiju, čoveka koga, kako kažu, druga Srbija zove srpskim nacionalistom, seljaci sada zovu Turčinom. Stvar je u tome da tu nema nikakve kontradiktornosti, Kusturica, nažalost, sad žanje ono što je sejao sa svojim počasnim gostima koje je primao na svom imanju na Mokroj Gori i sa sagovornicima kao što su Nikolić i Koštunica, sa kojim je govorio na onom mitingu za Kosovo i tada prozivao domicilne miševe. Naravno da niko pametan i pristojan ne može da pravda šovinističke napade na Kusturicu, ali bi moglo da se raspravlja da li taj umetnik, ma kako veliki bio, sme da se ponaša kao beg i da mu država poklanja hiljade hektara na upravljanje, pa makar to bilo i u cilju očuvanja pirorode. Pa, valjda ova država ima i druge načine da sačuva Mokru Goru, a ne da je pretvara u poslednje parče nebeske Srbije.

Na kraju, sudbina Kusturice me pomalo podseća na sudbinu ruske carice Aleksandre, žene Nikolaja II Romanova. Rusi su je obožavali, ruski seljaci naročito zbog njene neobične bliskosti sa Raspućinom. Obožavali su je sve do poraza Rusije u Prvom svetskom ratu, a onda su se ruski seljaci setili da je njihova voljena carica Nemica. Iako je po svemu što se zna bila strasno privržena Rusiji, na kraju krajeva je platila za svoje poreklo. Bio je ovo Peščanik, doviđenja.

KRIVIČNO DELO BILJANE SRBLJANOVIĆ

VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja,*

MARKO MILANOVIĆ, *pravnik,*

DEJAN ILIĆ, *izdavač,*

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *književnica*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. 10.000 mladih ljudi iz Srbije sinoć je prisustvovalo koncertu Madonne u Budvi. Tako su nam u Indiji svirali Red Hot Chili Peppers, na Ušću Rolling Stones, uskoro će se u Beogradu održati i Univerzijada. Biće to još jedan dokaz da je Beograd svet, da je kod nas sve isto kao i u svetu, samo malo gore.

SVETLANA
LUKIĆ

To me pomalo podseća na priču o jednoj antropološkinji koja je proučavala seoski život u centralnoj Africi. Gospođa je stigla u jednu zabačenu oblast radi terenskog istraživanja i posrećilo joj se još prvog dana, domoroci su je pozvali na svoju večernju sedeljku. Obradovala se naša naučnica, jer se nadala da će iste večeri nešto saznati o tradicionalnoj rasonodi u toj izolovanoj zajednici. Ispostavilo se da su se meštani te večeri okupili da gledaju film Niske strasti, koji se tada još nije davao ni u londonskim bioskopima. I mnogi članovi tog plemena su, kao i mnogi pripadnici našeg plemena, pomislili da su svet, samo malo siromašniji i samo malo izolovaniji. Svuda u svetu ima korupcije, ali u Izraelu je pre nekoliko dana predsednik Vlade morao zbog toga da podnese postavku. Naša zemlja je ove godine još gore rangirana na lestvici korupcije, ali nikome nije falila ni dlaka s glave. Svuda u svetu ima lopova i hohštaplera, ali kod nas im je polje rada veoma široko. Izgleda da nije tačno da se ovde stvari sporo menjaju, to je privid. Stvari ovde stoje.

Srbiju ovih dana čeka negativna ocena evropske komisije o napretku Srbije na putu ka Evropskoj uniji. Pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu naš predstavnik je priznao samo to da srpska država krši prava na suđenje u razumnom roku i da imamo problema u izvršavanju presuda.

Na primer, već pet godina niko ne može da izbaci radikale iz zgrade zemunskog Magistrata, jer policija neće da asistira. Ali zato nedeljama plaćamo stotine policajaca da svakoga dana obezbeđuju takozvane demonstracije nekoliko desetina ljudi koji se bore protiv isporučjenja Radovana Karadžića Haškom sudu. Među njima su naravno i čuveni navijači, od kojih je jedan, kao što znate, osuđen na deset godina zatvora, a njegove kolege su pretile sudiji koji je izrekao kaznu. Meni se čini da su oni s razlogom zbunjeni. Mesecima su ih Koštunica, Kusturica, Toma Nikolić i ostali srpski prvaci tretirali kao patriote, koje su u nacionalnom bolu lomile Beograd, a sad ih

odjednom tretiraju kao huligane. Ko ne bi bio zbunjen? Deset godina robije za neuspeli pokušaj ubistva žandarma, a Mediću iz Škorpiona petnaest godina za streljanje Muslimana. Pa neka neko kaže da se ratni zločin ne isplati.

Skupština je ratifikovala Sporazum sa Evropskom unijom sa 140 glasova "za", ali je zato 214 narodnih poslanika glasalo za gasno-naftni sporazum sa Rusima. I zaista, ovo sa Rusima je prošlo glatko. Došao je taj Sergej Šojgu, i čiča-miča i gotova energetska priča. Dogovor je prošao glatko, jer je poseta bila veoma dobro pripremljena. Prvo je ruski ambasador zahtevao od Skupštine da prva tačka zasjedanja, jesenjeg valjda, bude upravo sporazum sa njima, odnosno sa Rusima. A onda je ambasador prošle nedelje otišao u Niš da poseti ruske deminare koji traže kasetne bombe i spasavaju nevine živote. Malo sam pratila tu priču o kasetnim bombama u Nišu i moram da kažem da je zapanjujuće da je posle devet godina čišćenja rusko oko sokolovo našlo na niškom aerodromu još trinaest kasetnih bombi, pet avionskih bombi i još mnogo toga. Ruski ambasador je posetio, dakle, svoje momke, specijalce i rekao tom prilikom Dačiću da je, citiram, "na rusku ekipu deminera veoma pozitivno uticalo potvrđivanje energetskog sporazuma".

Sergej Šojgu je, dakle, samo došao da pokupi kajmak, odnosno tek da dâ tih tričavih 400 miliona evra, kao što je i bilo dogovoreno. A nepristojno je, što bi rekao Dejan Mihajlov, od Rusa tražiti više, jer bismo Ruse mnogo uvredili.

VESNA PEŠIĆ:

Pre neki dan sam slušala u Kažiprstu Obrada Kesića. Obrad Kesić je ovde poznat, iako je rođen u Americi. On je Amerikanac, ali gaji neki resantimanski nacionalizam. Voditeljka Kažiprsta ga je pitala šta Srbija može da dobije insistiranjem da se u Međunarodnom sudu pravde postavi pitanje statusa Kosova, šta bi se dogodilo sa tim statusom ukoliko bi sud odlučio da to nije bilo u skladu sa međunarodnim pravom. On je rekao - ne, pa ne može to baš direktno da se odnosi na status, nego bi smisao te cele akcije bio u iscrpljivanju Kosova, da ono ne uđe ni u jednu međunarodnu organizaciju i da ništa ne dobije. Ukoliko bi odluka bila negativna, dakle u neskladu sa međunarodnim pravom, onda bi Kosovo bilo neki čardak ni na nebu ni na zemlji, ne bi, recimo, postalo članica Ujedinjenih nacija, a za to

vreme, kaže Obrad Kesić, Srbija bi se ekonomski i demokratski razvila. I pošto bi oni tako u stvari načisto propali, ne bi imali kud nego bi rekli "pa, hajde, idemo mi sa Srbijom".

Tada sam videla da je to jedna kombinacija za koju niko nikad nije izračunao neke korake i da je strašno žalosno da mi ulažemo velike nade u bilo kakve poteze. Kad je Obrad Kesić pokušao da ih izračuna ja sam videla da to nikuda ne vodi. Znači, kad nekoga strašno namučiš i dovedeš ga do prosjačkog štapa, a ti si u međuvremenu iskoristio sve svoje divne šanse i postao ekonomski razvijena, ugledna, divna, demokratska zemlja u Evropskoj uniji, onda taj nema kud nego će da dođe kod tebe da moli? Kad sam čula da je Obrad Kesić tako zamislio tu našu akciju, videla sam da imamo neke ciljeve koji su zapravo potpuno besciljni. U jednom momentu sam htela da budem blagonaklona i da stvari tumačim tako kao da Tadić možda zaista želi ono što stalno ponavlja - da insistira na međunarodnom pravu i da pitanje Kosovo zaista potpuno izbací iz polja politike, da se to baci u neakve pravničke vode. Mislila sam da bi to možda bio nekakav dobitak zato što bi onda Evropska unija ostala kao glavni cilj, a Kosovo više ne bi predstavljalo nekakav suprotan cilj, nego bismo ga se oslobodili kao političkog cilja koji se našim drugim ciljevima zaista suprotstavlja. Mislila sam da bi se sad održavali nekakvi pravnički simpozijumi, a da bismo mi gledali svoja posla, gledali od čega se živi.

Međutim, ne. Povodom cele te priče oko Njujorka, Kosova, odlaska, mi opet moramo da se vratimo na unutrašnji teren. Moj je utisak da su velika očekivanja koja su bila u vazduhu posle 11. maja splasnula, da sada imamo stabilizaciju koja je ispod nivoa bilo kakvih očekivanja i rešavanja problema. Kao da smo se stabilizovali u odluci da ne rešavamo ništa, da sve naše ciljeve ukrstimo, da sve jedno s drugim dovedemo u suprotnost. Znači, ukrstili smo našu budućnost u Evropskoj uniji sa našim nacionalnim interesima, za koje više niko živi ne zna šta su - jedino što znamo je Kosovo, ali videli smo da čak ni sud neće vratiti Kosovo. Kosovo i Srbija, to je naš unutrašnji problem koji bi trebalo da rešavamo, ali je došlo do totalnog zastoja. To se vidi i po našem odnosu prema jugu Srbije, koji smo potpuno zanemarili. Recimo, za mene je bilo neshvatljivo da su naše vlasti zabranile ljudima iz Preševa, Medveđe i Bujanovca da stiču diplome na Prištinskom univerzitetu. Prvo, od kad je univerzitet isto što i

država? Znači, s bolonjskom reformom studenti mogu da studiraju na više univerziteta. Ali, ne, nije dobro da Albanci sa juga Srbije idu u Prištinu! Na taj način ugrožavaš jednu manjinu, odbijaš da se njihove diplome priznaju, oni kao da se uopšte nisu odvojili i proglasili nezavisnost. I njima pokušavaš da napraviš što više problema, gledaš da i njih na neki način ometeš, iz čega izvlačim zaključak da nema ništa od tog velikog plana oko Međunarodnog suda pravde. Prirodno bi bilo da mi pokušamo da se potrudimo da bude što više veza između Srba i Albanaca, prvo na Kosovu - ali, ne. Odgovor koji čujemo glasi: oni koji uspostavljaju te kontakte su patentirani izdajnici. Zato mislim da je jedini interes da se zaustave evropske integracije.

Mi sada zaoštravamo situaciju čak i sa susedima. Makedonija i Crna Gora žele da ubrzaju svoj put ka NATO i Evropskoj uniji, a od njih se sad traži velika susedska žrtva, mi i susede pritiskamo da ne priznaju Kosovo, iako je to u njihovom interesu. Makedonija je, kao što znate, na ivici, ona ima veliki procenat albanske manjine, Vlada će tamo verovatno pući zbog toga što albanska manjina pritiska Makedoniju da prizna Kosovo. Ona bi zbog toga možda dobila i neku nagradu, jer ona ima i probleme oko imena, zaista je u teškom položaju. Jedna tako slaba država kao Makedonija zaista ne može da misli još o tome koliko treba da pomogne Srbiji. A kad pogledate malo bolje, i izračunate ove korake u vezi sa Kosovom, vi vidite da je to jedno duplo golo, da je to, onako, trošenje para na putovanja, na te govorancije koje treba nas da zamlaćuju. Znači, od toga nema ništa, ali u tome se ogleda negativna racionalnost, zato što je Kosovo taj dežurni policajac, po tome se vidi da Srbija ima jednu slabu, rasplinutu politiku prema Evropskoj uniji koja može da se rastegne, ne zna se više koliko.

A sem Kosova tu je, naravno, i dalje Haški tribunal. Znači, imamo te dve karte da se nekako ne učlanimo u Evropsku uniju, jer su sada u stvari sve stranke, uključujući i novu stranku Tomislava Nikolića i ovaj mainstream Borisa Tadića, svi su sada u tom mainstreamu kada kažu "da, Evropska unija, ali pod uslovom da naši nacionalni interesi budu odbranjeni", pri čemu se podrazumeva "pre svega na Kosovu". A sad vidim da Toma Nikolić danas dodaje i uniju sa Republikom Srpskom. Sada se u stvari razlika pravi samo u tome što će on možda malo više da naglašava nacionalne interese, a možda malo manje Evropsku uniju, a ovi će nasuprot tome kao tobož stalno da nas

pumpaju - pa evo, sad je trebalo da odmrznu taj trgovinski sporazum pa nisu uspeali, doživeli su fijasko, ali evo, decembar je blizu, brzo ćemo mi to. Sad kaže Tadić da će to biti možda u septembru 2009. godine. Imam utisak da oni misle da će to da bude malo morgen, da je ta priča o Evropskoj uniji pokušaj Srbije da na neki način obnovi svoje resurse preko Evropske unije. Čula sam Tomu Nikolića u ovim emisijama, imao je silne prilike da govori šta hoće, i on je otvoreno rekao da nas oni u stvari "rane lebcem". Sam je rekao povodom ruskog sporazuma da su ruske investicije bile skoro zanemarljive, tako da mi se čini da će ovi da stave malo na Rusiju i na nacionalno, ali, naravno, Evropa je tu kad su u pitanju krediti. Tako, eto, nećemo mi da branimo to što narod hoće 'leba i para i malo igara. A ova druga struja, Tadićeva, ona će akcent da stavi malčice na ovo drugo, ali kad sabereš, ni jedni ni drugi nikad neće priznati Kosovo, i i jedni i drugi na kraju krajeva hoće, svako na svoj način, malo više ili malo manje taj evropski put Srbije.

Tako da ja mislim da su se oni, eto tako, ušemili i da su, kad se pogleda ta šema, razumeli u stvari da je to prava politika, da smo konačno dobili dva bloka, jedan kao malo desno krilo od centra, drugi malo levo krilo od centra, i da će to sad da šljaka, svako će imati neke svoje trabante koji će da slede jedan ili drugi blok. Mislim da se i Toma Nikolić posle ovih izbora uklopio u ideju Tadićevog nacionalnog pomirenja. Kad sam čula za to nacionalno pomirenje - ono u stvari znači da je Demokratska stranka izračunala da će još jedan duži period biti ono što ovi naši analitičari sad zovu stožerna stranka. Znači, ona računa da će dobiti najveći broj glasova, a onda će ona da bira koalicione partnere. Oni hoće da nam kažu: pa, dobro, šta ima veze više ko je tu ko, svi smo u stvari za ove dve stvari, i za Evropu i za Kosovo, možemo svi jedni s drugima da pravimo koalicije. Tako da i Toma Nikolić može da dođe na vlast, a naravno, ovo što je Đilas izjavio za Vučića, za mene je to nekako, moram da kažem, bilo presudno. Tad sam u stvari razumela šta oni rade. Đilasova preterana pohvala Vučića - pa čekajte, mi smo spasavali taj Beograd od Aleksandra Vučića, a on mu je izdelio komplimente, tako da u stvari uopšte nije bilo razloga da se borimo oko te gradske vlade, mogao je i Vučić da bude gradonačelnik. Onda sam shvatila da je svako postao zamenljiv, a to me podseća na neke stvari koje sam čitala o načinu Staljinove vladavine, koji je uvek govorio da niko nije nezamenljiv. I otuda to neko mrtvilo.

Ako svako svakim može da bude zamenjen, ugušena je politička dimenzija našeg života. Oni su, znači, napravili jedan nepisani savez, oni su se nacionalno pomirili, njih prošlost uopšte više ne zanima, oni su svi jedni drugima isti zato što su svi jednako pretendenti na vlast, i to pod istom šifrom: ukrstićemo ciljeve Evropske unije sa našim nacionalnim pitanjem, ali nećemo rešavati nacionalno pitanje, što da ga rešimo, niti može da se reši, a nećemo ni s Evropom da žurimo, to - kad bude, jednog dana, videćemo kako će se ta Evropa vladati, koja nas, evo, stalno muči. Pa čak i Svilanović je izjavio kako je to velika nepravda, sve uslove smo ispunili ovoga puta, nema šta nismo ispunili, kao da smo predali Mladića, i tako dalje. Nemaju ličnu kartu, izgubili su otiske prstiju, Rasim Ljajić kaže "hiljade i hiljade ljudi tragaju za tom dvojicom".

Meni se čini da smo mi kao neka raskrečena žaba, budući da se Rusija sa Zapadom sve više i više sukobljava, a mi hoćemo da budemo, kao tobož, i Istok i Zapad, dvoja vrata na kući. Meni se čini, pošto se oni sve više i više sukobljavaju, da mi noge sve više širimo i da ćemo u stvari da slomimo kosti u toj priči, da ćemo imati i taj Istok i taj Zapad, i da je to jedna potpuno nepromišljena, jedna uzaludna, jedna, moram da kažem, i bedna politika. Kad kažem bedna i kukavička, pa i ponižavajuća, vraćam se na ovaj događaj kad je kod nas bio Sergej Šojgu. On je meni izgledao toliko opasno, a onda ste videli da su se svi postrojili pred njim, čak i taj Dinkić koji se duvao kako će on da promeni cenu NIS-a, oni nijednu reč pred tim čovekom nisu izgovorili. Nemamo istraživanje, ni novinarsko ni bilo koje drugo, ko je tu cenu Rusima predložio. Oni su prosto to nama - ili mi njima - dali, ili su nam oteli, ja ne znam više kako, ali mi nismo ni jednu jedinu rečenicu rekli, sem da se u potpunosti slažemo sa svime. Mi nismo jauknuli, ni zabolelo nije. Taj Šojgu je njima rekao što ima, a da oni nisu pisnuli. Dinkić usta nije otvorio, i samo su novinari ušli u sukob s njim. Naša Vlada je tako slaba, tako jadna, tako nikakva, ona ništa - ni "a" ni "b" - nije uspela da kaže ovom ekspertu za krizne situacije. Tužan aspekt ove priče je u činjenici da se kroz nju sve prelama, prelama se naš mentalitet. Mi pred silom šiju povijamo, "ćuti, more, nemoj da provociraš te tamo".

Drugo, sad ja razmišljam da tu ima i velike korupcije, znači, verovatno je da je neko ipak dogovorio cenu i da je maznuta nekakva lova. Pa, možda ni Rusi nisu hteli da budu toliko odvratni koliko je neko od

njih hteo da uzme lovu. A moram da kažem i sledeće kad je Dinkić u pitanju: sve to zaista nema nikakvog smisla. Ja sam pratila tu priču zbog onog mog čuvenog rada o partijskoj državi, i znam da je, kad je reč o privatizaciji NIS-a, u igri bila Meri Linč, koja je sada propala, da je bio iznajmljen veoma skup, jedan od najskupljih privatizacionih savetnika koji je napravio procenu vrednosti NIS-a. Odjedared, pred ovaj dolazak Rusa, Dinkić daje pola miliona evra, dolazi Dilojt Tuš, a tu sede drugari, i on daje 480.000, navodno zbog onih akcija. A koje će se akcije isplatiti kad tu više ništa ne može da se isplati? Znači, zbog akcija mu je to potrebno, kao da nije mogao da iskoristi procenu Meri Linča nego daje još pola miliona od našeg budžeta. Ta njihova igrarija sa parama građana dobija ogromne razmere, postalo je stvarno nepodnošljivo šta ti ljudi rade sa budžetom Srbije.

Zastupala sam tezu da je politički sistem sa svojim službama Udbe sposoban da izbacilo kog tajkuna, bogatog čoveka, da mu uzme imovinu. To su praktično uradili s Karićem. Ali mislim da se posle ovih izbora pokazuje sva slabost institucija u Srbiji, blato svih i svakih, blato nacionalnog pomirenja. Sad nema više onih koji će da prete: e, kad ja dođem na vlast - Vesna Pešić na primer, koja nikad neće doći na vlast - ja ću sve da vas pohapsim. Ili radikali, i oni su pretili "hapsićemo", nema više "hapsićemo", gotova je ta priča. Ja sam došla do zaključka da su u toj borbi između politike i ekonomije na ovim poslednjim izborima, gde smo se mi obradovali jer je pobedila evropska struja, da su u stvari glavni tajkuni odneli pobedu i da su sad jači tajkuni nego politička struktura, odnosno naše institucije. One su izuzetno oslabile upravo posle ovih izbora, što naravno ukazuje na to da su ti izbori bili debelo plaćeni i ja počinjem da verujem u priču da su demokrati i radikali u dogovoru napravili tu Vladu. I onda i Nikolić kaže, kada će oni da prave Vladu? Nije ni on lud da se lomata po selima i da posle toga nikad ne može da uđe u Vladu, pošto je očigledno da će oni biti ti koji će birati Vladu. Ja mislim da su tajkuni kupili partije, da su one ekspoziture tajkunskih preduzeća, i da su partije izgubile igru, da su u stvari njihovi finansijeri postali jači od njih. Oni će odlučivati hoćemo li mi ka Evropi ili nećemo ka Evropi, a politika se, kao što vidimo, ispraznila, svi ti političari deluju kao duhovi. Jeste da sam to ja, zovem se tako i tako, ali kao da sam duh Hamletovog oca. Tako da imam utisak da su tajkuni preuzeli inicijativu i da ćemo dublje i tonuti u taj koruptivni sistem zato što će ekonomski interesi da prevladaju.

E, sad, kad toliko zavlada ta interesna utilitarnost, tako da kažem, onda smatram da je besmislena priča o nacionalnim interesima. Moderna sociologija je nastala zbog modernog društva. I velika je rasprava bila da li u modernom društvu integracija društva može da se zasniva na interesima. Onda su teorije i Maksa Vebera i ovih drugih teoretičara, naročito Pasosa, rekly da nijedno moderno društvo, isto kao i ona prethodna, predmoderna, ne može da se zasniva na golom interesu, da se takva društva praktično raspadaju. Pasos je uvek rekao: moderno društvo u stvari počiva na patriotizmu. Mi sad moramo da uključimo taj pojam, ali na jedan potpuno nov način, a sem toga, sad imamo samo Srbiju, sada tu više nema nikog drugog iza koga bismo se mi sakrili. Mi sad moramo da volimo Srbiju i da počnemo da radimo za državu, i da ne damo. Ako toga ne bi bilo onda bi ti tajkunski interesi rasturili sve.

Znači, u stvari, sad će da dođe do preokreta, naša navodna elita je strašno interesna, a mi koji smo bili izdajnici, mi ćemo sad morati da okrenemo kartu i da kažemo: pa, vi ćete ovde praktično sve da rasturite, ovde više ništa neće ostati, zato što je samo lojalnost koju ja iskazujem zajednici u kojoj živim pravi nacionalni interes. Mi sada poniremo u takvo jedno stanje u kojem će preovladati ekonomski interesi tih zakulisnih igrača, kada će partije još više interesno da se definišu i da čak više nećeš moći ni mnogo da ih grdiš, zato što u stvari iza njih stoji neko drugi, neka ekonomska sila. I oni će početi da razgrađuju, a mi ćemo morati da se spasavamo, da ostanemo bilo gde, da ne budemo baš na ledini ili, kao što je rekao Srđa Popović, da to ne bude sliv neke reke, kako je rekao, ne znam, Save ili Morave, a oni, bogami, vode ka tome. Oni nemaju ideju, oni nemaju viziju i sad zaista možemo da ostanemo ta ledina na kojoj ne znamo ni kako ćemo se zvati ni šta ćemo više biti.

Znate gde sam primetila možda najviše neinteresovanja Demokratske stranke kao stožerne stranke? Za Ministarstvo pravde. Zaista nemam nikakvu želju da tu mladu ženu, Malovičku, na bilo koji način uvredim, ali stvarno je neshvatljivo da od tolikih pravnika i pravničkih veličina koje mi imamo dođe jedna žena koja po svom stažu i znanju ne bi mogla biti izabrana za sudiju opštinskog suda. Ona treba da pravi reformu sudstva? Znači, oni nemaju vremena pošto su tajkuni sklapali posao sa Manterom ili ne znam s kim; daj tamo nekoga, daj, drži, izvlači, nemoj da razmišljamo, nemamo vre-

mena, to mora na brzinu. Tako da mi se čini da im je najmanje važno Ministarstvo pravde, baš kao i Ministarstvo obrazovanja. A šta im je važno? Evo, recimo, Ministarstvo spoljnih poslova, koje ništa drugo više ne radi nego se bavi samo Kosovom. Čovek trči iz Njujorka u Indiju, ja mu se stvarno neki put malo i divim, dobro, zato je možda tako mlad čovek, i treba da bude mlad ako će toliko da trči, neki stariji gospodin ne bi mogao toliko trčati po belom svetu kao ovaj. Znači, on mora da trči i stalno nekoga da ubeđuje, i mi smo kao u nekom vozu, evo, i ova će država stati na našu stranu, a o ovome što se dešava u našem dvorištu mi uopšte ne vodimo brigu, čak ni o tim Srbima na Kosovu.

Blic je pre neki dan izašao sa neviđenim podatkom, da ljudi imaju četiri radna mesta i na svakom od ta četiri primaju dvostruku platu. Pa, gde to na svetu ima? Znači, vi imate jedan totalni nered, totalnu korupciju, totalnu propast institucija iznutra, jednu užasnu slabost i beskrajno dogovaranje u Skupštini. Stvarno ne znam oko čega se toliko dogovaraju. Pa, znate šta, ako je izabrana nekakva vlast, pa hajde neka nekad lupi rukom o sto! Šta se ti praviš sada kako ćeš ti oko svega i svačega uvek sa opozicijom da se dogovaraš? Pa nešto ćeš da preglasaš, šta je sad, ne smemo ni oko čega da preglasavamo, nego ćemo uvek da sedimo satima s opozicijom koja zavlači i gledamo to rastakanje, tu unutrašnju slabost? Ovaj trči po belome svetu i, kao, postiže da jedna po jedna država štiti Kosovo, a mi se iznutra potpuno rastočili. Potpuno je nejasno zašto neki spoljni globtrot treba da trči oko, on ništa ne može da nam donese, a iznutra smo se potpuno institucionalno rastočili, imamo neefikasnu Vladu, premijera koji, onako, žao mi je da ga grdim, ali ne znam zašto se uopšte tu našao.

Da sam na njegovom mestu, ne bih to nikad prihvatila. Tadić je stao mirno ispred Šojgua, ali i ispred Koštunice. On je to sve sredio sa Rusima, ta ruska priča je njegova priča, on je i ruski čovek i on nema tri čiste nego je rekao i Cvetkoviću, a i Dinkiću - slušaj, ako ćeš ti tako da se zavađaš u toj koaliciji mi ćemo drugačije da razgovaramo. Iza cele te priče stoji Tadić, ne bi oni tako mirno stali, skinuli te gaće, da nije Tadić rekao: ni reč da niste rekli Šojguu! I onda, kako su svi to odslušali, niko ni reči nije rekao, Dinkić je i pare slupao, reč progovorio nije... Sve je to poslušao lepo, ali zašto? Zato što je Tadić proglasio nacionalno pomirenje! Kada možemo sa Miloševićem

socijalistima, a zašto ne bismo sa Miloševićevim trabantima, ne čak ni sa Šešeljem, nego sa prosvেćenim delom, najboljim đakom Šešeljeve stranke.

Ako ti, dečko, budeš nešto progovorio sa ovim Šojguom, ako ćeš da pričaš kako je to preplaćeno ili kako je to niska cena, kako smo mi tu stradali, fino, doći će Toma Nikolić, svi su smenjivi i sad u vladajućoj koaliciji, lepo, ko god ne sluša može da bude zamenjen, jer imamo rezervnu klupu. Sad je napravljena rezervna klupa, svi su podobni da uđu u vlast, a opet, sad su ovi drugi, glavne gazde, tajkuni, rekli Tadiću: slušaj, ali mi imamo sad i Tomu Nikolića, i ako ti ne budeš slušao možemo mi malo i njega da napumpamo, pa ti vidi šta ćeš idući put na izborima. Tako da je to jedan krug, ovaj sluša ovoga, ovaj pod kapom onoga, i tu u stvari nema nikakve odgovornosti, niko nikom ne odgovara, nemaš koga za šta da uhvatiš, jer je svako povezan sa svakim, svako diriguje nekom drugom, nijedan šef nije šef nego mu je neko drugi šef. I sad, kad ste napravili to zamešateljstvo, mi vidimo da ne znamo šta možemo da očekujemo. Mislim da se neće desiti bog zna šta, nego neko razvlačenje, malo će nešto da se povuče, pa opet da stane, pa će opet da gucnu pa će da stanu, pa ćemo tako malo... Mislim da tu sada nema energije, u stvari nema vođstva, sve je postalo isto, sve je postalo jednako izgledno. Ja se uvek trgnem i pročitam kako je Sanader u Ujedinjenim nacijama rekao, na pitanje da li će da glasa za srpski predlog: pa, dobro, mi bismo možda i voleli da ih podržimo da se to pitanje postavi, ali mi nismo nesvrstani, mi smo se opredelili za NATO i Evropsku uniju i mi moramo da radimo u interesu Evropske unije i NATO ako hoćemo da budemo njihov deo. Srbija nije donela tu odluku i to je ključna stvar.

SVETLANA LUKIĆ:

Navodno je između Tadića i Dinkića postojao sukob oko potpisivanja sporazuma sa Gaspromom, Dinkić tvrdi da treba da dobijemo najmanje još 700 miliona, ali Tadić je našao dobar i efikasan način da ga učutka. Ali Dinkić ne bi bio Dinkić da se ne dočeka odmah na noge. Evo, već nam je najavio da u oktobru dolaze predstavnici Generalelektrika da nam modernizuju železnicu. A to nam stvarno treba, evo, baš ovih dana u septembru se navršava jubilej, 1884. godine krenuo je prvi putnički voz Beograd-Niš. Tu prugu smo tada izgradili za tri godine, a početak gradnje je udarcem srebrnim budakom obeležio knez Mihailo Obrenović. Voz je krenuo u 8:30 ujutru, a stigao je u 8:30

uveče, trebalo mu je otprilike isto koliko i danas da stigne od Beograda do Niša. U nastavku emisije slušate mladog pravnika Marka Milanovića. Marko je bio jedno vreme saradnik Vojina Dimitrijevića u Beogradskom centru za ljudska prava, a već dve godine je u Kembridžu na doktorskim studijama. Njegova uža specijalnost je međunarodno pravo.

MARKO MILANOVIĆ

MARKO MILANOVIĆ:

Meni je Wikipedia najbolji primer kako ljudi gledaju na stvarnost. Znači, svako može da edituje svaku odrednicu i ono što bude na stranici Wikipedije, oko toga su se ljudi u stvari dogovorili. I sad je najbolje da pogledaš, recimo, stranicu o Jasenovcu na srpskom, stranicu o Jasenovcu na hrvatskom i stranicu o Jasenovcu na engleskom. Ti možeš direktno da pogledaš talk-page, diskusiju, da vidiš kako su ljudi ratovali na Wikipediji i koliko se razlikuju verzije istine na hrvatskom i na srpskom, a negde između je ona na engleskom. Ili čitaš o Bosni, da li su i kad su bili zločini u Bosni, da li je Sarajevo stvarno bilo pod opsadom, da li se u Srebrenici stvarno desio genocid. Mi to ne možemo da zamislimo, mi nismo bili tu i videli, mi uvek moramo nekome da verujemo. Ja ću da verujem jednom međunarodnom sudu, drugom međunarodnom sudu, ali drugi ljudi će da veruju onome što im kaže Srpska radikalna stranka zato što su ideološki bliski Srpskoj radikalnoj stranci. Dobra stvar koja se desila u Bosni, ali ne i u pogledu Jasenovca, je što ti sad imaš jednu sjajnu studiju Mirsada Tokače i njegovog sarajevskog Centra za istraživanje i dokumentaciju zločina, o pitanju koliko je ljudi stvarno ubijeno u Bosni. Ta studija je urađena ne nekim procenama, ne nekim statističkim analizama, nego za svako lice koje je na tom spisku ona daje 20 unakrsno proverenih različitih podataka. Znači, tu se uvek tačno zna ko je ubijeni, oni mogu da dokažu da je određena ličnost mrtva. I ti vidiš kako ta studija ruši mitove, tako da recimo Haris Silajdžić juče u Generalnoj skupštini izgovara sledeću rečenicu: "U Bosni je ubijeno 200.000 ljudi, dok je Mirsad Tokača ustanovio da je ubijeno 97.000 ljudi" - mislim, moralno je razlika nikakva, ali to ti pokazuje kako ljudi manipulišu žrtvama.

S druge strane, imaš mit Bratunca kod Srba, a to je da su u okolini Srebrenice bosanski Muslimani ubili 3.200 Srba, i to je naravno u podtekstu - zato što su ti Srbi ubijeni, zato se desila Srebrenica. Recimo, to Tokačino istraživanje potpuno osporava te brojke, on je

čovjek ustanovio unakrsnom proverom svih podataka da je tu ubijeno 150 civila i 450 vojnika. I sad, imamo tu studiju koja ruši mitove - najveći mit koji ona ruši je taj muslimanski mit "nas 200.000 je ubijeno u ratu". Istovremeno, ona ruši i taj najveći srpski mit Bratunca, kao i drugi najveći srpski mit koji je neprekidno propagiran, a to je da su se Srbi u Bosni branili, da je to bio građanski rat, da se u građanskom ratu, eto, dešavaju strašne stvari i tako dalje, da je to prosto nekako bilo neminovno. Kako ruši?

Tako što kad ti Tokača vremenski tačno pokaže kako su ubistva vršena, ti vidiš da su od ukupnog broja žrtava dve trećine Muslimani, jedna četvrtina su Srbi, ostalo su Hrvati. Ti vidiš da otprilike polovinu žrtava čine vojnici a polovinu civili, ali takođe vidiš da je skoro polovina svih žrtava rata ubijena u tri ili četiri meseca 1992. godine. I ti takođe vidiš da je u ta tri-četiri meseca ubijeno najviše civila, tad i u julu 1995, kad je bio genocid u Srebrenici. Znači, ti tačno vidiš da je u ta četiri meseca, kada su 85% civilnih žrtava bili muslimanski civili, ne srpski, vidiš da je to bila planirana akcija etničkog čišćenja. Nemoguće je da dođeš do bilo kog drugog zaključka. I sad, ja mogu da ti kažem objektivna merila zašto tom istraživanju treba verovati. Ono je prošlo sve međunarodne ekspertize, stručnjaci su se izjasnili da je to najbolje istraživanje o gubicima stanovništva tokom rata koje je ikad napravljeno. A s druge strane, neko će da kaže: on je Musliman, što ja njemu da verujem? E, treba mu verovati baš zato što je osporio Silajdžićev mit, treba mu verovati baš zato što to istraživanje ruši oba mita.

Sad je problem Tribunala to što je Tribunal u načelu uspostavljen zato da utvrdi nečiju krivičnu odgovornost. Znači, njegov osnovni zadatak je da kazni, ali drugi zadatak je da se njemu veruje, a to znači da ljudi, posebno ljudi u ovom regionu kažu: pa, dobro, to što je utvrđeno, to je istina. Kod nas je problem što je taj deo misije Tribunala potpuno propao. Tome su, između ostalog, doprinele neke nedavne odluke i posebno politička manipulacija tim odlukama. Prvo je to bio Orićev slučaj. Orić je u našoj javnosti pretvoren u bosanskog ekvivalenta Ratka Mladića, on je ubio 3.900 Srba, civila po definiciji. On u Tribunalu nije bio optužen ni za nešto približno tome, on je bio optužen po komandnoj odgovornosti da su neki njegovi potčinjeni zlostavljali određene Srbe, srpske zarobljenike, što je on znao i morao znati, a nije ih kaznio, niti sprečio.

U rangu krivičnih dela kojima se sudi pred Tribunalom to je bio, kako da ti kažem, jedan relativno minoran predmet, i suđenje uopšte nije teklo onako kako su to ljudi ovde očekivali, nije se postavilo pitanje šta je sa Srbima u okolini Srebrenice. Sad bi neko ko je pristalica te opcije rekao: a zašto ga tužilaštvo nije optužilo za te sve silne Srbe koji su pobijeni? Ja mogu da odgovorim - zato što ti Srbi nisu pobijeni. Prvostepeni sud koji je njega osudio na vrlo blagu kaznu je napisao jedno pravno katastrofalno presudu. Prvostepeni sud uopšte nije utvrdio tačne parametre krivične odgovornosti Nasera Orića. Apelaciono veće je, kad to videlo, reklo - pa, ljudi, vi nas zezate, mi ne možemo uopšte da ocenimo tu presudu! I oni su ga zato oslobodili. Da se to desilo u Srbiji, on bi ili bio oslobođen ili bi se, što je verovatnije, vratilo na ponovno suđenje. U Tribunalu se to nije desilo, nije ponovljeno suđenje. Zašto? Zato što oni imaju strategiju da moraju da završe rad Tribunala, zato što je Orić ionako bio osuđen na jednu minimalnu kaznu, dve-tri godine zatvora.

Onda imaš Haradinaja, njegovo suđenje je potpuna katastrofa, baš kao i Šešeljevo. Znači, oni su dozvolili da tamo na Kosovu ubijaju i zlostavljaju svedoke protiv njega i da na kraju sud nema izbora nego da donese oslobađajuću presudu. Konačno, imaš Delića, bivšeg komandanta muslimanske vojske. Kad se Delić upitao kako je moguće da je on dobio tri godine, on je mislio da je Delić bio optužen za sve zločine koje je muslimanska vojska činila nad Srbima. Nije, on je bio optužen konkretno za nekoliko događaja, nekoliko zlostavljanja, ubistava srpskih ratnih zarobljenika od strane njegove jedinice mudžahedina. I sad je pravno, činjenično pitanje bilo da li je on zaista imao kontrolu nad tom jedinicom, da li je on zaista imao osnovane razloge da zna da će ta jedinica nešto da radi, jer komandna odgovornost nije i objektivna odgovornost. Ti ne odgovaraš za sve što tvoji potčinjeni urade. Inače, samo dvoje ljudi je osuđeno po komandnoj odgovornosti - a ljudi misle da u Hagu svi odgovaraju po komandnoj odgovornosti - jedan je, ja mislim, Strugar, osuđen po tom osnovu za Dubrovnik. Znači, Delić je dobio otprilike okay kaznu za ono za šta je tužilaštvo njega optužilo i što je sud mogao da utvrdi. Ali je bitno da ljudi imaju izuzetno jako mišljenje o tome, mada nisu pročitali ne samo presudu, transkripte sa suđenja, ili sažetak presude, nego nisu možda čak ni vest pročitali u novinama, oni su samo videli "Delić dobio tri godine", i već donose sud o tome.

Šešelj - Šešelj je tamo trećerazredni slučaj, njima je prioritet Srebrenica, njima je bio prioritet Milošević, njima je sad prioritet Karadžić. Tu imamo dva moguća objašnjenja. Jedno objašnjenje je teorija zavere: oni mrze Srbe, njih ne interesuju srpske žrtve. Drugo objašnjenje, za koje ja mislim da je ispravno, kaže da pola ljudi koji u tom sudu rade pojma nemaju, znači, to su neki drugorazredni pravници, tužioc. Oni imaju strašan problem sa resursima, oni mnogo troše. Mislim da je dvogodišnji budžet Tribunala 200 miliona dolara, oni su potrošili za sada jedno milijardu dolara. Na istražitelje, na resurse, na prevođenja, i mnogo šta drugo. Eto zašto je Šešelj trećerazredni slučaj, on je dodeljen jednom potpuno trećerazrednom sudiji, jednom Francuzu Antonetiju koji je bio sudija možda dve godine u svome životu, ali je postavljen na to mesto jer je bio pravni savetnik Žaka Širaka i ovaj mu je dodelio sinakuru.

Pošto je to sud Ujedinjenih nacija sve zemlje tamo uvaljuju svoje raznorazne ljude. Šta je taj čovek, taj sudija napravio od Šešeljevog suđenja, to je da ne poveruješ! On je prvo hteo da natera sekretarijat suda da plaća sve ove Šešeljeve pravne savetnike, pod znacima navoda, sa kojima se sada svađa. On je dozvolio recimo jednom Krasiću - znaš Krasića, ko ne bi znao Krasića - da sedne pored Šešelja u sudnici, otprilike kao njegov advokat. Kad mu je iz sekretarijata rečeno da taj čovek nije advokat, da ne može da komunicira sa sudom, Antoneti je Šešelju rekao sledeće: oni meni kažu da on nije advokat, ali ja sam čitao njegove podneske i to je meni fantastično, to što je on pisao, je l' on ne može da postane advokat u Beogradu sada za dan-dva? Šešelj je hteo da uvrsti svoju knjigu od hiljadu strana o vaticanskoj zaveri protiv srpskog naroda kao dokazni materijal, a Antoneti mu je rekao: znate šta, mi ne možemo to da prevodimo, a je l' vi možete da nađete engleskog izdavača, pa da to odmah uvrstimo u predmet? Čovek je potpuni kreten, i to suđenje je u raspadu. Antoneti je zapretio svojim kolegama članovima veća da ukoliko budu hteli da Šešelju nametnu branioca on će da podnese ostavku. Pri tom, da se Šešelju sudi u Francuskoj, da mu se sudi u Srbiji on bi morao da ima advokata.

Znači, naše pravo zahteva da hteo ili ne hteo moraš da imaš advokata ako si ti optužen za ozbiljno krivično delo, a ovde mi ljudi sad pričaju o tom nekakvom velikom pravu da se sam brani, i kako je odbijanje da mu se to dozvoli strašno narušavanje njegovo slobode - a upravo u

našem pravnom poretku bi on morao da ima advokata. Znači, to je potpuno licemerje. I šta će sad da se dešava? Šešelj će da bude ovde za koju godinu, on tamo sedi već šest godina, znači on će da bude ovde svaki čas.

Ja se samo molim bogu da oni ne naprave fijasko sa Karadžićem kao što su napravili sa Šešeljem, sa Miloševićem, uostalom, i tako dalje. Oni su sada podneli zahtev za promenu optužnice. Ne za njeno proširenje, naprotiv, oni hoće da suze optužnicu. Zašto? Zato što neće da to suđenje traje kao Miloševićevo, u nedogled. Oni su sad pod strašnom presijom, Tribunal mora da završi svoj rad do, ja mislim, 2010. godine, njih Savet bezbednosti pritiska, Rusija ih pritiska. E, sad, šta je značajno u toj optužnici. Karadžić se naravno tereti za praktično ogroman broj zločina u Bosni, za nekoliko desetina opština, plus Srebrenicu, plus Sarajevo. To može da bude veoma značajno za Srbiju, s obzirom da se on tereti za genocid ne samo u Srebrenici nego i u još deset drugih opština u Bosni. Ja ću te podsetiti da je pred Tribunalom do sada potvrđen samo genocid u Srebrenici, svugde drugo je bio utvrđen zločin protiv čovečnosti - što nije manje grozno krivično delo, ali je druga pravna kvalifikacija za to. Zbog čega sad to može konkretno da bude od značaja za Srbiju? Ako Karadžić bude bio osuđen za genocid negde van Srebrenice, Bosna će moći da traži reviziju presude Međunarodnog suda pravde iz 2007. godine kojom je Srbija konkretno oslobođena optužbe za genocid u Srebrenici, ali se njena odgovornost za druge zločine u Bosni, koji se možda mogu kvalifikovati kao genocid, nije razmatrala. Tako da bi moglo da nam se dogodi da imamo ponovo tu celu igranku oko bosanskog slučaja, naravno, ako Karadžić bude osuđen. Sad, da li će on biti osuđen ili ne, ja ne znam. Ali, sigurno će do kraja života biti u zatvoru. On je sad na statusnoj konferenciji rekao sudiji da on ima bar dva nevidljiva savetnika jer je blizanac u horoskopu... I taj čovek je bio vožd srpski!

Sigurno je, bar što se tiče političke elite u Holandiji, da bi oni trpeli posledice ako bi Srbiji dali sada da primeni ovaj sporazum. Ipak je zbog toga pala Vlada u Holandiji, napravila se jedna afera oko toga u holandskoj politici. A sad, koliko njih grize savest... Mislim, ne grize savest Belgijance, Francuze za Ruandu, mislim, možda donekle, ali, recimo, Ruanda je mogla da se spreči, 800.000 ljudi je tamo ubijeno u tri meseca. Ono na šta su velike sile mislile, bilo je da izvuku svoje

državljanke iz Ruande. Onaj mučenik, onaj fantastični kanadski general koji je komandovao međunarodnim snagama u Ruandi, rekao je: dajte mi još 2.000 vojnika i ja ću da zaustavim sve to. Ne, nisu hteli ništa da mu daju. Pa, koliko ih grize savest? Grize ih, ali to je sve sekundarno u odnosu na pitanje ko trpi političku štetu. E, sad, ja da sam holandski ministar spoljnih poslova verovatno bih radio isto to, ali da li mi imamo neko pravo da se bunimo? Mislim da nemamo.

S druge strane, ako posmatraš racionalno, da li će dodatni pritisak Holandije doprineti tome da se Mladić brže nađe u Hagu? Ne znam. Ja ne verujem da će on biti od tolike koristi. Srbija je već pod tolikim pritiskom, mislim, ako smo već izručili Karadžića izručićemo i Mladića. Sad je pitanje BIA kako to razrešiti, kako razbiti tu stravičnu organizaciju koja njega štiti. Pitanje je kako će Mladić biti uhapšen, a ne više da li je pritisak malo jači ili malo slabiji. A da li oni igraju na tu kartu da će Tribunal biti zatvoren - ja mislim da da, i Karadžić je i sam rekao da je on hteo da se krije još dve godine, i onda bi se pojavio pred srpskim sudom. Konkretno, za bilo kojeg drugog optuženog to bi možda bilo tačno.

Ali za Mladića - ako Mladić bude bio uhvaćen za deset godina oni će ponovo da otvore Tribunal. Tako da je to jedna suluda nada, ako je uopšte ima, jer prosto, Mladić jeste paradigmatičan, on je najveći ratni zločinac na Balkanu. I ako njega ne utepaju neće nikog, i cela stvar im odlazi u kantu za otpatke. Svi će da ispadnu budale; Ujedinjene nacije, Amerika, Evropa, svi bi ispali budale ako, hajde sad da kažem hipotetički, ako bi njega pri hapšenju ubili. Pa oni bi rekli "jao, šteta", ali oni ne mogu da dozvole da on prođe nekažnjen, ne mogu. Ceo projekat Tribunala, znači integracija Srbije u Evropskoj uniji, sve je povezano s tim. Prosto je nemoguće da oni to dozvole, i uopšte im neće biti teško, postoji stalni krivični sud koji će da im da sudnicu, koji će da im da sudije, ako zaista bude uhvaćen tek za deset godina. Kad su Karadžića našli koga niko od njih nije tražio, naći će i njega, sad je samo pitanje Udbe, sad je samo pitanje šta će BIA s tim da radi. Kakva trilateralna komisija, teorije zavere? To su ljudi koji su nama sve ovo radili, i Međunarodni sud mora to nekako da raščisti. A da li on za to ima snagu? Ja mislim da ima.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako nemaju za to snage, onda džabe sve.

MARKO MILANOVIĆ:

Džaba ste krečili... Države su osnovni subjekti međunarodnog prava, kao što su pojedinci subjekt unutrašnjeg prava. Ali, kao što će unutrašnje pravo kao činjenicu da primi da si se ti rodila, majka te rodila, ti si čovek, ti si subjekt unutrašnjeg prava, tako je međunarodno pravo dugo posmatralo države kao fakat; ili si država ili nisi država. Jedan moguć odgovor Međunarodnog suda pravde je da na to pitanje koje su oni postavili oni ne mogu da daju odgovor, zato što je nemoguće da ti proglašiš nezavisnost protivno međunarodnom pravu. Evo, sad ja da kažem "proglašavam nezavisnost Vračara", jesam li time prekršio međunarodno pravo? Nisam. Znači, to je jedan moguć odgovor, a taj odgovor je, recimo, posebno atraktivan za njih, zato što oni, mada su to sudije koje su nezavisne - to su ugledni ljudi, veliki stručnjaci - oni opet neće da se zamere polovini sveta, tako da imaju svaki interes da daju dvosmisleno savetodavno mišljenje. Znači, sud može da kaže nešto što bi svako mogao da tumači kako on hoće. I sad, jedan od mogućih pristupa je da kažu da je to prosto činjenično pitanje, a ne pravno. E, sad, drugi bi ti ljudi rekli: aha, ali postoji Rezolucija 1244, sad to možeš da pročitaš svuda u našim novinama, Rezolucija 1244 jasno kaže da je Kosovo deo Srbije. Tu u preambuli, a ne u operativnom delu Rezolucije koji obavezuje, piše da Savet reafirmiše teritorijalni integritet Srbije.

Sledeći stav - Savet se podseća na sporazum iz Rambujea. A šta piše u sporazumu iz Rambujea? Da oni mogu da glasaju na referendumu za nezavisnost posle x godina. A zašto je to tako? Zato što je Rezolucija Saveta bezbednosti nešto oko čega su države koje su sedele u tom Savetu mogle da se dogovore, to je napravljeno dvosmisleno, da i Rusija i Amerika i svi ostali mogu da kažu: aha, pobedili smo. Znači, Rusi kažu: teritorijalni integritet, Ameri kažu: Rambuje. Da li međunarodno pravo štiti teritorijalni integritet države u smislu da zabranjuje secesiju? Ti možeš da kažeš da generalno ne postoji zabrana secesije u međunarodnom pravu, Bangladeš se otcepio od Pakistana, ali moraš da kažeš da u nekim slučajevima međunarodno pravo zaista zabranjuje secesiju. Na primer, Južna Afrika je još u vreme aparthejda napravila takozvane bantustane, a to su bile države, pod znacima navoda, koje su proglasile sve crnce u Južnoj Africi za

MARKO
MILANOVIĆ

državljanima tih država. To su namerno radili da bi onda mogle da kažu: a, mi ne diskriminiramo po rasi, mi diskriminiramo po državljanstvu, oni su strani državljani, je li tako? Međunarodna zajednica je tada rekla jednoglasno - ne, to nisu države. I kad je Turska napala Kipar i napravila Severni Kipar međunarodna zajednica je opet jednoglasno rekla: taj entitet je nastao kršenjem fundamentalne zabrane upotrebe sile, to ne može da bude država. I sad ti možeš recimo da tvrdiš da je Kosovo nezavisno, pod znacima navoda, jedino zato što je NATO izvršio intervenciju na Srbiju, jedino zato što postoji sad to neko međunarodno prisustvo na Kosovu, Kosovo može da se pretvara da je nezavisno.

Tako da možeš da kažeš, to je jedan od mogućih argumenata, da je zaista zabranjena secesija za Kosovo, ali drugi mogući argument je da međunarodno pravo omogućuje secesiju kroz to pravo na samoopredeljenje. Pravo na samoopredeljenje samo znači da neki narod unutar države ima pravo na svoju autonomiju, da iskaže neke svoje posebnosti, da sam sobom upravlja, ali međunarodno pravo može da kaže da to interno pravo na samoopredeljenje postaje eksterno pravo na otcepljenje kada ti nekom narodu sistematski uskraćuješ ljudska prava, sistematski mu uskraćuješ pravo na interno samoopredeljenje, odnosno autonomiju. I kosovski Albanci zaista mogu da kažu - pa, pogledajte šta su oni nama radili, na 10 godina su nam ukinuli autonomiju, ovaj je ubio 10.000 Albanaca s Kosova, proterao 800.000, pa zar nemamo mi pravo da se otcepimo? Na taj argument, koji je meni u načelu prihvatljiv, ima nekoliko odgovora: dobro, ali hajde da ste se vi otcepili 1999. godine dok je još bio Milošević na vlasti, ali da li zaista to vaše pravo i dalje važi do 2008. godine kad su demokrate na vlasti u Srbiji? Pa, onda, a šta ste vi radili Srbima na Kosovu pošto ste se oslobodili srpske vlasti? Tako da je mnogo kompleksna situacija i ljudi koji misle da je to što je Kosovo proglašilo nezavisnost flagrantno kršenje međunarodnog prava meni moraju da kažu zašto nije bilo flagrantno kršenje kad je Bangladeš proglasio nezavisnost, kad je Eritreja proglasila nezavisnost? Posle Drugog svetskog rata si imao pedesetak država, sad imaš 200 država, svih tih 200 država je nastalo secesijom, nije nastalo spontanom kreacijom. Znači, one su se sve otcepile od neke druge države, 150 njih, neke su imale pravo da se otcepe, a neke su se možda samootcepile i međunarodno pravo je to prihvatilo kao fakt. Sad je samo pitanje u koju ćeš kategoriju da strpaš Kosovo, da li je to zabranjena

secesija, da li imaju pravo na secesiju ili možda međunarodno pravo ništa ne kaže o njihovoj secesiji.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku Peščanika slušate Dejana Ilića iz izdavačke kuće Fabrika knjiga.

DEJAN ILIĆ:

Koliko god imao razumevanja za Kusturicu kao reditelja, za njega kao direktora nekog nacionalnog parka nemam razumevanja uopšte, ne znam ni kako je uopšte proglašen kompetentnim da bude direktor nacionalnog parka. S druge strane, ti ljudi koji su ga napali, napali su ga potpuno neartikulisano, da bi se obračunali sa nekim ko ugrožava njihove vrlo realne interese, koliko sam ja uspeo da zaključim. Ali oni nisu svoje interese branili tako što bi rekli "e, čekaj, čoveče, ugrožavaš našu imovinu". Ne, oni su vikali "ti si ovakav, ti si onakav, idi ti tamo odakle si došao". Dakle, to je jedan govor koji je bio karakterističan za devedesete godine, kada mi nismo videli njegovo naličje, ali sada se njegovo naličje zapravo vidi. Šta se događa? Sada su ti koji su svoje interese probali da brane na taj način, i zapravo kao najbolji učenici Dobrice Ćosića, krenuli da se obračunaju sa direktorom nacionalnog parka, dobili po nosu od tog istog Dobrice Ćosića, koji ih praktično naziva stokom. Pri tom ti ljudi su proizvod Dobrice Ćosića, to su njegova deca, on se sa svojom decom obračunava kao sa stokom grdnom. To što je njega, je li, stid što su ti ljudi Srbi, a tako se ponašaju, to je vrlo karakteristična stvar.

Postoje bar dve situacije u kojima je Dobrica Ćosić mogao da izrekne svoj stid zbog onoga što čine Srbi. Jednom 1992. i 1993. kao predsednik Jugoslavije, ako ne ranije, a onda u trenutku kada je bio smenjivan, kada ga je pod maskom Srpske radikalne stranke Socijalistička partija Srbije smenjivala sa mesta predsednika. Dakle, tad nije izašao i rekao "mene je sram zbog ovoga što vi činite i sram zbog svega što ste do sada učinili". A drugi put 1995. kada je išao u Skupštinu Republike Srpske, kada je trebalo da se donese odluka da li se prihvata mirovni sporazum ili ne. Onda je on tamo došao i rekao, to je čuvena rečenica: "Ja sam ovde da vama služim". Pazi tu pokornost, obraćaš se ljudima, ne koji su verbalno nekoga napali, kao što je slučaj sad u okolini Užica, nego onima koji su fizički eliminisali jedan deo stanovništva u Bosni i Hercegovini. Tad se

DEJAN
ILIĆ

Ćosić njima obratio i rekao "ja sam ovde da vama služim", što je i istina, on i jeste njima služio.

Šta se dogodilo sada? Kako sad odjednom taj stid kod Dobrice Ćosića zbog ovih ljudi? Oni nisu rekli ništa novo, i ništa što je u protivrečnosti s onim što je Dobrica Ćosić radio svih ovih godina. I on sad naziva Kusturicu patriotom - ne, kao, Kusturica je dobar direktor nacionalnog parka, pa hajde sada da ga zaštitimo, on radi jednu dobru stvar u opštem interesu; ne, on je patriota. Pa, dobro, može biti patriota, ali to ne znači da je dobar direktor nacionalnog parka. Dakle, tu Dobrica Ćosić radi sve ono što je radio oduvek, zamenjuje teze i nekakve krajnje lične interese uvija u priču o patriotizmu, o patrijarhalnim vrednostima. To je jako zanimljivo, to je poslednja oaza patrijarhalnih vrednosti koje nestaju iz Srbije. Kad on kaže "patrijarhalna vrednost", mene zanima sledeće - patrijarhalna vrednost podrazumeva jednu veliku porodicu u kojoj postoji otac.

Da li Kusturica tamo živi s nekom velikom porodicom, je li on čovek oženjen, ako je oženjen da li on tuče svoju ženu, pošto je i to patrijarhalna vrednost. Patrijarhalna vrednost je da uzmeš i da izbiješ svoju ženu kada te ona ne sluša, ili Dobrica Ćosić vidi taj nacionalni park kao neku Nojevu barku, pa će izabrane porodice iz Srbije, koje odgovaraju tom patrijarhalnom modelu da dovede tamo da žive, a mi drugi koji se polako oslobađamo patrijarhalnih vrednosti, mi ćemo da idemo tamo da gledamo, mi ćemo da vodimo decu da kažemo, evo, vidite kako je to nekada bilo.

Ali, Kusturica nije patriota, Kusturica je iz perspektive Dobrice Ćosića u najboljem slučaju nacionalista. Patriotizam podrazumeva lojalnost državi, lojalnost institucijama države. Mene zanima kojim je to institucijama države Kusturica na govoru ispred Skupštine, ono krajem februara, izražavao lojalnost. Nije on izražavao lojalnost nikakvim institucijama države, on je izražavao lojalnost jednoj etničkoj grupi, a to nije patriotizam, to je nacionalizam. Kakav je to uopšte argument da sad Dobrica Ćosić kaže "mene je sramota, jer su građani napali nekog patriotu"? Drugo, ako je on patriota u onom drugom smislu, kako je to, verujem, Dobrica Ćosić mislio, znači nacionalista, šta to onda znači? Ovi ljudi tamo su manje Srbi, manje vredni Srbi, pa sad njih možemo da tretiramo kao stoku? A ko su onda ti više vredni Srbi? I postavlja se to konačno pitanje: u čije ime je

onda govorio Kusturica na tom skupu u februaru, u čije im je on pretio i kome je pretio, ako sada dolazi u nekakav sukob gde se zapravo poziva na nekakav red, na nekakve norme i ne znam ni ja na šta? Koji je to čovek bio onda i koji je to čovek danas? Šta je onda bio - recimo reditelj, a danas je direktor nacionalnog parka ili obrnuto?

Dakle, gomila pukotina se pokazuje u ovoj priči i njeni akteri su zapravo krajnje nebitni, ta priča je naprosto ilustrativna na jednom mnogo bitnijem nivou nego što su njihovi lični doživljaji čitavog tog događaja. Ona je bitna jer pokazuje da je nacionalizam zapravo jedna apsolutno arbitrarna stvar, da mi ne znamo ko je taj ko odlučuje o tome i na osnovu kojih merila, ko je pravi Srbin, a ko nije, ko je stoka, a čije mišljenje moramo da uvažimo. Koja je razlika između poslanika u Skupštini Republike Srpske '95. i ovih ljudi u okolini Užica danas? Zašto su ti poslanici tamo bili više vredni Srbi, a ovi ljudi ovde su nekakvi manje vredni Srbi? Ko je Dobrica Ćosić da odlučuje o tome ko je više vredan Srbin, ko je manje vredan Srbin? I druga stvar koja je bitna, pokazuje da nacionalizam nije nešto što je okrenuto prema spolja, on je uvek istovremeno okrenut i prema unutra. I kao što pravi razliku između nas i njih, on pravi razliku između nas dobrih i nas loših, a da mi nijednog trenutka ne znamo, jer to ne može ni da se izgovori, koji su to kriterijumi da mi budemo dobri, a drugi loši, i da neki od nas budu dobri, a neki od nas da budu loši. I on ne samo da pravi tu razliku nego je spreman da bude agresivan da bi se obračunao sa onima koji su loši, bilo da su to oni loši spolja ili oni loši unutra. U tome je problem sa nacionalizmom, onog trenutka kad on se jasno artikuliše i kad se zapravo inkorporira u društvene institucije, to je jedan mehanizam koji proizvodi nasilje. Srbija više nema resursa da proizvodi nasilje spolja i sada će to nasilje, a to smo videli u februaru, da se okreće ka unutra. Ali ja mislim da neće uspeti, ja mislim da cela ova priča zapravo pokazuje još jednu stvar: da tu više nema moći. Sad Dobrica Ćosić deluje groteskno; 1995. je delovao patetično, 1992. i 1993. je delovao tragično, sad deluje groteskno.

Danas si Zvezdin navijač tako što ćeš odrati grlo navijajući za Zvezdu, ali ćeš sutra takođe biti Zvezdin navijač tako što ćeš zapaliti Zvezdin stadion, polupati kola Zvezdinim fudbalerima. Sad možeš da kažeš: ali to nema logike, to je apsurdno. Pa, da, ali ne smeta, zato što je to potpuno arbitrarna stvar. Ja sam taj koji odlučuje da li sam veliki Zvezdaš ili ne, ja sam taj koji odlučuje da li sam veliki Srbin ili

ne, a vi imate da mi se pokoravate. Srpska radikalna stranka je jedna patriotska odnosno nacionalistička stranka. Kome su lojalni bili ti ljudi? Pa, Vojislavu Šešelju, ne državi, nego Vojislavu Šešelju. A gledao sam Tomislava Nikolića kako govori, on u poslednje vreme priča jako patetično, sav je nešto tužan i nesrećan i razočaran i rezigniran, ali čovek bez problema izgovara: ja sam morao da poslušam ono što mi šef kaže, predsednik je tako rekao. Kad vratiš film - oni su izlazili, rušili institucije države, osporavali sistem zato što je to rekao predsednik partije. Oni nisu patrioti, nego su oni patrioti jer su odani partiji. To partiotsko podseća malo i na idiotsko, a idiotsko u onom smislu da mene zapravo ne zanimaju javne stvari, jer to je osnovno značenje te reči, da ja neću da učestvujem u javnom životu, mene zajednica ne zanima, ja imam nekakve svoje interese.

Ja stvarno mislim da Tomislav Nikolić nije glup čovek. Kako je on to izgovorio sasvim mirno, mi sad vidimo da je on sve vreme zapravo bio odan predsedniku stranke. I to je još jedan element gde se zapravo pokazuje da je cela ta nacionalistička priča jedna najobičnija farsa, da nema ničeg čvrstog tu, znači, ima samo nekakve arbitrarne, potpuno hirovite i neutemeljene volje da se osiguraju vlastiti interesi. I sad, kao, to nam je jasno, ali nemamo baš nešto previše razloga da se radujemo. Jer, ta nacionalistička priča je u čvrstoj sprezi sa tim što ću ja, kao ortodoksni levičar, nazvati globalnim kapitalom. Globalni kapital se širi i njemu smetaju državne granice, on je po svojoj strukturi kosmopolitski, on ne može priznavati nikakve nacije, nikakve razlike između ljudi. Dakle, on ne može funkcionisati u slobodnim, nehomogenim društvima gde se ljudi slobodno udružuju da štite svoje različite interese. On može da funkcioniše samo u izrazito homogenim i vrlo pokornim društvima.

Pokazalo se, istorija je pokazala da je najbolje lepilo za društvo nacionalizam, ta sumanutu priča o nekom etničkom poreklu i slično. Dakle, mi smo sad dobili jedno homogeno društvo, sad ovde može da kupuje i radi ko šta hoće ukoliko to odluči neko ko je na vlasti, a taj ko je na vlasti ima apsolutnu lojalnost građana, ne zato što dobro radi svoj posao, već zato što je on oličenje tog nekakvog srpstva. Nama će sad ekonomski problemi biti bitni - da li mi imamo aparat da artikulišemo te probleme i da se eventualno potrudimo da poboljšamo svoje živote i svoje položaje? Ja mislim da nemamo, jer smo izgubili vreme, dvadeset godina smo izgubili baveći se jednom praznom pričom i sad tek treba

ispočetka da osmislimo tu jednu, pazi, sindikalnu priču, jednu klasnu priču, jednu priču o bogatima i siromašnima, jednu priču o imperijama i kolonijama. Tek sad mi dolazimo u tu fazu, a svaka pobuna će se smatrati ne kao pobuna protiv ekonomske nepravde, nego kao pobuna protiv nacije, naroda, države ili ne znam čega.

To je ova priča o Kosovu i zahtevu da Međunarodni sud odluči da li je proglašenje nezavisnosti Kosova pravni ili protivpravni čin. Super, Srbija pokazuje da je napravila civilizacijski skok, da nasilje više nije rešenje, postoje nekakve pravne procedure unutar kojih se rešavaju nesporazumi, sukobi, razni problemi. Ali, to da mi idemo na sud koji treba da odluči o tome, to je protivustavni čin. U Ustavu piše da je Kosovo deo Srbije, a šta ćemo mi da radimo ako sud donese odluku da je proglašenje nezavisnosti legalno i u redu? Pazi, neko je rekao još davno, kad je ta inicijativa tek bila pokrenuta, ja mislim da je to rekao Boris Tadić, predsednik Srbije, da će se poštovati odluka suda. To da će se poštovati odluka suda to znači da ćeš poštovati i odluku koja ti ide u prilog i odluku koja ti ne ide u prilog. Ako si spreman da poštuješ odluku koja ti ne ide u prilog ti si direktno ustao protiv Ustava koji ti zapravo daje za pravo da u toj državi budeš predsednik, u čijem si pravljenju učestvovao, znači prihvatio takav...

Dakle, ja znam da je taj Ustav loš, ja znam da je taj Ustav institucionalizacija stalnog ratnog stanja u Srbiji, sve je to meni jasno, i taj Ustav mora da se menja. Ja se iskreno nadam, mimo naše dobre volje, da će sad da nas poguraju u taj proces, jer Srbija time konačno, ali konačno priznaje da je zrela država, koja prihvata realnost, koja prihvata da ne može raditi ono što joj se prohte, nego da mora da poštuje neka pravila. Implikacija svega toga je da mi kažemo: e, ovaj Ustav koji imamo ne valja. Istovremeno, to je priča o suverenitetu, taj zahtev da sud odlučuje o Kosovu je zapravo odustajanje od dela suvereniteta. Ti si odustao od svog Ustava, preneo si prava na nekoga drugoga i taj drugi će doneti odluke koje mogu biti i protiv Ustava, a ti si onda obavezan da menjaš Ustav, a ne da odbiješ te odluke. To je dobra stvar, a na pravnom nivou ona govori o nečem drugom: Srbija je prosto odavno odustala od svog suvereniteta i sad je samo pitanje kome se Srbija prodaje. Ljudi koji ustaju sad protiv toga da se, ne znam, ovdašnje firme nekome prodaju, da ovamo dolazi strani kapital sa jedne strane, oni ne kažu "mi ćemo to sve sami". Ne, oni samo kažu "bolje da nas kupe ovi drugi".

Možda je stvarno dobro da Rusi uđu ovamo, ja nemam dovoljno znanja da o tome sudim, ali je zapravo cela ta priča, koja se odvija na nivou patriotizma i izdajništva, na nekom dubljem nivou zapravo priča kome ćemo da prodamo državu, jer mi državu više sami ne možemo da vodimo. Mi više suvereni ne možemo biti, ne zato što smo nesposobni, ne zato što smo loši, nego zato što suverene države više ne postoje. Ja imam ozbiljan problem ako oni u te pregovore ulaze sa nekakvih nacionalističkih pozicija, sa pričom o Srbima kao o ne znam kakvom sve narodu, odnosno pričama o ne znam kakvom nacionalnom suverenitetu, ne znam kakvom etničkom poreklu - ja imam problem, jer to nisu pravi argumenti, jer to meni govori da će oni prihvatiti sve što se od njih traži zato što od toga imaju direktne koristi, a ovom drugom pričom obezbeđuju sebi apsolutnu poslušnost unutar zemlje.

Jako bih voleo da se otvori ekonomska dimenzija priče, jedan sindikalni govor, kojeg još nema u javnoj sferi. Dobra su podeljena, obezbeđena je apsolutna poslušnost građana i 'ajmo sad da prodajemo. To se dogodilo, i zato nacionalistička priča više nije potrebna u onoj meri u kojoj je bila potrebna ranije. To što smo se mi ovde i pobili između sebe, to što smo se ubijali između sebe govori samo o nekakvom nedostatku svesti i zrelosti. Nismo umeli da čitamo znake vremena; Jugoslavija je posedovala neka dobra, nije se baš najjasnije znalo čija su ona, pa smo se mi malo tukli, ubijali da bismo to podelili, pa smo onda malo pritiskali građane da bismo obezbedili apsolutnu poslušnost. E, sad možemo da prodajemo, to je to. I sad, kao, nacionalna elita ne može da smisli bolju priču? Pa koju bolju priču, ona je svoju ulogu odigrala i sad je šutnuta. Šta smo dobili, da li smo sad dobili neku drugu priču? Ne, nismo je dobili.

Istovremeno, da li smo iznenađeni što odjednom SPS može da se vrati? Pa, naravno da može da se vrati, više nije bitno, SPS je svoju ulogu odigrao. To su sad neki ljudi koji su poslušni, koji obavljaju određene poslove. Naravno da može da se vrati. Da li to nekom smeta? Pa, ne smeta. Zašto ne smeta? Pa, zato što nije bitno. To što mi stalno pozivamo na nekakav moral, na nekakve univerzalne principe, na nekakvu ljudskost, to je naš problem, ali to nije bitno. Da li ja mislim da će to imati ozbiljnih posledica? Mislim da hoće. Šta mogu da uradim? Pa, ništa, osim da kažem: ej, ljudi, završili smo s jednom

pričom, bili smo neviđeno glupi, sve smo razvalili što smo mogli da razvalimo, ništa nismo postigli, hajde sad pamet u glavu, hajde da vidimo šta se prodaje, kako se prodaje, od čega će ljudi da žive, da li će živeti bolje. Od Kosova smo odustali onog trenutka kad smo predali taj zahtev Međunarodnom sudu, to sad više od nas ne zavisi. Pazi, mi smo od poziva na rat u februaru došli do toga da sad neko drugi o tome odlučuje, a da mi poslušno očekujemo ishod tog procesa. To je po meni ozbiljan skok.

Izvan ovog okvira koji ja sad nekako pokušavam da ocrtam nema drugog načina da razumemo i ovo što se događa sa ovim raznim Kvir festivalima u regionu, ovo što se dogodilo u Beogradu, ovo što se upravo događa u Sarajevu. Kakav problem ima bilo ko na ovom svetu što se nekih dvadeset ljudi skupi da nešto radi? Pri tom se skupe tajno, nisu prisutni u javnosti, ne vrše nikakav uticaj, kakav je to problem da ti sad ideš i da ih juriš i da ih biješ? Ta agresija koja se tu ispoljila je čisti strah od nečeg što je nepoznato. Kvir se vezuje za nešto što dolazi sa Zapada, šta nam još dolazi sa Zapada? Pa, novac koji će da nas dovede u situaciju da nama ne bude baš dobro, da ne budemo svoj na svome. Ti ne umeš to da artikulišeš, da kažeš: ej, bre, ali ja neću da živim u državi koja se rukovodi samo novcem i tržištem! Ne, nego ću da idem da tučem pedere i lezbejke. Pa, glup si, glup si, jer time ništa nećeš da rešiš. Moraš da čitaš, moraš da učiš, moraš da znaš neke stvari da bi se odupro onome čega se plašiš, jer inače, ako to čitamo u nekakvoj zdravorazumskoj ravni mi nemamo objašnjenje za to. Pazi, dvadeset ljudi na jednom mestu, kao da su se skupili u kući i ti juriš da ih biješ. Pa, mislim, stvarno, šta imaš u glavi?

Ova naša nesrećna košarkaška reprezentacija Srbije, što je sad, kao, nešto i ovde odigrala dobro, pa je to sve bilo lepo, pa su dali - da bi se obnovila veza koja je nekad postojala između te reprezentacije i njenih navijača, dakle, građana Srbije, nekih kojima je to bitno - oni su dali, kao, da se u Areni besplatno gledaju utakmice. I onda dođu ljudi i viču "Radovan Karadžić", i to je tužno. Dakle, naravno da njih košarka ne zanima, naravno da oni nisu tamo došli da navijaju, naravno da nisu došli da uživaju u sportu, sve je to - naravno. Ali, pazi ti njih nesrećnike, što su oni našli način da se izbore za javni prostor! Jer, kao, nemaš gde drugo to da artikulišeš pa ideš tamo i vičeš, i pošto će to da prenosi televizija neko će i da čuje. Ti vidiš jedan potpuni haos, potpuni nesklad, jedno neartikulisano nezadovoljstvo.

Ja stvarno mislim da mi ne treba više da pričamo o tome, ej, kao, nemojte da bijete ljude, svi su ljudi jednako vredni. Mi stvarno treba da kažemo: ej, ljudi, vi ste uplašeni zbog ovoga i ovoga, i u tome smo mi čak i nekakvi saveznici, hajde zajedno da probamo da stvari učinimo boljim, jer ovo što vi radite zapravo ide u prilog onima koji su vas toliko zastrašili da vi ne znate više šta ćete, pa taj strah iz vas izlazi kao najbesmislenija agresija. Pod uslovom da oni zapravo žele išta da promene, jer neki od njih koji su bili ideolozi svega toga zapravo su se jako dobro snašli i obezbedili sebi vrlo fina mesta, vrlo su blizu izvorima novca dok pričaju tu priču.

Ti imaš tu decu koja vitlaju po stadionima i kao hoće da uzmu pravdu u svoje ruke, a njihovi ideolozi su blizu izvora novca, žive nekakvim pristojnim životima, gledaju i smeškaju se, jer ta deca rade za njih. Ta deca, koja stvarno ne znaju šta će da bude sutra s njima, ne vide da im je moja pozicija, hip-hop pozicija, mnogo bliža nego pozicija tog nekog koji priča gluposti i koji se dobro smestio. Kako ćemo mi sada da vrednujemo da li je patriotskije prodati nešto Rusima ili Amerikancima? Kako se to meri? To se meri novcem i direktnim ugovorima, ali mi nemamo uvid u to, jer nam oni kažu, pa, eto, ne mogu da tražim od Rusa više. Što ne možeš da tražiš više?

I stalno ću iznova ponavljati, jedna od prvih stvari koju je uradila Đinđićeva Vlada bila je reforma obrazovanja. I od pada Živkovićeve Vlade do danas taj proces nije obnovljen. Vojislav Koštunica, kada je pregovarao, držao je resor obrazovanja za svoju stranku i postavljao je svoje ljude na sve bitne punktove za obrazovanje. Svi ostali smatraju da je obrazovanje bez veze. Kad ne znaš šta ćeš s nekom strankom, daj joj obrazovanje. Sad imamo umesto Ljušića, koji je ideološki potpuno osvešćen čovek i jasno zna šta radi, Albijanića, koji mi, bar dosad, nije pokazao da ume da misli o tim stvarima koje su bitne kad se baviš obrazovanjem. Ali nekako mi se čini da ga je trebalo negde smestiti, kao što je negde trebalo smestiti Slobodana Gavrilovića, pa si ga smestio u Službeni glasnik. E, ali ti imaš u samom društvu slične procese.

Neko ko se na velika vrata vraća u kulturni život Srbije jeste Nada Popović-Perišić. Žena koja je bila ministarka kulture 1996. godine sad se vraća kao osnivač, ne znam da li i vlasnik Univerziteta Singidunum. Da ja sad ne bih, što bi se reklo, ogovarao, neka se ljudi

raspitaju ko radi na tom Univerzitetu. Ja mislim da će se iznenaditi kad otkriju recimo kako su bliske veze između Beogradskog kruga, izdavačke kuće i Univerziteta Singidunum. Mislim da je to normalno, ideologija više nije bitna, ali nju su recimo pitali šta misli o tome što je čovek iz SPS, mislim da se preziva Obradović, postao ministar za obrazovanje. I ona je odgovorila: pa, znate, ova Vlada je konačno shvatila koliko je obrazovanje bitno, pa je na tu funkciju dovela nekoga ko će umeti o tome da misli i da sprovodi pametne stvari u vezi sa tim. Ti sad kažeš - ups, iz koje stranke dolazi, šta je ta stranka radila, kakvo je bilo obrazovanje u vreme kad je ta stranka bila odgovorna za sve u Srbiji? Sad je bio, valjda, nekakav jubilej Zavoda za udžbenike, da li godišnjica neka, i on je dao izjavu: oni čiji udžbenici su prodati, a nisu dobili licencu Ministarstva prosvete, moraće da vrate novac ljudima.

To je bila velika afera, znači, oni su tu odluku doneli u septembru, udžbenici se prodaju krajem školske godine, preko leta nema nikoga u školama, u septembru deca već moraju da imaju udžbenike. Dakle, oni su doneli odluku kasno, i on to govori vrlo bahato, neka oni plate, uostalom, kako su smeli da prodaju, a da nisu imali licencu. Taj čovek je tom izjavom pokazao da on zapravo o procesu proizvodnje i prodaji udžbenika ne zna ništa, jer je on morao da kaže "da, pogrešili smo ove godine, kasno smo doneli odluku, neka snose posledice oni koji su bili nesmotreni, ali sledeći put ćemo raditi nešto drugo". Ne, ma, nema svesti o tome da je napravljeno nešto loše. I gde on to izgovara? Na proslavi Zavoda za udžbenike, dakle, nekoga ko ima apsolutni monopolski položaj iako od, mislim, 2003. postoji odluka da se taj monopol makar oslabi, ako ne i potpuno razgradi.

Zapravo sam vrlo miran, ne mislim da stvari idu rđavo, mislim stvarno da su nas promene u ovoj godini dovele na na ivicu katastrofe, ali sad više nije tako, to je dobro. Kako bih rekao, nisam tužan, nego vidim da zapravo moje znanje više neće biti dovoljno da razumem stvari koje će nam se događati u narednom periodu, a ne vidim nikoga ko bi mi pomogao da bolje razumem. Pre nekog vremena sam shvatio da sam možda pogrešio što sam studirao književnost i onda studije kulture i studije roda, da je možda trebalo da studiram pravo da bi mi neke stvari bile jasnije. Sad, recimo, mislim da je trebalo da studiram ekonomiju. Nacionalizam je nešto što dolazi iz sfere kulture i ja sa tim mogu da se nosim. Ovo što se sad dešava dolazi iz nekih sfera koje ja naprosto ne

razumem, a ne vidim nikoga ko mi objašnjava stvari i ko mi daje nekakve putokaze. Ne, ozbiljno, stalno imam potrebu da mi neko objasni kuda da se okrenem. Pošto se bavim pravljenjem knjiga, ja sad razmišljam gde su te knjige koje će nama da objasne šta je ovo što se događa. Ja sad pomalo unezvereno tražim te druge knjige koje će mi dati objašnjenje.

Pazi, mi smo, u odnosu na to kako smo zaslužili, prošli fenomenalno, uspeali smo čak da Smiljanić i Ivan Ivanović ne dobiju nacionalne penzije. Pa, to je, čoveče, znaš kakav zgoditak! Ali se ja bojim da će ono što je naša kompetencija postajati sve nebitnije i nebitnije, a ne vidim te druge koji će sad da izađu sa nekakvim solidnim pričama. Ja ne razumem tokove novca, ja vidim posledice, ali ih ne razumem i zato mi treba neko, neko drugi ko će to da mi objasni. To moraju biti i ljudi koji sede u političkim strankama, a i ti ljudi koji rade po raznim institucijama, koji rade na fakultetima.

Ćosić je nebitan, Smiljanić i Ivanović nebitni, Kusturica je zapravo nebitan, nije to više naš problem. Bio je do nedavno, vrlo nedavno, ali više nije. Moraju neke druge priče da se pričaju, ali mislim da smo genijalno prošli kako smo zaslužili da prođemo. Još postoji opasnost da Srbija bude pravedno kažnjena za ono što je učinila, ali zapravo mnogo je veća verovatnoća da ćemo mi proći bez te kazne. Ja mislim da svako ko živi u Srbiji, a svestan je svega što se dogodilo devedesetih, mora zauvek i nekako nepromenljivo biti tužan zbog onog što se dogodilo i što to ne može da se više ispravi, što mi ne možemo sad ništa da uradimo. Nažalost, možeš biti tužan i zbog toga što smo mi još u takvom stanju da ne možemo čak ni da na neki način nešto nadoknadimo. Ti kad vidiš u kojoj je situaciji Bosna i Hercegovina sad, duša te boli, razumeš, a nisi u stanju nešto da učiniš. Šta sad mi odavde možemo da učinimo? Pa, daj, kao, mi ovde spasavamo vlastitu glavu, kako ćeš sad da misliš još o nekome, a pri tom ti odande još stižu podsticaji koji te i ovde ugrožavaju! Ta priča o Republici Srpskoj je i dalje jedna otvorena pretnja kako za samu Bosnu i Hercegovinu, tako i za Srbiju. Ali, ne, načelno nisam... Zašto bih bio tužan?

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate omiljenu pesmu glumice Sonje Savić: Passenger Iggy Popa. Dakle, u ponedeljak u 19 sati u Jugoslovenskom dramskom pozorištu održaćemo promociju pet knjiga koje je izdao Peščanik. Promociju

ćemo održati najverovatnije uz prisustvo policije, jer od Arandjelovca naovamo bez organa reda ne održavamo promocije. Ali od promocije u Pančevu nismo sigurni da je to baš pametna ideja, zvati ovlašćena lica, jer su pančevački policajci smatrali za shodno da prijave sudu našu gošću na toj tribini Biljanu Srbljanović. Tužili su je da je narušavala javni red i mir i izazivala haos, tuču, ili šta već. Okrivljena Srbljanović bi u ponedeljak trebalo da se pojavi pred sudom, ali neće. Ima pametnija posla, između ostalog ispit na fakultetu, a uveče će biti na promociji Peščanika u Jugoslovenskom dramskom pozorištu.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Ja sam dobila poziv za prekršajno delo, krivično delo izazivanja nereda, tuče i tako dalje. Znači, niti jednog trenutka nisam sišla s bine, najgrublja reč koju sam upotrebila je "klipani", a ne "magarci", bez obzira što su oni nominalno napravili da taj skup obezbeđuje policija. Zapravo su oni bili na neki način tu, samo da overe situaciju i oni ne bi intervenisali da se nije diglo 200 ljudi iz publike, odnelo stolice klipanima koji su hteli da prekinu tribinu, tako smo ih prisilili da te ljude isprate napolje. E, sad, uopšte neću da ulazim u to da li je neko od ljudi iz Dveri dobio prekršajnu prijavu kao ja, čak me to ni ne zanima, ja se nadam da jeste zbog toga što su oni izazivali nered. Ali ja sebe ne želim da dovodim u istu ravan sa njima, znači, mi nismo isto, ja sam sedela na bini, bila sam pozvana, vi ste organizovali promociju knjige. Ja sam dobila tu, kako se to kaže advokatski, čak neurednu prijavu koja mi nije ni uručena, nisam potpisala, ja sam to našla u svom razvaljenom poštanskom sandučetu. I moram da priznam da sam se osećala prilično nesigurno te večeri kada se završila tribina i kada je jedan od tih policajaca koji je čitavo vreme pokazivao, verovatno se sećaš, da mu je neprijatno što te ljude mora da isprati napolje, i koji nas je uveravao da neće biti nikakvog prekidanja tribine, i da su zaustavili i neka kola i neku grupu organizovanih momaka koji su hteli da dođu sa zastavama. On mi je prišao i tražio moje podatke, ja sam dala podatke. Kad sam ih dala, on mi je rekao da ukoliko oni koji su pokušali da prekinu tribinu, znači ti huligani, budu tražili moje podatke on će biti primoran da im ih da, ako oni žele privatnu krivičnu prijavu protiv mene, ili ne znam šta. I već te noći sam rekla: čekajte, mislim, sada je 11 uveče, mi se vraćamo iz Pančeva, ovi ljudi su izbačeni napolje, druga grupa ljudi je zaustavljena na pančevačkom mostu da ne dođe ovamo. Prethodno smo videli, ima snimaka, kako se oni ponašaju kao neka

alternativna garda i da će silom da uteraju boga u nas. I sada ti ljudi imaju moju adresu, znači, ja treba da dođem kući, treba da uđem u svoju mračnu zgradu sa razvaljenim poštanskim sandučetom, i da nađem prijavu protiv sebe, i to je zaštita policije ove države za organizatore tribine za jednu knjigu.

Ja najmanje priznajem da sam dobila poziv, a sem toga, na dan za koji je zakazano suđenje ja ću ispratiti svoju prvu generaciju diplomaca i užasno sam ponosna na to, i smatram da je mnogo važnije u mom životu, a i za ovu državu je mnogo važnije, da dvanaest mladih dramskih pisaca diplomira kod mene prvi put - posle dvanaest godina rada na tom fakultetu došla sam do toga - nego da uopšte idem da se objašnjavam sa nekim sudijom za prekršaje u nekoj opštini, u kojoj čak i ne živim, za neko krivično delo koje nisam izvršila. Ja sam htela u javnosti da kažem da se suđenju nikada neću odazvati, a oni mogu po zakonu da urade dve stvari: da me osude u odsustvu ili da naredi moje privođenje. Ja pristajem na obe stvari. Nije da ne poštujem pravni sistem ove zemlje, ali imam veliku sumnju u pravosuđe ove zemlje, smatram da je korumpirano. Zatim, imam najveću sumnju u organe bezbednosti, smatram da je ovo jedan policijski pritisak na sve nas da u budućnosti, ako budemo ponovo pokušali da se odbranimo od prekida tribine, od sličnih organizacija možemo da dobijemo krivične prijave u kojima nam se preti sa 60 dana zatvora.

Sad imamo policiju nekog Ivice Dačića, koji bi, da je u našoj zemlji pravosuđe zaista onakvo kakvo treba da bude, bio već samo na osnovu najraspoloživijih podataka iz običnih medija mnogo puta do sada na optuženičkoj klupi zbog raznih vrsta krivičnih dela. I sad taj ministar policije i njegova policija pišu prijavu protiv mene i ja tome moram da se odazovem? Ne moram. Znači, oni mogu silu da primene, ja ću tu silu prihvatiti, neću se tući s policajcima, nema nikakvih problema, dođite, pa me privedite. Ali, ja se zaista nadam da neće doći do toga, nego da će to na neki način dopasti nekom sudiji koji će, ako ništa drugo, pogledati snimak i zaključiti da je ta prijava lažna, a zatim se nadam da će neke konsekvence snositi policajac koji se usudio da napiše lažnu prijavu samo da bi vršio neku vrstu policijskog pritiska. Ti si dovedena u situaciju da neki policajac odluči da mu je bliži ideološki momak iz Dveri nego ja, ja ga nerviram, te u tom smislu on pljune u plajvaz i napiše meni prijavu, a ja moram da se odazovem? Ne moram. S druge strane, ja znam da je opšte rasulo i ta tačka opšteg rasula do koje je

došao i pravosudni sistem i sistem bezbednosti zemlje, znači stanje u kojem se nalazi policija i srpsko pravosuđe, to se vidi i na tim nasilničkim demonstracijama povodom nezavisnosti Kosova. Znači, razlupan čitav grad, policija stoji sa strane, apsolutno ništa ne radi. Na svim snimcima, na svim fotografijama ti vidiš ljude u civilu sa tokivokijima koji defakto organizuju te grupe huligana. Zatim, dođe hapšenje Radovana Karadžića, onda imaš te pseudoneorganizovane demonstracije. Ti ljudi koji su učestvovali na tim demonstracijama uglavnom imaju između 14 i 16 godina, kao što smo videli.

Znači, oni su de facto ušli u osnovnu školu, upisali su I, II i III razred onda kada su nastale takozvane demokratske promene u ovoj zemlji. Da su, dakle, od tada, od I razreda, učili kako treba srpsku istoriju, ako ništa drugo, da su im održali jedan javni čas godišnje o tome šta je stvarno bila Srebrenica, ti ljudi nikad ne bi sa 14 i 16 godina izašli da se biju po ulicama za nekog čoveka koji je, osnovano se sumnja, kriv za smrt mnogo, mnogo svojih sunarodnika. To je, znači, jedno političko pitanje, ali drugo je i konkretno pitanje opstruiranja parlamenta, koji se bavi isključivo time kako je jedan učesnik demonstracija, da li prekomernom silom ili ne, izgubio život, a istovremeno imate nered na utakmicama i tu fudbalsku mafiju koja je potpuno nerazbijena. Oni ispisuju neke poternice, ovi ljudi se slobodno kreću po regionu, dođu, odu, neke od njih uhapsu pa ih puste, uhapsu ih uz kamere pa ih tri meseca kasnije puste bez ikakvog objašnjenja. Postoje naznake da će najveći monopolista svome sinu kupiti najveći srpski fudbalski klub, verovatno da bi izgradio samoposluglu na travnjaku kad klub bude potpuno propao, i tako dalje. I sad, uz sve to ti imaš nasilje na stadionima, ti imaš isto takvog jednog dečka koji je isto tako bio u osnovnoj školi kada je to već bila naša odgovornost, znači, već više ne Miloševićevog režima, nego ovog nekog našeg, kao demokratski izabranog. Taj neki dečko je tako vaspitavan da gura upaljenu baklju policajcu u usta. Prvo, ova država treba da se zapita šta je to između građana i policije da su do te mere antagonizovani da može da dođe do toga da ti neki momak gura upaljenu baklju u usta, jer si ti, naime, policajac. Zatim, kada bude osuđen jednim hrabrim i drastičnim potezom, koji je za mene vrlo kontroverzan - mislim da je kazna drastična u odnosu na godine tog izgreznika, ali s druge strane, ona je na neki način nauk. Međutim, ne treba zaboraviti činjenicu da je taj čovek gurao upaljenu baklju u usta drugom čoveku sa namerom da ga ubije i da je ovaj drugi policajac morao da izvadi svoj pištolj da ga baci

preko ograde da mu ne bi oteli pištolj i ubili ga njime. Znači, u toj situaciji ti imaš igrače tog fudbalskog kluba koji nose majice "pravda za Uroša", ti imaš natpise svuda po Beogradu, po autobusima, ti uđeš u taksi, a tamo piše "pravda za Uroša". Sad je nova moda u taksijima da ko god ima iole dužu kosu nosi tu punđu na vrh glave kao Radovan Karadžić i da ima nalepnice "pravda za Uroša". Znači, gde je naša policija, gde su naše sudije, da li je stigla neka prekršajna prijava protiv bilo kog od tih fudbalera koji su nosili majicu "pravda za Uroša"? A meni je stigla.

Dakle, ja ne pristajem, dok se policija ne reformiše i dok se ne dovedemo u situaciju da kad dođem imam nominalno pravo, ja to radim stalno kad me maltretira neki policajac, da tražim broj. Posle ne znam šta da radim sa tim brojem, kome ja njega da prijavim, da ti se nasmeju. Moji prijatelji iz Kvirije su doživeli sada pre neki dan da su im upali na Kvir festival u Reksu, festival za koji se plaća ulaznica, znači, ne možeš ti tu da uđeš kako ti hoćeš, upali su napadači, huligani sa hirurškim maskama i kapama, i bejzbol palicama premlatili tamo momke a da ih policija nije zaštitila kako treba. Istu stvar smo videli u Sarajevu juče, i to je interesantno, koja je zajednička tačka između vebabija i tih desničarskih pravoslavnih fundamentalističkih pokreta. Znači, taj religiozni fundamentalizam nalazi neku transversalu, mnogo se bolje razumeju Dveri i vebabije nego što će bilo ko od mojih sugrađana te provinijencije, razumeti mene - a, kao, oni su u ratu. Ja mislim da je vreme da u ovoj državi počne da se poštuje zakon, i ako je zakon takav da ne može svaki policajac, kao što je mogao devedesetih i kao što je mogao za Jočića, da se ponaša onako kako njemu padne na pamet i da svoje lične političke preference izražava tako što će nekome pisati prijavu, a drugome dati svoju privatnu adresu i obavestiti mene o tome. To ne može više tako. Ja nemam drugo sredstvo borbe osim da izađem u medije i da kažem zbog čega odbijam da se pojavim pred takvim sudom.

Proces se uporno vraća na početak, čini mi se da se isto događa i sa procesom za atentat na premijera - ponovo preispitivanje, ponovo te priče o tome da li će Legija da beži ili neće, da su nađene, znači, u novinama piše, ne znam, bombe i oružje u kanti za đubre pored autoputa. Do dan-danas mi ne znamo, kao građani ove zemlje, poreski obveznici, ne znamo da li je to istina ili nije, da li su novine koje su to objavile kažnjene ukoliko su objavile dezinformaciju, jer oni zapravo

šire jednu klimu, započinju klimu pripreme da će Legija pobeći i da, onog momenta ako se to zaista dogodi, svi kažu "pa, da, pa da, znali smo". Da li postoji neki organ koji štiti bezbednost ove zemlje i koji bi se pozabavio time?

Ne, oni su objavili da to nema nikakve veze jedno s drugim, i sa tim su završili. Svaka vlada koja dolazi, znači i koaliciona koja je bila, Demokratska stranka kao jači koalicioni partner, a i sada je najjači koalicioni partner, uporno uvaljuje taj vruć krompir policije u ruke drugima. Znači, DSS-u, a sada SPS-u. To je šamar građanskoj Srbiji. Ivicu Dačića postaviti za ministra policije - moram da kažem da je to bio trenutak u kojem sam se jako, jako pokolebala što sam aktivno ušla u politički život Srbije, jer to ne samo da je moguće, nego to prolazi, i to prolazi čak i sa ove strane na kojoj sam ja, kao da je to neka politička neminovnost, neki politički pragmatizam, da Ivica Dačić bude ministar policije. Ja smatram da je građanskoj Srbiji pljunuto u lice tim gestom, ja smatram da je to onaj rubikon koji ja nisam spremna da pređem i zbog toga sam se na neki način i povukla iz tog aktivnog dnevnog učešća u politici.

Licitiram u medijima da li je Rade Bulatović istrigao svoje buduće ambasadorsko mesto u Damasku time što je predao ovoga, jer su ga inače pratili mesecima. Neki su to samo ostavili kao vruć krompir za njega, nije do medija da to raspravljaju. I to što radikali u Skupštini pokušavaju da vrate priču na hapšenje Radovana Karadžića je, naravno, instrumentalizacija i opstrukcija parlamenta, ali defakto je važno za ovu javnost: nije Dragan Dabić uhapšen, nego je uhapšen Radovan Karadžić i, mi moramo da znamo, nije nađen laptop u jarku slučajno, od nas prave budale. Mi smo sad saznali ko mu je bila ljubavnica, kako se frizirao i koje je vino pio, ali ne znamo ko ga je pratio, gde se krio i ko ga je uhapsio. Mislim, to je zaista nedopustivo. Kada to kažeš, tebe onda odmah optuže da ne razumeš šta je realnopolitička situacija, da si gerilac, ekstremista i da si protiv Vlade, kakve-takve Vlade, koja kako-tako vodi ka evropskim integracijama. Jer, defakto ti sad imaš Dačića koji ide Oliju Renu da daje garancije da će učiniti sve da srpski pasoši budu na nivou šengenske liste. Mislim, taj čovek je dva dana pred izbore pričao nešto potpuno drugo, lično sam ga gledala na televiziji kada je govorio o tome da Miloševićeva porodica mora da se vrati ovamo i da oni, evo, obećavaju da se neće svetiti

Dinđićevoj deci. Znači, to je bio rečnik, to je bio nivo razgovora sadašnjeg ministra policije.

Smatram samo da postoje neke tačke koje se jednostavno ne mogu preći, a jedna od tih tačaka je da SPS dobije Ministarstvo obrazovanja. Poslednjih pet godina sve institucije koje se bave obrazovanjem u ovoj zemlji bile su u rukama Koštunice i DSS - sve, od Zavoda za izdavanje udžbenika, direktora škola, do Ministarstva. Sve institucije koje se bave obrazovanjem, uključujući to veoma važno ministarstvo, jedno strateški važno ministarstvo. To je mnogo važnije ministarstvo od Ministarstva odbrane. Za nas je parada đaka mnogo važnija nego parada aviona koja je otkazana zbog toga što je čovek poginuo, jer su avioni očigledno do te mere neodržavani. Mi i to ministarstvo dajemo u ruke čoveku koji je jedini imao manje glasova čak i od mene.

Stalno govorim: zbog čega je, na primer, Demokratskoj stranci važnije da zadrži Ministarstvo nauke umesto Ministarstva obrazovanja, zbog čega nisu dali Ministarstvo nauke, a zadržali Ministarstvo obrazovanja? Zato što je Ministarstvo nauke umešano u pregovore sa Rusima oko kupovine NIS-a na jedan vrlo paradoksalan i bizaran način. Možda se u tome krije odgovor, tako da se ti, u stvari, uvek svedeš na ono - ko je zapravo sastavio ovu Vladu? Dva ambasadora i dva velika biznismena, koji su po sopstvenim svedočenjima sedeli i isplaćivali jednog po jednog poimence. Ovaj ima dugove, ovaj ima ljubavnicu, ovaj gradi kuću, ovaj bi da leči mamu. I tako se napravila Vlada Srbije. Ako ti sad imaš situaciju da se iz jednog finansijskog centra finansiraju sve stranke u zemlji i da ti ljudi zapravo odlučuju o tome kako će izgledati Vlada Srbije, onda su moja pitanja kome stvarno pripada Ministarstvo obrazovanja smešna i oni meni s pravom kažu da nemam pojma šta je realna politika. Za mene je to istinski poražavajuće.

Istovremeno, visoko školstvo je jako važno, kaže predsednik Tadić. Danas u Politici na sedmoj strani, celoj, vidiš zakupljeni oglas: Pravni fakultet napada Helsinški odbor. Prvo, cena cele strane, sedme strane u Politici, veoma je visoka. Drugo, oni nastupaju sa oglasom, ne znam da li ste to videli, oni nastupaju sa oglasom koji potpisuju, kao, u ime profesora i studenata Pravnog fakulteta. Javnost nije obaveštena o tome kako su oni konsultovali hiljade studenata Pravnog fakulteta o tome šta oni misle. I oni reaguju na izveštaj Helsinškog komiteta za 2007.

godinu, koji ja nisam pročitala, ali na osnovu citiranog vidim da je Pravni fakultet zapravo optužen za ono što svi znamo, da je 90-tih godina bio na neki način bastion Miloševićeve politike, i da je i sada tako, da je nereformisan i da je, dakle, bastion kako Miloševićevsko-radikalnske politike prema svetu tako i unutrašnje politike, i da je prosto manipulisao na razne načine. Počev od njihovih čuvenih tribina, koje nikad nisu bile prekidane kao naše tribine, do toga da je onaj Oliver Antić, koji je otpuštao profesore i tako dalje, sad postao šef katedre. I oni su, znači, uložili neki novac državnog fakulteta, to su desetine hiljada evra da se zakupi oglas, da bi se obračunavali sa Sonjom Biserko i da objasne da je Sonja Biserko u stvari hrvatski denuncijant.

Velika je sad polemika oko toga u toj intelektualnoj čaršiji, oko smene glavne urednice Politike. I sad, ja to pratim kao Ljovisnu, ako te je postavio smenjeni premijer onda će te novi premijer smeniti. Sada je došla druga politička grupacija koja je odlučila da Politika ne treba da se prepusti ovima, nego treba da se uzme, da oni njome manipulišu. I sad su odlučili to da naprave na jedan evropejski način, te su u tom smislu izabrali osobu koja je najveći Evropejac od svih Evropejaca, najnezavisnija od svih nezavisnih, Sonju Liht, jer ko sme šta da kaže Sonji Liht, pošto je ona poznata po svojoj političkoj korektnosti i oko nje se svi slažu. Kladili su se oko toga i Politika i Vreme, znači, postojao je konsenzus da je ona taj simbol nevladinog sektora koji ovoj vlasti, ovoj čaršiji, ovoj državi prija, ništa više od toga, ali ni ništa manje.

Znači, da ona ima moć, vlast i uticaj, a sa druge strane, da nema neke ekstremističke poglede na svet, na primer da treba da postoji nezavisno sudstvo ili nekorumpirana policija. To su sad već preterivanja, je li tako? Nego kako. Mislim, ovo suđenje za, na primer, atentat je tako dobro, koalicija Koštunice i Tadića je jako dobra, koalicija Tadića i SPS je još bolja, i u tom smislu im se ta politička izuzetnost gospođe Liht na neki način nametnula. Ja sam danas pokušala da pročitam pismo Sonje Liht koje je Politika objavila, gde ona pokušava da objasni da zapravo ni ne smenjuje Ljiljanu Smajlović. To pismo kao da je pisao Pera Luković, ja sam se valjala od smeha. Znači, u tom pismu uglavnom se objašnjava ovako - kako je u NIP Politika protiv AD Politika NPM rekla da DK od GOSMU u stvari nije ništa loše mislila o Ljilji Smajlović i da je ona izuzetna, a NIP NPMP smatra da UOU AD u stvari ima mali tiraž. I cela frka je oko malog tiraža, gde je glavno pitanje da li će kolumnisti Politike i dalje ostati kolumnisti i gde je Sonja Liht na svoj politički

izuzetan način dala garanciju da će biti slobode medija i slobode štampe, pošto je Srbija poznata po slobodi medija i slobodi štampe, kao i do sada, prema tome, drž'te gaće.

Ko su kolumnisti Politike? Znači, oni sigurno ne raspravljaju o Caletu iz Partibrejkersa i o Marčelu reperu, koji su takođe i Jani i Jasmini, koji su kolumnisti Politike, nego raspravljaju o Antoniću i Vukadinoviću, o udarnoj pesnici DSS u Politici. U stvari, sve se vrti oko tri autora Nove srpske političke misli koji bi i dalje da objavljuju u Politici. I što je najgore, ja mislim da će oni i dalje da objavljuju, jer ne vidim razloga da Demokratska stranka te ljude uopšte sklanja iz Politike, pošto to što oni pišu nije toliko daleko od takozvane nacionalne politike, a oni se bave samo tim temama, i oni napadaju nas, građansku Srbiju, a mi smo takođe neprijatelji Demokratske stranke. I s druge strane, oni se bave tim velikim nacionalnim pitanjima Srbije, a to je potpuno na liniji Demokratske stranke i ja ne vidim u čemu je taj strašni zaplet. Ja mislim da će oni svi reći mir, mir, mir, niko nije kriv, da će da se izljube do kraja nedelje i da čak zadrže na neki način i gospođu Smajlović kao osvedočene velike poznavateljke pre svega međunarodne politike.

Ono što je dosta važno je što ti vidiš do koje mere su mediji instrumentalizovani. Ne postoji ni u tom Ministarstvu kulture i informisanja potreba da se jednom konačno zavede red u informisanje, što podrazumeva da se, ako ništa drugo, zna ko je vlasnik novina, da se zna da ne mogu na naslovnoj strani da stoje polni organi, psovke, flagrantne laži i krivična dela. I da su ljudi koji su izloženi toj vrsti poruge prinuđeni da se sami brane privatnim tužbama. Samo kad se bude znalo ko je vlasnik Kurira biće svima jasno ko poručuje kakvu vrstu tekstova, i zašto ih piše, i zašto se skreće pažnja na to. Međutim, bojim se da će to opet doći do istih onih vlasnika koji su vlasnici gotovo svih političkih partija i udruženja u ovoj zemlji, i da to nekako nikome nije u interesu.

Bližim se četrdesetim godinama i imam utisak da moram sa sobom da postignem neku vrstu mira. Ušla sam u dvadesete u potpunom nemiru, u jednom haosu u zemlji, to je bio početak ratova. Čitav period te moje prave mladosti prošao je u tome, i sada sam na pragu nekog ozbiljnog doba, kao, zrelog doba. Pokušavam da nađem neki sopstveni balans u činjenici da sam sama; čovek si, sam si se rodio, sam ćeš i crći. Sam si u društvu, sam si u svojoj borbi, sam si u svojim idejama, samo za sebe

odgovaraš i samo tako možeš zapravo nešto i da napraviš. Za mene je to neki imperativ ovog trenutka. I to je jedna bolna vrsta odrastanja, mislim za celo društvo, shvatati da smo zapravo svi slobodni strelci i da, kad god ti se učini da pripadaš nekome ili nečemu, de facto ne pripadaš nikome. Ili te oni neće i izguraju te, jer si ti strano telo. Ja sam stalno imala probleme kad su moji roditelji išli na roditeljski sastanak, pa, kao, razredna se ljuti na mene jer sam kolovođa, znaš ono, advokat ti kaže da si kolovođa, to je strašno. Jeste, stalno sam bila neki kolovođa i za gluposti i za neke akcije, i uopšte taj akcijaški, kao pseudoliderski duh, takva sam se rodila. Imala sam potrebu da stalno nešto radim. I čini mi se da je ta moja potreba da povedem neko kolo sada potpuno iscrpljena. I ako ima ono neko gluvo glamočko, gde solo igraš, to bih još jedino mogla da povedem.

Osećam se kao da sam totalno na nekoj čistini. Ta čistina meni prija ovog trenutka, ali mislim da je neophodno da prosto sa tim izađem na kraj. Sad govorim o sebi intimno, ali mislim da nisam jedina. Prema tome, sam svoj rizik, ali i sam svoj moral, svetonazor i sve, i onda u toj nekoj samoći možda i nešto napravim. Naravno da je naš pokret otpora time mnogo manji, ali to je prirodno ljudsko stanje i imam utisak da u tom pristajanju na kompromise i prevazilaženju nekih svojih nedoumica u ime neke grupe, u ime nalaženja najmanjeg zajedničkog imenitelja s nekim, da je to mnogo pogubnije i mnogo manje korisno nego da kažeš: pa, dobro, ovo sam ja, to, to i to sam ja. Kao što si rekao u ratu te samog lakše uhvate - ali u ratu sam nekako i lakše preživiš. Ja imam takav neki utisak, što je vrlo tužno i razočaravajuće za mene, ali, s druge strane, to je neminovno. Prema tome, smatram da moram u neko zrelo doba da uđem svesno i da prestanem da imam potrebu da pripadam nekome kad me niko neće. Ja samu sebe neću i to je... Ja njih sve razumem, ali jedino ja ne mogu da se sklonim od sebe, ili mogu, ali na neki vrlo bolan i radikalna način, za šta nisam još spremna. Tako da ću, u tom smislu, sama sa sobom da završim to što sam mislila da treba da radim.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Biljana Srbljanović i bio je ovo Peščanik.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

AMNEZIJATOR

MLJENKO DERETA, *iz Građanskih inicijativa,*

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz YUCOM-a,*

MIŠA BRKIĆ, *novinar,*

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Mnogo ljudi u našoj zemlji smatra da se sa ovom Vladom situacija u zemlji stabilizovala i da smo doplivali do obale, a da smo mi koji se stalno žestimo samo preterano osetljiv, neurotičan i nestrpljiv svet. Ako je tako, onda imam pravo da kažem, kao preterano neurotična i osetljiva, da mi strašno ide na živce rečenica koju stalno čujem: tako je u svetu, i još gore. Kada kažeš, na primer, temperatura je šest stepeni, a vi ne puštate grejanje, oni se pozivaju na pravilnik koji ne priznaje hladnoću pre 15. oktobra i samo što ne kažu "a kako li je jadnim Eskimima". Kada kažeš, pa kakva je to zemlja u kojoj je 50 odsto vode koju pijemo neispravno, tolerantni i konstruktivni kažu, pa toga ima i u Azerbejdžanu, a da ne pominjemo da deca u Africi umiru od žeđi. Kada pomeneš загаđenje u Pančevu i Boru, oni te podsećaju na Černobil. Kada kažeš da zemlja ne može da se nazove demokratskom ako nema nezavisna regulatorna tela, oni ti na mapi pokazuju Severnu Koreju i Kubu. Kada kažeš da u prestonom Beogradu nemaš internet, oni podsećaju da su građani Kube tek pre nekoliko nedelja dobili pravo da kupuju komjutere i mobilne telefone. Kada kažeš, pa ne mogu neonacisti i klerofašisti da terorišu ljude u prestonici, oni kažu, pa neonacista ima i u Nemačkoj i Izraelu. Tom zavrtnanju mozga nema kraja.

SVETLANA
LUKIĆ

Jeste da svega ima pod kapom nebeskom, ali nikako da čujem takozvane pozitivne primere reakcija država ili udruženja građana na sve te stvari kojih, pobogu, ima svuda u svetu. Italijanski ministar Butiljone hvalio se svojim seksizmom, ali su mu zato u Evropskoj uniji rekli da upravo zbog toga ne može da se kandiduje za mesto u Ministarskom savetu. Čuveni vojvoda Le Pen tvrdio je da nemačka okupacija i nije bila tako strašna, ali je zato osuđen pred francuskim sudovima. Gradonačelnik Zadra je na zidu držao sliku Ante Gotovine, ali ga je Sanader zbog toga izbacio iz stranke. Fudbaler Paolo Di Kanio slavio je svoj gol fašističkim pozdravom, ali su ga sportski reporteri naterali da se izvinjava. Nedavno je francuska Vlada dekretom uvela policijsko vođenje dosijea za osobe iz sveta politike, sindikata, ekonomije, ali i za građane koji bi mogli da odigraju značajnu političku, ekonomsku ili religioznu ulogu. Predviđeno je da se dosijei vode za osobe starije od 13 godina. Odmah se 700 nevladinih organizacija u Francuskoj diglo na noge i osnovalo udruženje za borbu protiv ovog dekreta. I niko njihove predstavnike nije pokušao da linčuje ili da ih nazove Bin Ladenovim špijunima.

Od 21. februara ovde je u toku neprestana žurka desničarskih, rasističkih i klerofašističkih organizacija. Palili su ambasade, policajca, pretili sudijama usred sudnice, upadali u Helsinški odbor i agenciju BETA, prete RTV B92, bejzbol-palicama lomili džipove fudbalera, maltretirali gej ljude, blokiraju saobraćaj u gradu kad god hoće... Zamislite kako bi vam bilo divno ovih dana u Srbiji da ste ultradesničar i rasista. Skoro da nema boljeg provoda od ovoga, to je za ovaj polusvet bolji provod čak i od rata. Tamo im je glava bila u torbi, mogu, na kraju krajeva, i da ih uhapse zbog ratnog zločina, ali ovde te svi ovih dana, od šefa države do najistaknutijih članova takozvane nacionalne elite, tretiraju kao osobu čija politička uverenja u najmanju ruku treba uvažavati i zaštititi od - koga? Od evroslinavaca koji, kao što je poznato, idu okolo sa nožem u zubima i terorihu tu nezaštićenju manjinu.

Simpatično je što se kao manjina, i to uplašena manjina, oseća ovih dana i Slobodan Antić, koji je u poslednjem intervjuu pre neki dan za neki opskurni list rekao kako je onog dana kada je proglašena nezavisnost Kosova probuđena silna nacionalna energija koja je loše iskorišćena. Ona je morala biti upotrebljena, kaže Antić, da se obrazuje vlada nacionalnog spasa koja bi afirmisala nove nacionalne vrednosti. Prvi pokazatelj tog srpskog kulturnog kolonijalizma je, prema Antiću, bilo sistematsko proterivanje ćirilice. I ja sam pisao latinicom, mislio sam da je to svejedno, ali kad sam video kako bojovnici iz Helsinške povelje i Peščanika mrze ćirilicu, shvatio sam da ipak nije svejedno. Mora se makar u toj tački pružiti otpor.

Organizacije Krv i čast i Nacionalni stroj uz podršku srpskog ogranka organizacije Stormfront najavile su za 11. oktobar okupljanje na platou ispred Filozofskog fakulteta pod nazivom "Srpski marš 2008". Te organizacije su poznate po propagiranju ideologije utemeljene na rasi, glorifikovanju nacizma i antisemitizma, zastupanju ideje o arijevske rasi, čistoj naciji i objavljivanju dela nacističkih vođa iz prošlosti poput govora Adolfa Hitlera. Zanimljivo je da istog dana u sali Doma sindikata svoj skup najavljuje organizacija 1389, naši prijatelji iz Srpskih dveri, Nomokanon i Svetozar Miletić. Okupiće se na kraju krajeva izgleda na Trgu Republike u znak protesta zbog hapšenja i izručenja koga drugog nego Radovana Karadžića.

Mi smo na našem sajtu www.pescanik.net objavili jedan apel državi, našoj državi, rođenoj državi, u kojem između ostalog kažemo da, citiram, "država, naročito njeni najviši organi moraju da shvate da je delatnost ovih organizacija uperena zapravo protiv nje i država mora da se brani. Za tu odbranu sama država je propisala pravne instrumente i mora ih primeniti. U ovom vremenu, međutim, država se ponaša kao da nema dovoljno energije da odbrani i zaštiti samu sebe, kao da i nije svesna toga da je napadnuta. Građani Srbije moraju odlučno zahtevati od nadležnih organa, a na prvom mestu od narodnih poslanika, tužilaštva, sudova, policije i predsednika Republike da u okviru svojih nadležnosti otpočnu krivični progon pojedinaca koji izazivaju i šire rasnu, nacionalnu i versku mržnju i netrpeljivost; da zabrane javne skupove čiji je cilj promovisanje i širenje rasne, nacionalne i verske mržnje i netrpeljivosti, kao i povrede ljudskih prava neistomišljenika; da hitno donesu zakone i druge propise o zabrani diskriminacije.

Država nije privatna stvar onih koji u ovom vremenu zauzimaju čelne pozicije u njoj, država mora da se brani, čak i onda kada njeni funkcioneri nemaju dovoljno energije za to. Odbrana države ne sme biti u privatnim rukama, a ova država je dopustila da snažan napad na nju potekne od privatnih pojedinaca i neinstitucionalnih grupa ne preduzimajući gotovo ništa. Pravna sredstva odbrane su važna i nužna, ali nisu dovoljna. Nacističko, rasističko i šovinističko verbalno nasilje koje svakodnevno prerasta u pretnju fizičkom silom ova država mora da zaustavi pravnim, političkim i drugim demokratskim sredstvima. Da li predsednica Skupštine, skupštinski poslanici, predsednik Republike, predsednik Vlade, predsednica Vrhovnog suda još uvek smatraju da ne treba jasno i javno da pozovu na hitni prestanak širenja mržnje u Srbiji? Ako država ne preduzme ono što mora preduzeće u nekom trenutku građani, a to tada prestaje da bude institucionalna demokratija."

Ovaj apel koji možete u celini da pročitate na našem sajtu potpisali su između ostalih Vesna Rakić-Vodinelić, Vesna Pešić, Mirjana Miočinović, Latinka Perović, Mirko Đorđević, Srđa Popović, Petar Luković, Predrag Koraksić Koraks, Biljana Srbljanović, Biljana Kovačević-Vučo, Olivera Milosavljević, Nadežda Milenković, Borka Pavićević, Sonja Biserko, Miljenko Dereta, Teofil Pančić, Miša Brkić, Milutin Petrović, Nikola Samardžić, Žarko Korać, Vojin Dimitrijević,

Miroslav Prokopijević i tako dalje. Ovo je Peščanik, na početku emisije slušate gospodina Miljenka Deretu iz Građanskih inicijativa.

MILJENKO DERETA:

Mi smo očigledno ušli u jedan period relativne stabilnosti. Takav period, čini mi se, na neki način razgolićuje sve slabosti države, društva, ljudi se slobodnije ponašaju, takoreći neopreznije govore, i zaista događaji kao što je taj najavljeni skup predstavljaju veliki izazov za svaku državu, a za našu posebno. U našim okolnostima tako nešto je užasno delikatno. Mislim da kod nas postoji jedna generalna isključivost i netolerancija prema svakom različitom mišljenju. Nema sumnje da je pravo na slobodu govora, jedan od prvorazrednih principa i pravo kojeg se treba držati, našim Ustavom i zakonima ograničena na, kao što znate, zabranu širenja verske, rasne i druge mržnje i tako dalje. I sad, vi ne možete s punim opravdanjem unapred zabraniti jedan skup jer pretpostavljate šta će se tamo dogoditi, ali jaka država mora da obezbedi takav skup, da ga potpuno izoluje od svakog mogućeg konflikta sa onima koji misle drugačije. Takvi skupovi svuda u svetu imaju svoje oponente koji vrlo jasno izražavaju svoje neslaganje sa ekstremnom desnicom, sa tim, u stvari, fašizmom i nacizmom. Država bi morala da uradi nešto što je počela da radi tek u malim količinama, a to je da kažnjava prestupnike. Dakle, u vreme kada je ovde sprečena izložba albanskog umetnika zato što je izložio ovo ili ono, uopšte nije bitno šta, one koji su to uradili trebalo je kazniti, a država to nije uradila. Tada još nije bila, da tako kažem, dovoljno pod kontrolom onih koji žele stabilizaciju. Nedavno smo imali primer sa navijačima koji su kažnjeni odmah, po hitnom postupku, i mislim da je to prava reakcija države. Na osnovu postojećih kriterijuma će se onda definisati ponašanje tih različitih grupa.

Naravno da ja, a pretpostavljam i većina vas i nas koji slušamo *Peščanik*, smatram najblaže rečeno neprihvatljivim okupljanje bilo kakvih fašističkih grupa u Beogradu. Njihova namera ne može biti dobra. Ako odgovarajući organi države ocene da je to tako, onda bi oni trebalo da preduzmu mere u skladu s takvom ocenom i da im odrede mesto gde će se njihovi skupovi odvijati. To ne može biti u centru, jer smo videli da se centar vrlo lako ruši, da mora biti obezbeđen tako da ne dođe ni do kakvih sukoba. Istovremeno, ja mislim da je veliki izazov za sve antifašističke snage da pokažu svoju snagu upravo u centru. Mi ne možemo i ne treba da budemo uvek reaktivni, da idemo tamo gde se

oni okupljaju i da ih sprečavamo u tome, nego mi treba da organizujemo antifašističke skupove povodom datuma kojih ima mnogo više nego što ima datuma koji slave fašizam.

E, sad se postavlja pitanje zašto u našem društvu nije dovoljno urađeno da se te antifašističke ideje na pravi način očuvaju, da se neguju i da budu neki osnov vrednosnog sistema, recimo, pre svega, našeg obrazovnog sistema. Toga tamo ima jako malo, to je tamo sve relativizovano, opet iz nekih dnevnih političkih razloga kada treba miriti neke koje ne možete pomiriti, jer su istorijski nepomirljive stvari. Zato mi danas trpimo posledice problema iz neposredne prošlosti, raznih loših političkih kompromisa, trpimo činjenicu da država još nije dovoljno jaka da se na pravi način suprotstavi, nije čak politički dovoljno stabilna da se na pravi način suprotstavi izazovima kao što su ovi koji prete 11. oktobra. I sa treće strane, zapravo imate te sada već ozbiljno ugrožene nacionalističke grupacije, formacije, političke partije, koje osećaju da gubeći podršku trajno gube tlo pod nogama, da je vreme za neki drugačiji govor - oni sad pokušavaju na svaki način da nastave sa uznemiravanjem društva i sa destabilizacijom. To je deo političke borbe na koju mi sa ove strane treba da budemo spremni.

Dakle, država je nedovoljno stabilna, još je kao nesigurni vozač. Vi ćete naći u saobraćajnom zakonu obavezu da uz novog vozača sedi neko iskusan - ne znam ko iskusan može da sedi uz ove koji sada voze. Mislim da je država još slaba, država se još nije učvrstila, još je pravosuđe klimavo, kao što vidite, još je policija u nekom previranju, BIA je u rekonstrukciji, i tako dalje, i tako dalje. Vojska se, recimo, stabilizovala na nekom svom reformskom kursu i u pogledu svoje organizacije, a sve drugo je još na nestabilnom tlu i tek hvata korak. A društvo kao takvo je još zatečeno. Ono bi sada vrlo lako napravilo tranziciju od nacionalističkog ka proevropskom - posle ovog izbornog rezultata svi su prišli pobednicima - ali to je plitko, plitak je koren. Tako da ako je neko dovoljno agresivan lako može da počupa sve to i da nas vrati nazad. Demokratija jeste prihvatanje različitih stavova koji mogu biti ekstremni na jednu ili na drugu stranu. Sad treba imati aktivan odnos u smislu poštovanja zakona, Ustava i procedura, a sve drugo je u sferi ljudskih sloboda. Nekom će izgledati kao da ja relativizujem stvari, da treba seći mnogo radikalnije, ali mislim da

radikalna seča ne sprečava rast posećenog nego ga samo gura u ilegalu, a čim je u ilegalu ono postaje, po meni, opasnije i radikalnije.

Onog trenutka kad su se ti ljudi ispred Helsinškog odbora legitimisali, ja želim da znam kao građanin šta se s njima kasnije dogodilo, da li su pozvani kod istražnog sudije, da li su prekršajno kažnjeni, a trebalo bi. To svakako jeste ozbiljan događaj, ali nekako ja imam utisak da se politički sukobi kod nas stalno žele pretvoriti u velike događaje i velike afere. To je ipak jedan mali incident kakvih ima svuda u svetu, svaki dan na hiljade, svuda se oni koji se ne slažu politički na neki način sukobljavaju. To što su ovde, da tako kažem, našu stranu, moju stranu, vašu stranu napali članovi organizacija koje su ekstremno fašističke, je naravno posebno osetljivo i opasno. Opet, po meni, ne može se rešavati između nas i njih, nego se tu mora umešati država sa svojim instrumentima, sve drugo vodi u još veći kaos. Moram da kažem da je tu našu netoleranciju i selektivnost odlično definisao, ako se sećate, Žarko Puhovski, kad je rekao da je kritikovao nevladine organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava kod nas zbog selekcije onih koje brane. Rekao je da nas, nažalost, ljudska prava - on je to nazvao idiotizmom ljudskih prava - obavezuju da branimo svakoga, ona su pravo svakoga. U tom smislu mislim da mi još moramo da sazrimo kao oni koji poštuju ljudska prava, i da razumemo da to ima svoje neugodne aspekte. Šta ćemo, takvo je kakvo je. Naše organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava ne bave se zaštitom ljudskih prava danas i ovde, nego se bave pre svega zapravo političkim pitanjem prošlosti, što je takođe tema za sebe, ali mi nemamo razvijen ovaj drugi aspekt. I nekako mi se čini, ako već ulazimo u neki period stabilizacije, normalnosti, da bi onda organizacije koje se bave ljudskim pravima trebalo da krenu da se bave onim što je takođe u njihovoj sferi delovanja, što nije vezano samo za našu prošlost, za ratove, za ratne zločine, mada, naravno, to sve treba i nastaviti.

SVETLANA LUKIĆ:

Dakle, čime biste vi potkrepili konstataciju da se situacija u Srbiji stabilizuje posle ovih izbora, odnosno posle formiranja nove Vlade?

MILJENKO DERETA:

Imate sve činjenice da su se radikali raspali pod pritiskom nekog drugog sistema vrednosti. S druge strane, imate jednu relativno skladnu vladajuću koaliciju. Tačno je da je pravosuđe takvo kakvo je,

ali vi sad imate jednu ministarku pravosuđa koja pre svega deluje mirno. Vi imate jednu proevropsku aktivnost koja je vrlo intenzivna, Delić pokušava na sve moguće načine, a to što ne uspeva je zato što ne možete u svakom pokušaju ni da uspete. Znaite, vi možete reći Ministarstvo obrazovanja je ovakvo ili onakvo, i zaista ono što su uradili sa nepriznavanjem prištinskih diploma sa potpisom Unmika je apsolutno nedopustivo. Ali, ja sam uveren da će se ta greška ispraviti u samoj Vladi. Greške će se praviti, greške će se i rešavati.

A s druge strane, vi ste sad dobili od Evrope veliku pomoć za reformu srednjoškolskog obrazovanja koju će to Ministarstvo da sprovede zato što sad više nema izbegavanja, nema više slaloma, nema više trošenja para. To mora da se izvede zato što je orijentacija cele Vlade proevropska. U tom smislu ja vidim stabilnost, mislim, stabilnost jedne generalne orijentacije. Sve to naravno delimično remeti problem Kosova, zato što je, opet zbog tog nezgodnog koalicionog partnera i zbog celog konteksta, proevropska opcija prinuđena da o Kosovu govori na način koji nama samima nije uverljiv i da se zalaže za rešenja za koja sam uveren da i sami znaju da ne mogu biti postignuta kao krajnji rezultat. Ali to je opet deo jednog, da tako kažem, političkog rituala prema unutra, prema Srbiji, kako ja to vidim, koji ima za cilj da nas povremeno podseća na Kosovo i tako na neki način da smiruje one koji bi inače, da se Kosovo ne pominje, dizali halabuku preko svake mere kroz svoje medije. A s druge strane vas nekako smiruje u činjenici da mi prihvatamo kao realnost nešto što je zapravo odlazak Kosova i nezavisnost Kosova u ovoj ili onoj formi. I onda vidite neke znake koje sam ja prepoznao na ulici.

Ja sam odjednom u jednom kafiću shvatio da je oko mene sedam beba, ja sam shvatio da su počele da se formiraju normalne porodice mladih ljudi, da ti ljudi imaju neko osećanje sigurnosti i perspektive. Mislim da je ta sigurnost nešto što stabilizuje celo društvo, ublažava vas, vi to već vidite i na televizijama, više nema onakvih ostrašćenih emisija. Sećate se, pred same izbore kako su izgledale - daj da se počupamo što više! Počeci demokratske kulture polako se, eto, pojavljuju i tamo gde je izgledalo da se nikad neće pojaviti, imamo sada, šta ja znam, Klopke, Zamke...

SVETLANA LUKIĆ:

Jednog časa ste rekli da nije bilo sukoba u samoj Vladi, nije bilo teških reči. Šta to znači? I jedni i drugi rade u ministarstvima šta god hoće i onda je to osnova po kojoj se oni ne napadaju.

MILJENKO DERETA:

Vi ste u pravu kada kažete da je ova Vlada sastavljena od političkih opcija sa različitim biografijama, ali ja ne znam nijednu državu u tranziciji u kojoj reformisani komunisti nisu odigrali važnu ulogu u stabilizaciji i u podsticanju tranzicije. Mi smo bili jedina zemlja koja je bila bez toga, pre svega, naravno, zbog ratnog iskustva. Čini mi se da u ovom trenutku - i mislim da je to velika greška i tu javnost mora da reaguje - ta stranka u koaliciji vraća neke ljude čije biografije zaista nisu za ugled, o čijim biografijama bi moralo da se povede računa kad se imenuju na odgovorna mesta u državi.

SVETLANA LUKIĆ:

Mislite na Matkovića, Goricu Gajević i takve?

MILJENKO DERETA:

I na onog u Ministarstvu obrazovanja, Brčina, i mnoge druge.

SVETLANA LUKIĆ:

A, Miljenko, kako ćemo da reagujemo na Dačića? Pa, Dačić je bio portparol Miloševića! Kad ste prihvatili Dačića onda pokulja za njim sva ta vojska koja je stajala iza njega, on je bio prvi u formaciji.

MILJENKO DERETA:

Da, kad smo prihvatili Dačića prihvatili smo sve.

SVETLANA LUKIĆ:

To ide u paketu.

MILJENKO DERETA:

Pa ne ide u paketu. Možete Dačiću dati obavezu da se reši paketa, i zato kažem da je to odgovornost onih koji su s njim u koaliciji. Tačno da je on bio Miloševićev portparol, tačno je da ja mislim da se on u svojoj glavi nije do kraja reformisao, ali takođe mislim da će ga okolnosti naterati da se reformiše. Jedan od načina da ga reformišete jeste da ga

uključite u ovaj proces, jer vama sâmo vršenje vlasti sužava mogućnosti za, da kažem, ekstremne stavove.

SVETLANA LUKIĆ:

Tu normalizaciju smo nekako mnogo brzo prihvatili.

MILJENKO DERETA:

Postavlja se pitanje šta bi bilo da smo se suprotstavili tome, šta je alternativa?

SVETLANA LUKIĆ:

Znala sam da ćemo se vratiti na pitanje "šta bi bilo kad bi bilo".

MILJENKO DERETA:

Ali, to nije retoričko pitanje, to je praktično pitanje.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne, u redu je, ali ogroman broj ljudi je doneo odluku da je to najmanje loše rešenje.

MILJENKO DERETA:

Određene odluke podrazumevaju određena, da kažem, trpljenja.

SVETLANA LUKIĆ:

Trpljenja, dokle?

MILJENKO DERETA:

Tako dugo dok ne prepoznamo u njihovoj retorici, u njihovom delovanju, tragove onoga što je činilo njihovu nekadašnju politiku, jer ovo jeste neka vrsta njihovog odustajanja od prošle politike. Mi ne znamo ko će biti sledeći koalicioni partner Demokratskoj stranci, na šta će ih okolnosti naterati.

SVETLANA LUKIĆ:

I sad je, izvinjavam se, pitanje ko pravi okolnosti?

MILJENKO DERETA:

Okolnosti pravi... To je kompleksno pitanje, u igri su i međunarodni kontekst i unutrašnji kontekst, odnos snaga koji postoji u društvu. Da li mislite da je sada policija socijalistička?

SVETLANA LUKIĆ:

Ja ne znam čija je policija, niko mi to ne govori.

MILJENKO DERETA:

Ja se nadam da je ona državna, da je ona svih nas. Očigledno je, to ne možete da poreknete, da je upravo u ovom periodu promena uhapšen Karadžić i odmah isporučen.

SVETLANA LUKIĆ:

Dva dana posle formiranja Vlade.

MILJENKO DERETA:

Nije bilo dva dana.

SVETLANA LUKIĆ:

Bilo je, bukvalno su bila u pitanju dva-tri dana. Sad se vraćamo na pitanje kako su uspeali da ga nađu za dva-tri dana, ali da ne ulazimo u to. Ne, neću ja poklonu da gledam u zube u tom smislu.

MILJENKO DERETA:

Taj kompromis je morao biti postignut između koalicionih partnera, u tom kompromisu su veliku žabu progutali socijalisti, ogromnu. Pa, kad im je ona prva proterana, onda će proterati i druge manje žabe kroz ta već sada razjapljena usta. Vlast i vršenje vlasti vas tera na neke kompromise.

SVETLANA LUKIĆ:

Gledam to, pa mi se zavrti mozak. Znači, Tadić je morao da pravi kompromis i da da Vojvodini taj Statut da bi nadoknadio činjenicu da je on ipak dao Rusima gasovod za 400 miliona. On je bio taj koji je u Moskvi potpisivao tih 400 miliona, jer je morao da napravi kompromis sa Koštunicom...

MILJENKO DERETA:

I stigosmo mi unazad do Kosovskog boja.

SVETLANA LUKIĆ:

Koji je to čovek onda, je li on ima neku viziju?

MILJENKO DERETA:

Ja mislim da on ima jednu generalnu viziju, a to je Evropska unija, ja to prepoznajem. Ako je to njegova vizija, meni je to dovoljno, pravo da vam kažem..

SVETLANA LUKIĆ:

Postoje neke premise o kojima nema rasprave kad je u pitanju Evropska unija, a to je da li je rasna diskriminacija dozvoljena, da li država to mora da kažnjava, da li je stepen korupcije tako nadrealno veliki da i predsednik mora na Glavnom odboru da upozorava svoje članove da paze šta rade?

MILJENKO DERETA:

Ja bih uvek to shvatio kao jednu pozitivnu inicijativu, dakle, on ne samo da je svestan da je društvo korumpirano, nego je svestan da je njegovo okruženje korumpirano i on treba nešto da preduzme u vezi s tim. To uopšte nije lako, pre neki dan je Ivan Krastev iz Bugarske na jednom skupu vrlo duhovito rekao "znate, korupcija vam je kao Nokia, it connects people", povezuje ljude. Znači, to su mreže koje su neverovatno isprepletene, koje je užasno teško razbiti i koje postoje svuda, nemojmo se zavaravati, one postoje i u najrazvijenijim demokratijama.

SVETLANA LUKIĆ:

Meni se činilo da je to paradigma njihove često uzajamne blokiranosti. Eno vam onaj opaskurni čovek, koji je govorio o uvozu 100.000 žena iz Azije koje će da rađaju decu, da oru njive, ne znam šta će sve da rade - njegov nadležni ministar je Rasim Ljajić, koji vam eksplicitno kaže da se on s njim ne slaže, ali da on njemu ne može ništa.

MILJENKO DERETA:

A ja mislim da je tu propuštena jedna prilika koja se Rasimu Ljajiću ukazala - kad je ovaj rekao "ako treba, ja ću da napustim svoje mesto", Ljajić je trebalo da kaže: treba. Trebalo je to da vidi Ivica Dačić i da kaže: izvini, molim te, skloni ga, za tvoje dobro i za moje dobro.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali, pošto je to propušteno da se uradi, sad će "da se desi" i ovaj Matković iz Sartida.

MILJENKO DERETA:

Da, desiće se još koješta zato što su ti ljudi još živi.

SVETLANA LUKIĆ:

Mnogo puta to čujem - dakle, pravac je dobar, imamo predsednika i tu takozvanu stožernu stranku koja je proevropski orijentisana. Ja mislim da se od nas mnogo više očekuje da im verujemo na reč nego što to pokazuju, jer ako to kažete na Glavnom odboru, onda za nekoliko dana moram da vidim da su pokrenuti ti zakoni i da recimo zakon o borbi protiv diskriminacije nije praznjikav i bez sadržine - a mi smo u inovativnosti iza Ugande i Burgine Faso, to sam zapamtila, taj sendvič.

MILJENKO DERETA:

Vidite da se u Americi ruši finansijski sistem, da se nama ljulja ovde, da se Evropa cela ljulja. Ta globalna povezanost je danas takva da, kako bih rekao, naši problemi sa Zakonom o diskriminaciji deluju potpuno irelevantno.

SVETLANA LUKIĆ:

U poređenju sa Severnom Korejom mi odlično stojimo, to je tačno.

MILJENKO DERETA:

Ne, ali hoću da kažem, iznutra gledano, pitanje obrazovanja je tek na poslednjem mestu. U Ministarstvu obrazovanja imaju problem sa platama, sa strujom u školama, sa grejanjem škola. Meni jeste, i vama jeste prioritet pitanje Zakona o diskriminaciji, to su sve ideali kojima treba težiti, ali do toga treba dolaziti postepeno. Mislim, jedino je moguće postepeno, i to treba shvatiti kao metod.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad se desi nešto, kao što se desio 21. februar, da se sruši Beograd, zapale se ambasade, nema investicija, ako postoji nasilje u ovoj zemlji i grupe koje su izložene nasilju, ako su ti ljudi nesigurni sa sopstvenim kapitalom ovde, ako moraju da se pakuju i da beže iz Beograda, ako smo mi tolerantni prema klerofašistima koji, naravno, odmah dođu u ambasadu Turske i ambasadu Bosne i McDonald's - onda je jasno da je ta pretnja sve vreme realno prisutna i ja ne verujem da je moguće rešavanje tih sofisticiranih stvari o kojima govorite, dok ne rešimo problem nasilja.

MILJENKO DERETA:

Ako država i ne reaguje kako treba na nasilje, ono što ipak vidim kao ohrabrujuće - opet ja sa pozitivnim - jeste ovo što se dogodilo sa navijačima. Naravno da ne gore svuda ambasade, i bilo je apsolutno nedopustivo što je država, da tako kažem, potpomogla tako nešto, jer je postavila i zapalila fitilj. Ali te vlasti više nema, bar ja mislim da je nema, ta vlast je otišla u opoziciju i u fazi je raspada, pregazilo je vreme. I ja prosto mislim da će normalizacija o kojoj govorim, stabilizacija, učiniti da investicije budu sigurnije. Ipak je taj Fiat došao, najavljuju se još neki veliki, iako jeste da smo po mišljenju nas mnogih Naftnu industriju prodali budzašto. Ako mi ne želimo da shvatimo da je ovo period stabilizacije, on to neće ni biti. Kako bih rekao, ako hoćete da tražite pokazatelje dubokog cepanja koje se ovog trenutka odvija u društvu, uzmite crkvu - pa tamo su se ljudi zapravo tukli oko političkog pitanja. Ako je do toga došlo u takvu instituciju, ako je cepanje do te mere zahvatilo i crkvu, onda mi se čini da je to cepanje vrlo ozbiljno u društvu i da te dve strane više niko ne sastavi, ta dva dela. Jedan deo će sada potpuno ojačati i dobiti krila.

SVETLANA LUKIĆ:

Koji su razumni rokovi? Ako se nešto ne desi onda to naravno u velikoj meri gubi smisao, kao presuda da se dete dodeljuje ovom ili onom koja stigne posle 20 godina, a dete je već odraslo.

MILJENKO DERETA:

Taj problem sa pravosuđem ima i Hrvatska, Hrvatska koja je kandidat za EU. Ne znam koji je to rok, zaista ne znam, ja se slažem da je naravno ta dužina čekanja, ako govorimo samo o pravosudnom sistemu, nešto što treba ubrzati. Naše je da se za to borimo, naše je da guramo, pritiskamo one koji mogu da donose određene odluke. Mislim, ne možemo očekivati da će se sve dogoditi za našeg života, pod jedan, a pod dva, ne možemo očekivati da ćemo imati idealna rešenja. Nikada nećemo.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali kako ljudi da budu motivisani ako im mi stalno govorimo da je verovatno, ako se ovim tempom krećemo ka Evropskoj uniji, da za našeg života to neće biti?

MILJENKO DERETA:

Ali, ja se izvinjavam, kada mi budemo stigli u Evropsku uniju to takođe preko noći neće promeniti ništa! Dakle, kao što ni 5. oktobar, ako se sećate, uz sva naša očekivanja nije preko noći promenio ništa. Kada vi govorite da kod nas tranzicija postoji osam godina - postoji formalno, ali uz neka ozbiljna kočenja tokom skoro tri godine, to je period Koštunice, pa se ovo društvo od toga otrglo. Ovo društvo je pokazalo da ne dozvoljava da ga taj zamajac koji ga je zahvatio više vuče nazad. Možemo tako da gledamo na celu situaciju, mi smo se otrgli od toga da nas se stalno vuče nazad, pa daj sad da potvrdimo što brže možemo, da svi pokušamo da pomognemo. Da pomognemo ovoj državi i ovoj vlasti da stvari rešava što je bolje moguće u datim okolnostima. Dolaze nove generacije, ja sam uveren da će one biti mnogo pragmatičnije od nas, mnogo manje emotivne i da će samim tim učiniti mnogo više da bolje žive oni sami. Videćemo.

SVETLANA LUKIĆ:

A gde ćemo mi?

MILJENKO DERETA:

Mi svi treba da se učlanimo u Stranku penzionera, da je vrlo brzo preuzmemo i da postanemo parlamentarna stranka u društvu sa Koštunicom, koji je takođe u penziji.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušate Biljanu Kovačević-Vučo iz Yucoma.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Čak i kad bismo pošli od prava na stav, opet bi slučaj Sonje Biserko bio paradigmatičan za Srbiju. Zapravo se Sonji Biserko negira pravo na stav. Sonja Biserko i Helsinški odbor za ljudska prava su, kako to obično i rade nevladine organizacije, izašli sa jednim izveštajem u kojem ne pišu autori, i to nije nikakva misterija, ali za Srbiju je to, naravno, dovoljan osnov za teoriju zavere. "Ko zna ko stoji iza toga". Još se tu pojavljuju i neke hrvatske reči, aha... U pitanju je izveštaj za 2007. godinu; oni se bave nacionalizmom kao jednim od najvećih uzroka onoga što se dešava u Srbiji i uzrokom stagnacije u razvoju i demokratizaciji Srbije. I, kakva je to organizacija koja se bavi ljudskim pravima - to je argument druge strane - koja ukazuje na uzroke pojava i koja ukazuje na nacionalizam? Dobili smo jednu zaista orkestriranu

kampanju koju je potegao onaj nesrećni Antonić u Pečatu, inače Vučelićevom listu. Sad će opet da kažu: pa, čekaj, ima i on pravo da izda list. E, po meni nema pravo, ali to što on ima to pravo je propust ove države. Taj čovek bi po svim kriterijumima morao da bude uhapšen, ne samo zbog onoga što je radio kao direktor RTS-a, kao Miloševićev sluga, sa tom televizijom, kako je podstrekivao na rat, nego i zbog raznih finansijskih malverzacija koje nikada nisu utvrđene, o čemu je govorio i Vladimir Beba Popović u Insajderu. Ali, on jednostavno ima pravo da izdaje svoj list i sada su se on i njegovi istomišljenici našli svi na istom mestu, u nekom listu koji se zove Pečat i koji bi bio smehotresan u svakoj zemlji, ali u Srbiji nije smehotresan nego veoma opasan. I sada postaje potpuno legitimno da se iz Pečata preuzima razmišljanje frustriranog Antonića, jer je njegova politička opcija izgubila, i počinje da se širi histerija protiv Sonje Biserko, prava inkvizicijska histerija, kao u srednjem veku - našli smo jeretika!

Tu su homogenizovani Srbi uz pomoć mutirajućeg nacionalizma i primitivizma koji u Srbiji vladaju i koji su raspoređeni u Politici na jedan način, u Kuriru, Presu, Pečatu na drugi način, koji su zapravo potpuno ravnopravno raspoređeni - tu su svi zajedno. Recimo, kada treba odbraniti srpstvo, zločine koji nisu učinjeni u naše ime nego su učinjeni nad nama, ali dopuštamo da smo i mi krivi za pojedini zločin... To su neke fraze koje se stalno ponavljaju u raznim varijantama, na razne teme, ali u svim medijima podjednako. I to su potpuno iste konstrukcije rečenica, od Politike do Kurira - pa čak i Politika je sebi dozvolila da u tekstu Biljane Mitrović govori o tome da je izveštaj pisan na hrvatskom! I na kraju, završetak nam je serviran u tabloidu u kojem se ponavlja tekst o Sonji Biserko kao lezbijki koja se sveti. Sonja Biserko, vlasnica Helsinškog odbora za ljudska prava nekažnjeno špijunira za Hrvatsku, ponovo se objavljuje njena adresa, broj stana u kojem stanuje, njeno poreklo, objavljuje se laž da joj je brat poginuo u zengama i da se ona od tada sveti, kaže se kako ona radi direktno za hrvatsku obaveštajnu službu, kako harasira lezbejke, i slične užasne stvari. I sada je jedan izveštaj o kojem bi trebalo da se diskutuje, jednostavno da se raspravlja u Srbiji koja pretenduje da bude demokratska 2008. godine, stavljen bez ikakvog upozorenja na stub srama.

Odjednom su svi počeli da gađaju u Sonju Biserko lično, pri čemu bismo mogli lako da detektujemo da se tu radi o jednoj organizovanoj

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

hajci koju podržava država i to upravo da bi se zataškale izvesne činjenice koje se iznose u tom izveštaju. Helsinški odbor je zapravo svoje stavove ovoga puta potkrepljivao sasvim konkretnim citatima i te citate je kvalifikovao tako što je izneo svoje stavove o njima. Napadačima, međutim, ne smeta njihov stav, smeta im to što postoji grupa ljudi koja se bori protiv zaborava i koja smatra da je kultura sećanja veoma važna za jedno društvo, kako bi se ono razvijalo, i kako se određene stvari ne bi ponavljale, i kako bi moglo da se ukazuje na štetne pojave. Ono što mi je lično najstrašnije, što me poražava i što me stvarno tera na plač, to je da se zapravo kroz slučaj Sonje Biserko vidi da civilno društvo u Srbiji ne postoji.

Mi smo juče napisali jedno saopštenje, Solidarnost sa Sonjom Biserko, koje nažalost ni jedan jedini nedeljnik nije objavio osim e-Novina, a koje je potpisalo preko trideset organizacija. Nisu ga objavili. Mi tu zahtevamo od države da prestane da se pravi luda, da konačno preuzme odgovornost i da počne da preduzima mere protiv onoga što sebe naziva i u medijima se predstavlja kao protest. Je l', 1389 se predstavlja kao protest! Kako može da se organizuje protest protiv zakonitog ponašanja? Ti si protiv zakonitog ponašanja ako protestuješ zbog toga što je uhapšen čovek koji je na poternici deset i više godina, koji je optužen za najteže zločine. Ti protestuješ protiv zakonitog rada države. To nije protest, to je nešto što država ne sme da dozvoli. Kada država to dozvoljava, znači da nema snagu da kaže: vi to ne možete da radite, gotovo, zabranjeno vam je. I taj takozvani protest čine u stvari vandali i nasilnici koji terorišu ovaj grad i koji uteruju strah u kosti. Unapred su najavili - pisalo je da su bile postavljene kamere i da su ih pratili novinari - da će ići u Rige od Fere na Helsinški odbor. I onda su se popeli tamo, zakačili kukasti krst, pedeset ljudi je ušlo u zgradu. Zamisli tu količinu straha kada ti čuješ da dolazi pedeset ljudi koji brane Radovana Karadžića. Suštinski, oni ga ne brane zbog toga što misle da je nevin, oni njega brane zbog toga što ga podržavaju u tome šta je uradio, šta se pravimo blesavi, oni to jasno i glasno kažu. Zamisli pedeset ljudi koji ti ulaze u zgradu, zamisli koja je to količina straha, zamisli koja je to pretnja.

I to se kod nas u novinama zove protest 1389, oni već sedamdeset dana protestuju, pa su u toj svojoj protestnoj šetnji svratili do Helsinškog odbora i zakačili kukasti krst, ali, kaže, nije bilo incidenata?! Čoveče, ne da nije bilo incidenata, nego je sve što su uradili u najmanju, ali

najmanju ruku incident, ne možeš to da kvalifikuješ slabije. To je vandalizam, to je pretnja, to je nelegalan i nelegitiman pritisak i to je zastrašivanje koje želi da učutka jednu nevladinu organizaciju koja na drugi način promišlja ono što se dešava u Srbiji, na način koji se ne dopada onima koji bi da uvedu jedan mainstream i da nam utuue u glavu kako nam je super, i kako nam je sve bolje i bolje, i kako će nam biti sve bolje i bolje, za šta i ja navijam, naravno. Isto tako smatram da kada jedna nevladina organizacija kritički ukazuje na pojave, i, ono što je najopasnije, kada činjenično potkrepi svoje stavove citatima određenih ljudi koji su strašno ponosni na ono što su izgovorili, nikad se nisu stideli zbog toga, kada citiraju jednog klovna, opasnog klovna Momu Kapora koji Šiptare, kako ih on zove, naziva ljudima bez tradicije, kulture, primitivnim, koji nam otimaju teritoriju - e, kada stave taj njegov citat kao ilustraciju onoga što se dešava u Srbiji, on dobije prostor u svim medijima u istoj Srbiji da obrazloži kako se Sonja Biserko nikad neće probuditi ni lepa, ni pametna, i dopušta mu se da izlije jednu salvu novih uvreda na njen račun.

Sad kad pratimo ovo što se dešava sa Sonjom ponovo se vraćamo na ono što predstavlja zapravo zakonski osnov za preduzimanje mera od strane države, ali ne zakonski osnov kao mogućnost, nego kao obaveza države. Na taj način se štiti država, demokratska država, kada preduzimaš određene mere kako bi sprečio da krivično pravno ponašanje postane ideološki stav. Ali činjenica je, ti sad imaš državu koja - to jeste legitimno - procenjuje čak i da li je bolje da pustimo ove budale da šenluče ili je možda veći rizik i veća opasnost za demokratiju i za institucije ukoliko ih zabranimo. To može sebi da dozvoli na primer neka razvijena država, Švedska. Okupe se neke budaletine i nešto arlauču protiv doseljenika, imigranata, a oni, na primer, izračunaju da to nije neki veliki rizik, i odluče da neće ništa da preduzimaju. Ali je opasno kada to postane legitiman politički stav u određenoj državi i kad on zapravo predstavlja samo, da kažem, do kraja izveden većinski stav. Eto, to je opasno, to je ono što se upravo dešava u Srbiji i zato se protiv njih ništa ne preduzima i zato se to proglašava legitimnim političkim stavom.

Austrija je kao članica Evropske unije dobila sankcije kad je pobedio Hajder, koji vodi legitimnu političku partiju, oni su dobili sankcije zato što je procenjeno da ne može on sa svojim rasističkim izjavama da bude na čelu Austrije. Imaš presudu Evropskog suda za ljudska prava

kojom se oslobađa novinar koji ga je nazvao idiotom - jer ga smatra idiotom, u presudi samo što i to ne kažu. Način na koji je on govorio o drugima, o imigrantima, izazvao je indignaciju kod jednog novinara, pa ga je nazvao idiotom. Evo, to je istovremeno jedno pravdanje Pere Lukovića, jer za mene Pera Luković svojim stvarno teškim rečnikom - ne dao ti bog da dođeš pod njegov udar - stvarno detektuje pojave i ogoljava ih do kraja. Ti ne možeš da kažeš da smatraš legitimnim osuđivanje nekoga ko govori hrvatskim jezikom. I sada, argumenti tipa "čekaj, u Hrvatskoj sve isto prevode na hrvatski"... Ej, čoveče, ne znači da se ti slažeš sa tim, pa mi skupljamo dokaze protiv drugih da bismo mogli da budemo još gori, da bismo pokazali koliko naša država greši i u stvari je odgovorna što ne sprečava ove stvari i to u ime demokratije.

Pre svega moramo da se pozovemo na Ustav Srbije, zatim na sve postojeće zakone koji u sebi sadrže određene klauzule o tome šta se smatra protivzakonitim delovanjem, kada se smatra da jedna organizacija ne može ni da deluje ni da bude registrovana, kada politička stranka mora da bude zabranjena i kako tužilac pokreće postupak. I to sve manje više deklarativno postoji u našim zakonima, međutim, nikad nije primenjeno, jer da je primenjeno Srpska radikalna stranka odavno ne bi postojala. Upravo zbog tog stava mi ne smemo da se bavimo zabranama - kakve su to nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima, koje se bave zabranama, Savet Evrope kaže "nemojte da zabranjujete"... A kad su posle toga dobili delegaciju u kojoj su bili članovi Srpske radikalne stranke i Socijalističke partije Srbije rekli su "a, pa to ne može!" Čekaj, izvini, može, vi ste rekli da je to legitimno.

Oni zagovaraju etničku i rasnu mržnju i diskriminaciju, i to se već vidi na njihovom sajtu, nema tu šta da se raspravlja. Ako im treba veštak neka nađu veštaka, pa neka vide da li je to to. Organizacije civilnog društva obično kažu: mi smo protiv zabrana, mi smo da se to uvede u edukativni sistem. Ma, naravno, da se uvede u edukativni sistem, ali ovo je obaveza države, nije stvar za raspravu. Mislim, mi ne implementiramo konvencije koje smo potpisali, iako smo i žrtva i uzročnik tih pojava, iako je to uzrok problema u ovoj državi. E, sada, ono o čemu smo već pričali - kod nas postoji jedna velika zabluda, a to je da druge zemlje nemaju tu vrstu zabrane i da su one zato demokratske. Evo, Nemačka ima iskustvo holokausta, Nemačka je bila

porazena, Japan je doživeo poraz, posle toga i prosperitet. Ako ti pričaš o Japanu i ako praviš izvesne analogije to ne znači da navijaš da neko baci atomsku bombu na Srbiju. Mislim, to su uprošćavanja stvari koja uništavaju ljude. Niko od njih nije izašao na trg i vikao "ja sam nacista i ponosan sam što sam nacista" kao što ovi naši viču "ja sam pomagač Ratka Mladića i ponosan sam", ili Karadžića, sasvim svejedno. Znači, to "ja sam senator kod Karadžića" - senatori su kod nas i dalje glavni intelektualci u Srbiji. Oni imaju pravo da ne budu na spisku? Ma nemoj, pa bićeš na spisku kao senator Radovana Karadžića, uostalom bićeš na spisku jer mi kažemo da je to nešto najgroznije što je moglo da se desi Srbiji. Oni su i dalje ponosni, pa što se onda bune, što se bune zbog toga?

Nemački krivični zakon sada sadrži precizne odredbe protiv govora mržnje, tako da je kažnjavana svaka distribucija propagandnog materijala neustavnih organizacija, znači, oni jasno definišu šta su neustavne organizacije, koje organizacije su Ustavom zabranjene, kao što su neonacističke stranke. Upotreba svih simbola takvih organizacija, pozivanje na mržnju i nasilje protiv određenih grupa, te odbravanje, negiranje ili umanjivanje genocida, skrnavljenje uspomene na mrtve - sve je to zabranjeno. Postoji stalna telefonska linija na koju građani mogu da se javljaju, da prijave sve napade neonacističkih grupa i sve što primete u smislu kršenja zakona. U Velikoj Britaniji zabranjuje se verbalno i svako drugo nasilje, štampanje i distribucija materijala koji podstiče na rasnu mržnju. Ovo se odnosi i na muziku i na film, akt o rasnim odnosima zabranjuje i svesno i nesvesno davanje rasističkih izjava kojima se opravdava diskriminacija. Akt o nogometnim, fudbalskim prekršajima zabranjuje - nogometnim, i kod mene su Hrvati upleli prste - zabranjuje rasističko navijanje. A mi smo došli u tu situaciju da se antifašisti pravdaju, jer, otprilike, da nema antifašista ne bi bilo ni fašista, da nema antinacista ne bi bilo ni nacista, da nema nas koji se borimo protiv zločina ne bi se ni oni tako bunili. Tako da mi njih nerviramo, pa bolje da ih pustimo, onako, da se napravi ravnoteža, ipak smo mnogo dosadni.

Postoji tendencija u našem civilnom društvu da se nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima nipodaštavaju i da se proglase suviše provokativnim, jer uzdrnavaju državu i remete idilu koja postoji između civilnog društva i nove proevropske Vlade. Međutim, ja moram da razočaram te dobre pripadnike civilnog društva

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

koje pozivaju na konferencije u Brisel i koje ljudi uglavnom i podržavaju, ja moram da ih uzdrmam u njihovoj idili. Organizacije koje se bave ljudskim pravima su autonomne, mogu da imaju pojedine projekte sa državom, ali nikad neće postati servis države, jer se onda gubi suština njihovog postojanja. Postoji određena podela rada u svakoj državi i u svakom društvu, i njihovi argumenti su, pa, na nivou kišne gliste, kao što kaže Pera Luković. Prema tome, bilo bi isto kao reći da državni tužilac ipak ne bi trebalo sada da pokreće krivične postupke za određena krivična dela jer se država nalazi na pravom putu. Mi smo neprijatni svedoci onoga što se dešavalo i insistiraćemo na odgovornosti, bez obzira koliko država bude napredovala, insistiraćemo na odgovornosti, ne samo zbog žrtava neodgovornosti, odnosno zlodela, nego zbog toga da se takve stvari ne bi ponavljale.

Nismo mi nikakvi lešinari koji žele da zaustave ovu državu u njenom daljem razvoju, daleko od toga. Podržavamo proevropsku Vladu, progutali smo to što se naziva proevropskim socijalistima, ali zaista je previše očekivati od nas da budemo pioni koji će žrtvovati istinu o uzrocima pojava, i posledicama, ne samo zločina koji su učinjeni u naše ime, nego i svih ostalih povreda ljudskih prava u ovoj državi a u ime toga da bi država išla napred. To je, zapravo, totalno nerazumevanje ne samo suštine postojanja nevladinih organizacija, nego je to suština nepoznavanja ljudskih prava, jer tek kada ova država stane na noge i tek kada ona zaista krene putem evropskih integracija, što na moju veliku žalost još nije pokazala, nevladine organizacije mogu da rade svoj posao. Evo, juče je opet Vuk Jeremić nešto tako pričao tamo, stvarno da se uhvatiš za glavu, ne znaš o čemu čovek priča, pričao je o povlačenju priznanja Kosova - mislim, to čak ni Tadić nije rekao. Nemačka se razvila demokratski do nekog stepena o kojem mi možemo samo da sanjamo, nikada nije prestala potreba za organizacijama koje kritički promišljaju ono što se dešavalo. Mi kao branioci ljudskih prava nikad nećemo odustajati od toga da se bavimo zaštitom ljudi čija su prava ugrožena i smatramo da nema takve situacije u kojoj treba žrtvovati ljudska prava jednog čoveka, koji je izložen nekoj torturi zbog toga da se to ne bi videlo, zbog toga što ova država stremi Evropskoj uniji.

Meni je jako žao što u toj podeli posla mi radimo poslove koji ne prijaju ni nama - i ja bih isto volela da se bavim uzgajanjem cveća. Ali takva opravdanja, kao i kritika našeg postojanja, koja dolazi iz samog

civilnog društva, zapravo je uzrok izostajanja solidarnosti sa Sonjom Biserko, koja je izvrgnuta neviđenom linčom, zaista opasnom po život. I onda, u takvoj jednoj situaciji, mi ne možemo da pričamo ni o elementarnoj moralnosti ljudi koji daju takve izjave. Ako ti ne prepoznaš da je ta žena u opasnosti u ovom trenutku i ako joj ne pružiš solidarnost bez "ali" - ali ja se ne slažem s njenim izveštajem, ali principijelno sam protiv toga da organizacije koje se bavi ljudskim pravima prave spiskove - onda... Sonja Biserko nije pravila spisak, ali mi ćemo napraviti spisak, evo, ja to obećavam, mi ćemo napraviti spisak. Ja pristajem i na amnestiju svih, ali želim da postoji spisak, želim da se zna ko je šta radio u ovoj zemlji.

U isto vreme kad se Vlada stabilizovala mi imamo zaključivanje ugovora sa NIS-om, jednog zaista kolonijalnog ugovora. Kad sam videla onog Šojgua, kako se već zove, ja sam se živa isprepadala, stvarno, čoveče! On je u pravu, država je zaključila ugovor sa njim, nema nazad, ili ga ratifikuješ ili ne, i kraj. Ali onda Dinkić, koji kao sedi u Vladi, ali neće učestvovati u pregovorima, onda će on promeniti cenu, onda se on nešto dernja... I? Ništa, evo ga, čuti kao bela lala. I onda, navodno, dolazi Fiat, ja sam se oduševila zbog Fiata, to je baš super, Fiat u Kragujevcu, ali posle sam čula Prokopijevića i rekla sebi: bože, što si glupa! Jer, ja se ne razumem mnogo u te stvari. Ali bez obzira na sve to, čak i pod uslovom da je sve idealno, onako kako te organizacije hoće sve da prikažu, uvek, ali uvek u svakom društvu postoji neka kritička svest, ne možemo se pretvoriti u amorfnu masu. Ne možemo sada svi da budemo idolopoklonici Borisa Tadića i njegove politike i svega što on izgovori. Pa, dovoljno je što podržavamo, što smo srećni što je Koštunica pao sa vlasti, razbijeni su radikali, super, nije Koštunica više na vlasti, super, došli su socijalisti kao manje zlo, OK, imamo Vladu koja se deklarativno zalaže za Evropsku uniju, super. Podržavamo Vladu u svim njenim potezima koji znače približavanje Evropskoj uniji, ali ne na račun ljudskih prava i ne na račun žrtava i ne u ime zataškavanja i ne u ime toga da zaboravimo šta se zbilo u ovoj zemlji i ne u ime toga da mi budemo žrtve evropskog približavanja Evropskoj uniji.

Izvini, niko ne želi da bude Ifigenija ovde zbog toga što je, eto, država rešila da se približi Evropskoj uniji, pa da, onako, ukinemo svedoke onoga što se dešavalo, jer nam to ovog trenutka ne odgovara. Eto, uznemirio ih je izveštaj za 2007. Pa čekaj, pa ta vlada iz 2007. više nije

na vlasti, koga to uznemirava? Nije ona napravila spisak profesora, oni su napravili svoj spisak, oni su se potpisali tu, ona je samo obelodanila dokument. I opet kažem, ne može se u ime napretka Srbije zabraniti da deluje sud, tužilaštvo, da se vode sudski postupci, da se ti boriš za pravdu za sebe, za svoje, za svoju porodicu, za druge, sasvim svejedno. Ako ova država nije u stanju da izdrži jedan izveštaj Helsinškog odbora koji je kritičan i koji ona doživljava kao napad na sebe, ako pusti ove razne pse sa lanca koji vode hajku po medijima, onda ja ne vidim gde je tu napredak.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste da je na neodređeno vreme odloženo potpisivanje one čuvene deklaracije o nacionalnom pomirenju između demokrata i socijalista, međutim, izgleda da ta deklaracija uopšte neće biti potrebna, biće potrebno da crkva i država spremne mnogo ordenja, i to za umetnika Dušana Otaševića. Taj beogradski umetnik je sinoć u beogradskoj Art galeriji predstavio jednu čudesnu napravu, to je naprava koja briše sva neželjena sećanja, uspomene, poboljšava sklonosti ka zaboravljanju, otklanja vezu između uzroka i posledice. Ta sprava se zove amnezijator. Ona liči na električnu stolicu za izvršenje smrtno kazne, međutim Otašević je umesto kape sa električnim provodnicima stavio srpsku šajkaču. I sve do 28. oktobra svi Beograđani i gosti moći će anonimno da zapisuju sopstvene želje za amnezijator i da ih ubacuju u kutiju. Džaba su radili ovaj rebalans budžeta, moraće ponovo, država bi trebalo da naruči jedno pet, šest, sedam ili osam miliona ovih spravica i onda neće biti potrebe za ovom emisijom. A do tada postoji potreba za ovom emisijom i postoji potreba da čujemo novinara koji se pre svega bavi ekonomijom, a to je Miša Brkić.

MIŠA BRKIĆ:

Video sam izjavu premijera, koji kaže "pomno pratimo šta se događa na svetskim finansijskim tržištima". Da je Srbija na nekoj drugoj planeti Sunčevog sistema ta izjava bi imala smisla, dakle, pomno pratimo, ali nas ne dotiče mnogo i ne tiče nas se, ali je problem što se sve zemlje u svetu, pre svega svetske finansijske institucije, Monetarni fond i Svetska banka ubiše ovih dana da upozore sve svoje članice i sve zemlje sveta da kriza postaje globalna, da nikog neće mimoići, pitanje je samo kada će u koju zemlju stići. Dobio sam neku informaciju iz City bank da bi za dva do tri kvartala taj svetski talas mogao da zapljusne Srbiju vrlo ozbiljno. Poslednja analiza je rađena u RS grupi, dakle, u Beču i

tamo se takođe čula jedna upozoravajuća rečenica koja kaže da će priliv direktnih stranih investicija i kapitala u zemlje jugoistočne Evrope biti smanjen. Mi smo sve naše planove, državne i ekonomske planove pravili pošavši od porasta direktnih stranih investicija i ulaska kapitala u zemlju da bismo mogli da održimo ovakav životni standard i da bi mogli kao da se razvijamo. Dakle, svi se spremaju na ozbiljne poteze, a ja nisam video da su, recimo, naš premijer, ministar finansija, guverner, direktorka berze, predsednik Komisije za hartije od vrednosti, seli i doneli nekakve odluke, odnosno napravili nekakve odbrambene bedeme, jer je nemoguće da se kriza ne prelije kod nas.

Za mene je vrlo interesantan podatak da državne rezerve ne stoje u zemlji i u Narodnoj banci, nego ih Narodna banka drži, kako se ono kaže, u prvoklasnim svetskim bankama. Ja vidim da su sve prvoklasne svetske banke kontaminirane lošim plasmanima, da uglavnom propadaju, da idu na spajanje, merdžovanje, prodaju i ostalo, i da ne znamo šta je sa sudbinom deviznih rezervi. Narodna banka depozite takođe drži u nekim bankama po Evropi, po svetu - o tome takođe ništa ne znamo. Vidim da su Hrvati pre neki dan pristali da mađarskom Molu, naftnoj kompaniji, prodaju deonice INA po sramno niskim cenama. Objašnjenje je države: jesu sramne cene za akcije koje nudi Mol, ali s obzirom da dolazi svetska finansijska kriza bolje da uzmemo vrapca u ruci nego da čekamo goluba na grani, jer ga nikada nećemo dočekati. Češke banke ne odobravaju pozajmice jedna drugoj, dakle, u okruženju se mnogo stvari događa na tom planu, jedino kod nas polako, svi smo mrtvi-hladni, ništa nas ne interesuje. Moje pitanje građanima Srbije glasi: bojite li se mraka? Jer, ovde se ništa ne preduzima da se, recimo, dugoročno reši problem sa električnom energijom. Mi samo kažemo: imamo para, pa ćemo da uvezimo struju. Pa, nemamo! Sad nam je Evropska banka za obnovu i razvoj odobrila kredit da počnemo da popravljamo energetska mrežu, jer mi, i da imamo devize, ne možemo da uvezemo struju, nema struja kuda da prođe. Naša mreža je u tako lošem stanju da ne možemo ni da uvezemo struju, ali o tome ne samo što niko ne razgovara, nego niko ni ne obaveštava javnost da se na nečemu radi, da mi vidimo da ova vlast ima nekakvu ozbiljnu strategiju, da brine o nama.

Dakle, sad ne treba ulaziti ni u kakve rizične i velike investicije, kupovinu stana, kupovinu automobila. Predsednik koji vrlo često voli da kaže da je on tu da brine o životnom standardu građana, o povećanju

njihovih zarada, rekao je u onom intervjuu koji je imao na RTS-u kad se vratio iz Amerike ono što smo mogli i očekivati: ljudi, jeste ozbiljno, malo povedite računa o svojim kućnim finansijama. Ja sam očekivao da možda i Vlada na jednoj konferenciji za štampu izade u javnost i, bez panike, naravno, kaže ljudima realno: možda će naš rast biti nešto manji nego što je dosad bio, možda na nivou države nećemo imati dovoljno para kao što smo imali do sada, direktnih stranih investicija. Za mene bi to bila socijalno odgovorna vlast. Ima još jedna stvar vezana na ovo, a to je rebalans budžeta o kojem se raspravlja, za ovu godinu, i planovima za budžet za iduću godinu. E, sad, u celoj toj stvari mi se ponovo ponašamo kao da nismo na planeti Zemlji. Rebalans budžeta za ovu godinu, i plan za iduću je - eskalacija troškova države. Bio je MMF, lepo rekli ljudi, alo, ne možete da trošite 500 milijardi dinara više nego što država proizvede na godišnjem nivou, to će da vam se obije o glavu. Do sad je moglo, zato što si razliku u nedostatku para nadomeštavao time što si uzimao pare iz sveta, kroz direktne strane investicije ili kroz kredite. Svi kažu da toga neće biti u narednoj godini u tolikoj količini, a ti se i dalje ponašaš kao da će biti.

Pa JAT - mi ćemo da restrukturiramo JAT, jer tu krtiju niko nije hteo da kupi sad na ovom tenderu. Čekaj, ako niko nije hteo da ga kupi znači da ništa ne vredi, zatvori ga! To je za državu najjeftinije. Ne, mi ćemo da ga restrukturiramo sve dotle dok se ne pojavi neki kupac u svetu da kaže: jao, kako je taj JAT divan i kako je Srbija lepa i mi ćemo baš to da kupimo za velike pare. Treća važna stvar, kriza je u avioindustriji, velike kompanije se spajaju, gutaju male. Malo-malo pa čujem: JAT je nacionalni ponos. Ma, u čemu? 10 miliona evra prošle godine gubitak, koliko će da košta restrukturiranje? Znaš, Amerikanci su za sebe izračunali koliko: ako oni onih 700 milijardi dolara daju propalim firmama i bankama, to će svakog Amerikanca godišnje da košta 2.300 dolara. 'Ajde, neka nam kaže naša država koliko će svakog pojedinačno da nas košta restrukturiranje JAT-a, 100 dolara? Pa, zašto bih ja bacio 100 dolara na nešto što nema perspektivu? Ko je u poslednje četiri godine, dok je JAT još mogao da se proda, vodio tu kompaniju? Predsednik upravnog odbora Miloš Aligrudić, visoki funkcioner Demokratske stranke Srbije. I taj čovek i dalje suvereno daje izjave medijima i niko ga ne pita: izvinite, šta ste vi kao partijski čovek u JAT-u uradili za četiri godine? Pa nemojte više da se pojavljujete, ne pričajte više ni o čemu. Pazi, čovek je skrcao, ne znam, 20-50 miliona evra, bacio.

Pre neki dan vidim saopštenje iz Demokratske stranke Srbije: ova Vlada je kriva za propast JAT-a i najbolje bi bilo da ga proda Aeroflotu. Pa, čekaj, da li to saopštenje znači da je po istom principu prodana Naftna industrija? Hajde da je uništimo i da je prodamo što jeftinije. Dakle, sva državna preduzeća koja je imala Demokratska stranka Srbije prošla su isto: hajde da ih dovedemo do prosjačkog štapa, pa poklonimo Rusima. Ako je tako, onda bi neko morao da povede ozbiljnu raspravu o tome je li ta stranka bila štetočinska za ovu državu. Dobro, onda bi neki javni tužilac morao da se pozabavi time, a da ne kažem i policija. Vidim Dačića, pojavi se i kaže "mi već dugo pratimo Gorana Kneževića, ovog gradonačelnika Zrenjanina". Pa, čekaj, a da li ste dugo pratili svoje stranačke kolege, pošto je ministar policije u prethodnom sazivu bio iz Demokratske stranke Srbije, pratite li vi te ljude koji uništavaju srpska državna preduzeća? Aligrudić je doveo JAT do prosjačkog štapa i sad kaže "hajde da ga prodamo Aeroflotu". Za koliko? Pa, koliko da. A koliko ćemo da tražimo? Pet evra. Rusi kažu, kao i za NIS, je li došao Šojgu i rekao da se, bre, ne bunite, jeste vi rekli za 400 miliona, jesmo vam dali? Jesmo. Šta sad hoćete? Ko je to ponudio 400 miliona? I zašto 400? Ili je možda malo više, pa je neko uzeo ostatak kao cenu troškova pregovora? Čekaj, bre, došao predstavnik strane države, pri tom ministar za vanredne situacije, pregovara o gasnom i naftnom aranžmanu - to je baš degutantno. Kao da su Rusi hteli da nas ponize - evo vam ministar za vanredne situacije, vi ste u vanrednoj situaciji i taj aranžman je vanredna situacija. Pri tom, on s ministrom policije ode u Niš i onako pljune novinare i kaže "dosta mi je više da vas slušam". Samo što nam ne kaže: istražite ko je to od vas nama ponudio 400 miliona? Ko je lud da ne prihvati.

Kod nas se sve svodi na kampanju. I ovo hapšenje Kneževića. Ali zaista, prva asocijacija mi je bila vladavina Josipa Broza i oni njegovi plenumi kad je oterao Dilasa, pa Rankovića. Dakle, malo-malo je imao obračun sa mangupima u svojim redovima. Predsednik države je na Glavnom odboru svoje stranke, Demokratske stranke, pokrenuo tu priču o mangupima u svojim redovima, i sad se država tri nedelje u svim medijima bavljala pitanjem ko su mangupi, da li je ovaj ili onaj, da li predsednik hoće da se obračuna sa ovim ili onim stranačkim kolegom. Nedelju dana pošto je predsednik rekao da neke mafije na lokalnom nivou nešto mute izašao je izveštaj Svetske banke i izašla je bela knjiga stranih investitora sa predlozima kako da se popravi poslovna klima u Srbiji. I jedna i druga institucija kažu da je korupcija problem koji

onemogućava veći priliv direktnih stranih investicija u Srbiju. U predlozima kako to da se reši oni kažu: pa, rešite sistemski, a ne obračunom sa mafijama. Imaš, recimo, onaj primer: u Mađarskoj, za dozvolu za gradnju u Budimpešti treba ti 6 drugih dozvola za 12 dana, a u Srbiji ti treba 26 dozvola za 279 dana. Ako sam ja investitor i dođem u Beograd i vidim koliko mi vremena treba da počnem posao, ja odem u Skupštinu grada i nađem čoveka koji izdaje te dozvole i kažem: slušaj, ja nemam vremena da čekam, izgubiću 5 miliona evra, evo tebi 500.000 evra, daj mi za tri dana.

Dakle, to je sistemska podložnost korupciji, mehanizam je jednostavan. E, sad je ključno pitanje političke volje - da li je političarima na ovim prostorima ostala ta Brozovska filozofija, "hajde da mi ovim našim ljudima kojima upravljamo s vremena na vreme bacimo kosku, pa neka je glođu"? Sve to - predsednik na Glavnom odboru, mangupi u našim redovima, pa uhapsili Kneževića, pa ljudi koji počinju da cokću i govore "da, da, znam ja to, ima toga, ako"... - ali ta vrsta naslađivanja je besmislena. Ja bih više voleo da je predsednik izašao i rekao Vladi pred građanima: sram vas bilo, nijedan antikorupcijski zakon niste doneli, šta je sa Zakonom o finansiranju političkih partija kao jednom od antikorupcijskih zakona, šta je sa, recimo, lokalnim zajednicama? Jeste li doneli odluke i propise kojima se smanjuje broj potrebnih dozvola i smanjuje vreme za njihovo izdavanje?

Znaš, kad ti imaš šumu propisa, ti onda imaš mogućnost da svaki činovnik arbitrira, a čim imaš arbitražu imaš korupciju, gotovo. Meni je u stvari dosta skrivanja vlasti iza opstrukcije parlamenta. Ako ti nešto hoćeš da uradiš, postoji način. Ove demonstracije, gušenje parlamenta u poslednjih, recimo, mesec i po, to je samo plod nesposobnosti rukovodstva parlamenta. Kad imaš takvu nesposobnu vlast na nivou parlamenta onda otvaraš prostor hohštaplerima kao što su radikali, oni dobijaju dovoljno prostora da se razmahnu. Zapravo, oni su samo ona vrsta štetočine protiv koje nije upotrebljen onaj prašak za zaprašivanje, DDT. Da ti hoćeš to da dovedeš mogao bi, ali ono što meni smeta je što ponekad vidim da vladajuća koalicija kao da namerno hoće da nam kaže: evo, pogledajte kakvi su oni. To je lepo nedelju dana, ali kad od toga počne da ti zuji u ušima, odnosno cela država da trpi, odnosno kad tranzicija u Srbiji stoji zato što se neko naslađuje time što rade radikali, onda više ne valja. Demokratija zna da se brani od takvih primitivaca kao što je njih nekoliko koji sede u parlamentu.

Tih tridesetak, pedeset ili sto ljudi koji svako veče prave kolaps u Beogradu mogli bi to da rade na Ušću, a da mi sprečimo njihovo pravo da demonstriraju. I da se ljute, ali da ne sprečavaju naše pravo da živimo. Dakle, ja to tako vidim. Kao i oni gvozdeni pukovi sa juga Srbije, iz Kuršumlije, Leskovca, Kruševca, što malo-malo dođu u Beograd kad pada kiša, kad je i inače kolaps. I onda, pošto ih ima stotinak, umesto da im policija kaže "demonstrirajte pred Vladom ali na trotoaru", ne - oni dođu onako bahati, gledao sam ih na televiziji, kao da dolaze s namerom da uživaju da maltretiraju grad. A da ne govorim o finansijskom aspektu tog gvozenog puka i tih rezervista. Pa, neka idu, bre, kod onih koji su ih poslali u rat na Kosovo da traže dnevnicu! Jedan od razloga inflacije ove godine, jedan od razloga visokog budžeta za iduću godinu su dnevnicu vojnim rezervistima koje je Milošević 1999. šutnuo i poslao na Kosovo da tamo kao brane srpstvo. I sad oni došli, kao, ej, dugujete nam pare. Ma, kakve, bre, pare, šta ti dugujem, beži tamo! I to je sad postalo moda, ceo jug Srbije viče: fali nam kinta da kupimo kupus da kiselimo, ajmo pred Vladu da uzmemo neki dinar, oni su ionako svi šonje, kad se mi pojavimo uvek nas primi neki ministar i kažu da će naći pare. Da vidimo koliko su para potrošili ti rezervisti i zašto dolaze deset godina posle rata? Ljudi se sveste, a pri tom, oni malo-malo pa hoće opet na belom konju da ušetaju na Kosovo. Hoćete... Eno vam divno Ušće, naložite vatru, kuvajte riblju čorbu, radite šta hoćete, ali vi nemate pravo da radite to što radite. Istovremeno, zaprepašćuje me nezainteresovanost gradskih vlasti, izlaze li oni u pola sedam uveče u grad, šetaju li ulicama? Previše olako ljudi na vlasti gledaju na te svakodnevne probleme. To što nam obećavaju u budućnosti, to počinje ponovo da mi liči na crkvu: živite tegobno ovaj život, a što ćete dobro da živite u onom životu kad odete na nebo... E, tako i ovo, sve se projektuje u budućnost; kad završimo Koridor 10, kad popravimo mostove i tako dalje. Dajte mi nešto brzo, gušimo se! Pogledaj ove nesrećne Pančevce tamo, ekološki genocid, i nikom ništa...

Znaš, ja bih voleo da imam novine ili elektronski medij, recimo televiziju koja će svaki dan da pita Vladu: šta ste danas uradili na približavanju Evropskoj uniji? Imamo onih 4.000 pitanja na koje Srbija mora da odgovori, ako bi nam svaki dan odgovarali na jedno pitanje to je 4.000 dana, koliko je to? Oko deset godina. Ali ne možemo mi toliko da čekamo. Dakle, što neki medij ne počne da objavljuje po 10 pitanja i da kaže: hoćemo sutra odgovor od Vlade, pošto ona mora to

ionako da kaže Evropskoj uniji, Briselu, hajde neka kaže i nama, kad odgovori Briselu neka odgovori i nama. Uverite i nas da nešto radite na tome. Zbog toga smo glasali, narod je plebiscitarno glasao za evropske integracije. Super, i dobili ste mandat da to radite, hajde sad dajte nam malo elana, ohrabrite nas malo, dajte nam ga da vam verujemo da stvarno radite to zbog čega smo glasali za vas.

Videla si polemiku oko ovog prelaznog trgovinskog sporazuma, svi su ministri rekli i svi analitičari da je to dobro za građane, više roba na tržištu, veća konkurencija, jeftinija roba, bolji kvalitet. Ma, istog dana je krenulo sa čovekom u Vladi Srbije koji je rekao: a, ne, ne, mi ćemo da razmislimo da li ćemo da prihvatimo predlog Olija Rena da mi sami počnemo to da primenjujemo, jer, znate, naš nacionalni ponos... A onda se pojavilo neko udruženje iz Privredne komore, udruženje tekstilaca, i reklo: ma, kakav prelazni trgovinski sporazum, to će uništiti našu tekstilnu industriju. Moje pitanje je: izvinite, gospodo, šta ste uradili da se spremite za konkurenciju na tržištu Evropske unije? Ništa. Pa neka vas preplavi i neka vas uguši, što bih ja ovde plaćao skuplju robu nego što plaćaju građani u Evropskoj uniji. Kaže, ako potpišemo, biće smanjene carine. Da, sad sam bio u Podgorici - čak i u Delta City, i u mnogim prodavnicama su sve robe 20 do 30% jeftinije nego u Srbiji. Crnogorska država je za toliko jeftinija od srpske države, jer su porezi, carine manji nego u Srbiji. Kaže, srpsko mleko je jeftinije u Crnoj Gori, sram ih bilo, ove u Srbiji! Pa, čekaj, hajde da napravimo računicu koliko u ceni mleka učestvuje država, upravo toliko koliko je mleko jeftinije tamo, odnosno skuplje ovde, to je učešće države. Pa, čekaj, ali to mi plaćamo. Jeste, ali imamo izdatke za vojsku. Čekaj, pa nemamo para za to. Kaže, moramo da se naoružamo da bismo očuvali bezbednost regiona. Ima tu još nešto, hajde da pođemo opet od kuće.

Recimo, tebi i meni je ugrožena kuća, počnemo da se naoružavamo, kupujemo zolje, kašikare i na to potrošimo, ne znam, 100.000 dinara, a onda u stvari shvatimo da ima neka agencija koja te čuva za 10.000. Šta ćeš reći? Da si bio lud i trošio pare, a tu je neko ko za manje para daje isti efekat. To ti je i sa državom, imaš zajedničku, kako bih rekao, bezbednosnu agenciju koja te čuva, koja čuva sve zemlje u Evropi, Partnerstvo za mir, i ti kažeš: ne, ne, mi ostajemo neutralni. Dobro, važi, koliko to košta? Kaže, toliko košta. Je li imamo pare? Nemamo. Pa kako ćemo da ih dobijemo? Pa tako što ćemo da uzmemo od vas, građana. Ali čekaj, nemam ni ja više. Aha, pa možemo da naštampamo

malo para. Dakle, mnogo su to ozbiljnije stvari nego priče ministra odbrane ili premijera, koji dođu da nam kažu kako će, eto, vojna neutralnost da košta. Ima i ova druga stvar koju vole da ponavljaju ovi vojni nacionalisti: ima nekih stvari o kojima se ne može razgovarati spominjući novac. Ma nemoj, samo mi kaži koja je to stvar i ko će da da te pare. Ako ti daješ, okay.

To je takođe, ja mislim, lukavstvo vlasti - živite od danas do sutra, ako vam je danas lepo, dosta vam je, a za sutra razmišljajte kad se ujutru probudite. Ta briga od danas do sutra te kao pripadnika jednog društva, kao građanina toliko ophrva da ti nemaš pogled dalje od sutrašnjeg dana. To te i sprečava u nekoj vrsti građanskog aktivizma. Tu si da preživiš i to ti je dosta. Ali, ja mislim da smo u maju glasali ipak za nešto drugačiju viziju i sad je već prošlo dosta vremena od kako imamo novu Vladu. Još jedan detalj koji vidim u toj Vladi - šta god da uradi kao da nije uradila Vlada, kao da su uradile stranke, a i sve što urade, tu odmah počinje stranačko prisvajanje. Hajde, bre, zato valjda Vlada postoji, da radi kao tim. Ne, ovde je svaka stranka tim u Vladi. Imam utisak da oni u Vladi i ne mogu više da se dogovaraju, uskoro ćemo imati blokadu Vlade kao blokadu parlamenta. Jedna stranka će izaći sa jednim zakonom, a onda će druga stranka da kaže: e, usvojicemo ovaj tvoj zaključak, ali imam i ja još jedan, ako hoćete da usvojim vaš, moraćete i moj da usvojite. Tako se parališe sistem, onda će Vlada morati pre sednica Vlade da ima koordinaciju na kojoj će da se dogovore šta će da usvoje na Vladi. To je paraliza sistema. Hajde, nemam ništa protiv ugovora Fiata i Zastave, i tom sporazumu jeste najviše kumovao ministar ekonomije, ali zar nije logično da ugovor sa Fiatom potpiše premijer, jer to je Vlada.

Onog dana kad je Jusuf Kalomperović, crnogorski ministar policije, došao u Beograd da pregovara sa Dačićem o dvojnomo državljanstvu sa Crnogorcima, istog tog dana avion Vlade Srbije je odleteo u Podgoricu, odveo premijera. Iz saopštenja se vidi da su dva premijera razgovarala o dvojnomo državljanstvu. Čekajte, ljudi, ako razgovaraju ministri, koji i treba da razgovaraju o tome, zašto bi onda i premijeri o tome razgovarali? Neka ministri završe, pa neka dođu na Vladu. Kao da postoji nepoverenje, ministar policije ode sa onim već pomenutim Šojguom u Niš i pričaju o naftnom aranžmanu, o energetskom aranžmanu. A zašto ministar policije? Tako da je moj utisak da svako od koalicionih partnera pokušava da čapi što veći kolač popularnosti

da bi rekao biračima: vidite, kao, kako mi to dobro radimo. Ta potreba za marketingom može da dođe glave ovoj Vladi. Premijer, hajde da kažem, nije loš, on je stručnjak, ali nisam siguran koliko će imati i ljudskih, naročito političkih kapaciteta da bude kohezioni faktor te Vlade. Previše je centripetalnih sila članica koalicije i politički marketing je takav kao da će sutra da budu izbori. Vlada, cela vladajuća politička elita se ponaša kao da će za mesec dana biti izbori. Od predsednika države do ministra, svi vode kampanju. Čekajte, ljudi, sad ste dobili izbore, predsednik nešto ranije, ali ove godine, a Vlada je nedavno formirana, pred vama su četiri godine, ne treba nam vaš marketing, trebaju nam vaši ozbiljni, odgovorni potezi. Dakle, žive od danas do sutra i nas teraju da tako živimo. Tu si da preživiš i to ti je dosta.

SVETLANA LUKIĆ:

Ova saga o 400 miliona evra Gaspromu, Gaspromnjeftu i ona o Sergeju Šojguu traje i dalje. Danas je Miša Brkić napisao jedan tekst koji će biti postavljen na naš sajt i tu ima nekoliko novih pitanja na koja bi stvarno neko morao da odgovori, a mislim da su pitanja vrlo zanimljiva. Miša pita da li u jednom članu sporazuma zaista piše da Gaspromnjeft kupuje svu imovinu NIS-a pobrojano u istom članu, da bi onda u zagradi pisalo da kupuje i sve ono što nije nabrojano u tom članu sporazuma? Zatim, da li Ustav Srbije zabranjuje prodaju državnih infrastrukturnih dobara, na primer, izvorišta nafte, naftovoda, i ako zabranjuje kakva je dalja uloga nadležnih državnih organa, recimo, državnog tužioca na primedbe pojedinih domaćih stručnjaka da je u pitanju veleizdaja. Da li ima primera da je još neka zemlja u svetu prodala izvorišta nafte. I još jedno zanimljivo pitanje na koje bi trebalo da dobijemo odgovor: da li je ruska strana zaista Srbiji ispostavila zahtev koji bi mogao da se nazove "manite nas ekologije" i da li ta rečenica znači da Gaspromnjeft neće ulagati u zaštitu čovekove okoline ili, kao što tvrde domaći naftni stručnjaci, to znači da Rusi neće modernizovati proizvodnju u rafinerijama i tako obezbediti evropski kvalitet naftnih derivata proizvedenih u ove dve rafinerije u Srbiji? A modernim tehnološkim rečnikom rečeno, ekologija danas u naftnom biznisu znači benzin i dizel po eurostandardima. Gaspromnjeft se sporazumom obavezao, dakle, da investira 500 miliona u modernizaciju, ali ako traži da ga Srbija oslobodi ekologije onda to znači da tih 500 miliona može biti potrošeno na zakrpe postojeće tehnologije kako bi mogla da radi u naredne dve-tri godine i da se potom ugasi, a

onda, naftni derivati bi morali da se uvoze iz Rusije. Na kraju emisije Peščanik slušate istoričara, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu Nikolu Samardžića.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Izveštaji Helsinškog odbora su veoma dragocene publikacije, zapravo na jednom mestu okupljaju sve najvažnije činjenice iz političkog i društvenog života, naravno iz perspektive ljudskih prava koja se ne mogu jasno izdvojiti iz tog jednog najopštijeg konteksta. Zapravo, kao što misli advokat Dragoljub Todorović, ljudska prava ne postoje, postoji vladavina zakona ili to uopšte ne postoji. Vladavina prava podrazumeva poštovanje svih normi, podrazumeva i robiju za Uroša, podrazumeva i istragu protiv svih korumpiranih funkcionera Demokratske stranke, ne samo onih koji su zglajzali, mada s druge strane, nekako se ovde istina uvek relativizuje kao i sve ostale vrednosti. Dobro je da makar ko zaglavi u zatvor, bar će ovi drugi više paziti šta rade i to je, nažalost, jedna od osnovnih linija naše tranzicije i evropeizacije. U ovom poslednjem broju koji sam čitao nisam ni primetio te spiskove, jer to nisu bile stranice koje su me toliko interesovale, jer su to stvari koje su veoma očigledne. I tu naravno ne bi trebalo da bude ništa sporno, dakle, ti spiskovi ne pozivaju ni na kakvo nasilje, ne pozivaju čak ni na krivičnu odgovornost, a postoje osnove za tu krivičnu odgovornost.

S druge strane, Sonja Biserko lično je bila podvrgnuta jednom organizovanom linču koji do danas traje. To nisu samo tekstovi kolege Antonića koje on objavljuje u mafijaškim medijima, to su i dve veoma gledane referentne televizijske emisije, jedna kod Dragana Bujoševića, a druga kod Olje Bečković, gde su je novinari isleđivali. Njihov ton je oštiri nego onaj koji se koristi kad su njihovi gosti Boris Tadić, Rasim Ljajić ili neki drugi koji su posredno ili neposredno vezani za zajednički zločinački poduhvat koji Sonja Biserko između ostalog istražuje. Naravno, ceo taj kontekst hajke protiv Sonje Biserko u vezi je sa budućim prestrukturiranjem Politike, tako da se stvara jedna lažna ravnoteža između takozvanog slučaja Helsinškog odbora i Sonje Biserko s jedne, i jednih dnevnih novina s druge strane, koje su se ponovo, po ko zna koji put u svojoj istoriji, srozale na nisko, podlo partijsko glasilo, a to je Politika postala pod Ljiljanom Smajlović kao izvršnom urednicom politike Vojislava Koštunice, DSS i klerofašističkih i razbojničkih grupa vezanih za tu politiku.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Od svih podmetanja kojima su provejavala javna isleđivanja Sonje Biserko, poturala se još jedna takođe opasna teza da novine uređuje država, da premijeri dovode glavne urednice ili glavne urednike i da ih oni navodno i smenjuju, i da je to jedini razlog smene Ljiljane Smajlović, koja tobože profesionalno uređuje novine, čiji je tiraž, koliko znam na osnovu podataka kojima raspolazem, pao ispod dnevnih 50.000 primeraka. To naravno ne mora da bude simptom nekih promašaja u uređivačkoj politici, ali ukoliko krenete da analizirate font, slog, raspored naslova, podnaslova, taj vizuelni uređivački deo, ako krenete da analizirate sadržaj, vidite da su to postale zaista provincijalne, dosadne novine, jedna ogromna kupusara lišena ozbiljnog sadržaja. Isto tako se poturila još jedna opasna teza, da bi tu trebalo ponešto promeniti, ali da bi trebalo ostaviti kolumniste. I to je ta totalna relativizacija, ne bih rekao vrednosti, nego osnovnih demokratskih političkih i kulturnih normi, gde se u istu ravan stavljaju tekstovi koji pozivaju na linč i ubistvo pojedinih ličnosti ili etničkih, verskih ili rasnih grupa sa tekstovima koji govore o javnom životu, o politici, tekstovi ličnosti koje za te teme nisu kompetentne, a u pitanju je Politika koja je jedan ozbiljan i, navodno, konzervativan građanski list. Da ne govorimo o stranicama posvećenim kulturi gde se oživljava taj jedan mrtvac koji je trebalo da je nestao u našoj nedavnoj prošlosti, to je ta zločinska vertikale koja poništava ulogu ličnosti, njenih sloboda, između ostalog slobode da se ne bude kao svi ostali. Možda su te novine novine za dokone, one koji imaju suviše vremena, ali to nije jedini argument zašto su one nekako ostale izvan cele epohe u kojoj bi Srbija trebalo da se danas nalazi. Ako je to bio razlog da se Sonja Biserko održava na javnoj sceni, da bi se spasio jedan umrli, zombirani kulturni i politički koncept, to samo govori o tome kako se u Srbiji ništa nije dovoljno promenilo, kako bismo mogli da pojedine teme ostavimo, zatvorimo za nama i gledamo ono od čega se zaista sastoji naš svakodnevni život.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad je u pitanju ova hajka na Sonju Biserko, na činjenicu da su grupe kao Krv i čast i Nacionalni stroj zakazale taj marš u Beogradu, oči su, naravno, uprte u državu, odnosno njene predstavnike.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Koliko sam primetio, u korpusu koji je formirao vlast funkcioneri SPS su se do sada najjasnije izjasnili u pogledu tog događaja, rekli su da je

on za njih kao stranku koja nastavlja antifašističke tradicije neprihvatljiv. Naravno, nije sporno da je SPS nastao na antifašističkim tradicijama kao jedna frakcija u Savezu komunista i da su verovatno funkcioneri SPS iz takvih porodica. Ono što se događalo tokom devedesetih je zapravo jedna linija razvoja našeg antifašizma koji je otišao u nacionalizam, pa u fašizam. A to su u stvari procesi koji su se događali od 1941. naovamo, koje Srbija još nije uzela ni u kakvo ozbiljno razmatranje. Tako da se Ivica Dačić pojavljuje kao šampion evropske ideje na našoj političkoj sceni, on ne pokazuje nikakav resantiman u komunikaciji sa javnošću, sa medijima, trudi se da bude dopadljiv i simpatičan, i to naravno više govori o jednoj dugoj krizi u Demokratskoj stranci nego o činjenici da nam je potrebno da se Ivica Dačić menja, da promene budu javne i očigledne kako bi bile primer celokupnom srpskom društvu koje se vezalo i još uvek vezuje za njegove nekadašnje ideje. Ja mislim da su to procesi koji su od izuzetne važnosti, zato bi im možda trebalo dati šansu, otvoriti vrata, kako bismo se nekako izluftirali i na taj način. Naravno, sve te grupe koje divljaju Beogradom svakodnevno, navijačke horde, te nacionalne organizacije su pod nečijom kontrolom i troše nečije budžete. Uostalom, i profesionalni sport i pojedini krugovi u vojsci, možda i policiji, političke stranke, to su sve nereformisani slojevi društva koji su još dobro organizovani. Spiskovi u izveštaju Helsinškog odbora zapravo svedoče o njihovoj organizovanosti i zbog toga je i ta reakcija bila toliko žestoka i histerična. Država bi morala, kao i naši javni servisi, da se suoči sa tim grupama, država bi morala da se suoči sama sa sobom i našim očekivanjem da partije koje se smatraju i izjašnjavaju kao demokratske, koje su danas na vlasti, proevropske, zauzmu veoma jasan stav prema tome.

Država jeste neprijateljski raspoložena prema društvu, jer je predimenzionisana, jer je prerazvijena, jer je još vlasnik dobara za proizvodnju i prirodnih bogatstava, umesto to da budemo svi mi kao akcionari ili kao većinski vlasnici, kako god hoćete. Ja bih upravo zbog toga u Srbiji privatizovao sve, da državi ostavim onu odvratnu zgradu SIV-a, neka nabiju tamo sva ministarstva, ionako su sva ta ministarstva potpuno suvišna. Vidite, vi imate Ministarstvo za ekologiju u zemlji u kojoj vlada ekološka katastrofa, to ministarstvo uopšte nije potrebno. Ekologija bi trebalo da je predmet organa lokalne samouprave, dakle, da opštine i gradovi brinu o tim pitanjima. Veoma je sporna ta podela Beograda na opštine, umesto Beograd da bude

jedna jedinstvena opština, jer su te nadležnosti potpuno nejasne. Pre neki dan kod Hrama je nikao ceo sprat na jednoj zgradi, tamo gde je, kao, najskuplji kvadrat u Beogradu, pa smo zvali taj čuveni Sekretarijat za urbanizam gde je sad valjda sekretar neko ko ne zna tri ulice u Beogradu, pa su nam rekli "mi znamo za taj slučaj". Pa, dobro, gde je onaj MiG da bombarduje taj sprat, ako znate za taj slučaj? Ja ne znam kako bih drukčije to... ali, šalim se, naravno. Na izvestan način je Srbija i preregulisana i deregulisana i zato živimo u ovom totalnom haosu koji oduzima energiju svima. I predsednik i premijer dolaze na posao izmučeni verovatno posmatrajući taj haos oko sebe, gužvu u saobraćaju. Pedeset metara od kancelarije Borisa Tadića srušena je kuća koja je pod zaštitom tog famoznog Zavoda za zaštitu, koji vam inače ne dozvoljava da u zaštićenoj zgradi srušite neki zid, promenite prozor ili vrata. Ali se zažmuri kad nestane cela jedna kuća, i to secesija, jedna fina zgrada, Andrićev venac, ja mislim broj 5. Ali predsednik svakog dana prolazi i bilo bi dobro da se raspita koji od funkcionera Demokratske stranke stoji iza tog vandalizma. Naravno, ta iracionalna regulacija koja vam ne dopušta da kupite staru zgradu i da je organizujete kako vi želite, dovodi do varvarizma, tako da vi, ako imate vezu u Demokratskoj stranci, G17 ili kod radikala, bilo gde, ili kod tog sekretara za urbanizam koji je doveden ne znam ni ja odakle - a znam odakle - da tu zgradu uništite. Ali ta suvišna regulacija dovodi do anarhije, u čijoj osnovi je, naravno, korupcija.

Zašto je korupcija tako važan problem? Ne zato što će neko na taj način nezakonito da se bogati, nego što korupcija upravo proističe iz predimenzionisanosti države koja ulazi u domene i raspolaže imovinom kojom ne bi trebalo da raspolaže. Državi kao državi nisu potrebne šume, pašnjaci, oranice, autoputevi, železničke pruge, avio-saobraćaj, apoteke, šta god hoćete. To bi sve trebalo da bude privatizovano i zato se odlaže tranzicija, je je to plen kojim se zadovoljavaju partijski funkcioneri. To je njima plata, to je njima taj drp, naravno, s tim što se desetkuju s vremena na vreme, kao što se dogodilo gradonačelniku Zrenjanina. I onda niko ne zaključa, ili onaj ko prati sve te svinjarije ne kaže "pa, dobro, oni su pohapšeni, jer su lopovi"; ne, oni su pohapšeni jer je Boris Tadić, koji je spojio funkcije predsednika stranke i predsednika države, rekao na Glavnom odboru da neće dati podršku onima za koje se ustanovilo da su podložni korupciji i da ne bi svi trebalo da se raduju toj njegovoj rečenici. Ukoliko se ta istraga o korupciji ne nastavi onda će oni koji su sumnjičavi prema tome biti u

pravu, ali najbolje je da ti izvori korupcije što pre nestanu i da se svedu na minimalnu meru, pa ako je potrebno da korupcija postoji, ona može da se propiše zakonima, kao što se radi u Americi.

Ne postoji opoziciona demokratska stranka koja bi mogla da na narednim ili bilo kojim budućim izborima formira vladu umesto Demokratske stranke. Dakle, Demokratska stranka, hajde da kažemo da jeste demokratska - ovde se svaka stranka koja u programu ili u praksi nema pojedinačne ili masovne likvidacije zove demokratskom - dakle, ona nema ozbiljnu demokratsku protivtežu. Ponavljam, i pod uslovom da je tako, i da ne smeta što je Demokratska stranka u toj koaliciji sa SPS - koja je za njih verovatno bolna zbog dela plena koji moraju da predaju SPS -Boris Tadić se svakako pojavljuje kao neki srpski Kemal Ataturk 21. veka. Međutim, Turska pod Ataturkom nije mogla da se demokratizuje upravo zbog tih veoma bolnih unutrašnjih pitanja koje nikad nije uspela da reši. Tako, bez zatvaranja tih velikih pitanja koje Turska nije uspela da zatvori u 20. veku, pa se suočava sa ogromnim problemima na početku 21. veka, ni Srbija ne može u potpunosti da se demokratizuje, a to su pitanja njene ne samo najnovije prošlosti, nego i celokupne političke kulture, to je pitanje njenog odnosa sa susedima, to je njen odnos sa svim manjinama, od verskih preko političkih do seksualnih. To su dometi hristijanizacije i evropeizacije srpskog društva. Dakle, to su veoma važna pitanja za koja nije dovoljno da samo jedna stranka raspolaže demokratskim kapacitetom - hajde da kažemo da Demokratska stranka tim kapacitetom raspolaže. Tu mora da se stvori jedna politička ravnoteža, jer šta imate na drugoj strani? U samoj svojoj koaliciji na vlasti Demokratska stranka ima SPS. O tome ne bih govorio da ne bih trošio vreme.

A s druge strane, sad imate dve radikalne partije koje će, svaka od njih, svakako tragati za načinom kako i dalje da nastavi da se razvija. Drugim rečima, umesto da ta jedna radikalna partija potpuno nestane, ona se udvostručila. Nakon toga su odmah usledili sramni komentari političkih analitičara o jednom od lidera koji je otpao, da je on evropski orijentisan, da je gotovo liberal i tako dalje, da ne ponavljam sve te bedastoće, zaista nisam ni u stanju da ih ponovim. Uostalom, ja nisam politički analitičar, mene ta delatnost ne interesuje. Kad je u pitanju Srbija tu delatnost duboko prezirem. Nakon izbora je bilo celishodnije više ćutati i posmatrati, kako bi se ipak formirala ova Vlada koja je formirana. Mislim da kao političko društvo nismo imali dovoljno snage

i energije za alternativu koja se nudila nakon izbora, a to je bila Vlada radikala, DSS i SPS. Mislim da bi ta alternativa proizvela jednu dugoročnu političku i ekonomsku katastrofu. Kad gledate kako ovi brljaju, a ponavljam, brljaju na svim pitanjima - ukoliko pokušavate da reformišete sistem van institucija onda morate da brljate i da pravite gluposti, jer to jednostavno u savremenom svetu ne može da funkcioniše. Dakle, ceo sistem čeka još ne znam koliko dugo, dok se ne ispucaju ove žene u Parlamentu, dok ne saspju sve uvrede i kletve i to može u nedogled da traje. Dakle, sve čeka, i zagađenje i vodovod i vazduh, zbog opstrukcije u Parlamentu sigurno dnevno umire ili će umreti jedno dete u Beogradu ili u Pančevu, sigurno, zbog odustajanja od reformi celokupnog sistema. Tako da ja mislim da je moje angažovanje u tom smislu zaista potpuno nevažno, uostalom, ja nisam neko ko ima pristup medijima, osim vašeg i dnevnog lista Danas za koji ponovo pišem, niti mislim da su moje poruke namenjene publici koja prati mainstream medije. Nije ni potrebno, potrebno je da oni koji su preuzeli odgovornost glasovima te publike takođe sprovedu reforme za koje se ja zalažem.

Ako ste mislili na LDP, nadam se da će on nastaviti da se razvija, verovatno će to biti i u nekom pravcu koji ja sad ne mogu da vidim. Za mene je to postao nažalost one man band, onako - tehnika dvojka, umjetnički dojam nula. Ja ne mogu da podržim određene odluke koje su doneli pre svega u parlamentu, ispada da je Nataša Mičić bila dobra Zoranu Đinđiću, a nije LDP-u za potpredsednicu parlamenta i da tamo sada sedi osoba koja nije prošla cenzus na lokalnim izborima. Ti lokalni izbori su bili zapravo simptom jednog lošeg stanja u organizaciji koja baš zbog toga ne može da iznese program reformi za koje se zalaže. Pretpostavljam da je to pitanje koje ste vi postavili i da je to stvar koja interesuje naše slušaoce, ne šta se događa sa mnom, nego šta se događa sa jednom političkom organizacijom koja je nastala pre tri i po godine kad smo počeli da radimo na tom projektu.

Od osnivanja Demokratske stranke 1989. do kampanje "Pošteno" krajem 1993. godine Zoran Đinđić je tu jednu sklerotičnu i mešovitu tvorevinu uspeo da reformiše, da pokrene, da joj da energiju, da uđe sa 20 poslanika u Parlament. I ta organizacija, kakva je takva je, bila je u stanju da sa SPO u koaliciji i sa Građanskim savezom pobjedi na lokalnim izborima 1996. godine. Nažalost, mislim da LDP sad nije na tom putu i verovatno je to bila posledica strašnih pritisaka sistema u

celini koji je nekako primorao LDP da se prilagodi sistemu i njegovim vrednostima umesto da nastavi da taj sistem menja i da utiče da se te vrednosti prilagođavaju normalnoj savremenoj evropskoj civilizaciji. Znae kako, mi smo se kandidovali svi na ovim izborima i mislim da naši birači nisu dobili ono za šta su se opredelili, a u politici možete i da lažete i da kradete i da se bavite nečasnim poslom, može vaš lični život da odudara od vrednosti za koje se javno zalažete, ali birače možete samo jedanput prevariti, ne nekoliko puta. I promocija vrednosti i politika, pod znacima navoda, preuzimanja odgovornosti o čemu LDP danas govori, to je potpuno tačno i to su neki naši politički prioriteti, ali ti politički prioriteti važe za sve. Ljudi su kod nas umorni, ne samo zbog nepodnošljivih uslova života, nego i zbog nepostojanja političke strukture koja će zastupati njihove političke potrebe. Tu ste izgubljeni u političkom prostoru, vi ste lišeni i svojih političkih predstavnika u opštini, u pokrajini, u gradu i u Republici. Mislim da većina naših birača ne oseća da ih iko u institucijama zapravo zastupa, i tu ne delim birače, da li su to birači LDP, radikala ili demokrata, jer su političke partije i politički funkcioneri otuđeni od te izborne baze i zato su ljudi tako umorni.

Nisam mogao da odem na otvaranje Oktobarskog salona i kad sam odslušao govor gradske funkcionerke koja je otvorila beogradski Salon, imao sam na umu dve stvari - zar Demokratska stranka nema ličnost koja bi bila primerenija tom događaju, koji je veoma značajan, to je jedna oblast u kojoj smo mi zaista uspešni kao urbana kultura. I drugo, zar nema ko da sedne i to napiše, pa neka to bilo ko pročita. Ja mislim da sam ja bio više onako vizuelno iritiran tim papirom koji je ta osoba držala, onako ispresavijanim, i glupostima koje je čitala, i osetio sam neku vrstu umora. Nije ni važno da li me kao nekog ko ovde živi zastupa osoba iz ove ili one stranke, zamara me i iritira to nepoštovanje svih nas, tretiranje političkog društva kao mentalno zaostalog. Iako ono po svim parametrima to možda i jeste.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Nikola Samardžić, a na kraju Peščanika još jednom vas pozivam da, ako imate volje i vremena na sajtu www.pescanik.net pogledate tekst apela koji je Peščanik zajedno sa svojim sagovornicima i saradnicima uputio nadležnim državnim institucijama sa zahtevom da se zabrane organizacije koje šire versku, rasnu i drugu vrstu mržnje i da se zabrane njihovi skupovi. Potpisao je veliki broj naših

sagovornika. Naravno da ne znamo kako će i da li će država uopšte reagovati, međutim, morali smo nešto da pokušamo, pa makar naišli na podsmeh kod ministara i predsednika, kao što je na podsmeh u Vašingtonu negde sredinom 19. veka naišlo pismo koje je uputio jedan indijanski poglavica svom kolegi belom poglavici u Vašingtonu. U pismu mu je rekao: "Razmotrićemo vašu ponudu da kupite našu zemlju, a odlučimo li se da pristanemo zahtevamo da se beli čovek ophodi prema životinjama kao prema svojoj braći. Što god da zadesi životinje brzo snađe i ljude. Moraćete učiti decu, beli poglavico, da nam je zemlja svima majka." Ovo je bio Peščanik, doviđenja do idućeg petka.

MILHBROT, MELANŽ & BUBAŠVABE

ŽARKO KORAĆ, *psiholog,*

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR, *iz Ebart dokumentacije,*

IVAN KUZMINOVIĆ, *iz Helsinškog odbora za ljudska prava
u Srbiji*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Crna Gora i Makedonija zabile su Pešcaniku nož u leđa. Juče, u četvrtak, kada smo završile sve intervjue, priznale su nezavisnost Kosova, tako da sa našim sagovornicima nismo mogle da porazgovaramo o tom, posle Minhenskog sporazuma, dakako naj-sramnijem činu u svetskoj diplomatskoj istoriji. Dakle, ja ću koji minut glumiti političku analitičarku, zapitanu nad smislom diplomatije, prava, pravde, pravoslavlja i ostalih vrednosti u ime kojih je naša država, oličena u neshvatljivoj pojavi ministra spoljnjih poslova, Vuka Jeremića, juče proterala crnogorsku ambasadorku iz Srbije.

SVETLANA
LUKIĆ

Samo da poređam nekoliko stvari, a vi pokušajte u tome da vidite logiku:

Jeremić Vuk u Ujedinjenim nacijama slavi pobedu kao na Cecinom koncertu, sa rukama dignutim u vis, slavi samo njemu znani istorijski uspeh srpske diplomatije, izigrava budalu koju zazorno gleda i ambasadorka Svazilenda. Naravno, pobeda ne bi bila slatka, a da se nekome ne pokažu zubi. Kako mu je šef primio nagradu u Nemačkoj, zdravio se sa Sarkozijem, nije zgodno i pametno da likujemo u Berlinu ili Parizu. Zato su tu braća Crnogorci, mali, manji od nas, takoreći sićušne bube, koje Jeremićeva lakovana cipelica lako može da zgazi. Jeremić odmah crnogorsku vlast naziva režimom i optužio je taj režim da svojom odlukom prejudicira buduću odluku Međunarodnog suda, kao da je taj sud neki srpski sud kojem svako može da naređuje.

Jeremić je najavio da će on, to jest Srbija, nastaviti da primenjuje oštre mere, jer, smatra ministar spoljnih poslova, u trenutku kada se čeka izjašnjavanje Suda, nema razloga za priznavanje Kosova. Dakle, to znači, ako dobro razumem, da će Srbija od sada pa nadalje proterivati ambasadore svih zemalja koje priznaju Kosovo. To valjda znači da kofere treba da pakuje i makedonski ambasador, mada je nejasno zašto mu to već nije rečeno kada i crnogorskoj ambasadorki. Kako to da imamo razumevanja za Makedonce, a ne i za Crnogorce? Da li zato što nećemo da se kačimo sa državom koja ima mnogo Albanaca koji bi mogli da pobune svoju braću na jugu Srbije?

U trenutku kada Jeremić i Tadić proteruju crnogorsku ambasadorku, Vlada donosi odluku da vrati naše ambasadore u one države iz kojih su bili povučeni posle priznavanja Kosova. Sad je pitanje da li se to

Cvetković oteo, odnosno odmetnuo u normalne političare, ili je to smislio genijalni Tadićev um. Je li to Tadić u istom liku i dobar i loš policajac koji jednom rukom, Jeremićem, udara lamare slabijima od sebe, a drugom se rukom, Cvetkovićem, grli sa čovečanstvom. Predsednik je postao pravi šibicar koji donosi niz besmislenih i protivrečnih odluka koje treba da zasene prostotu i vrate virtualno dostojanstvo poraženom narodu. Uostalom, Tadić može da radi šta hoće, ne smeta mu ni pamet, ni državnička mudrost, a najmanje normalna opozicija, jer nje nema, niti će je uskoro biti. Proći će godine dok politički ne dospemo u 1780. godinu kada se u britanskom parlamentu danima raspravljalo o Daningovom podnesku, u kojem se tvrdilo da je uticaj krune porastao do nepodnošljivih razmera i da ga treba umanjiti.

Crna Gora je odlučila da ne uzvрати diplomatski udarac, naš ambasador Lutovac ostaje u Podgorici, i tako nas crnogorska diplomatija ostavlja same na sceni da izigravamo poslednje balkanske klovbove. Možda je i bolje da se Lutovac vrati u Beograd, jer je to kako je branio odluku Beograda jadno i nedostojno tog čoveka. Rekao je kako smo posebno oštri prema Crnoj Gori jer on, Lutovac, pouzdano zna da ogroman broj građana Crne Gore nije za tu odluku. On, strani ambasador, tumači volju naroda čiji je gost, naroda koji godinama podržava svoju vlast, kakva god da je - a njihova je, nije ni Lutovčeva, a nije ni naša.

I najzad, šlag na torti, ministarstvo je predložilo izmenu Akcionog plana. Je l' se sećate onog Akcionog plana čiji sadržaj naravno niko ne zna? Zna se samo da proevropski Tadić oživljava Koštuničin Akcioni plan kojim su povlašćeni ambasadori, zaustavljani vozovi, paljeni granični prelazi sa Kosovom i paljene ambasade po Beogradu. Evo, sutra je ta famozna subota, možda će posle crnogorskog zabijanja noža u leđa policija imati više razumevanja za naciste, rasiste i navijače koji će se možda sutra ipak skupiti ispred Filozofskog fakulteta, samo sada neće biti fašisti, nego mladi ljudi duboko pogođeni još jednom nepravdom prema svom narodu, koje će policija ispratiti do crnogorske ambasade, da deca ne zalutaju, jer su slepa od duševnih bolova. Možda će sutra biti Tadićev mali 21. februar. Još samo da predsednik države kaže "nisam vlastan", pa da završimo tu priču o proevropskom predsedniku.

Ostalo je još da nam se obrati preko novina, a možda i uživo, Milorad Ulemek Legija, da nekoga citira. Martin Luter je već potrošen, možda će nam citirati Svetog Savu? O tom čudesnom pismu koje je pisao medijima govoriće između ostalog Žarko Korać, a počecemo onim čime je počela Brankica Stanković prošlog četvrtka, pričom o Službi državne bezbednosti.

ŽARKO
KORAĆ

ŽARKO KORAĆ:

Paradoksalno, serijal Brankice Stanković jednim delom govori o periodu pre dolaska Slobodana Miloševića na vlast. Znači, on govori o poslednjim godinama postojanja Jugoslavije i ona je izabrala jednog višestruko zanimljivog sagovornika - to je bivši načelnik Državne bezbednosti grada Beograda, odnosno, kako se to kaže, beogradskog centra DB, Dušan Stupar, koji je, što u serijalu nije rečeno, danas jedan veoma bogat čovek. On kaže da je slučajno postao direktor Univerzala. Međutim, on nije slučajno postao direktor Univerzala, i da je rekao čime se Univerzal bavio kada je on postao direktor onda bi gledaoci znali mnogo više. Da li je tačno da je Univerzal radio ogromne isporuke oružja i slične stvari, znači, osetljiv državni posao? On je, koliko je meni poznato, intimni prijatelj i poslovni partner brata Slobodana Miloševića, Bore Miloševića. Prema tome, već je ta ličnost veoma zanimljiva, jer imate službenika Državne bezbednosti koji je praktično jedini platio cenu za čuvenu humoresku Vojko i Savle i onda je smenjen. Zato on u emisiji tako dugo govori o tome, zato što je to bio kraj njegove karijere.

On je danas bogat čovek i vrlo je neobično što izgleda žali što nije ostao u Službi, ali je ipak vrlo interesantno osvetlio neke detalje koje nismo znali - da je ta čuvena takozvana humoreska pre svega jedno difamiranje čoveka koji je tada vodio Srpsku akademiju nauka i umetnosti, Pavla Savića, zbog memoranduma. Osvetlio je mehanizam, način na koji je Državna bezbednost u stvari korišćena za difamiranje političkih protivnika. Ja moram da kažem da postoji veoma direktna analogija s tim što je tada urađeno i onim što je radio Vojislav Koštunica. Reći ću sledeće: tu imamo jasan dokaz da je čoveku koji je vodio Državnu bezbednost u Beogradu zatraženo da donese dosijee nekih javnih ličnosti, u pitanju su očigledno politički dosijei. 2001. godine dosijei iz Službe državne bezbednosti nošeni su u kabinet predsednika Jugoslavije - evo, ja ću izabrati veoma precizne reči - po svemu sudeći samom šefu tog kabineta, gospođi Nedeljkić, i, koliko

je meni poznato, to je radio Rade Marković, koji je tad vodio Službu. Znači, do formiranja Vlade krajem januara, s kraja 1999. i na početku 2000. godine, ti dosijeji se takođe nose u predsednički kabinet, između ostalih i moj dosije. Ko je to čitao, kako je čitao, na to bi trebalo da odgovore te osobe. Zašto su uopšte tražile da se donose, uostalom, da li je tačno da su donošeni? Mi imamo dokaze da su iznošeni iz Službe. Rade Marković je tražio da ih vidi. Imamo takođe dokaze da je on preko trideset puta dolazio u taj kabinet - bilo bi vrlo zanimljivo čuti šta je on radio u tom kabinetu.

Vi znate da je prva odluka Vojislava Koštunice bila da Pavković ostane načelnik Generalštaba, a Rade Marković načelnik Državne bezbednosti. Rade Marković je posle toga osuđen za učešće u ubistvima, u najstrašnijim političkim likvidacijama koje su se desile kad je on vodio Službu. Vojislav Koštunica nigde nikada nije odgovorio na to pitanje, on je umesto toga sad izdao knjigu svojih govora o Kosovu. Ja bih voleo jednu drugu knjigu: Kako sam zadržao Radeta Markovića, čoveka koji je osuđen za ubistva. Znači, zašto ga je zadržao? Mi imamo jedan, nažalost, jednostran dokaz da ga jeste on zadržao, na dan kada je formirana Vlada Srbije. Ja sam bio potpredsednik, bili smo u Vladi, i Zoran Đinđić mi pokaže hitno pismo koje je dobio. Bilo je već jasno da će on biti premijer za koji minut, ali na tom papiru koji imamo Rade Marković piše: podnosim ostavku, jer sam na molbu Vojislava Koštunice ostao načelnik Državne bezbednosti do formiranja nove Vlade. Vlada se konstituisala, to je bilo popodne, sećam se, i donela je, ta prva Vlada, samo jednu-dve odluke. Prva je bila da se konstituiše Vlada i druga da se razreši dužnosti Rade Marković.

Mi nismo pristali da prihvatimo njegovu ostavku, jer smo imali dovoljno indicija da je umešan u ubistva, od Ibarske magistrale do Stambolića, znači odlučili smo da mi njega razrešimo dužnosti. E, sada, ja bih voleo memoare Vojislava Koštunice, pa recimo da pročitam jednu glavu o tome šta je radio sa Radetom Markovićem tri meseca. Nemojte mi samo reći da je Koštunica bio toliko naivan, neiskusna, da je mislio da je to jedan divan čovek - a Služba ubija svaki dan, svi znamo šta radi Državna bezbednost. Sudovi su ipak već dali ocenu nekih stvari koje je radila Državna bezbednost i naročito njena Jedinica za specijalne operacije. Podsećam, Jedinica za specijalne operacije, JSO, crvene beretke, bila je jedinica Državne a ne Javne bezbednosti, ona je bila u okviru MUP-a. Ostaviću po strani činjenicu da nijedna normalna

zemlja u svetu nema jedinicu ubica, državne bezbednosti se ne bave time. Zamislite da u Engleskoj državna bezbednost - imaju onu svoju spoljnu i unutrašnju, MI 5, MI 6 - obuhvata jedinicu koja je naoružana do zuba, bolje nego vojska, i ima dva oklopna helikoptera kakve, uzgred, vojska uopšte nije imala. Vrlo je interesantna priča kako su ih nabavili iz Rusije, ko je posredovao - Bora Milošević, naravno. To sve nema ni naša vojska, pa ni naša policija.

Ta jedinica je, što je danas već sudskim procesima dokazano, učestvovala u ubistvima. Znači, ja sad ne govorim apstraktno - demokratsko društvo nema drugu instituciju nego sud. E, sada, vi možete uspostavljati istorijski kontinuitet tih priča, ja sam počeo to da radim. Vi imate direktno pitanje autorke emisije, Brankice Stanković, upućeno Stuparu: ko je korišćen za likvidacije? On, to moram reći otvoreno, kaže "patriotski kriminalci", što zvuči naravno kao kontradikcija, jer ako ste kriminalac, ne znam kako ste patriota, a on još dodaje "iz oficirskih porodica". On, iako ga nije imenovao, jasno cilja na Arkana čiji otac je bio vazduhoplovni pukovnik. Vi posle toga imate tog istog Željka Ražnatovića Arkana koji je na čelu Zvezdinih Delija, pa se iz Zvezdinih Delija formira njegova Srpska dobrovoljačka garda, pa ta garda odlazi na ratišta. Znači, vi imate jedan kontinuitet upotrebe Službe u konfliktima, u likvidacijama, od početka devedesetih godina godina, i on se praktično prekida ubistvom Zorana Đinđića.

Po podacima koje ja posedujem, ja bih želeo da me neko demantuje, političko zloupotrebljavanje Službe je nastavljeno posle 2003. godine, od kad je Rade Bulatović došao na njeno čelo. Ja ostajem pri tvrdnji da sam prisluškivan sa jednom grupom funkcionera Đinđićeve vlasti, mi smo to nazvali grupa 22. Pored mene je prisluškivan na primer Beba Popović, prisluškivani su ljudi potpuno heterogeno, Zoran Janjušević, mislim da je prisluškivan Guri Radosavljević, u bekstvu inače, načelnik žandarmerije. Odmah da kažem, naloge su potpisale sudije, znači, to nije bilo nezakonito, ali to je politička zloupotreba sa predtekstom da mi rušimo ustavni poredak. Vi nemate nikakvu istragu u BIA koja bi tražila odgovor na pitanje da li je bilo zloupotreba pod Radetom Bulatovićem. Ključnu stvar je objavio novosadski Dnevnik pre deset dana - moja stranka je jedina reagovala, mi smo tražili da tužilaštvo ispita navode iz tog novinskog teksta - a to je da se od novembra prošle godine u Službi Dragan Dabić vodi kao haški

optuženik. Kad je novi direktor BIA preuzeo dužnost, Rade Bulatović mu ništa nije rekao.

On je sutradan na sastanku kolegijuma pitao šta ima, ovo-ono, onda mu je, pošto je čovek naravno pitao za haške optuženike, rečeno da ima haških optuženika. Jedan čovek preuzima službu, a ovaj drugi mu ne kaže ko je Dabić, ne da mu praktično ključnu informaciju koju Služba poseduje? Zašto se vodi kao Dejan Dabić ako piše da je haški optuženik, kako znaju da je haški optuženik ako je identitet lažan? Onda neko, izgleda, zna pravi identitet. Ja citiram jedan novinski tekst koji je, po onome što ja znam, u potpunosti tačan. Očigledno je list, odnosno novinar, imao izvore u Državnoj bezbednosti, a ima nekih indicija da je Služba znala za ovo i pre novembra prošle godine, da je imala podatke o haškom optuženiku Karadžiću. E, sada, pitanje koje će svaki vaš slušalac normalno postaviti glasi: zašto se ne napravi unutrašnja istraga o tome da li se znalo za Karadžića, kako je moguće da šef države to ne zna? Znači i da postoji neki pompezno napravljen Savet za nacionalnu bezbednost, imate premijera, imate i predsednika, koji je, da podsetim, izabran na direktnim izborima neposredno od strane građana, i u tom smislu ima veliku političku težinu - kako je moguće da on nije dobio takav izveštaj? A ja pouzdano znam i, evo, kategorički izjavljujem da Boris Tadić to nije znao. Sasvim je druga tema činjenica da Boris Tadić nije naredio tu istragu, to je ono što je užasavajuće, da on to ne traži. To, nažalost, govori nešto i o našem predsedniku. Koliko ja znam, nikakvu istragu u BIA danas nemate o tome da li je Koštunica u stvari krio Radovana Karadžića. Ko je obavestio novog direktora BIA da imaju Karadžića? I nemojte mi samo reći da mesecima nisu imali priliku da ga uhapse, to je smešno. Znači, nije bilo političke volje. Drugim rečima, bili su izbori, Koštunica nije hteo izbore, pa postoji mogućnost da je Karadžić sakrivan i znatno duže pre nego što su raspisani izbori.

Eto zašto bi Koštunica morao da se pojavi pred tužiocem, kad već nije zbog ubistva Zorana Đinđića. To je ono što mene užasava. Kao prvo, mi i posle dvadesetak godina nismo prestali da koristimo Državnu bezbednost za likvidacije. I drugo, da li Služba u stvari služi za skrivanje ljudi koji su na poternicama, a ne za njihovo pronalaženje? Postoje indicije da su neki pripadnici te službe aktivni u doturanju informacija tabloidima, mi znamo čak i ko piše te tekstove za tabloide. Zatim, imamo sada prvi put situaciju da je Tomislav Nikolić, zbog ovog

sukoba s radikalima, otvorio temu dostavljanja onih ludačkih izveštaja objavljenih u knjizi Laufer i Laufer mi javlja - služba Jovice Stanišića je bukvalno imala kurira u Srpskoj radikalnoj stranci. Kažem da su to ludački izveštaji zato što su mešavina istine, poluistine i potpunih gluposti. Evo, ja ću vam navesti samo jedan primer - u jednoj toj knjizi se ja pojavljujem kao vlasnik benzinske pumpe na Novom Beogradu. Ali sada vidite taj mehanizam, jasno vam je da je Šešelj snabdevan informacijama, pa se sad se vratite na njegovu takozvanu istragu o Pavlu Bulatoviću. Znači da je Služba u stvari u potpunosti manipulisala nekim političkim strankama, obično se kod nas kaže "napravila je neke stranke". Možda ih nije napravila direktno, ali ih je napravila tako što im je davala podatke, oni su išli u javnost s tim podacima, na konferencije za štampu i onda su ljudi rekli "vidi kako su ovi obavešteni, bore se protiv korupcije", a njih u stvari koristi Služba.

I to je багаž sa kojim mi idemo, osuđeni su oni najgori, egzekutori, ali ne svi. Veoma je interesantna vest koja se pojavljuje ovih dana, da je došlo do suspenzije jednog čoveka u Službi državne bezbednosti koji je odavno trebalo da bude suspendovan. Očigledno novi direktor pokušava makar da pošalje poruku unutar Službe da neće tolerisati da se informacije iz Službe dalje koriste na ovakav način. Da li će on uspeti u tome zavisi u velikoj meri od naših političkih vlastodržaca. Ima nekih indicija da u našoj zemlji, u Beogradu posebno, postoje i privatni prislušni centri, to su opreme koje danas više nisu tako skupe, znači može je platiti neka grupacija ili neka stranka, i da se masovno prisluškuju mobilni telefoni. Stacionarni telefoni ne mogu tako da se prisluškuju, za to mora država da dâ svoju saglasnost, jer bi sve drugo bilo vrlo ozbiljna zloupotreba zakona. Kao što znate, nažalost, većina ljudi priča mobilnim telefonom i tu je ogromna mogućnost da se nezakonito postupa. I za nas bi bio istorijski događaj kad bi neko unutar Službe napravio istragu o skrivanju Radovana Karadžića. Da li je to tačno, ko je to radio, i da neko onda odgovara za to što je urađeno. Vi ste videli, samo još to da kažem, kad je izašao taj tekst u novosadskom Dnevniku, da je Koštunica održao svoju, ako se ne varam, praktično prvu konferenciju za štampu posle nekoliko meseci - i rekao da nije znao. Znači, on sam je reagovao, jer je odlično znao. Međutim, nijedan medij o tome nije pisao. Hajde što to nisu uradili ovi tabloidi koji rade za Radovana Karadžića i Ratka Mladića, ali to nisu uradili ni takozvani ozbiljni listovi, što je za mene šokantno. Kao da takve stvari ovde nikog ne interesuju, kao da je zloupotreba Službe normalna stvar,

kao da nema politike bez zloupotrebe Službe državne bezbednosti. Tako se ruiniira poverenje građana u tu službu, ljudi se nje plaše.

Ja znam te propise, znači, odmah da kažem, Državna bezbednost kod nas po zakonu više ne može pratiti političke protivnike, ona se bavi terorizmom i podiranjem ustavnog poretka. E, sad, ako sam ja čovek koji je počeo da podriva ustavni poredak, i to odmah čim je sišao s vlasti, lično bih voleo da se na odgovornost pozove i sudija koji je to potpisao. Uzgred, znam ko je to potpisao, taj nalog za moje prisluškiivanje. Znači, voleo bih da mi sudija obrazloži svoj postupak, i nemojte mi reći da sudija nije bio pri zdravoj pameti. Znači, radi se o čoveku koji je samo servis, ispostava te službe. Jedan od tih sudija, evo, da kažem prvi put, koga sam označio kao servis DB-a, tužio me sudu, ali ne zbog toga, nego vrlo lukavo, zato što sam navodno rekao da je član JUL-a. Ja sam izgubio taj sudski proces i platio vrlo veliku novčanu odštetu. Znači, kad se usudite da govorite o ljudima koji su servis Državne bezbednosti oni vas tuže sudu, a ovoga je, naravno, branio advokat koji je advokat Službe, prononsirani advokat Službe, i ja sam platio, eto, novčanu kaznu.

Mislim da je sa slomom tog, hajde da kažem, zvaničnog ekstremnog nacionalizma, mislim na raspad Radikalne stranke i temeljni poraz Koštunice, isplivao taj kriptonacionalizam na površinu koji je zapravo fašizam. Zapanjujuća i zabrinjavajuća je nesposobnost društva da reaguje na to. Možda ništa tako dobro ne oslikava atmosferu u našem društvu kao ova hajka protiv Sonje Biserko. Ona, naravno, nema nikakve veze s tim da li se neko slaže ili ne slaže sa njenim izveštajem - uzgred budi rečeno, 99,9% ljudi to po običaju nije ni čitalo. Čovek koji je to sve pokrenuo, Slobodan Antić, jedini je koji je očigledno pročitao izveštaj, ja mu to ne sporim. E, sada, kako ja tumačim taj napad? Tako što je sa Borisom Tadićem došlo do sveopšteg pomirenja. Kralj Aleksandar se zvanično zvao viteški kralj ujedinitelj, a sada imamo Borisa Tadića, viteškog predsednika ujedinitelja. Mir, mir, niko nije kriv - dobro, neko je poginuo, nešto malo smo pogrešili, i izvinili smo se, izvinite se i vi nama i sve je kako treba. I sad odjednom dolazi Sonja Biserko koja počne da navodi šta su neki ljudi radili i govorili. U njenoj knjizi su u stvari citati, ali akteri sad protestuju što ih neko podseća da su, na primer, potpisali osporavanje procesa u Hagu i slične stvari. U toj atmosferi, kada kao da je raščišćena desna polovina prostora, te male grupice nalaze svoje mesto. Kao kad se Hitler u

jednom trenutku obračunao sa Ernestom Remom, vođom smeđekošuljaša, znači SA-odreda, uličnih batinaša koji su Hitlera zapravo doveli na vlast. Oni su u jednom trenutku zamislili da oni vladaju i onda je Hitler ovoga ubio u čuvenoj noći dugih noževa, ubio ga je ubijajući još hiljade drugih, ni danas se ne zna baš precizno koliko.

Uzgred, mnogi nacisti su posle Drugog svetskog rata odgovarali upravo zbog toga, a ne zbog onoga što su radili u ratu. U ovom trenutku se kod nas desio kontraproces, znači, kao da se raspadne Nacional-socijalistička partija i ostanu samo SA-odredi. Ogoleli su se ti mali odredi i oni sada kažu: e, srpstvo je ugroženo, svi se mire, radikali se svađaju, Voja Koštunica sedi u Belanovici i kad dođe na konferenciju za štampu po običaju niko ne razume šta govori, e, vreme je za nas. Drugi element ove priče je ono što je Bodler nazvao cvetovima zla - oni su dvadeset godina rasli u toj atmosferi mržnje i linča i oni su, kako bih rekao, oni su ružna deca našeg nacionalizma, oni su slika i prilika procesa vaspitanja, odnosno, ja bih kao psiholog rekao slika i prilika socijalizacije u proteklih dvadeset godina. Vi treba da vidite tu mržnju, ja njih srećem na svom na fakultetu, to je patološka mržnja.

SVETLANA LUKIĆ:

Studenti vam dobacuju?

ŽARKO KORAĆ:

Ne moji studenti, ali da, kako da ne, ima tih grupica na Filozofskom, ima i na Filološkom, ima nekoliko fakulteta gde su vrlo aktivni. Dobacuju, naravno, kad idete hodnikom. Znači, oni su esencija nacionalnog programa. E sad, što se to ne sviđa ovim sofisticiranim nacionalistima, u meri u kojoj se recimo Dobrici Ćosiću ne sviđa Šešelj, to nije merodavno. Jer kad se raspadnu te političke stranke, znači radikali i Koštunica, e onda se ogoli udarna pesnica nacionalizma. Ne kažem baš da je veza direktna, da budem pošten, ne mislim da ovi sofisticirani njima bukvalno naređuju, ali suština ipak jeste u tome. Oni kažu: evo, ugroženo je srpstvo, svi su se pomirili, ali opet tu treba još mnogo rada, dvadeset godina ništa nismo videli, nigde nismo putovali, Evropa nas neće, a to je greška Evrope, ogromna greška Evrope. E, sada, samo da ne naprave mnogo zla, da ne ubiju nekoga, da ne linčuju nekoga, eto, jer to je ono što oni mogu i najfantastičnije je što se predstavnik takozvane moderne evropske levice, Ivica Dačić, poznatiji kao ministar unutrašnjih poslova, uopšte ne oglašava.

Nema našega Ivice, on je izgleda toliko srećan što je bio u Briselu, što je razgovarao sa Olijem Renom, on je oduševljen što može da putuje. Ranije je on inače bio na listi osoba kojima je zabranjeno putovanje u zemlje Evropske unije, Amerike i Kanade, a sad, jadan, valjda toliko voli da putuje da je i koferče promenio, sad je to pravi putnički kofer. Dakle, on se uopšte ne oglašava i to vam pokazuje kakav čovek je izabran za ministra unutrašnjih poslova. Znači, on uopšte ne radi svoj posao. Njegova je dužnost da izađe na konferenciju za štampu. Baš kao što je fascinantno da ministar finansija i premijer nemaju konferenciju za štampu o sudbini bankarskog sektora. Upravo sam jutros gledao Gordona Brauna na televiziji koji je o tome govorio, i to piše "live", znači svi prekidaju posao i gledaju šta ima premijer da im kaže. U Srbiji, međutim, blaženim snom spavaju, što bi rekao onaj naši divni pesnik Dis "s očima izvan svakog zla", spavaju, a Dačić putuje, divno, i svi ga poštuju. Pa, imate grupu od trideset ljudi koja blokira saobraćaj u svim centralnim ulicama već nedeljama, trideset ljudi. Ja im ne zabranjujem da prave demonstracije, ali ne mogu da verujem da trideset ljudi može šest nedelja da blokira saobraćaj u centru grada. Kako je to moguće, to je sve što ja pitam. Gledam kako ljudi škrguću zubima u autobusima, i svuda - i svi ćute. Policija ništa.

Ali da čovek koji je dobio 120 godina robije citira Lutera, to nije smešno, to je da plaćete. Čovek koji je osuđen za ubistvo premijera, čovek koji je osuđen za najstrašnija politička ubistva, 120 godina robije, a uzmete u obzir da je 40 maksimum po našem zakonu, on deli moralne lekcije... Pa, da je Sonja Biserko najgora građanka Srbije on ne sme njoj da deli lekcije, jer je on još gori. Znači, to je neverovatno. Čovek koga počasnno označavaju kao pritvorenika a ne zatvorenika, on piše pismo, koje naravno nije on napisao, on piše Sonji Biserko, koja se bavi ljudskim pravima, i on nju vređa. E, sad vi meni recite u kojoj još zemlji sveta to može čovek koji je ubio premijera... Ali u Kuriru nedeljama izlazi jedan feljton na koji naša javnost ne reaguje, koji je naravno iz Službe bezbednosti, koji kaže da je Đinđić namerno vođen u bolnicu da ne ide na reanimaciju, da je sve to uradio predstavnik engleske obaveštajne službe, i da je Legija nevin, naravno. To se objavljuje dok se pred Vrhovnim sudom raspravlja jedna od tih presuda. Reč je o Zvezdanu, kome inače taj tabloid uvek tepa Zveki, čovek koji je svojevremeno izbačen iz crvenih beretki zbog okrutnosti, njegove sopstvene kolege su ga izbacile, pa ga je sud vratio na osnovu Zakona o radu iz tog vremena.

Eto jedan detalj, da vas razveselim, ako u ovoj jezivoj priči može da bude ičeg veselog. Kolege su ga izbacile zbog okrutnosti koju je pokazao jednom prilikom na Kosovu. Znači, sve to zajedno sada pliva na površini, ali nema reakcije. Meni ljudi često kažu: pa, ima toga i drugde. Tačno, samo ne znam da baš neki Legija objavljuje u nekom tabloidu sa takvim tiražom. Toga nema, izvinite, ali nema.

Ali, hajde da se upitamo kakva je reakcija demokrata na ove grupe? Reagujete vi, reaguju e-Novine, reaguje Helsinški odbor, reaguje grupa nevladinih organizacija, reaguje LDP, reaguje SDU, imate te korifeje borbe za ljudska prava. Oni su u svim ambasadama na svim prijemima, dobijaju sve ordene i sva odlikovanja, ali se nikad ne izjašnjavaju o tim stvarima. Oni obrazuju, edukuju, oni edukuju o demokratiji. Polako, dobar je to narod, naučićemo ga mi. A kada ovi na ulici prave fašistički skup niko se od njih ne izjasni - znate, nije to zgodno, to su dnevne stvari, mi radimo za večnost, je li, za hiljadu godina će nama napraviti jednu sabornu crkvu da proslave, ko sveti Sava. Sveti Sava je pobegao u manastir što su mu braća oslepila oca. Znae da sam razmišljao o tom nesrećnom svetom Savi, razmišljao sam o tom nesrećniku, on je pobegao, bio mučenik, samo je bio suviše pametan i obrazovan pa je ostao zatvoren u taj manastirski život...

Zamislite kako se on osećao. On je iz porodice koljačke, oca su oslepili rođeni sinovi u dinastičkoj borbi. Nije ni prvi, ni poslednji put, to je izgleda bilo uobičajeno u to vreme, ali on je otišao, sklonio se od toga. Znači, hoću da vam kažem, umesto da se reaguje, reakcije nema uopšte, mediji ćute umesto da posvete uvodnike, naslovne strane, slike svemu tome. Hajde, neka uzmu taj Stormfront gde se oglašava ta grupa, srpski deo, pa da pokažu Mein Kampf, sve nacističke citate, Ljotičeve govore i ode u kojima veliča Hitlera.. Znači, sve je to na tom sajtu, a niko od njih to ne citira, ljudi ne znaju kakve su te organizacije. Šta znači bela supremacija? Ne znam da li znate, osnivač Stormfronta i pokretač tog sajta je bivši šef Kju Kluks Klana u Americi. I šta, mrzimo svakog ko nije bele rase? Pa, da, ali doći će i Sloveni na dnevni red, ne cene oni baš mnogo Slovene, pa nije Hitler isto mislio o Englezima i Slovenima, iako smo i mi beli ljudi. Mislim, strašno... Ali, niko ne reaguje, i to vas užasava, vi vidite kako bubašvabe izlaze iz rupa, a gospoda i dalje piju limunadu, jedu milhbrot i piju kafu, ono što kažu Bečlije zovu melanz, i kažu: ma, sve je divno, evo Borisa, ulazimo u Evropu, eto, Vuk Jeremić ne izlazi iz aviona koliko se bori za Kosovo,

sve nam ide na ruku, Međunarodni sud, standard, lepi, pametni i čisti su došli na vlast. Ali ne primećuju da je bubašvaba po podu ima sve više i da su sve brže. Znači, lepima melanž i milbrot, a bubašvabe gamižu po podu - eto, to je Srbija.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Žarka Koraća, sa njim smo razgovarali u sredu, što je bilo davno, svašta se u međuvremenu dogodilo. U međuvremenu se, dakle, ministar policije oglasio povodom najavljenog skupa fašista. Samo da se podsetimo nakratko, u sredu, znači do pre 48 sati, ministar policije i nadležne vlasti se nisu oglašavale povodom najavljenog nacističkog marša. To sve u ime demokratije, slobode i tolerancije. Onda je ministar policije ipak zabranio fašistički skup - odnosno ne, zabranio je oba skupa, i fašistički i antifašistički, tako je, oba je zabranio šaljući poruku da je za tuču potrebno dvoje, da su to dva ekstremizma, a u sredini su naravno oni, lepi, umiveni i pametni Evropejci. Na kraju je antifašiste zamolio da se ne skupljaju, a fašistima zabranio skup.

Posle nenadanog udarca Crnogoraca i Makedonaca videćemo kakva će se poruka poslati mladim ljudima koji će možda izaći na plato da pokažu svoje nezadovoljstvo ovom svetskom nepravdom. Zanimljivo je da najavljuju skupljanje baš na platou ispred Filozofskog fakulteta... Dve stvari imam ovde pred sobom. Kao prvo, hteli smo da proverimo nešto što je sasvim očigledno, što postoji, čak nam je jedna slušateljka nam je ponovo poslala fotokopiju stranice iz jednog od bukvara, i uverili smo se da to i dalje postoji: Vi se sećate da smo to već pominjali, dakle, u jednom bukvaru za prvi razred osnovne škole piše "crkva je najvažnija čovekova kuća, ko ide u crkvu imaće Boga za pomoćnika sebi, ko ne ide u crkvu neka ide kod doktora, možda mu roditelji nisu zdravi". E, tako se znači obraćaju našim prvacima i onda sve tako do fakulteta.

Kao drugo, otkrili smo da se pojavio i jedan potpuno novi lik. U stvari, ne čitam ove tabloide pa i ne znam da postoji, ali Filozofsko društvo Srbije izdalo je jedan zbornik, u kojem je svoj filozofski rad objavio i Aleksandar Gordić, docent na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Kada ga čita čoveku staje dah od svega što pišu i govore ljudi kao Gordić, koji treba da obrazuju najelitniji deo naše mlade populacije. Prvo, u tom tekstu on Rome naziva isključivo CD-Romima - čovek je sarkastičan sve vreme, a ja ću pročitati samo nekoliko delova da vidite šta kaže. "Koliko

se oštro Srbi protive najvišim oblicima civilizacije vidi se i po bezočno maloj konzumaciji hamburgera, holivudskih filmova, kokaina, internjeta i tako dalje." Potom: "Šta se drugo može očekivati od popovskog unuka Žarka Almolija" - koliko znam ovo je u stvari Žarko Korać, a gospodin Gordić nas upućuje na poreklo majke gospodina Žarka Koraća. "Šta se drugo može očekivati od popovskog sina Božidara Jakšića i od Karadžićeve rođake Biljane Srbljanović?"

I na kraju, u skladu sa parolom "Jevropa ili smrt": "Ko je protiv Jevrope treba ga ne samo odmah poslati kod psihijatra, nego i primereno kazniti. Oni luđaci koji nikako ne žele u Jevropu moraju biti kažnjeni Tanjom Mišćević ili makar Milicom Delević-Dido. Srbija ne sme biti primljena u Jevropu dok u njoj ne bude postojalo bar pet gej-stranaka za koje glasa makar 40% biračkog tela. Uopšte uzev, malo koji Srbin je učestvovao u istinskim, jevropskim manifestacijama kao što su gej-parade, kokainske žurke ili svingerski balovi." Raznih idiota ima, ali je zanimljivo da je ovo štivo izdalo ni manje ni više nego Srpsko filozofsko društvo, a sponzorizala gospoda iz Ministarstva kulture Republike Srbije i Ministarstva za nauku i životnu sredinu Republike Srbije.

U stvari, dok ovo govorim, dok ovako mucam, razmišljam o tome kako veoma često oštricu okrećemo na pogrešnu stranu, ka polusvetu koji se valja ulicama, po fudbalskim stadionima i razbija po Beogradu. Zapravo, mnogo više pažnje bi trebalo posvetiti ovima koji su u bukvaru pisali slovo C, filozofskim društvima Srbije i Ministarstvima koja ovo đubre finansiraju. Ali da nastavimo mi sa ovom emisijom, u Pešćaniku dalje govori Velimir Čurguz Kazimir iz Ebart dokumentacije.

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR:

Ne morate u Srbiji baš ni imati vlast i većinu poslanika, dovoljno je da ih imate taman toliko da možete da blokirate Skupštinu i da diktirate neke uslove. To liči na cirkus u kojem su u suštini blokirane sve institucije i to je neka vrsta pretpolitičkog vremena kad čekate da u Skupštinu upadne neki Kromvel i kaže: a sad marš napolje, sad ću ja da uvedem red! Ne bih komentarisao opsesiju odbranom Kosova, to ide po nekom defaultu, to je zadato. Evo, sad smo izvojevali jednu veliku diplomatsku pobedu, većina članica Ujedinjenih nacija jeste glasala za srpski predlog. Naravno, u praktičnom smislu ne verujem da će to išta promeniti, da će ijedna od tih pedesetak zemalja koje su do sada priznale nezavisnost Kosova povući svoje priznanje. Ja imam utisak, i

možda je to i dobra strana svega ovoga, da i na Kosovu i u Srbiji taj problem statusa postaje sve manje važan. Pa, evo, prave se pasoši na Kosovu, i novi u Srbiji, i biće sve više zemalja, čak mnogo više od onih koje su priznale Kosovo, koje će prihvatiti njihov pasoš, pa će se na taj način prihvatati i stvarnost. Čujem da DSS i Koštunica sad spominju da ništa nije urađeno, da se Kosovo napušta. Bio bih vrlo radoznao da kažu šta bi oni, da su sad na vlasti, do sada uradili bolje i značajnije.

Oseća se strašna apatija, ja to više ne bih nazvao ni razočarenjem. Kažem, sve veći je broj ljudi koji nemaju svest ne o 5. oktobru, nego nemaju svest o tome kroz šta smo uopšte prošli. Dolaze mlade generacije koje ne samo da ne znaju ko je Tito, nego ne znaju ni ko je Mira Marković. Pade mi na pamet obeležavanje Vidovdana na prvoj strani Politike - datum koji se u naslovu ne pominje, ličnost koje nema u naslovu, ali koja prolazi kroz jedno 4-5 tekstova - reč je o Slobodanu Miloševiću i datumu njegovog isporučenja u Hag. Ispada da je to vrhunac izdajstva, zločinstva i to je odraz srpskog karaktera, to je ponavljanje priče o prokletstvu kumstva, o tome kako Srbi ne umeju da budu ni kumovi, ni prijatelji, ni braća, ni solidarni. To je čitav jedan pokret, ja imam utisak, koji širi tu ideju. Ama, brate, unapred odredite ko su izdajice, koji su to potencijalni zli kumovi, pa ih sve pokokajte i mi ćemo da živimo jedinstveno i ispravno kao što bi trebalo u skladu sa svojom istorijom i tradicijom. Ta priča o izdajstvu, prodanim dušama, o plaćenicima i tako dalje, ona je nekako u kontinuitetu. I kletve koje se čuju u Skupštini, taj mitski jezik nije slučajna, on mora da ispuni prostor ove praznine i apatije. Znači, pošto nemamo više nadu, pošto više nemamo očekivanja, hajde malo da pročeprkamo sami po sebi, da vidimo ko će nas pre izdati, prodati i napustiti i tako dalje, i koga treba na krst da stavimo. Ono što je posebno zanimljivo jeste da se na krst ne stavljaju aktuelni političari, nego se stavljaju ljudi koji su, hajde da kažem, iz trećeg ili četvrtog ešalona javnih ličnosti, bilo da su u pitanju ljudi iz Helsinškog odbora, bilo da su iz nekih drugih nevladinih organizacija, pisci. To je takođe odraz ove dosta deprimirajuće atmosfere i situacije.

Osećam tu mrežu korupcije na svakom nivou. Imam utisak da je ovde napravljen jedan sistem u kojem se država izdržava putem vrlo razrađenog sistema reketa. Mi u stvari moramo po zakonu da korumpiramo svoju državu da bismo dobili dozvolu da nešto sazidamo, da nešto kupimo, da nešto prodamo, šta god. To nisu samo takse, ceo jedan

sistem počiva na tome. Evo, daću vam primer: da biste podigli ličnu kartu u starom obliku potrebne su vam samo dve sveže fotografije i neka taksa, neka uplata, nije vam potrebna potvrda o državljanstvu, o prebivalištu, ne znam, ima tu nekoliko papira. Postavljam pitanje: a zašto je to potrebno za novu ličnu kartu, zar ti podaci koji se koriste za stare lične karte nisu dovoljni i za novu ličnu kartu, u čemu je razlika? Mislim, to su zaista nebulozne stvari, a u stvari iza svega toga stoji novac, stoji uticaj, stoji moć. Neko može da interveniše da vi nešto brže i lakše dobijete, da ne stojite u redu. A to ima svoju cenu. Čovek se oseća apsolutno nemoćnim pred svojom državom i na neki način uniženim. Prosto bi pozeleo da ode negde u neku pustodolinu gde nema ničega i da živi od svoje okućnice, da ne mora da plaća ni televiziju, ni struju, ništa, stvarno da živi kao pustinjak i da kaže: ja sam celim svojim životom i radom namirio ovoj državi koliko treba, a sad me ostavite na miru.

Ovo što mi, evo, već šestu godinu radimo, novinsku i video-arhivu, to niko u regionu nema. To je jedinstvena digitalna arhiva, znači, online-arhiva kojoj može da pristupi svako ko je pretplatnik. Pet godina pokušavam to da uguram u Narodne biblioteke, u mrežu od, po njihovoj evidenciji, 150 biblioteka. Hajde, neka bude i samo 50, ali ja to ne uspevam, iako sam u svakom ministarstvu kulture koja su se smenjivala dobijao ogromno razumevanje i veliku verbalnu podršku, i svako mi kaže da je to sjajno, i svako mi kaže da bi to trebalo uraditi. A ja želim samo jednu stvar, da to postane standardna usluga u svakoj biblioteci. Danas svaka biblioteka ima kompjuter i ima konekciju sa internetom, u čemu je problem? Pa, problem je u tome da oni treba to da standardizuju, da kažu: pored nabavke časopisa i knjiga imaćemo i nabavku online-arhiva. To je nešto što postoji u celom svetu, prošle godine je u Americi prvi put procenat korisnika online-arhiva u bibliotekama prevazišao procenat ljudi koji su koristili klasične usluge pozajmljivanja knjiga i časopisa, znači 53% korisnika biblioteka, javnih biblioteka u Americi danas dolazi u biblioteke pre svega da bi koristio ove online-arhive.

Sećam se kako sam te daleke 1988. kad sam došao u Politiku bio zbunjen veličinom kuće, brojem ljudi i tako dalje. Naravno, tu sam naučio i da se sa opremom može uraditi šta god hoćete, kako se preko noći menjaju novine, kako se lome ljudi, ali isto tako i kako su ljudi solidarni, hrabri i kako se ne daju. Sve ono što se dešavalo posle toga

ličilo je na jedno konstantno i strašno propadanje. Dolaskom Ljilje Smajlović u Politiku neke stvari su se sigurno izmenile. Kao prvo, Politika se izmenila vizuelno, što je vrlo značajno. Ono što se, nažalost, nije promenilo i čini mi se da je otišlo u jednu drugu krajnost, to je sadržaj, a novine ipak pre svega čini sadržaj. Ali moj najjači utisak o Politici u vreme mandata Ljilje Smajlović je neka intenzivna malicioznost, koja nije samo političke prirode. Znači, vi možete biti simpatizer i podržavalac i poštovalac određene političke opcije, stranke, možete to pokazivati na ovaj ili onaj način, ali postoji nešto što je meni mnogo više smetalo od povezanosti sa vladajućom strankom, a to je upravo zloba. Daću vam jedan primer: radi se intervju sa ćerkom pokojnog Slavka Ćuruvije, ćerka je glumica, priča o svom filmu, drami i tako dalje, o svom profesionalnom uspehu, intervju radi novinar Trošen. I u jednom trenutku počinje pitanje o ocu koje se pretvara u pitanje o Branki Prpi. I ta mlada žena optužuje svoju maćehu, premda nisu nikada živele zajedno, za razne stvari, i ceo tekst koji je počeo kao intervju mladog glumca pretvara se u maliciozni, odvratni tekst protiv Branke Prpe. To je primer uređivački, ne novinarski, nego uređivački, primer za to kako se vodila Politika u vreme Ljilje Smajlović. Ne tvrdim da je ona lično odobrila ovaj tekst, da ga je naručila, da je rekla "pitaj je za Branku Prpu" i tako dalje, uopšte ne, ali znate, tu se stvorila atmosfera u kojoj su takve vrste tekstova, takve vrste podmetanja postale uobičajene.

Povodom nasilja koje više nema nikakve veze sa sportom, nego ima veze sa okupljanjem ispričaću vam anegdotu koju sam čuo od jednog istraživača. On je bio na fudbalskoj utakmici, baš među ovim malim ludacima, i u jednom trenutku je pitao koji je rezultat, a mladić do njega je rekao da pojma nema, oni i ne prate rezultat, oni nisu došli da navijaju. Oni su došli da se potuku, da razbiju nešto, da divljaju, da daju sebi oduška. Oni to guraju kao sportski problem, a to uopšte nije sportski problem, to je društveni i politički problem. Te razne organizacije, Dveri, 1389, i tako dalje, pa one su posledica pre svega jednog strašnog neznanja. To je naš proizvod, ta deca takva kakva su, to je naš proizvod i mi se njih sve više plašimo. To više nije pitanje kako da im pomognemo, nego je pitanje da li uopšte smem da im priđem.

Stalno sebi ponavljam: pa valjda sam zaslužio da se malo i odmorim od svega, ne mogu više. Uključim nekog svedoka na suđenju, recimo, bila je ona žena koja je strašno svedočila o Zvorniku na suđenju Milanu

Lukiću - ja to posle pet minuta ne mogu više da gledam. Mislim, ja znam šta se tamo desilo, ali kad još slušam nekog ko je preživeo, meni postaje nepodnošljivo, moj nervni sistem više to ne prima. Ne samo da takve stvari više ne mogu da podnesem, ja ne mogu više da podnesem bilo kakvu svađu. Ja ne mogu da idem na diskusije gde ćemo mi i oni ukrstiti koplja, ja to više ne mogu. Ja se izvinjavam, ali moj nervni sistem je već postao takav da se ja posle toga razbolim, osećam se bolestan sledećih nekoliko dana, nesposoban da bilo šta radim. Hoću, brate, ljudi, da pišem neku lepu priču ili da nacrtam neku sliku! I mislim da ćemo biti srećniji i ja i oni koji to pročitaju, nego da učestvujem u takvim borbama.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali ima nešto što tebe, u stvari, najviše rastužuje. Evo, sad smo imali osam godina od 5. oktobra.

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR:

To me ne rastužuje toliko, rastužuje me kad se setim ljudi kojih više nema, to mi je prosto strašno. Od Jelene Šantić, pa mojih najbližih i mojih prijatelja kojih više nema, rastužuje me osećanje da u stvari kao generacija ne samo da smo sve manji, nego imamo sve manje zajedničkog. To je u stvari tužno, jer onda vidite da smo i odrastali pod drugim zvezdama, različitim, čak i kad smo bili zajedno oko nekih političkih stvari, mi volimo različitu muziku, ili ima ljudi koji uopšte ne slušaju muziku. A mene kad vidim da ljudi nikad ne slušaju muziku nešto preseče i kažem - nešto nije u redu sa njima. Ljudi koji ne čitaju knjige, ne gledaju filmove, a ista smo generacija, i nekad su išli u bioskope i čitali knjige, šta se to desilo? I ako odemo u prazninu - Rasel, koji je veoma voleo život, uživao u njemu, dugo živeo, i odbijao da bude religiozan do kraja, on je rekao: pa, milijardama godina pre nego što smo se rodili bili smo u praznini, i to nam nije smetalo. To je naravno dosetka, odgovor na jedno mnogo ozbiljnije i temeljnije pitanje, o kojem međutim ni religiozni ljudi ne umeju da pričaju. Ja znam samo jednu osobu, u stvari, s kojom mogu na taj način da pričam, to je Pavle Rak.

Znači, nedostaju mi ljudi koji su religiozni, vernici, a s kojima bih mogao da razgovaram normalno, da ne gledaju u meni sotoninog sina ili ne znam šta, nekog zlikovca koji nije vernik, jer, nažalost, većina naših vernika, a verujem i sveštenika, posmatra ateiste na taj način. Za

njih kanon i ritual a ne biti dobar čovek postaju svrha, kod njih deset božjih zapovesti nije namenjeno tome da se čovek prodobri, nego da se oboži. Ja u te vrednosti ne verujem. Mislim da je usamljenost postala naš strašan problem, mi ne komentarišemo, prelazimo preko toga da je Srbja, čini mi se, treća ili četvrta zemlja po starosti. Mi smo sve stariji i stariji i, hteli mi to da priznamo ili ne, mi se sa godinama sve više plašimo kako će ta naša starost izgledati. Da li će biti neko tu da nam pomogne da se pokrenemo ili ćemo morati sami, da li ćemo biti na ivici egzistencije ili ćemo imati dovoljno para za jedan pristojan i dostojanstven odlazak? To su strašna pitanja o kojima često uopšte ne pričamo zbog ovog... ovog sranja u kojem živimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Rusija je, naravno, u vezi proglašenja nezavisnosti Kosova na našoj strani u Ujedinjenim nacijama. Dakle, to ostaje po starom. Predsednik, odnosno sada predsednik Vlade, Vladimir Putin, ima dve aktivnosti ovih dana. Izdao je kasetu na kojoj demonstrira džudo - Rusi su jedno vreme bili pomahitali za njegovim golim prsima kad su videli njegove mišiće dok je pecao ribu, a sada kažu da mnogi vežbaju džudo gledajući svog predsednika, to jest premijera Vladimira Putina. Sem toga, on je našao malo vremena i da se sretne sa liderom komunista Zjuganovim, i zajedno su ocenili da je poverenje u Ameriku kao lidera slobodnog sveta i slobodne ekonomije, poverenje u Wall Street kao centar tog sveta, podriveno zauvek. Sahranili su, dakle, kapitalizam, Zjuganov je rekao da su Amerikanci upali u zamku u koju su sami sebe oterali pretvorivši svoju ekonomiju i finansije u veliki svetski kazino. Zjuganov je naslednik Vladimira Iliča Lenjina koji je svojevremeno predlagao da se bodljikavom žicom ogradi Sovjetski Savez da ne bi radnici iz kapitalističkih zemalja, koji teško žive, nahrupili u Rusiju tražeći bolji život i bolju zaradu.

A pokušavam sve vreme da nekako pomognem savetnicima predsednika države, za koje znam da slušaju Peščanik, da se setim šta još sadrži onaj famozni Akcioni plan - i setila sam se da sadrži zabranu našim diplomatama da prilaze stranim diplomatama onih zemalja koje su priznale nezavisnost Kosova. Sećate se, ne smeju da zovu ambasadora, čim ga vide moraju da beže na drugu stranu ulice. I videla sam malopre Dačića sa nekim strancem, međutim, on nije prekršio Akcioni plan, to je bio Batler, predsednik Fudbalskog saveza sveta, ovog svetskog, Fife. Pošto je Dačiću očigledno propala priča o dvojnog

državljanstvom sa Crnogorcima, bacio se na Fifu, verovatno je Batler došao da ga upozori da neće moći dugo da se toleriše ovo rasističko divljanje na fudbalskim stadionima po Srbiji.

Inače, žao mi je što večeras neću biti ovde na B92 da lično vidim, da pipnem Vuka Jeremića, da vidim je li to postoji, a nisam bila ni sinoć da vidim ministra Svetozara Čiplića koji je gostovao u Poligrafu, i koji je izjavio da država ima zakone da zabrani rad neonacističkim organizacijama, ali da je problem kako u praksi sprovesti zakon. Žalio se ministar. Problem je u tome, kaže on, što za sada Srbija nema zakon koji bi utvrdio proceduru za zabranjivanje tih udruženja građana, citiram, "s obzirom na to da one kad se osnivaju ne dobijaju odobrenje, već se same prijavljuju, a one nisu nikada formalno nastale, onda vi ne možete formalno ni da ih zabranite". Samo da vas podsetim da je taj ministar Čiplić zanimljiv lik, još ćemo slušati o njemu. Na početku svog mandata predlagao je da se uvedu posebne odgovornosti narodnih poslanika koji krše Ustavom zajamčena prava i slobode.

On je smatrao da treba da budu sankcionisani, da im se oduzme poslanički mandat, i onda mu je profesor Zoran Ivošević održao kratko predavanje iz prava, i rekao mu da propisi o tome već postoje i da postoji nešto što se zove Zakon o odgovornosti za kršenje ljudskih prava koji je donet još 2003. godine. I naravno, bilo bi logično da se ministar pozabavi sudbinom Zakona, ako već postoji, a ne da se pravi lud i da nalazi objašnjenja za nerad i neodgovornost Vlade kojoj pripada. Sad sam odužila, izvinjavam se, ali zato vam kao nagradu donosim glavu na panju jednog pripadnika Helsinškog odbora. Na'vatali smo jednog koji je priznao da je učestvovao u izradi ovog izveštaja zbog kojeg već nedeljama ganjaju gospođu Sonju Biserko, a taj čovek se zove Ivan Kuzminović.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Antonić je, dakle, napisao tekst u Pečatu, onda je Ljilja Smajlović to kupila u Politiku, to je krenulo tako nekako ciklično i svi ti desničari su se odjednom pojavili, znači, Antoniće, Ljilja Smajlović, i svi prozvani i neprozvani. I na kraju se to završilo Legijom. U stvari, učinili su nam najveću uslugu svih vremena, jer znači da smo definitivno bili u pravu što smo u svom izveštaju prozvali Legiju. Tačno je da taj izveštaj u izvesnom smislu proziva ljude, on podseća na ono što su uradili. Njihova reakcija nije ništa novo, to je sa izveštajima Helsinškog odbora

urađeno osam puta u poslednjih osam godina, ali mislim da je dobro što je ovog puta Legija tako lepo napisao što je imao, lepo je podsetio na to da smo mi u stvari prozvali njegovog omiljenog reditelja, njegovog omiljenog pisca, njegovog omiljenog pesnika... Nije nama bila namera da diramo Legijine omiljene likove, ali eto, usput se i to dogodilo, pa je taj Legijin izlazak u javnost ogolio celu tu stvar i mi napokon u stvari znamo koga smo takli. Jer, nemoguće je da je Antonić bio povređen, povređeni su izgleda neki drugi ljudi.

No, Antontićevo pisanje i ova medijska hajka imaju mnogo ozbiljnije posledice nego što je to bio slučaj sa ranijim reakcijama. Rekli su mi ljudi koji su duže od mene na ovim poslovima da ni 1999. tokom intervencije nije bilo baš ovako histerično. Znači, oni napišu nešto u novinama, a onda to uzme Ljilja Smajlović i objavi u Politici, i onda oni kažu da to što neki tabloid posle piše nema nikakve veze sa njima. Da se slučajno nekome nešto desi oni bi ljudi bili iznenađeni, kada bismo ih, recimo, mi pozvali na odgovornost i rekli: pa, čekajte, vi ste ovo započeli. U stvari, to je Smajlovićkino geslo još od sarajevskog Oslobođenja - nije ona započela rat, nije ona učestvovala u tome, ona je samo pisala o položaju Srba u Bosni. Znači, ne možeš ti njima dokazati da nešto nije u redu sa njihovom biografijom. A ovo sa Sonjom se završilo u stvari tako što su se stvarno pojavili neki ljudi ispred njenog stana i zgrade, to je već počelo da podseća na tridesete godine u Nemačkoj. Mislim, već polako ne znaš kome će da skinu glavu. Tako je počelo i tamo sa njima, prvo je Gebels analizirao i prozivao knjige, pa spaljivao knjige, a onda je došla kristalna noć i onda je praktično svaki njegov javni govor, nastup ili tekst mogao da skine deset glava na ulicama bilo kog grada u Nemačkoj, ili sto, ili hiljadu. Prosto, posle ovih izbora u maju oni jesu otpali u izvesnom smislu, oni nisu više mejnstrim i zato su sada takvi kakvi su, sad su najbesniji i sad najviše ujedaju.

Ali što se samog izveštaja tiče, tu je samo par stvari ostalo nerazjašnjeno. Vidim da je i na sajtu *Peščanika* neko pitao što nije potpisan izveštaj, znači, neki od tih ljudi koji pišu taj izveštaj bi imali zaista problem da im se desi ovo što se sad Sonji dešava sa Antonićem i sa tim prozivkama. Mi smo u toj kancelariji nekako već navikli u ovih 14 godina postojanja na taj mehanizam da sve ide na Sonju. I mnogi od tih ljudi koji su pisali određene delove izveštaja su mladi i anonimni ljudi, i ideja je bila da ako treba neko da primi udarce zbog toga neka to

bude Sonja, pošto je prosto predsednica tog Odbora. Ko hoće, neka se javno javi da je potpisao neki deo. Evo, ja ću da se javim, i da dodam objašnjenje koje ne bi trebalo i uopšte ne bi smelo da se daje, objašnjenje zašto u tekstu postoje hrvatske reči, kako je Antonić rekao. Ja sam, na primer - to je upravo jedan od Antonićevih primera - ja sam negde u izveštaju upotrebio reč "razina". I sad, gledaj koliko je stvar u stvari smešna. Ja sam kod Antonića spremao ispit, na sociologiji, a učili smo po knjigama iz šezdesetih i sedamdesetih godina 20. veka. I ja se sećam da je jedan autor koristio tu reč, odatle mi je to i ostalo, a on sad mene proziva, čovek koji me je u stvari naučio toj reči. Još jedna od zamerki, odnosno pitanja, bilo je i to da li je uopšte u mandatu jedne nevladine organizacije da se bavi, hajde da tako kažem, društveno-političkom pozadinom stvari u ovoj zemlji. I tu čujem da i Dereta i Sonja Liht smatraju da to nije, sestro, tvoj zadatak, nego da bi to trebalo da radi neki politički institut, kako je to rekla Liht. To možda može da bude tačno, ali u nekoj zemlji u kojoj politički sistem ne ugrožava osnovna ljudska prava. Polazna tačka u metodologiji koja je korišćena za pisanje ovog izveštaja jeste da ljudska prava ili uopšte društveni život u ovoj zemlji ne možete da posmatrate van političke matrice. I to je razlog zašto mi tu prozivamo i profesore univerziteta, ne praveći nikakav spisak, jer oni su sami napravili spisak i potpisali se na njemu, mi smo samo uzeli nešto što je već gotovo i prosto podsetili na to.

Dereta je, na primer, lepo rekao prošle nedelje, i ja bih sa njime možda trebalo da se slažem, da nije zadatak nevladinih organizacija da se samo bave prošlošću, što je tačno, nego hajde, kao, da gradimo i budućnost. Mislim da nema na ovoj planeti ničega što bih radije radio od, na primer, teme evropskih integracija. To je posao za deset godina, na tome svi treba da radimo zajedno, Vlada, nevladin sektor, političke stranke, čak i one van vlasti, crkva, ceo civilni sektor bi trebalo da bude na toj strani. Ja bih najviše voleo to da radim, ali ja sam napisao taj izveštaj o Škorpionima pre jedno, ne znam, pola godine, kad je još bio proces u toku, i čovek može da se zapita što sam ja proveo tri nedelje svog života radeći tako nešto, zašto sam čitao njihove biografije, tog Boce i drugih ubica Škorpiona, i biografije njihovih žrtava, pri čemu neke žrtve nisu uopšte imale biografiju jer su imale sedam godina kad su bile ubijene. Taj njihov put od Hrvatske, preko Bosne do Kosova, nazad u Srbiju, ti Škorpioni kojima je sada, by the way, smanjena kazna pred Vrhovnim sudom, to je svinjac! Samo suđenje je bilo svinjac

i ta kazna koju su dobili je bila nedovoljna i ta nedovoljna kazna im je sad umanjena. Ti ljudi su, kada sagledate njihovu ukupnu biografiju, počeli tamo negde u Hrvatskoj, čuvali su one naftne bušotine i drva, mislim, jedan šljama najobičniji koji se bavio trgovinom, to su najobičniji ratni profiteri. Onda su otišli u Bosnu i počinili jedan, drugi, treći, peti ratni zločin, snimili se kako ubijaju onu decu tamo u okolini Srebrenice, a završili su svoju karijeru odmah na početku rata 1999. godine u Podujevu - to je inače mesto kroz morate da prođete ako sada iz Srbije dolazite do Prištine - i svi se čude zašto ljudi u Podujevu ne vole ljude sa srpskim tablicama, posebno beogradskim.

Zato što je na početku rata ta jedinica došla u to malo mesto i u ulici Rahmana Morine, na primer, broj 7 skupili su jednu porodicu, ali samo decu i žene, i poubijali ih, neke ranili, najmlađa teško ranjena žrtva imala je jednu godinu. Eron, tako je, devojčice od 10, 13 i 15 godina su ubijene, njihove majke su ubijene. Mislim, zašto bih se sad ja, deset godina nakon tog rata, uopšte time bavio? Zato što ti isti Škorpioni - indicije postoje - samo sedam-osam godina nakon rata postavljaju novinarima usred Beograda bombe pod prozor. Ne možeš ti da imaš demokratski proces ili evropske integracije nesmetano, normalno da ne možeš ako se nisi obračunao sa tim ljudima. Ljude u ovoj zemlji ama ni najmanje nije briga šta se desilo u periodu od 1990. do 1995. u Bosni, to je davnoprošlo vreme, prošli vek, rađaju se nove bebe, idemo dalje... To je u redu, ali ne razumem kako ljudi nemaju dovoljno makar nekakve zdrave intuicije da znaju da takve ubice, a to su stotine, verovatno hiljade ljudi koji su vršljali po Bosni, Kosovu i Hrvatskoj, sada žive s nama. Znači, s njima se voziš autobusom, s njima ćeš se posvađati sutra u saobraćaju, oni ti grade zgrade u kojima kupuješ stan. Mislim, ne možeš da ignorišeš činjenicu da ti ratovi, ti ljudi donose direktne posledice za naš život danas.

Izveštaj Helsinškog odbora - seo sam i izračunao - čini manje od tri odsto onoga čime se Helsinški odbor u stvari bavi. Mi smo tipičan watch dog, što bi rekli Amerikanci. Znači, da li je neko pitao Helsinški odbor da li smo radili monitoring ljudskih prava u zatvorima, monitoring ljudskih prava u popravnim domovima, monitoring ljudskih prava u staračkim domovima? Da li smo išli u enklave na Kosovu, godinu dana smo tabanali tamo da vidimo kako je Srbima, što ovde nikog pod milim bogom ne interesuje. Da li nas neko pita kako je u Sandžaku, da li nas neko pita kako je u Vojvodini? Znači, niko se nije

ni osvrnuo na delove izveštaja koji su se bavili tim temama, nego su se bavili spiskom, možeš misliti, sa Pravnog fakulteta. Prvo, mislim da su se neki ljudi u stvari umorili od toga da ne budu mejnstrim, jer ovo... ovo nije lako, niko od nas nije ni bogat, ni srećan, ni zadovoljan, ni u društvu u kom živi, verovatno ni u privatnom životu, to je sve na klimavim nogama, ova naša strana. To je kao, na primer, da neko pokušava dvadeset godina da snimi film, nema para da snimi film, onda jednog dana dođe i kaže "ej, pa ipak je Tadić good guy", podrži ga u kampanji i onda, tri meseca kasnije, eto ga film. Mislim, možda je glup primer, ali mislim da su shvatili, da su se umorili od ove pozicije na kojoj jesu predugo, to je tačno. Mislim da su primetili da je Tadić ono što će dugoročno biti na vlasti, mislim da su u sebi racionalizovali uverenje da on u suštini nije ni tako loš čovek, a nije ni Demokratska stranka tako loša stranka, nisu oni nekakvi zločinci, što je tačno, je li tako. Dakle, ja duboko u sebi, duboko, duboko, duboko u sebi verujem da je Boris Tadić u suštini okay dečko od 50 godina. On još raste, razvija se, ali ja mislim da su i njegov cilj i moj cilj i tvoj cilj verovatno tu negde, slično je to.

On bi verovatno želeo da vidi Srbiju kao normalnu zemlju, on bi verovatno voleo da vidi Srbiju u Evropskoj uniji, on bi verovatno voleo da vidi da se ovo nekako demokratski konsoliduje, ekonomski stabilizuje, da mladi ljudi ne odlaze, da zdravstvo bude normalno, da školstvo bude normalno kao svugde u okruženju. Ali jedino u čemu mislim da je razlika između njih i nas jeste što je Boris Tadić uveren da smo mi praktično već sada tu, da smo mi s tim ciljevima takoreći završili kad smo njega izabrali, dok mi mislimo da je ovo kilometrima udaljeno od zdravog razuma. Ja se zalažem da Srbiju prevučemo u tu Evropsku uniju silom, odmah, nekako, jako, a ne da čekamo da to bude jedan proces koji će se valjda sam od sebe dogoditi za deset godina. Oni nama kažu da postoji mogućnost da naša zemlja sledeće godine postane kandidat, a to je u najboljem slučaju moguće 2011. godine. Znači, oni nas lažu svaki dan, i to je potpuno neverovatno. Ti dobri momci iz Demokratske stranke, koji su u suštini okay, u suštini nas svaki dan lažu, od Tadića, preko Đelića do Vuka Jeremića.

Oni imaju stav da ne može da se desi da Srbija ne uđe u Evropsku uniju, ali to je netačno. I nije tu samo reč o tome da se mi razlikujemo u brzini, da bi mi Srbiju sutra u Evropsku uniju, a oni misle da nije problem da to bude i za deset godina, nego mislim da je jedna druga stvar još veća

nevolja. Ti možeš očitno na kraju imati zemlje koje su ušle u EU, postale su članovi, ali kada odeš tamo ti vidiš da su one još daleko ne od evropskih standarda, nego od nekih čak relativno pristojnih standarda. Kako da kažem, uz dužno poštovanje prema Bugarima i Rumunima, ja ne bih takvu vrstu države, ja bih nešto što ima malo veze sa ovim razvijenijim, ne samo u ekonomskom smislu, nego upravo u pogledu ljudskih prava, vladavine prava, pravne država - to su minimumi, da osetiš kada kao građanin odeš u neku instituciju da si poštovan kao bilo ko drugi, kao Mišković na primer, ha-ha. Znači, potrebno je da svi imamo bar minimalan osećaj da je država u kojoj živimo funkcionalno i institucionalno izgrađena. Ove zemlje, Bugarska i Rumunija, to prosto nisu. I sad, kad smo kod institucionalne izgradnje, tu sa Tadićem postoje još neke kritične tačke, koje otkrivaju da je taj čovek prosto pogrešan čovek u pogrešno vreme na pravom mestu. Mislim, ti kada posmatraš uopšte, u srpskoj modernoj državi mi smo uvek imali situaciju da kada neko generiše dovoljno moći, kao što je to sa Tadićem - on drži sve što ima veze sa parama, vlašću u ovoj zemlji, sva moć je koncentrisana praktično kod Tadića - kada god bi se pojavio tako neki vlastodržac on nije znao da tu moć pretoči u institucionalne okvire i da nekako vrati uloženo, ne narodu nego institucijama. Kao kad je, sećaš se, 1975. godine umro Franko u Španiji. Franko jeste odredio naslednika, mladog Huana, ali kralj kad je stupio na dužnost, kad je svu tu moć od prethodnog diktatora dobio na tanjiru, on je rekao: izvinite, ja ne bih da radim ovo, ja bih da moja kraljevska loza sedi ovde još jedno 200 godina nesmetano, evo, ja ću to da vratim institucijama, parlamentu, vladi, dakle, izvršnu vlast, zakonodavnu vlast, sudsku vlast. I onda je Španija mic po mic došla do statusa u kojem je sada, to je jedna od najrespektabilnijih evropskih demokratija u svakom slučaju.

Kad je Tadić trebalo da bira premijera on je očitno, koliko se sećam, imao tri izbora. Imali smo ono što je htela stranka, to je Pajtić, imali smo Cvetkovića koji se tu nekako našao, i imali smo Vuka Jeremića. Kada Borisu nije uspelo da proturi Vuka Jeremića kao premijera, iako je to očigledno bio plan, on je izabrao nekog Deda Mraza, Božić Batu, čoveka u sintetičkom odelu o kome mi ne znamo apsolutno ništa. Zapravo, da li se neko zapitao ko je premijer Srbije u ovom trenutku? Znači, to je jedna anonimna ličnost, ali ne u smislu da mi ne znamo njegovu biografiju - odeš pa pročitaš, je li tako. Nije da je on anonimno došao na vlast, nego će on anonimno i da ode sa vlasti, to je nevolja, zato što imaš

kabinet predsednika Republike koji u stvari vodi državu. To je bila Miloševićeva taktika, Milošević je probao tako da vodi državu i to u ratu - on, vozač i sekretarica, to je bio sistem. On javi Vladi šta treba, on Vladi javi šta ne treba, on javi da treba da idemo u rat, da treba da se vratimo iz rata i to je bilo, brate mili, jednostavno. E, to ti je Tadić. Oni misle da je dovoljno to što je on tako sposoban, a on u stvari podseća na jednog kockara iz jedne knjige, čovek koji ništa nema u Americi ulazi u Las Vegas sa 20 dolara i stalno dobija, pobeđuje kuću, stalno pobeđuje kazino, ali ni sam ne razume šta to tako dobro radi, čista sreća. U stvari, hajde da budemo iskreni, to što se Tadiću desilo jeste situacija kad se ljudima sklope kockice, prosto su kockice pale na njega i moraćemo da ga trpimo neko vreme. On je naš izlaz iz ovoga, je l'? Suštinski problem sa njim je što on nema osnovni demokratski potencijal, on ne ume da uvaži da ne može on, zato što je najbolji, najviši, stalno se sunča, zato što ima dobro društvo oko sebe, sa Krletom i još tri čoveka da vodi zemlju. Boris je u ponedeljak u Njujorku, u utorak je u Berlinu, prima nagradu, u sredu je tajno na VMA na infuziji, u četvrtak je u Požarevcu, u petak je kod kuće i tako mi imamo neku dinamiku.

Hoću da kažem da mi prosto nismo stigli, možda i vremenski, da uopšte postavimo pitanje ko su ljudi koji sede u Vladi Republike Srbije. To je organ vlasti koji mora nekako da nas prevuče ka Evropskoj uniji, parlament i Vlada, nema drugih. Ovaj premijer, koji se pojavi jednom u dve nedelje, kao Koštunica... još jedan uspavanko, čoveče, je li moguće?! Znači, pojavi se jednom nedeljno, juče je primio neku malu decu, jako simpatično. Premijer ove zemlje se oglasio ozbiljno samo jedanput kada ga je prozvao valjda republički ombudsman, kada ga je pitao kako raspodeljuju službene automobile. I možeš misliti, premijer je uveo pravilnik za korišćenje 3.500 automobila. Hvala mu. Ideja je bila da se izabere neko ko je očigledno bio mnogo sposobniji, to je bio Pajtić, on deluje nekako vredno, nešto barem o njemu znamo, mnogo tu ima budalaština, ali je Tadić mogao barem da pokaže toliki minimalni demokratski potencijal i da prihvati odluku sopstvene stranke.

Kod Tadića imamo još jednu suštinsku nevolju - mi imamo ministra spoljnih poslova Vuka Jeremića, povlaka Sunder Bob Kockalone, u daljem tekstu Sunder Bob. Dakle, ja imam tu sreću da po prirodi posla mogu da putujem, ne mogu da kažem da ga baš pratim u stopu, jer je on električni zec, njega ne možeš stići, ali sam ga video barem 10 ili 15

puta u različitim prilikama, što je na nivou ličnosti zastrašujuće, a strašno je i načelno na nivou te politike Ministarstva spoljnih poslova. Znači, taj dečko prvo izgleda užasno verbalno agresivno, što znači da je užasno nesiguran, njegov jedini resurs je jedan vrlo tečan engleski jezik, ali gledao sam ga kako se, na primer, u Ujedinjenim nacijama ponaša pred novinarima i drugim ljudima kao da će da uđe na zasedanje Generalne skupštine da nalupa dvadeset šamara, uzme Kosovo i ode kući. Znači, to je jedna vrlo agresivna spoljna politika u pokušaju, spoljna politika jedne vrlo male zemlje sa ogromnim problemima. Osnovni, prvi i jedini prioritet Ministarstva spoljnih poslova Srbije morala bi da bude integracija u Evropsku uniju.

Taj čovek ne zna ništa o tome, ja mislim da on ne zna koji su kriterijumi za belu šengensku listu, on ne zna koji su kriterijumi za pristupanje fondovima, on ne zna ništa. Uvek sam bio za to da se mladi ljudi nalaze na odgovornim funkcijama, ali on, on je zajednički imenitelj celokupne gluposti mladih ljudi u jednom čoveku. Govori ti nekim čudnim glasom, proizvodi ti neke zvukove koji kao da ni ne pripadaju njemu, stalno je besan, stalno se svađa sa nekim. Meni je prepričano kako se on ponašao pre dve-tri nedelje na sastanku sa Kondolizom Rajs. On je ušao, pristao je na sve, na Eulex na Kosovu, na jednu konstruktivniju ulogu države Srbije na Kosovu, pristao je apsolutno na sve, a onda je izašao sa sastanka i onako nadobudno rekao za RTS da je on njoj objasnio šta se dešava na Kosovu. Znači, on je mali prevarant, kao uostalom cela spoljna politika ove države, kao uostalom Tadićeva politika, to je politika prevare, to je Miloševićeva spoljna politika u smislu da ćeš ti otići, obećati sve, da ćeš zaustaviti rat, da će pčelice da lete i cveće da raste, a u stvari ideš da ubiješ 2.000 ljudi, to je Milošević radio svakodnevno. A ovi rade drugu stvar - sve ćemo mi da uradimo, dajte nam samo pare. Mislim da Jeremić radi neku vrstu lične promocije u slučaju Kosova, njega baš briga za Kosovo, verovatno nikad tamo nije ni bio, možda je bio jednom, ono, u nekom manastiru, popio dve rakije i otišao. Rekao sam ti da kad vidim Tadića i Vuka Jeremića zajedno mene to stvarno podseća na Slobodana Miloševića i Ivana Stambolića sredinom osamdesetih godina. Ovo je jedan mali ekstremno zli čovek koji samo čeka da se nešto desi. I ovaj Tadić koji u stvari ništa ne razume, koji ga pušta da vršlja i po stranci... Dobro, ne može čovek da ne kaže da su uspeli u onome što su hteli, dobili su taj dan na sudu, mi ćemo izložiti svoj slučaj i dobićemo presudu za godinu do dve dana. Ja, iskren da budem, imam čak i

razumevanja za DS u ovom slučaju, jer je to u stvari samo neka vrsta izlazne strategije za Srbiju sa Kosova. Možda to na koncu nije toliko ni loše, a nije ni mala stvar što na dan kada mi dobijamo, kad smo osvojili tih 76, ili koliko već glasova, Makedonija i Crna Gora priznaju Kosovo, priznali su pasoš. To ide potpuno normalnom dinamikom, jer su te zemlje na strani normalnog života. I mislim da će za godinu, godinu i po to savetodavno mišljenje postati pasé i da će možda neke zemlje sačekati sa priznavanjem Kosova, ali mnoge i neće.

Pozvali su me da gledam Obaminu i Mekejnovu konvenciju i ja sam se osećao stvarno, ali najozbiljnije, kao potpuna budala, iz prostog razloga što sedim na Obaminoj konvenciji, a posle i na Mekejnovoj, i razmišljam o Srbiji. Ti sad gledaš kako su Amerikanci, takvi kakvi su, moćni i bogami prilično razmaženi u svakom smislu, i finansijskom i u pogledu stila života koji je nešto skoro suprotno od evropskog, ne srpskog nego evropskog načina života. Gledam ih, sedim i razmišljam - bože, ja dolazim iz jedne zemlje koja je em dvadeset godina praktično u ratu, em smo se potpuno rašrafili na svim tačkama, a ne možemo da pređemo onaj minimum, da kažemo: napravićemo konsenzus i ti i ja i Koštunica i Tomislav Nikolić da je to u stvari ono što je opstanak ove zemlje. Znači, ti imaš jednu zemlju koja je tako mala, 7,5 miliona ljudi, to je tako jednostavno, trebalo bi da bude jednostavno u praksi, i gledaš ove ljude, stotine miliona, većina njih ima apsolutno problem sa rasom i rasnim identitetom zbog Baraka Obame, ali će mnogi glasati za njega zato što im je njihov stil života, njihov način života potencijalno ugrožen čim ta zagarantovano jeftina nafta, kojom možeš da se voziš po celoj Americi ogromnim skupim kolima, poskupi za jedan dolar. Kada se tržište nekretnina uruši za 3, 5,7, 12%, kada se desi nešto kao ovo što se dogodilo sa berzom ljudi počnu da se mobilišu, kažu: čekaj, čekaj, u redu Amerika, u redu crn predsednik, ali šta je sa mojim džepom?

I gledam ove ljude ovde, dvadeset godina samo što krepali od gladi nismo, što još nije ni isključeno, i dvadeset godina ti ne možeš da se odlučiš da je strateški cilj ove zemlje zapravo nekakva Evropska unija i Brisel. Ne mogu da razumem da je moguće živeti na jednom tako malom prostoru, gde si opkoljen Evropskom unijom, gde su svi ili u Uniji ili žele da budu ili će biti sutra u Uniji, a ti i dalje sediš i štrikaš kao neka baba taj svoj džemper, koji ne znaš ni šta će ti, šta ćeš sa njim, i čekaš u stvari da neko dođe i da kaže: izvini za Kosovo, izvini za

bombardovanje, izvini za sve to, evo ti 20 milijardi evra samo dođi kod nas, molim te, oprosti nam.

Samo da ne zaboravim pomirenje, ovo je sad jako zanimljivo. Znači, Boris Tadić je osvojio vlast, čestitam. I, kako da kažem, ja sam znao, svi smo znali da će krenuti naopako još one noći kad je pobedio. On je, čovek, izašao na onu terasu i rekao onim njegovim okupljenim glasačima, fanovima DS - ne, ne, nema zviždanja na pomen SPS i Miloševića, ne, ne, sada, od sutra pomirenje. Stvarno sam mislio da je to neko zezanje, ozbiljno, prva dva-tri dana ja sam mislio da će to biti samo nešto načelno, mi se principijelno zalažemo za pomirenje. Dobro, svi se, hajde, zalažemo, ali da će on stvarno to da baca na papir i da potpisuje pomirenje sa SPS, to mi stvarno nije bilo jasno. Zamisli da si ti mene tukla, maltretirala, opljačkala, ostavila me golog na ulici, bolesnog, nikakvog i onda se jednog dana nešto tu promeni i ja, takav nikakav, dođem kod tebe i kažem "ej, hajde da se pomirimo". Jebi se, hajde se ti idi pomiri sa njim, nemoj mene da miriš, ja neću da se mirim uopšte, ja s Dačićem uopšte neću da se mirim! Poenta je u tome da niko Tadiću nije dao mandat da nas miri, niko. Ako je on hteo privatno da se nađe sa Mirom Marković u Moskvi, mogao je, mogli su da odu na večeru, mogli su da idu u banju zajedno, mogli su da urade šta su hteli, ali nemoj mene da mire sa njima i nemoj da mi vraća ove ljude, jer onda... To je ono što je sa njim užasna opasnost i veliki problem - pomiri me sutra sa Mirom Marković javno i onda ćeš od mene za pet godina tražiti da se pomirim sa Legijom, jer je sve to naša istorija. Eto, ovi su izgubili Miloševića, mi Đinđića, možda je i Legija u stvari dobar dečko... Mislim, ne, to ne, hvala. Ne, hvala.

Imam neki organski otpor prema ideji da su oni svi jedan zajednički zločinački um, kako da kažem, to je kao kada je Vladimir Popović napravio slikovnicu sa onim slikama. Kad sam to gledao, rekao sam: ovaj čovek je ili potpuno lud ili potpuno u pravu. Jer on ih je u stvari dobro poređao tamo, oni svako sa svakim stoje u nekom uzročno-posledničnom odnosu. Najbolji dokaz za to je po meni bila promocija Koštuničine knjige. Tu se pojavilo sve što zna da gamiže, stvarno, tek kad sam ih video sve na jednom mestu i kad sam video njega kako drži govor, shvatio sam: to je Srbija u poslednjih šest godina, to su oni. Oni su potpuno ovladali sistemom. Mislim da je tamo bio, na primer, Dule Savić, Sveta Stojanović, znaš, sve neki ljudi koji ne bi trebalo nikakve veze da imaju jedni sa drugima, a u stvari su nekako svi tu, zajedno. Ta

grupa ljudi je stvarno užasno mnogo investirala u Vojislava Koštunicu poslednjih šest godina, oni su ga branili iako on nije bio odbranljiv materijal. I onda je on popalio te ambasade, puk'o totalno, doviđenja i prijatno, ali bi oni i dalje da se nađu zajedno, znaš ono, eto, da promovišu jednu knjigu i da se izljube i da se podsete šta je sve moglo da bude.

Kad naiđu mračni dani, ili kad ti neko na slikovnici poveže njihove glave, pomisliš ono što ti inače ne pada na pamet gledajući Vladu, potpredsednika i predsednika Vlade: da su ti ljudi stvarno napravili neku potpuno paralelnu strukturu moći u ovoj zemlji. Plašim se da ti neki Miškovići sa svojim Deltama, sitni biznismeni, krupni političari, sitni političari, krupni biznismeni, da oni svi čine neku celinu, i ideološku. Možda oni stvarno sednu negde u neku kafanu ili neki stan, zapuše neku prostoriju i kažu: e, 'ajmo danas da prodamo ceo energetski sistem Srbije Rusima. Znaš, to je očigledno došlo sa ubistvom Đinđića, taj hardcore se okupljao dok je on bio živ i pravio stvarno centralizovanu kampanju protiv njega. Mislim da 2002. i 2003. nisu mogli da nam priđu, da se pojave javno, a sada je jedan javni pravobranilac, drugi je u upravnom odboru... Pazi, onaj čovek iz Sartida, pamtili smo ga kao neko dno života, pokrao svašta, bio je haos kada je on otišao. Ne znam ni kako se zove... Matković, iz upravnog odbora železnice, na primer, a posle toga JAT-a, šta znam. Vraćaju nam se i formalno i neformalno, i kroz upravne odbore i kroz ta neka njihova tajna udruženja i ja se plašim, ako su oni potpuno ovladali ovde, da ćemo mi mnogo veći problem imati nego što to sad uopšte osećamo. Mislim da bi moglo nešto da se uradi sa ovom zemljom, da bi ono što je najgore moglo nekako da se popravi, ali ako ovako sistemski vraćaju one ljude koji su svojevremeno prouzrokovali smrt organizma, pa, onda ne znam šta mi očekujemo.

Ali još nešto je gadno s demokratama. Vidi ovu dvostruku zabranu okupljanja 11. oktobra ispred Filozofskog fakulteta. Oni su rekli ovako otprilike: s jedne strane, imamo jednu osu, na toj osi skroz levo postoje neki ljudi koji su, brate mili, dosadni - to smo mi, samo se nešto žalimo, ujedamo kao komarci, što ne boli ali mnogo svrbi, ipak im prosto smetamo. A s druge strane, na suprotnoj krajnjoj tački ose imamo, na primer, neonaciste. Tu negde do njih su Dveri, Obraz, 1389, Svetozar Miletić... I sad, mi smo, znači, nekakve tačkice na toj osi, a oni zauzimaju 90% prostora u sredini, sede, gledaju nas, gledaju njih, i

stvarno im je udobno. To je u suštini onaj sistem koji su dobro smislili sa Koštunicom posle ubistva Đinđića, oni su to napravili tako da je u političkom životu uvek bilo ekstrema, a Koštunica ispadao sredina, onako jadan, ljubak i pitom, najbolja opcija. Znači, tako oni grade svoju političku karijeru, i to je potpuno nenormalno. Skup neofašista, neonacista, neo-whatever, u subotu je u stvari postao tvoj i moj mali privatni fetiš, razumeš, kao 5. oktobar. Ko uopšte zna da je bio 5. oktobra, šta sad uopšte 5. oktobar predstavlja? Pa, nemoj da me podsećaš na 5. oktobar u trenutku kada se mirimo! Trebalo je na 5. oktobar u stvari da naprave i pomirenje, a da im mi kažemo: ej, izvinite što smo vas uopšte dirali 5. oktobra, mnogo smo se zajebali, trebalo je da vas pustimo, izgleda da bi bilo bolje. E, to je otrprilike to.

Imamo ove neofašiste, neonaciste tamo skroz desno, a ovi ljudi sa sredine ose nam kažu da je taj problem ipak predimenzioniran, jer u Srbiji ima možda 1.000 do 1.500 neonacista. To je u redu, ali ja se plašim da ima još između 30.000 i 50.000 ljudi koji su odmah tu do njih. I pojavila se grupa prevashodno mladih ljudi koji vode tu antifašističku akciju, niko ih nije zvao ni terao da izađu i kažu: e, znaš šta, meni je neprihvatljivo da neonacisti dođu ispred Filozofskog fakulteta. I onda se oglasila policija, valjda juče, da nam kaže: jeste, jeste, ove ekstremiste neonaciste zabranjujemo, ali ove antifašiste zabranjujemo. Pa, taj antifašizam je jedina tekovina koja nam je ostala od poslednjih 50 godina a koja je na istoj strani civilizacijske ulice kao Evropa, to je jedino što nam je ostalo! Znači, ti ne možeš da sediš u sredini i piješ svoj šampanjac i čaj i gledaš nas levo, navodno levo, koji se nešto tu mnogo nerviramo, i ove skroz desno, i da kažeš - u stvari, vi ste ista bagra, vi ste ista bagra koja prouzrokuje nemir u glavama građana Srbije u kojoj je sve tako lepo, zar ne. Znači, to je za mene rezultat: i 5. oktobar i ovi neonacisti su postali moj potpuno lični problem. Pa sad, ako se ti i ja dogovorimo da ćemo se organizovati i da idemo da se bijemo sa njima u subotu, što je već dovoljno nenormalna polazna tačka, dobro je. Ako se ne dogovorimo, pustićemo ih da trče po Beogradu, da idu ljudima na kućne adrese, da rade šta hoće, da biju koga hoće.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Kuzminović. Mi smo donele, Svetlana i ja, jednu poslovnu odluku kad je Peščanik u pitanju: nećemo više praviti igračkice poput one "ubacite Srbiju u Evropsku uniju", nego action man figure sa

likom Vuka Jeremića. Njemu se preporučujem i za savetnicu; moj prvi savet bi mu bio da protera pod hitno ruskog ambasadora iz Beograda zbog dvostrukih standarda ruske diplomatije. Naime, u znak solidarnosti sa srpskim narodom i u znak prijateljstva Rusi su nas pokrali preko Gasproma, a u znak prijateljstva prema princu od Monaka Albertu Putin je ovih dana poslao tim građevinara da mu naprave daču u bašti njegove palate tamo u Monaku. I ne samo to, nego mu je Putin poklonio dve slatkovodne foke, a nama ništa, ni flašu votke. Ne znam naravno šta će biti sutra u centru grada, subota je, videćemo. Ne znamo ni šta će još Jeremić da uradi, kako će još slaviti pobjedu i kažnjavati Makedonce, međutim, Tadić preko Jeremića ne pokazuje svoj stvarni bes prema Crnogorcima. On, predsednik, je kao onaj junak iz drama španskog pisca Kalderona, čiji ljubomorni muževi nisu ljubomorni zbog ljubavi i posesivnosti, nego zbog neke jogunaste i jadne časti, zbog inferiornosti. Bio je ovo Peščanik, čujemo se ponovo idućeg petka.

SVETLANA
LUKIĆ

BASKET SA DAČIĆEM

MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac,*

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista,*

SAŠA GAJIN, *pravnik,*

LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan vam želim. Stalno me kritikuju kako ništa pozitivno i lepo nemam da kažem, pa evo dve lepe vesti: napolju je divna jesen, a i predsednik je ove nedelje izabrao bolju ulogu. U maju je bio Spasilac, pa onda Ujedinitelj, pa Pomiritelj, pa Eliot Nes, prošle nedelje je bio malo Vili Brant, a malo Koštunica, dok je ovih dana u ulozi Konrada Adenauera, prvog nemačkog kancelara posle Drugog svetskog rata, koji je uspeo da jednu ratom razrušenu i osramoćenu zemlju obnovi i pomiri sa svetom. Naš predsednik je samo malo pobrkao redosled, pa je pre nekoliko dana Angeli Merkel otkrio da je kao mali sanjao da bude Vili Brant. A onda se ovih dana setio da bude Adenauer. Dakle, redosled je obrnut - prvo se odradi Adenauer, pa se zasluži Vili Brant. Sem toga, klečanje nije vežba za jačanje i oblikovanje prednje lože predsedničkih nogu.

SVETLANA
LUKIĆ

Samo pre nedelju dana Tadić i njegov verni sluga Jeremić sprovedili su Koštuničin Akcioni plan, dopunivši ga proterivanjem crnogorskog i makedonskog ambasadora. A šta je bio cilj tog političkog vriška? Pa, stara dobra osveta. A ko je obećao osvetu onima koji priznaju Kosovo? Koštunica. Sećate se da je Koštunica rekao kako je naša nacionalna obaveza da nanesimo štetu onima koji budu priznali Kosovo, i da je to najmanje što možemo da učinimo u ime nacionalnog dostojanstva. Nacionalizam je, dakle, opet počeo da tandrče. Mračni čuvari takozvanog nacionalnog dostojanstva povukli su se u zemlju Mordor, a došli su ovi blagoglagoljivi demagozi koji raskošno i raspevano demonstriraju neprijateljstvo, ali samo prema onima koji ne mogu da uzvrate. To slatko zadovoljenje, ta pučka svetkovina u Podgorici završena je razbijenim glavama. Uzdrмали smo Crnu Goru, slatka osveta je ostvarena i sada opet možemo da obavimo obredno pretvaranje Tadića u konstruktivnog i miroljubivog državnika koji nema ništa protiv Eulexa, a nadasve se gnuša nasilja.

Predsednik reče u intervjuu Novostima: kada ima anticrnogorstva, ja zvonim na uzbunu i kažem "stop", kada deca ne mogu na ekskurzije u Crnu Goru ili Srbiju, ja kažem "stop", kada poslanici kažu da crnogorski političari nisu bezbedni u Srbiji, ja kažem "stop". Ovo Tadićevo stopiranje se po njegovom predsedničkom mišljenju ne kosi sa proterivanjem ambasadora, ni sa desetercima o noževima u leđa i sličnim diplomatskim izjavama Vuka Jeremića. Naša reakcija je, kaže Tadić, tačno pogođena mera. Mera čega? Boris Tadić nam stalno govori, i mi smo se

težili da je to tačno, da je svojim zahtevom Ujedinjenim nacijama da se slučaj osamostaljenja Kosova iznese pred Međunarodni sud Srbija taj problem sa političkog prenela na pravni teren. Kako ga tako lako vratismo i u politički i u nacionalistički ring? Pa zar su stvarno mislili da će sve zemlje sveta, pa i naši susedi, čekati odluku suda i da neće, pod pritiskom ili bez pritiska, priznavati Kosovo? Naravno da je Tadić znao da glasanje u UN neće zaustaviti priznavanje Kosova. Prošle nedelje je samo demonstrirao, u ime svih Srba, osvetničku nemoć.

U stvari, razglabanje o svim razlozima našeg odgovora Crnogorcima i Makedoncima još i mogu da podnesem, ali jedno ne mogu - da čujem i jednu reč o odbrani nacionalnog dostojanstva. Kakvo nacionalno dostojanstvo?! Toga ovde više nema, potrošili smo ga u protekle dve decenije. Tadiću preostaje, ako hoće da bude Adenauer, da iz dana u dan, i tako godinama, on ili neko drugi, u tišini nešto radi, da hoda na prstima i pred svetom i pred nama, i da nam skromno saopšti šta je od uništenog popravljeno i šta je novo napravljeno. Ako ne bude radio tako, ovo će zaista postati mesto koje će se definisati kao stanište ljudi koji obitavaju u ljudskim nastambama smeštenim između nekih reka i nekih planina. Biće naravno onih koji će tvrditi da je to država, i u to ime će nastaviti ono što inače rade stotinama godina, da gone one koji misle da ta skupina ljudi ne treba da se gordi i da se naziva državom Srbijom. I šta će biti na kraju? Pa, možda nam se desi isto što i onim nesrećnicima koji su se pre nekoliko dana čamcem uputili iz Nigerije u Italiju. Na tom putu je njih trinaestoro živo bačeno u more. Njihovi sunarodnici, sapatnici i saputnici, optužili su ih da im donose nesreću, i pobacali ih. Niko od njih, ni živ ni mrtav, nikada neće videti Italiju.

Ivica Dačić je ove nedelje najavio potpisivanje sporazuma DS i SPS. Više nije važno, i nikada nije ni bilo, da li će Tadić i Dačić taj sporazum potpisati. Najgore se već desilo, da Demokratska stranka na tu blasfemiju uopšte i pomisli. Kada sam na početku pominjala Tadićeve različite role, zaboravila sam njegovo izigravanje Huana Karlosa, koji je na kostima španskih revolucionara pomirio Frankovu decu i decu Dolores Ibaruri. Ali, Huana Karlosa je postavio Franko, a ne La Pasionarija. U srpskoj varijanti, Huan Karlos bi bio Dačić, a ne Tadić. Tadić se dobrovoljno prijavio, u ime svih nas koji smo rušili Dačićevog šefa, da poravna Miloševićeve grobove. Morao je malo da sačeka, da kasnije zaigra basket sa Dačićem. Morao je da se seti da je i Pikaso dozvolio da se njegova Gernika vrati u Španiju tek kada Španija postane stvarna

demokratska zemlja. I, Gernika je zaista vraćena u Madrid mnogo, mnogo godina posle krunisanja Frankovog naslednika.

A šta nam ovih dana radi ministar policije? Pod pritiskom javnosti zabranio je fašistički skup i mnogi su požurili da pohvale ovaj njegov gest, jer smatraju da je racionalno i konstruktivno posmatrati i ocenjivati nečije gestove, a ne uvek govoriti o ljudima kao o zadatim i nepromenljivim likovima. U redu, ali šta je uradio Dačić ovih dana? Dačić je imenovao nove savetnike. Vladeta Divca je pozvao da ga, kao svetski čovek, savetuje o - sad pazite ovu lepezu Divčevih obaveza - spoljnjoj politici, dijaspori, sportu i humanitarnom radu. Vidim da se većina medija sa simpatijama bavila ovim Dačićevim savetnikom, ali drugi savetnik je mnogo važniji i mnogo zanimljiviji - to je advokat Toma Fila. Taj čovek je postao Dačićev savetnik za pravna pitanja, Hag i evropske integracije. Prvo, koliko mi to vlada imamo, pa da svako ima svoga ministra spoljnjih poslova, pravde, sporta i rasonode, Haga i humanitarnog rada? Drugo, zar će ministra policije o saradnji sa Hagom da savetuje čovek koji je bio uz Miloševića kada je hapšen, čovek koji je po sopstvenom priznanju prijatelj i Karadžića i Mladića, čovek koji je iz advokatske radoznalosti branio šefa DB Radeta Markovića? Dačiću ostaje samo da sačeka da iz zatvora izađe Rade Marković, pa da ga imenuje za savetnika za bezbednost. I da kaznu odsluži Milanović, pa da i njemu da kancelariju savetnika za odnose sa javnošću. I družina će opet biti na okupu.

Kažu da je Zemljina kora debela jedva 30-40 kilometara, a da se ispod šest ili sedam hiljada kilometara nalazi gusta magma koja ključa. Takozvana proevropska Srbija je pokazala ovih dana da je tanka kao ta zemljina kora, i da na najmanji poremećaj puca, i tada pokulja magma na kojoj plutamo decenijama. Kada smo kod magme, gledala sam pre neki dan dokumentarac o Jeloustonskom parku i slušala geologe koji kažu da nije pitanje da li će, nego kada će Jeloustonski park eksplodirati i kada će iz utrobe zemlje pokuljati toliko lave da će to biti kraj civilizacije kakvu poznajemo. Kalendar drevnih Maja se završava 23. decembra 2012. godine, ali ko će njih da uzima za ozbiljno? Da su toliko pametni ne bi izumrli nego bi se i dan-danas izležavali i surfovali po obalama Jukatana.

Na početku Peščanika slušate pisca Marka Vidojkovića. U poslednjih nekoliko intervjuja se slabije razumemo, kao što je slučaj i sa još nekim

od naših stalnih sagovornika. Pokušavamo da vidimo o čemu se radi, da li smo i zašto odlučili da menjamo odnos prema ovome što živimo. Da li su neki od nas prežalili ovu zemlju, ali nastavili da se ponašaju kao da se nešto bitno i, što bi rekli pravnici, u razumnom roku još može popraviti, a neki drugi rešili da se posvete samo sebi i da na udoban i smiren način prožive život i dočekaju svoj 23. decembar 2012. godine? Slušate Marka Vidojkovića.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Mesec dana pre izbora dobio sam neku dojavu da DS nešto pregovara sa SPS, ali me to na kraju opredelilo, pa sam sve listiće na izborima napravio nevažećim. Tačno sve ono zbog čega sam prežvrkao listiće dešavalo se posle izbora i dešava se i sad. Obesmišljena je srpska politička scena, a na to je kao šlag na tortu došlo i cepanje Srpske radikalne stranke. Tako da se u ovom trenutku politikom prosto ne bavim, čak ni iz krajnje bizarnosti. Nije mi interesantno. Kao kad propadne domaći fudbal, pa ti više uopšte nije interesantno da gledaš te bedne timove kako igraju jedni protiv drugih pred praznim tribinama. Ovaj sistem je očigledno doveo do toga da i političari sad imaju prazne tribine, i mislim da su sada svi potpuno isti, apsolutno svi. Kao jedan odvratan šlag na jednu gnusnu tortu dolaze sada svi ti paktovi i svi ti zarad evropske budućnosti Srbije napravljeni kompromisi, sva manjinska podržavanja, većinske koalicije u Beogradu, pa onda dodatna podržavanja ionako većinske koalicije u parlamentu. Sve to je, ma koliko apsurdno zvučalo, jasan signal da se ova država promenila i krenula u drugom smeru. Taj smer je očigledno formalno i banalno proevropski - mi smo zemlja sa jednim diskutabilnim kapacitetom za štošta - ali ono što pravi istinsku razliku u odnosu na nekoliko godina unazad je činjenica da se više ni ne sećamo devedesetih. Sada su u ovoj zemlji zaista vidljive rupe, prazan prostor u koji ljudi samo smelo treba da ulete. Samo moraju da znaju da ne smeju da budu razmaženi. Od ove države nikad ništa nismo dobili, samo nas je uništavala. Iluzorno je očekivati da će sad odjednom, ma koju vladu imali, da počne strastveno da radi za svoje građane. Nijedna država ne radi strastveno za svoje građane, nego radi za vladajuću klasu, zbog toga i postoje države. Tako da se bojim se da će se dosta ljudi naći na vetrometini nekih bivših radikala i nekih bivših LDP-ovaca, ostrašćenih, i da više neće imati čak ni koga zdušno, ljudski da mrze. I sad, kad zapravo nema više nikakve razlike između naprednjaka i DS, DSS, SPS i G17 - a ko zna, možda u jednom trenutku

i LDP. Znači, tako je kada nema neke drastične razlike i ne može ništa strašno da se desi.

Ova dvojica, Tomislav Nikolić i Vučić, pretvoriše se preko noći u nešto što je pojelo sve glasove Koštunice u najavi. Znači, to su ljudi koji očigledno rade posao sve ovo vreme, sad je jasno zašto su sve vreme bili tako jaka opozicija, zašto su sve vreme izbegavali da uđu u vlast - zato što im je koristilo. Jednostavno, oni su sad odradili svoju finalnu ulogu, razjebali su tu stranku na dva parčeta i više niko ne sme da se usudi da se upita šta se to, do đavola, desilo? Jer, dovoljno je samo da pogledaš šta se dešava radikalima i izgledaćeš sebi kao velika budala.

Status kandidata za Evropsku uniju je nešto što bi moglo da smanji moć tajkuna i monopolista i da tržište, ipak, postane deo velikog evropskog tržišta. To je ono što ovoj zemlji u ovom trenutku fali, zato što i dalje jedna šačica drži sve. Ali ni to sve nije više kao u doba Slobodana Miloševića, jer dolaze neki drugi ljudi koji nešto pokušavaju i počinju da rade i niko ih u tome ne sprečava. Opet, naravno, pričam o Beogradu. Ostatak Srbije će morati da sačeka da se svi uvere da je tu sve krenulo po dobru, pa će onda verovatno i neki drugi gradovi da dobiju neki svoj Fiat ili neko slično sranje, i onda ćemo da budemo svi srećni što polako, eto, ulazimo u Evropsku uniju na jedan klasičan kapitalistički način, od čega nema bežanja. To je očigledno budućnost ove zemlje. A sad, ako kolektiv, koji je retko čega svestan, nije svestan šta mu se sprema, onda jedino preostaje individualac, čovek koji će sam da oceni kakav je njegov život i kakva zemlja oko njega i koji su njeni kapaciteti. I da li zaista treba u ovom trenutku i dalje trubiti o tome kako "čim završim faks idem odavde" ili "samo da mi se ukaže neka prilika, pa da idem odavde", ili možda ipak treba sestati i razmisliti kakva je ta zemlja u kojoj si se rodio? Hoćemo li da je prepustimo vucibatinama i ološu? Pogotovo što tim vucibatinama i ološu biološki dolazi kraj pre nego moje generaciji, a kamoli nekim mlađim generacijama.

Politički angažman je, ja mislim, obesmišljen upravo političkom situacijom. Znači, politički angažman na kakav smo navikli nije moguć. Evo, ja sebe hvatam kako u *Peščaniku* ne mogu da budem ostrašćen kako sam bio, besmisleno je. Mogu da se dernjam, ali nije to više upereno ni protiv Koštunice, ni protiv bilo koga konkretno, nestao mi je neprijatelj. Jedini zaključak koji mogu da izvučem je da ne mogu da se bijem protiv nevidljivog ili nepostojećeg neprijatelja, što znači da

je ceo koncept koji mi je naturen i koji je meni u glavi bio prirodan, koncept političke borbe i političkih javnih nastupa, sad srušen. Došli smo do apsurdna da policija štiti učesnike antifašističkog skupa, a hapsi neonaciste, znači, policija je uradila jednu normalnu stvar. I sad, mi možemo da se nerviramo što je Ivica Dačić ministar policije i možemo da znamo da je to reklama za policiju i za ovu Vladu, zbog svega možemo da se nerviramo, ali eto ko se i kako se upecao. To ljudima treba da govori samo jednu stvar: da su se promenila pravila igre tako što su se političke tenzije u društvu namerno smirile i da se narod polako ali sigurno ubacuje u okove jednog sasvim drugačijeg represivnog društva nego što je bilo ovo na koje smo navikli, a to je kapitalizam.

Dosta godina smo proveli bukvalno se baveći politikom, mi, obični ljudi, gomila običnih ljudi, koja nije bila dužna to da radi. Energije i vremena i svega živog je uloženo da bismo došli do nekih promena, a sad, ti koji si sve vreme samo u tome učestvovao iz dana u dan se sve više pitaš - dobro, je li mene neko ovde zajebavao? Odjednom se pitaš da li neko drugi ovde u stvari vuče konce, pri čemu smo mi možda stvarno svi pioniri, što uopšte nije ni retkost ni novost u razvijenom kapitalističkom društvu. Samo ako pogledaš kako funkcionišu Sjedinjene Američke Države, svetska velesila, tebi je jasno da sutra može da se uzdrma planetarni ekonomski sistem da bi ona ekipa koja štampa dolare mogla da ugura još malo love u svoj džep - pa, šta onda da očekuješ od Srbije? Znači, ili ćeš biti revolucionar koji će da se bori protiv vetrenjača i koji će da menja čovečanstvo ili razvijenu zapadnu civilizaciju, a ljudi koji žive u njoj nisu ni svesni da ona treba da se menja, ili ćeš da počneš od svoje sredine i, pre svega, od svoje porodice i sebe samog. Meni bi bilo licemerno da idem da propovedam nešto drugo s obzirom da sam ja uspeo zaista sâm svojim radom da ovde, od nečega što navodno ne donosi novac, mogu mesečno da zarađujem sasvim solidno. Ja sam samonikao i ne mogu ja, koji imam platurinu koja je veća i od dobrog dela plata u raznim državama u Evropskoj uniji, ne mogu da pričam ljudima da treba da idu odavde, bio bih idiot. Kad znaš da ti se prodalo 20.000 knjiga u tvojoj zemlji, što je retkost u bilo kojoj zemlji u regionu, ti znaš da postoje neki ljudi na koje si ti uticao svojim knjigama. I znači da je tvoj rad, koji je opet rad na polju umetnosti, znači, najveći mogući doprinos koji ti se maksimalno isplatio.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali ima mnogo više profesija koje zavise od toga kako funkcionišu država. Ne može neko ko, recimo, ima privatnu pekaru dobro da radi ako je poreski sistem loš, on je prosto zavistan od države, mnogo više nego ti.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Ako je neko bio politički ostrašćen, to sam bio ja. Jebeš mi sve, cela politička elita se sad upire ka Evropskoj uniji uz manje ili veće uslove. To je farsa za koju svi znamo kako će u jednom trenutku da se završi. Kako ja da se bavim Crnom Gorom i njihovim priznanjem Kosova kad je meni to sve od početka do kraja farsa, od 1999. do danas? Smešni smo i mi zato što im izbacujemo ambasadora, a ovim jačima ne smemo, smešni su i oni zato što dan posle te rezolucije u Ujedinjenim nacijama, čim ih neko klepi po glavi, priznaju Kosovo, i jedni i drugi. To je sve jedan odvratni apsurd, to je sve režija onoga ko je okupirao Kosovo, to su Sjedinjene Američke Države. I sad mi treba da se ovde trsimo i da se ljutimo na Crnogorce, a ni od nas ni od Crnogoraca ništa živo ne zavisi, jer nije problem u tome. Opet se vraćamo na ono: hajde da se bijemo između sebe. Jebote, koliko ćemo puta da budemo budale i da se porokamo između sebe čim nam neki Amerikanac baci kosku? Ili Rus, jebe mi se, ko god, bitno je da je mnogo veći i jači od nas. Nama samo bacaju koske, i u svakom slučaju su na istoj strani, i Rusi i Ameri.

SVETLANA LUKIĆ:

Misliš da od nas ništa ne zavisi?

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Mislim da od ove države ne zavisi...

SVETLANA LUKIĆ:

Da, ti govoriš o globalnom pogledu, ali ja ne verujem da je bilo ko u Beloj kući i u Kremlju mnogo zainteresovan da li ćemo mi doneti zakon o diskriminaciji, da li ćemo upristojiti sudstvo...

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Kremlj i Vašington zanima samo da se mi koljemo sa Crnogorcima oko Kosova. Ja bih voleo da ljudi shvate da imaju jedan život i da razmisle dobro da li će ostatak tog života potrošiti mrzeći Crnogorce, ili nekoga zato što je radikal, ili će možda ostatak svog života potrošiti tako što

će, recimo, pokušati da naprave porodicu, pokušati da urade nešto od svog života, i onda se iz tog ugla boriti za sebe i za svoj život. Ne kroz stranačka i međunacionalna klanja i probleme. Jasno će se osetiti pravi incident ako se pojave pravi neonacisti, tj. nacisti. Sad slušamo kako javni tužilac traži zabranu Nacionalnog stroja, a to je opet isto ovo o čemu sam pričao - to je Dačićev špalir policije oko antifašista, to je uhapšeni gradonačelnik Zrenjanina, to je zabrana Nacionalnog stroja... Znači, šta ja kao građanin mogu da kažem? Okay, zabranite onda i ove, i one, i one druge, pošto nije samo Nacionalni stroj problematičan, ima tu još degenerika. Političkoj eliti kao što je bila ona Koštuničina super su odgovarali ti mali desničari degenerici, tako da zaista ne znam šta će oni ovima sada, ni šta će Ivici Dačiću. Čovek ima problem jer hoće da skine sliku Milana Nedića iz kancelarije. Znači, jebote, kad si stigao dotle? Koji će kurac slika Milana Nedića u kancelariji Ministarstva, zaista, ko je to uopšte tu stavio? Sad meni treba da mi bude žao Ivice Dačića, jer ga napuštavaju u nekim degenskim novinama zato što hoće da skine sliku heroja Milana Nedića! Zato je sve to farsa i meni je sve to smešno. Svedeno na ličnosti, svedeno na imena to sve je još samo stvarno smešno, jer ne možeš da nađeš više razliku između njih.

SVETLANA LUKIĆ:

Recimo, to ti je dobar potez, ali mi nisi zapužio usta da kažem - a, izvini, po kojoj logici ti biraš Tomu Filu za pravnog savetnika i Vladeta Divca za savetnika za spoljne poslove, otkad su to spoljni poslovi u resoru policije? Ali, Marko, i u Severnoj Koreji ima verovatno nekih srećnih porodica, ali sumnjam da si ti, kao i mnogi od nas, takav čovek da možeš da živiš svoj privatni život, da budeš zadovoljan, dok se ljudi oko tebe krše, slomljeni su, izgubljeni. Ipak smo mi valjda neka društvena bića.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Ja mislim da je najlakše ugušiti nečiji glas tako što ćeš da ga pustiš da štekće i da laje u prazno. Znači, najmutaviji ćeš da budeš ako ćeš sada i dalje da se kolješ oko nekih stvari koje očigledno više nisu na trpezi javnog života. Stvarno mi je pun kurac da ponovo pričam neke stvari, baš zato što sam se toliko puta israo sebi u usta pljujući ovoga, pljujući onoga, a oni se samo prespajali, pravili rokade. Kada ispucaš svo pljuvanje na logičkoj bazi ostane ti samo pljuvanje na ostrašćenju bazi. Toliko je celo društvo ogrezlo u korupciju i nemoral, kako ja sada mogu

da menjam celo društvo, ja? Mislim, zapravo, da ljudi moraju da budu mnogo kuražniji, da moraju da budu mnogo hrabriji, da nisu ni svesni koliko mogu da postignu samo ako nemaju poštovanja prema institucijama i prema sistemu koji im je nametnut. Znači, ne smeš da postaviš kao Sveto pismo nešto što ti je dala neka protuva. Mnogo mi je draže što sam za ovih deset godina nešto napravio nego da sam sedeo i pokušavao da promenim državu, a vidim da ne ide na takav način na koji sam ja umislio da je moguće menjati je. Nije moguće, zato smo se uvek zavaravali kad izađemo na ulicu da nas je 500.000, a bilo nas je 50.000, uvek smo se zavaravali da smo mi većina, a nismo, jer uvek, i sada, moji rođaci iz Aleksinca glasaju za radikale. Mislim da će i sad pored živih narodnjaka i dalje glasati za radikale, ti iz Aleksinca. Jebote, a ja ih volim, to su moji rođaci, šta da im radim, jednostavno ljudi ne mogu da skapiraju mnogo toga. I dalje ogromna većina ljudi po nekoj inerciji traži svađu, lakše im je da mrze nego da rade.

Neću ja više da žrtvujem svoj život ni za koga. Koliko energije i vremena mi je oduzimala borba i nerviranje oko stvari koje mi se sada smeju u lice, i oko političara i političkih stranaka - sada mi se svi oni zajedno, iz parlamenta, iz Vlade i iz Gradske vlade smeju u lice. To je trošenje života, dovoljno je da ti Ivica Dačić ili bilo ko od njih oduzme 5 minuta dragocenog vremena tokom jednog dana, da te zablokira na 5 minuta, i ti si pukao. Na taj način ljudi žrtvuju život, nerviraju se, hvatam ih i dan-danas kako sede, gledaju Nije srpski ćutati i čupaju kosu. Zaista mislim da trenutno nema velike razlike između patološke mržnje Grobara i Cigana i LDP-ovaca i radikala, a besmislene su, obe mržnje su kontraproduktivne, ne donose ništa dobro. Znači, mora neko prvi da posustane, ono, kao, pametniji popušta, hajde da vidimo ko je pametniji, da popustiš i da prosto ostaviš taj prazan prostor koji je uludo godinama trošen za svađe koje nisu imale rezultata. Da je išta od ovog našeg larmanja, od svih borbi, od svih uspinjanja imalo rezultata samo po sebi, pa hajde i da kažeš da je u redu. Jok, oni te preveslaju, oni naprave dil sa SPS. Pa, jebote, ala smo bitni, u pičku materinu, svi mi koji smo se borili i koji smo se upirali! To je samo znak da smo bili na nekoj vrsti stranputice, što nije ništa strašno, svaki dan si, brate mili, na nekoj stranputice, ali bitno je da provališ u jednom trenutku kako da nastaviš tu borbu za bolji život, i svoj i ljudi neposredno oko tebe. Šta ja mogu da radim? Ja bih najradije uhvatio i to motkama isprebijao, ali kako? Doći će Ivica Dačić i uhapsiće me.

Ipak sam ja najviše uspeo da napravim za vreme vladavine Vojislava Koštunice, a to meni znači samo jedno: da sam ih zajebao i da sam jači od svih njih. I zato meni političari ne znače više ništa, zato ne mogu nijedno ime da zaokružim, zato što sam ja mimo svih jebenih političara uspeo da napravim od sebe ono što sam napravio, ja sâm. Tako da me boli kurac, stvarno, za sve i jednog političara u ovoj zemlji, ja sam sebi dokazao da mi oni ne trebaju. To što sam najviše napredovao u doba Vojislava Koštunice ne treba shvatiti tako da je Vlada Vojislava Koštunice bila dobra, nego treba shvatiti da sam ja jedan veliki car. Ja sam prestao da budem idealista onog momenta kad mi se na ličnom planu smučilo, kad nisam više video svrhu. Neću ja sad da budem budala koja će da se nasanka i da nastavi da poštuje stare paterne političkog ponašanja, ako se meni crta da će LDP da podrži manjinsku Vladu SPS i DS u Beogradu. Ej, znači da smo sa našim idealima otišli u tri pičke materine, treba da se promene naši ideali u glavi, za koje smo se složno borili, i ljudi koje smo podržavali, a to su političari. Ne funkcioniše to tako, očigledno ljudi treba da se bore za neke druge ideale. To je prvo što sam sebi rekao, i kad sam skapirao to i kad sam to u sebi prevazišao, negde baš oko parlamentarnih izbora, tada sam počeo javno tako i da govorim. Ja sam za jednu normalnu i pametnu osobu predugo bio ostrašćen.

Jedina poteškoća je u tome kakve nas je zatekla 1990. godina. Nije isto da li nas je 1990. zatekla sa 15 godina, ili sa jednom, ili sa 30 godina. To je presudno uticalo na ono kakvi su ljudi sada. Te starije generacije su, nekako, kolateralna šteta svega ovoga što se desilo, najgore žrtve, njima je oteto dvadeset najboljih godina života. Naravno da će da bude nadržkan, naravno da će da bude besan, naravno da neće hteti da pusti, ali ja prosto ne znam kako da im se pomogne, jer je to što ih je uništilo mnogo jače od mene ili bilo koga drugog ko može da im kaže "ej, ljudi, sad je sve cool". Šta ga boli kurac što je tebi cool, šta imaš, 33 godine, ja sam radio kad mi je bilo 33 godine. To je normalna reakcija nekog starijeg. Nećeš imati pet puta 33 godine, imaćeš samo jednom. Neko ko je imao te 33 godine 1991, pa naravno da će da bude nadržkan i naravno da prosto neće hteti da pusti ono za šta se borio tolike godine, pa makar kao ja jasno video da su nas sve zajedno zajebavali. Prosto, možda je nekome teže da se prilagodi novim okolnostima. Nema gore stvari od promene sistema, a naša promena sistema traje dvadeset godina. Kod Slovenaca je to trajalo jedan dan. Jedini recept je da ljudi pokušaju da uživaju u životu što više, bukvalno od, evo, ovog trenutka.

SVETLANA LUKIĆ:

Početak idućeg meseca počće Sabor Srpske pravoslavne crkve, na njemu će vladike izgleda raspravljati o izmeni crkvenog Ustava, a cilj je da se izabere novi patrijarh, jer patrijarh Pavle izgleda neće dobrovoljno da im prepusti tron. Malo je rizično da ponovo neko falsifikuje patrijarhov potpis zelenim penkalom, što se inače dešavalo, pa se sada po svemu sudeći i dele egalističkim, a ne kriminalnim putem. Bitka za mesto patrijarha Srpske pravoslavne crkve traje. Jedan od kandidata, mitropolit Amfilohije, prošle nedelje je na neki način predvodio demonstrante u Podgorici, ali, kaže, nije ih pozivao na nasilje, samo je pevao Ječam žela kosovka devojka i recitovao Njegoša. Slušala sam jednom mitropolita kako se ruga Đukanoviću i naziva ga lažnim carem Šćepanom Malim. Šćepan Mali jeste bio lažni car, ali je tokom svoje lažne vladavine uveo sud, počeo popis stanovništva i počeo da gradi puteve, a onda su ga ubili. A sad se iz prijateljske, susedne i samostalne Crne Gore vraćamo u Srbiju, ali preko Italije. Italijanski premijer Berlusconi često je u svojim TV-nastupima okružen polunagim lepoticama, što je pomalo narušilo njegov imidž u katoličkoj Italiji i njegovi saradnici su odlučili da to nekako isprave. Doneli su odluku da se retušira slika venecijanskog majstora Dovanija Batiste koja visi na zidu iznad stola italijanskog premijera. Slika na kojoj je prikazana devojka vidljivo raskošne lepote postala je čednija jer su joj preko grudi naslikali veo. Taj apsurdni, besmisleni gest je naravno naišao na osudu u italijanskoj javnosti, a u Srbiji usred Vlade visi slika na kojoj je jedan kvisling. Slušate Mirka Đorđevića.

MIRKO ĐORĐEVIĆ

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Trebalo je da ministar unutrašnjih poslova Dačić izrazi čuđenje - eto šta smo dočekali - što se u Vladi Srbije, u istorijskoj dvorani, nalazi slika armijskog generala Milana Nedića kao predsednika srpske Vlade. Milan Nedić nije nepoznata ličnost. On i brat mu Milutin napisali su uoči Drugog svetskog rata jedan dokument, manifest nazvan Homogena Srbija, koji su tvorci Memoranduma bukvalno prepisali. U tom dokumentu od petnaestak strana stoji, između ostalog: sa Hitlerovom pobedom stvaraćemo Srbiju, Jugoslavija treba da ide u mutnu Maricu, Makedonija ne postoji, Crna Gora ne postoji. Nedić je bio načelnik Generalštaba, nije on bio nikakav predsednik Vlade, on je kvisling. Dva su momenta ovde važna. Zar je trebalo da nam ministar policije to otkriva? A ništa nije otkrio, odmah ću vam reći, ta slika tu stoji godinama. I pazite, i Dačić je pokušao da objasni stvar, "kao što

znate, to je političko pitanje, to nije posao za policiju". Imam jednu primedbu, vrlo važnu čini mi se: to jeste političko pitanje, ali bogami, to je pitanje i za policiju! Jer, postoji generalni sekretar Vlade koji mora da vodi računa o ugledu zemlje, o ugledu prostorija, o ugledu Vlade. Da nevolja bude veća, slika kvislinga nalazi se na sredini povorke velikih istorijskih ličnosti koje su stajale na čelu srpske Vlade. Na prvoj slici u toj dvorani je časno ime prote Matije Nenadovića, koji je bio prvi naš predsednik Vlade. To časno ime stoji na početku, u sredini je Milan Đ. Nedić, kvisling, a pred kraj tužne povorke Zoran Đinđić. Svi u istoj Sali. A sad će valjda okačiti i Koštunicu. I još se, dakle, razmišlja u javnosti ko je tu sliku okačio, što uopšte nije nikakva tajna, zna se za čije vlade je to urađeno.

Oglasili su se doktor Čavoški, za koga je to nedodirljiva ličnost i veličina, kao i Siniša Kovačević, pisac drame Đeneral Milan Nedić, a to je literatura koja pokušava da od jednog kvislinga načini na sceni tragičnog junaka iz antičke tragedije, što je ravno besmislici. Oni javno prete da neće dozvoliti nikome, pa ni Dačiću, da skida tu sliku, njima je to ikona, čovek koji je bio ubeđeni Hitlerov pristalica, koji se obraća ljudima više puta preko Radio Beograda i do poslednjeg dana, molim vas, do 1. oktobra 1945. godine on priziva Hitlera da pobedi saveznike! A gospoda u Beogradu, učeni akademici, zvanično podnose zahtev za njegovu rehabilitaciju, u sudsko-pravnom smislu reči. Čitam ovih dana knjigu jednog doktora i psihijatra, člana Srpske akademije nauka i umetnosti, koji je u jednom listu označen i kao profesor patristike, učenja crkvenih otaca - on piše da postojbinu svoje duše još kao dečak našao u Srbiji Milana Nedića, i peva Nediću himne. A ta gospoda izgleda nikad nisu ni prošetala do Starog sajmišta, iako to nije daleko od SANU, da vide desetine i desetine hiljada imena i prezimena Srba, Jevreja i Roma koje je Nedićeva policija pod pokriveljstvom Nemaca ubila. Pri tom, najveći broj ubijenih su - pazite dobro - Srbi! I sad me gospoda ubeđuju da je to ikona pred kojom se treba pokloniti. Nije ovo, znate, samo politički skandal, ovo je i kulturni skandal, ovo je istorijski skandal. Molim vas, da vam pomenem jedan detalj, jer ovde izgleda nikoga ništa ne zanima: kad su Nemci uz pomoć Ljotićevaca i famoznog načelnika štaba Ljotićevog Srpskog dobrovoljačkog korpusa, Marisava Petrovića, pobili đake u Kragujevcu, znate li vi ko je sutradan stigao u Kragujevac? Predsednik - tako se potpisivao predsednik srpske Vlade, Milan Đ. Nedić - i nijednom rečju nije pomenuo taj događaj, nego je prisustvovao nekom osveštenju raonika i pijuka. Upravo tako, ne

šalim se. Ni rečju nije pomenuo hiljade i hiljade ljudi koji su tada pobijeni. Treći momenat za koji niko neće da zna: izbeglička vlada Kraljevine Jugoslavije u Londonu na svojoj redovnoj sednici osudila je Nedića za veleizdaju i zapretila mu smrtnom kaznom, jer služi Nemcima i uništava srpski narod. Ako se u crkvi, da dodam i to, vrše pomeni njemu i Ljotiću, oni mogu imati smisla samo privatno, u okviru porodice, ali kad crkva to čini javno ona se, nažalost, i sama uključuje u jednu rabotu koja nikuda ne vodi. Nedić se ne može oprati ničim.

Cela ova zгода o kojoj sam govorio i naveo neke činjenice je u funkciji tog njihovog pomirenja, koje je, po mojoj skromnoj oceni, potpuno neiskreno, pa ako hoćete, s obzirom na ovo o čemu sam govorio, i nemoguće. Znae ona dva uslova koji važe za Hute i Tuće, koji moraju biti ispunjeni da bi došlo do pomirenja: pomirenje se kao proces mora otvoriti u istini i na istini. A meni se čini da je ovo pomirenje fingirana politika metiljave neodlučnosti. Pa, ne možemo se mi nad streljanim đacima u Kragujevcu pomiriti, a da ne kažemo ko su, šta su, ko je to uradio. Ako mi ne budemo rekli sve do kraja, šta je to bilo, kakav je to bio projekat, ako se to ne raščisti ne može biti ni govora o pomirenju, tim pre što će ono delovati kao smešna fraza. Dobronamernim frazama su popločani putevi koji vode u pakao, to je poslovična istina.

Osvrnuću se još na jednu pojavu - molim vas, za poslednjih godinu i po dana ja sam 77 puta našao reč "klerofašisti" u medijima. Neko u javnosti hoće, ali i neko - a na tome je glavni akcenat - u Srpskoj pravoslavnoj crkvi da ona dobije imidž nekakve fašističke institucije, što ne uopšte odgovara istorijskoj istini. Za vreme Drugog svetskog rata mi jesmo imali nekog ludog monaha Mitrofana Matića koji je pevao koračnice Ljotićevim vojnicima, ali taj isti Dimitrije Ljotić, kome danas srpska crkva služi pomen, dva puta je 1941. bukvalno zabio nož u leđa Srpskoj pravoslavnoj crkvi optuživši je u svom glasilu Naša borba da služi komunistima i da podstiče antifašistički otpor. To su dve odvratne denuncijacije. Kad je izbio Drugi svetski rat i kad su Nemci rasparčali našu državu, Srpska pravoslavna crkva je imala 21 episkopa. Petoricu su, držite me za reč, ubili fašisti, a 370 sveštenika i monaha pali su kao svesni, ubeđeni antifašisti. Kad to nekom danas pomenete u crkvi, odgovore vam: pa, šta je to bitno, komunisti su nas prešli. Kome to danas u crkvi, Srpskoj pravoslavnoj crkvi odgovara da ona ima fašistički imidž, kome? Izgleda da nekome odgovara - jednom delu jerarhije koji je izmislio nove ikone, to su Karadžić i Mladić, Obraz i slične grupe. To su gubitnici ili sinovi gubitnika u desetogodišnjem

ciklusu Miloševićevih ludačkih balkanskih ratova. Oni sa pravoslavnim krstom i ikonom slave Himleru rođendan! Kad nekog ozbiljnog čoveka u našoj crkvi zapitate "pa, na šta mu ovo izađe, da ovi nose pravoslavni krst i ikonu Nikolaja Velimirovića, a slave rođendan rajhskancelara Hajnriha fon Himlera?", razumni ljudi u crkvi odgovaraju "mi tu ništa ne možemo, ludilo je zahvatilo i društvo i crkvu i ja se slažem s tim da je to ludilo". A to ludilo ne prolazi brzo. Sinoć gledam - u Crnoj Gori sveštenici Srpske pravoslavne crkve rade ono isto što su radili od Gazimestana naovamo i upliću crkvu u to besmisleno, deveto valjda po redu, događanje naroda. Kuda vodi to što sad popovi poliveni suzavcem padaju po ulici, šta ćemo time dobiti? Unapred se zna rezultat: ništa. I slovima: ništa.

Kada je u pitanju Kosovo, Artemije, evo, sedmi put optužuje Tadića za veleizdaju, sedmi put, zato što nije sa vojskom krenuo na Kosovo da ga vrati. Amfilohije je, to je činjenica, ipak rekao dve važne stvari. Prva je da crkva mora saradivati sa postojećim vlastima, ona je to vekovima činila. Otuda se u javnosti sticao utisak da je on neka mekša struja. Sinoćnji događaji, međutim, pokazuju da to nije tako. Kad se govori o ovim strujama ne treba gubiti iz vida da je izraz "golubovi i jastrebovi" samo lepa figura, što se tiče nacionalnog projekta svi su oni jastrebovi. Druga nevolja koja sada potresa našu crkvu u širem kontekstu pravoslavlja. Pođimo od Grčke. Nedavno je grčka Vlada počela da se trese, potpredsednik podneo ostavku, Vlada je u krizi. Pravoslavni monasi i zlato prodaju na Svetoj Gori, nečasno su trgovali, prodavali delove zemljišta koje inače pripada državi i zaradili na tome 138 miliona evra. Našu crkvu potresa afera s građevinskom firmom Rade Neimar. Da paradoks bude veći, mitropolit Amfilohije je otkrio čija je to firma i kako je poslovala - ona pripada vladici Artemiju. Sad kad treba ispitati kuda ide taj novac pokazalo se da smo u ćorsokaku, država se odriče prava kontrole.

Za ove probleme Srpske pravoslavne crkve, od klerofašista do finansijskih malverzacija, postoji samo jedno rešenje, a ono se sastoji u sledećem: da se Srpska pravoslavna crkva sinodarnim aktom jednostavno ogradi od tih fašističkih i nacističkih grupica kao od zla i kuge. Problem bi bio potpuno rešen, znalo bi se na kojoj je strani crkva. Ali, neko u samoj crkvi ne dá da se ona oglasi i da kaže da Srpska pravoslavna crkva sa Hitlerom i Himlerom nema nikakve veze. 1937. godine na čelu naše crkve nalazio se patrijarh Varnava Rosić, on je

davao intervju nemačkoj, Hitlerovoj agenciji ADN, a verziju na srpskom jeziku objavio je Glasnik Srpske pravoslavne crkve, njeno zvanično glasilo, i u broju 1 i 2, u dvobroju za 1937. godinu stoje doslovce ove reči: "Mi iskreno verujemo vođi, fireru i njegovim namerama i verujemo da on vodi borbu protiv Zapada iz iskrenih pobuda i da njegova borba nema nikakve veze sa imperijalnim ciljevima". Taj isti firer je dve i po godine kasnije razbio njegovu državu. Sve bi to srpska crkva trebalo da objavi, da osvetli i da se ogradi. Ta ćutanja su sramna stranica njene istorije, ali rekoh vam, u srpskoj crkvi postoji neko krilo kojem to odgovara. Ne znam da li mu je težište baš u crkvi ili oko nje, da li su to neki Matija i bratija, ne znam, ali jeste neko kome nikakvo pomirenje ni sa kim ne odgovara. Ovde jedan deo klera zaista hoće da bude klerofašistički, to je ono što mene brine. Ne bi mene brinuli ovi dečaci koji bacaju kamenice i tuku po Novom Sadu ljude u glavu kamenicama, da nije u vrhovima jerarhije neke jake struje kojoj je u javnosti doskora odgovarala politika klerikalnog kabineta gospodina Koštunice. Upravo tako, to je bio klerikalni kabinet. Pogledajte, molim vas, današnji ministar vera...

SVETLANA LUKIĆ:

Ljudi njega ne znaju, Bogoljub Šijaković...

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Ne znam ja, Svetlana, da li ljudi njega znaju ili ne znaju, ja gospodina lično ne poznajem. Ono čime se on predstavio javnosti, šta je za njega vera, šta je za njega nauka - to deluje stravično. Nedavno sam ga nekom prilikom citirao, on izjavljuje da ga nauka ne zanima, ne zanima ga istorija, zanima ga samo žitije, on je doslovce to napisao, molim vas.

SVETLANA LUKIĆ:

Ima da kukamo da se vrati Ljiljana Čolić.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Dabome. Kad sam naveo nekoliko njegovih ključnih ideja pitali su me: zaboga, čoveče, šta ovo radite, pa ovo je nemoguće, gde ste to našli? Pa, piše vam gde sam našao, u njegovim delima.

Jedan ministar, kad ga pitaju zašto se baca toliko drvle i kamenje baš na Crnu Goru iako je Makedonija istog dana priznala Kosovo, odgovara da je ionako polovina te države šiptarska. Zamislite! A proterivanje

crnogorske ambasadorke iz Beograda deluje zaista kao totalno besmislen čin. Pa, ne može Vlada Crne Gore da određuje šta će Vlada Srbije da radi, i obrnuto. Ističu se neki kvaziargumenti tipa "Crna Gora ima mnogo ljudi koji se osećaju Srbima" - pa u Srbiji ima mnogo ljudi u nekoliko opština na jugu koji se osećaju Albancima, šta da radimo. Bio bi red da se šef naše države obrati građanima i da kaže: stvar je Crne Gore koga će da prizna i koga neće. Da li ste se pitali zašto je pedesetak evropskih vodećih zemalja priznalo to Kosovo, a tek jutros u ranu zoru je i prva islamska zemlja to učinila. Zašto islamske zemlje ne hitaju? Jer je Kosovo definisano kao laička država u kojoj islam ne može imati nikakvu ulogu, u kojoj je islam slobodan, a islamizam zabranjen.

Sadašnja srpska politika u Beogradu oko Tadića ima samo jednu manu, ali ona bogami nije mala: nema čulo za realnost. To s Nedićem oni hoće da nazovu incidentom, videćemo ko je okačio sliku pa ćemo da je skinemo. Ali, zna se ko je okačio i neće oni to skinuti. A s tim se ne bi trebalo nikako pomiriti, s tom slikom. Reći ćete sad, što ste vi toliko zapeli? Meni lično Nedić nije nikakvo zlo učinio, ali molim vas, dozvolite, ne može on da stoji pored prote Matije Nenadovića, to je nedopustivo, to je uvreda za kulturu Srbije, za srpski jezik, za kulturni imidž Srbije. To je povreda naše tradicije i naših svetinja. Međutim, videćete, i to će se nekako zataškati, gurnuće se pod tepih. Te "što ste zapeli", te Dačiću sad viču "ma, ti si komunista". Ne radi se o komunistima uopšte. Nego Tadić nema odlučnosti i nema hrabrosti, on nije državnik, što se pokazalo i u onom tumačenju tri prsta, jednog prsta, sve to je bilo tužno. To je lansirao poglavnik Pavelić kad je izašao sa povijesnog susreta sa vođom Rajha Adolfom Hitlerom, on je pozdravio tada sa tri prsta. Ma, gluposti su to, ali... nama su gluposti došle glave. Znae, mi hoćemo u Evropu, a nećemo evropske institucije ni na Kosovu, ni u Srbiji. Čitam pre desetak dana izjavu nekog francuskog ambasadora koji kaže "meni ovo ne ide u glavu, vi mi svakog dana u susretima dokazujete da hoćete u Evropu, a nećete Euleks, pa koga hoćete da dovedem, koga da vam dovedem?". Izjava Doris Pak bukvalno glasi "vreme je da se Srbija i Srbi smire malo". Mnogo dobra izjava. Ali u glavama ogromnog broja ljudi još je logika "pustite vi Makedoniju, makedonski jezik, makedonsku državu, crkvu, to je prolazno; Crna Gora, to je srpska stvar, to su Srbi". Ama, za boga miloga, neka su polovina Srbi, ali šta da radimo s onom drugom polovinom? Oni neće da budu Srbi. Ali, ovde se veruje da je velika Srbija još moguća.

Imate jednu teoriju koja tvrdi da smo mi Srbi star narod, pa smo se navodno istorijski istrošili. Ja nisam pristalica te teorije, ona je meni naivna, ništa to ne znači, ima kudikamo starijih naroda od nas. Međutim, jedna druga teorija, koju u nauci podržavam, kaže da postoje narodi koji nisu razumeli svoju prošlost i time su pokopali svoju budućnost. Mi smo u 20. veku, na kraju 20. veka započeli s jednim projektom koji je bio totalno nesvojevremen, neizvodljiv, koji je bio avanturistički, ne osvrnuvši se makar malo unazad da vidimo šta je bilo sa narodima koji su imali takve projekte, recimo, velika Bugarska. Danas bi trebalo da priznamo da je ta velika Srbija bila velika avantura u koju nas je uvukla nacionalna elita komunističkog aparatčika Miloševića, a koji je to, nesretnik, platio glavom. Prosto da vas pitam, da li znate koliko je čitalaca imao Dimitrije Tucović sa onom knjigom Srbija i Albanija? Šaku. Ili Kosta Novaković, i toliki umni ljudi koji su znali kako stvari stoje. Naš problem je što imamo jednu kompaktnu većinu koja nema kapacitete da misli. Ovo što sam ja govorio o Milanu Nediću, ne znam da li vam je bilo zanimljivo ili dosadno, ali mene zanima nešto drugo: gde je neki profesor univerziteta ili vladika da to kaže? Danas se naša crkva, rekoh već nekoliko puta, boji da se ogradi od ovih đilkoša, gradskih i seoskih, koji nose nekakve krstove i glume neke fašiste, a nisu sigurni čak ni šta mu je to taj fašizam, pojma nemaju. Ja izvodim onaj zaključak koji se mnogima ne sviđa, mnogi se ne slažu sa mnom, ali ja ga ponavljam: nama se inteligencija istanjila. Znam ja, Svetlana, da srpska Akademija danas ima akademika i stručnjaka svetskog glasa za srednjovekovnu istoriju južnoslovenskih naroda, Simu Ćirkovića, ali pored njega sedi još deset nekih drugih istoričara, to vi meni objasnite. Ako se takav jedan čovek ne oglasi, prevlada zakon mase. Ljudi se i zamaraju, ništa tako čoveka ne umara kao glupost. Ona, kaže Volter, čoveka umara toliko da se od nje ne može odmoriti dugo. Ti njihovi Nedići i Mladići - to zamara, doista zamara, ne mogu više. A na kraju krajeva, znate, ljudi se zamaraju i upornim preispitivanjem da li otpor gluposti ima odjeka. Ja tvrdim da ima, da nema ne bih ovo radio sa vama što radim. Ali duboki su koreni ove naše muke.

SVETLANA LUKIĆ:

Danas ćete na sajtu Peščanika moći da pročitate tekst Miše Brkića o saqi sa ratnim veteranima koji traže dnevnicu, ratne dnevnicu. Ta priča ima naravno nekoliko nivoa, a Beograđani su često skloni da je tretiraju kao saobraćajni problem, jer ti ljudi veoma često naprave potpuni

saobraćajni kolaps u gradu. Ali, zahtev veterana može da se tumači i na druge načine, meni draže. To je, dakle, priča o gvozdenu puku i onom opskurnom čoveku iz gvozdenog puka koji je sada visoki državni činovnik. Može da se govori o ratnim veteranima kao o ljudima koji su palili one granične prelaze u februaru mesecu ove godine i tako dalje, i tako dalje. Ali, Miša Brkić ovde govori o ekonomskom aspektu njihovog zahteva i kaže da su podaci frapantni. Dakle, čak 50.000 veterana traži da im se isplati 3.500 dinara po danu ratovanja, a dana je bilo 78, što u konačnom zbiru iznosi 168 miliona evra. S tim parama, kaže Miša Brkić, mogu da se naprave najmanje dva mosta u Beogradu, može da se sagradi put Novi Sad-Horgoš i da se izgradi 140 domova zdravlja.

Idemo dalje sa emisijom. Videli ste da je komesar za ljudska prava Saveta Evrope bio u Srbiji i rekao nam je, odlazeći, da je razočaran načinom funkcionisanja pravosuđa i ponašanjem policije, da je razočaran zbog postojanja diskriminacije, nedovoljne slobode izražavanja, postojanja rasizma i govora mržnje. I, naravno, zbog sporog usvajanja nekih zakona. Ovde već dugo Vlada mantra da imamo dobre zakone samo ih ne primenjujemo, međutim, to nije tačno. Mnogi važni zakoni nisu dobri, a mnogi zakoni koji jednu zemlju čine civilizovanom uopšte i nisu doneti, ne postoje. Sećam se jedne priče da su u Bugarskoj ili Rumuniji u vreme tranzicije, odnosno njihovog približavanja Evropskoj uniji, u parlamentu sedeli stručnjaci, pravnici koje je država plaćala da daju mišljenje o predloženim vladinim zakonima, da prate skupštinske rasprave, da prate amandmane koji se podnose i da upozoravaju poslanike ako slučajno donose zakone koji se kose s evropskim, da ne bi dva puta radili jedan isti posao. Imamo i mi takve stručnjake, koji nisu samo sedeli i kritikovali nego su pisali modele zakona, slali ih u Skupštinu, ali ih je država toliko ponizila da ih nije čak udostojila bilo kakvog odgovora. Među takvim ljudima je i naš današnji sagovornik Saša Gajin, asistent na Pravnom fakultetu Union i istraživač u Institutu za uporedno pravo. A upravo ovaj Institut je, zajedno sa nevladinim organizacijama koje su okupljene u koaliciji protiv diskriminacije, pre nekoliko dana poslao jedno saopštenje javnosti, ali i Skupštini, u kojem traži od Skupštine da usvoji predlog zakona protiv diskriminacije, iza kojeg stoje organizacije civilnog društva. I niko taj zahtev, odnosno to saopštenje nije objavio, a potpisalo ga je više od sto nevladinih organizacija. Slušate Sašu Gajina.

SASA GAJIN:

Kada jednoj ultradesničarskoj ideologiji suprotstavite ideologiju koja je zasnovana na idejama vladavine prava, zabrane diskriminacije, jednakosti svih, onda to u njihovim glavama izgleda zaista smešno. To za njih nije nikakva alternativa, oni misle da su upravo ljudska prava, da je demokratija jedna obična izmišljotina. U ovim zemljama u kojima su poremećeni sistemi vrednosti, u kojima mnogi ljudi veruju u antivrednosti, pravo ima neku formativnu ulogu. Pravo bi trebalo da podiže svest ljudi o tome šta je dozvoljeno, a šta je zabranjeno, da li respektovati različitost drugoga ili ga šutirati na ulici. Dakle, mi ovde imamo zaista pravu životnu alternativu. Evo, ako govorimo samo o ovim slučajevima zločina mržnje, onda ćete videti da je upravo naš krivični zakonik tako napravljen da pogoduje onima koji vrše zločine iz mržnje prema nekoj osobi ili grupi lica koja dele određeno lično svojstvo. Zato što nemate upravo tu odredbu u krivičnom zakoniku, koja govori da će se teže kazniti krivično delo koje je učinjeno zbog mržnje zasnovane na ličnom svojstvu neke osobe, nemate ni strožije kažnjavanje, nego upravo suprotno, blaže. Ako se recimo siluje žena sa invaliditetom, počiniocu dela sledi blaža kazna, ako silujete svoju ćerku koja ima invaliditet onda vam je kazna još blaža. Ako ubijete Roma na sred ulice samo zato što je Rom onda će vam se kao olakšavajuća okolnost uzeti to što niste baš poznavali žrtvu. To nije pravo koje gradi sistem vrednosti. E, tako je isto i sa antidiskriminacionim pravom.

Danas zabrana diskriminacije predstavlja neku vrstu moralnog imperativa. Mi smo danas u toj situaciji da, istina, imamo jedan zakon koji se odnosi na zabranu diskriminacije osoba sa invaliditetom, imamo i jednu pravu antidiskriminacionu presudu Vrhovnog suda - to je ona presuda koja je doneta u slučaju Krsmanovića, kada je vlasnik bazena u Šapcu branio Romima da uđu na bazen. Ali nemamo mnogo toga više, nemamo, pre svega, opšti antidiskriminacioni zakon koji bi predstavljao krovni zakon. I evo kako sad pravno-politički stvari stoje sa time. Model tog zakona je svojevremeno urađen u Institutu za uporedno pravo. Kada su pre godinu dana neonacističke i fašističke grupe zakazale svoj marš u Novom Sadu, dakle, povodom tih događaja, poslanička grupa LDP je iznela kao svoj predlog zakona o sprečavanju diskriminacije. Dakle, to je bilo pre godinu dana. Od tada do dana današnjeg Skupština nije našla za shodno da se izjasni o tom fundamentalnom zakonskom tekstu, o nečemu što se na drugim

prostorima shvata kao spomenik pravne kulture, da kaže da li prihvata ili ne prihvata. Mi drugi put dolazimo u situaciju da govorimo ono što smo govorili pre godinu dana, a pre godinu dana smo govorili nešto što smo govorili još ranije, a to je da su nacistički i fašistički pokreti, ideje mržnje, nasilja i diskriminacije koje se afirmišu u tim pokretima, najteži oblik diskriminacije. I kažimo još da o tome nema reči u našem pravnom poretku, niko nikada nije pokušao da zabrani neku od tih organizacija, iako postoje uslovi za zabranu. Dakle, sada je, evo, 2008. godina, skoro će deset godina od onih demokratskih promena i mi ćemo opet, kao što smo govorili 2000. godine, izgubiti deset godina.

Takvih ljudi koji su naoko inteligentni, mada ja sumnjam u inteligenciju onoga koji govori da ljudska prava ne postoje, ili da su izmišljotina, ili da su podobna da budu zloupotrebljena i tako dalje - takvih ličnosti ima u svim kategorijama društva, njih ćete sresti i kao profesore Pravnog fakulteta, ali ćete ih sresti i na ulici kao prodavce čarapa ili gaća sa kutija. Dakle, čini se kao da svi delimo jednu istu ideološku matricu - vama ljudska prava obezbeđuju komponentu dostojanstvenog života, vi znate da uživate određena prava, da vam ona nisu poklonjena od strane države i istovremeno znate da, ukoliko je to potrebno, ukoliko su vam prava povređena ili ograničena, možete da ih zaštitite. Mi danas imamo mnoge ljude koje mi pravnici nazivamo pravno nevidljivim, to su naši sugrađani koji su pretežno romske nacionalnosti i koji nigde nisu registrovani. Takvih ljudi ima više desetina hiljada. Možete imati ljude oko sebe koji neozbiljno shvataju pravo, ali vi kao država nemate pravo na to.

Pazite, nije sramota imati problem pravno nevidljivih lica u zemlji, imaju ih i velike zemlje, Amerika ih ima zato što milioni ljudi godišnje ulaze nelegalno na njenu teritoriju u potrazi za boljim životom. Imaju ih i veoma zaostale zemlje, kao što je recimo Venecuela, u kojoj su ljudi živeli po nekim plemenima, u zabitima, pa nikad nikome nije palo na pamet da se registruje, niti je državi bilo važno da dođe do podataka ko sve živi na teritoriji te zemlje. Ono što je sramotno jeste da država ništa ne čini da bi rešila taj problem, kao što sve te zemlje koje sam nabrojao čine, od Amerike do Venecuele, pa se dešava da se u jednom talasu registracije pravno vidljivo postane po milion ljudi. Kod nas, evo, već možda i desetine godina niko nema pravu informaciju o svemu tome. Dakle, unazad godinama vi imate problem za koji ne marite, vi kažete, pa, dobro, nije to naš problem, a možda i razmišljate o tome koliko ćete

para morati da izdvojite iz budžeta onda kada oni počnu da uživaju svoja sva ekonomska, socijalna, kulturna i druga prava. Ne znate za koga će glasati, dakle, što biste se vi petljali sa nečim što vam ne ide u korist? Em izdvojate za njih, em ne znate za koga će da glasaju. Ali to je savršeno neozbiljno.

Sada mi pada na pamet nešto sa čime i dalje ne možemo da izađemo na kraj. Radi se, naime, o ovom korpusu zakona koji se vezuju za pristup informacijama, za zaštitu podataka o ličnosti i najzad, za klasifikaciju informacija. Mi smo, istina, kao vazda poslednji ili pretposlednji u Evropi dobili taj zakon o pristupu javnim informacijama, ali smo uz njega i u njemu dobili jednu odredbu koja je zaista jedinstvena, koja nigde ne postoji u uporednom pravu, a to je odredba koja se odnosi na mehanizam zaštite tog opet Ustavom zajamčenog prava. Vi kažete ovako: svako ima pravo da traži informaciju od organa javne vlasti, organ javne vlasti je dužan da po zahtevu tu informaciju dostavi. Ako ostane bez informacije, ako mu se ne odgovori, tražilac informacije može nekom žalbom da se obrati povereniku za pristup javnim informacijama. On može da traži pravnu zaštitu, međutim, kada se radi o najvišim organima državne vlasti, predsednik Republike, Skupština, Vlada Republike Srbije, Vrhovni sud, javno tužilaštvo, onda zakon eksplicitno kaže da kada oni odbiju zahtev onda vi ne možete da se obratite po žalbi povereniku. Dakle, najviši organi državne vlasti su izuzeti od opšte obaveznosti jedne pravne norme. Ali pazite, to su teorije nekog sovjetskog totalitarnog sistema, koji ne bi trebalo da važi više. Onda smo mi rekli, okay, imamo zakon o pristupu informacijama, ali taj zakon ne može da funkcioniše bez nekih komplementarnih zakona, jedan od njih je zakon o zaštiti podataka o ličnosti.

Dakle, ti državni organi barataju nekim ličnim informacijama o meni, jer niko ne bi trebalo da kopa sad po medicinskoj dokumentaciji, bez obzira što nju u posedu drži neki organ javne vlasti. Ne možete vi otići u dom zdravlja i tražiti da vidite od čega vam boluje komšiluk. Taj zakon, zakon o zaštiti podataka o ličnosti, figurira kao prvi na listi prioriteta za usklađivanje sa pravom Evropske unije još od 2001. godine. Tu je još jedan interesantan zakon, to je zakon o tajnosti, odnosno klasifikaciji informacija. Mi nemamo zakon koji bi uređivao tu oblast. Mi imamo sledeću situaciju: svako ko barata informacijama za koje se može pretpostaviti da su tajne i da ih treba zaštititi od pogleda javnosti ima ispred sebe niz pečata na kojima piše "strogo poverljivo" ili "vojna

tajna" ili "državna tajna", i on sad otprilike lupi pečat na neki dokument i tu dođe do takvih apsurdnih situacija da su jelovnici u vojnim kantinama snabdeveni pečatom "vojna tajna". U Sloveniji do dana današnjeg ni jedna jedina informacija nije državna tajna, bukvalno brojem nula se označava broj informacija koji je snabdeven pečatom "državna tajna". A u Španiji taj broj iznosi četiri.

Mi smo sakupili stručnjake koji su uradili model u vezi sa klasifikacijom tajnih informacija, i onda smo otišli korak dalje nego što obično činimo, a to je da organizujemo jednu vrstu građanske inicijative. Dakle, 70.000 ljudi je stalo iza tog našeg modela zakona. Mi smo predali zakonski tekst u novembru prošle godine, do dana današnjeg ni pisma ni razglednice iz Skupštine. Kada je sazvan novi saziv republičke Skupštine ispostavilo se da je naš zakon na neki volšeban način nestao iz procedure. Niko se više ni ne seća da je postojala neka građanska inicijativa, zato što su se sada te skupštinske službe promenile, više nisu isti ljudi tamo. Uradili smo to umesto države i onda naišli na jedan zid ignorisanja. Postavlja se pitanje prema kome su oni neodgovorni? Sa jedne strane su neodgovorni prema nama iz čijeg glasa crpu svu legitimnost položaja koji imaju, s druge strane, neodgovorni su prema Evropi, jer oni koji nam odande dolaze mogu da kažu: pa, čekajte, šta vi to radite, da li je moguće da ste vi tako neodgovorni, da vazda pričate kako ćete biti kandidat za članstvo, na primer, 2009. godine, a istovremeno ništa ne radite kako biste svoj pravni poredak približili pravnim standardima Evropske unije.

U vreme kada smo usvajali zakon protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom imali smo prilike da u Skupštini argumentovano iznesemo tvrdnju o tome da u tom zakonu nedostaju oni bitni elementi koji su sastavni deo antidiskriminacionih aditiva Evropske unije.

Tada je protivargument dolazio iz samog Odbora za evropske integracije - da ćemo o tome razgovarati kasnije, kada se približimo Evropskoj uniji, i tada ćemo ispraviti ono što je u tom trenutku bilo ocenjeno kao nedostatak. Dakle, nećemo se sad baviti pitanjem usklađivanja, donećemo zakon koji je faličan, a onda kada se budemo približili Evropskoj uniji onda ćemo mi to da ispravimo. To je zaista uvredljivo za inteligenciju. Zašto bismo radili nešto dva puta, zašto da radimo nešto kasnije ako možemo ranije, zašto bismo radili nešto pod pritiskom, suočeni sa tužbom ili suočeni sa činjenicom da smo

okarakterisani kao neko ko se stalno joguni, kada to možemo da uradimo na vreme, milom a ne silom i svesni toga da to nije nešto što koristi Evropskoj uniji, nego nama samima, onima kojima je taj zakon namenjen. U pravno primitivnim sredinama ne možete putem prava da zadovoljite svoje potrebe, a to je veoma opasna situacija upravo sa stanovišta ljudskog dostojanstva. Vi ne znate šta može biti ishod nekog odnosa sa drugim čovekom, ne znate da li će vas policajac opaučiti po glavi ili će vam se nasmešiti, ne znate da li će vas kazniti ili vas neće kazniti. Vi praktično gubite tlo pod nogama, ne znate kako da se ponašate, nemate orijentir i ostajete sami u toj urbanoj ili ruralnoj džungli, ostavljeni na milost i nemilost nekim birokratama ili nekim siledžijama. Takva situacija je užasno frustrirajuća i na dugi rok stvara velike društvene potrebe.

Često slušamo da postoje ljudi koji se naslađuju otvorenim problemom. Kažu: evo, mi sad imamo problem - nećemo kao nekad da kažemo da nemamo problem, nećemo da ga krijemo, ne, mi imamo problem - i sad ćemo na njemu da radimo. I mi ćemo da radimo na njemu unedogled i nikad ga nećemo rešiti. Zbog čega? Pa, zato što nam se ne isplati da ga rešimo, jer tad moramo da otvorimo neki novi problem. Da li to što kasnimo, što nas nema, što smo uvek na nekom stubu srama, što uvek o nama govore kao o nekome ko bi trebalo da bude pod starateljstvom, da li sve to ima opravdanja? Meni se čini da nema. Jer, ne možete reći da mi nemamo kapaciteta da dođemo do jednog kvalitetnog zakonskog teksta. Pa, evo, zakonskih tekstova ima koliko god hoćete na sceni, ali se ne usvajaju. Recimo da je najvažnije da dođemo na belu šengensku listu, to je sad veliki poduhvat. Pa, dobro, lepo je ako čovek ne mora da vadi vizu za Francusku, ali kako i da ode u Francusku? Kako će on, bez svesti o tome gde je Francuska i šta će uopšte tamo loše obučen, kako da ode tamo, šta će tamo bez zuba...? Dakle, ima mnogo toga što bi vlast, koja je pravno i politički odgovorna prema onima koji su je izabrali, mogla da uradi i bez zagledanosti u Evropu. Ali ako već kažete da hoćete u Evropu onda bi neko elementarno poštenje podrazumevalo da zaista nešto i učinite u tom pravcu. Ako vi stalno govorite da hoćete u Evropu, a ne radite ništa u tom pogledu, i za to nemate nikakvo opravdanje, čak ne nalazite za potrebno ni da nam se izvinite - onda je to za neku drugu struku. Možda bi trebalo angažovati veštaka neke druge struke da se to objasni.

Nekad mi se čini da je toliko strašno da se i sam uplašim. Kad pogledate, recimo, kako na elementarnom nivou funkcioniše ova u stvari nepravna država, onda se zaista lako stiže do straha. Čini se da situacija u pravosuđu, u pogledu kvaliteta sudske prakse, kaznene politike, odnosno korupcije, neefikasnosti pravosuđa, zaista nikad nije bila gora. Imamo čitavu jednu seriju slučajeva koja se odnosi na zabranu govora mržnje. A mi, i pored toga što jezik naših medija vrvi od govora mržnje, i pored niza slučajeva koje smo pokrenuli, ne možemo da isteramo nijednu sudsku presudu protiv govora mržnje. Mi smo čak imali sudiju koji se usudio, kada se radilo o govoru mržnje usmerenom protiv Albanaca, da nam objašnjava da moramo razumeti da mediji u ovoj teškoj političkoj situaciji moraju da brane interese srpskog naroda i da je, s obzirom na sve što se dešava, upravo potrebno, čak i dozvoljeno, govoriti takvim jezikom koji nikako nije govor mržnje. Posle smo imali slučajeve sudija koji su nam objašnjavali da, recimo, jedan skaredan vic protiv Roma koji je objavljen u medijima nije, u stvari, govor mržnje nego je neslana šala. A kad kažete: ali, zamislite da je taj isti takozvani vic bio uperen protiv Srba i da je objavljen u hrvatskim novinama, dobijete odgovor: a, pa, onda bi to bio govor mržnje jer postoji istorijski sukob između dva naroda i to tada ne bi trebalo da prođe nekažnjeno. Čuven je slučaj sa predsednikom opštine Topola - on je kada se obreo u Aranđelovcu govorio govorom mržnje, širio je ideju o nasilju i tako dalje. E, kada su njega pitali "pa, dobro, zar ne shvataš da je govor mržnje zabranjen, zar ne shvataš da je to nešto što kao predsednik opštine ne bi smeo da radiš?", onda se on pravdao time da je u Aranđelovac otišao ne kao predsednik opštine nego kao privatno lice. Problem je u tome što je on istovremeno i kao predsednik opštine imao ideju da ogradi svoje sugrađane Rome da, kako sam ja shvatio, ne bi izlazili na lokalni korzo, odnosno da se ne bi sa lakoćom mešali sa neromima.

Ako ne živite u pravnoj državi, onda svoje odnose uređujete na neki od necivilizovanih načina. Jedan od tih načina je totalitarizam, i mi smo iskusili takvu vrstu organizacije odnosa između ljudi. Drugi način necivilizovanog rešavanja odnosa između pojedinaca je "Divlji Zapad", kako to neki zovu, ali mnogi su tu ideju identifikovali kao anarhizam, kao stanje u kojem svako u društvu sam za sebe određuje pravila ponašanja. To je ono od čega zaista preči opasnost, čovek zaista pokušava sam sebi da pomogne oslanjajući se na činjenicu da mu niko drugi ne može pomoći. U ovoj zemlji već imamo začetke tog anarhističkog ili

bezvlasnog odnosa među ljudima. Ma koliko mi pokušavali da odemo ka Evropi, eto tog divljeg necivilizacijskog okruženja koje nas stalno upozorava da nismo mnogo daleko odmakli na tom putu.

SVETLANA LUKIĆ:

Izgleda da se država malo predomislila i da će pružiti mogućnost nevladinim organizacijama da učestvuju u izradi i donošenju ovog zakona o borbi protiv diskriminacije. Inače, kao da smo svi uzeli zdravo za gotovo da je došao kraj Srpskoj radikalnoj stranci, o radikalima se često misli kao o veštačkoj tvorevini Slobodana Miloševića. Navodno, napravila ju je Služba državne bezbednosti, upotrebljena je, i sada je rok upotrebe istekao. Radikali se raspadaju i niko se ne pita šta će i da li će na tom đubrištu nešto izrasti. Ali, gospođa Latinka Perović, istoričarka, postavila je sebi to pitanje.

LATINKA PEROVIĆ:

Pre svega mislim da se ovde Srpska radikalna stranka pogrešno percipira kao proizvod tranzicije i da se gubi iz vida da je to veoma autentična pojava u srpskoj modernoj istoriji. To je prva politička stranka koja se u Srbiji stvara 1881. godine, to je stranka koja već ima svoju desetogodišnju istoriju pre nego što se formalno organizuje. Ona zapravo nastaje iz pokreta Svetozara Markovića, nastaje iz fonda ideja koje je on iz Rusije doneo šezdesetih godina 19. veka, iz kontakata Srba, koji su se školovali u to vreme u Švajcarskoj, sa vrlo brojnom ruskom revolucionarnom emigracijom i sa njenom narodnjačkom ideologijom. Ona se, dakle, vrlo rano profilise kao stranka razvijene ideologije, i to socijalne. To je taj egalitarizam, to je neraslojeno društvo. Zatim, to je ta politička totalnost, znači, nikakvo ni socijalno ni političko diferenciranje naroda, nego narod kao celina, kao jedinstven supstrat. Razume se, otuda dolazi ono što je ona smatrala svojom misijom - nacionalno jedinstvo, ideja oslobođenja i ujedinjenja celog srpskog naroda. To je stranka koja svoj program nacionalnog, političkog i socijalnog jedinstva zapravo nije menjala tokom svoje istorije. Menjala je svoj statut, i to tako što je učvršćivala organizaciju. To je u suštini jedna vojnička organizacija, vrlo strogo organizovana, sa glavnim odborom kao nekom vrstom generalštaba, sa vrlo čvrstim sistemom organizacija u okruzima, srezovima i opštinama, sa veoma razvijenom propagandom. Od samog početka oni su stranka koja pristaje na rezultate nauke i tehnologije na Zapadu, čak u jednom trenutku pristaju na zapadnjačke forme političkog upravljanja, na

parlamentarizam. Ali, u suštini, oni odbacuju individualističku civilizaciju, odbacuju građansko društvo, odbacuju politički pluralizam i nikako drugačije ne vide nacionalno jedinstvo nego kao organsko jedinstvo svih srpskih zemalja. Činjenicu da se ta stranka ne uzima kao nešto autentično i dubinsko smatram političkom neobaštećenošću. Da nije tako, ne bismo mogli objasniti zašto se posle promene režima na kraju 20. veka Srbija vraća na Radikalnu stranku, zašto Radikalna stranka ima toliki broj birača, zašto ona bez obzira na kritičku poziciju koju deo srpskog društva ima prema njoj, ipak sebe održava na sceni i predstavlja činioca koji takoreći svaki izborni ishod čini neizvesnim. Bez toga se ne može razumeti ni srpski nacionalizam, i za mene je ono što se danas zbiva u Srpskoj radikalnoj stranci vrlo važno pre svega sa stanovišta bilansa jednog programa i sa stanovišta prognoze daljeg razvoja, jer ne možemo izgubiti iz vida da je Srpska radikalna stranka stranka velikodržavnog projekta. Ona je stranka koja ima misiju da ostvari nacionalnu državu, koja za tu nacionalnu državu vodi ratove.

Vrlo često sam govorila o prosecima, u 114 godina vi praktično na 14 godina imate jedan rat. Iz takve perspektive razvoj realne srpske države, koju je Srbija dobila posle sticanja nezavisnosti, postaje potpuno irelevantan. I sam Pašić je uvek govorio da je njemu sloboda srpskog naroda kao celine mnogo važnija od građanske slobode u samoj Srbiji. I, Srpska radikalna stranka je stranka velikodržavnog projekta, ona se do danas toga projekta nije odrekla. Slušali smo njene prvake u nedavnoj izbornoj kampanji i videli smo opet da je to njihovo "vjeruju", koje se naravno prilagođava izmenjenim okolnostima, ali se od njega ne odustaje. Još se ne kaže na koje načine je moguće da se stranka vrati na taj program posle njegovog faktičkog poraza, ali, u svakom slučaju, stranka od toga ne odustaje.

To su ideologije koje veoma dugo traju i koje se ne menjaju kao odeća. Dakle, ne vidim da u podelama do kojih je došlo u sadašnjoj Srpskoj radikalnoj stranci postoje neke programske razlike. Za mene je veoma iznenađujuća interpretacija sukoba unutar Radikalne stranke kao ličnog, odnosno kao sukoba boljeg i lošijeg javnog ponašanja. Ipak je bitna činjenica da je Srpska radikalna stranka ostala verna izvornim načelima srpskog radikalizma koji je neodvojiv od srpskog nacionalizma. Dakle, ona je ostala verna narodnjačkoj ideologiji, ostala je verna pravoslavnoj veri i ostala je verna osloncu na Rusiju.

Mislim da je došlo do jedne neverovatne konfuzije koja može biti posledica neznanja, a može biti i smišljena konfuzija, kakvih ovde vrlo često ima. Jedna od frakcija je sada sebe nazvala Srpskom naprednom strankom. Naravno, ne treba govoriti o analogijama, ali ako je nešto u istoriji srpskih političkih stranaka bilo suprotno Srpskoj radikalnoj stranci, doslovno na drugoj strani, to je upravo Srpska napredna stranka. Ona je stvorena vrlo brzo posle Radikalne stranke, jer radikali su izazvali stvaranje i drugih dveju stranaka, Napredne i Liberalne. To je bila vrlo uska stranka, čiji sami članovi su je nazivali strankom evropejsanja Srbije, i ja vrlo teško mogu da zamislim da će današnja Srpska napredna stranka postati liberalna stranka, što su u prošlosti bili srpski naprednjaci. Mislim da se oko toga stvara konfuzija, to su dve tendencije. Srpska napredna stranka je u prošlosti izrazito evropska stranka, ona teži modernoj državi, sporazumu sa susedima, ima balkansku orijentaciju i naročito ima u vidu kulturno jedinstvo podeljenog srpskog naroda. Stojan Novaković je govorio da je najgori sporazum bolji od najboljeg rata. Dakle, to su dve vrlo različite tendencije u srpskom društvu i ja ih prosto pominjem zbog te konfuzije koja bi mogla sada da nastane.

Kako će evoluirati Srpska radikalna stranka? Treba računati sa tom frustracijom koja postoji u celom nacionalnom korpusu i vrlo je lako moguće da će u suštini na raspadanju stranke koja je imala veliku ulogu devesetih godina nastati takođe jedna renovirana ali vrlo tvrda velikodržavna stranka, koja će imati iste ciljeve, kako je rekao dosadašnji zamenik Radikalne, a sada novi predsednik ove Napredne stranke.

To će biti san, ali velika država je uvek bila san koji se ne ostvaruje, i ipak se za nju svakih 14 godina ratuje. Svako ko razmišlja o evoluciji Radikalne stranke morao bi to imati u vidu. Takva jedna renovirana i podmlađena stranka bila bi velika opasnost za druge stranke i ona bi izazvala nekakvo prečišćavanje i u njima, jasniju opredeljenost, ne samo retoričku i ne samo u odnosu ka Evropi, nego jednu mnogo rezolutniju politiku što se same Srbije tiče. Mislim da se ipak mora imati u vidu jedna činjenica: rat je počeo sa ciljem da se preoblikuje ceo balkanski prostor. Preoblikovanje je faktički izvršeno i to je realnost o kojoj mi govorimo. Mislim da se sada javljaju intencije koje računaju sa tim da se realnost može poništiti i da se mi ponovo možemo vratiti na jedan projekat ujedinjenja svih srpskih zemalja.

Veoma je važno što je do crnogorskog i makedonskog priznanja Kosova došlo posle izglasavanja rezolucije u Generalnoj skupštini UN da se zatraži mišljenje Međunarodnog suda u Hagu o legitimnosti odluke o nezavisnosti Kosova. Proceduralno te stvari niko nije osporavao, svaka zemlja zaista ima pravo da zatraži mišljenje o tome, ali mislim da ceo ambijent koji prati tu inicijativu, a naročito reakcije na priznanje nezavisnosti, govore o tome da taj velikodržavni projekt nije apsolviran, mi se sa tim nismo pomirili. To nije realnost koju prihvatamo, jer, pre svega, svi su naši susedi upozoravani da ne priznaju Kosovo, upozoravana je i Hrvatska, a upozoravana je, razume se, i Makedonija. A na najdirektniji i možda najneverovatniji način upozoravana je Crna Gora. Meni se čini da je zabrinjavajuće sve što je tim povodom izgovoreno, jer to se ne tiče samo pukog opisa stanja duhova kod nas, nego utiče i na naše susede kojima je upućeno. Činjenica je da su to izgovarali zvaničnici, činjenica je da su to ljudi koji sede u parlamentu, ljudi koji se deklariraju za perspektivu evropske Srbije. O tome mora da se razmišlja sa sanovišta profilisanja te tendencije koja će nastati iz ovih previranja u Srpskoj radikalnoj stranci. Jer, pre svega, to su nezavisne države koje su donele svoje odluke, da li pogrešne ili ispravne, one su procenile šta treba da rade i snosiće konsekvence pred svojim biračima. Ali sve što je rečeno odavde kao reakcija imalo je preteći ton, ratno-huškački i, ako hoćete, antievropski ton.

Evropa se ujedinjuje, pokušava na neki način da apsorbuje nas i ceo balkanski prostor, pokušava više nego ikad u svojoj istoriji da nas stavi u svoje okvire, da se povinujemo određenim civilizacijskim pravilima i normama. A to kako smo mi reagovali na priznanje Kosova - oprostite, možda sam ja suviše gruba u svojim analogijama, ali mene je kao nekog ko se bavi prošlošću to podsetilo na kampanju 1926. godine i na ubistvo u parlamentu. Podsetilo me, ako hoćete, na antibeogradsku revoluciju, jer mi smo imali posla sa svim tim "narodima", podsetilo me na kampanju pred ubistvo Zorana Đinđića. Mislim da je došlo do erodiranja nacionalizma za koji se možda pretpostavljalo da je nakon svega ipak u opadanju i da je sveo neki račun sam sa sobom, video do kakve katastrofe je doveo zemlju. Crnogorcima se preti i na nebu i na zemlji. Pa se onda kaže kako su oni su to uradili zahvaljujući činjenici da imaju šiptarsku manjinu unutar svojih zemalja, to će im se jednog dana osvetiti. Pa, kako mi uopšte zamišljamo perspektivu na Balkanu bez sporazuma, recimo, u krajnjoj liniji, sa tim Albancima koji su u

tolikom broju, koji ekspandiraju? To su neke stvari koje srpsko društvo prosto mora da rešava bez strasti, bez pretnji ubistvom, prebijanjem, zabranama, pogromom onih koji drugačije misle i pozivaju na razum. Ali, društvo u kojem mi živimo je takvo. Drugi će se od takvog društva braniti, a mi ovde treba da imamo neku sigurnost. To su, dakle, okolnosti koje po mome mišljenju utiču na to da će se možda unutar Radikalne stranke, na završetku jedne faze, profilisati jedna mnogo tvrđa nacionalistička stranka, koja će uticati kako na druge stranke, tako i na poziciju Srbije u regionu i na njenu perspektivu.

Vrlo često ćete naići na pojam novi patriotizam. Šta znači novi patriotizam, jer zemlja je jedna ista i narod je jedan isti? To je jedan novi termin, i označava regeneraciju nacionalizma, revanš za poraz te ideje. Pogledajte samo činjenicu da Srbija u ovakvom stanju u kakvom je danas, i ekonomskom i socijalnom i političkom, i, kako bi rekao Svetislav Basara, u tom istorijskom besmislu u kojem se našla, ima pretenziju još da bude vodeća sila na Balkanu i da zato još pojača svoju vojsku! Mi još mislimo da je današnji odnos snaga, politička konfiguracija Balkana, jedna improvizacija koja će vrlo brzo proći, i da se treba pripremiti za revanš, za povratak na staro stanje. Mislim da je to vrlo opasno i da produžava našu političku komu, ne dopušta nam da dođemo sebi i da se koncentrišemo na sebe, što je jedini način da opstanemo.

Vrlo dobro znate da spadam u one koji jako malo putuju po Srbiji, a i to je odraz društvenog sloma, jer ipak moramo da razmišljamo kako izgledaju naši putevi, kako izgledaju naše škole, kako izgledaju naše kuće, bolnice i tako dalje. A naročito je važno šta sve možete da čujete na tribinama, šta vas sve ljudi pitaju, koga sve oni vide kao krivca. Porazavajuće je da mi ipak ne pokazujemo zrelost u tom smislu da neka pitanja postavimo i sebi. Da kažemo: čekajte, da li smo mi negde pogrešili? Pa, dajmo, pogledajmo kakvi su nam rezultati. Mi smo ipak stvorili jedan institucionalni mehanizam, ne može se reći, postoji više partija, postoji parlament, postoji zvanično podela vlasti, ali, znate kako, dovoljno je samo svako jutro čuti koliko je saobraćajnih nesreća u gradu i u Srbiji. Spasonosno rešenje je doći do zakona, a kakav je zakon potreban da bi se neko sprečio da srlja u smrt ili da nekog drugog gura u smrt? Hoću da vam kažem, ne možete u jednom degradirajućem, animalizirajućem siromaštvu da govorite o demokratskim vrednostima, iako ih možete formalno imati na papiru. A drugo, znate

šta, vrlo je teško objasniti da ste u sukobu ne samo sa svim svojim susedima, nego da ste u neprestanom rvanju sa svetskim alama i vranama. Nemaju one veliki dominantan uticaj samo po osnovi činjenice da su vojne sile, da imaju nuklearni potencijal, njihov je doprinos ljudskoj civilizaciji veći. To im daje snagu i da arbitriraju, a mali se, naravno, tu prilagođavaju, traže neku meru za sebe i gledaju da prođu sa što manje štete.

Ja sam često sa pokojnim gospodinom Tošićem išla po tribinama u Srbiji, oboje smo išli da čujemo ljude i uvek smo vraćajući se sa tih tribina razgovarali upravo o tome koliko naš svet se udaljio od svakog racionalnog mišljenja. Ne možemo mi sada lišiti života Crnogorce i na nebu i na zemlji zato što se njihova Vlada usudila da prizna Kosovo. Ne možemo mi reći da je to uradila jedna grupa građana, takoreći nekih samozvanaca, a znamo kako je Crna Gora došla do referenduma i znamo da to nije bio jednostavan proces. Sad kad smo bili na Kosovu, došao je jedan čovek koga sam ja poznavala iz nekih davnih vremena, Albanac, akademik i ekonomista, i pitao me: da li vi možete da mi objasnite kako je bilo moguće da Srbija, koja je imala državotvornu tradiciju, dospe u tu situaciju. Pa, ja stvarno ne mogu da mu kažem "zato što su se svi zaverili". Rekla sam mu da mislim da se to događa narodima kada dođu u sukob sa vremenom. I Zoran Đinđić je to govorio, integracije su duh vremena, može se to nama ne dopadati, može to propasti, ali biće na gubitku svako ko izgubi ritam da u tome učestvuje. Pa i prvi reformator u Srbiji posle sticanja nezavisnosti, Milan Piroćanac, je znao da je najopasnije za jedan narod da se sukobi sa duhom vremena. To onda pokazuje da se arhaizirate, da vaš organizam okoštava, da gubite ritam, da ne hvatate korak sa vremenom, i to je po mom mišljenju, kako da vam kažem, intelektualni slom pre svega. Mi smo za to odgovorni, jer kako možete da objasnite činjenicu da ste vodili dobru politiku, a da su efekti te politike, recimo, da mi trideset kalendarskih godina kasnimo za nekim novim tehnologijama, da imamo skoro 50% nepismenog stanovništva, 25% potpuno, 25% funkcionalno. Da 10% stanovništva u Srbiji nema nijedan zub u glavi. Kada je Zoran Đinđić došao za gradonačelnika, rekao je "ja sam zapanjen, dete prvi put ide u bioskop u svojoj petnaestoj godini, a živi u Beogradu". A ja sam bila impresionirana što moj gradonačelnik misli o takvom podatku, a ne samo dokle sežu naše granice. Pa to je politika.

Knez Mihailo je postavio program modernizacije Srbije u vrlo jednostavnoj formi, u tri tačke. On je rekao: u Srbiji je zakon najviša volja, politički protivnik u Srbiji nije neprijatelj, u Srbiji će se napredovati u zvanjima ne prema zaslugama nego prema znanjima. Ne znam šta još treba Srbiji? To je taj program koji ne možete da realizujete, a ne možete da ga realizujete, jer njemu, koji je ostvariv, pretpostavljate jedan neostvariv san o jedinstvu srpskog naroda, san koji je devetnaestovekovna ideja i sam Pašić je 1914. godine govorio: "vreme nacionalne ideje prolazi, zadnje je vreme da mi to uradimo". Znae šta, te su se stvari promenile duboko, ne možemo mi danas da stvaramo jednu čisto etničku državu. U 19. veku se još moglo verovati da seljak ako napravi železnicu, dobije poštu ili napravi telegraf izdaje neki nacionalni interes. Kao što je govorio prota Milan Đurić, "ne trebaju nama strani lekari i apotekari, mi smo zdrav narod, ja živim na Zlatiboru". To je mogao čovek da razume u 19. veku, ali danas se to pretvara u opasnu demagogiju i u opasno parazitiranje na zaostalosti naroda.

Srbija je imala intelektualnu elitu, koja nije bila brojna, to su bili pesimistični ljudi zato što su bili odgovorni. Stojan Novaković, Vladan Đorđević, Milan Piroćanac, Milovan Milovanović, to su ljudi od čijeg dela živi Srbija. U 19. veku je ova zemlja zaista seljačka, ona šalje svoje mlade ljude da se obrazuju, ti ljudi onda moraju da budu i profesori velike škole i pisci zakona i prevodioci knjiga i ministri i predsednici vlada. Danas više nije tako. Danas pre imate, rekla bih, političku generaciju koja možda mnogo jednostavnije od mene vidi i prošlost i sadašnjost, koja misli da politika nije toliko vezana sa odgovornošću i koja nema možda najpotrebnije uvide u ono što se danas događa ne samo u svetu, nego i tu oko nas, u našem najbližem okruženju. Naročito nepotizam i karijerizam odbijaju mlade darovite ljude. Oni spadaju u onih 75 odsto koji kažu da ne vide perspektivu u ovoj zemlji, pored ostalog i zbog toga. To je slika društva i ja mislim da je ona možda, posle poginulih i unesrećenih u ratovima, najžasnija posledica, jer za jednu malu zemlju koja je tek bila stvorila kritičnu masu za promene, koja je imala dobar univerzitet, dobre prevodioce, u kojoj su ljudi učili strane jezike i putovali, izgubiti taj potencijal je stvarno ravno katastrofi. To se jako teško nadoknađuje. Sećam se kako je Vladimir Goati predstavljao jednu knjigu i govorio o tome da je posle 1972. godine u Srbiji očišćeno 12.000 ljudi iz privrede, politike, kulture,

novinarstva. On je rekao da bi to bilo mnogo i za Ameriku, što i ja mislim. A to imate stalno.

Govorilo se da je postojala negativna selekcija. Pa, čekajte, sada postoji sloboda za pozitivnu selekciju, zašto mi do nje nikako ne dolazimo? Znači, to su pitanja iz političke kulture i pitanja odgovornosti. Možete da govorite recimo o jednom Zoranu Đinđiću, ja ga pominjem jer sam ga iščitala, on je imao razvoj, evoluciju bez koje ne može da se zamisli intelektualac. Ali, znate šta, kad je preuzeo odgovornost tu više nema šale i tu nema eksperimentisanja, nego morate da vodite u okviru vaših datih mogućnosti i da pokušate da učinite ono što je maksimalno moguće. Prosto mislim da nama svima nedostaje ta etika odgovornosti.

Treba praviti neke razlike između koalicija i pomirenja. Verujem da je većina demokratski orijentisanih ljudi uz sve primedbe bila racionalna i prihvatila tu postizbornu koaliciju, jedva čekajući da se formira demokratska Vlada koja bi na kraju dovela do konsenzusa u parlamentu oko evropske orijentacije Srbije, i mislim da je to u redu. Sigurno stranke evoluiraju, verovatno evoluiraju i socijalisti, i kod njih ima generacijskih promena i dolaze ljudi koji nisu odgovorni ni za antibirokratsku revoluciju, ni za VIII sednicu, ni za ratove koji su vođeni. Pomirenje je, međutim, nešto drugo. Ne mogu nacionalno pomirenje da naprave dve stranke, jer pomirenje po mom mišljenju podrazumeva da definišete od koje politike vi hoćete da se udaljite. Koliko su dve konkretne stranke stvarno, programski, bile udaljene u toku rata, je li ih delila samo vlast koja ih je sada povezala ili ih je delio i neki dublji programski razlog? Tu je, naravno, bitna osnova pomirenja, ono podrazumeva bilans poslednjih dvadeset godina, morate reći na koji način vi mislite da napravite zaokret. Svako će reći "pa, to je evropska perspektiva", ali ako mi ne kažemo šta tačno znači evropska perspektiva onda se to pretvara u običnu mantru i pretvara se, ako hoćete, u jednu veliku laž, ne samo u laganje naših građana, nego i Evrope. Mi stvaramo jednu predstavu o nekakvim radikalnim promenama, promenama u svesti, navodno smo svesni onogo što se desilo i izvlačimo konsekvence, a u stvari ne možemo ni pobrojati šta sve od toga se uopšte ne vidi.

Drugo, znate, nije reč samo o pomirenju unutar Srbije i koliko tih pomirenja uopšte treba da napravimo. Govorilo se o neophodnom

pomirenju onih koji su bili sukobljeni u Drugom svetskom ratu, sad o pomirenju onih koji su dvadeset godina bili na vlasti i u opoziciji. Međutim, reč je o stabilnosti, o orijentaciji zemlje koja omogućuje pomirenje sa našim susedima i koja omogućuje naše pomirenje sa nekim vrednostima koje postoje pre svega u toj Evropi, a onda i u svetu. Ako to pomirenje treba da se napravi, a to je jedan dug proces za koji je vrlo važno složiti se da je nužan, onda mora da se stavi na papir par rečenica. Bojim se da bi takva jedna suštastvena potreba i našeg naroda, a i naših suseda i Evrope, prosto opet bila izigrana. Kada je Vili Brant kleknuo - Vili Brant, pre svega, nije imao ništa sa nemačkim nacizmom, naprotiv, a drugo, on je kleknuo onda kad je ponudio ne samo jednu privredno, politički i moralno oporavljenju Nemačku, nego i novu istočnu politiku - on je onda mogao da kaže: ja tražim kao Nemaac oproštaj. Zato je to neponovljivo. I zato je smešno izgledao prvi susret nekih delegacija u Hrvatskoj i Srbiji u toku rata. Tada sam rekla: pa, znate šta, čekajući srpskog i hrvatskog Vilija Branta probajmo da nešto sami sada uradimo. No, bojim se da su to neki važni moralni imperativi i za narode i za njihove državnike i političare koji mogu brzo da se profanišu. Jednostavno, oprezna sam prema tako velikim zahtevima. I, znate šta, vrlo često čujemo tvrdnju da u Hrvatskoj ništa nije urađeno u obračunu sa ustašama. To ne odgovara istini, to su ti politički cinizmi, to su te hipokrizije. S jedne strane, vi se izvinjavate, lepo ste vaspitani, činite to na piramidama mrtvih, a u isto vreme dopuštate da drugi budu obeleženi u svesti onih kojima rukovodite, vi ih sve identifikujete sa krajnjom, ekstremnom tendencijom u njihovom društvu, a to svako pomirenje sa njima kao takvima čini zapravo nemogućim. Tako je Nikola Stojanović govorio za Srbe, "do istrage naše ili vaše".

Osamdesetih godina imali ste pravu provalu arogancije, uverenje da ćete da uzmete Jugoslaviju, da ćete kao kroz vodu da prođete od Triglava do Đevđelije. Onda je došao bes, jer su došle sankcije, pa bombardovanje, i na kraju nada, 2000. godine, da je ipak kraj agoniji. Posle Zorana Đinđića imate gubljenje te nade i rezignaciju, a onda najedanput nastupi očaj. Nedavno sam bila na Kosovu, posmatrala masu mladog stanovništva koje se gusto kreće ulicama, još bez posla, ali sa energijom da se prilagođava i da uči. A ovde gledamo to naše ostarelo stanovništvo koje je nezadovoljno svim nepravdama, koje stalno traži pravdu umesto da mobiliše svoje preostale energije. Gospodin Desimir Tošić je u poslednjem intervjuu na novinarsko

pitanje "kako vidite budućnost Srbije" odgovorio "plašim se da odgovorim, ima naroda koji brzo napreduju, ima naroda koji sporije napreduju, ima naroda koji nestaju". I to je zaista tako, istorija je puna groblja propalih naroda, ne samo zato što ih je porazila neka velika, moćna, osvajačka sila, nego zato što su atrofirali i njihovi unutrašnji potencijali. Mislim da smo mi svi nekako i ljuti, da to osećanje dominira, ali umesto ljutnje možda je malo bolje da se zamislimo, da pitamo zašto je to tako i da prihvatimo da rešenje nije samo da ubijemo nekoga na nebu ili na zemlji, nego da radimo po nekoj svojoj meri, umesto što se pačamo svi u sve. Ovde ćete vrlo teško naći čoveka koji će vam reći da nešto ne zna da radi, jer mi svi sve znamo. Zaista bi trebalo dati nekakvo dostojanstvo znanju, kompetentnosti, ne izlagati ljude poruzi zbog toga što drugačije misle, ne sumnjati u njihove namere. Naravno, ima institucija čija je uloga u tom pogledu nezamenljiva, u tom smislu bi najviše morala da uradi crkva. Ali ona je danas možda zaposlena na nekim drugim stvarima i možda je bolje da o njoj danas ništa ne govorim.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo istoričarka Latinka Perović. Za kraj samo da vas obavestim, mada već znate, da počinje Sajam knjiga. Ako imate volje i vremena dođite u utorak u 3 sata na štand Samizdata na kojem ćete naći sve naše knjige, a i Teofila Pančića i Ivana Čolovića i nas dve. Hvala vam što ste nas slušali, bio je ovo Peščanik.

JUST WATCH ME

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *ekonomista,*
NADEŽDA MILENKOVIĆ, *teoričarka marketinga,*
VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorica prava,*
VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja,*
SRĐA POPOVIĆ, *advokat,*
DEČAK VASA

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. O bankama ne znam ništa, kao, pretpostavljam, i većina vas, znam samo da tamo vidam neke bankare u lister odelima koji emituju poruku da imamo posla sa novcem kao metafizičkom pojavom, koju mi smrtnici ne razumemo. Istina je da, čim nam izađe iz džepa, novac postaje kapital, preimenuje se i počne da živi nekim svojim životom. Kada to sa parama postane najvažnije, prestaje da bude razumljivo, prerasta skoro u kvantnu fiziku.

SVETLANA
LUKIĆ

Ništa ne znamo o kruženju novca, ali čujemo da je velika panika u svetu i da ljudi iz banaka u mnogim razvijenim zemljama podižu svoje uloge, a onda ih guverneri, premijeri i ministri u ime države smiruju. Isto je i kod nas, i Jelašić i Dinkić, kao veliki poznavaoци tipičnog, ali i atipičnog kruženja novca, kažu da uopšte ne treba da brinemo, država Srbija nam garantuje uloge čak do 50.000 evra. Ljudi koje poznajem su se do ove izjave držali dosta dobro, nisu trčali u banke da podižu svoju štednju i da prazne sefove po Beogradu, ali kada su ova dvojica pomenuli cifru od 50.000 evra, stvari su postale sumnjive. Ne znam tačno kako i ko je pokrenuo paniku, za sada blagu, ali znam da ne malo ljudi nonšalantno izlazi iz kuće - kao, krenuli su na pijac ili da plate komunalije - i ništa ne pominjući ni prijateljima ni rođacima odlaze da uzmu svoj novac iz banke. Guverner je optužio ekonomske analitičare da su podbunili narod da povlači štednju iz banaka, nazvao ih je narikačama i optužio da će oni biti krivi što će ljudi koji povuku svoju ušteđevinu izgubiti kamate. Da li će ti isti analitičari, pita guverner Jelašić, nadoknaditi građanima 13 odsto izgubljenog prihoda godišnje? Jedna od tih narikača na koje misli guverner je naš današnji sagovornik Miroslav Prokopijević.

Izgleda da će se na slučaju ove velike svetske finansijske krize pokazati tačnom ona Čosićeva priča o komparativnoj prednosti naše zaostalosti. Zaostalost i izopštenost iz velikih svetskih poslova nas delimično štiti, ali ovdašnji finansijski magovi i političari su se nedeljama ponašali kao da će ta poplava potpuno da nas zaobiđe i nisu gradili brane, nisu ređali džakove sa peskom, nego su se bavili drugim stvarima. A sada, kada su se ljudi malo uspaničili, hoće sve da nas anesteziraju već poznatom pričom, "ne brinite, vaše pare su kod nas, mirno spavajte". Kad god vidim poslednjih dana nekog od ovih garanata naših para, izgledaju mi kao da su stali na nagaznu minu i

sada moraju da budu mirni, jer zna se šta znači taj jedan korak, koji je možda mali za čovečanstvo, ali je veliki za čoveka.

Kao što već znate, ove nedelje su pukle dve afere, gas i Univerzijada, čak je i umorni predsednik morao da se bavi tim banalnostima, i to upravo u nedelji kada se pobratimio sa socijalistima. Sporazum između SPS i DS je, u stvari, pravi zajednički politički program, u njemu su pobrojane sve oblasti života, a i šire. To je pobožni spisak želja koji bi mogao da potpiše svaki član Malteških sokolova, Rotary Cluba, Svetog sinoda i FK Bežanijska kosa.

To je beskrajno glup dokument, što ne znači da ne pokazuje opasnu tendenciju predsednika Tadića da postigne sabornost većine političkih stranaka, koje će onda u miru nastaviti sa svojim radom: krasti, lagati, u najboljem slučaju pričati fraze i spajati nespojivo. A nama građanima je namenjeno stanje mentalne narkoze - malo Jelen piva, malo Lige šampiona, malo Operacije trijumf, prenosa suđenja Šešelju, a onda Arandelovdan, Mitrovdan - i očas posla prođe život.

Na početku Peščanika slušate Miroslava Prokopijevića.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Nije Srbija jedina zemlja u kojoj se podižu uložiti, podižu se i u Americi, podižu se u Mađarskoj i to mnogo više, a ovo je samo pokazatelj jedne pogrešne reakcije. Prvo je država užasno zakasnila, i oko finansijskih tržišta, a onda i oko garantovanja uloga. Do pre neku godinu to je bilo 5.000 dinara, pa je, kad je otkriveno u javnosti da je svota tako mala, podignuto na 3.000 evra. To je razumna suma koju naš budžet može da izdrži. Da su sad podigli na 10.000 ili maksimalno 15.000 evra to bi svakome bilo shvatljivo, ali podići sa 3.000 na 50.000 evra, 17 puta - tako nešto nijedna zemlja nije uradila. Kako jedna mala, propala zemlja sa vrlo rđavom ekonomijom može to sebi da priušti? Naravno da nikako ne može, jer, prosto, da je neko samo uzeo digitron da sračuna video bi da to ne može da se pokrije. Oni kažu: štednja nije 5,7 milijardi, koliko sam napisao, nego 6 milijardi. Ova garancija pokriva 90% štednje, znači ostaje samo nekih 13.000 štediša i 10% sume koja nije pokrivena. Kad se odbije 10% od 6 milijardi ostane 5,4 milijarde. 5,4 milijarde čini dve trećine našeg budžeta, koji je nažalost samo 8 milijardi evra. Pošto je garancija takva da mora da se isplati u roku od tri meseca ako banka propadne, nema tog perioda od tri meseca u kojem može da se skupi dve milijarde, izuzev pod uslovom da se

nijedan evro ne isplati ni za šta drugo, ni za socijalna davanja, ni za vojsku, ni za plate, ni za penzije. Dakle, za tri meseca bi moglo da se skupi maksimalno dve milijarde, a to pokazuje koliko je cela stvar nepromišljena. Ne verujem da nepromišljeni potezi mogu da smire paniku.

Naravno, neki zvaničnici prelaze u kontranapad, okrivljavaju one retke ljude koji su nešto rekli o rizicima ovakvih odluka, dok većina režimskih ekonomista ćuti. Ako misle da je odluka sigurna, zašto režimski ekonomisti to i ne kažu? Ali, naravno, oni se plaše da bilo šta kažu, jer taj nivo sigurnosti nigde ne postoji, ne postoji ni u mnogo stabilnijim zemljama, a kamoli ovde. Ako se oglase, oni optužuju analitičare za dizanje buke. To liči na Broza; štrajkuju, recimo, u Trbovlju, a on kaže: majku mu božju, neprijatelji socijalizma podbadaju opravdano nezadovoljnu radničku klasu, a štampa tome doprinosi, da ona o tome ne piše ne bismo imali problem. Pa, nemamo problem zato što štampa nešto piše, nego štampa piše zato što imamo problem, i sad njega treba rešavati, a ne kao nekad zatvoriti par disidenata i poslati partijske sekretare u štampu koji neće pisati o problemima. Niti, pak, rešenje može biti u lažima. Dakle, guverner juče kaže "svaki građanin gubi 13,6%". Guverner ne sme da daje netačne podatke; on je juče rekao da svaki građanin gubi 10% na kamati i 3,6% po osnovu inflacije u zoni evra.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako povuče novac?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Da, ako povuče novac. Znači, 13,6 odsto. Bar bi guverner morao da zna da se inflacija odbija od kamate. Kad vam banka da kamatu 10%, a inflacija bude te godine u evro zoni 3,6%, onda je vaša zarada 6,4%. Onda vam država još uzme onih 20% poreza na kapitalnu dobit, tako da realno zaradite oko 4,7%. Dakle, 10% i 3,6% se ne sabiraju nego oduzimaju. Time što pokušava lažno da napumpa cifru - a, kažem, guverner je poslednji koji bi smeo takvu grešku da napravi - on pokazuje koliko je u panici. Šta se sad u stvari radi? Kako oni građani koji smatraju da je stvar rizična povlače uloge a banke podižu garancije, zvaničnici pumpaju cifre kako bi probudili pohlepu kod ljudi. Jer, kad vi kažete 13,4%, on kaže: fenomenalno, na 100.000 evra dobijam 13.400 evra. Kod mnogih ljudi to blokira moć rasuđivanja. Kao

što je nekad Dafina ponudila 12% na mesečnom nivou, pa su se i ljudi koji su inače bili racionalni pretvorili u Bajú Patka, zavrтели im se dolari u zenicama.

Dakle, pohlepa je jedna strašno nezgodna stvar. Imam običaj da kad predajem mikroekonomiju kažem studentima: ko nije spreman na rizik ne treba da ulazi u biznis. To je donje ograničenje. I drugo, ko nije u stanju da kontroliše pohlepu, taj takođe nije za biznis. Znači, kao što je Dafina kamatama od 12, pa i 15 odsto na mesečnom nivou probala da probudi pohlepu kod onih koji su se nećkali da donesu pare pri 5%, 6% ili 10%, tako i sada banke, koje su pre godinu i po dana nudile smešno niske kamate od 2,6% do 3,2%, sada pokušavaju da ove uloge koji se ubrzano povlače kompenzuju novim ulozima drugih ljudi kod kojih će, naravno, probuditi pohlepu.

Napisao sam već pre jedno mesec dana da upravo zato što mi nismo integrisani u svet ova kriza nije naša glavna kriza. I rekao sam tad: naša glavna kriza će početi kad se postavi pitanje kursa dinara i njegove održivosti. Na koji način je tačno to što sam rekao, da ovo nije naša glavna kriza? Ona nas na neki način dotiče, na dva polja mi ne možemo da izbegnemo njen uticaj. Kao prvo, novac poskupljuje. Kad berza i finansijska tržišta sprže ogromnu količinu novca, njega ima ga manje i mora da poskupi. I, naravno, ljudi koji u Srbiji uzimaju kredite ne mogu to da izbegnu, ne mogu da uzmu novac sa Marsa, znači, moraju da zajme. Drugi problem je izvoz. Ogroman deo našeg izvoza ili većina ide u Evropsku uniju. Tamošnje ekonomske teškoće i skupljanje tržišta, pad tražnje, neminovno pogađaju i naš izvoz.

Ono što je kod nas specifično je kako ljudi preživljavaju celu stvar, oni su mnogo oprezniji i reagovali su sa mnogo više nepoverenja nego što bi situacija to iziskivala. A zašto tako reaguju? Zato što ovo nije prvi put da se država rđavo ponela. Čovek se odmah seti svih mogućih prevara, stare devizne štednje, činjenice da je ovde hartija na neki način sigurna samo ako je u tvojim rukama. I naravno, reakcija ljudi je bila u skladu s takvim iskustvom: ako Amerika ima problema, neke vodeće zemlje Evropske unije takođe, kao Velika Britanija ili Francuska, onda mora biti tako da ovi naši, od kojih nikad ne možeš da očekuješ verodostojno upozorenje, imaju još više problema. Iako ih Srbija objektivno u tom trenutku nije imala, a nema ih ni sada. Sad može da nastane problem zato što je percepcija ljudi takva, a pogrešne

reakcije države je još potpaljuju. Prema tome, nije krivo nas nekoliko koji o tome pričamo i hoćemo da pričamo, budući da razumemo o čemu se radi, nego je kriv onaj ko povlači takve poteze. Potezi su morali da budu pravovremeni i smirujući, a ne potpaljujući. Ne 50.000 evra - otkud jedna prosjačka država može toliko da garantuje? Ako je Amerika podigla svote nekih osam puta, pa ne može Srbija da podigne sedamnaest puta, to je potpuno jasno. Dakle, da završimo, sad se stvar poprilično zakuvala zbog tih pogrešnih reakcija. Kad vidite guvernera i ostale zvaničnike koji govore pogrešne stvari, onda ljudi kažu "hm, možda je ovo ovde još grđe", i zahvaljujući tome sve izgleda mnogo gore nego što jeste.

Naša prava kriza, naš pandan ovome će doći kad se postavi pitanje kursa. Šta se dešava sa kursom? U tri poslednje godine evro je ovde izgubio 40% vrednosti. Zašto? Zato što Centralna banka ne može ništa da uradi državi koja se prilično rasipnički ponaša, ima veliku potrošnju koja stvara polugu za inflaciju, pa koristi kurs kao glavno antiinflatorno sredstvo. Takvom politikom Srbija je ove godine dogurala dotle da je inflacija u jednom trenutku, pre par meseci, bila 16%, a sad je u padu kreće se negde oko 11%. Međutim, to je vidljiva inflacija, ali postoji i ona nevidljiva. Znači, kad bi sad pustili da se trguje dinarom, ne znam koju bi vrednost on imao, ali to sigurno ne bi bilo 82 dinara za evro. Kad bi bilo 100 ili 120 dinara, mislim da bi ovi naši bili puni sreće i odmah bi prihvatili tu sumu. Znači, bojim se da je realna suma mnogo viša.

Ali, u čemu je stvarni problem? Ljudi koji su uzimali dugoročne kredite, na preko godinu dana, oni su sada žrtve rizika koji im je kreirala Centralna banka svojom nerazumnom politikom, time što je kurs uzimala kao osnovno antiinflatorno sredstvo. Dakle, kad kurs padne, recimo na 80 dinara, a neko ima 100.000 dinara platu i, na primer, 400 evra kredita - on tada, pri kursu od 80 dinara, plaća ratu približno 32.000 mesečno. Ako evro sad ode na 120 dinara, on plaća 48.000. To je skoro polovina njegovih primanja, pri čemu će i njegova plata od 100.000 dinara biti istovremeno napadnuta inflacijom. Prema tome, ljudi će doći u makaze. S jedne strane će ih pritiskati inflacija, koja mora da poraste, jer će se sve cene prilagoditi kursu od 120 dinara za evro. S druge strane će mu se povisiti rata kredita. Šta će da se desi? Sad je servisiranje kredita takoreći fantastično, skoro da ne možete da nađete zemlju, možda dve-tri u Evropi, u kojoj servisiranje ima bolji

procenat. Ali pod ovim uslovima će se naglo povećati broj ljudi koji ne mogu da otplaćuju kredite. I šta se sledeće dešava? Banka koja je uzela pare deponenata, uzela 100.000 od jednog i dala nekom drugom kredit, sad može da vrati 70.000, ali ne i 100.000. Kad vi dođete da podignete svojih 100.000, bankar ne može da vam kaže: imam 70.000, a onih 30.000, znate, to je prosek nevraćanja kredita, to je 30% i ne može da se vrati. Od trenutka kada bi prvi bankarski službenik to rekao nekom štediši do trenutka kada bi to znali svi u Srbiji proteklo bi maksimalno pola sata, a u narednom satu bi bankarski sistem završio karijeru, jer bi svi krenuli po svoje depozite. I tu bi bio kraj priče.

Dakle, to je naš veliki problem. A naš guverner se ljuti na pogrešnu adresu, daje krivo obaveštenje, ne komentariše činjenicu da onaj sa skupom kućom neće da je proda za tri puta veću cenu. Dakle, ne bavi se takvim stvarima koje su važne i koje sutra mogu da budu tempirana bomba, i sigurno će uskoro biti. Evo, sad već opadaju i privatizacioni prihodi, jer se poslovna klima, naravno, pogoršava, a prvo se napuštaju takozvana emerging markets, ova tržišta u nastajanju. S druge strane, zaduživanje države je skupo, tako da je pritisak na dinar sad strahovit. Neki ljudi kažu da će loma biti tek za šest meseci, neki kažu, može i dve godine, ali u nekom periodu će to da klecne i nastupiće za sve nas veliki problem u koji nas je uvalila država. Ne samo za običnog čoveka - jer kad bankarski sistem upadne u takve teškoće, onda je pogođena čitava država, čitava privreda. To je u stvari mnogo opasnije za nas nego ovo što se sad dešava, mada i ovo, zbog reakcije države, isto nije dobro.

Transferi novca, bilo za penzije, bilo novac koji rodbina šalje za izdržavanje, oni su manje više nepromenjeni, ali u padu su ulaganja, sa berze je opšta bežanija, stranci masovno beže, u padu su privatizacioni prihodi. Posao sa Fiatom - tu država daje 300 miliona, a ne dobija 300 miliona, to je velika razlika. Drugih nekih velikih ulaganja, čak ni najave o njima, nema. Dakle, svi čekaju da vide kako će se ovo razvijati, što je razumna reakcija investitora. On čeka da vidi koje će dimenzije imati ova kriza, koliko dugo će trajati. U takvoj situaciji, naravno, pošto se berza strmoglavljuje, obezvređene su sve ovdašnje firme, a to smanjuje i motivaciju i da bilo šta prodate. Recimo, za firmu za koju ste mogli da dobijete 500 miliona pre, na primer, godinu ili godinu i po, sad ne možete da dobijete ni 100 miliona. Dakle, nije ni trenutak za prodaju, prema tome, od privatizacionih prihoda ne možete da očekujete pare.

Gde postoje mogućnosti da se dobije novac? Postoji mogućnost da se zemlja zaduži. Državni dug Srbije je 30%, nije strašno visok, ali sad je zaduživanje jako skupo, znači, nije dobar trenutak. I utoliko je manje jasno otkud država sad odjednom ide u ekspanziju, gradi Koridor, ovaj put gore u Vojvodini, pa bočni put Vršac-Novi Sad, sređuje granicu sa Hrvatskom, pa prugu... Trenutak je potpuno pogrešan obzirom na okolnosti, a i inače je ekonomski pogrešno da država sve to radi. Znači, u ovom trenutku je duplo pogrešno. Zaduhivanje je moguće, ali nije dobro i ne može dugo da traje. Ipak, to je jedan način. Drugi način su strana ulaganja. A njih nema, već smo rekli, i postojeći investitori beže, pri nesrećnom spletu okolnosti može čak da se desi da i domaći investitori počnu da beže ako se pokaže da su, recimo, u Makedoniji, Crnoj Gori, Bosni, Bugarskoj, okolnim zemljama prilike za ulaganje bolje. Za sad se to ne dešava, ali nije nemoguće, samo može da pogorša stvari. Prema tome, visi nam nad glavom sad ta rupa i to pojačava pritisak na dinar. A zvaničnici povlače takve poteze i izbegavaju svaku debatu. Da bilo ko od njih iz Vlade ili guverner veruje u to što radi, on bi rekao: B92, molim vas, dajte mi sat vremena, dajte te neverne Tome, neka sednu preko puta mene, dajte da to raščistimo. Ne, taman posla, politika bi morala da bude potpuno drugačija, ali da bi bilo drugačije politike vi morate sedeti na bazično zdravoj grani. Kad sedite na bazično lošoj grani onda, naravno, ne smete da izađete u javnost i da suočite svoje mišljenje sa kritičarima zato što će se tek onda videti koliko je grana trula, jer vi sad proizvodite iluziju da se ona još drži i da može da se drži ko zna koliko. Odlučili su se za lošu varijantu, to je ono, kad izvučete kraće drvce ne možete da ga istegnute, ne vredi. I sad je samo pitanje da li će ljudi i u kom trenutku videti da imate kraće drvce. Neke ljude možete da lažete neko vreme i sve ljude možete da lažete jedno kratko vreme, ali ne možete da lažete sve ljude sve vreme, to je apsolutno nemoguće.

Prvo se jedva sastavila Vlada, onda je dobila bingo jer se opozicija raspala. Znači, DSS je pao na nos u prošloj kampanji vičući "Kosovo, Kosovo" i raspršio svoje birače, a radikali su se raspali. I verovatno ih, kad se saberu, nema ni približno kao ranije, bar trećinu birača su izgubili, posebno posle svih lepih rasprava u Skupštini, gde je jedna ekipa častila drugu raznim stvarima. Prema tome, oni sad iznenada mogu da rade mnogo više nego što se činilo da će moći, jer je prvobitna podela, odmah posle izbora, izgledala kao da će Vlada biti knap i ići po oštrici noža. Šta se dešava? Naravno, nema nikakve ideje da se bilo šta

ozbiljno radi. U takvoj situaciji svaki od preduzetnika u Vladi, svaki od ministara je shvatio da, pošto nema nikakve zajedničke akcije, sami idi u akciju. I tako postaje moguće da jedan ministar odjedanput govori kao premijer, on pokriva i finansije i privredu i spoljnu politiku. Dakle, svako pokušava da uhvati neku priliku za sebe, što naravno, kad se gleda sa strane, samo ostavlja utisak kako tu nema nikakvog tima, nikakvog timskog rada i nikakve zajedničke odgovornosti, nego su se svi prosto razvili u strelce. A to je opet indikacija da se boje da slučajno neko ne izađe iz koalicije pa da budu izbori. Kao, hajde da ja sâm hvatam glasove, a posle u Titaniku - šta bude, videću kasnije.

SVETLANA LUKIĆ:

Pošto moramo da gledamo u tu stranku, stožernu, kako je sad zovu, i pošto su, obzirom na raspored na političkoj sceni, svi izgledi da ćemo demokrate i Tadića imati zadugo, u čemu je najveći problem sa njima?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Pa, problem je što tu više nema stranke. Vidljiv je dvor, i par funkcionera kojima nije zapalo da budu na dvoru, prethodno su bili relativno visoko rangirani, a sad su u nemilosti dvora. I vidi se da postoji jedno telo koje se batrga u raznim frakcijama. Znači, to je sad Demokratska stranka. Ono što je takođe karakteristično je da dvor trenutno ima neverovatnu vlast, slično onoj koju je imao Slobodan Milošević. Naravno, ne zloupotrebljava je toliko, ali, što bi se reklo, ne krađu nego kraduckaju u poređenju sa Miloševićem. Mada, kad je reč o materijalnom, to je već diskutabilno, a što se tiče političkog kraduckanja, ipak to nije ista politika, ni spoljna ni unutrašnja, iako ima mnogo loših manifestacija i prema spolja i prema unutra. Samo pogledajte ovo sa Crnom Gorom i Makedonijom, i sa manjinama, i sa tolerisanjem nekih pokreta od kojih se ne zna koj je gori i slične stvari. I sad, naravno, ako možete da razmišljate po analogiji, ako se politika Slobodana Miloševića, koji je imao neviđenu koncentraciju vlasti preko vojske, policije, tajnih službi, i koji je imao nacionalističku priču koja se odlično primila u biračkom telu, ako se njegova politika istopila i pukla, onda će verovatno ovakva, mnogo mekša vlast takođe naići na neki rizik.

To uopšte nije dobro za Srbiju. Naravno, to je najgore za Demokratsku stranku i njen vrh, ali nije dobro za zemlju da stranka koja treba da bude okosnica ne ume da kaže: ljudi, ovo je vizija, ovo je naš put, idemo

tim putem i videćemo kako ćemo proći na tom putu, ali mi idemo tamo, i idemo tamo odlučno. Ne, oni ne znaju kud idu, oni idu malo u Rusiju, malo u Treći svet, mere koje ovde sprovode nemaju nikakve konzistencije. Nema ničega, to je bukvalno preživljavanje iz dana u dan. Ne treba ništa veliko da se dogodi, pa da se to promeni. A jednog dana će se ova negrađanska opozicija, koja je u rasulu, opet konsolidovati i imaćemo mnogo lošiju situaciju. Uopšte nije dobro to što se događa, ali ja vidim da njih neka inercija vuče u tom pravcu i da nikako ne mogu da se zaustave. Neki dan sam pričao sa jednim od predsednika opštine koji je napustio tu stranku, pitao sam ga zašto je otišao kad je imao nesumnjive rezultate - njega, na primer, kao i Indiju i slične na predavanjima uzimam kao pozitivan primer. On kaže: jednostavno više nisam mogao, tu su se razvile sile kojima sam ja bio potreban kao kišobran, a ja neću da neko krade, da mulja, da petlja i jednostavno sam odlučio da je bolje da odem nego da ostanem. Kaže, jedva je izdržao poslednjih godinu dana ovog starog mandata. To kaže čovek koji je pošten, koji je uradio dosta na reformi u svojoj opštini, koji je podigao, de facto, grad, deo Beograda koji je u poslednjih 20-30 godina najviše porastao u Evropi. Znači, ako takvi ne mogu da prosperiraju i beže, onda zamislite ko ostaje.

Ja se običnih ljudi uopšte ne plašim, oni znaju čime raspolažu i intelektualno i finansijski. Ono što ovde konstantno pravi nevolju je država, loš kvalitet upravljanja zajedničkim poslovima. To je ono što unosi nespokoj. Znači, oni su haos-majstori, ma koliko to posle projektovani na kritičare, na štampu, kao da se ništa nije promenilo. Naravno, ne može sad više da se vlada bez izbora, mora koliko koliko da se stvara i privid nekog pravnog stanja i kakav-takav privid tržišne privrede. Znači, to mora nekako da opstane iako oni tržišnu privredu zamišljaju samo kao način da se pare bez rizika ulivaju u njihov džep, dok su džepovi drugih zašiveni. E, pa tako ne može da izgleda kapitalizam ni tržišna privreda. Nizom pitanja se ne bavimo. Recimo, pošto često zbog raznih programa putujem po Srbiji, znam da imamo samo desetak ekonomski živih gradova. Subotica, Novi Sad, Indija, recimo, Beograd, Kragujevac, Čačak, Novi Pazar i još nekoliko. Sve ostalo je, na primer u istočnoj Srbiji, ekonomski stalo sedamdesetih godina.

Danas možemo da kažemo da je Srbija naseljena uz dolinu Morave, u Beogradu i delu Vojvodine, dok su veliki delovi zemlje prazni, istočna Srbija je prazna. Vi imate i po 120 kilometara, recimo, tamo od Južne

Morave do bugarske granice, gde na desetine kvadratnih kilometara nađete tek ponekog stanovnika, sela su tamo potpuno prazna sela. Tako da postoji mnogo problema, koje jednostavno, zato što volimo da se bavimo ruskim i kineskim carom, ni dotakli nismo. Nismo se proslavili u sposobnosti da sami nešto napravimo nešto. Kad god su nas puštala da radimo sami mi smo imali probleme. Evo, ovo malo reformi urađeno je pod pritiskom MMF-a, Svetske banke, Evropske unije, OEBS-a, Saveta Evrope i tako dalje. Dakle, to govori koliko su elite koje biramo u stvari nezrele i neuračunljive, jer da su uračunljive one bi uradile nešto same. I ja ne verujem da smo mi u stanju da nešto uradimo mimo neke gravitacione snage koja nas podstiče da idemo u određenom pravcu i na neki način ograničava u pravljenju ludosti. Prosto, dosad to nije bio slučaj, uvek smo bili takvi. Slušao sam i Srđu, on u biti istu stvar kaže, samo drugim terminima, na drugom polju: ne možemo da uradimo neke stvari dok nas neko ne bičuje, i to ti je to.

SVETLANA LUKIĆ:

Ništa specijalno novo i netipično nije se dešavalo ovih dana. Samo smo se malo obrukali u organizaciji Univerzijade, lopovi su pokrali toliko da je mnogim sportistima otkazano učešće, a onda su poslali, koga drugog nego Đelića da zapušava rupe. Nema ničeg neobičnog - Miroslav Mišković je suvlasnik Srbije, suvlasnik većine političkih stranaka u Srbiji, bio je u Briselu da se žali što mu u nekim okolnim zemljama ne daju da širi kapitalizam. Nema ničeg neobičnog - maroderi su se opet presvukli, sada imaju dres Srpske napredne stranke, Tomislav Nikolić i Vučić su osnovali stranku, možda ste gledali. Ako niste pažljivo gledali mogli ste jednog časa pomisliti da gledate kongres LDP, tu su bili i predstavnici nacionalnih manjina, invalida, a deca cveća, Nikolić i Vučić, su poručila da hoće da vrate sve prijatelje u svetu i da budemo, kako rekoše, najbolji saradnici Ruske Federacije, ali i ponosni članovi Evropske unije. Nema ničeg neobičnog - Demokratska stranka u Kuršumlji je za šefa javnog komunalnog preduzeća postavila vodoinstalatera. Deca iza stožerne Demokratske stranke su se zaigrala, prizivaju radikale u vidu Tomislava Nikolića. Korupcija ne samo da je metastazirala, nego su i poruke koje šalje njen lider stvarno šizofrene. Ovih dana bio je u Kraqujevku na obeležavanju streljanja Kraqujevčana i đaka, i tada je Tadić rekao da je naša poruka "oproštaj, ali ne i zaborav". To liči na patrijarhovu izjavu, "praštamo ali ne zaboravljamo", međutim, u isto vreme slika kolaboracioniste Nedića visi u zgradi Vlade. Šizofrena je i poruka i poziv direktoru Centra Simon

Vizental da bude počasni građanin Novog Sada, a u isti mah u centru tog grada stoji spomenik Jaši Tomiću, velikom antisemiti. Moraćemo da se odlučimo između nekih stvari. U nastavku emisije govori Nadežda Milenković.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Slušam vesti kao i većina, ali nemam načina da izgradim svoj stav. Mogu samo da kažem da više nego državi, guverneru, premijeru ili kome god verujem ljudima koji pričaju drugačije, oni su moj izbor. Na osnovu iskustva nemam razloga da verujem državi i predstavnicima vlasti. Znaš, i ona prošla država je garantovala za sve uloge, pa smo pukli. Jadni ljudi još primaju po 100-200 evra te stare devizne štednje. Znači, imamo iskustvo kako to izgleda kada ti država garantuje, pa pui-pike-ne važi, tako da su sada mogli komotno da kažu: garantujemo iznos od 500.000, što da ne, i tako nećemo da vam vratimo. Što se mene tiče, sve je moguće - i da kažu, i da nas zavrnu, i da mi ne odreagujemo, da popijemo to baš kao što smo i pre sve popili. Moja majka je često tvrdila da zna kako stvari stoje jer je "bilo u vestima". Meni to nije dovoljno, nemam takav odnos prema nečemu što čujem u vestima, recimo neku izjavu guvernera, premijera ili predsednika.

Oni ne znaju marketing, oni prave korake koji postižu suprotan efekat od željenog, ali, znaš, najstrašnije je što su oni možda stvarno u pravu i možda su okay, možda su dobronamerni i možda mi ne treba ništa da brinemo, ali mi ipak brinemo, jer njihovu poruku uopšte nismo tako razumeli. Oni su nam pričali kako nema šećera zato što žene kuvaju slatko pa su pokupovale sav šećer, pa nema ulja jer ljudi prave zalihe kod kuće. Ti pomisliš da smo stvarno neki moćni potrošači, ono, kupiš dve litre ulja i - gotovo, pukao Mišković, nema više monopola! Zanimljivo je takođe što kod nas benzin uvek poskupi jer je poskupo u svetu, ali kad pojeftini u svetu kod nas ne pojeftini. Zašto? Zato što, eto, imamo rezerve koje smo kupili skupo, pa ne možemo sada da pojeftinimo. Godinama ja nemam poverenja u njih, ni u ono što pričaju, ni u ono što rade.

Kad su donosili Ustav, rekli su da nije dobar, ali je, kao, jako dobro što može da se menja. To je bila najveća prednost, a i razlog za donošenje novog Ustava. Pa, mislim, ne vidim da su ga menjali.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

I to je baš Tadić govorio...

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Jeste, ali to je ipak mnogo bolje nego kad uzme da se miri, to mi je bestijalno. Prvo je najavljeno nacionalno pomirenja, pa su, kad se malo uzburkala javnost, spustili loptu, prekrstili nacionalno u političko, i na kraju je ispalo samo partijsko pomirenje. Znaš, on se ponaša kao žena koja dobija batine, mada se šuška da je suprotno. U toj priči je sada Dačić u stvari porodični siledžija koji ženi ili deci govori "sad mi se izvini što sam morao da te bijem". Pri tom su to isti ljudi, većina njih, nije došao neki potpuno novi kadar u SPS. To ne razumem, ne znam ko to njega savetuje i koje ciljeve imaju njegovi savetnici kad može da radi takve stvari. Ne vidim da je partijsko pomirenje, i još deklaracija o pomirenju, put za Evropu. Šta je sad poenta? Da se ujedinjuješ i da svoju veliku stranku utopiš u neku malu? I već se deklariraš da si u Internacionali i da si bezmalo i ti socijalista. Doduše, kako reče onaj davni predizborni slogan, svi smo mi pomalo socijalisti. Reč je o pravu svakoga da se umori, da odustane, da se predomisli, ali, s druge strane, moje legitimno pravo je da se s tim složim ili ne složim, da kažem da poštujem ili ne poštujem. Ali primećuješ i ti da sve češće čujemo: hajde, ne talasaj, šta više...

Dobro, i to je jedan od načina da se prođe kroz ovu stvarnost u kojoj mi živimo. Drugi je upravo da se talasa, jer da nisu talasale nevladine organizacije fašisti bi održali marš. Da se nisu ispotpisivali građani i ujedinile organizacije, da se nije uputilo predsedniku pismo, Dačić ne bi reagovao, nego bi ovi održali marš. Rekli bi u Skupštini opet "to su neki dečaci", ili, kako radikali vole da ih zovu, "mladići". Ti mladići, i Mladići, su demonstrirali, a policija, zla policija, ih je rasterala. Mene to povremeno malo uplaši, to je jedno veliko odustajanje. Kao, evo, idemo u Evropu uskoro, pa ipak je mnogo bolje nego što je bilo, pa ne možeš da kažeš da nije bolje. Ali mi živimo u jednom razgrađenom društvu i jako je važno da se odredi šta je društveno poželjno, a šta nepoželjno. Ako neko ko još ima snage, volje i voli to da radi, može da doprinese, to je super. Okay je i što su se neki umorili. Moja majka je često govorila da uvek imaš dve mogućnosti, nikad nisi baš u bezizlazu. Dakle, kad sam zdrav to je super, ali i ako se razbolim nije strašno, opet imam dve mogućnosti, ili ću da ozdravim ili ću da umrem. Ako ozdravim - super, a ako umrem opet imam dve mogućnosti, mogu

da odem u raj ili u pakao. Ako odem u raj - super, a ako odem u pakao opet nije strašno, opet imam dve mogućnosti, ili ću ja da pojedem đavola, ili će đavo da pojede mene. Ako ja pojedem đavola - super. E, ali ako đavo pojede mene onda kao i sva hrana ipak imam samo jedan izlaz. Dakle, to je priča, ako nas pojede đavo, znamo kroz koju ćemo kanalizaciju da prođemo, i to nam se zapravo sad i dešava. Toliko smo galamili, a evo šta smo dobili - da imamo platu, dignemo kredit, odemo na letovanje... Sad ovi socijalisti...

I moramo i dalje da galamimo da bismo sprečili da se te stvari ušance, i da se sve lepo namesti jedno na drugo. Kao, to smo se mi koalicionim sporazumom dogovorili da vama pripadne, a vi najbolje znate da u oblasti javno-komunalnog treba izabrati vodoinstalatera, to je logično. Kupovaće se žirafe i to će isto da se pravda koalicionim sporazumom. Dakle, govorimo o nesigurnosti nas građana, ne osećamo se udobno. Kako da se osećaš udobno kad vidiš da je njima samo do toga da se namire partijski apetiti. Ti pričaš i buniš se protiv nečega, ti si mrav koji je pošao u Meku i nećeš nikad da stigneš tamo, ali bar ćeš da umreš na svetom putu. I to je isto legitiman izbor i volela bih da to i drugi poštuju.

Znači, u redu, umorio si se, izgubio veru, zaposlio se, digao kredit, šta god, ali dozvoli da je jako časno i jako teško ostati na ovoj strani i stalno nešto zvocati. Znaš, neprijatno je stalno slušati, kao, dokle više Žene u crnom, Srebrenica... Uopšte to nije prijatna pozicija. Svako voli da bude omiljen u društvu, da bude šarmer, da nekoga zabavlja. Na kraju krajeva, i ja propovedam zavođenje kada je marketing u pitanju. Ti ne zavodiš ljude ako stalno nešto tupiš: jao, treba ovo, ovo ne valja, ono ne valja, nego treba dati neku nadu, reći ljudima nešto prijatno. Postoje neki ljudi koji godinama tako zvocaju i vrlo su neomiljeni, neki dobiju šamar, nekoga pljunu, nekome je neprijatno da ide ulicom, nekog, bogami, i ubiju... Ali, ako si to odabrao da radiš odabrao si nešto časnije od uklapanja. Zato mislim da je najbolju definiciju normalnosti dao Džon Lenon, ne znam da li je nekog citirao: biti normalan znači bolovati od iste bolesti kao komšija. Dozvoli mi da budem nenormalna i dozvoli da se svet menja zbog tih nenormalnih ljudi koji neće da boluju od iste bolesti kao komšija i koji pristaju da budu i neomiljeni i izopšteni, ali koji drukčije misle. To je ona pričica iz Talmuda, ako se sretnješ sa jednom osobom i vaša mišljenja se razlikuju, možda si u pravu, a možda nisi. Ako pričaš sa nekoliko ljudi i oni svi misle jedno,

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

a ti misliš drugo, možda si u pravu ti, možda su u pravu oni. Ali ako pričaš sa sto ljudi i oni svi misle jedno, a ti misliš drukčije - sto posto si u pravu, jer nema šanse da sto mozgova misli jednu stvar.

Uvek volim da čujem disonantne tonove, jer inače je sve super, svi ide-
mo u crkvu, svi se krstimo, svi smo vratili neke slave, pomirili smo se
prvo sa četnicima, sad sa SPS - nisam sigurna da je to normalnost i da
svi u to treba da se uklopimo, i da imamo kartice i svoje kreditiće, i
nešto malo radimo i za Miškovića, jer ga je, bože moj, i Evropa prihva-
tila i šta sad ima neko tu da se buni. Tako se najlakše pokori i narod i
civilizacija, uspavlivanjem. Je l' ti bolje nego devedesetih? Svako će da
kaže da jeste bolje, ali zavisi šta postaviš kao kriterijum. Imam pravo
da odahnem na tri mesta, ali sam ostala nespokojna na drugih pet, i
onespokojavaju me potpuno nova pitanja. Super je jer mi više ne trubi
onaj Koštunica i ekipa oko njega, to mi je mnogo lakše, ali to ne znači
da mi je sve drugo super. To je kao ona bračna priča, muž ti pije, ali te
ne bije, možda te nekad i prebije, ali ne dira decu. Meni je stalno to u
pameti: nije mi najgore, pa naravno, deca u Bijafri umiru od gladi, ali
nemoj da misliš da ću ja da budem srećna što imam hleba. Postaviš
neke kriterijume i uvek je najlakše da te uteše tako što kažu da je bilo,
ili je sada, i gore. Pa, da, ali ja želim da moj brak bude strašno dobar, a
ne da budem srećna što muž ne bije decu i sve pare daje u kuću. Pa,
mani me se, ne mogu da imam stalno taj najniži kriterijum! Hoću da
ljudi koji su u vlasti ili koji su u nekim institucijama ili su direktori,
kako god, zadovolje neke visoke kriterijume.

Stručan naziv glasi "luksacija mozga". To je zavrtanje, šta god da
kažeš uvek imaš neki besmislen kvazidokaz da je isto tako i u svetu ili
da je bilo je i gore, pa je sad bolje. To su nemoguće rasprave u kojima
neko uvek može da te poklopi i navodno da ti zapuši usta. Tako i druga
deca, tako i druge žene... E, neću da budem na taj način normalna,
imam prava na neke kriterijume koji se zovu "normalan život je malo
više od toga", normalan život je da kad neko napravi krivično delo
makar ode na sud. Skoro je bilo u novinama, sitnim slovima - najviše
volim to da čitam, vesti sa strane, na marginama - ponovo suđenje
Daviniću, ali čak nije za satelit, nego, da li beše za pancir, i, kao, sad se
nastavlja suđenje, ali je valjda odloženo. Mi smo tog čoveka, na primer,
potpuno zaboravili, a mrzi me i da se sećam koliko je takvih bilo. Važno
je da mi gledamo Šešelja svako veče, da on ima sate i sate mogućnosti
da tamo svima skreše u brk. Već sam ukapirala, to mu je neurotični tik,

on nešto kaže, onda se zavalu i samozadovoljno popije vodu, "kako sam
im rekao!". Zašto to prenosi RTS, čuveni medijski javni servis evropske
Srbije, zašto mi to gledamo? To mi nije jasno, ne gledamo druge
processe, ne znamo, recimo, šta je sa Milutinovićem. Kad puste nekog
Albanca nemamo pojma ko je tamo šta svedočio, kako je to izgledalo,
mi ništa ne znamo, osim što Šešelj ima svoju večitu predizbornu
priliku da priča šta hoće.

Ako već hoće navodno da nam pokažu kako je Šešelj baba roga i da nam
kažu da ne glasamo za radikale, onda se napravi izveštaj sa suđenja. To
je marketing, napraviš delove koji će da idu u prilog toj tezi, a ne puštaš
njega da prdi i smrdi satima. To počinje u 10 sati ujutro, još pre 10,
znači i deca mogu da gledaju, i nigde nema upozorenje "nije
preporučljivo za decu mlađu od 14 godina". Nekad gledam filmove, i baš
obratim pažnju da vidim šta nije za decu ispod 16 godina. A ovo nije
preporučljivo ljudima ispod 76! To nikom nije preporučljivo da gleda
bez propratnih, usmeravajućih komentara, bez nekoga ko može da ti
prepriča šta je bilo. Ne, oni puste njega da priča vrlo bahate, ružne,
nevaspitane stvari.

Razmišljala sam kako može da pojeftini naša država. Mi ne treba da
imamo parlament. Znači, posle izbora podeliti žetone partijama - evo, ti
imaš 57 žetona, ti 13, ti 17, i tako dalje. Jer, ovo je potpuno besmisleno.
Ako si siguran da nijedan član parlamenta neće reći da ima drugačiji
stav, prvo od svoje stranke, a sad i od koalicije, šta će nam onda
parlament? Pa to je 250 ljudi, 250 automobila, šofer... Pazi koja bi to
ušteta bila! Podeliti žetone, pa da ih ulažu kad se izglasavaju zakoni.
Koliko ti ulažeš? Super, štikliramo, ovaj zakon prošao, ovaj nije prošao.
I kad ti daš vodoinstalateru direktorsko mesto, koji je možda super,
mada kad smo slušali intervju nije baš zvučao kao da je stvoren za to
radno mesto, ali kad nekome daš tako nešto ti si siguran da on neće
više da ti talasa. On je uspeo, postao je direktor u nekom malom
mestu...

SVETLANA LUKIĆ:

Američki san.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Da, da li veruješ da će on svog predstavnika u parlamentu pitati: če-
kajte, molim vas, zašto je ovaj zakon ovakav, ili zašto je ovo poskupelo?

Vrlo verovatno da neće. Uzmi kredit i da te čujem sad da li ćeš da daš otkaz. Svojevremeno, pred bombardovanje, pitala sam neke devojke na RTS-u zašto tamo rade, a jedna je onda ispričala kako ima astmatično dete, pa su dobili stan da ne bi bili u nekom vlažnom podrumu u kojem su živeli. Tako uvek nađeš šta je čoveku potrebno, ili mu daš pola toga i onda ga imaš u šaci. Neko može, neko ne može da se ispetlja iz tih stvari, neko je hrabriji, neko ima zaleđinu, neko je luđi - a sveđe se na to poslednje. Malo je ljudi, verovatno, u istoriji čovečanstva dobilo priliku da bude pravi čovek na pravom mestu u pravo vreme i da promeni društvo, ali svejedno, ti imaš potrebu da neku mrvu kosmosa ti popraviš. Kako ta takozvana druga Srbija - reč koju ne volim da koristim, mislim da nije tačna, jer je to prva Srbija - kako ti ljudi mogu da očuvaju pristojnost i koliko dugo i ko im pomaže u tome? Kako da istraješ ako stalno dobijaš poruku da si ispao glup u društvu, umesto da se laktaš? Umesto da si vodoinstalater? Mislim, Srbi smo, valjda se, boga mu, u sve razumemo. Jesi li čula da su u onom akceleratoru u Švajcarskoj nešto pogrešno spojili, minus i plus fazu i uzemljenje, a mi smo se toliko ponosili što su Srbi učestvovali u projektu. Prva moja misao je bila: mora da je to napravio neki Srbin, hanzaplastom nešto vezao, šta ima veze... Pa, to mi je fenomenalna vest, smak sveta je odložen na neodređeno vreme. Ovog vodoinstalatera da pozovu da on tamo nešto zašrafi - ma, nema problema, bre, za tolike stvari smo se snašli, umećemo i to.

Nema samokritičnosti, ja umirem od treme svaki put kad me pozoveš ovde da pričam i treba nešto da napišem za sajt, svaki put iznova mislim da sam najgluplja na svetu i nepismena, pa nekako probam da iz te faze izađem, znam azbuku, 'ajd' polako... To je ono - pametniji popušta, ali stvarno popušta, i to živčano, a budala nahrupi. Pa, najlakše je uraditi nešto za velike pare. Vidi plaćenog ubicu, recimo - radno vreme odlično, malo radiš, puno zaradiš. I zato mislim da je ljudima potrebno da dobiju povremeno neku dozu sigurnosti da ako to ne urade, ako naprave neki drugačiji izbor, da je to isto okay, da je OK ako si onaj malobrojni i što se osećaš neuspešno i što se plašiš sopstvene starosti u društvu koje ovi mnogobrojni stvaraju.

Veliki je posao i veliki zadatak za svakog da pronade šta je to u njegovom mikrokosmosu za šta će da se drži. Sad, držiš se za ideju, držiš se za činjenicu da si roditelj pa nemaš izbora jer deca zavise od tebe, držiš se za psa i mačku koji ti daju neku ljubav i energiju, a nisu

ljudi, ne opterećuju te, ili to bude, na primer, knjiga. Svako ima nešto, ali je jako važno da se za to držiš, da ne veruješ vestima, da ne dopustiš da ti ta priča, koja je s jedne strane pasivizirajuća a s druge strane kataklizmična, pojede dan. Jer, ujutro se probudiš i dok ne legneš ti imaš neki sadržaj, neko vreme koje treba da popuniš ili da poludiš, imaš i taj izbor. Kao što znamo, sve dok te đavo ne pojede imaš uvek dva izlaza. Mislim da možda nismo baš toliko fragilna roba, svašta smo mi pregurali, imamo neko iskustvo, nije nam bilo dobro ali znamo i da to može da traje deceniju i da nemamo pojma kad će ti biti bolje. Tako da se nećemo baš tako lako predati. Sad ovo pričamo više zbog toga da utoplimo ljude, da im pošaljemo nešto lepo i da ih zagrlimo, nego što se plašimo da oni to neće moći da izdrže.

SVETLANA LUKIĆ:

U ponedeljak smo održali promociju Peščanika u Novom Sadu, tamo su govorili Vesna Rakić-Vodinelić, Vesna Pešić i Srđa Popović. Prva i glavna tema bilo je bratimljenje Tadića i Dačića. Najpre govori Vesna Rakić-Vodinelić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

"Deklaracija o političkom pomirenju i zajedničkoj odgovornosti za ostvarivanje vizije Srbije kao demokratske, slobodne, celovite, ekonomski i kulturno razvijene i socijalno pravedne zemlje." Dakle, radi se o ekonomskoj zemlji, ekonomskoj državi, do sada smo imali pravnu, pa smo, kaže Vesna, imali partijsku državu, pa smo imali policijsku državu, toga se takođe sećamo, je li tako. E, sada imamo i ekonomsku državu. Inače, videla sam da se ova deklaracija u našoj štampi veoma ozbiljno opisuje, kaže se da ima čak sedam poglavlja, ali ona ima pet kompjuterskih strana, pa je teško govoriti o poglavljima, može se govoriti samo o tačkama. Budući da je većina vas dosta mlada ja moram da kažem da se ovaj tekst odlikuje jednom zaista teškom frazeologijom u kojoj se meša jezik samoupravnog socijalizma i deklaracija koje su tada bile objavljivane, i to čini veći deo stila ovog teksta, a nešto manji deo je jedan japi-pristup koji pokušava da upotrebom određenih savremenih političkih izraza taj tekst donekle promeni. Ono što mi je takođe palo u oči kao pravnici jeste da tekst deklaracije prati osnovnu strukturu Ustava iz 2006, i tamo je životna sredina negde na poslednjem mestu, a pošto je tako, ja sam sada vlasna da vam saopštim da ne samo što prati tekst tog Ustava nego, da upotrebim adekvatnu terminologiju čak ostavlja i odisaj toga teksta.

Dakle, šta nam je u preambuli važno? Doslovce rečeno, prevazilaženje sukoba iz prošlosti jeste osnov saradnje DS i SPS. Hajde, dobro, to smo već videli, ali kakav cilj se ovde želi postići? Ono što hoće da se postigne, citiram, "jeste oslobođenje od priziva ili poricanja prošlosti i prestanak okrivljavanja ili obeskrivljavanja pojedinaca". Pre svega, u pravu reč priziv znači žalba, kao da su autori hteli da kažu da se ukida pravo žalbe na prošlost ili su možda, upotrebivši reč priziv, hteli da kažu da je zabranjeno prizivanje prošlosti, odnosno sećanje na prošlost. Takođe, videli ste, ja sam sad tačno pročitala da su upotrebijene reči okrivljavanje i obeskrivljavanje pojedinaca. Zaista se pitam kako ovo obeskrivljavanje treba čitati. Da bi se neko proglasio nekrivim, dakle, da bi se oslobodio neke odgovornosti, recimo krivične, sud o tome mora nešto da kaže. Da li možda autori misle da ne treba uopšte pokretati postupke, da se oni ne bi obeskrivili? Ishod ove platforme se jasno vidi iz preambule - jeste reč o nacionalnom pomirenju, iako smo mogli čuti šefa države koji je kazao da ova platforma ne znači nacionalno pomirenje. A ja bih kao komentar dala jedan za mene dosta težak stih zapravo Predraga Lucića, objavljen u Feralu: "I tako pod kamen-cvijetom neka leže mrtvi svi, nek se barem oni vole kad nećemo ja i ti".

Sad prelazim na prvu tačku, ako nije dosadno, a vi samo recite ako jeste, odmah ću da prestanem. Ovde je kao cilj, citiram opet, rečeno sledeće: "stalno unapređivanje sistema učešća građana u političkom životu" Prvo što mi je palo na pamet nije neki naročito originalan komentar, jedna narodna poslovice koja glasi "živ mi Todor da se čuje govor", u stvari, to ne znači ništa. Kako oni misle da se ovaj cilj postigne? Ovako: "posredstvom", verovali ili ne, "sindikata, profesionalnih i građanskih i nevladinih inicijativa, javnih medija", a ja predlažem da dodaju u istom stilu i samoupravne sporazume, odnosno društvene dogovore, to bi bilo potpuno adekvatno. A ishod koji se očekuje od stalnog unapređivanja sistema učešća građana u političkom životu je neverovatan, očekuje se "bespoštedna borba protiv kriminala, monopola i svih vidova diskriminacije", dakle, to mora da završi Njegošem - neka bude borba neprestana, neka bude što biti ne može, jer ovo ne može biti sa ovim ciljem i ovim sredstvima.

Drugo pitanje se tiče suvereniteta, integriteta zemlje, dakle, Kosova i Metohije, a cilj je, naravno, i jasno ekspliciran: očuvanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Srbije. Mislim da bi tu moralo da se postavi

pitanje kako to da ga već nismo očuvali Koštuničinim Ustavom kad su za njega glasali svi, uključujući i potpisnike, iako su tada bili u nekoj vrsti opozicije. Koje je sredstvo za ostvarenje ovog cilja? Poznato nam je sredstvo: "Nikada nećemo prihvatiti otuđenje Kosova i Metohije". Tragajući malo za značenjem tog "nikada", koje smo mnogo puta čuli, mislim da sam otkrila kako ga makar jedan od njih zamišlja. Našla sam citat, koji kaže: "Došli smo u Orašac da se posavetujemo sa Karađorđem", rekao je premijer Koštunica na proslavi dana državnosti Srbije", to je bilo nekoliko dana pre proglašenja nezavisnosti Kosova. Ja ne znam da li je odgovor glasio "kojekude", ili se zapitani koristio citatom stranog autora koji nije mnogo popularan, ali je vispren, a citat bi glasio "nuto momka, nuto i pameti". Vi znate da je to rekao jedan od onih janjičara u pesmi Početak bune protiv dahija. Ishod je, citiram, "prihvatamo maksimalnu autonomiju za Kosovo i Metohiju, zalažemo se za kompromisno rešenje istorijskog konflikta srpskog i albanskog naroda čija legitimna prava uvažavamo". Vojvodina se u ovom tekstu uopšte ne pominje. Ako se, dakle, za Kosovo prihvata maksimalna autonomija - mi u pravu volimo da koristimo argumentum a contrario - da li će Vojvodina onda dobiti minimalnu autonomiju, budući da se ništa o tome nije reklo? I, ako treba rešiti istorijski konflikt između srpskog i albanskog naroda, hajde za početak, budući da sam ja i nastavnik, da prihvatimo diplome koje je izdao Unmik. Ni o tome, naravno, ništa u ovom tekstu nije rečeno.

Što se tiče treće tačke o Evropskoj uniji, tu zaista nema bog zna šta, navešću samo najvažnije misli koje su ovde formulisane. Citiram: "Strateški cilj Srbije je članstvo u EU putem približavanja". Cilj je članstvo putem približavanja, a Mladić se uopšte ne pominje. Sledeće što je rečeno, "treba pomiriti evropske i antievropske snage", a ja dodajem da je ovom deklaracijom to zaista i učinjeno, u tome su nekako i uspeali.

U pogledu političkog života i moderno organizovane države - to je jedan od ciljeva, četvrta tačka ove deklaracije - cilj je napuštanje, citiram, "svih oblika političke isključivosti i ekstremizma". Vrlo dobar cilj, međutim, mislim da je trebalo da ga ilustruju nekim primerom i da kažu otvoreno "izuzev kad su u pitanju Sonja Biserko, Nataša Kandić, Žene u crnom i ostale veštice iz Ria". Kako oni misle da postignu taj cilj otklanjanja isključivosti? Ovako: "mi smo za efikasnu i transparentnu javnu upravu u službi građana". A komentar bi bio da su to već dokazali

prilikom izbora direktora javnih preduzeća i upravnih odbora, samo ne vidim kakve to veze ima sa isključivošću, ekstremizmom i tako dalje. Ishod koji se očekuje glasi ovako: "Razvijaćemo mehanizme parlamentarne, zakonske i građanske kontrole javne uprave, uključujući posebno institucije tipa ombudsmana", što me je opet navelo da posegnem za argumentum a contrario - znači li to da će isključiti Komisiju za sukob interesa, Komisiju za borbu protiv korupcije, poverenika za informacije od javnog značaja? Oni se nigde ne pominju.

Sledeći je, tako da kažem, ekonomski blok - pravo na rad, snaženje srpske ekonomije, podizanje životnog standarda, ali tu je cilj formulisana na neobičan način: "cilj je borba protiv zaostalosti i siromaštva". Možda možemo očekivati da se u parlament više neće primati zaostali poslanici koji umesto da debatuju o tačkama dnevnog reda kunu, baju ili baju i zaklinju se? Ocena koju daju ovom prilikom, citiram, glasi: "veliki broj ljudi živi i danas u bedi, strahu i bez nade", a ja komentarišem, pročitavši deklaraciju: više neće, ili kako je Lucić rekao u svojoj pesmi, "karitas je gol, siromah sam, siromah sam, al' volim da živim, dok svak od vas išta ima neću da se smirim". To nam je, dakle, ekonomska politika. Kako se ovaj cilj misli postići? "Za bitno rešavanje problema masovne nezaposlenosti zalažemo se za otpočinjanje velikih infrastrukturnih projekata u Srbiji", i sada dolazi ono najvažnije, "i pokretanje mnoštva inicijativa za osnivanje porodičnih, malih i srednjih preduzeća". Dalje nisu ništa rekli, zato što su velika porodična, tj. familijarna preduzeća već, kao što znamo, osnovana. A ishod? "Republika Srbija će zadržati stratešku kontrolu u najvažnijim infrastrukturnim javnim preduzećima." Mislim da nema potrebe za komentarom.

Naredna tačka se tiče socijalne sigurnosti i solidarnosti; zalažu se za smanjenje drastičnih socijalnih razlika, pa nabrajaju sve do penzija. Cilj je formulisana u najboljem maniru soc-retorike, "bespoštedno ćemo se boriti protiv svih oblika izopštenosti i marginalizacije". Ja mislim da su upravo radi ostvarenja ovog cilja na javne funkcije vraćeni Gorica Gajević, Mile Ilić i ostali, to je zaista bespoštedno. Kako oni misle da postignu taj cilj? Dakle, "društvo za koje se zalažemo obezbediće građanima besplatnu osnovnu zdravstvenu zaštitu, besplatno obrazovanje i društvenu i materijalnu podršku svestranom kulturnom razvoju" - besplatno, besplatno, besplatno... Ili, kao što bi rekao nosilac Zlatne palme, a gde ste sada miševi?

Stižemo do posebno važne tačke, to je borba za povećanje nataliteta. Ocena kojom koje počinje deklaracija glasi: "sve više ljudi umire nego što se rađa". To je verovatno zato što nismo na vreme imali deklaraciju o pomirenju... Ništa nisu rekli o tome kako misle da povećaju natalitet, verovatno uobičajenim načinom, ali moj komentar bi glasilo da zbog toga treba svesrdno podržati pravilnik Pravnog fakulteta u Beogradu o emocionalnim odnosima, uključujući i erotske, u okviru akademske zajednice. Poznat vam je, verujem, taj pravilnik, koji ne zabranjuje emocionalne odnose između studenata i nastavnika. Istovremeno, mislim da treba sprečiti širenje jedne ekstremističke parole koja je, bogami, diskriminatorna prema starijim generacijama, i koju mnogo studenti u Beogradu sada ponavljaju, a glasi "sad će dede da nam otimaju najbolje ribe".

Dolazimo do očuvanja zdrave životne sredine, tu stoji ocena da postoji ozbiljna degradacija životne sredine, zagađenje vazduha, vode, zemljišta. Ko bi rekao da u Srbiji, među šljivama, zemlji sa najvećim prirodnim bogatstvima, može da se desi ovakva katastrofa? A cilj? "Formirati visoku svest građana kao najboljeg uloga za kvalitetno očuvanje svih naših prirodnih i životnih resursa". Nije rečeno kako će se postići taj cilj, ali mislim da ima jedan već oprobani metod: treba povećati broj parkova prirode, po ugledu na ugledno dobro Šargan Morka Gora, sa sve rendžerima i helikopterima koji ne zagađuju životnu sredinu. Mislim da ne bi bilo loše uvesti i kalemara, kalemljenje kao osnovni metod očuvanja autohtonih biljnih, životinjskih, pa i ljudskih vrsta.

I sad dolazi završna reč, cilj jeste "zajednička vizija budućnosti i određivanje civilizacijskih okvira u kojima će se ta budućnost događati" - budućnost koja će se događati! Mislim da je za ovu vlast, kao i za svaku prethodnu, najbolja vizija televizija, zbog čega vas pozivam da uskliknemo s ljubavlju prvo Radiodifuznoj agenciji na čelu sa vladikom Porfirijem, to je taj civilizacijski okvir, i da nam živi, živi, živi - ovog puta ne rad nego Javni servis evropske Srbije. Na kraju kažu da "političke razlike ne treba da budu tačka narodnog razdora već zamajac sve boljih i uspešnijih projekata u neprestanom naporu". Zašto ja ovo kvalifikujem ipak kao nekakav abortirani pokušaj pomirenja? Zato što mislim da odražava ono što je veoma upečatljivo rekao opet jedan strani autor, Viktor Ivančić, u svojoj knjizi Animal

Croatika: "Odlučno osuđujemo sve ratne zločine i podržavamo one koje smo počinili". Eto, to je suština ove deklaracije, hvala vam lepo.

VESNA PEŠIĆ:

Kad su završeni majski izbori, bilo je već jasno kao upisano da će radikali i Koštunica činiti većinu, pa se nekako uspeo da se pridobiju socijalisti, PUPS i ostali da naprave većinu sa Demokratskom strankom. I svi smo mi na neki način to podržali, bili zadovoljni, rekli smo da je bolje da živimo sa tom koalicijom, da ne budemo pod onom drugom koja je mnogo gora. I to se dogodilo i na nivou Beograda, tako da je ovaj dodatak u vidu pomirenja za mene neka vrsta misterije. Zašto je trebalo uopšte da pričamo nešto dalje, zašto moramo da se ljubimo u usta ako pravimo koaliciju, zašto moramo toliko da se volimo, zašto se čak nisu poljubili tri nego četiri puta? Čemu ta tolika nepotrebna emocija, zašto je neophodno čak i nacionalno pomirenje? Napravili smo koaliciju, to sad tandrče, i u redu stvar. Moja prva interpretacija koja je bila i najblagonaklonija: vidi se da tu postoji nekakav patent, neka nova koncepcija koju lansirali i, da im ne bi slučajno neko ukrao taj patent, mi ćemo se i pomiriti. Jer to je patent koji sada može dugoročno da obezbedi vlast, naime patent jedne koncepcije onoga što je pokušao Koštunica, ali nije uspeo: i Evropa i Rusija, i Kosovo i Evropa, i nacionalno biće, naš nacionalni identitet u Evropi, i ona tri prsta Borisa Tadića kad je bio na Olimpijadi i onda Bušu objašnjavao da je to naš identitet koji će kao takav u Evropu.

Ja sam razumela da je to njihova koncepcija, naše nacionalno biće u Evropi, i da tu ima neki patent koji oni putem te deklaracije hoće da učvrste - pošto smo to dobro smislili i pošto građani vole to da čuju, bez obzira što je to jedna iluzija, bez obzira što je to kontradiktorno, bez obzira što jedno drugo poništava, bolje je da mi to zapišemo, patentiramo i kažemo: evo, mi smo sad patentirali i Kosovo i Evropu, i nemoj da neko proba da stane na to mesto, mi smo to mesto blokirali. I videli smo da to mesto donosi veliki broj glasova i da to mesto donosi vlast i javna preduzeća i sve ono drugo što tu spada. Znači, to bi možda moglo da se svede na današnju Koraksovu karikaturu u Danasu, ne znam da li je neko video - s jedne strane jedna serija fotelja, s druge druga, i onda posebno dve fotelje, jedna plava, jedna žuta, na jednoj sedi Dačić, na drugoj sedi Tadić, i njihove su se fotelje zagrlile.

Znači, ja sam i mislila da su oni hteli da osiguraju svoje fotelje i svoju vlast preko te deklaracije, međutim, deklaracija, kad je pročitate, zaista ima pretenziju da ukine pojam prošlosti. Ona u potpunosti neutralizuje devedesete godine, ona nam čak kaže da ne možemo ni da okrivljujemo ni da obeskrivljujemo, ni da prizivamo, ni da se prisećamo. Znači, ona nam zabranjuje posedovanje nekakve prošlosti, pa čak kaže i da treba da se relativizuju konfrontacije. A prošlost, ono što je zaista dubina ovog problema, svodi se na pravo na političke razlike. Ako hoćemo suočavanje sa prošlošću i da bi bilo nekakvog pomirenja, morali bismo da kažemo u čemu je bila greška politike Slobodana Miloševića, kakvi su to bili politički ciljevi, da li mi i danas imamo iste političke ciljeve, samo sad u nekom drugom vremenu, pa smo ih nešto odložili. Da li mi zaista smatramo da je loše što smo ratovali, da li treba da imamo nekakav stav prema zločinima koji su vršeni, prema pljački koja je obavljena u Srbiji, a onda i zverskim zločinima nad određenim ljudima, na primer Ćuruvijom i Ivanom Stambolićem. Znači, ta vlast je počinila krupne zločine, ali ćemo ostati samo na nekakvim partijskim konfrontacijama. Tako da sam se ja zabrinula koliko su oni daleko otišli. Ako biste tako ozbiljno pročitali to što su oni napisali, mislim da je to krajnje sramno, to je jedna sramna deklaracija. Postidela me je činjenica da je to toliko cinično i površno i jasno pokazuje kako je reč o nekim ništarijama koje, da bi osigurale vlast, moraju da idu dotle da kažu da mi tu prošlost uopšte nemamo i da se pomirenje zasniva na nekakvoj viziji naše zajedničke budućnosti, odnosa SPS i Demokratske stranke. Znači, kad pročitate, bude vam malo muka, oni neće da se prošlost uopšte više pominje, a onaj ko to čini ponovo unosi razdor i u politiku i u narod, svako ko bi uopšte pomenuo devedesete godine i još rekao da tu nešto nije bilo u redu, a naročito ako pomene da nekoga treba da okrivimo, taj deli narod.

Dakle, stvar je ozbiljna i utoliko zaista dalje moramo da se pitamo zašto je to bilo potrebno, zašto moramo da idemo toliko daleko da poništimo tu ideju prošlosti? Pokušala sam opet da budem pozitivna, mislila sam, dobro, ako neće danas više da podsećaju na svest o tome kakve su bile devedesete godine i kakva je to država bila, onda hoće da postignu da putem prakse, izgradnjom institucija, stignemo do tog nivoa da nešto saznamo o toj prošlosti. Međutim, kad pogledamo šta se govori u Skupštini, a možemo da gledamo svaki dan, nema ničeg ozbiljnog što su te dve stranke koje su u koaliciji, bar za ovih sto dana,

preduzele a da bismo mogli da kažemo da se vidi da mi sada utemeljujemo nekakve institucije koje će nam dati pravo da mi u sadašnjosti gradimo nešto što će negirati prošlost.

I konačno, da vas ne bih dalje davila, ja sam i pred sam polazak u Novi Sad istraživala šta to sve može da znači. Ako pogledate sajt B92 videćete vest, a možda ste već i čuli, da je Miroslav Mišković zajedno sa Privrednom komorom poveo ekonomsku delegaciju Srbije u Brisel. Njegova glavna misija je to što hoće da tuži druge zemlje u regionu jer sprečavaju investitore da ulažu kod nas, on hoće da predloži da se zakoči put tih zemalja u Evropsku uniju jer njemu stoje na putu. On - baš kao što je to rekao Koštunica, "ko god prizna Kosovo nanećemo mu štetu" - hoće da nanese štetu tim državama, da ih tužimo Evropskoj uniji jer onemogućavaju investicije i kaže da će on, pošto nema regionalne saradnje, u Briselu sugerisati da obustave prijem ili napredovanje tih naših suseda ka Evropkoj uniji. Međutim, izgleda da tu postoji svetska zavera, pošto se pojavila sumnja u vezi sa Miškovićem - da li on ima prava da podnese takvu tužbu? Znae da je on bio na nekim crnim listama, da nije mogao da dobije vizu. A onda, kad je pravljen ova Vlada, izgleda da ju je zaista on napravio, da je sa nekim međunarodnim snagama u tome učestvovao, jer se citira pitanje postavljeno britanskom ambasadoru: kako to da je Mišković sada lege artis, čovek koji se napljačkao, i bio omiljeni Miloševićev privrednik, svoje bogatstvo je stekao za vreme Miloševića. Znači, ako govorimo o prošlosti jasno nam je da je neko možda iz tog razloga zabranio prošlost, i da je Mišković - pošto sada hoće da zabrani susedima da idu u Evropsku uniju, a pre toga je lepo finansirao sve stranke, što su one izgleda i priznale - rekao: u redu, ja sam finansirao stranke, ali da ne čujem više da neko pominje neku pljačku ili nešto tome slično.

Da ne pomislite da sam na pogrešnom tragu, evo, da vam pročitam šta je rekao Stiven Vodsvort, kako komentariše put Miškovića u Brisel: "To je između njega i Brisela", kaže engleski ambasador, "ali mislim generalno da vidimo da su se vremena promenila i da ima mnogo ljudi koji su u poziciji da daju pozitivan doprinos, to mogu da budu poslovni ljudi i drugi. Mislim da za mnoge, bez obzira na to da li su političari, biznismeni ili nešto treće, nije toliko važno šta su radili u prošlosti, već sada pokušavaju da urade nešto korisno. Biznismen upošljava ljude, to je korisno. Ako ste političar koji pomaže demokratskoj reformi, to je korisno. Treba suditi po onome što se dešava sada i gde želite da

stignete, a ne da gledate i gledate i dalje u prošlost." U međuvremenu sam okrenula jedan telefon i saznala da su Mišković i gospodin ambasador najbolji drugari.

SRDA POPOVIĆ:

Ovakvi dokumenti su efemerni, oni, po meni, ne znače ništa, oni označavaju samo trenutnu potrebu dva aktera, SPS i DS, da izgrade jedan front prema drugoj strani. To će život da razbije, ovaj dokument će život da razbije. Već na pitanju saradnje sa Hagom oni ne mogu izbeći sukob, to samo na koji trenutak može da se prikrije. Ali mislim da se ovde politika tako i vodi, od danas do sutra.

SVETLANA LUKIĆ:

Čekajte, ja ne razumem. Kad Tadić nešto kaže, onda čujemo "ma, pusti, Tadić, to on onako", šta god da uradi svi kažemo "ma, pusti, to Tadić onako"... Pa šta stvarno Tadić radi?

SRDA POPOVIĆ:

Ja mislim da on nema strategiju, oni se samo pozicioniraju za sledeće izbore.

SVETLANA LUKIĆ:

Pa, kako, tek su sad napravili Vladu, pa se opet pozicioniraju, valjda će da urade nešto u međuvremenu?

SRDA POPOVIĆ:

Mislim da oni uopšte ne misle o tome šta će da urade u međuvremenu i mislim da računaju na to da Evropa, i taj britanski ambasador o kome govori Vesna, kao i veliki deo srpskog javnog mnjenja na jednom iracionalnom nivou želi da se ovde konačno smire strasti i da ovde svi postignemo neki konsenzus, da svi postanemo mainstream, da se završi sa sukobima i da svi srećno uđemo u Evropu. Ništa od toga neće biti, jer je to nemoguće. Ali kad god se povuče potez u tom pravcu - ima tu mnogo aktera, počev od međunarodne zajednice, do ovog novog srpskog establišmenta koji to vrlo rado vidi - to je jedan taktički potez pri kojem ova koalicija smatra da nešto dobija, i ja mislim da i dobija. A šta mi o tom potezu mislimo, da li on odražava neke stvarne životne odnose? Naravno da ne, i strateški to ne znači apsolutno ništa.

VESNA PEŠIĆ:

Da li ste vi primetili, ako je neko gledao vesti, šta je prilikom potpisivanja te deklaracije u subotu Tadić izjavio? On kaže: "Kada sam na svom Glavnom odboru rekao da ću da pravim koaliciju sa Socijalističkom partijom Srbije dinar je odmah ojačao za dva dinara prema evru". A sada kaže da i potpisivanje deklaracije može da ojača ekonomiju. Dakle, Srđa je zaista u pravu, to može da se shvati i kao neki neviđeni vic, izmotavanje, jer kako da zaista poveruješ da je dinar prema evru ojačao čim je Tadić to izgovorio na Glavnom odboru, ili da će odmah posle potpisivanja deklaracije cela ova ekonomska i finansijska kriza da se reši. Tako da tu ima i elemenata, i farse, i komedije, i nečeg priglutog, možda i ne moramo sve da shvatamo ozbiljno. Ali ja sam rešila da ovog puta shvatim ozbiljno zato što zaista nemam dovoljno indikacija za ono što kaže Srđa, da su oni nekakva ozbiljna evropska kombinacija. Nego imam utisak da je to neka evropska zamlata, da nas zamlaćuju sve vreme i da su čak i smislili neke kontradikcije i nekakve iluzije koje se međusobno sudaraju da bi nas zamlaćivali. Kao, mi ćemo da pričamo o Evropi, a oni drugi će nešto biti protiv, a mi ćemo obećavati i dalje i onda ćemo se tako, čini mi se, krunisati na toj vlasti i ostati večno na vlasti.

Drugim rečima, zaključujem da je ipak Koraks u pravu, jer je ipak suština tog pomirenja utvrđivanje večne vlasti na osnovu tih večnih pitanja - večne tranzicije, večnih nacionalnih pitanja, večnih pitanja srpskih granica i, naravno, vlast je shvaćena kao nekakva večna kategorija. Meni se čini da to treba gledati u takvom okviru i da oni tako i sami sebe razumeju, i Dačić i Tadić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Kada sam pročitala ovaj tekst opet sam se setila atmosfere koja je prethodila donošenju sada važećeg Ustava. Dakle, ono što meni izgleda kao nekakva skrivena namera iza svega ovoga jeste jedan, doduše sasvim nepodoban, ali ipak pokušaj postizanja sabornosti kakva je postignuta povodom Ustava iz 2006, a koja zapravo negira esenciju same političke demokratije. Šta će nam sabornost ako imamo većinu glasova i ako imamo većinu institucija formiranih tako da odgovaraju osnovnim elementima ustavne pravne države? Dakle, to je ono što je možda skrivena namera ovoga teksta. Naravno, taj pokušaj je bio potpuno nepodoban zato što ga ismevaju valjda svi osim onih koji su ga pisali, a oni koji su ga potpisali verovatno ga nisu ni pročitali. Ne

ismevamo ga samo mi koji ovde sedimo, nego i političke stranke koje su na sasvim drugoj strani, čiji se predstavnici u *Peščaniku* nikad ne pojavljuju. I to je ono što vređa čoveka - hajde, ako hoćeš da postigneš sabornost, pa potrudi se nešto malo oko toga, ovako čak ni do sabornosti nećete stići. Moram da kažem da se nigde u ovom tekstu, čak ni u onom delu gde se govori o državi, o političkom životu, ne pominju, na primer, pošteni izbori, ne pominje se izgradnja institucija, pravna država se koristi kao štap i kao poštapalica. I ona ideja koju je Vesna imala na početku, da je možda taj tekst trebalo da služi prevazilaženju prošlosti tako što će se u budućnosti izgraditi nekakvo stabilno društvo koje će onda moći da se okrene toj prošlosti i da zapravo utvrdi šta je bilo - takvih primera ima, to se desilo u Španiji, ja sam u jednoj emisiji *Peščanika* dosta detaljno o tome govorila, ali tome mora da prethodi evropski identitet građanina, parlamentarna demokratija u elementarnom smislu, baš kao i ozbiljan napor na formiranju institucija. A ovako, ako se strategija svede na ovih pet strana, iza te strategije ne stoji nikakav rad.

Dakle, zaista nas ništa dobro ne čeka, bez obzira na ovo trenutno igranje šaha, "učvrstio sam poziciju sa ovim, a oslabio sam je sa onim". To onda ne znači apsolutno ništa. I evo, tim "ništa" se mi bavimo, pa ono ipak, verovatno, ima nekog značaja za naše živote.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja mislim da je pitanje koje mi je Vesna postavila, šta Tadić u stvari hoće, jedan nezasluženi kompliment Tadiću, kao da on zna šta hoće, kao da on stvarno ima neku strategiju, sem da se zadrži na vlasti. Tako da ja sve što on radi vidim stvarno u toj funkciji i mislim da, kao što je nekad demonizovan Milošević, sad se i ovom Tadiću pripisuju neke tajne strategije i duboke zamisli. Garantujem da ih nema. Gledajući ga mislim da, ako ima neki cilj, to je da se kruniše. Druge ciljeve on nema. A za krunisanje - šta bude trebalo, on će uraditi.

VESNA PEŠIĆ:

Rekli su da ćemo do kraja ove godine dobiti beli šengen, potom su to odložili, sad već na 2010. godinu. Onda smo rekli da će Vlada jednostrano da počne da primenjuje sporazum, ali nećemo odmah, nego opet od 1. januara. Čak je i ta Mišćević, koja je šef te kancelarije, iz nekih prilično neobjašnjivih razloga podnela ostavku. Mene zapanjuje kako naši novinari nisu malo više zainteresovani, ja iz

razgovora o toj njenoj ostavci stekla utisak da je ona vodila tu kancelariju dosta ubedljivo, i da je ona jedina kojoj je bilo stalo do toga da Srbija nešto radi za Evropsku uniju. Ona sad kaže da hoće da se bavi univerzitetskim radom, da bude nastavnica. I sad, mi smo svi to poverovali, ali očigledno da je ona bila dosta pasivizirana. Đelić koji je kao potpredsednik Vlade zadužen za evropske integracije, ima neku svoju svitu, a ova je kancelarija marginalizovana i tu, po svemu sudeći, nekakvog ozbiljnog rada nema. Čini mi se da je to bio njen razlog da ode sa tog mesta. Tako da oni nešto mašu time, ali ko zna kada će to da bude.

I slušam sad ove socijaliste, s kojima silom prilika morate da dođete u nekakav kontakt, oni sad pričaju: znate šta, nemojte vi da imate nikakve iluzije, u stvari Evropska unija neće nas. To ste već čuli, taj argument, a kad pitate njih zašto misle da baš samo nas nikako neće, onda oni počnu da pričaju sve ovo što smo mi sad ispričali, i dodaju Republiku Srpsku koja treba da se ujedini sa Srbijom, jer ako može Kosovo da se odvoji, može i Republika Srpska. Makedonija pukla, i tako će da pukne, jer ima 30% Albanaca, pa onda Crna Gora u kojoj je 35% Srba - i ti na kraju shvatiš da su oni vratili ceo onaj Miloševićev film koji smo mi zaboravili. Pa, nećemo tako da idemo u Evropsku uniju! Valjda ćemo da definišemo konačno gde su te naše granice, nećemo valjda to pitanje da ostavimo otvorenim i da nikad ne znamo gde je Srbija? Naravno da neće da nas prime u EU ako mi krenemo sve od početka, celu tu priču, a onda još i pomenemo genocid nad Srbima u Hrvatskoj. Kad čuješ šta oni kažu, zašto nas Evropa neće, onda vidiš da je u Srbiji, iako su i socijalisti potpisali deklaraciju u kojoj piše da hoćemo u Evropsku uniju, sve jako rastegljivo. Lično nemam utisak da postoji nekakav entuzijazam ni u pogledu vlasti, ni u pogledu naših građana, intenzivno se vrši pritisak i na vlast i da su mediji skloni tome da jače pritiskaju vlast da Srbija ide ka Evropskoj uniji. Tako da će se to možda nekad i dogoditi, ali neće za našeg života.

SRĐA POPOVIĆ:

Mislim da je ova Vlada onoliko konsekvantna i dosledna koliko su to i njihovi birači. Mi nemamo društveni konsenzus o ulasku u Evropsku uniju, pa Vlada vuče nekonsekvantne poteze, svesna da ne sme da radi ništa što je može mnogo koštati. A to znači - povući u jednom trenutku potez ka Evropskoj uniji, a odmah sutra, što kaže Vesna, povući i onaj suprotni potez, da bi se održali na vlasti makar i po cenu privida. To je

tempo kojim se ide, a njega svi određujemo. Mi nismo sa sobom raščistili, mi birači, javno mnjenje, i onda oni vuku protivrečne poteze da zadovolje što veći broj ljudi. Njihova je ideja da sad zadovolje Vesnu, a sutra Vučića, prekosutra čak Cecu Lukić, a posle Antonića. E, pa zato je ta politika takva kakva je i zato će to ići takvim tempom kakvim ide. A sve je to zbog toga što je dubina pāda ovoga društva - sad ne govorim više ni o državi, ni o politici - tako duboka da će se iz nje vrlo teško izlaziti. Za mene dugoročno nema nikakve sumnje kakav će ishod biti. A koliko će to trajati - vi biste kazali "odvratno", to vidimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Na kraju Peščanika slušate našeg najmlađeg sagovornika, Vasu, učenika VI razreda osnovne škole.

VASA:

U poslednje vreme nije bilo nikakvih ozbiljnih tema, moram reći, sem podele Radikalne stranke koja je po mom mišljenju vrlo komična. Ne znam, prosto mi je smešno i vrlo drago, mislim da više neće na izborima pobeđivati tako da uvek imaju najviši procenat glasova. Evo jedne ironije - jedan dečak u mom odeljenju po ceo dan ide po školi sa svojim najboljim prijateljem i pričaju po ceo dan na odmorima kako su Srbi pobedili Amerikance, kako su Amerikanci bombardovali Srbiju i sve nas ovde pobili, ali kako smo mi zapravo u estetici pobedili i kako oni nemaju pravo da nam uzimaju Kosovo. I crtali su na temu "Uskršnje jaje" jedno uskršnje jaje na kojem je zastava Srbije, a na njoj piše "Kosovo je srce Srbije". S druge strane, Igorova mama je apsolutna LDP-ovka. Pričao sam sa njom čak i o politici dok sam išao kući kad mi je Igor bio drug, tako da ne znam pod čijim je on uticajem. Cela škola je prekrivena grafitima "Kosovo je srce Srbije" i "Kosovo je Srbija". Lično sve to smatram dosta primitivnom reakcijom na nešto tako normalno kao kad teritorija želi da se otcepi.

SVETLANA LUKIĆ:

Pa, nije baš normalno.

VASA:

Samo mi nabroj primere, koliko ima takvih slučajeva u svetu? Ima Rusija sličan slučaj, ima Kina sa Hong Kongom, ima iha-haj, čak čujem da i Amerikanci imaju problema sa nekom državom, Havajima ili Teksasom, nisam siguran.

SVETLANA LUKIĆ:

Misliš da ovo nije spektakularan problem?

VASA:

Ovaj problem nije problem, to je, po mom mišljenju, poboljšanje, zato što će konačno svi da se malo smire tim povodom. Juče sam imao celodnevni izlet sa školom do Tršića i do manastira Tronoše, tamo gde se rodio Vuk Karadžić. U povratku, jedan dečak je krenuo da psuje Albance i rekao je "neka se javi sva šiptarska đubrad sa Kosova, ima sve da vas premlatimo". Takođe, vidim da to nije jedina strana diskriminacije, to se juče pokazalo u autobusu, nego i sport, vrištali su na sve strane "javite se, grobari, skinite se, grobarke". Jedan dečak se uhvatio za stolicu i drmao se, mislim da se pravio da ima seksualni odnos sa stolicom. I to je takođe tema koja totalno fascinira decu, posebno dečake. I kada sam sada primao decu za Radost Evrope isto je to bila glavna tema, gnjavili su me, kažu "jesi u poslednje vreme smuvao nešto?"

SVETLANA LUKIĆ:

Koga si primio i zašto si primio?

VASA:

Primio sam dvoje Kiprana, Natali i Vasilija, nisam imao pojma o Kipru i jedva sam znao reč grčkog, i nijedna od ove dve stvari se nije mnogo promenila. Jedino sam malo istražio Kipar, a posebno njihov grad, tako da znam da je to rodno mesto Afrodite, i tako. Od Radosti Evrope očigledno nama jadnim Srbima nije više ostalo ništa, niko neće da dolazi kod nas. Na kraju je jedna škola morala da primi decu iz Novog Sada, a i Hrvati su došli tek drugog dana, rano ujutru su doleteli avionom, jer onog dana kada su sve ostale zemlje došle oni su se još premišljali. Inače, sada mi se skoro prikazao vrlo interesantan dokaz da nisu samo Srbi blesavi, da nismo ovde jedini na Balkanu. Dok sam igrao svoju online-igricu, u njoj mogu da četujem sa silnim igračima, ja sam video jednog igrača koji je svog lika nazvao Opasni vrag, i onda sam pomislio da je odavde negde i da zna srpski i poslao sam mu poruku "ćao", na šta je on rekao "e, konačno još neko iz Hrvatske da pričam sa njim, dosadili su mi svi ovi Englezi". I ja mu onda pošaljem poruku i kažem "ja sam iz Srbije", na šta je on napisao nekoliko redova psovki i na kraju me stavio na takozvanu ignore-listu, što znači da više

ne mogu da mu šaljem poruke zato što sam Srbin. Izgleda da mi nismo jedini nacionalisti ovde na Balkanu.

SVETLANA LUKIĆ:

Je li Nikola tvoj najbolji drug? Je li ti pominjao da su kreirali neku vrlo čudnu političku igricu?

VASA:

Da, ja i on smo to zajedno izmislili, jer obojica planiramo da budemo dizajneri video-igrica kada porastemo. Isplanirali smo igricu koja se zove Heroji moći i magije i onda smo odlučili ovo da nazovemo Heroji Skupštine i Vlade Republike Srbije. S jedne strane su sile zla, Srpska radikalna stranka, SPS i tako, i DSS, najnoviji dodatak, a s druge strane su sile dobra, LDP, DS i tako. To je kao igrica strategija, gde se grade gradovi, umesto ratova svaka borba se računa kao izbori i kada se pobeđi u borbi dobije se poruka u kojoj piše "vaša stranka je pobedila na izborima". Planirali smo da se sakupljaju poeni koji pomažu da pored običnih glasačkih jedinica i članova stranke mogu da se pozovu vođe stranke. Ako se sakupi 100 poena onda se dobija najveća moć obe strane, za sile dobra to je da ožive Đinđića na neko vreme. Njega smo zamislili kako se spušta s neba, a za sile zla je najveća moć da ožive Slobodana Miloševića, zamislili smo da se tu otvori plamena pukotina u zemlji i da on izađe odatle. I naravno, postoje silni podheroji, da se tako izrazim, na primer, može da se prizove Ratko Mladić...

SVETLANA LUKIĆ:

Koga će sile dobra da prizovu?

VASA:

Vidiš, taj deo još nismo dobro smislili, imamo jedino Đinđića. U svakom slučaju, za obe strane - zato što znamo kako svi slave Tita kao velikog predsednika Jugoslavije - našalili smo se da za 10.000 poena može da se prizove Tito. Pojave se trubači sa zlatnim trubama i dobošari sa zlatnim dobošima i onda u zlatnim kočijama koje predvode svetleći beli konji dolazi Tito.

SVETLANA LUKIĆ:

Hoćete vi još da razrađujete tu igricu ili je već gotova?

VASA:

Skoro smo prestali, ali zamislili smo da svi ti heroji imaju neke specijalne moći. Na primer, Čeda Jovanović će moći da uzvikne "širi dalje", na šta će se teritorija koju kontrolišu sile dobra proširiti, a Koštunica ima istu takvu moć, samo što on vikne "napred, Srbija". Kada on to vikne, teritorija koju na toj misiji kontrolišu sile zla se proširi. Onda smo izmislili da Šešelji kao najjači heroj sila zla, ne računajući Slobu, menja polako svoja oružja, da na samom početku ima motku, da onda, kako postaje sve jači, ima nož, pa pištolj, pa mitraljez i na kraju dve zarđale kašike u rukama kojima seče protivnike na komade. To mu je najjače oružje i onda postaje skoro nepobediv. Koraks uvek crta Šešelja sa čuvenim zarđalim kašikama.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li si čuo možda da su demokrati, znači Tadić i Dačić, potpisali jedan papir u kojem kažu da se ništa nije dogodilo, sve je super, mi se sada mirimo. Jesi li čuo za to?

VASA:

Da, i to bi moglo da ozbiljno ugrozi naše planove za ovu igricu, ali ne verujem da će to dugo da traje, ne verujem da oni mogu baš da se slažu. Mene nije potreslo, ja samo znam kako će se završiti.

SVETLANA LUKIĆ:

A je l' znaš zašto te nije potreslo?

VASA:

Pa, znam. Zato što se čitavo vreme, naravno, očekivalo da će Tadić kao predsednik da donosi malo normalne odluke, a on se udružio sa Slobinim momcima. Ko je tražio to pomirenje? Koja strana?

SVETLANA LUKIĆ:

Dobro pitanje.

VASA:

Jer, da je Tadić tražio, to još nekako mogu da razumem, mirovna misija. Da sam ja na Tadićevom mestu, da su meni SPS-ovci ponudili potpisivanje, ja bih apsolutno odbio zato što bih znao da verovatno planiraju nešto sumnjivo.

SVETLANA LUKIĆ:

Misliš da je pravedno da se tako...

VASA:

... olako pomire nakon toliko bitke, a ovi jedni su najverovatnije indirektno zaslužni za smrt bivšeg vođe ovih drugih. Mislim, kad pohvatate sve ratne zločince i kad ih sve smestite tamo u Hag, onda možete da pričate o podvlačenju debele crte. Kada stvarno sklonite sve znake te prošlosti.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li si pristalica izreke "ako te neko udari u jedan obraz ti mu okreni drugi"?

VASA:

Ne, ja sam pristalica nečeg drugog: ako te neko udari u jedan obraz ti mu otkini obe ruke, obe noge...

SVETLANA LUKIĆ:

Misliš da je potpisivanje ovog sporazuma prva varijanta, kao, udario si me jednom, ja ti sad okrećem i drugi obraz na neki način?

VASA:

Ne, mislim da je to kao da si me udario u oba obraza po deset puta i, evo, ja sam ti našao treći i dajem ti ga.

Sad sam baš bio sa svojim dekom kod svoje baba-tetke, koju obožavam. Pričao sam sa njom o politici, ona te je odmah pomenula, kaže da te je slušala na Sajmu knjiga i da si rekla "baš kad sam pomislila da je Srbija najcrnja, shvatim da je Rusija još crnja", na šta se ona buni, kaže "kako može tako da donosi zaključke, kad je ona bila u Rusiji?" Nije bila u Rusiji, ali evo joj knjiga pred nosom koju je lično objavila. Ja sam joj rekao da možda Rusija i nije toliko crna koliko izgleda, ali da definitivno i Rusija i Srbija spadaju među prvih 10. Ona je onda odmah rekla "Amerika je, naravno, prva, pogledaj, ubiše tri svoja predsednika". A ja kažem "bože blagi", ona tako voli da kaže, "pa, koliko smo mi ubili premijera i predsednika, a tek kraljeva koje smo seckali na komade i bacali sa njihovih terasa?" Rekao sam joj da prvo mesto definitivno zauzima Severna Koreja, a ona: "šta, oni su častan azijski narod, nisu kao Južna Koreja koju sada kontrolišu Amerikanci, Severna Koreja je

takva kakva je, ali bar je čista". Pričao sam joj o dokumentarcima koje sam video, a ona onda počne onu priču kako pobednici pišu istoriju, kako su te dokumentarce pravili baš Amerikanci, ti isti koji su isprali umove Južnokorejcima, da bi ozloglasili Severnu Koreju. Pričao sam joj kako užasno kažnjavaju dezertere i njihove porodice, da ih nekad i ubiju. Pitaju ljude u Severnoj Koreji šta misle o svemu tome, a oni svi odgovaraju "ja jedino obožavam velikog vođu", potpuno su jednoglasni i hipnotisani.

Na primer, imaju zakon da nijedan stranac koji nema severnokorejsko državljanstvo ne sme da leži u radijusu od 100 metara oko statue velikog vođe. Ne sme da leži na zemlji. Došli su Južnokorejci na njihovu granicu, koja je inače čuvana trostrukom električnom ogradom, da kažu kako je neki dezertter iz Severne Koreje uleteo u Južnu Koreju, preskočio tu električnu ogradu i da su ga onda Severnokorejci preko ograde upucali dok je bežao. Južnokorejci su im doneli njegovo telo i tela drugih Severnokorejaca koji su poginuli u ratu na tlu Južne Koreje, neki čovek im urlao u megafon da dođu i pakuje tela, a Severnokorejci ih ignorisali, odbijali uopšte da reaguju dok im veliki vođa to direktno ne naredi.

SVETLANA LUKIĆ:

Je l' ti čudno bilo?

VASA:

Naježio sam se skroz. Mislim da ne bi trebalo da učimo srpsku istoriju, da bi trebalo da učimo istoriju velikih zemalja koje su imale uticaja na svet. Poprilično sam siguran da bi Amerikancima, Kinezima i Rusima bilo svejedno da mi nikad nismo ni postojali.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako misliš, svejedno?

VASA:

Pa, da, VII i VIII radimo isključivo Srbiju, isključivo istoriju Srbije.

SVETLANA LUKIĆ:

Zašto ti to, sve zajedno, smeta?

VASA:

Velike i bitne civilizacije treba učiti. Treba pričati o Astecima, Egipćanima, Grcima, Rimljanima, Vizantijcima i Kinezima, koje nismo ni pomenuli. Pa, ipak oni su imali bitnu kulturu. Šta su Rimljani napravili? Ništa, imali su divne gradove, divnu kulturu, divno carstvo, a isto važi i za Kineze i za Egipćane i za Grke. Svi oni su nam ostavili poneku posebnu uspomenu. Evo, zašto nas ne zanima to što su Kinezi izmislili papir, barut, što su praoci ratarstva? Šta je sa Indusima? Od arapskih zemalja jedino smo pomenuli Turke, a i to smo verovatno pomenuli u uvodu samo zato što ćemo posle biti pod njima 500 godina. Ih, što nam je slavna istorija, kad neko može tek tako da dođe i kaže "ćao, sad ste naši"! Koji smo mi bitni izum za svet imali?

SVETLANA LUKIĆ:

Je l' znaš ti, bre, da je svaka srpska taraba starija nego ta Amerika?

VASA:

Kako da ti kažem, koga briga za srpske tarabe, šta srpske tarabe znače Englezima, na primer, šta srpske tarabe znače Egipćanima, Indijcima? A pogotovo što oni imaju uske poglede, jedva da išta znaju o nama. Pita nas nastavnica geografije kojoj mi grupi naroda pripadamo, a jedan odgovara "srpskoj". Ona mu kaže da da primer neke grupe evroazijskih naroda, on razmisli i kaže "Srbi". Ona kaže "nije, ali evo, kad si već zapeo za te Srbe, oni su Sloveni, hajde da počnemo od njih, a koje još grupe naroda imamo?" Ovaj kaže "Hrvati, Bosanci..." Ona opet "pa to su sve Sloveni, daj još neke grupe", a on opet razmisli i pita "je l' sad da kažem Srbi, je l' sad idu Srbi?".

Imam vrlo konkretne planove. Živeću u Americi, najverovatnije u nekom malecnom gradiću. Postaraću se da, za razliku od većine Amerikanaca, budem na mestu koje se pokazalo kao poprilično imuno na vulkane, zemljotrese, tornada i tako dalje, na mestu koje baš neće biti meta arapskih terorista. Nemam ništa posebno protiv Arapa, samo je činjenica da je većina terorista koji napadaju Ameriku iz Avganistana. Ovo nije bio nikakav znak rasizma. Živeću miran život, biću dizajner i programer video-igrice, zaposliću se u kompaniji za pravljenje video-igrice Blizzard. Ovde ću završiti osnovnu školu, to je sigurno, srednju školu, i to je sigurno, a na fakultet odoh najverovatnije na Harvard.

SVETLANA LUKIĆ:

Opa, šta ti znaš o Harvardu? To je jedan konzervativan univerzitet....

VASA:

Kakav?

SVETLANA LUKIĆ:

Konzervativan.

VASA:

Šta ti sad pa to znači?

SVETLANA LUKIĆ:

Recimo da je to jedan od univerziteta na kojem se uglavnom školuju, recimo, ljudi koji su u američkoj administraciji, u politici, neki konzervativci tipa Buš i Republikanska stranka.

VASA:

Misliš? Pa, moj tata je išao na Harvard i nije mu smetalo.

SVETLANA LUKIĆ:

Znaš li ti koliko novca treba za to? Kako misliš...

VASA:

Šta će mi para?

SVETLANA LUKIĆ:

A misliš da ljudi treba da glasaju?

VASA:

Mislim da definitivno treba da glasaju, i ako mi dopustiš, imam da im dam nekoliko vrlo dobrih saveta kako da vide za koga da glasaju. Savet broj 1: ako osoba izgovara idiotske rečenice, tipa "ja ne želim da budem predsednik radi lične dobiti, nije mi stalo do toga, ja želim da budem predsednik da bih popravio stanje u državi" - verujte mi, to je uvek laž. Ne postoji osoba - i to vrlo iskreno priznajem, zato što i ja se stalno kandidujem za predsednika odeljenske zajednice u školi - ne postoji nijedna osoba na svetu koja ima ijedan drugi razlog da bude predsednik sem što želi da bude predsednik. Savet broj 2: ako osoba

ima slogan tipa "napred, Srbijo", ili bilo koji slogan koji pokazuje i najmanje znake preteranog rodoljublja, klonite je se.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta to znači, preterano rodoljublje?

VASA:

Pa, koga briga?

SVETLANA LUKIĆ:

Te koji žive u Srbiji.

VASA:

Pa, ne treba ih podsećati na to, već su dovoljno užasnuti samom činjenicom.

SVETLANA LUKIĆ:

A pod kojim uslovima bi ti ostao u Srbiji?

VASA:

Prvo, da postanemo normalna moderna zemlja i, takođe, da se sve zemlje oko nas učlane u Evropsku uniju, da ne moramo da se smaramo na granicama. Drugo, da prestanemo ovoliko da zaostajemo po tehnologiji i svemu ostalom za ostatkom sveta. Koliko je nama trebalo da dobijemo internet? Da, da imamo nekoga na vlasti ko nije klinički slučaj, ako razumeš šta hoću da kažem.

SVETLANA LUKIĆ:

Razumem, razumem... Dobro, ali šta će da bude sa ovim mestom ako svi pametni odu?

VASA:

Kažu da će Sahara negde da se širi. This is as good place as any, može i ovde, rekli su da ide severno.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta će da bude sa nama koji ne idemo nigde?

VASA:

Kako da vam kažem, idite.

24.10.08.

274

SVETLANA LUKIĆ:

Pa, drvo ne možeš da preseliš, ovo drvo ovde na ovoj poljani, kad ga izmestiš i posadiš na neko drugo, bolje mesto, veoma je moguće da neće uspeti da pusti korenje, da se neće navići. Ne mogu ljudi tako lako da se presađuju.

VASA:

Just watch me.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik.

PEŠČANIK 31. 10. 2008.

SLUŽBENI OPTIMIZAM

MIODRAG ZEC, *ekonomista,*

VOJIN DIMITRIJEVIĆ, *pravnik,*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*

MILUTIN PETROVIĆ, *reditelj*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Mislim da su negde objavljeni dnevници jednog pariškog građanina pod naslovom Un bourgeois dans la Révolution, koji je za vreme Francuske revolucije uredno beležio svoje sitne zdravstvene i porodične probleme ne primećujući da se oko njega dešavaju kataklizmičke promene. Mi imamo nesreću da su na čelu država u kojima smo živeli, u njihovim akademijama, institutima i na univerzitetima bili ljudi koji, kao i onaj mali francuski građanin, nisu shvatali šta im se pred nosom dešava. Tako smo zajedno sa njima propustili da shvatimo značaj pada Berlinskog zida, 11. septembra, 12. marta, a, evo sada, i dubinu i obim svetske ekonomske krize. Danima unazad, ljudi koji su pozivali ministre, premijera i guvernera da ni sebe a ni nas ne hipnotišu stupidnom pričom da smo bezbedni i da ovaj finansijski cunami može da nam pljune pod prozor, ti ljudi koji su pozivali na uzbunu bili su uvredljivo diskvalifikovani kao narikače, pre svega od guvernera Jelašića. Tako su se i ekonomisti kao što su Miodrag Zec, Miroslav Prokopijević, novinari koji prate ekonomiju, poput Miše Brkića, našli na prvoj liniji udara ekonomskih radenika koji, kako kaže Miodrag Zec, šire službeni optimizam.

SVETLANA
LUKIĆ

Nadajmo se da će naše narikače u ovoj zagušljivoj zemlji uspeli da izbegnu sudbinu Ignjaca Zemeljajsa, o kome je pisao Kurt Vonegat. Taj Ignjac je početkom 20. veka radio u jednoj bolnici u Budimpešti. U to vreme smrtnost porodilja bila je užasno visoka i ovaj čovek je tvrdio da im, u stvari, lekari prenose infekcije. Predložio je da doktori, pre nego što stupe u dodir sa porodiljama, obavezno peru ruke. To je doživljeno kao velika uvreda, ali se pristalo na taj eksperiment i umiranje majki je drastično smanjeno. Međutim, Ignjac je prvo proteran iz bolnice, pa je onda proteran i iz zemlje. Ovo je 21. vek, čak ni u Srbiji više nema proterivanja, ali ima diskvalifikacija, ignorisanja i vređanja ljudi koji pokušavaju da upozore da je Hanibal pred vratima.

Ove nedelje trebalo je da se na Filozofskom fakultetu održi tribina pod naslovom Destigmatizacija i legalizacija seksualnog rada. Na tribini je trebalo da govore i dve prostitutke koje se bave zaštitom svojih prava. U Novinama serbskim osvanuo je naslov Američka kurva predaje srpskim studentima, i dve gošće su, kaže se, odustale od učešća na tribini, iz straha za svoju bezbednost. Međutim, mislim da je ne mali doprinos njihovom odustajanju dao i sam dekan, koji je, navodno, samo ukazao studentima da poseta prostitutki nije u tradiciji Filozofskog

fakulteta. Prosto sam ih zamolio, kaže dekan, da tribinu odlože. Tankočutni dekan je pre nekoliko nedelja propustio da jasno i glasno zahteva i, ako treba, i moli fašiste da se ne okupljaju na platou ispred njegovog fakulteta, propustio je da nam kaže da su na njegovom časnom fakultetu održavane tribine kleronacionalističkih i klerofašističkih organizacija kao što su Svetozar Miletić ili Sveti Justin, koji je osnovan na Filozofskom fakultetu. Je li to tradicija Filozofskog fakulteta?

Posebna je priča to što se svi masovno zgražaju nad prostitucijom, nažakon goni prostitutke, ali ne i korisnike njihovih usluga, za koje ne postoji ni materijalna ni moralna sankcija. Ne, oni su patriote, heroji, ili u najgorem slučaju kontroverzni biznismeni. Novinarske kurve iz takozvane žute štampe, ta gadost koju su nam priredili naša Udba, naše partije i naši Vučelići - oni su u stvari naličje tih finih ljudi, dekana koji mole studente da otkazu tribine, ministara koji mole organizatore filmskih festivala da ne prikazuju film koji će da naljuti Kineze, vlade koje mole izdavača da iz knjižara povuče Dragulj Medine da se ne naljuti Islamska konferencija, oni su, najzad, naličje onih koji su u Čačku sa izložbe povukli radove albanske slikarke, jer su neki mladi Čačani zapalili albansku zastavu. Zastava je visila u gradu zajedno sa zastavama ostalih zemalja-učesnica izložbe "Biblioteka - otvorena knjiga Balkana". Izvinjavam se finim Čačanima, ali Čačak je u vreme Velje Ilića prestao da bude toponim i postao je uvreda. Tek što je počeo proces ljudima koji su prebili tamnopusnog fudbalera, koji je inače igrao za Borac iz Čačka, evo novog vojevanja za čistu, belu, serbisku pravoslavnu rasu.

Tek što su organizatori odlučili da sklone slike albanske umetnice da bi se, kako su rekli, predupredili novi incidenti, zapaljena je i turska zastava. A šta su drugo mislili da će se desiti? Zar su mislili da su to neki frustrirani patrioti ljuti na Albaniju zbog odbijanja njenog tužilaštva da sarađuje u istrazi o mogućoj trgovini organima otetih Srba? Zar ne znaju da smo dotle došli da je svako drugi, svako ko nije mi, predmet frustracije i agresije? Pa, pravoslavci iz Obraza su odbili da poslušaju patrijarha Pavla kada ih je molio da dozvole engleskom ambasadoru i njegovim sunarodnicima anglikancima da uđu u Patrijaršiju i održe službu božju, a navijači Srbije su zviždali na himnu Jermenije, bez obzira što su ih njihovi ideolozi učili da su srpski i jermenski narodi slični, mučenički narodi.

Odavno je poznata jednačina u kojoj su nepoznato i pogrešno jedno te isto. Odavno je poznato da su ideolozi prethodnica mladih nacionalnih bojovnika. Prethodnica španskih konkvistadora bili su vitezovi koji su govorili da su južnoamerički Indijanci životinje sa ljudskim likom, sveštenici koji su tvrdili da oni nemaju osećaj za moral i lekari koji su govorili da njihove žene nemaju menstruaciju i da se zato ne mogu smatrati pripadnicama ljudske vrste. Pošto su ih lekari, sveštenici i vitezovi proglasili neljudima, vojnici su mirno mogli da ih ubijaju kao životinje.

Predsednik Tadić je ove nedelje bio zaokupljen pravosuđem. Tačnije, govorio je na nekoj konferenciji i učio nas o značaju pravosuđa tako što se žalio na blage kazne. Predsednik je u stanju da reprodukuje takav tekst, uostalom, ima ko i da mu ga napiše, ali kada će mu neko napisati tekst o sveštenicima, lekarima i vitezovima? Možda zamoli svoju omiljenu spisateljicu Vesnu Radusinović, sa kojom se nasmejan slikao na Sajmu knjiga i uredno čekao na njen autogram? Lider britanskih torijevaca podelio je ovog leta svojim poslanicima spisak od 37 knjiga iz političke teorije, političke filozofije i ekonomije koje treba da pročitaju kako bi se bolje pripremili za posao. Zanima me baš kako bi izgledao spisak koji bi napravio Tadić, ko bi bio na njemu, osim autorke Radusinović. Verovatno bi morao da pita tatu i čika Dobricu.

Poslanici Demokratske stranke i ostalih proevropskih stranaka ne moraju ništa da čitaju. Na primer, iz glave su došli do zaključka da u Skupštini ne treba da se puši, jer tako je i u svetu. Nije mi jasno zašto ne zabrane alkohol u skupštinskom restoranu, jer se golim okom može videti da su neki poslanici pijani. Ovih dana sam se primila na priču o besramno jeftinoj hrani u skupštinskom restoranu. Danima mislim o njihovim ćuftama u sosu po ceni od 85 i supi od 30 dinara, hvatam sebe kako im brojim svako rezance. A to je zato što mi ništa drugo nije preostalo, jer ne mogu više da slušam kako ne mogu da donose zakone, jer im ne valja poslovnik. Novi pišu već mesecima, duže nego što je Ovidije pisao Metamorfoze, a kada će se roditi to čudo parlamentarne demokratije, ne znamo. Najgore je što ne zna ni šefica poslaničke grupe stožerne proevropske stranke, ljuti se kada je pitaju o cenama hrane u skupštinskom restoranu - pa molim vas, kaže gospođa, ne želim o tome da razgovaram, to je ispod svakog nivoa. A nije ispod nivoa da nam, sada već mesecima, priča o skupštinskom fuckin' poslovniku? Tako sada, na kraju svih krajeva, umesto bitke za Kosovo, kao alibi za sve

imamo svetsku ekonomsku krizu, a umesto Haga kao prepreke evropskim integracijama imamo poslovnik. Kakav lep napredak.

Neki čovek je juče upao u crkvu na Vračaru i počeo da lomi ikone i da gazi sveće. Nije poricao svoje delo, rekao je da se naljutio na Boga i da je zato rušio ikone. Već sam jednom u ovoj emisiji pričala priču o onim džinovskim kamenim likovima sa Uskršnjih ostrva. Da vas podsetim, izgleda da je na tim ostrvima postojala uspešna civilizacija, koja je zbog nesmotrenog ponašanja svojih vođa nestala, jer su ljudi počeli međusobno da se ubijaju, a na kraju su zaratili i sa svojim kamenim bogovima i počeli da ih ruše. Ovo je sve što imam da izjavim u ovoj emisiji. Do kraja, do negde 11 sati, slušaćete samo Miodraga Zeca, Vojina Dimitrijevića, Teofila Pančića i Milutina Petrovića.

MIODRAG ZEC:

U našoj javnosti ne postoji dovoljno saznanja o dubini ekonomskog poremećaja koji je nastupio. Prvo su Vlada i zvaničnici rekli: to se nas ne tiče, mi smo jedno bezbedno ostrvo na koje to neće uopšte delovati. Neki su bili do te mere entuzijasti da kažu da će nam čak i koristiti. Znači, mi smo se sad ponovo zatvorili u krug, približili smo se onom Miloševićevom "sankcije su naša šansa", da bi sad tek u poslednjih nekoliko dana konačno zvaničnici i Vlada rekli da će nas se itekako ticati. Prosto je neverovatno takvo zabadanje glave u pesak. Pa Srbiju je pogodilo sve što je moglo, samo još meteorit nije, a i on se očekuje, kako da nas promaši kriza? Jer, jedini zakon koji deluje u Srbiji to je Marfijev zakon: sve što može poći po zlu, kod nas će i poći. Bar je tako bilo do sada. Kod nas se stalno želi proizvesti neko virtuelno stanje, mi živimo u nekakvoj hibernaciji. Ova politička elita potvrđuje moju staru tezu da je to antikomunistički komunizam, to je jednodimenzionalnost, osionost, negledanje realnosti, neuvažavanje argumenata. Dovoljno je šest meseci na vlasti da se ljudi koji su bili sasvim okay, a mnoge od tih ljudi znam, promene. Ako neko još duže ostane, dve-tri godine, taj sam sebe ne bi poznao, taj sam sebi govori "vi". Znači, shvatili smo da problem postoji i imamo neke reakcije, ali ja bih tu podvukao jednu strašno važnu stvar: jedno je shvatiti da je problem tu, pa preduzeti radikalne mere da se on minimizira i da se čitav niz drugih stvari reši. Ono čega se ja bojim je da će to biti ispričnica za sve naše probleme, da će se sad na sve što ne valja reći: e, pa, to je svetska ekonomska kriza, to je dar neba i mi smo tu nemoćni.

Dakle, ključni problem koji pogađa ceo svet je posledica potpunog razilaženja realnog i finansijskog sektora, posledica stvaranja jednog virtuelnog finansijskog sveta, virtuelnih finansijskih proizvoda, špekulativnih radnji i tako dalje, i u svetu se završava katastrofalno. Završava se tako što je neko privatizovao dobitak i otišao. To se nije slučajno desilo, u tome su učestvovala Centralna banka, Federalne rezerve, učestvovala je američka država i tako dalje, i ona je potkopala temelj na kome stoji. Posle svega ovoga može se vrlo lako desiti, ako stvari krenu po zlu, da Amerika izgubi jedno od svojih najvećih oružja pored F16, a to je rezervna valuta, i onda će se videti da je to ipak kraj jedne dominacije zasnovane na dolaru. Znači, niko ne postavlja pitanje ko je uzeo novac i gde su, kako ovde kažu, naši novci, već se postavlja pitanje da li država mora to regulisati. Svet može zapasti u još goru situaciju, da se ogroman novac takođe ni za šta potroši, i bez ikakve odgovornosti. Znači, što se tiče tih regulatornih tela, svetskih regulatornih tela, vreme je da neko kaže: oni su u stvari odgovorni, oni su imali ovlašćenja, imali su velike plate, nisu imali nikakvu odgovornost.

Samo jednu stvar da napomenem - kad se evro srušio pre tri godine, otpuštena je žena koja je identifikovala da su u pitanju lažni bilansi, da je na pomolu velika prevara. Pre četiri meseca, pre izbivanja krize, sve rejting-agencije su visoko vrednovala hartije ovih američkih propalih banaka, komisija za hartije od vrednosti nije reagovala, država nije reagovala, Centralna banka nije reagovala i tako dalje. Red je da se postavi pitanje šta stoji iza svega toga. Iza svega toga je činjenica da je neko unapred potrošio nešto i da je stvorio neku finansijsku rupu. Niko ne zna kolika je ta rupa. Šta god da sada ulivaš u taj bezdan samo čuješ da grgolji negde duboko u pećini, da se ne smiruje. Da li je to dve hiljade milijardi, tri ili trinaest hiljada milijardi, da li je to ceo američki društveni proizvod? Znači, sistem funkcionisanja, pomeranja dugova u budućnost, preraspodela svetskog bogatstva je uveliko u toku i zaista će biti potrebno da Evropa i Amerika nađu izlaz iz toga i da se locira neka odgovornost za to. Ne može to puj-pike, ne važi.

I u takvom jednom kontekstu našli smo se mi da kažemo: to se nas ne tiče i tačka! Vlada je počela da preduzima neke mere, neke od tih mera su dobre, ali mi smo to uradili poslednji. Srbija je poslednja zemlja u okruženju u kojoj je predsednik Vlade izašao i rekao da moramo dizati garantovani minimum štednog uloga. Da se pojavi Đelić, kad je štednja

već izgubljena, i kaže kako to nikakve veze nema, to je nepristojno. I onda je izašao predsednik Vlade i dobro je to što je on rekao. Ja sam i tada tvrdio: ako je to sve u redu, a šta te košta garancija? Čak sam se šalio sa nekim ministrima da ću se kladiti u milion dolara da nikad neće dati ostavku. Znam da neće, prema tome, mogu da se kladim i u 10 miliona, to me čak ništa i ne košta, jer znam da to neće uraditi. Ako si siguran da su devizni ulozi u redu, pa podigni garanciju. Svi su to uradili, Crna Gora, Hrvati, Nemci. E, to je ono što je dobro. A šta nije dobro? Nije dobro ono što je u pozadini ove odluke. Nema zakona. Znači, guverner je obećao da će garantovati depozite, ali mora da promeni zakon, a nema ni najave tog zakona. S obzirom na to kako radi naš parlament može se desiti da taj zakon dođe na red za usvajanje 2015. godine. Vlada mora promptno delovati.

Druga stvar se tiče stabilnosti našeg finansijskog sistema. Ja ne želim da širim paniku, ali taj isti guverner je tvrdio da smo finansijski stabilni, a danas tvrdi da postoji odliv kapitala. Znači, mi imamo domaće banke sa stranim imenom. Kad su one osnivane one su dobile podršku, sigurnost zato što se tako zovu, govorilo se da su to strane banke i tako dalje. Znao sam ja da nije tako, i tad sam govorio da su to domaće banke sa stranim imenom. Da li su oni nezavisni od inostranstva? Pa, nisu nezavisni, osnovani su s inostranim kapitalom koji se teško može povući, ali dobijaju novac i vuku kredite od svojih centrala. Neće valjda meni neko tvrditi da će neko dozvoliti da centrala ima problem, a da čuva banku u Litvaniji ili u Srbiji? I sad je počelo povlačenje tog kapitala, što takođe vrši pritisak na kurs, nisu to menjački poslovi, unutrašnje transakcije. Zato se postavlja pitanje kursa - koga mi tu štitimo?

Ne može kurs da bude tolicni i improvizovan, ne možeš ti da tvrdiš da je to tržišni kurs ako si prodao Telekom za milijardu i po, ako si prodao Robne kuće za 300 miliona i tako dalje, pa si na taj način dovukao obilje evra u zemlju. Mogao si da oboriš kurs na 30 dinara, ali imaš ono što je kapitalno za kurs, a to je platni bilans. On ti je u dubokoj neravnoteži i preti da slomi kurs. Sad se postavlja pitanje borbe protiv inflacije, guverner kaže da je to njegov osnovni cilj. Ali, to se ne može nikako rešiti uz fiskalnu politiku kakva je naša. Ako budžet pušta novac, lažni novac koji nije stvoren u proizvodnji, već je posledica i privatizacije i doznaka i reprograma dugova i novih kredita i tako dalje, to stvara ogromnu tražnju. Ovde se sve može prodati i cene idu

naviše, cene nisu pale kad je kurs skliznuo sa 86 na 77, ali će sigurno porasti ako ode od 77 na 87. U tom smislu, dakle, politikom kursa se ne može zaustaviti inflacija. Ministar finansija pušta novac, guverner povlači, i jedan i drugi troše, izjavljuje se da gubitak centralne banke nije bitan. Pa, ako je centralna banka državna banka, ko pokriva gubitak? Pokriva opet budžet Republike Srbije i dvaput plaća istu stvar.

Treća stvar - novac je počeo da izlazi iz zemlje. Zamislimo sledeću situaciju: neko je uneo novac u zemlju, pretvorio ga u dinare, kupovao je hartije na domaćem tržištu koje su porasle za 25%, sećate se, dakle, zaradio je 25%, plus ga je guverner častio obaranjem kursa za 10% i to je zarada od 35%. Ja sam i tada tvrdio: poslovati s državom je najbolji posao u ovoj zemlji, nema boljeg. Prema tome, sad imamo problem ko će izaći iz dinara po kakvom kursu, koliki je taj odliv kapitala. Ali to treba da se objavi da bismo videli, i tako dalje. Ne želim da širim nikakvu paniku, ja samo mislim da je problem mnogo, mnogo dublji nego što se predstavlja, pozivam ljude na odgovornost, da se reaguje i da se stvari na neki način dovedu u red. Sad je vreme za to, a ne za još jednu veliku ispričnicu; eto, propao je sistem, desila se svetska ekonomska kriza, bio je zemljotres. To nije dobro.

Naredno pitanje je da li mi možemo sami to uraditi, recimo, ovo oko penzija. Ne tvrdim ja da su penzije velike nego prosto da i za tako male penzije nema para. Svi su obećavali povećanje i sad se, normalno, povlače. Ovo što je Krkobabić rekao je jedino razumno, ali ne možemo mi sad sve svesti na penzije. Mi moramo izračunati ukupni državni rashod, prevashodno rashode administracije države. Koliko vidim, svi najavljuju neku kupovinu, te policija, te vojska i tako dalje. Ja ne mogu da shvatim - sad se najavljuje da ćemo mi kupiti avione koje smo ostavili u ratu u Podgorici i Banjaluci. Što će nam ti avioni? A ta vojska optužena za rat, svi generali pohapšeni, sve je propalo i sad još plaćati te avione... Bar si avione mogao doterati! Kad su došli oficiri koji sad ovde zahtevaju stanove, pa, mogli su dovesti i avione ako nam već trebaju, da ne idu vozom, šta sad da ih kupujemo? To je vojska bez ratnog plena. Mi se pravimo naivni, slušali smo kako imamo četvrtu vojsku u svetu, mi smo prvi u Evropi, a na kraju izgubismo sve i jedino brdo koje smo osvojili je Dedinje. Vojska služi da zaštiti nacionalnu imovinu i da otme nečiju tuđu, da se mi ne varamo. Američka vojska tamo u kasarnama u Arizoni vežba da nešto otme i da se iz toga

finansira, i ona to radi dosta uspešno. Znači, tamo su kasarne u pustinji, oficiri mršavi kao jaguari i gledaju nešto da zgrabe. Naši oficiri debeli, kasarne u centru grada. Zarati se - neće niko da ratuje, ratuju dobrovoljci i tako dalje. I na kraju, ostaviše avion, a traže stan. Priča je tragična, potpuno suluda. Ne vidim smisao u tome da me neko ubeduje, neko profesionalni oficir, šta je uspeh i šta je dobit. Dobit je da otmeš nešto, da se mi ne varamo, ne služi vojska samo za parade i aeromitinge, vojska služi da zaštiti i otme. Naša niti je zaštitila, niti je otela.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Ja bih sa Nedićem nastavio tamo gde je Mirko Đorđević stao. Mirko Đorđević je pokazao koja je bila Nedićeva uloga, i rekao da ga Nedić nije pogodio lično, dakle, da je to plod njegovog istraživanja. Mene je Nedić, međutim, pogodio lično, i posredno i neposredno. Moj otac je bio uhapšen u Beogradu, nije bio nikakav komunista, bio je kraljevski službenik u konzularnoj službi i ležao je u Beogradu u zatvoru i pod okriljem specijalne policije. Kasnije je izručen u Nemačku, stavljen u logor Bergen-Belzen, gde je ili streljan ili je umro. To je doprinos Nedića mom porodičnom životu. Drugo, ja sam morao pod Nedićem da idem u osnovnu školu. Prvo što su nas ošišali do glave, a drugo, to je bio jedan neviđeni nacionalno-crkveni kič. Sem toga, bio sam dete ali pamtim tog Marisava Petrovića, pamtim to streljanje u Kragujevcu i pamtim i te plakate u početku, kada su Tito i Draža Mihajlović bili na poternicama. Nedić ne može da uđe ni u kakvu galeriju predsednika Vlade, Nedić nema prava na to, Nedić nije bio nikakav predsednik srpske Vlade, on je bio nemački sluga ovde, kvisling. Tada nije postojala Srbija nego je postojala jedinstvena Jugoslavija i Vlada je bila u izbeglištvu i na njenom čelu je jedno vreme bio Slobodan Jovanović, a njen ministar vojske je bio Draža Mihajlović. Kako sad možete biti i za Nedića i za Slobodana i za Mihajlovića, i kako možete tražiti da se sva trojica u istom dahu rehabilituju?

Tako da je to simptom nečega šireg, a to je nešto što je za mene neobjašnjivo - u Srbiji vaskrsava nacionalsocijalizam, o Hitleru se lepo govori, o okupaciji isto, o Nediću se govori kao o nekom spasiocu srpstva. Međutim, neko je napisao jedan tekst na samom početku Miloševićeve vladavine, neki moj vršnjak, u kojem je pokazao koliko mu režim Slobodana Miloševića liči na Nedićev, sa svim tim nacionalnim kičem, naglim porastom hrišćana i ogromnom količinom

krstača. Verovatno je tako da ona vrsta ljudi koja je to volela voli i Nedića. Ali za mene je nepodnošljivo, recimo, da je Nediću - i to je bio prvi simptom - posvećen prvi zbornik Sto najznamenitijih Srba. Jadani su stvarno narod koji među sto najvažnijih ljudi u celoj svojoj istoriji ima kvislinga. Kvisling je kvisling - ne postoji samo Peten u Francuskoj, postoji i njegov predsednik Vlade Pjer Laval koji je bio streljan. Francuzi su nemilice streljali sve kvislinge. Prema tome, sad treba odjedanput da rehabilitujete takve ljude? Moj zaključak je da je to neki pogrešno shvaćen antikomunizam. Uvek se setim Adama Mihnjika koji je rekao da je antikomunizam jedina gora stvar od komunizma. Na toj jeftinoj motivaciji se komunizmu vraća svako ko je bio antikomunista. Kakva je to apsolutno perverzna želja u zemlji Srbiji, u srpskom narodu, koji od nacionalsocijalizma nije imao ni trunku vajdice, koji je imao samo nesreću? Hajde, kažite, zašto ga ne bi bilo u Hrvatskoj kad su dobili nezavisnu državu Hrvatsku? U Slovačkoj? Neko je imao neku naopaku korist, ali korist - mi nismo imali apsolutno nikakvu i zašto se sad to pojavljuje kod nas?

Jedan od odgovora je upravo u onome što smo malopre pomenuli, u zakonitostima tranzicije. Ima nešto što mora da se desi u tranziciji, a to je ta vrsta korupcije, bogaćenja malog broja ljudi, jer se radi nešto što se u istoriji nikad nije radilo, da vlasništvo države, stvari koje su bile skoro 100% u državnim rukama, vrlo brzo moraju da pređu u privatne ruke. I tu naravno grabi onaj ko je najbliži. Tu nije bilo nikakvih iskustava, jer u Latinskoj Americi, recimo, u Portugaliji, u Španiji, Nemačkoj - zemljama koje su se oslobađale fašističkih diktatura - vladao je kapitalizam, vlasništvo su imale kompanije pojedinaca. A ovde se radi nešto što nikad nije rađeno. Tako da korupciju mogu da razumem, ali vrsta signala koju mi šaljemo, ova vrsta užasne ksenofobije, odnosno netrpeljivosti prema drugima, ova vrsta ljubavi prema nasilju, ovo što se reflektuje i kod najmlađih - ništa se ne dešava bez dubljeg uzroka, a sve to je, po mom mišljenju, potcenjivanje posledica rata. Deset godina rata, jer je Srbija najduže ratovala, mora da se leči. A ako je društvo ostavljeno samo sebi, ono mora da se leči bar dva i po puta duže od toga.

I onda vidite simptome jeftinoće čovekovog života. Dovoljno je da je čovek nešto drukčiji i već imate neko opravdanje za ubistvo. Evo, ceo Beograd je preplavljen porukama "pravda za Uroša". Taj Uroš je pokušao da ubije policajca, i to na surov način, gurajući mu upaljenu

baklju u usta. E, onda je dobio visoku kaznu u okviru zakona, nikakvu nelegalnu. Sada kreće kampanja "pravda za Uroša", koja ne traži da se ide na viši sud pa da Urošu smanje kaznu, nego da ga oslobode. On lepo izjavljuje "da sam znao da je policajac možda ga ne bih napao, ali mislio sam da je neki navijač". Znači, navijač nekog drugog tima je čovek koji se može ubiti. Gledajte sada, ova afera oko ovog košarkaša Kovačevića, koji je teško telesno povredio svog kolegu Amerikanca. Kao pravnik ja znam da se čovek brani kako god zna i ume i ništa ne zameram onome koji to radi i u sudu i van suda, ali je interesantno koji su tu argumenti bili. Kaže, mene hoće da pošalju u Ameriku da mi odseku glavu, zato što sam ubio Amerikanca i Jevrejina, odnosno ne ubio, nego sam ga tukao. Znači, Jevreje možete ubijati, a još je bolje da su pri tom i Amerikanci, to je verovatno nešto malo bolje nego ubiti još jednog Šiptara.

Dakle, ljudski život je na niskoj ceni i to se sad valja na sve načine. To se leči obrazovanjem, ali kad otvorite udžbenike istorije vidite vrlo sistematsku nameru da se razvije nekakav utisak o većitoj krivici sveta prema Srbiji. Šta iz toga proizlazi? Malo-malo pa se neko žali što pored svega što smo učinili svet nikako da nam pruži podršku, jer mi sad, recimo, imamo već sto dana proevropsku Vladu. Imamo je sto dana, a u toj proevropskoj Vladi ima puno čudnih ličnosti. Ja znam da se stvari menjaju, znam da su i na Istoku bivši komunisti došli ponovo na vlast, znam da ne može Srbija kao politička zajednica da bude logična kad mi imamo ogromnu desnicu i nikakvu levicu. Znam da radnici, kada su obespravljani, traže utočište u levim strankama, a kod nas imate paradoks da radnici odlaze u najdesnije stranke. Najbolje bi bilo da se pojave novi ljudi. Sada gledati one iste koji su nas obmanjivali, koji su nas vukli za nos lažnim izbornim rezultatima... Vrlo je teško da nam oni sada nešto izigravaju. Prema tome, već i sama Vlada je defektna.

Onda, ko obrati pažnju na signale iz ove zemlje, može da pogleda na šta nam liči Skupština, koja ne može da se presabere da promeni poslovnik ili da ga protumači nekako drukčije, nego se sad jedna stranka raspada i ceo parlament mora da pati zbog toga. Oni pod firmom "povreda poslovnika" govore o svom obračunu. S druge strane, u svoje vreme ljudi oko Miloševića i na čelu njegovih ispostava i medija stalno su kukali kako smo izgubili medijski rat. Sve bi to bilo drukčije da nas nisu opanjkali strani mediji. Paradoksalno je da jesmo izgubili taj rat, ali smo ga izgubili jer je pogrešno vođen. Kada je naš RTS skupio pare - tad je i Panić igrao izvesnu ulogu - i napravio satelitski program, svi

smo se smejali jer je program na srpskom, a trebalo je da utiče na inostranstvo. Mislim, to nije bila loša investicija, ali naša dijaspora je zbog toga potpuno luda. Naše društvo mora da shvati da predstavu o jednoj državi ne oblikuju samo izjave njenih ministara u poslednjih sto dana, nego mediji zaokružuju ceo utisak, koji je u našem slučaju takav da, prosto, sve svedoči o tom teškom oštećenju koje je pretrpljeno tokom deset godina rata.

Ima sada pokušaja popravljanja odnosa sa inostranstvom, suzbijanja teških stereotipa o svim susedima, bez obzira da li su oni surovi kao ustaše, ili beznačajni i blesavi kao Makedonci, bez obzira da li su pokvarena braća kao Crnogorci, ali to se posle dugih godina indoktrinacije teško leči. Drugo, rat ne proizvodi samo žrtve, nego u ratu psihopate, ljudi koji bi u miru bili u nekom budžaku, možda ubili neku mačku, mučili neko kuće i tako dalje, dobijaju priliku ne samo da muče i ubijaju ljude, nego da budu zbog toga stavljeni na pijedestal, da postanu ugledni ljudi čiji je kult teško menjati. I to se sve skuplja u taj opšti utisak. Mi nemamo tabloide kakvi postoje na Zapadu - ko je s kim spavao, ko se za koga udao. Većina naših tabloida ima jaku političku poruku, znači antievropsku, antireformsku, to su pokušaji ubijanja Đinđića po ne znam koji put, ili - pogledajte ovo: hapse se ljudi i šalju u Hag, recimo Karadžića, svašta se o njima piše, ali čak ni u ozbiljnijim novinama nikada ne znate zašto su optuženi, pošto je očigledno mišljenje da je Hag jedan moloh, zver koja jede Srbe. Čak i kad smo raspoloženi za saradnju, u trenutku kad treba nekoga da isporučimo, mi govorimo da hoće da uhapsu još jednog Srbina i da ga muče. Niko, recimo, za Karadžića - sad vidim da je pravljena i anketa - ne zna nijednu stvar koja mu se stavlja na teret. I, naravno, on je sad mnogo interesantan kao doktor Dabić, zanimljivo je gde se krio, šta je pomagao i slično. Tako da se sve to sklapa u jedan utisak da se naša tranzicija razlikuje od drugih pre svega po tome što mi imamo desetogodišnji rat iza sebe, vrlo krvav, vrlo lopovski, odvratan u pogledu ljudi koji su se popeli na vrh, odvratan zbog onih koji su u ime rodoljublja uzimali pare, slali druge da ginu, i koji opet govore da treba da pošaljemo vojsku na Kosovo. To se ne leči sistematski i to će nas opterećivati vrlo dugo.

Vidite koliki je bes ove ekstremne desnice kod nas, bes ovih što hoće da ubijaju, ovih stormfrontova - celo to društvo krvi i časti, oni su zapravo izgubili podršku u stanovništvu, ali su je izgubili ne zato što je

stanovništvo zauzelo neke druge pozicije, to možete i po Hagu da vidite. Čak i oni koji i dalje misle da je Hag jedno strašno mesto na koje se šalju Srbi, i oni su za saradnju sa Hagom, jer im je dosadilo da loše žive. Isto tako, oni misle da je lepo što ovi viču "gvozdeni puk!", ali istovremeno žele malo bolje da žive. "Nisam ja promenio mišljenje, ali više neću vatreno da te podržavam". I onda se dešava ono što se zna iz svake knjige o terorizmu: kada takvi pokreti gube podršku oni se nadaju da će je ponovo dobiti ako naprave nešto drastično. Zato su sada vrlo opasni trenuci, jer uvek ima dovoljno budala koje su u stanju nekog da ubiju. Setite se kad je De Gol konačno shvatio da mora da se oprostí od Alžira, još pet puta posle toga su pokušali da ga ubiju. Tako da ja ne potcenjujem te opasnosti, ali one, mislim, dolaze upravo zbog tog očaja što više nema podrške za takve stvari. I onda počinje eho onoga što smo čitali u tekstovima predratnih fašista u Jugoslaviji, koji su stalno vikali "narode, probudi se". Sad se opet isto govori. Ima ona čuvena karikatura Pjera Križanića na kojoj Stanislav Krakov, koji je bio jedan od tih nacionalsocijalističkih novinara, ide po narodu i viče "narode, probudi se!", a odgovara mu onaj Križanićev gegula koji sedi: "ma", kaže, "ja sam se davno probudio, ali tebi je vreme da dođeš svesti". Slušamo opet te parole, "probudi se", kao da mi spavamo pa će oni da nas probude. Onda čitate, između ostalog, ljude koji lepo žive u inostranstvu, imaju strano državljanstvo, koji dođu ovamo samo da nas napale, pa se onda ponovo vrate odakle su došli, a sve su bešnji jer podrške nema. A nema je zato što su ljudi postali umorni i ravnodušni pa sad i ti huškači govore ono za šta su optuživali druge - da ne vole svoj narod, sad oni počinju da ne vole svoj narod i zato bi hteli da upotrebe neka drastična sredstva da ga probude.

Mislim da ipak na neki način zdrav razum pobeđuje, što ne znači, kako je Bernard Rasel jednom rekao, da ljudi neće pričati da se kuva u frižideru i hladi na šporetu, da će to biti ideologija, ali kod kuće će paziti šta rade. Tako da mislim da u tom pravcu idemo. Naravno, mi nismo veći žrtve, kako nacionalisti pišu, ali jesmo u poslednje vreme veliki baksuzi, zato što smo sve prilike propustili onda kad su se mogle iskoristiti. Dok mi dođemo na red roba se ukvari. Sad nam stiže i ova svetska kriza, sad nema ko da nam da pare... Sve smo te prilike propustili. Kazna je možda preterana - propustite jednu priliku, pa za tri godine možete to isto da uradite. Ne, svake sledeće godine je sve gore i gore. A imate i neku vrstu političke neodgovornosti, kao i ono, kako bih rekao, podeljeno društvo u kojem je iracionalnost deo

političke realnosti. Nađite zemlju koja još pati zbog jednog događaja iz XIV veka! Pazite, bitka kod Aženkura je bila osamdeset godina pre bitke na Kosovu, nađite mi nekog u Francuskoj i Engleskoj ko pati zbog te bitke! No, mogu ja da se smejem i da kažem da je to totalno iracionalno, ali to je ovde neviđeni politički faktor.

TEOFIL PANČIĆ:

Ne kažem da sad svi treba da kažu "ura, ostali smo bez Kosova, baš je to super", pa ne radi se o tome, ali naprosto morate biti normalni, trezveni, racionalni političari koji odgovaraju ne samo za sebe i svoje najbliže, nego za jednu državu. Morate biti svesni toga šta radite. Ako idete u konfrontaciju sa međunarodnom zajednicom, njenim većim delom, ako idete u konfrontaciju sa Evropskom unijom, a pri tome tvrdite da vam je težnja da budete njen član, ako kažete "nećemo Eulex", koja je onda vaša poruka? Šta vi onda zapravo kažete? Koja je onda elementarna orijentacija ove zemlje? A onda kao vrhunac političkog kretenizma dolaze ovi aktovi odmazde prema Crnoj Gori i Makedoniji. Dakle, Crna Gora i Makedonija su, ako se ne varam, 48. i 49. zemlja koje su priznale Kosovo, znači, nisu ni prva ni druga, niti to da li je Kosovo nezavisno ili nije nezavisno zavisi baš posebno od Crne Gore i Makedonije. Naprosto, ljudi koji vode te države su procenili da je u interesu njihovih država da priznaju Kosovo, koje je by the way i njima sused. Mi smo zauzvrat uradili ono što nismo uradili nikome drugom, što nismo uradili ni Amerima, ni Englezima, ni bilo kome drugom - mi smo proterali njihove ambasadore, što je jedan poseban akt neprijateljstva. To nije bezazlena diplomatska mera. Znači, izjavljavamo se, pokazujemo snagu na onima koji su manji od nas, a to je do te mere nesuvislo da zastrašuje.

Ako se to nama prodaje kao proevropska spoljna politika i proevropska regionalna politika Srbije, onda ja ne znam šta je antievropska politika, onda ne znam šta bi trebalo da bude gore. Pa, jedino tenkove da pošalju. To je zastrašujuće. U svemu tome ulogu igraju i pregovori sa Crnogorcima oko dvostrukog državljanstva. Ja se bojim da se i to opet ne izrodi u podsticanje identizma na severu Crne Gore. Crna Gora je naprosto mikronski mala država, čak i u poređenju sa Srbijom koja je takođe mala država, i u Crnoj Gori postoji jedna znatna populacija, pogotovo na severu zemlje, koja sebe etnički određuje kao srpsku, što je, razume se, njeno pravo. E, sad, ako ćete svim tim ljudima da podelite srpske pasoše, vi na taj način otvarate Pandorinu kutiju.

Ja ću da vas podsetim kako su to radili Rusi - oni su ljudima u Južnoj Osetiji podelili ruske pasoše, na pravdi boga. E, onda, ako vas neko dira, on više ne dira građanina Južne Osetije, nego građanina Rusije i onda ćemo mi da uletimo tenkovima pa ćemo da napravimo haos. To je isti taj model, s jednom bitnom razlikom: Rusija je velesila. To i Rusiji šteti i bolje bi bilo da ne radi što radi, ali ona s takvom stvari ipak može da se izbori. Često pripadnici recimo mađarskih zajednica u takozvanom Karpatskom basenu, od Slovačke, preko Rumunije, Srbije, nešto malo Ukrajine i tako dalje, sa velikim nezadovoljstvom gledaju na zvaničnu Budimpeštu, jer je politika Budimpešte zapravo uvek bila, kao, sve je to u redu, mi podržavamo Mađare izvan granica Mađarske, ali ne damo im državljanstvo, mi ipak pre svega štitimo državu Mađarsku i stanovnike države Mađarske, jer stanovnici države Mađarske su oni koji nas biraju, koji nama plaćaju porez i mi njima polažemo račune. A vi, braćo, u Subotici, u Bratislavi, ako imate nekih problema mi ćemo da vrištimo, ali nemojte da mislite da ćemo zbog vas da žrtvujemo interese države Mađarske. To neće uraditi nijedna vlada u Budimpešti, nek' se zove leva, desna, centralna, svejedno, zato što postoji razlika između države i etničke nacije.

Mi sa time imamo problem još od kraja osamdesetih godina, nikako ne razlučujemo šta je država a šta etnos, šta je etnička nacija, dakle, sve ono gde žive ljudi koji sebe nazivaju Srbima. A prirodno je da oni ne žive samo unutar nego i van granica države. Oni jesu sunarodnici većine građana Republike Srbije, ali oni nisu građani Republike Srbije, i mi ne možemo tako da ih tretiramo i ne možemo da žrtvujemo Srbiju. To je ono što je Milošević radio sve vreme, setite se devedesetih godina, još od one čuvene 1991. kad je Zelenović rekao u Skupštini: vi tu pravite haos - to je ono oko 9. marta - a Srbe kolju u Stolcu. Onda je Koštunica nasledio isti model, on je celu svoju brigu preselio na Crnu Goru, na Kosovo, dakle, to su mu bile opsesije, a, naravno, i šacovao je uporno Bosnu, forsirao Republiku Srpsku i tako dalje.

Ti kad ga slušaš uvek imaš dojam da onaj ko živi u Beogradu, u Pančevu, u Starčevu, nikad ne stigne da bude toliko važan, jer ne dođe na red, jer je uvek važniji onaj ko živi u Lipljanu, Kosovskoj Mitrovici, u Trebinju, Kolašinu... Nikako da stigneš na red, nema šanse, iako si ti taj koji je birao tu vlast na izborima, iako si ti taj koji tu radiš, plaćaš poreze i tako dalje, iako si ti građanin Srbije. Ne, mi većito izvozimo neke etno-probleme i elementarna stvar sa promenom te paradigme i

sa onim što smo nazivali proevropskom vlašću jeste upravo u tome da prestanemo to da radimo, da prestanemo da budemo bilo čiji taoci. To se u nekoj meri dešava, ali stalno nekako korak napred, dva koraka nazad.

Znači, čim se tu nešto dotakne, pogotovo kad je Kosovo u pitanju, nastanu problemi zato što politička elita, njen najveći deo, nema hrabrosti, nema odvažnosti, nema vizije da odlučnije nastupi i da kaže: ljudi, dajte da se suočimo sa onim što je stvarnost naših života i naše pozicije, a ne samo sa onim što mi volimo da pričamo i što mnogim ljudima lepo zvuči. To je ono što nas zapravo permanentno ukopava. Kad pogledate koji je, po meni, najgori, najslabiji aspekt ove nove proevropske vlasti - za mene to nije učešće socijalista u vlasti, mada mi je, razume se, to u nekom stomačnom smislu odvratno, jer prosto znamo ljude i znamo sve, nego je upravo to šta radi ta ekipa koja se bavi spoljnim poslovima na čelu sa Jeremićem. Ja bih voleo da mogu Jeremića kao takvog da optužim za sve. Nažalost, i Tadić suštinski, bar u glavnim crtama, stoji iza Jeremićeve politike. Mislim, izvinite, molim vas, ako pogledam kroz prozor pa vidim da pada kiša i kažem da pada kiša, ja konstatujem šta se dešava, a ne konstatujem da li je to lepo ili nije lepo i da li je to posledica gneva bogova ili je to prirodna pojava.

VODITELJ:

A onda izadeš bez kišobrana pa psuješ...

TEOFIL PANČIĆ:

... Da, jer kako to, zašto sam ja pokisao? Pa, pokisao sam jer nisam uvažio činjenicu da pada kiša. Svako ko bude učinio pametnu investiciju i kupio moju knjigu večeras, naći će u njoj jedan tekst u kojem ja, na zgražavanje normalnih konzumenata *Peščanika*, branim onog nesrećnika Simića, Koštuničinog savetnika. Setite se da je Simić u jednom momentu rekao, a on je isto bio dežurni i požarni za Kosovo, "pa, ljudi, čekajte, pa i rat je opcija". I onda su svi najstrašnije skočili na njega: kako ti smeš tako, pa na šta to liči, pa kako je rat opcija... Međutim, Simić je bio sasvim konsekventan, a ja cenim konsekventne ljude, uključujući i one s kojima se apsolutno ne slažem. Mislim da svaki pošten i pametni srpski nacionalista koji smatra da je Kosovo neotuđivi... bla-bla-bla... treba ovog trenutka, i to doslovno ovog trenutka!, da uzme prvu tandžaru ili bilo šta i krene na Kosovo i da, počev od onih prvih graničnih policajaca i vojnika na koje naiđe,

albanskih i međunarodnih pa nadalje, uhvati da ih koka dok ne oslobodi celo Kosovo. Dakle, rat je sasvim legitimna opcija.

Dragi moji, kad nabavite većinu u Srbiji koja hoće da ratuje za Kosovo ja ću vam skinuti kapu. To je potpuno legitimna opcija. Država koja neće da ratuje za jedan deo teritorije za koji tvrdi da je njen, definitivno je i zauvek izgubila i otpisala taj deo teritorije. Dakle, za Kosovo postoje samo dve realne opcije, sve drugo su budalaštine i bulažnjenja. Jedna opcija: Srbija ode, ratuje za Kosovo, jebe kevu svima i oslobodi ga. Druga opcija: Srbija na ovaj ili onaj način, sa ovakvom ili onakvom zadržskom priznaje da je Kosovo nezavisno. To su realne opcije, sve ostalo, sve ove međupriče, to je, ljudi, palamuda, to je gubljenje vremena. Izvolite, organizujte se, krenite odozgo, prvo oslobodite južni deo Mitrovice, pa onda polako napredujte preko Vučitrna ka Prištini, pa kad izbijete tamo na Košare javite se, pošaljite razglednicu. Jebi ga, super, nemam ništa, ali baš ništa protiv te varijante, izvolite, bujrum.

MIODRAG ZEC:

Društvo jedino može da se menja organizovano i voljom, ili da se menja nuždom. Može restrukturiranjem koje beskrajno traje, i mi to radimo, ali ne daje dovoljno efekata, a može i stečajem. E, na nama je sad da izaberemo. Ne bi bilo dobro, ali bogami, kako stvari idu i u realnom sektoru i u političkom sistemu, možda ćemo na kraju imati najdrastičnije rešenje i možemo zaista da udarimo o ledinu. To vam je kao stečaj, u stečaju sve cene padaju, ali stečaj je verovatno i jedina zdrava forma, u privredi to vidimo. Mi odlažemo, odlažemo, jedemo sami sebe i tako dalje, i - šta? Mnogi su tome razlozi. Evo, uzmimo Zastavu. Znači, imaš problem jedne fabrike koja nema program, koja nema kapitala, koja nema ovog, nema onog. Držiš je i finansiraš još od 1990. godine. Potrošio si ogromne pare na to, nisi uspeo da je restruktuiráš, sad praktično imaš neki novi mehanizam koji opet plaćaš, plaćaš...

Kad se sve sabere, to prelazi milijardu i po evra. Prema tome, možda smo mogli, da smo bili svesni šta će se desiti, reagovati i odmah napraviti rez. To vam je kao kad pustite tumor da raste i raste, ali samo ako operišeš tumor ti možeš da preživiš, a ako se konzervativno lečiš - tablete, travari, ovi, oni - ti na kraju umreš. E, to je problem kod tranzicije, moralo se znati da je to mnogo bolnije. Ali kad se tranzicijom upravlja tako što svi tvrde da neće da boli, svi kao da kažu

"ne, ne, ako ja budem lećio, samo ti dođi kod mene, ima da pevaš". Ali, nema pevanja. Šta naši izbori pokazuju? Samo da sunce sija, vetar ćarlija. Ostale su kapitalne stvari da se urade, ti krećiš fasade, a nemaš metro. Moraš zaorati duboko, moraš iz korena stvari menjati. Prošlo je osam godina i mosta nema. Zar nije mogao, od tolike zemljarine, od toliko prodaje zemljišta na Novom Beogradu i pored toliko gradskih pravaca, da se napravi jedan most? Moglo se, to je vizija, to je ono što nedostaje. Skoro sam pročitao u novinama da je Franja Josif napravio bečki vodovod, najbolji vodovod u Evropi. Kažu, još se ne koristi pola kapaciteta. Doveo je vodu sa 150 kilometara udaljenosti, i kaže: sad sam rešio ja, car Franjo Josif, imperator, da vam dam vodovod. I napravio čovek vodovod za sva vremena. Tako se to radi - znači, radiš nešto temeljno, to je grad, to je država, to je vizija. A ovde samo zatrpavaš rupe. Kako prekopavaš i asfaltiraš rupe tako i popravlaš i modeliraš zakone. Kao Variola vera, kao u ono centralno vreme, ovaj ovde lemi radiator, onaj onde buši na drugoj strani.

Ovde mora postojati jedan politički odgovoran koncept koji glasi: pravimo društvo gledajući celinu. Međutim, ovde vam jedan zakon nešto da, drugi ne da; jedan organ vam kaže "vi ste u pravu", onaj drugi kaže "niste u pravu", jedna regulatorna agencija kaže "to je prihvatljivo", druga kaže "nije prihvatljivo". Lutate kao kroz šumu, ne postoji taj koji zna šta ovde vredi, ali je pitanje pred kojim je Srbija da li se sistem uopšte može popraviti ili se mora sve iznova raditi. Ne bih voleo da se radi sve iznova, ali bogami, stvar je komplikovana. Neće ovde administracija da radi ako nije komplikovana, nema posla. Mi sami sebi kreiramo posao, donosimo zakon koji će nama dati zaposlenje, donose se zakoni kao biznis, kao privatna delatnost. Nema to više veze sa realnim životom, to postaje samo sebi svrha.

Na kraju, da li imaš sigurnost? Nemaš. Da li imaš jeftinu državu? Nemaš. Da li možeš poslovati? Ne možeš. Ljudi se navode na pogrešne investicije, nemaju opcije. I kad imaš novac ne znaš šta sa njim, jer nema koncepta. Bila je jedna studija, koncept privatizacije javnog sektora. Važno je da se napravi jedan transparentni model. Ako idemo od slučaja do slučaja dolazimo do haosa. Jedan je model Zastava, sutra je drugi model Bor, preksutra je Jagodina novi model. Možda ti ljudi imaju dobru nameru, ali neće moći objasniti zašto su to uradili, svako može da ih optuži da su lopovi. Iscela se mora urediti stvar i zato kažem: gradnja sistema. Država je mnogo ozbiljna stvar, a mi se

bavimo državom fakultativno. A i ovi što nam ih šalju da nam pomognu, oni su došli tu pred penziju još malo para da zarade i da naprave sebi posao. Učestvovao sam u tim stvarima, znam kako to ide, cilj je samo da to što duže traje. 800 dolara dnevno, pa ljuljaj, pravi jedan zakon, pa kad padne vlada hoće drugi zakon, oni ih proizvode kao kolačiće. Zato kažem, velika je ovo prekretnica jednog modela funkcionisanja ekonomskog i javnog života, nije ovo tek tako. Ni oni tamo nisu svesni šta su uradili. Srušen je hram, ljudi ne veruju. Ako ne veruju u boga džaba zidati katedrale, ako ne veruju u novac džaba Wall Street. Džaba, prazan je kao hramovi Maja, Inka ili egipatskih faraona, više nema te religije. Tu se neko mnogo kocka... Ne mislim ja da sam u pravu, i bolje bi bilo da nisam u pravu, i želeo bih da nisam u pravu. Da, što kažu, sunce sija, vetar čarlija - da su oni u pravu.

MILUTIN PETROVIĆ:

Da li je Borba naša ili čija je Borba, čiji je Blic, to je bilo najvažnije. Šta ti TV bastilja kaže u vestima, a šta su rekli naši. A sad su nekako uspeali da nas išibicare i sada je celo bojevanje na polju vesti potpuno besmisleno, manje-više je sve isto. Nema više njihovih i naših. E, sad, tom prilikom se nekako ispostavilo da su svi njihovi - mislim, u tom poravnanju mi smo izgubili bitku. Znači, to je kao srednjevekovne bitke koje su nerešene, ali u stvari je jedan pobedio. Tako je valjda bilo sa Kosovskom bitkom, ona je, kao, završena nerešeno, ali su onda došli Turci. Mislim da se sad u stvari bitka ne vodi više na tom planu. Što se mene tiče, najzanimljivija bitka koja se sad vodi, ili možda jedina još koja je ostala, ozbiljna bitka oko pametnih stvari, to je na planu kulture. Tu ima još malo nekih ostataka pobunjenika.

Ja sad radim na radiju i imam sad svoje šihte, kako se to kaže, kada vodim program i u tom programu mogu da pričam šta god hoću. Nekad ne izdržim, nekad me ponesu emocije, ali onda ne govorim kao novinar nego onako nepristojno hučim i vičem "ua!", bukvalno hučim i bučim. Na primer, sad kad sam shvatio da će ovaj čovek koji se zove Dušan Bajatović da bude direktor Srbijagasa, jedne velike firme, zahvaljujući dilu Borisa Tadića i njegove dvorske svite sa SPS i tim mladim junošama oko Ivice Dačića, baš sam se iznervirao i celo jutro sam morao da ih vređam. Baš sam bio uvredljiv i nepristojan i izgovarao razne stvari protiv njih, prosto zakukavajući nad sudbinom srpskog naroda.

Pošto se osećam kao režiser, onda imam osećaj da je to što sad radim na tom radiju moj novi film. Sada je to radio na internetu, može se samo otići na njegov sajt i strimovati signal kada si pri kompjuteru, ali predviđeno je da to preraste u jedan kulturni centar koji će imati svoj kafić, mesto gde će moći da se sedi i priča, radijski studio i veliki podrum gde će biti svirke. U stvari, načelna ideja je da se u Beogradu popuni jedna praznina koja je nastala poslednjih godina. Znači, kada objašnjavaš šta je bio duh Beograda, u vreme, recimo, tvoje i moje generacije - to je bilo otprilike tako da se ujutru probudiš, uključiš Studio B i onda Duško Radović nešto priča, a onda Sloba Konjević pušta muziku, onda Lila Radonjić popodne intervjuiše Miću Popovića, a posle odeš u SKC, gde Gile i Koja izlaze sa proba svojih bendova, Marina Abramović otvara izložbu, a Pol Pinjon svira free jazz u malom klubu. Nestao je taj prostor, zapravo lagano je nestajao, ali u poslednje dve-tri godine baš imamo intenzivan osećaj da je on potpuno nestao. Kada se izbedačiš, ti se resetuješ, to je u stvari restart. Nešto mislim da se to stanje najbolje prevodi rečju blues, to je u stvari blue, tako nešto - 'ajmo, looser baby, why don't you kill me. Neuspeh, neuspešnost, izgubiš u ratu, pobeđenost, okupacija... Osećaj neuspeha, osećaj da si na gubitničkoj strani, da si gubitnik, da je pobedilo nešto što nisi htela. Ja mislim da je to osećanje koje ne može a da nema svako ko, na primer, sluša *Peščanik*. Uostalom, vaš slogan upravo govori o tome: ako vam je dobro, onda ništa.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Kad gledaš na političkoj ravni, to je u stvari ta njihova deklaracija o pomirenju, to je taj strašan šok koji smo ipak svi mi doživeli kada su Dačić i Tadić...

MILUTIN PETROVIĆ:

Da, to je baš kao "majka ti se preudala za ubicu tvog oca", to je Hamlet, moraš da se izbedačiš oko toga. Znači, kad kažem "bedačenje" ja nikako ne mislim na odustajanje, bedačenje je za mene, to sam vam i prošli put pričao, trenutni oblik načina borbe. To je kao u boksu, ti možeš udarati prednjim direktom i odvracati protivnika od sebe, da bi onda, ne znam, u osmoj rundi probao da ga nokautiraš krošeima. A imaš i situacije koje izgledaju na prvi pogled neracionalne i neočekivane, na primer nešto što je Muhamed Ali u Kinšasi uradio - naslonio se na konopce, stavio dupli dekung, onda ga je Forman udarao, udarao, udarao, šest rundi, a onda ga je ovaj udario i nokautirao. Nekada izgleda da je

taktički potez neracionalan, a on je prosto iznuđen strategijom. Dakle, moja ideja bedačenja je način borbe. Na primer, u LDP smo godinama pokušavali da objasnimo da je hitno neophodna promena našeg stava prema Kosovu i promena odnosa Srbije, da zemlja mora da bude aktivna u podržavanju evropske integracije tog novog društva na Kosovu. Prosto, uradi za sebe dobro tako što ćeš razumeti da nekada moraš daпустиš da te udara protivnik, da prihvatiš. Padni, nemoj da se držiš, padni, pa ti sudija broji do osam, pa uzmeš vazduh i ustaneš.

Znači, moj predlog je: teško smo izudarani, nemojte da pokušavate da zamahujete, padnite na kolena, recite "udario si me, ja sam u knockdownu, da, evo me na kolenima", neka ti izbroji do osam, sad će da zvonit gong, probaj da uzmeš malo vazduha i onda da u sledećoj rundi preživiš, da ostaneš tu. Razumem da bedačenje zvuči kao da kažeš "odustao sam", ja mislim da nije tako, mislim da je to samo promena tempa u muzici, da je to jedan začudni način aktivizma. Ja ne mislim da to znači da mi odustanemo, taman posla.

Na primer, od vaših sagovornika u poslednje vreme jako na tome insistira Srđa Popović, na postavljanju stvari na veoma ozbiljan nivo. Moramo veoma ozbiljno da pogledamo šta se dešava i da budemo jako iskreni. Više stvari nisu na nivou nadmudrivanja i natpevanja u Skupštini, nego su stvari mnogo ozbiljne i radi se o osnovnim postulatima humanosti. Znači, nemojte da lažete, ne možeš da baziraš postojanje nečega na potpunoj laži. Ja vidim da je car go, mislim, to je naš posao - ljudi, car je go, nismo luzeri, pukli smo, uradili su nas veoma nekvalitetni ljudi, ljudi koji su veoma loš izbor za jednu zajednicu, kao što su Aleksandar Vučić, Tomislav Nikolić, Ivica Dačić, čak i ovi bolji, kao Šutanovac, Boris Tadić. Oni uspevaju, ne postoji sila koja njih uspeva da kontroliše u meri dovoljnoj da stvari budu dobre po čitavu zajednicu. Nama to ne ide i moramo da u tom smislu već jedanput padnemo na kolena.

To kad sam pukao sa tim Naftagasom ja sam na radiju vikao "magarci!", vikao sam narodu, mada ljudi koji slušaju naš radio definitivno to nisu, ali ja zaista imam tu potrebu da vičem glasačima Demokratske stranke "magarci, mule, tovarne mule, da li vam rastu uši, da li sad shvatate šta vi radite?!" Ništa, to je čitava priča: drugi krug. Ko je glasao u drugom krugu za Borisa Tadića, eto mu sad to manje zlo. O tome je pisao Srđa Popović na sajtu *Peščanika*, o tom pitanju da li je manje zlo - zlo, ili je manje zlo - dobro, to je prosto jedno

ozbiljno pitanje. Na tom operativnom nivou oni uvek imaju spreman odgovor: pa, dobro, šta hoćete, to je demokratija. Nikakav nije problem, naravno, prijatelju, ti u svom dvorištu sadi šta hoćeš, ali mi smo se ovde dogovorili da postoje izbori, da mi izaberemo vas, a onda vi sejete za sve nas. E, sad, oni seju to što seju, a da li su to hteli da seju ovi ljudi koji su glasali za Borisa Tadića? Nisu.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Šta je u glavi Borisa Tadića?

MILUTIN PETROVIĆ:

Što si bezobrazna, stvarno si bezobrazna! Inače, na tom radiju mi nekad dođe, pa govorim neke stvari koje su stvarno nepristojne o njemu i o ljudima oko njega i onda krenem peške na fakultet, prolazim pored Starog dvora gde je on, i uvek se mislim, bože, ako sad izađe čovek, ne znam kako da se ponašam. Prosto mi je, zaista, na nivou kućnog vaspitanja sad teško da hendlujem celu tu akciju u jednom, ipak, seocetu kakvo je Beograd, ali ne mogu da se suzdržim, znaš, ne mogu stvarno da se suzdržim da to ne kažem o njemu kao javnoj ličnosti. Dakle, pitanje šta je njemu u glavi je zaista stvar koja je dosta duhovita, stalno se prave vicevi, Tadić je rekao to i to, ali onda smo pitali na višem nivou pa su rekli da to nije tako. Mislim, to je nešto što se vrlo često pominje u razgovoru. Nekada sam pregrub prema njima da bih lakše objasnio šta hoću da kažem, ali sam zaista svestan toga da oni to rade samo u iznuđenoj situaciji. Znači, na primer, meni je okay što je on pokušao da učvrsti svoju vlast, to razumem i tu ga ne napadam, ali tom prilikom, čineći taj iznuđeni potez, vidim da je smislio da mu važan čovek bude Vuk Jeremić, a to me mnogo brine, to ne ide dobro.

On je rešio da se okruži takvim ljudima, mene brine što je to onaj princip koji je poznat iz Ogilvijeve priče o babuškama. Ogilvi, poznati utemeljivač ovoga što se danas zove advertising je, kada je proširivao svoju firmu i pravio filijale po svetu, imao običaj da šefu svake nove filijale pošalje jednu veliku babušku. Kad je otvoriš unutra je manja, još manja i manja, i u onoj najmanjoj stoji ceduljica koja kaže "ako budeš zapošljavao ljude manje od sebe, lošije od sebe, postaćemo firma patuljaka, ako budeš zapošljavao ljude veće od sebe postaćemo gigantska firma". Znači, savet Ogilvija je da svako ko je na rukovodećem položaju, ko je menadžer, ne treba da se plaši da bude

okružen ljudima koji su kvalitetni, koji su bolji od njega. Ja se plašim da se Boris Tadić okružuje ljudima kojima se u glavi dešavaju još praznije stvari od onih u njegovoj glavi.

Sad skoro mi priča jedan mladi momak, kaže, ja sam inače rođen u Zadru, ali moji su bili vojna lica pa su otišli kad sam bio klinac, i sad ima problema sa kućom. Kaže, sad treba da platim neki porez tamo, tata ima prijatelja koji sad radi tamo u opštini i, kao, rekao mu je da ga podmiti, da mu da neke pare da mu to sredi. Kaže, zamisli, prosto ljudi ne mogu da shvate da postoje neka društva koja ozbiljno misle kad nešto kažu. Na primer, da sad Srbi kažu "ne damo Kosovo", i stvarno da ne daju Kosovo - ma okay, Srbi su neki, ne daju Kosovo, bre, 'ajde, ne dajte Kosovo. Nego ti vidiš da oni lažu da ne daju Kosovo i tu postoji potpuna perverzija - ko koga u stvari laže, šta jedan i na koji način kaže, to će drugi da mu smesti iza leđa, onda ovaj njemu Naftagas, a on ne da Kosovo. Nije problem, znači, ni u davanju ni u nedavanju Kosova, nego što lažeš, znači, ko laže taj i krade i ima buve na kraju. Ti možeš da iskreno plačeš i da lažeš, to nije nikakav problem, laganje je mnogo ozbiljna stvar, laganje je jedna moralna kategorija, nije kategorija ponašanja.

Ima ona važna rečenica kod Dostojevskog, koju uvek ponavljaju, da će lepota spasiti svet. Dosta sam o tome razmišljao, imam dva aneksa. Mislim da on kada je rekao da će lepota spasiti svet nije mislio da će lepota učiniti da ovaj svet postane rajska bašta u kojoj će svi se uhvatiti u kolo i igrati, da će to biti jedan opšti planetarni hepening pobeđe lepote nad svim zlima. Nego je mislio da će svet ipak da spase, znači, da će u jednoj užasnoj propasti sveta činjenica da lepota postoji ipak da napravi jednu malu pukotinu kroz koju će se neki provući. A zatim sam se setio jedne druge priče. U narodnoj književnosti, u Baš Čeliku - a to je Voja Nanović stavio u svoj film Čudotvorni mač, pa sam ja to stavio u svoj film Zemlja istine - postoji pitalica: šta je na svetu najoštrije, šta je na svetu najjače i šta je na svetu najlepše. Vrlo je zanimljivo što je to pitalica, dakle, nešto što je u narodnoj književnosti, pa bi trebalo da bude deo kolektivne svesti jednog naroda.

Dok sam radio taj film stalno sam morao da se prisećam kako behu odgovori i sve sam odgovore nabubao. Znači, nikada nisam zaista prihvatio te odgovore koje nam narodna književnost nudi. Tako smo lako iz narodne književnosti uzeli da Marko ore drumove Turcima, a

oni, kao, neće Turci meni ovde drumove! To smo baš onako sa razumevanjem ukapirali, ali šta je najjače, šta je najoštrije i šta je najlepše, to baš i nismo i ne znaš im suštinu. I, dakle, najoštrije je istina, najjača je ljubav, a najlepša je sloboda. Sloboda je najlepša, a lepota će spasiti svet - znači da će sloboda spasiti svet.

SVETLANA LUKIĆ:

Baš tu gde ti sediš, sedeo je jedan Norvežanin i on je došao da nam kaže da se privodi kraju norveška donacija, koju i mi dobijamo, i jednostavno smo pričali o situaciji u Srbiji. I onda sam na kraju rekla, doslovno, da naša zemlja umire, da mi to ne damo, da ne možemo da budemo nemi posmatrači tako nečega. Držimo je i ne puštano, kao da se nadvlačimo nad provalijom. Srđa Popović, koga ti često pominiš, on kaže: pa mi smo u stvari najveći nacionalisti. Ti ustvari razmišljaš isto kao oni, to je isto osećanje, ono "ne dam". Otuda taj, u stvari, optimizam, jer mi kažemo: pa biće to dobro, napravićemo srećan kraj.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Latinka ima teoriju izumiranja, i mene to doslovce progoni. Kad dugo godina, dugo vekova preteruješ sa lošim izborima, počneš da izumireš. Bugari su se navodno za dlaku izvukli, ali još nije sigurno, a mi smo, misli Latinka, preterali. Ona kaže: nemojte da zamišljate da će to biti neka pusta Šumadija, zavese na pustim soliterima se vijore, a nigde ljudi - ne. Kaže, tu će uvek živeti neko stanovništvo, pri čemu ne misli na Albance koji će da dođu da nam uzmu zemlju. Ne, ona misli na ove iste ljude koji će da pričaju isti ovaj jezik, ali neće znati ni kako se zovu.

MILUTIN PETROVIĆ:

Pa, to je već sad tako. Znae, sve je natraške. Znači, bedačenje je oblik aktivizma, moj predlog za taktičko ponašanje aktivista, a ljudi koji su na strani *Peščanika* su u stvari najveći nacionalisti. Više puta sam vam rekao da kada vi pričate o crkvenim problemima vi ste poslednji zaštitnici istinitog Svetosavlja i hrišćanstva ovde. To je poslednji prozor na kojem neko slobodno govori o nekim stvarima postavljajući stvari u ravan uma, što je jako važno za hrišćanstvo. To najbolje govori o tome da je sve postavljeno natraške. A što se tiče izumiranja, mislim da će to stanovništvo koje Latinka pominje uvek tu biti i oni će se možda i zvati Srbi, samo je pitanje je da li smo mi već sada to stanovništvo koje živi na teritoriji izumrlih Srba. Kada čitaš istoriju Beograda, na primer, a meni je to dosta smešno, Beograd je izgledao

ovako: tu su bili neki Srbi i onda su došli ratovi i onda su ih sve pobili. I sad, okreneš sledeću stranu, kaže, 50 godina kasnije su Srbi bili tu i neko ih pobio, uništila ih kuga, stavili ih u prve borbene redove pa su svi izginuli. Na kraju kažeš: uh, gotovo, uh, bre, majku mu, ovi baš nagrabusiše... Opet neki Srbi, stalno se neki Srbi odnegde pojavljuju. Inače, te moje, recimo, LDP-ovske drastične taktičke ideje o tome kako se treba postaviti prema stvarima su u priličnoj meri zasnovane na istorijskoj činjenici da Srbe ne možeš uništiti. Ja sam uvek u fazonu "ej, hajde da se svi pobijemo", tako ćemo sve da ih zbunimo, a nekako će ipak da Srbi budu tu. Jeste, povremeno, kad tako razmišljaš, stvarno misliš, bože, ja sam u stvari do te mere opsednuti patriota da se sada borim za ispravljanje krive Drine. Stepen našeg upropaštenja i onoga dokle su uspeali da svakoga pojedinačno, pa i onoga ko se najviše gicao, dovedu u blato i da ga izblatnjave, fantastičan je, to je nešto što u stvari uopšte ne možemo da kontrolišemo, jer je jako teško samog sebe sagledati. Tek kad odem u inostranstvo i kad razgovaram na prijemima, na festivalima sa raznim strancima, tek onda shvatim koliko iz mene izlaze rečenice koje su Šešeljevske.

Svet zaista galopira u nekom pravcu, a mi... Znaš, čim malo zaostaneš oni mogu da te sustignu za ceo krug i onda više ne znaš zaista ko je prvi, ko poslednji, ko je bio u pit stopu, a ko nije, to je jako komplikovano. Mislim, kretanje sveta je zaista kao posmatranje Formule 1, tu ne možeš linearно da gledaš ko je prvi; ovaj crveni je ispred ovog žutog, ma ne, ovaj crveni je ispred žutog ali još je bio u pitch stopu da menja meke gume, pa će zbog toga da bude iza ovog zelenog, četiri mesta iza. Tako da je sve to dosta komplikovano, mi dosta zaostajemo sa gradivom, ne znamo gde se nalazimo. Ono što je činjenica, oni su zaista uspeali u svemu. Kada zamisliš, čisto da bi mogao sebi da stvoriš te slike, kad postaviš tu neku silu protiv koje smo mi bili, ta sila je u svakom elementu uspela. Znači, ona ima idealan fotorobot svog Đinđića na mestu Tadića, Tadića kao da je izmislio neko ko je hteo da stvari odgovaraju toj nekoj sili koja je bila na onoj strani. Celokupni posao je besprekorno obavljen. Kada gledaš šta se u svetu dešava, ne možeš vikati "ura!".

Stvet ide takvim putem da je to postalo, kako kaže jedan moj prijatelj, radikalski wet dream. Zaista, na neki način mogu prilično da seire svi ovi koji su mislili da pokojna Milja Vujanović na trećem kanalu kune Zapad uspešno, oni zaista mogu sada da se osećaju sasvim pristojno.

Svakako ne možeš sveukupno dešavanje na planeti smatrati nekim od vrhunaca od kada ljudi postoje, ali kada se, dakle, baviš muzikom i filmom, možeš sasvim jasno da vidiš da tu postoje veoma jake zone otpora. Prosto, produkcija pameti i ukusa na svetu je sasvim, sasvim zadovoljavajuća. U najmanju ruku dovoljna da možeš potpuno da ispuniš i popuniš svoj život nekom božanskom energijom. Globalni trendovi idu nadole, ali neki sasvim lepi pikovi prosto postoje, i to je nešto što mene teši u čitavoj stvari. Prošle godine ništa nije valjalo, a onda Kris Kristoferson izda album i slušaš te tekstove i kažeš: ovde je sve u redu, ipak ljudi postoje, i bore se.

MIODRAG ZEC:

Šta će se sad desiti? Pa, desiće se da će strane investicije padati, da će kreditna podrška domaćih banaka i prekogranični krediti padati, da će prihodi od privatizacije biti vrlo, vrlo mali, neto će biti negativan, više ćemo sad ulagati u spasavanje nekih firmi, što je opet sasvim drugo pitanje, poput Zastave. Prosto, treba 300-400-500 miliona, niko ne zna tačno koliko ćemo sada dati para, a nećemo imati prihoda. Imamo deficit platnog bilansa koji će rasti, nemamo industrijsku strukturu koja može da izvozi i ovo malo što smo napravili. Kažu da će Fiat rešiti pitanje izvoza. Neće rešiti, dobro je što će Fiat da dođe, ali pitanje je koliko će komponenti Fiat uvoziti. Pa, Sartid je naš najveći izvoznik, ali i najveći uvoznik, koliki je neto rezultat? Sutra on da dođe i sklopi ovde automobil, to je izvoz koji nije vredan dve milijarde nego je 5% od neke date situacije, i tako dalje. Ovde se samo nešto saopšti i odmah se prihvati zdravo za gotovo. Znači, mi ćemo imati problem sa platnim bilansom na dugi rok, mi nismo uspeali da u privatizaciji tokom poslednjih 7-8 godina razvijemo industriju. Svih stotinak preduzeća koja mogu nešto da izvoze, odnosno veliki broj njih je u totalnom rasulu.

Čujemo: stopa rasta 7%. U redu je to, ali šta je raslo 7%? Pa, rasle su finansijske usluge, rasli su tržišni centri, rasle su investicije u nekretnine, a nije rasla industrijska proizvodnja, ona je čak padala. Ništa se ne izvozi, to što smo mi dobili to se ništa ne izvozi, to ne može da reši platni bilans. To je problem, kao kad čovek hoće da smrša i smrša 10 kila - zavisi gde je izgubio kilograme, je li tako. Ako neka dama smrša, važno je gde je izgubila a ne koliko je kila izgubila, smršaš u licu, a ostane ti stomak, i šta si uradio - ništa. Imaš stopu rasta, ali bez veze ti je - e, tako i ova stopa rasta. Ne kažem ja da nije dobro što su se

ljudi zaposlili u bankama i trgovačkim centrima, sve to treba, ali to nije eksportna roba. Pri apresiranom kursu sva uvozna roba je jeftina i najviše zarađuju uvoznici, izvoziti se ne može po tom kursu. Znači, deficit platnog bilansa je trajna rak-rana. Jedna je stvar kad Slovenci dođu da prave veš-mašine u Valjevu, a drugo je kad otvore Merkator. To je po obimu ista strana investicija, ali nema isti značaj. Ključno bi bilo za Srbiju da je došao Sony, da je otvorio fabriku u Nišu ili da je došla Toyota i da je na ledini napravila potpuno novu fabriku kao u Slovačkoj, a ne da mi, rešavajući hiljadu pitanja, propustimo pitanje kad ćemo te pare zaraditi.

Deficit budžeta je neodrživ, i mi opet ulazimo u zamke, to je taj konstantni problem našeg društva. Evo, sad je došao MMF - ako je došao savetodavno, u redu, svaki savet je koristan. Ali nema tu mnogo nekog znanja koje nemaju i ljudi u našoj Vladi, samo je pitanje političke snage da oni to urade. I onda se svi pozivaju na MMF: e, sad, ja bih vam dao penzije, ali ne da MMF. To me podseća na detinjstvo - kad imate srpsko domaćinstvo, onda najstariji drži ključ od špajza, baba drži ključ, i ne možeš dobiti pekmez jer ona kaže "ne dam pekmez, penjite se na jabuke dok još ima jabuka, pekmez ćemo na zimu jesti". E, tako sad i naš ministar finansija i svi ostali: nema, ne da MMF, svetska je kriza, rekao MMF.

Ali ako budemo ušli u razgovore sa MMF-om, znači da je kriza mnogo dublja. Svi su tvrdili da nama ne treba novac od MMF-a. Znači, prosto mi ćemo se naći u jednom novoj veoma teškoj situaciji koja je sad samo dodatno definisana ovim što se desilo u svetu. Mi privatizaciju nismo završili, nismo završili ni industrijalizaciju, nemamo nove investicije, imamo disbalans kvalifikacione strukture, starosne strukture, nemamo radnika. Mi smo ovde, bre, razvili takav sistem da ima više brokera nego zidara, pogotovo naša braća Crnogorci, i šta sad? Ne može društvo tako da živi, mogu samo Njujork i London da žive tako jer drugi donose svoj novac tu, a ko kod nas donosi novac? Ko kaže da pola ovog kapitala nije špekulativno? Kakva su naša regulatorna tela? To je posebna tema kojom ja želim da se bavim. Ti imaš napravljen zakon koji ti zakonito vuče stvar u propast, imaš štimanje cena akcija i sad neko dolazi, tipična špekulativna rabota, počinje da kupuje, skaču cene akcija i on izađe na vrh i proda svojih 10%. Niko više ne može prodati ni po što. Kakvo je to finansijsko tržište kad su akcije banaka 30 puta pale i 30 puta otišle gore? A imamo regulatora na sve strane. Kako

možete trgovanjem nijednom akcijom da povećate vrednost firme za 20% dnevno? To je besmisleno. To je, dakle, pitanje sistema vrednosti, regulacije.

Ako vi neke bazične institucije srušite, nema više regulacije, privreda je sudija institucija. Ako tu instituciju urušiš džaba tebi pravni sistem. Ako svakog sudiju koji je presudio kriminalcima treba doživotno da čuva deset policajaca, nema države koja će to da plati. Potpuno besmisleno. Ako srušiš instituciju sudija, ako srušiš instituciju učitelja, instituciju lekara - šta si ti onda? To su institucije, nisu institucije samo neka tela, tela se sastoje od pojedinaca. Zna se, kad sudija u nekoj zemlji šeta, ide na posao, svi kažu "dobar dan, sudija". Isto je kad profesor gimnazije prođe ulicom. U mojoj gimnaziji bio je strog, pravedan, pravi profesor matematike, deca samo se sklanjaju. Sad deca hoće da tuku profesore, pale dnevnike. Ko to može da spasi više? Rasulo se društvo, mi ne znamo u šta smo ušli. I onda ta tako olako obećana rešenja...

Daćemo milicajce, navodno, a koliko kažu da fali milicajaca? 15.000. Ako se ovako bude stvar razvijala - tućemo se u školama, tućemo se na radnom mestu, tućemo se u haustorima - pa trebaće za svakog stanovnika tri milicajca da ga štite, što od komšija, što od države, i pet advokata da saobraćaju sa državom, da mu popunjavaju razne prijave, vade lične karte, dokumenta... To je besmisao. Ovde se ljudi zapošljavaju samo kod države, nema posla drugog sem države, paradržave, regulatornih tela, a to je po meni vrlo, vrlo opasna stvar. To je gora zloupotreba svojine od društvene svojine, onde se bar kralo iz dobitka, imao si neki dobitak, pa je direktor nešto malo uzeo sebi. Sada se razara supstanca. Kakva je to država u kojoj čovek na čelu javnog preduzeća sam sebi odredi platu 300.000 do 500.000 dinara i sklopi ugovor u kojem piše da u slučaju da ga neka druga partija smeni dobije isto toliko novca? A dovela ga partija na vlast. Sve je u ovoj zemlji postavila partija, nije niko došao u javno preduzeće na osnovu nekog objektivnog konkursa, nijedno regulatorno telo nije sastavljeno bez partijske podrške, niko nije dobio radno mesto zato što je stručnjak, ili je polagao neki test. Polovina tih ljudi u javnim preduzećima i regulatornim telima ne zna o čemu se tu uopšte radi. Došao je na vlast, a onda sam sa sobom sklapa ugovore na ogromne svote. Pa, ljudi, to nije ni crni humor, to je apsurd. Dodeš u javno preduzeće, zaposliš pedeset svojih partijskih aktivista, ako te slučajno oteraju ti 300.000

dolara u džep, a oni svi ostaju, ovi drugi, jer vrana vrani oči ne vadi. Onda još 100, još 200, podeli usput 500 stanova...

Ovo nije normalna država, nije normalna ni u kom smislu, institucionalnom, izvedbenom, operativnom... Pri tom je sve obavljeno osionošću, osionošću administracije. Drugo je kad papa sa onog svog prozora kaže "urbi et orbi", to je rimski papa - ne može ovde svaki ministar da se obraća ljudima u Čačku kao da je papa, encikliku da baci, jer on nije nepogrešiv papa, što ima kodeks i traje dve hiljade godina, nije ovo taj slučaj. Znači, izostaje jedna normalna stručna komunikacija. Neka dobronamerna upozorenja su svakako kvalifikovana, a to je, ja mislim, nepristojno. Znači, je li ovo zemlja u kojoj je zaštićen štediša, zaštićen investitor, u kojoj se stvari finansiraju iz realnog dohotka? Kako ćeš sad da finansiraš autoput? Sad ti kažeš "nemojte, ljudi...", a on je protiv autoputa. A što se tiče mosta, ja sam samo sretan što se ipak gradi popreko a ne uzdužno, uz Savu, jer su izabrali mesto gde je Sava najšira. Kaže jedan "a mogli smo mi i uzvodno da ga teramo, pa sve do Mitrovice, da to sve popločamo". Problem je vizija, problem je koncept, problem je poštenje. Ali, pored svega toga narod je dobroćudan. Pa mi smo najduže bili pod Turcima, svi su se drugi ranije iskobeljali, i Rumuni, i Bugari, i Mađari i ostali. Ali, red je da kažemo: daj, nešto ćemo uraditi.

Znači, ovde fali ono što su još stari Grci napisali: "spoznaj sebe i drži meru". Srbija i Beograd boluju od manije veličine. Mi dignemo neku zgradu, najveća je na Balkanu, biće najveća Univerzijada koja je ikad održana, a ne može nikako da se održi jer su pokrali neke pare, imaju problema upravom i tako dalje. Imaćemo najjaču vojsku na Balkanu, i na kraju krajeva, a imamo sad najviše cene na Balkanu - eto, to smo izgurali i toga se čvrsto držimo. I, ako se ovako nastavi imaćemo još više cene i imaćemo situaciju da se ne isplati ništa raditi, izuzev onoga što je vezano za državu. Čim se neko upisao u pionire, odmah u partiju, odmah u regulatorna tela, odmah u centralnu banku, odmah u neku državnu administraciju. Van toga sistem ne postoji, a to nema ko da plati. Zato se mora vrlo brzo sve menjati. Neophodna je jeftina i neosiona država, država koja ima jednostavne elemente.

Više puta sam javno govorio o raznim procedurama, recimo onoj sa vađenjem lčne karte. Sećate se skandala oko ličnih karata i Evropejca Bože Đelića koji izjavljuje da će kupiti stolice i klima-uređaj da

rashlađuje ove što čekaju u redovima? Ja sam frapiran. E, odeš sad da vadiš ličnu kartu, treba ti sto papira koji su u stvari potpuno suvišni. Dobio sam preteći mejl od udruženja fotografa, jer sam negde pomenuo da kada ličnu kartu u SUP-u, ti se uslikaš, to platiš, on udari štambilj, dođeš u SUP, onda te ponovo slika i ne može ono da skenira, nešto ne valja tehnika. U opštini mermer, službenici imaju video-bim, to je savršeno, najlepše je u opštini! Čekaš tu, i onda ti kažu "idi u rodno mesto, donesi rodni list". Imaš troškova pitaj boga koliko, a na kraju još smanjili trajanje lične karte. Bio sam sretan kad sam punio pedeset godina, reko', sad će mi dati doživotnu. Al' ne lezi vraže, nova lična karta vredi pet godina. Pitam zašto samo pet godina, kažu: menja se lik. A šta ako mi neko razbije nos kad izađem odavde, moram se ponovo slikati? Ja imam tamo otisak, imam čip, imam matični broj, imaju, dakle, nešto trajno, a vi sad zamislite situaciju da nekom u 85. godini istekne lična karta, nosiš ga na kolicima da on se tamo slika, mora tamo doći, mora sve te dokumente da preda... Pa, čemu to služi? Onda bi bilo najbolje da rok važenja skratite na 10 dana. Redovi su dugački, pa da čim izađemo iz reda ponovo sve papire skupljamo, da tako i mi stalno imamo delatnost, najbolji biznis.

Ili, regulatorna tela. Kažu: mi zarađujemo, imamo svoje prihode, nismo mi na budžetu. Kažem, ljudi, pa čiji su to prihodi, pa to je država propisala da ti moraš platiti. Pa, što ne bi država meni, sirotom profesoru propisala da se meni svaki put kad ustanem na levu nogu dā, recimo, jedan dinar? Red bi bio da i ja imam neke koristi, i ja bih imao sopstveni prihod, koji je odredila država. To je potpuno suludo, a i svi ljudi pojedinačno koji tamo rade vide da je to bezveze. Čemu onda to? Mislim, besmisleno je, toliko papira, žali bože šuma! I sad, ko meni da objasni, evo, recimo, to sa pet godina važenja lične karte? Bilo je 10 godina otkad je Broz zavladao. Ne, ne, bato, sad je to svaka dva meseca! Zašto, šta je opravdanje za ovu promenu? A to je jedna od regulacija. Imaš hiljadu propisa koji kažu da svojim izveštajem garantuješ da je neki bilans u redu, imaš revizora, oitora, ovih, kontrolne funkcije, države, paradržave... Posle, kad stvar propadne - puj-pike, ne važi, mi nemamo veze s tim, svetska ekonomska kriza, pao meteorit.

Svet je, i mi u njemu, još više pred ozbiljnim propitivanjem jedne stvarno potpuno nove ekonomske poslovne filozofije. I Evropa i svet se guše u birokratiji i zato Azija ide napred. Onaj Kinez napravi televizor za dva evra, ovaj ne može to da radi. Ekonomija je ipak realni svet,

finansije to podupiru. Mogu biti virtuelne ako si moćan da nametneš da ti drugi plaćaju tvoj deficit, to jeste Amerika nametnula, deficit budžeta se finansira spolja. Ali naš je problem što nemamo kome svoje obveznice da prodamo. Kad hoćete knjigovodstveno nešto da slažete ima jedna pozicija koja se zove "proizvodnja u toku" - nema robe u magacinu, nema materijala, ali imamo proizvodnju u toku. U tom, znači, bilansu preduzeća, u bilansu države koja je na putu pridruživanja, pod tom stavkom svesno je sakrivena istina. To je magla društvenog računovodstva. Ne znaš ni koliko je put dugačak, ni kojom brzinom ideš, ni kad ćeš stići, ni zašto si pošao i tako dalje. Ne sporim ja da puno toga treba uraditi, ali, bre ljudi, malo-malo pa nam iste osobe pričaju različite stvari. Jedna od njih nam kaže da ćemo 2007. u Evropsku uniju, pa krajem 2008, pa je bio početak 2009. u igri, sad je 2014, biće možda i 2044.... Čekajte, gospodo, ne kažem ja da je to lako, ali upristojimo se, bre, pa postoji pamćenje! Ćuti, bre! Što kaže Andrić, kad dođu teška vremena pametni ljudi začute, a fukare se obogate.

SVETLANA LUKIĆ:

U današnjoj emisiji slušali ste Miodraga Zeca, Vojina Dimitrijevića, Teofila Pančića i Milutina Petrovića, urednika radija noviradio-beograd.com. Mi se vidimo idućeg petka u novom, promenjenom svetu u kome će Amerika dobiti prvog crnog predsednika, i to ne bilo koga, nego Baraka Obama. Imala sam jednu majicu sa njegovim likom, Svetlana mi je otela, ali se obavezala da će je zbog uroka nositi dok se ne prebroje svi glasovi. A ne smem ni da pomislim šta će se desiti sa Amerikom, a samim tim i sa svima nama, ukoliko kao prošli put bude krađe glasova. Bio je ovo Peščanik.

PEŠČANIK 07. 11. 2008.

YES, THEY CAN

VOJISLAV PEJOVIĆ, *pisac,*

PAVLE RAK, *filozof,*

DIMITRIJE BOAROV, *novinar,*

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan vam želim. Moram da kažem da sam ipak bila iznenađena u sredi ujutru kada sam izašla iz kuće i videla ljude koji, tako dugo anestetizirani, nisu ni primetili da se prethodnog dana, dakle, u utorak odigrao jedan izuzetno uzbudljiv i veličanstven događaj kao što su američki predsednički izbori. Kada se Barak Husein Obama pojavio na bini u Čikagu, svet je izgledao lepše, izgledalo je kao da svima, ne samo Amerikancima, jeste data još jedna šansa. To su osetili i svi oni ljudi u Keniji, Indoneziji, Japanu, Nigeriji, koji su slavili nadu koja se pojavila. I ja sam bila uzbuđena i srećna što postoji takav čovek, a još više što su ga Amerikanci prepoznali i glasajući za njega položili jedan ispit koji ima istorijski značaj. Mi smo na našem ispitu pali 12. marta, i u tome ima nečeg neutješnog.

SVETLANA
LUKIĆ

Ne znam da li će i šta Barak Obama moći da promeni u ekonomiji, spoljnoj politici, kada će da povuče trupe iz Iraka, da li će vratiti Srbiji Kosovo, i to me ovih dana manje interesuje. Interesuje me odluka američkih građana da njega dovedu u Belu kuću. U nedeljama kada ljudima po Americi zaplenjuju kuće, kada im preko noći nestaju penzije, životna ušteđevina, kada masovno gube posao, kada njihovi vojnici manje nego ikada znaju šta rade u Iraku, kada se Medvedev obraća ruskoj naciji satanizujući Ameriku, oni se odlučuju da glasaju za Obamu, za mladog i neiskusnog političara, prelaze preko svojih potajnih rasnih predrasuda i straha od njegovog srednjeg imena. Nevolja je velika i Amerikanci su zaključili da i njihov izbor mora biti radikalniji. Dakle, ne Hilari Klinton, godinama deo političkog establišmenta, znalac funkcionisanja Kongresa i Senata i ljubimica Demokratske stranke, nego neki skoro nepoznati, fini, ozbiljni, obrazovani mladi političar iz Čikaga.

Odluka američkih glasača zaslužuje svako poštovanje. Oni su pokazali da su, posle dve katastrofalne greške, dva glasanja za Džordža Buša, shvatili da su pogrešili, da su strašno pogrešili, i u utorak su odlučili da svoju grešku isprave, pokazali su koliko su spremni da se menjaju, koliko se ne plaše promena. Kada im Barak Obama kaže "promene", oni znaju šta to znači, kada im kaže da treba da se vrate svojim osnivačima i svojim vrednostima, oni znaju šta to znači, kada Bajden kaže da je jedan od glavnih ciljeva povratak ugleda Amerike, oni znaju šta to znači. Stalno pomijem jednog mladog, mršavog američkog demonstranta, koji na početku invazije na Irak nosi transparent na

kojem piše "vratite mi moju zemlju". A kojim osnivačima mi da se vratimo, kojim vrednostima da se vratimo, koju zemlju da nam vrate i koji ugled da povratimo?

Na ozbiljnim licima ljudi koji su čekali u redovima da glasaju po državama kao što su Ohajo, Oklahoma ili Pensilvanija videlo se da su uplašeni i mislim da su mnogi dajući glas Obami verovali da mnogo rizikuju, a ipak su rizikovali. Pojam rizika je prisutan u društvima koja aktivno pokušavaju da se otrgnu od svoje loše prošlosti. Tamo gde je za Amerikance i zapadnjake rizik, tamo je nama iz tradicionalnih i zaostalih kultura pojam sudbine, sreće ili nesreće, nešto na šta ne možemo da utičemo. Mi smo u Srbiji svi postali sledbenici ideje da je čovek srećan čim ne živi u stalnim bolovima. Ima mnogo prvo-sveštenika tog kulta, koji, kada kažeš "mi više u Srbiji nemamo vazduha", kažu "diši jednim plućnim krilom", a kad kažeš "otvorite prozore da uđe malo vazduha", oni pričaju o promaji i savetuju da naučimo da dišemo na škrge.

Zavidela sam u utorak svim našim sunarodnicima koji su se odselili u Ameriku. Oni su, baš kao i prvi kolonisti, otišli u tu veliku zemlju kao u zemlju u kojoj će ponovo biti rođeni, u kojoj mogu da započnu novi život. Među njima je i pisac Vojislav Pejović, koji ima sreće da živi baš u Čikagu.

VOJISLAV PEJOVIĆ:

U Čikagu se već mjesec dana osjeća neka tenzija kao pred neki jako lijep ili veliki događaj. Znači, reportažna kola nevjerovatnih dimenzija, nikad tolike satelitske antene nisam video, a u Starbucksu, gdje obično kupujem kafu, navraća veoma mnogo Obaminih volontera iz njegovog tima, budući da ima ofise svuda po gradu. Oni su bili bukvalno euforični. Popodne i večer sam proveo šetajući sa suprugom i sinom po kvartu u kom živim, gdje su u svakom kafeu, u svakom restoranu bile manje verzije tih žurki, ekrani sa uključenim različitim kanalima, svi su piljili u laptopove, tražili brojeve, tražili ko je kako i kada glasao. Nervoza je bila vidna, svi smo, naravno, očekivali da će da se desi ovo što se i desilo.

Takođe, izvjesni momci iz Čikaga su na sajtu www.538.com napravili nevjerovatno precizan statistički model koji je pratio sva ispitivanja javnog mnjenja i uspjeli su praktično sa 95% tačnosti da pogode sve. A

kad je već postalo gusto, kad su počeli da javljaju rezultate u prvim državama, onda smo mi u kućnoj radinosti zauzeli televizor i dva kompjutera i pustili dijete da skače po nama. Čim su proglasili rezultate u Ohaju - što je bilo potpuno nevjerovatno, na prošlim izborima Ohajo se brojao tri dana, a ovaj put su proglasili Obaminu pobjedu u Ohaju sat i po pošto su zatvorena birališta - moja žena i ja smo skočili u vis koliko smo mogli i tad smo otprilike znali da je gotovo. E, onda je ostalo samo da se sačeka kraj. Jutros, opet idem rano na posao i vidim, ljudi su svi nasmijani, nisu jutros mogle nigde da se nađu novine, svi su htjeli da imaju primjerak sa naslovnom stranom, svi su gledali u te gomile novina u svojim krilima u vozovima. U istom tom Starbucksu gdje kupujem kafu opet vidim te iste Obamine volontere, prepričavaju anegdote. Jedan mi je ispričao kako njegov angažman u kampanji neprekidno traje 654 dana, što je, ja mislim, izuzetan indikator koliko je zapravo obimna i ozbiljna čitava ta operacija bila.

Ovaj izbor po mom mišljenju prije svega ozvaničava i proslavlja nešto što je već duže vremena tako, ali niko zapravo nije to uspio da primjeti i politički artikuliše, a to je činjenica da je osnovna trauma ovog društva - pitanje boje kože - stvar prošlosti. Ljudi kojima je to bilo jako bitno polako odumiru i dolaze nove generacije koje se praktično time ne bave. Ono što se juče desilo je zapravo samo vizuelni prikaz nečega što je već duže vremena tu i što ima, naravno, izuzetan simbolički značaj. Pošto se Amerikanci možda malo više od ostalih pale na simboliku, svi su - nema potrebe da se foliram, i ja sam bio među njima - sa suzama u očima gledali tog visokog, tamnoputog gospodina i njegovu porodicu kako izlaze. Znači, to je novo lice Amerike. Ne samo, naravno, što dosta atipično izgledaju za jednog predsjednika i njegovu porodicu, nego su i natprosječno obrazovani i natprosječno nasmijani. Naravno, i sada postoji izvjestan broj ljudi koji još ne mogu da se pomire s činjenicom da je baš neki Barak Obama predsjednik. Bilo je dosta ilustrativno kad je Mekejn održao govor kojim je priznao poraz i čestitao Obami izbor. Prva riječ koja je stigla iz publike kad je čestitao Obami bila je - bullshit. To pokazuje koliko zapravo ima ljudi koji nisu u stanju da se pomire sa tim da neke stvari konačno i ovdje dolaze na svoje mjesto. Nisu čak bili samo predsjednički izbori, naravno, biralo se i za Senat i za Kongres, ali bilo je takođe i raznih inicijativa.

To je američka specijalnost; razne interesne grupe se bore za to da u svakoj državi izvjesna inicijativa dođe na dnevni red i onda se ljudi o

njoj izjašnjavaju. Tako se i u tri američke države, od kojih je svakako najznačajnija Kalifornija, pojavilo pitanje da li ste za to da se Ustavom savezne države zabrani sklapanje istopolnih brakova u Kaliforniji, Arizoni i na Floridi. U sve tri države je ta inicijativa prošla. Isti oni ljudi koji su davali glas Baraku Obami punog srca, zbog toga što učestvuju u nečemu što se može posmatrati kao ispravljanje jedne viševjekovne neravnopravnosti, učestvovali su u stvaranju jedne nove neravnopravnosti. Vrijeme radi protiv homofoba u Americi, kao što je radilo protiv rasista. Ista ova mjera je bila i na izborima 2004. u Kaliforniji, samo što se nije odnosila na ustavni amandman nego samo na mjeru i tada je 64% ljudi glasalo za zabranu gej-brakova, pa je onda Ustavni sud Kalifornije presudio protiv. E, sad je taj odnos 51-49 ili 52-48, tako da vrijeme nosi svoje. Međutim, bilo mi je zaista malo ironično da gledam kako je moguće izaći na izbore, zaokružiti ime Baraka Obame i istovremeno zaokružiti DA na jednom tako anticivilizacijskom pitanju. Ali, sve u svemu, ovo je veliki trijumf demokratije, pristojnosti i spremnosti da se učestvuje u društvenom životu i nadam se da će Obama i njegov tim uspjeti da ne prokockaju šansu - lokalni čikaški nedeljnik Chicago Reader, ovdje dosta popularan, ima na naslovnoj strani veliku Obaminu sliku ispod koje piše "nemoj da upropastiš", "don't screw this up".

On nikad nije nastupao kao kandidat tamne boje kože, on je uvijek insistirao na tome da se u svom programu, u svojim nastupima, u svojim govorima koji zaista tjeraju ljude na plač, tjeraju ih da se zamisle, da o njima govore danima, uvijek je insistirao na društvenom konsenzusu, na društvenoj pravdi i na vjeri, hope i change su bile njegove krilatice od početka, nada i promjene, i uspeo je da artikuliše nezadovoljstvo ljudi ekonomskom situacijom. To je uradio, naravno, ne samo ponavljanjem tih krilatica nego i apsolutno nevjerovatno vođenom kampanjom, jer to što su oni uradili je gotovo nezamislivo, oni su u državama koje su bile naročito kritične za ishod izbora kontaktirali lično od 40 do 60% birača, što je potpuno nevjerovatno. Znači, to su telefonski pozivi, to su posjete od vrata do vrata i to su uglavnom radili ljudi koji nisu bili plaćeni za taj posao. On je uspeo da mobilise toliki broj ljudi, ne samo studenata, mada su studenti naravno klasični radnici političkih kampanja, nego i najrazličitijih drugih ljudi, uspeo je da ih motiviše time što je prepoznao potrebu društva da funkcioniše kao jedno, da se prevaziđu neke stare traume i podjele i da im ponudi neki novi koncept - hajde da se udružimo oko

nečega, oko nekih pragmatičnih ciljeva koji su dobri, koji su najbolji za većinu i hajde da radimo na tome, i onda će nam biti dobro. Ako vas ovo sve podsjeća na Zorana Đinđića to je zato što je to tačno.

Mora se kod ovih izbora uzeti u obzir činjenica da je zemlju osam godina vodila možda najnesposobnija administracija u istoriji i da Buša trenutno podržava 23% birača, svima ostalima je zapravo bilo dovoljno ponuditi dobru alternativu. Znači, sa tog aspekta, glasački izbor Amerike nije bio toliko radikaln. Bio bi, recimo, da je odnos glasova bio 60-40, tada bi moglo to da se kaže, međutim, odnos je 53-48, što je politička manifestacija, po meni, najbolje osobine američkog mentaliteta, a to je pragmatizam: daj nešto što radi. I Obama je uspio - svaki put kad kažem Obama, zapravo mislim na Obamu i njegov tim, jer ljudi koji su radili za njega su uspjeli da osmisle cijelu tu šahovsku partiju, njegov glavni strateg Dejvid Ekselrod i Dejvid Pluf, koji je smislio način kako Obama može zapravo prvo da savlada Hilari Klinton, što je bio gotovo nezamisliv zadatak. Otkad je počela kampanja, u proljeće 2007, do kraja oktobra, Obama je sakupio oko 700 miliona dolara, to su bile uglavnom male donacije anonimnih ljudi, što nije moglo tek tako da se desi. Sav njegov šarm i sposobnost da drži sjajne govore ne bi bili dovoljni da nije njegove veštine kao političara i kao menadžera jednog spektakularnog tima.

U ovom trenutku nema nijedne isplative političke opcije u Americi koja nije poziv na ujedinjenje. Ja sam sasvim siguran da je svaka riječ koju je Mekejn izgovorio u svom govoru juče bila iskrena. Vidjelo se u kampanji nekoliko puta da mu je prosto neprijatno to što se sve radi u njegovo ime. Mislim da je u operativnom smislu situacija takva da su karte sad u Obaminim rukama i da od njega zavisi koliko će vješto uspjeti da iskoristi taj zamah političkog klatna i da mobilise ne samo svoje pristalice, nego i one druge koji nisu ili nikad ne bi glasali za njega. Ono što ukazuje da će krenuti tim ujediniteljskim putem su najave da će nekim vrlo izraženim, vrlo prepoznatljivim republikanskim političarima ponuditi visoka mjesta u svojoj administraciji. Pominju se senatori Ričard Lugar i Čak Hegel, pominje se Kolin Pael. Mislim da bi to bilo sjajno, da bi vjerovatno navelo američku javnost da nastavi da se bavi politikom, da razmišlja o politici kao što je radila u prethodnih godinu dana, jer i to je novina za ovo društvo. Kod nas svako govori o politici, svako zna nekog političara i svi sve prepričavaju, a ovdje ljudi praktično ne govore o politici. Ovo

je prvi put od, praktično, Vijetnamskog rata, da se ljudi toliko bave politikom. To, naravno, može da bude samo dobro za ovu zemlju zato što će da poveća stepen političke pismenosti koji je ovdje nezavidan, moram da kažem, i koji će vjerovatno moći da daje plodova još dugo, dugo godina.

Očekivanja Obaminih volontera koje viđam svaki dan u Starbucksu, koji su proveli godinu i po ili dvije radeći terenski rad, su ogromna, oni su uložili praktično dvije godine svog života u ideju. A mi, koji se nismo time bavili, a naročito nakon što smo vidjeli razne dimenzije politike, kao što je slučaj kod svih nas koji smo iz bivše Jugoslavije i koji znamo kako stvari mogu da se odigraju i šta sve može da se desi - mi smo, naravno, malo cinični. Lično mislim da će dominantno političko raspoloženje u sledećih par mjeseci biti uvjerenje da je ovo pravi korak, korak u dobrom smjeru a ishod će, naravno, zavisi od rezultata. Jer od onog momenta, a taj momenat je 20. januar, kad Obama bude inaugurisan u predsjednika, on će imati praktično sve poluge u svojim rukama i vrlo brzo će morati da donosi odluke koje, kao što je i sam najavio, vjerovatno neće biti popularne. Ali pretpostavljam da će pokušati prije toga da napravi dobar tim i da pripremi ljude na to što predstoji. Opet moram da povučem paralelu sa Zoranom Đinđićem - Obama je juče u svom govoru praktično obećao ljudima da će svi morati mnogo da se potrude i da ništa od onoga što predstoji neće biti ni lako ni jednostavno, ali da se, ako damo sve od sebe, možemo nadati nečemu dobrom.

Ja sam od jutros na poslu i gledam Čikago kroz prozor. Mislim da je u Čikagu Obama dobio vjerovatno blizu 90% glasova, ne znam tačno, ali pretpostavljam da je tako. Naravno, mene interesuje kako će izgledati dani koji dolaze, jer ovo je tek prvi dan posle burne "novogodišnje noći" i vrijeme je lijepo, danas je 21 stepen, sunce. Predstoji čikaška ozloglašena zima koja traje pet mjeseci i nadam se i želim da optimizam potraje i dalje. Vidjećemo, držim palčeve i sebi i svima nama. Ono što ne mogu nikako da prestanem da radim u svojoj glavi, to je da ne mogu da prestanem da projektujem Obamu ili nekog kao Obamu u Srbiju ili u Crnu Goru. Poređenja između Obame i Zorana Đinđića su neizbježna, to su ljudi sličnog intelektualnog profila, energije, optimizma, spremnosti da nešto urade, sposobnosti da oko sebe okupe sjajan tim, sve su to neke stvari o kojima ljudi treba kod nas da razmišljaju. Uz sve sličnosti između Obame i Zorana Đinđića,

postoji i jedna sličnost između Obame i Vojislava Koštunice - obojica su profesori ustavnog prava. Svaki put kad na to pomislim bude mi smješno i tužno.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste maločas Ninu Simon, to je omiljena Obamina pevačica. I ostale dve pesme koje ćete čuti su sa plejliste Baraka Obame. A sada pravo u Rusiju: Pavle Rak se ovih dana vratio odande zapanjen jednim tamo veoma popularnim, veoma gledanim filmom.

PAVLE
RAK

PAVLE RAK:

U Rusiji ima jedan novi film, Nova zemlja, sa temom koja me interesuje već neko vreme, otkako se pre oko godinu i po pojavio film Ostrvo. Pokazuje se neki trend pravoslavnog filma u Rusiji. Bilo je doduše i dosad ponekad nešto na tu temu, ali nikad baš ovako agresivno kao sada. Sećam se Nikite Mihalkova, koji se, kao glavni šef ruske kinematografije i veliki Putinov prijatelj, uvek deklariseo kao takav i pravio je tu vrstu filmova. Između ostalog, pre nekoliko godina bio je jedan film, Sibirski berberin, koji je upravo na taj način patriotski i pravoslavni, ali sad su ovi baš doterali do krajnjih granica. Meni je to interesantno zato što mi je u stvari krivo. Reditelj ovog najnovijeg filma je početnik u smislu da mu je to prvi film koji on režira, ali nije početnik utoliko što je ranije bio producent. On je neki veliki pravoslavni biznismen i ima kompaniju koja se zove Andrejevski krst, tako da je odmah sve afiširano, zna se s kim imate posla, zna se da je to pravoslavlje na kvadrat.

Nova zemlja pokušava da prikrije direktnu propagandu crkve i pravoslavlja, film je o jednoj drugoj temi - izmislili su da se pravi neki socijalni eksperiment. Navodno, zatvori su prepunjeni, pa je prihvaćen predlog da se zatvorenici prebace na nekakvo nenastanjeno ostrvo i da tamo žive svojim životom, da ih se prepusti svojoj sudbini. Oni ih tamo iskrcaju, ostave im hranu i posle dođu nekakve životinje i pojedu im tu hranu i oni, takvi kakvi su, počnu da jedu jedni druge. U međuvremenu, između dva jedenja, oni govore o tome da treba da sagrađe crkvicu i tako pokazuju da su ljudi, jer za to što se oni međusobno ubijaju i jedu uglavnom su krivi neki drugi ljudi. Prvo su sredili i pojeli jednu grupu Čečena, a za sve su najviše krivi zapadnjaci, jer su zapadnjaci predložili da se problem rešava na taj način. Naš pravoslavni čovek i u najgoroj situaciji pravi crkvicu i ima razumevanja za druge, a sad, što mora da

jede... Problem je u dve stvari. Prvo, mi smo dobri, divni i sve je fino i krasno kod nas, a oni tamo sa Zapada šalju satanizam i pakao i crni mrak. A drugo, mi, eto, i u najgoroj situaciji, pokažemo svoju dušu, pa hoćemo da napravimo crkvu - e to je jedna od odlika najgrubljeg propagandnog plakatnog filma. Imamo vrlo grub socrealizam u ovoj odeždi, tako da mislim da je zaista šteta da se tim putem uvodi duhovnost u kulturu. Ako se pitamo šta je za pravu duhovnost i za jednu ozbiljnu crkvu važno, to je da ljude pripremi na duhovni život i, rečeno tom terminologijom, da ih spasi. A ovako ste ih gurnuli u jednu spoljašnju aktivnost koja se vrlo brzo pretvori u konfrontaciju sa drugima, pa čak i sa svima drugima, dospevamo vrlo blizu i ratnog stanja i svega ostalog i umesto da ih povedete u raj, povedete ih direktno u pakao.

SVETLANA LUKIĆ:

Pavle Rak govori o samoubistvu ruske pesnikinje i slikarke Ane Alčuk, žene ruskog filozofa Mihaila Riklina.

PAVLE RAK:

Ovaj primer sa Riklinovom ženom je u tom pogledu baš paradigmatičan. Radi se o izložbi koja je pokušala da tematizuje savremeni pristup veri. Na izložbi je bilo umetnika koji su crkveni ljudi, između ostalog, i ona je bila žena koja ide u crkvu, koja o tome razmišlja, koja u svojim pesmama obrađuje te teme. E, tu je bilo i stvari koje se crkvi, naravno, ne dopadaju. Pitanje je koliko jedno savremeno umetničko delo koje može da izgleda blasfemično ima u vidu temelje vere, a koliko neke savremene socijalne aspekte te iste vere ili crkve, pa ako kažemo da nešto kritikuje, verovatno kritikuje to, a ne ono drugo. Međutim, reakcija je bila takva da je Šargonov, sveštenik dosta poznat u Rusiji i danas - nije slučajno da je on Putinov duhovnik - organizovao svoje ljude, svoju pastvu, ima tih bratstava pravoslavnih koja su dosta ratoborno orijentisana i organizovana, i kad se njima kaže da nešto treba da urade oni to onda i izvedu. On ih je organizovao tako da ono što im se ne sviđa jednostavno zgaze, unište, tako da su upali na izložbu i lomili tamo slike. Prva reakcija milicije je čak bila normalna, odnosno, videli su da su tamo došli neki vandali da ruše i lome i bila je podneta krivična prijava, međutim, ubrzo je u procesuiranju došlo do totalnog amnestiranja vandala i do procesa koji se vukao dosta dugo, godinu ili dve, protiv organizatora izložbe koji vređaju religiozna osećanja onih koji su došli da lome.

Ima tu više simptomatičnih stvari. Ti koji su došli da lome uopšte nisu, sve dok nisu kročili tamo, znali šta će oni da lome, oni su bili nahuškani. Nahuškali su ih ljudi koji na stvar gledaju na način koji smo malopre opisivali, na taj način isticanja samo spoljašnjih atributa, a šta iza tih atributa stoji uopšte više nije važno. Ako iza atributa pravoslavnosti ovih koji su došli da lome izložbu stoji agresija i nasilje, onda ga mani, ja sa tim pravoslavljem neću da imam nikakve veze. Pritisak na ljude koji su organizovali izložbu je bio toliko jak da je na kraju doveo do toga da se Anja, Riklinova žena, osetila izolovana, odbačena i sve to je isprovociralo najgoru moguću reakciju. Dobro, može se uvek reći da je to individualna reakcija jedne preosetljive osobe, međutim, svedjedo, ja mogu biti i najjači, ako na ulici vidim da se moji donedavni prijatelji od mene okreću i prelaze na drugu stranu da ne bi morali da ukrste pogled sa mnom, onda je to nešto strašno. I ako su uzroci u tome naopako shvaćenom hrišćanstvu, onda smo daleko dogurali.

Vlasti su uključene jer se u pravoslavlju od vizantijske tradicije naovamo radi o nekoj simfoniji duhovne i svetovne vlasti, i to se u Rusiji sad naveliko dešava. Kad su veliki crkveni praznici onda predstavnici svetovne vlasti zauzimaju posebna mesta, tamo gde je nekad bio presto za cara, na tom prestolu je počeo svojevremeno da sedi Jeljcin, a posle njega Putin. Sad Medvedev verovatno neće moći mimo toga, zato što vlasti učestvuju u svemu tome. Onda, ljudi koji su neko vreme bili dezorijentisani posle pada komunizma, priklonili su se novom trendu. I crkve se pune ljudima, što sa njihovim pravim potrebama da u svom životu, u svom stavu nešto izmene, nema nikakve veze, oni nikakav odnos prema tome nemaju nego - ranije smo znali ko smo i šta smo, onda jedno vreme nismo znali, a sad opet znamo. Pa, u Rusiji je svojevremeno bio objavljen konkurs za predefinisanje ruske ideje. Šta je to sad? O tome je Putin nekoliko puta govorio, kao i o tome da se razmisli ponovo kakve ćemo udžbenike istorije da pišemo, jer desilo se u jednom trenutku da smo počeli da pišemo sve negativno, kaže on, a to ne treba, sad treba ponovo pisati tako da se u mladim ljudima vaspita patriotizam i osećaj vrednosti sopstvene nacije, a ne da oni misle da ovde nešto nije bilo u redu.

U tom pogledu je tamo mnogo više urađeno nego kod nas, to je prosto bilo organizovano, počev od toga da je objavljeno da o tome treba razmišljati. Putin sazove ljude iz istorijskog odeljenja Akademije

nauka pa im to kaže, i rezultati su vidni pošto je posao urađen sistematski. Kod nas se ne radi ništa sistematski, nego kad je Koštunica predsjednik Vlade onda on odlazi na sve moguće liturgije i njega se uzdiže maltene kao prestolonaslednika. Ako nema Koštunice, nema ko sistematski to da prihvati. Sem toga, kod nas se desilo to da je veliki priliv ljudi u crkvu bio za vreme rata. Rat se završio, i to neuspešno, znači Bog nije pomogao, onda ćemo i mi njemu da okrenemo leđa. To je možda i dobro za ovu našu sredinu, što nema tako sistematskog rada u pogrešnom pravcu. Ni u čemu nema sistematskog rada, pa ni u pogrešnom pravcu.

Grčku afere tog tipa potresaju već nekoliko godina i došlo se već dotle da je običan svet počeo da se hvata za džepove da ih monasi ne pokradu, stvorena je takva slika o njima. Sa skandalima te vrste otišlo se tako daleko da cela stvar može totalno da se uruši. Neki Vavilak koji je u vezi sa Jerusalimskom patrijaršijom navodno je proneverio stotine miliona. S tim su povezani i raznorazni drugi skandali, seksualni skandali, podvođenje, naplaćivanje tih vrsta usluga. I toga je toliko bilo u njihovoj javnosti da ne može preko toga da se pređe. A ovde kod nas i kad se desi, to se zataška. Sad nedavno je moj prijatelj učestvovao sa još dvojicom u jednoj televizijskoj emisiji. Kad on počne da govori o konkretnim problemima s crkvom i potrebi da se stvari već jednom raščiste, ispadne kao da ništa nije rekao, jednostavno ga ignorišu, nastane zavera ćutanja. Razlika između Grčke i nas je u tome što su skandali znatno veći, jer su i sume tamo veće, ulog je mnogo veći, to kod njih ide do takvih suma da se zaista uzdrma cela država, a kod nas je to kao i sve drugo, traljavo urađeno, pa ni restitucija crkvene imovine nije do kraja izvedena. To bi trebalo sistematski da se reši, a sistematsko rešenje uključuje i razmišljanje o tome i kako se do te imovine istorijski došlo i koja je njena namena bila nekad i sada i kako bi trebalo da bude u nekoj budućnosti. O svemu tome se kod nas sistematski nije razmišljalo i onda dolazi do takvih palijativnih rešenja koje samo nerviraju ljude. U Grčkoj je crkva državna institucija koju država finansira i njima je zabranjeno da imaju čak i nekretnine u komercijalne svrhe. Kad je stvorena ta moderna grčka država posle Prvog svetskog rata to je zakonom sređeno, manastirima su oduzeta imanja na koja su naseljene izbeglice iz Male Azije, a zauzvrat je crkva bila potpuno obezbeđena, sveštenici platama, monasi ne doduše platama, to u manastiru na drugi način ide, ali kada jednom ostare dobijaju penzije. U Grčkoj je bar jasno, čak ni takozvane crkvene trebe

se ne naplaćuju, ako neko hoće nešto da dâ to je već druga priča, ali je već malo i komplikovanije dati, mora posebno da se insistira na tome. Ali da postoje tarife za krštenje, venčanje i ostalo, to prvo po drevnim crkvenim pravilima nije u redu, jer se to onda zove simonija, prodajte ono što ste od Boga dobili kao blagodat. Kod nas se i ne zna koji su temeljni principi.

SVETLANA LUKIĆ:

A u Rusiji se zna?

PAVLE RAK:

Ne zna se, još se ne zna, i kod njih je isto kao ovde, ni njima ne vraćaju imovinu ili onaj deo koji bi nekim društvenim konsenzusom bio označen kao pravedno vraćena imovina, jer ne može im se vratiti sve, imate istorijskih trenutaka kad je 60% ruske teritorije bilo u crkvenom vlasništvu. Ne može, to ni carske vlasti nisu tolerisale jer se onda paralizuje država, ali treba da im se vrati ono što se, kažem, u nekom konsenzusu odredi kao pravedno. Međutim, to se kod njih nije desilo, nego im se umesto toga daju koncesije tipa "slobodna carinska zona", tako da mogu da uvoze šta hoće da bi prihodom od toga kompenzovali štetu koja im je učinjena za sedamdeset godina komunističke vladavine. I onda se ta slobodna carinska zona koristi za trgovinu duvanom i alkoholom, ako ne ponekad i za neke gore stvari, ali to je najgori mogući način kompenzacije.

Nema pravne države, a tamo gde nema pravne države uglavnom vlada haos i onda je sve moguće. Temelji društvenog uređenja se mogu promeniti za dva dana, pa možda čak i da niko to na neki bitan način i ne primeti. I to se dešava, da iz jedne društvene paradigme neprimetno pređemo u neku drugu, zato što ni ona prva nije bila ozbiljno shvaćena. U tome je problem. Po mom mišljenju, prva stvar koju zemlja u tranziciji treba da radi, to je da sredi zakone, a onda polako da se navikava da te zakone i poštuje.

SVETLANA LUKIĆ:

Čitala sam Karla Popera koji je na jednom mestu napisao da je jedna od prvih stvari koja je učinjena kad je napravljena berza u Rusiji bila je da dođe neki sveštenik da osvešta...

PAVLE RAK:

Jeste, ali to je onaj problem od kojeg smo danas i počeli, da se sve pretvara u spoljašnje atribute, jer iznutra nismo načisto s tim ni ko smo, ni šta smo, ni zašto radimo nešto što radimo, nego nam je važno da se pokažemo kao da smo to i to. I onda bacamo neka površna sidra da bismo se negde kobajagi opredelili. A običan čovek više nema šta da bira, u Evropi su političke partije koje su bile jasno levo orijentisane gotovo iščezle sa političke scene u poslednjih petnaestak-dvadesetak godina, sve su se prožele neoliberalnom ideologijom. U Sloveniji isto, Janša je imao partiju SDS, međutim, to SDS je značilo Socijaldemokratska stranka. Onda su oni promenili naziv stranke tako da ostane SDS, ali da bude Slovenačka demokratska stranka. Promenjena je temeljna orijentacija, a nijedan vajni socijaldemokrata nije rekao "pa, šta vi radite, mi odosmo u nacionaliste, a bili smo socijaldemokrati". Ne, svi su mirno ostali, znači nikakvi oni socijaldemokrati nisu ni bili. Čak su i mediji to progutali, ja nisam tamo primetio neke članke o tome, pa da vidimo šta se to zbiva, kakvu to partiju imamo a kakvu smo imali. Ne, to se sasvim normalno prihvatilo zato što niko ozbiljno nije shvatao ni pređašnju orijentaciju. I to je jedna od najtežih stvari koje nam se danas dešavaju - ljudi su dezorijentisani, sve je sasvim svejedno, sve je međusobno zamenjeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Nema ništa specijalno novo, evro je 87 dinara, počela su prva otpuštanja u srpskim fabrikama, a ne znam šta rade ovi naši političari. Čujem da je Slavica Dejanović otišla negde u inostranstvo. Bilo bi bolje da taj parlament i ne postoji, a obzirom na to kako funkcioniše, a da umesto njega u toj zgradi sastanke održavaju anonimni alkoholičari, da svi pričaju svoje životne istorije, objavljuju kako žele da se promene, a ostali ih u tome podržavaju. Koštunica se promolio odnekud i opet govori o nekom zabijanju noža u leđa. Ne znam gde je Tadić, to bi bilo zanimljivo saznati, verovatno negde pred ogledalom glumi Obamu. A čujem da je njegov savetnik i veliki prijatelj, Šaper, izjavio nešto što nisam mogla da verujem - da ga Tadić podseća na Obamu. Pretpostavljam da je sebi namenio ulogu nekog savetnika, ako ne i same Mišel Obame. U nastavku Peščanika slušate ekonomskog novinara, Novosađanina, Vojvođanina Dimitrija Boarova.

DIMITRIJE BOAROV:

Ljudi očekuju izvesnu stabilizaciju Amerike, onakve kako je stotinak godina doživljavana u toj prosto zemaljskoj civilizaciji. Znači, s jedne strane, kao suviše moćna i suviše bogata, čak često i veoma agresivna, a s druge strane, kao jedno, ipak, uporište nekih veoma temeljnih vrednosti, počev od mistifikacije o slobodnom čoveku, do države u kojoj čak i crnac može postati predsednik - to su neke vrednosti koje Americi niko ne može da ospori. Bez obzira na ogromne socijalne razlike, bez obzira na priče o stratifikaciji milijarderskog sloja, to je zemlja koja ceni sposobnosti. Šta god mislio o Americi, ona je još pravna država, a američki san, po mom mišljenju, nije potpuno potrošen u svetu. Prema tome, osetilo se da je Bušova Amerika izneverila neke od temeljnih postulata američke ideološke priče. Sa Obamom se vraća nada, ne da će ona biti promenjena u nekakvom trećevekovnom smislu, nego mislim da iza te promene zapravo stoji čežnja da se Amerika vrati nekim svojim osnovnim postulatima. Čak mislim da Obama i neće izvršiti nekakve promene u tom smislu da sad odustajemo od liberalnog kapitalizma, što su jedva dočekali prikriiveni komunisti i da ne kažem staljinisti, kojima je stalno potrebna Amerika da je mrze, nego da će promena zapravo biti u tom smislu da će se Amerika na neki način vratiti sebi.

U onom pukom ekonomskom smislu, stabilizacija Amerike bila bi vrlo značajna za ceo svet, jer ova kriza koja je krenula iz Sjedinjenih država tamo mora biti i rešena. Ako je od oktobarskih gubitaka vrednosti akcija od blizu 6.000 milijardi dolara 40% izgubljeno u Sjedinjenim državama, ako je to 40% svetskog deficita kapitala u jednom vrlo kratkom vremenu, jedne kontrakcije, onda je izvesno da će stabilizacija Sjedinjenih država predstavljati put ka stabilizaciji svetske ekonomije. I ekonomije Rusije i ekonomije Kine, da se ne lažemo. U tom smislu ova kriza ne liči na fatalne ekonomske krize iz ranijih vremena, jer ključne ekonomske krize su uvek povezane sa tehnološkim promenama, sa nekim tehnološkim revolucijama. To ovog puta nije slučaj, nego stvar ostaje u finansijskoj sferi, a mislim da je to uvek sekundarno. Naravno, nije mogla zemljina kugla, da se patetično izrazim, da izdrži da sada jedna Rusija ili jedna Kina 8-10 godina raste po stopama od 8-20%, jer taj rast nije stvoren u tim zemljama, on je stvoren na finansijskoj igri, na jednoj garanciji nekakve svetske globalizacije. A globalizacija je u tom smislu i zanimljiv i opasan proces, što s jedne strane može da obezbedi jedno razdoblje

DIMITRIJE
BOAROV

fantastičnog rasta i siromašnima, ali to ima svoje granice u realnoj ekonomiji i posle izvesnog vremena mora da stane, jer jednostavno nije potkrepljeno odnosima u realnoj sferi ekonomije.

Srbija ima šansu da pregura ovu svetsku krizu bez unutrašnje katastrofe. Srbija je, recimo, prošla užasno posle velike svetske krize 1929. godine. 1931. samo u jednoj godini društveni proizvod u Kraljevini Jugoslaviji opao je za 100%. Osim toga, svetska kriza koincidirala je sa jednim suludim planom stabilizacije nacionalne valute i nosioci te ekonomske politike su tvrdoglavo pokušavali da usred krize postave ekonomiju Srbije na "zlatnom dinaru". Taj zlatni dinar, koji je bio podržan ogromnim kreditom od francuskih banaka, upropastio je do te mere ekonomiju Kraljevine Jugoslavije da je 1932. godine zabeležen za 50% manji društveni proizvod nego 1930. To je, između ostalog, skratilo i diktaturu kralja Aleksandra, jer je on na dinaru propao, na jakom čuvenom zlatnom dinaru propala je formula diktature, jer je zemlja užasno osiromašila. Međutim, smatram da Srbija ovog puta neće proći tako katastrofalno. Verujem, prvo, da postoji mnogo više znanja kako se prilagoditi takvoj jednoj situaciji, verujem da je ovo što se iz Vlade iznosi u javnost priča za narod, a da s druge strane ta Vlada, bez obzira koliki budžet ili koje priče o razvoju i dalje lansira, u suštini ima znanja i mehanizama da primeri državnu potrošnju i razvoj privrede datim okolnostima. Mislim da postoji dovoljno znanja, da će ta vlast verovatno uspevati da upravlja krizom, što ne znači naravno da će narodu biti lako, naprotiv. Jer, evo, daću samo jedan primer: recimo, naši ministri, i Đelić i Dinkić, gotovo se utrkuju u hvalisanju ko je obezbedio kredit kod Svetske banke za Koridor 10. I oni dođu i kažu: obezbedili smo, ne znam, 600 miliona dolara za Koridor 10 i tu stave tačku. Ali Svetska banka uvek da 600 miliona, samo traži i vaše učešće. Odakle ćemo mi dati učešće? To je klasičan mehanizam Svetske banke, ona nikad ne finansira nijedan projekat 100%, nego je učešće nekad 30%, nekad 50%, nekad i više. Mi nismo obavešteni koliko mi treba u tome da učestvujemo, a, s druge strane, ova privreda nije u stanju da podnese takve budžetske rashode koji će to sve finansirati. Tako da pretpostavljam da je sada glavno pitanje Srbije da nađe meru, i čak mislim da će i naći. Mi smo ipak jedna mala ekonomija i u Srbiji živi narod koji može da izdrži i da ne ide na letovanje i da godinu dana nosi stare cipele, a da ne dođe do velikih socijalnih tenzija. Smatram da ukoliko Vlada izbegne neke druge političke opasnosti koje je pritiskaju i snađe se u skladu sa

nekim procedurama i recepturama koje su u ekonomskoj nauci odavno savladane, da će Srbija možda već kroz godinu i nešto dana ponovo uhvatiti neki tempo rasta koji je u suštini pitanje života i smrti Srbije. Da li će NIS biti prodat Gaspromu ili neće, to ćemo videti, ali sva je prilika da će se nešto dogoditi s tom firmom. I sad, u situaciji ključnoj za sudbinu NIS-a, iz Tadićevog kabineta na čelo Upravnog odbora dolazi gospođa Jeftimijević-Drnjaković, koja ima dve godine staža u predsedničkom kabinetu, u biografiji joj piše da je imala iskustva sa humanitarnim radom i da je bila na nekim treninzima u Svetskoj banci. Izvinite, molim vas, NIS obrće 2 milijarde i 200 miliona evra godišnje, naftna privreda nije uopšte jednostavna privreda i vrlo je komplikovana situacija u kojoj se trenutno nalazi, jer je u pregovorima sa Rusijom. Može te pregovore da vodi Vlada, ali, bez softvera koji daje ta kompanija Vlada je u pregovorima nemoćna. A Demokratska stranka ili Boris Tadić kao predsednik, pretpostavljam da bez njegovog znanja to imenovanje nije moglo biti izvršeno, postavlja jednu neiskusnu ženu na takvo mesto. Osim toga, pored gospođe Jeftimijević-Drnjaković, koja je apsolutno neiskusna, u Upravni odbor se ubacuje gospodin Aleksandar Ćirilović, čovek koji je u naftaškim krugovima poznat po više afera. On je pre 7-8 godina bio pred suđenjem, pa je tužilac naprasno odustao od gonjenja zbog neke falš-kompenzacije u kojoj je obećavao lokomotive za derivate koje je izvukao.

Pre dve godine je opet bila afera u Rafineriji Novi Sad, gde je izvučena neka roba pod hipotekom, zbog čega je oštećena strana, gospodin Vukobrat, tužio NIS kod riječkog suda, pa je čitav jedan tanker od 100.000 tona bio pod blokadom mesec dana, jer je on u celoj toj operaciji navodno oštećen, a taj Ćirilović je bio menadžer kompanije Trizon čiji je vlasnik Zoran Trifunović pobjegao sa saslušanja pred sudom u Novom Sadu, otišao u inostranstvo i tako dalje. Prema tome, za Naftnu industriju Srbije, za jednu ogromnu kompaniju koja strašno mnogo utiče na finansijski i privredni sistem Srbije, opredeliti se za takva dva rešenja, to je prosto skandalozno. Slično, ali ipak različito je postupio novi ministar energetike Škundrić. On je, recimo, za pomoćnika zaduženog za naftu i gas postavio fudbalskog sudiju Mrakića. Ja sam pokušao da se raspitam kakve veze Dušan Mrakić ima sa energetikom - ima neke veze u smislu poznanstava, prijateljstava, lanca međuslovljenosti i tako dalje, ali očigledno čovek tek treba da se uči nafti i gasu, a to je ključno mesto za pregovore sa Rusima. Tako da mi sada na izvestan način našu stranu stola u poslednjim metrima

DIMITRIJE
BOAROV

pregovora sa Rusima ekipiramo nekompetentnim, neiskusnim ljudima, ili ljudima iz nekog desetog filma. Pa, to je gotovo komično.

Da sam ja car, ja bih Vojvodini dao daleko veću autonomiju, jer smatram da je ekonomski interes, pre svega razvojni interes Vojvodine, jedan od prioriteta interesa Srbije. Pazite, u Skupštini Vojvodine po Ustavu Srbije se sad odlučuje o 20% sredstava koja se za javnu potrošnju skupe u Vojvodini. Znači, ako kažemo da je budžet Vojvodine 7% državnog budžeta, a Vojvodina doprinosi 35% državnom budžetu, očigledno je interes Srbije da Vojvodina što pre napreduje, jer će četiri petine prihoda biti daleko veće ako se Vojvodina razvije, a ja verujem da bi veći stepen autonomije Vojvodine doprineo njenom ubrzanom razvoju. Drugo je priča o tom pokušaju desnice da vrati priču i retoriku u neko vreme kad je Vojvodina bila kvazifederalna jedinica. Vojvodina se u međuvremenu promenila, niko više ne zagovara neki Ustav Vojvodine sličan onom iz 1974. godine, ali to je upravo ono što nervira tu desnicu iz Beograda. Oni sanjaju da neko iz Vojvodine zatraži neki federalni status. Većina vojvođanskih političara se upirala da dokaže da oni ne traže isto što i 1974. godine, međutim, to desnicu nervira, oni bi da Vojvodina traži isto, pa da njihova retorika dobije na snazi.

I sad imate jednu apsurdnu situaciju, na primer, ta famozna Srpska akademija nauka na Izvršnom odboru SANU pokreće pitanje šta će nama Vojvođanska akademija nauka. Pa, nije pitanje šta će njima, to ja razumem, njima ne treba, ali oni u pozadini misle da treba da imaju monopol nad celom naukom na celoj teritoriji Srbije, gde god je državni suverenitet Srbije. Oni ne znaju da je inicijator za stvaranje Vojvođanske akademije nauka i umetnosti bio pesnik Vasko Popa, čovek koji je napisao možda najlepše pesme na srpskom jeziku i koga Srpska akademija nauka nikad nije htela da primi jer je bio Rumun iz Vojvodine, nije bio Srbin. On je bio taj koji je rekao: ako u SANU ne može niko ko nije Srbin, hajde da napravimo Vojvođansku akademiju da i Mađari i Rumuni i drugi građani Srbije dobiju mogućnost da uđu u nju. Naravno, što se mene tiče, ja ne mislim da je posebno važno biti akademik, možda je nekom drugom važno, ja to uvažavam. Ali da dođe do toga da Izvršni odbor SANU čak pokrene kod Ustavnog suda parnicu protiv svoje konkurencije?! Pa kažu: šta će Vojvođanska akademija kad mi imamo tamo ogranak SANU. Po toj logici, šta će novosadski Dnevnik, kao list u Vojvodini, kad može biti ogranak Politike? Ili da ovde napravimo ogranak Crvene zvezde, fudbalskog kluba? Ali poenta

nije samo u tome, to je samo pojavni oblik. Akademik, potpredsednik SANU, Ljubiša Rakić jednostavno za Blic kaže da je glavna delatnost SANU ocena stanja u društvu, vrednovanje stanja u društvu, ne kao ranije, pamfletska, misleći na Memorandum, nego, kaže, naučno argumentovano ocenjivanje stanja u društvu. Tu je poenta, odatle dolazimo i na ovaj zaključak Izvršnog odbora o tome da li treba Vojvodini ili ne treba Vojvodini Akademija. Pa, valjda Vojvodina treba da kaže je li joj treba ili joj ne treba akademija, jer će Vojvodina iz svog džepa to i plaćati. Ocenjivanje stanja u društvu, naučno argumentovano, nigde na svetu nije zvanična funkcija nijedne akademije. Svaki akademik svake akademije u svetu može da ocenjuje stanje u društvu kao akademik, ali da sama akademija, kao neki CK nauke, svojim organima usaglašava, podnosi amandmane i iznosi dokumente o stanju u društvu, to je besmislica. To nijedna akademija ni u jednom demokratskom društvu nije radila, sem sovjetske Akademije, koja je bila priprema CK i države. To ni u Srbiji nikad nije radila nijedna prethodnica Srpske akademije nauka i umetnosti. Bilo je pokušaja u vreme ministროvanja Koste Cukića, kad je Vladimir Jovanović tražio da se za počasne članove izaberu evropski liberali i italijanski karbonari, ali to je onda sprečeno. Prema tome, Srpska akademija nauka i institucija na čiju tradiciju ona nastavlja nikad se nisu mešale u politiku, sve do vremena Koste Mihajlovića i Dobrice Ćosića.

U poslednjoj rečenici tog intervjua akademika Rakića Blicu - u nedelju je objavljen - njemu se gotovo kao lapsus omaklo "Srbija mora saradivati s Rusijom da bi se modernizovala". Ja ne znam u čemu je to Rusija odmakla u modernizaciji, pa da mi sada preuzmemo neki obrazac te modernizacije. Svaka čast, naravno, Rusiji i svaka čast tradicionalnoj vezanosti Srbije za Rusiju - uostalom, u prvom članu prvog Sretenskog ustava piše da Kneževinu Srbiju garantuju ne samo Otomanska carevina nego i Carevina Rusija. Znači, Rusija je na izvestan način bila babica Srbije, pa moramo razumeti tu vezanost Srba za Ruse, ne samo versku, već, eto, i istorijsku. Prema tome, gospodinu Rakiću se opet omaklo gde mi treba da tražimo obrasce modernizacije. Po mome dubokom mišljenju, kad se govori o modernizaciji Srbije mi moramo da gledamo taj takozvani slobodni svet. U tom smislu u Aziji nemate demokratije, jer nije bilo tržišta i obrnuto, nema tržišta tamo gde nema demokratije. Videćemo šta će se dogoditi u Kini, neće moći dugo da ostane tako da imate tržište s jedne strane, a s druge strane politički monopol jedne stranke. Prema tome,

DIMITRIJE
BOAROV

ne može sam ekonomski razvoj da dovede do modernizacije. Imate čuveni slučaj Irana, imali su ogroman ekonomski razvoj, ali političkog razvoja i političke demokratizacije nije bilo, i to je puklo.

Ako Srbija uspe da skinе sa leđa taj ranac sa kosovskim kamenjem, i onaj drugi ranac sa ratnim zločinima po bojištima nekadašnje Jugoslavije, moći ćemo uspravnije koračati po Evropi i ka Evropi i brže ćemo i izgraditi institucije, jer će one snage koje nas koče i zaustavljaju prosto izgubiti tlo pod nogama. A vidimo, evo, već posle ovog trenutnog ishoda kosovske krize, da imamo gužvu, konfuziju na desnici, da ne kažem paniku. Oni sad pokušavaju da se nekako reorganizuju, ali mislim da to neće lako ići, jer je tlo nestalo. Ne slažem se, odmah da kažem, sa tom strategijom pre svega Demokratske stranke - hajde da uzmemo ponešto iz tog starog cegea radikala i Koštunice, hajde da im uzmemo priču o Kosovu, eto, isporučili smo Karadžića, bilo je demonstracija, 200 ljudi je mesec dana šetalo... E, a sada nećemo dalje, jer to destabilizuje Srbiju. Ne vidim da je Srbija bila destabilizovana i mislim da je vlast mogla mnogo pre da smiri stvari, ali to se po meni uklapa u izvestan osećaj da u samim demokratskim snagama i dalje vlada ta ideja da ne treba da bacimo sve od onoga što su u političkom nasleđu dali Šešelј i Koštunica, već treba da uzmemo nešto od toga da bismo stabilizovali njihov uticaj. To bukvalno usporava Srbiju, jer ne možeš da aktiviraš Sporazum sa Evropskom unijom. Mislim da je sada prilika da se Srbija što pre oslobodi tih tereta, tim pre što je i sam narod poplašen zbog ekonomske krize. A ljudi su kad se plaše ekonomske krize spremni štošta da progutaju, i ono što im se možda i ne sviđa, ako samo uspeš da ne dozvoliš da dođe do katastrofe. I veoma je važno ne dozvoliti da Srbija sklizne u neku ekonomsku katastrofu, jer to bi onda opet značilo sunovrat u staro blato u kojem smo se valjali za vreme Miloševića i kasnije. Sve je pitanje vremena, tajminga i osećaja kakve se doista promene odigravaju. I taj evropski raj je stalno u promenama, na kraju možemo doći tamo kada zabava bude već završena i kad ostane samo da se peru sudovi.

SVETLANA LUKIĆ:

Sinoć je istoričarka Dubravka Stojanović govorila o liberalizmu u Srbiji na liberalnom četvrtku Liberalno demokratske partije. Tamo je morala da održi ozbiljno predavanje na zadatu temu, a za vas Dubravka priča popularnu verziju sa mnogo smešnih detalja.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Liberalno-demokratske ideje su dolazile u Srbiju skoro u istom trenutku u kojem su se pojavljivale u Evropi. Knjige glavnih liberalnih i demokratskih mislilaca prevedene su u Srbiji svega dve-tri godine nakon što bi izašle na originalnom jeziku, i to već od četrdesetih godina 19. veka. Na osnovu tih ideja i tih knjiga vremenom su počeli da se pišu prvi zakoni. Važno je reći da su ti zakoni u velikoj meri bili gotovo prevedeni sa stranih jezika, dakle, da oni nisu čak ni tumačeni nego bukvalno prevedeni. Toga je uvek bilo, ali je to uvek na kraju dovelo do toga da se sve toliko uvrne, promeni, da mane tih prevedenih zakona toliko metastaziraju da se izgubi svaka veza sa evropskim uzorom koji je preuzet. Ono što je važno kad se uopšte govori o liberalnoj demokratiji to je da su definicije veoma različite. Kao minimalna definicija može da posluži da ta demokratija podrazumeva određeni skup institucija i procedura u donošenju odluka. Ako tako posmatramo, onda je srpski slučaj sasvim okay i sve je u skladu sa Evropom još od poslednjih decenija 19. veka, tu nema nikakvog spora. Međutim, problem je što su se analize naših istoričara, politikologa, pravnih istoričara završile na tome. Je li Ustav okay, jesu zakoni okay? Jesu. Jesu li institucije napravljene, imamo Skupštinu, Vladu, sudove, jesu li, kao, odvojeni? Jesu. Dakle, sve je u redu. Međutim, nije se nikad otišlo dalje da se vidi kako to funkcioniše, gde je zapravo systemska greška koja dovodi do toga da se stvari vrlo brzo izvrtu u sopstvenu suprotnost. Ovo o čemu je ovde danas reč jeste nešto što je veoma važan deo demokratskog poretka, jer su teoretičari u analizama demokratije došli do toga da ova minimalna definicija ne može da stoji, da ona nije dovoljna da bi jedno društvo bilo demokratsko, da društvo mora da ima i određenu vrstu usvojenih ideala po kojima funkcioniše. I na kraju da ima, naravno, i određenu vrstu političke kulture koja omogućava da takav sistem uopšte funkcioniše na način koji je predviđen.

Kada se govori o demokratiji obično se počinje od ideala Francuske revolucije, dakle, o slobodi, jednakosti i bratstvu, i ja sam analizirala kako su ti ideali razumevani u srpskom 19. veku ili početkom 20. veka. Tu već sasvim sigurno možemo da nađemo objašnjenje zbog čega stvari ne mogu dobro da funkcionišu. Naši istoričari su uglavnom analizirali ideal slobode i zaključivali su, s pravom, da su ovi iz 19. veka sve lepo razumeli i naučili iz knjiga koje su doneli sa Zapada. Međutim, nerešiv problem nastaje već kod drugog ideala, a to je ideal jednakosti.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Jednakost je na razne načine ulazila u istoriju ideja, ona je jedan od ključnih ideala Francuske revolucije, međutim, njeno liberalno razumevanje jeste pre svega jednakost građana pred zakonom. Kod nas se to gotovo nikada nije razumelo na taj način i kod nas građani nisu bili jednaki pred zakonom iz prostog razloga što mi ni pravnu državu nismo usvojili kao ideal, već je ona uvek bila partijska. Ali, drugi problem je u tome što je jednakost ovde obgrljena kao glavna vrednost, ali se ona razumela na način suprotan od njenog izvornog smisla. Ona se ovde razumela kao društvena jednakost, dakle, ne kao pravna nego kao društvena, i to ne kao pravo svih ljudi da imaju iste socijalne mogućnosti, nego kao obaveza svih ljudi da ostanu socijalno isti, da se slučajno niko ne obogati, da komšiji crkne krava. Takva vrsta razumevanja ideala jednakosti logično je proizlazila iz tipa društva koje smo imali u Srbiji sve do Drugog svetskog rata, dakle, društva zaista pretežno jednakih, gde je 87% stanovnika činilo seljaštvo, a gde je preko 50% tih seljaka imalo svega do 2 hektara zemlje. Imati do 2 hektara zemlje, sa drvenim ralom i volovima, značilo je da već u februaru nemate šta da jedete.

Dakle, to je ta društvena matrica koja želi da se zadrži na svaki način, da iz nje niko ne iskoči, da se društvo nikada ne stratifikuje, da se ono nikada ne promeni, da se ono nikada ne modernizuje, zbog toga što se u takvoj jednakosti videla neka vrsta zaštite, tu smo mi sigurni. Jer, ako se to dovede u pitanje, ako krene društveno raslojavanje, mi se nalazimo u sasvim nepoznatoj situaciji i onda dolazimo do te ideologije o kojoj je pre svih mnogo pisala Latinka Perović, mada ju je najbolje definisao zapravo Dobrica Ćosić kada je rekao: zaostalost kao prednost. Dakle, tu se ta naša zaostalost, ta jednakost u siromaštvu vidi kao prednost, neka vrsta naše kolenke iz koje se plašimo da izađemo. Mnogo pre Dobrice Ćosića, još devedesetih godina 19. veka, jedan britanski putopisac, Vivijani, prolazio je kroz Srbiju, i napisao je putopis pod naslovom Srbija, raj siromašnog čoveka. To je otprilike to. Dakle, mi smo sigurni ako smo svi isti, bez obzira što smo siromašni, bolje je i to nego da počnemo da ulazimo u neke rizične socijalne situacije u kojima će svaki pojedinac morati da se snađe, što za njega može biti bolno. Dakle, glavni strah je, u stvari, da se mi ne nađemo sami kao pojedinci pred nekim problemom.

Pročitacu vam jedan citat iz dnevnog lista Samouprava, glasila Narodne radikalne stranke koja je vladala Srbijom više od 50 godina,

koje to prosto formuliše kao ideologiju, kao doktrinu. Tu se kaže: "Prelazeći iz patrijarhalnog života, u kome su starešine zadruge primale na sebe brigu o napretku i dobru cele zadruge, dakle, prelazeći iz tog života u drugi, u kome se svaki član morao brinuti o sebi, svaki je pojedinac bio slabiji za rad i razni su štetni uticaji jače na njega delovali." Ovo je jednostavno proklamacija nečega što bismo mogli da nazovemo nacionalnim sindromom Petra Pana. Dakle, kako da jedan narod ne odraste, kako da mi ostanemo u toj kolevci gde će, kao što oni otvoreno kažu, starešina zadruge primati na sebe brigu o celoj zadruci. Mi da slučajno ne mislimo ništa, on da misli, odgovornost ne može da snosi, jer pozicija nije izborna, nego on dok ne umre na tom mestu nema principa odgovornosti. On da misli, on da nosi brigu, a mi svi da ostanemo u fetusnom položaju, u mekoj utrobi te zajednice, jer sve drugo je vrlo rizično. Ako se izađe, ako pojedinac dignu glavu, to je krajnje opasno, i, kao što na kraju kaže, onda su tu i štetni uticaji koji mnogo lakše jednog pojedinca zbune, nego kad smo mi zajedno. Onda ti štetni uticaji dolaze sa svih strana, zbujuju nas, muče nas stranim jezicima, muče nas da učimo razne stvari, a ovako, kad smo zajedno, brate, ne mora ništa.

I kad smo došli već do ovog nivoa analize, već sam opovrgla ono što sam na početku rekla - nema onog pojedinca. Ono što su oni fino naučili, Stjuarta Mila, sve su pročitali, sloboda pojedinca ograničena je slobodom drugog, ali ovde nema više tog pojedinca, jer ova topla utroba zajednice je mesto gde se mi očigledno bolje osećamo i koja nam se preporučuje kao socijalni model. Dakle, glavna stvar u Skupštini bila je da se ismevaju građani, a naročito oni koji su nešto obrazovaniji od inače gotovo nepismenog proseka. To je, onako, jedna vrsta sporta i u novinama i u Skupštini, kad god ne znate šta da kažete onda je zgodno da protivnika, koji je, znamo, uvek neprijatelj, opaučite - ili time da njegova žena nosi šešire i midere, što samo po sebi nije dobro, treba da nosi suknje i marame, ili time da je suviše obrazovan. Onda je jedan od najpopularnijih poslanika, recimo, vrlo često ponavljao svoju misao "dok je u ovoj zemlji bilo manje pismenih, Hrist je po ovoj zemlji hodao". Dakle, to je taj koncept, čim se opismenite vi dignete glavu iz one tople kolenke i tu već nastaju problemi. Ali pored te retorike, pored tog verbalnog sporta, jer je to najbolji način da nekoga uvredite, to se onda pretakalo i u zakone.

Možda nisam dosad navodila primere u slučaju Beograda. Kada se, recimo, raspravlja o Beogradu u Narodnoj skupštini Srbije, o tome da treba odobriti neki zajam, kredit za kanalizaciju ili za vodovod, poslanici onda kažu da Beograd nikako ne bi smeo tako da se razvije zato što bi onda to bilo neravnopravno. Evo nekoliko citata: "to bi izgledalo na bosog kicoša koji ima cilindar", znači, kicoš je, kao, dole bos, a gore stavio cilindar; ili "to bi izgledalo kao da je na jednu nogu obukao lakovane čizme, a druga da bude bosa", ili "to je kao seljak sa svilenom amrelom". Dakle, razvoj Beograda kočio se takvim argumentima, nikako se ne sme dozvoliti da Beograd suviše napreduje, da se napravi tolika razlika između Beograda i, što bi oni rekli, ostatka našeg naroda. To je u principu zaista kočilo razvoj Srbije i mnogi istoričari koji se suprotstavljaju ovom tumačenju hoće da kažu da je to deo demagogije, da se to koristilo u predizborne svrhe, da će železnica promeniti naše društvo, uvesti nešto na šta mi nismo navikli i tako dalje. Latinka Perović je pisala o tome kako Skupština nije izglasala zakon o narodnom zdravlju zato što se pošlo od toga da je naš narod prirodno zdrav, pa nije potrebno uvoditi lekare, vakcinacije i ostale stvari. To ide do onih primera koje sam već u *Peščaniku* navodila, kada su izglasani zakoni protiv toga da se u Beogradu dižu dvospratnice zbog toga što one suviše štrče i vređaju naš narod, to, kako su oni govorili, podilazi čuvenim beogradskim milionerima, a možete misliti milionere koji podignu drugi sprat i tako dalje.

Treći ideal, ideal bratstva, je najkomplikovaniji u teoriji, postoje mnoge rasprave o tome šta on zaista znači, ali jedna od mogućnosti da se on razume jeste da se tumači u nacionalnom ključu i da to onda bude koncept nacionalne zajednice i nacionalnog jedinstva. Ono što je ovde posebno važno da se razume jeste da je u demokratskoj teoriji jedna od ključnih stvari da ta tri ideala, ideal slobode, jednakosti i bratstva budu ravnopravni. Dakle, da oni kontrolišu jedan drugog kako bi društvo napredovalo, ali da se nikako nijedan od njih ne može isticati kao važniji od drugih, da oni samo ako su ravnopravni mogu pomoći društvu da se zaista razvije. Kad dođemo do ideala nacionalnog u našem istorijskom iskustvu, mi u svim tekstovima možemo odmah videti da ti ideali nisu ravnopravni i da su oduvek postojali jasni prioriteti i da je, ako napravimo top-listu tih prioriteta, nacionalni prioritet bio daleko ispred svih drugih. Jednakost je, kao socijalna jednakost, dolazila na drugo mesto, a sloboda pojedinca ostajala zaista zatvorena u časopise, biblioteke i možda univerzitetske učionice u

kojima se o njoj raspravljalo, ali uvek je bila na onom položaju da ćemo do toga možda doći ako jednog dana ostvarimo ono što se zna da je najvažnije i što je na prvom mestu.

Mogu opet da vam navedem jedan citat, sada iz Odjeka koji je pripadao Samostalnoj radikalnoj stranci. Tu pišu Skerlić, Grol, Ljuba Davidović, Ljuba Stojanović, najliberalnija imena srpske intelektualne i političke istorije i tu u jednom članku otvoreno piše: "Toj politici", misli se na nacionalnu, "moraju biti subordinirani svi politički prohtevi". Dakle, subordinacija, to je sad već vojni termin, tu se čak ne govori delikatnijim rečima kao što je hijerarhija. Ne, subordinacija. Kažu dalje: "ne sporimo važnost diferenciranja političkih ideja". Pazi, ne spore važnost. Oni su studirali u Parizu, oni su doneli tu ideju pluralizma, demokratije i tako dalje, ali kažu da ne spore važnost diferenciranja političkih ideja, i nastavljaju: "ali moramo reći da unutrašnje slobode", to je ona sloboda pojedinca, "ne smeju preći granice korisnosti za onaj uzvišeni i veći naš zadatak" - pri čemu se ni ne objašnjava šta je taj veći zadatak, jer se u to vreme podrazumeva da je u pitanju takozvano nacionalno oslobođenje i ujedinjenje. I taj argument ćete naći u svakom zakonu koji se tada postavio. Zakon o slobodi štampe - da li nam treba sloboda štampe ili ne treba, a oni se na kraju dogovore da može, ali ne mora baš da se preteruje u tome, jer, opet ću vam pročitati citat da bih dokazala ovo što govorim, "neoslobođeno srpstvo za sada ne traži od nas slobodan zakon o štampi, nego traži jedinstvo i slogu našu i naše bratsko pregnuće za njihovo oslobođenje".

Eto kako rešiš svaki problem; ne može sad sloboda štampe, čekaj da se završi nacionalno oslobođenje pa ćemo lako. Ne može sada put, ne može sada bolnica, ne može sada škola, ne može sada... Ne može ništa. Čekaj, neoslobođeno srpstvo traži od nas da se sačeka, zna se koji je prioritet, a onda će to sve kliziti jedno za drugim. E, jedino što se taj nacionalni problem dva veka ne rešava, niti može da se reši, a svi večito čekaju u predsoblju. Međutim, nije problem bio čak ni samo u, što bih ja rekla, hijerarhiji, a oni, bogami, subordinaciji, nego - i tu sad mislim da dolazi do ključnog nesporazuma - što su se ovaj egalitarni ideal jednakosti, odnosno egalitarni način razumevanja jednakosti i ovaj nacionalistički model bratstva zapravo spojili u jedno i što se takva socijalna jednakost, koja podrazumeva da svi budemo isti, isti u siromaštvu, videla kao uslov nacionalne kompaktnosti. Dakle, samo

ako smo mi na taj način isti, ako ne da bog da se neko obogati, onda smo nacija i onda možemo da razvijamo taj naš patrijarhalni model identiteta koji je onda izvor svake naše snage.

To je ključno i najdublje mesto do kojeg se može prodreti ovom vrstom analize, tu se ta patrijarhalna matrica društva pokazuje u stvari kao čuvar određene vrste identiteta, a ona je neka vrsta garancije da ćemo mi dobro ratovati. Dakle, mi moramo da čuvamo društvo jednakih u siromaštvu da bismo sačuvali naš nacionalni ideal, jer samo on nam može omogućiti da ratujemo onoliko koliko je to potrebno da bismo to konačno završili. Evo, mogu da navedem jedan primer. Naime, Srbija spada među prve zemlje u Evropi koje su sistematski stipendirale žensko školovanje, što je potpuno neverovatno za jednu zemlju u kojoj je bilo preko 80% nepismenih ljudi. Srpska država je sistematski plaćala univerzitetsko školovanje ženama, a pošto tada nije bilo naših univerziteta one su uglavnom školovane u Švajcarskoj. I tu je proizvedeno nekoliko žena lekara, žena arhitekata, ali je problem nastajao što drugo zakonodavstvo nije bilo usklađeno sa ovom inače plemenitom namerom države da te žene školuje. Kad bi se vratile u Srbiju one na osnovu postojećeg zakona o radnim odnosima nisu mogle da rade kao lekari ili kao profesorke ili kao inženjeri, jer po zakonu žena na to nema pravo. Prema tome, država je potrošila pare, one se vrate i ništa od toga nema, one mogu da rade kao medicinske sestre, kao učiteljice, kao crtači u biroima, ali ne mogu da dobiju zvanje koje dobijaju njihove muške kolege.

Prva grupa žena, u ovom slučaju lekarki, obratila se 1904. Skupštini s molbom da se njihova radna prava ujednače sa muškim kolegama. To je pokrenulo jednu neverovatnu skupštinsku diskusiju koja je beskonačno trajala i užasno zabavljala poslanike koji su se ređali jedan za drugim za skupštinskom govornicom, sve dovijajući se ko će biti duhovitiji demagog. I, kada se približilo konačno glasanje o tom predlogu, počeli su da se koriste stvarni argumenti. Na kraju je jedan broj poslanika izlazio za skupštinsku govornicu i govorio da se to ženama ne može dozvoliti, jer ako žene počnu da rade onda će da se promeni naša patrijarhalna porodica. A, kažu oni, nismo mi isto što i drugi narodi pa da možemo tek tako tu porodicu da promenimo, mi moramo, kažu, da držimo našu porodicu patrijarhalno, jer je ona nama neophodna. Radi čega? Radi nacionalnog oslobođenja i ujedinjenja. Evo, da i ovo potkrepim jednim citatom, volim da uvek imam pri ruci

neki dokaz za ono što govorim. Jedan poslanik, recimo, u toj raspravi kaže: "Ostav'te srpsku ženu neka na miru u svome domu kosovskim i senjskim pesmama uspavljuje buduće osvetnike Kosova". Ne može biti jasnije, dakle, Kosovo stoji u zamrznutom položaju od 1389. godine, ono je pitanje svih pitanja i sve možete time da zakočite, pa i pravo lekarki da budu lekari.

Ili, moj omiljeni primer o kanalizaciji Beograda, prosto ne mogu da odolim, to mi zvuči kao suštinsko pitanje. Pričali smo već u *Peščaniku*, o kanalizaciji se diskutovalo 35 godina, do konačne izgradnje kanalizacije sve je teklo ulicama, širile su se zaraze, svima je bilo jasno koliko je to opasno, ali se odluka o kanalizaciji iz mnogih razloga nikako nije mogla doneti. Citat: "Ako budemo na štetu ovog naroda ulepšavali Beograd" - dakle, ne radi se o kanalizaciji, nego o ulepšavanju Beograda - "nećemo moći da izvedemo na bojno polje onakve vojnike kakve bi trebalo da izvedemo". Što će njega kanalizacija da spreči da izvede vojnike? Ja stvarno to ne mogu da razumem. Eno, Velika Britanija, koja je u tom trenutku imala i kanalizaciju i žene lekare, bila je imperija na svim kontinentima, dakle, nije je to sprečilo u ratovanju. Ali ta stvar ovde koristi zapravo da vi sprečite bilo koji razvoj i da i dalje zadržite sve u toj toploj utrobi iz koje niko ne sme da podigne glavu.

Dakle, greška je nastala već u načinu na koji su se stvari razumele. Sad, kad je Barak Obama pobedio, ako ste gledali naše televizije videli ste da su svi pričali samo o tome šta Barak Obama misli o Srbiji i da li ovo sad za Srbiju znači neku promenu. To znači da vi stvarno ne razumete šta znači velika sila, to znači da vi stvarno ne razumete ništa o Sjedinjenim državama i današnjem svetu, to znači da vi ne razumete dramatičnost finansijske svetske krize i svih drugih kriza kojima treba da se bavi Barak Obama. Ne, vi sedite i zanima vas šta Barak Obama misli o Kosovu. Mi često o tome govorimo u *Peščaniku* i naravno da je to ta odlepljenost od realnosti, ali ovom vrstom analiza ja hoću da ukažem na vrlo duboke korene te odlepljenosti od realnosti ili tačnije, korene pravljenja sopstvene realnosti. To je realnost materice u kojoj je nama toplo i fino i, u stvari, jednog užasnog straha od promene, od sveta koji ne poznajemo, straha koji nas potpuno parališe kao mačkice kad izlete pred farove automobila i stanu.

Ovde se globalizacija razume samo kao pretnja nacionalnom identitetu, pa slušamo "nećemo hamburger, hoćemo pljeskavicu", to je naš odgovor na globalizaciju. I ovde se uopšte ne razume da ovi ljudi koji se bune protiv globalizacije i napadaju G8 i ostale sastanke putuju svuda po svetu da bi mučili velike sile. Oni o tome govore sa suprotnih, levih, pozicija, oni govore o tome zato što globalizacija znači drastično siromašenje siromašnih i drastično bogaćenje bogatih, zato što Nike patike šiju mala deca u Kambodži. To je problem antiglobalista. U Srbiji nema reči o tom problemu. Eto, recimo to je jedan od trenutnih potpunih idejnih nesporazuma, a njih je naravno još jako mnogo. I sad, ti imaš jedno američko društvo koje je užasno komplikovano, koje ima strahovite probleme, koje je umešano u nekoliko ratova, koje ima vrlo ozbiljnu inflaciju koja se nije priznavala do pre nekoliko nedelja, jer tom inflacijom su se plaćali ti preskupi ratovi, što uvek ide na račun društva. Ti sad imaš pucanje svetske krize za koju niko ne može da pretpostavi šta će se desiti.

Sticajem okolnosti, baš ovih dana sam na fakultetu predavala ekonomsku krizu 1929. godine, pa smo mogli da poredimo. Mnogi su govorili da je Barak Obama u situaciji Ruzvelta koji je izabran 1932. godine. Ne, Ruzvelt je izabran posle tri godine ekonomske krize, bilo je potpuno jasno tada šta ta kriza znači, kolike su njene strahovite dimenzije i kakve su njene užasne posledice. Barak Obama dolazi u trenutku kraha, kad nemamo pojma još šta će ta kriza izazvati u sada stvarno globalnom svetu; tada se nisu američke patike Nike proizvodile u Kambodži, što se dešava sada. Koje su posledice po Kambodžu, koje su posledice po Kinu, koje su posledice za Japan, Latinsku Ameriku sada kada je svet zaista u ekonomskom i finansijskom smislu zaista globalan? Prema tome, ta dimenzija se ovde uopšte ne vidi. Vidiš, kažu, kako je dobro ispalo što mi nismo u tom bankarskom sistemu, ili, vidiš što je super što mi ove kredite nismo imali, jer sad ne možemo da puknemo kao što će da pukne ostatak sveta. Mi smo opet i ovu krizu uspeali da razumemo iz te perspektive da je baš dobro što smo mi od svega toga izolovani, ne razumejući uopšte da će nas to zbog toga pogoditi još više i trajati još duže, baš kao što je bilo slučaj sa krizom 1929. koja jeste zakasnila zbog naše tadašnje izolovanosti, ali je zato trajala mnogo duže i sa suštinski ozbiljnijim posledicama. Američko društvo neverovatno reaguje na ovu krizu. Dakle, ovaj slom oseća svaki američki građanin, za razliku od našeg koji neće ni da razmišlja o tome. Evo, recimo,

jednog podatka koji sam čula od mojih kolega tamo: pošto penzije, naravno, nisu državne nego su bile u privatnim fondovima, oni su sada izgubili 15 godina svog penzionog fonda u koji su investirali. Ljudi s kojima sam razgovarala imaju sad šezdeset godina i izračunali su da moraju još najmanje petnaest godina da rade - u Americi to mogu univerzitetski profesori - znači, morali bi da rade do neke 75-80. godine da nadoknade ovo što im je u jednom danu uradila kriza.

Šta čine američki građani u takvoj situaciji? Odlučuju se za krajnje rizičnu opciju, masovno daju glas čoveku koji nudi veće reforme nego što su viđene u poslednjih četrdeset i više godina, dakle, najveće reforme posle Kenedija. I taj čovek je pri tom crn. Mislim, naravno da sad već ulazim u veoma ozbiljne špekulacije kakve sebi kao istoričarka ne bih smela da dozvolim, ali mogu da se kladim da bi ovde većina glasala za nešto poznato, za starijeg čoveka, jer će paziti šta radi, pa za opciju koja je ionako bila na vlasti, bez obzira što je ta ista vlast upropastila zemlju, kao što je Džordž Buš očigledno upropastio Ameriku, ali ovde bi se ponovo glasalo za tu opciju jer je ona poznata, jer je to taj sindrom Petra Pana i tople materice, samo da ne porastem. Prema tome, taj odgovor na izazov, a izazov je finansijska drama i potpuni krah koji neki s pravom zovu bankrot američke države, njihov odgovor je revolucionaran: hajde da probamo nešto potpuno drukčije. Društva koja imaju snagu da na taj način reaguju na krizu jesu pobednička društva i jesu društva koja mogu da idu dalje. Društva koja konzervativno reaguju na krizu, koja nemaju snage da se suoče sa izazovom jesu zapravo društva regresije.

Ono što je impresivno delovalo na mene slušajući tu izbornu noć jeste to što je ogromna većina intervjuisanih američkih građana rekla: on je dobar čovek za ovaj posao. Svi su ponavljali "job", dakle, tako se razume ta stvar, evo tebi ovaj posao na četiri godine, pa vidi šta s njim možeš da uradiš. Ovde se politika nikada nije videla kao posao, ovde se ona videla kao ljubav, kao strast, kao mržnja, dakle, pre svega na jednom potpuno emotivnom planu. Pa sad malo volimo jednog vođu, pa ga posle ne volimo, pa ga onda ubijemo, pa onda volimo sledećeg i tako dalje. Ovde se politika nije razumela na taj način "evo ti posao, pokaži šta znaš, a mi ćemo ti za četiri godine pokazati šta smo o tome mislili". To je miljama daleko od nas, a to je, naravno, temelj svakog modernog društva.

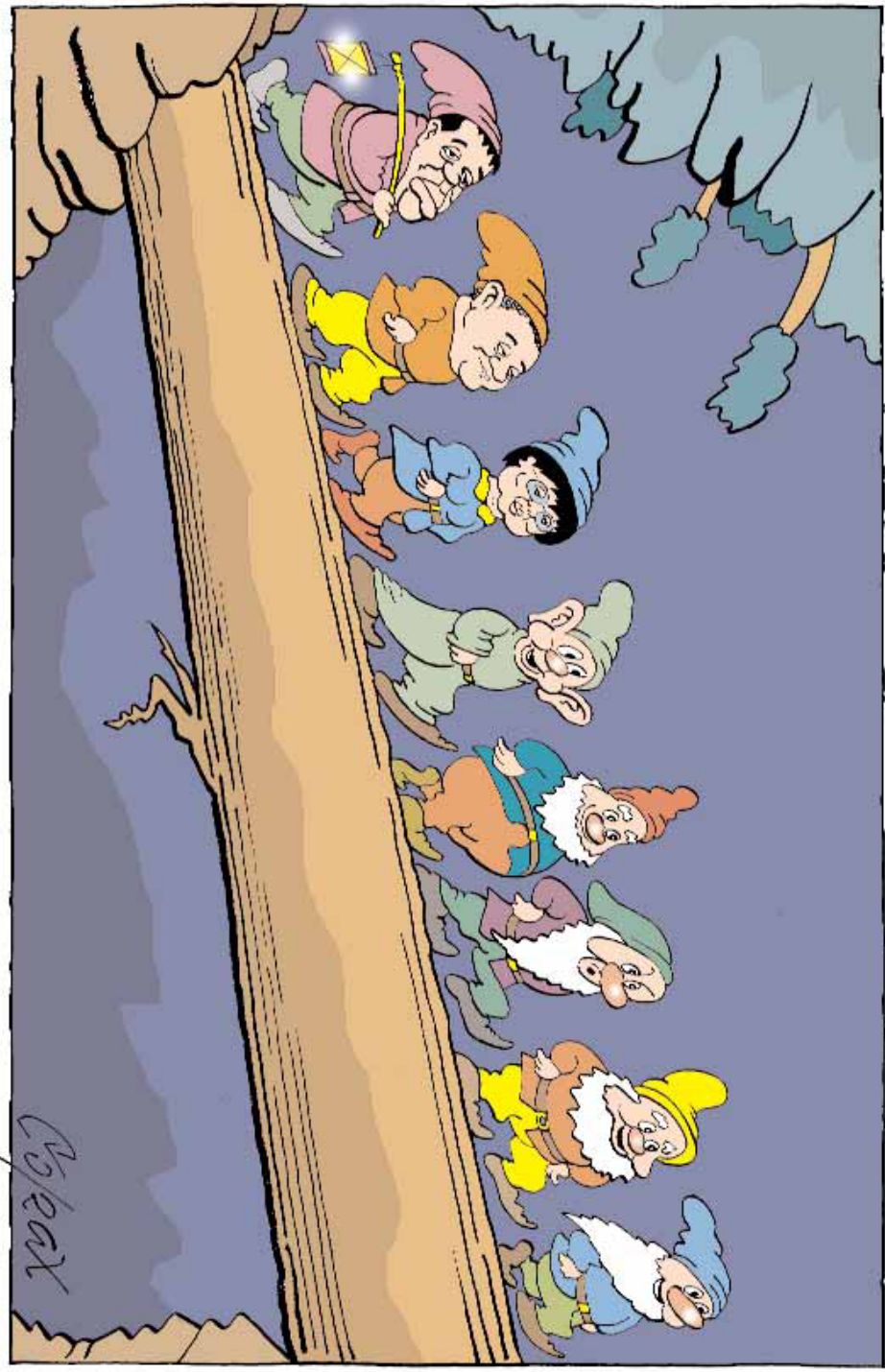
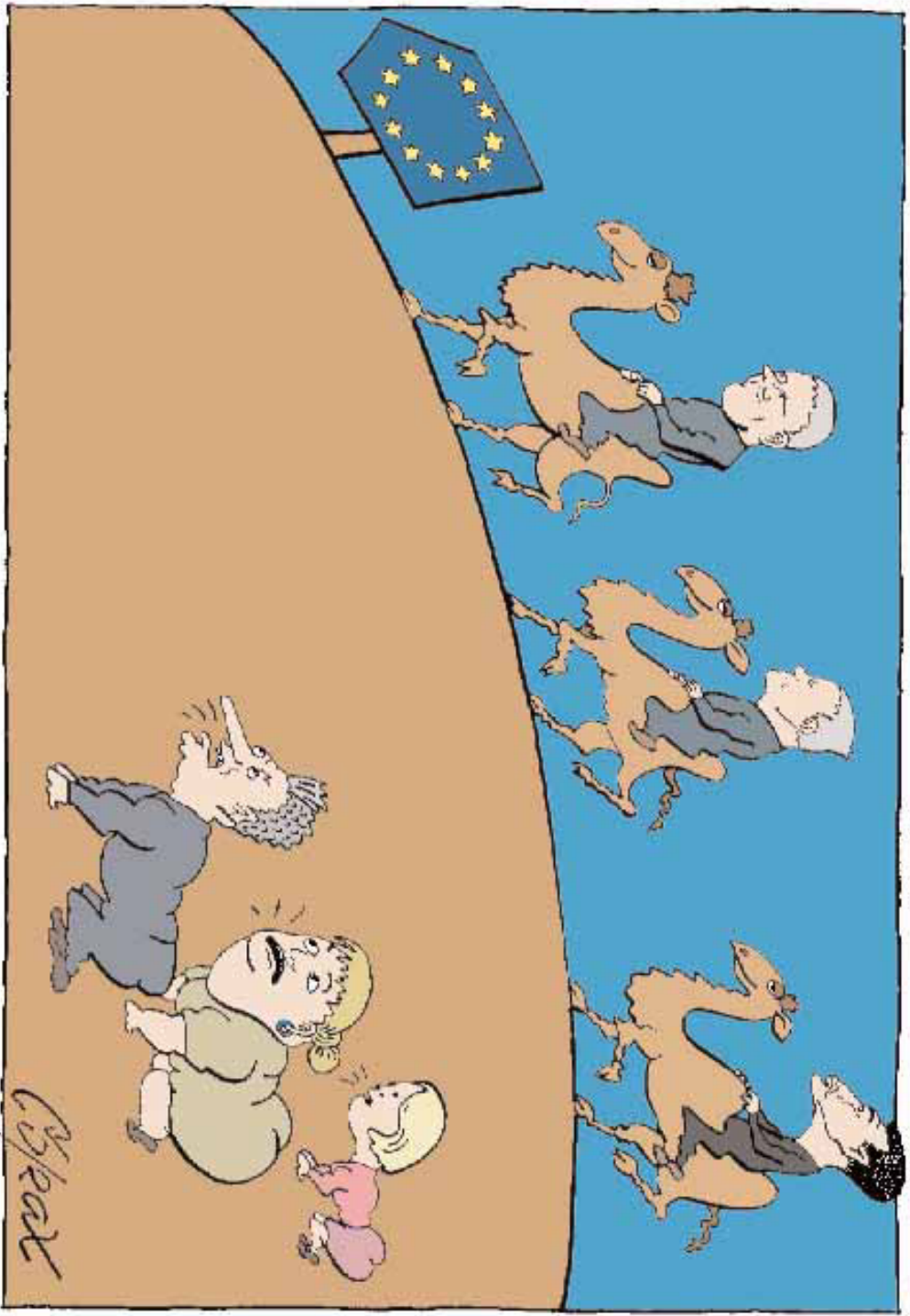

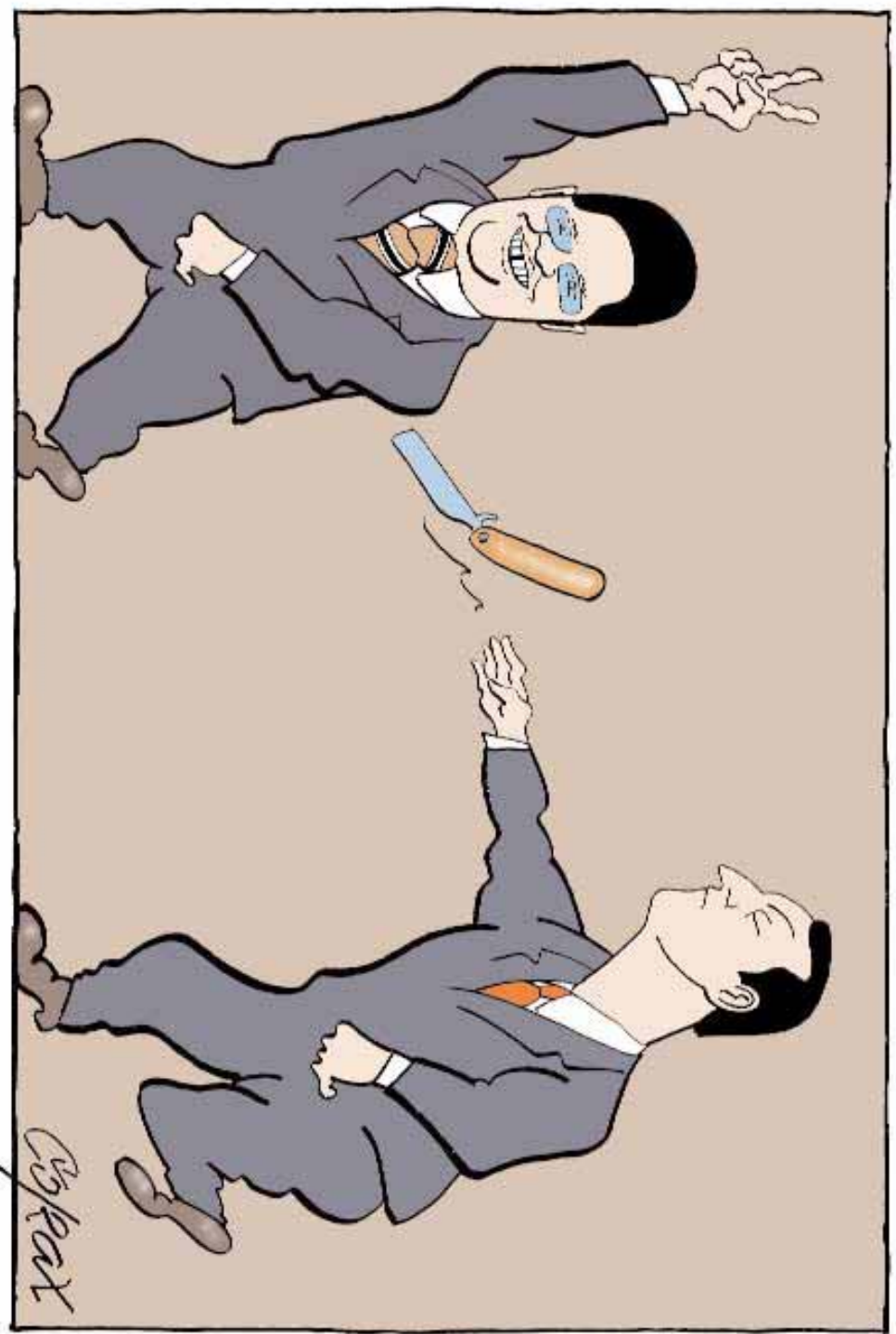
SVETLANA LUKIĆ:

Hvala vam što ste slušali još jedan Peščanik, pozdravljaju vas Svetlana Vuković i Svetlana Lukić.

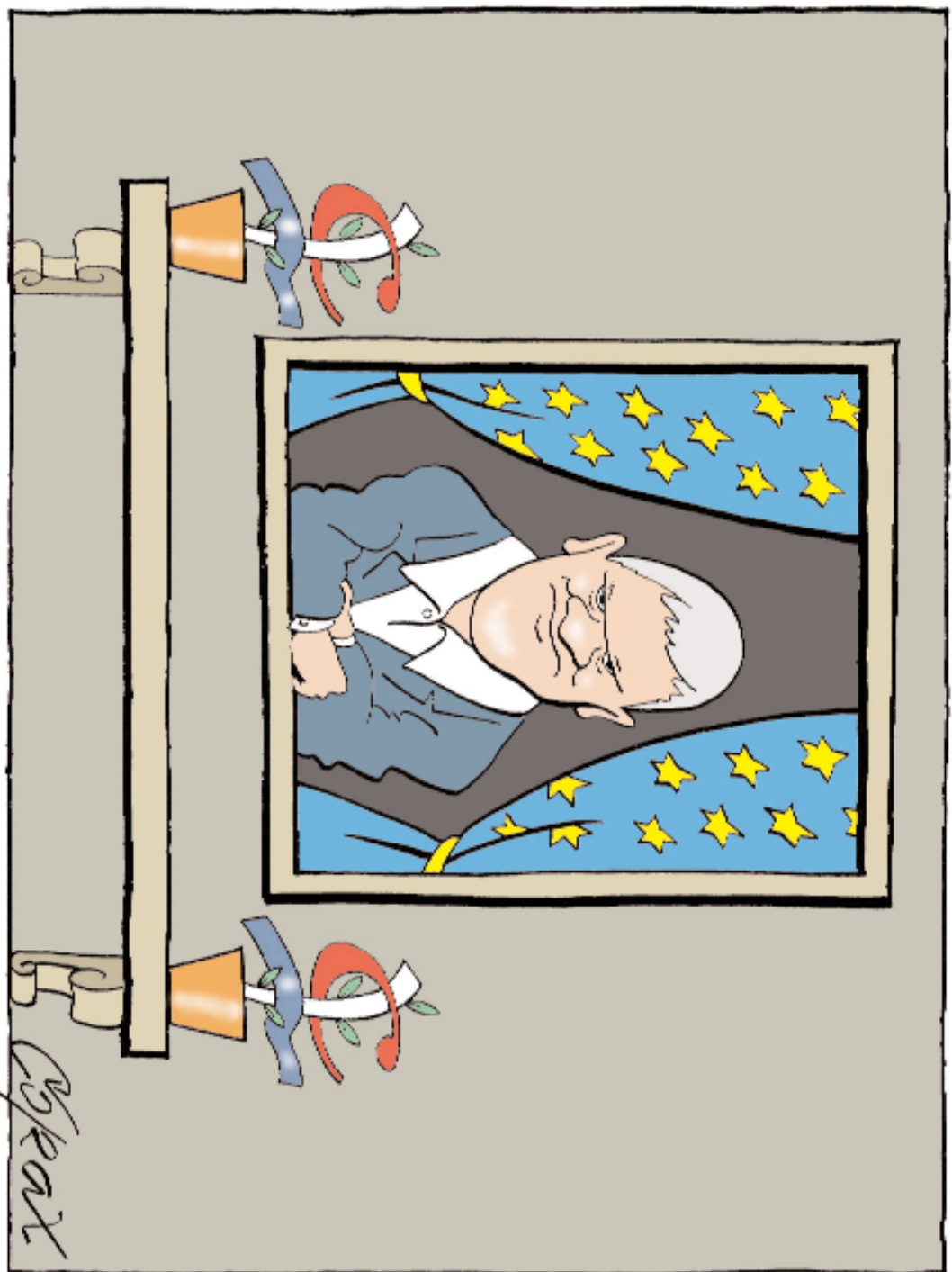
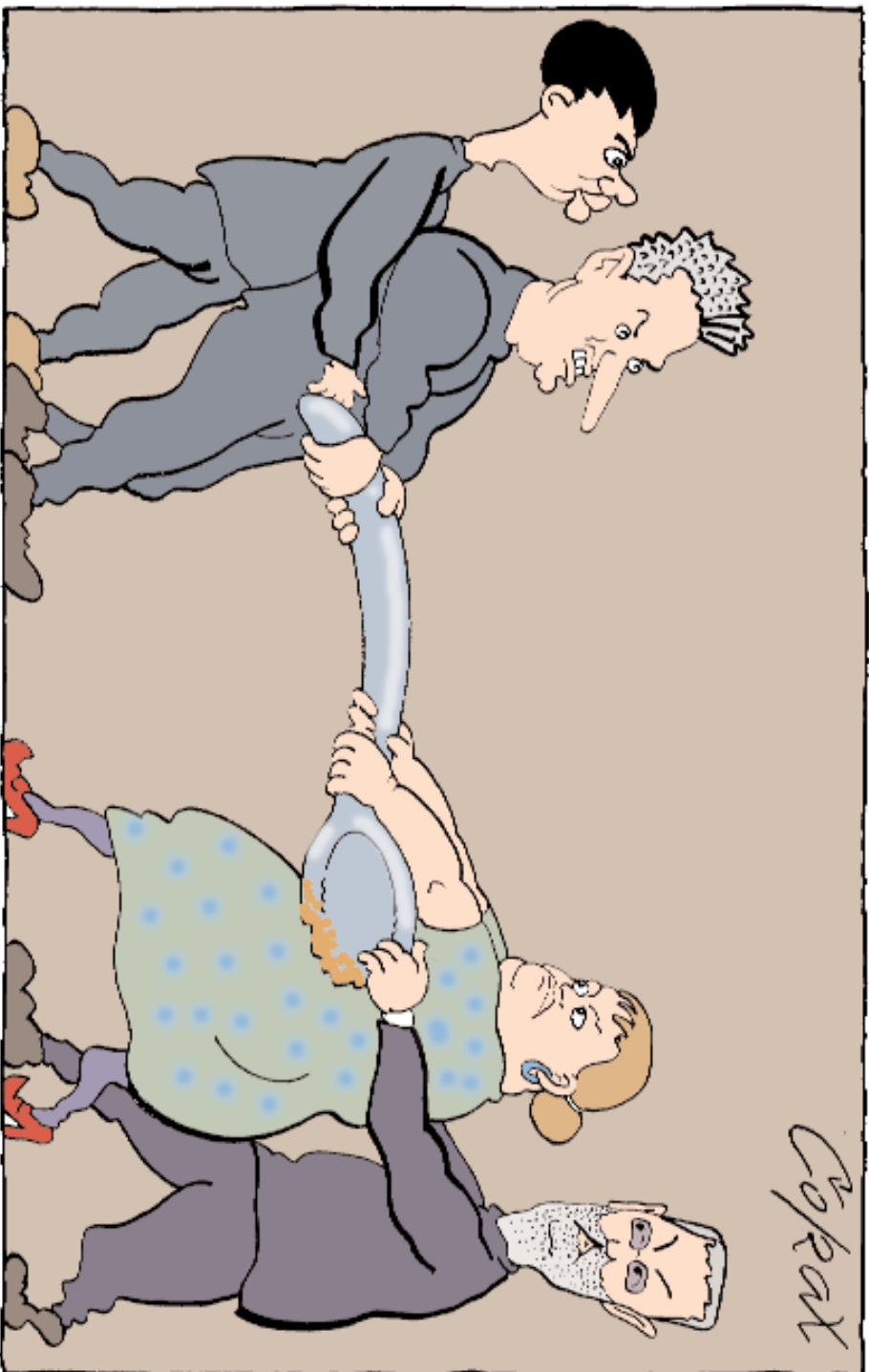

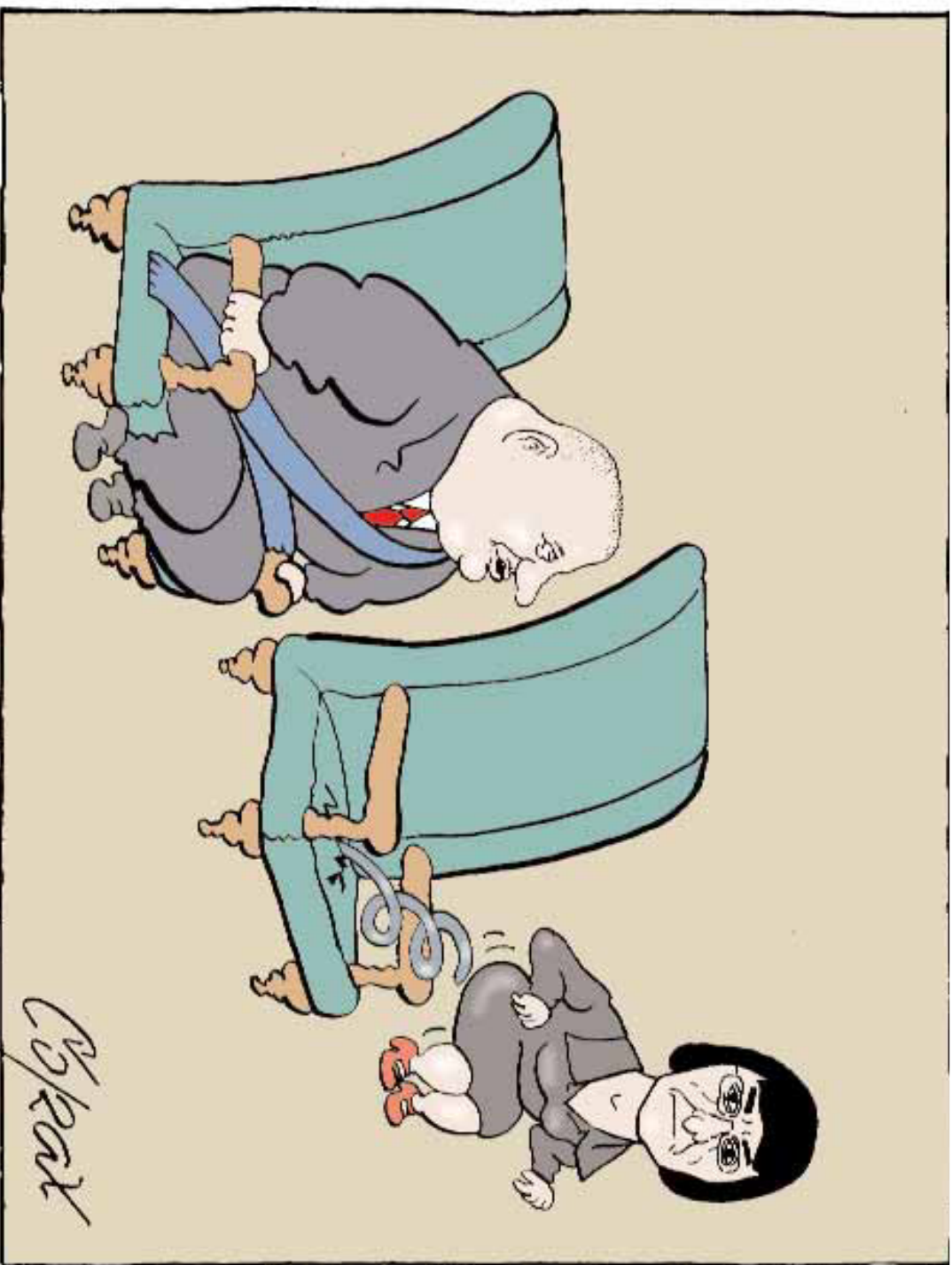

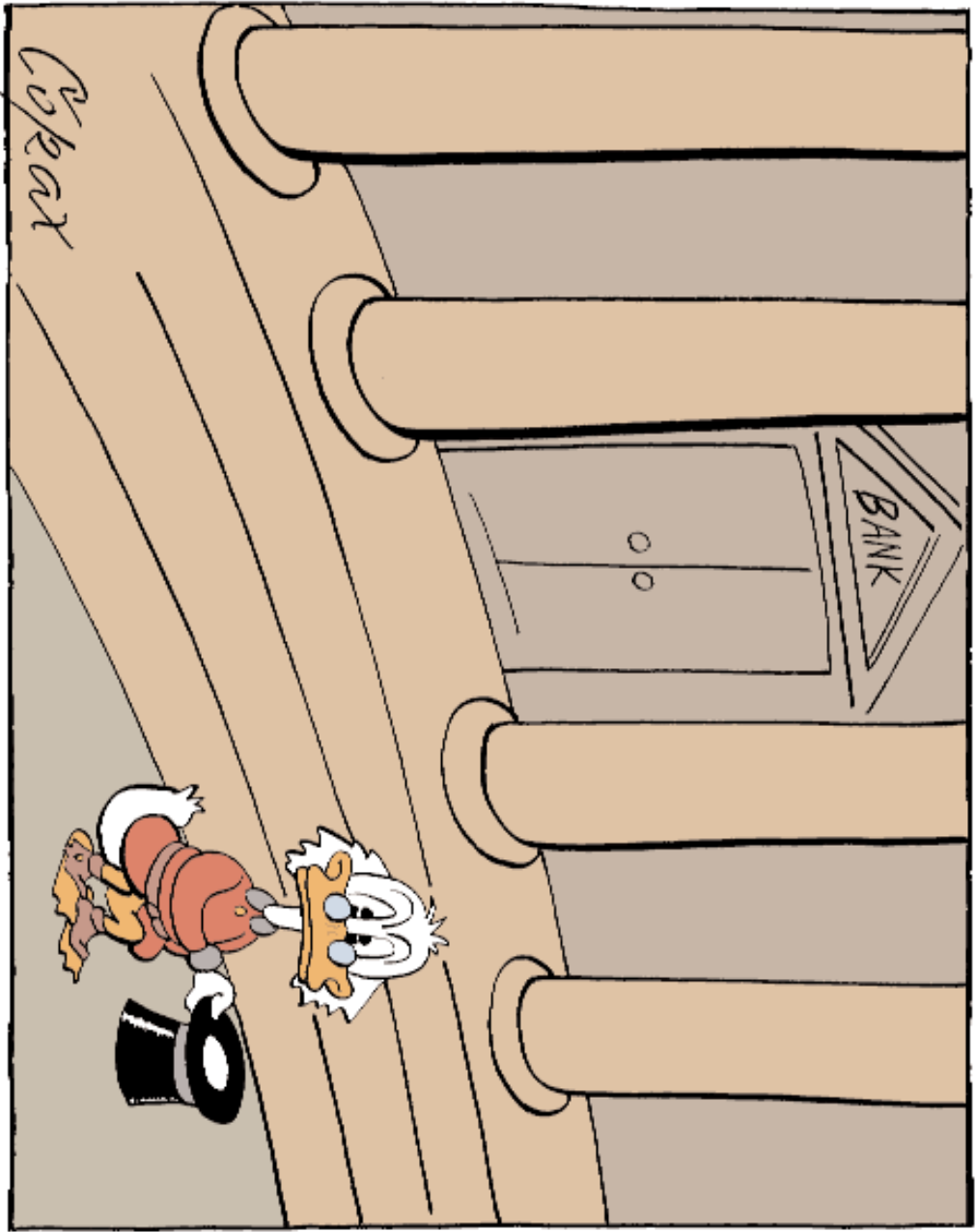

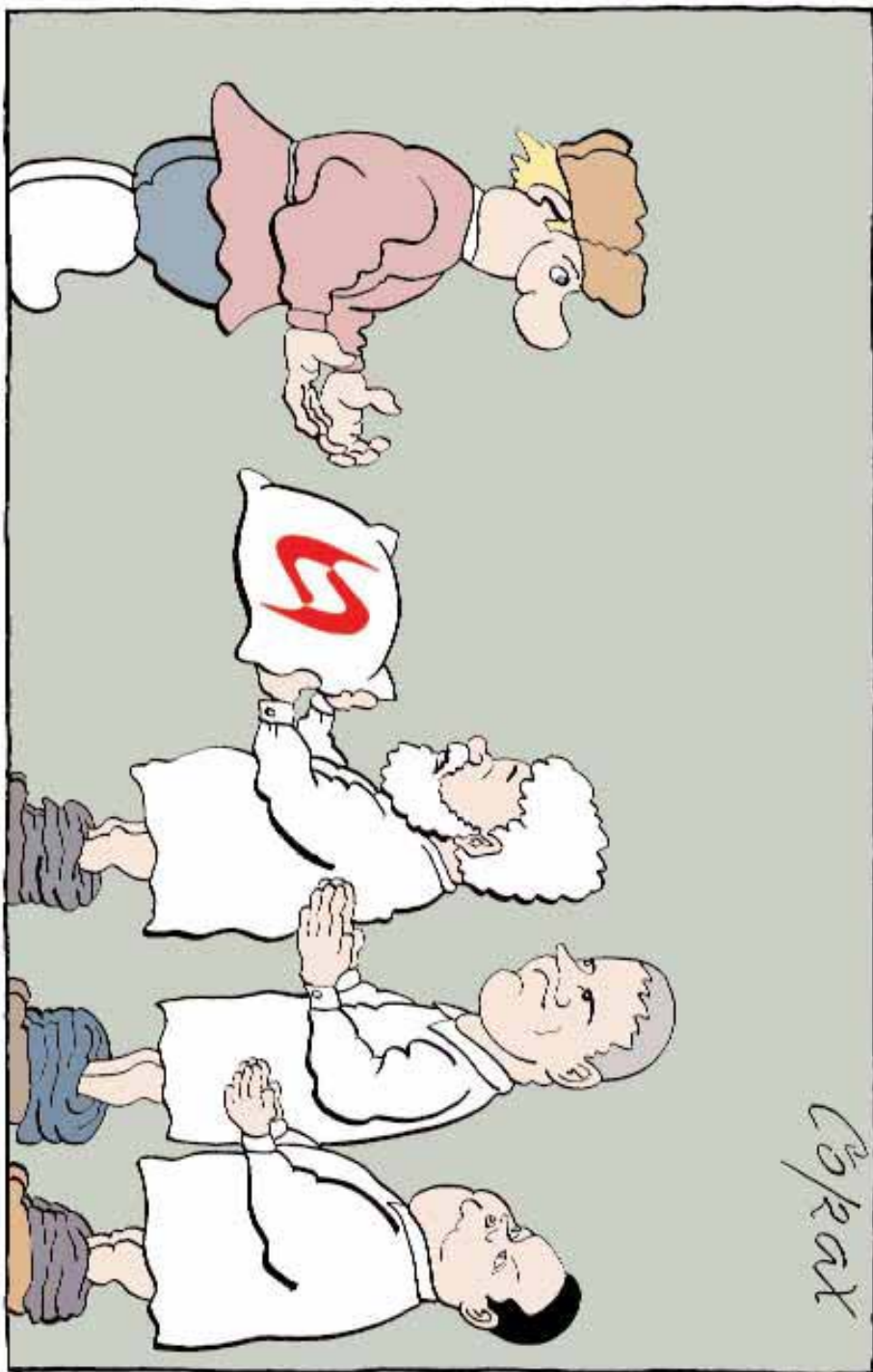
PEERING

MIŠA VASIĆ, novinar,

GORAN SVILANOVIĆ, iz Pakta za stabilnost,

ZORAN OSTOJIĆ, iz LDP

SVETLANA VUKOVIĆ:

Žao mi je, ovo nije glas Cece Lukić. Zakačila je ovaj grozni virus koji hara gradom. Ostavila sam je ušuškano u krevetu sa duplim jastucima, čajem koji neće popiti i sa sve tri vrste njenog omiljenog Velness keksa, u sobi bez radio-aparata. Lukić ima pravo da se razboli, ali, za razliku od nas, mora brzo da ozdravi, dve emisije bez nje bi i meni i vama bile previše.

SVETLANA
VUKOVIĆ

Temperatura je počela da joj raste dok je finansijska policija preturala po poslovnim knjigama braće Vujić u Valjevu, sa sumnjom da su prebacivali veće sume novca sinu Ratka Mladića, Darku, koji je tim novcem navodno finansirao skrivanje svoga oca. Rekla sam Lukić: "Popij ovaj Fervex", a ona mi je odgovorila: "To je performans u kojem ćemo svi doći na red, svima će nam doći u kuću, rasturati stvari i tražiti Ratka Mladića".

Peščanik je i pre sedam godina emitovan 14. novembra, Lukić je bila u studiju, ali je i tada preskočila najavu za emisiju. Bilo je prošlo deset godina od pada Vukovara i pet dana od pobune Crvenih beretki. I tada nam je bilo jako važno da pokažemo uzajamnu povezanost ovih događaja.

- Jutros smo izašle iz podruma, četiri meseca smo tu u podrumu, njoj je muž poginuo, to mi je baka.

- Pala granata... Zakopali ga u baštu, u baštu ga zakopali, a kud da radim, zamotala u cebe i 'ajde...

- Idemo, tenkisti, idemo, vodi ekipu...

- Zaboravila tašnu, na pô puta se setim, dokumenti ostali...

SVETLANA LUKIĆ:

Reče nam ovaj jedan da je ostao još u bolnici, da se sa njima pregovara.

- To su ranjenici, strah ih je da neće... Njih je strah od masakra.

SVETLANA LUKIĆ:

A je l' ima razloga da ih bude strah?

- Pa sad, pojedince, ne sve, iskreno rečeno. U pojedinim situacijama, doduše, dođe ti sve da... Ali uglavnom pojedinci su koji trebaju... Han Pijesak bez presedanja.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta ti je ovo?

- Ovo? To i ovo? Šta misliš, za šta služi? I ovo? S tim ubijam isto.

SVETLANA LUKIĆ:

Koliko misliš da si ubio? Pitam onako, ne moraš da kažeš.

- Ne brojim, to se nikad ne govori, ali evo, na primer, sinoć sam imao noćne more, jednog sam ubio, sanjao sam ga.

- Neka me vidi cela Jugoslavija... Ne lajem, ja govorim istinu, sram ih bilo, neka dođu da vide šta su uradili, neka vidi cela javnost i ceo svet neka vidi šta su uradili od ovog Vukovara, divnog grada, divnog mesta. Nas niko nije pitao, a svi su oni glasali i za Tuđmana i za njegovu republiku, za Srbiju, za Miloševićevu republiku.

- Odakle si, iz Zenge? Idi ga odvedi tamo malo na ispitivanje. Može da bude moj rođeni brat! Ja sam brata ostavio na Baniji mrtvog i nisam mogao da ga izvučem, ostao je da ga jedu svinje. Otac mi je pre mesec i po dana u Belom Manastiru poginuo.

- Odakle ti, bre, ove čizme? Ko ti je dao, vojska ti dala? Dala ti u ... vojska, sad ste svi naši!

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, poštovani slušaoci, danas je 14. novembar, a pre deset godina, 17. novembra, istog ovako sumornog novembarškog dana Svetlana i ja smo otišle da vidimo kako izgleda oslobođeni Vukovar. Eto, čuli ste kako zvuči oslobođeni i zdrobljeni grad.

A Crvene beretke su prekjuče u svitanje uz pesmu Za Beograd iz filma Ko to tamo peva zauzeli ono isto mesto na kojem su pre deset godina neki naši sugrađani bacali cveće na tenkove koji su kretali ka Vukovaru.

- Srbi nisu životinje za odstrel, molim vas, trebamo znači vojvodu Mišića da uhapsimo, zaboravili smo njega da predamo Hagu, molim vas!

- Imam sina koji je služio vojsku u vreme kada je bilo sve ono što se dešavalo na Kosovu i u njegovo ime ne dozvoljavam, ja, srpska majka ne dozvoljavam da se srpski sinovi poput zveri love i šalju u Hag.

- Je l' vi znate šta je radila ona u Vukovaru u bolnici, Bosanac? Iz bolnice je bacala decu i bolesnike van i ubijali su ih. Eno je na slobodi.

- Poništena je uredba o saradnji sa Haškim tribunalom, sve bacamo pod noge. Na osnovu čega su ovi ljudi hapsili Banoviće? Na osnovu čega? Sutra će njih neko da hapsi. Ja sam s Kosova. Koliko je prošlo od pobede DOS-a, od dolaska na vlast?

- Pa godinu dana.

- Godinu dana, šta je za godinu dana učinjeno?

- Mnogo je učinjeno.

- Ništa, ali do sada su nas toliko...

- Ako veruješ u Boga, daće Bog. Naš patrijarh Pavle nas je pozvao, i vas je pozvao, na izbore.

- Gospodin Pavle je jedan svetac koji hoda i njega su uključili u to, to je najružnija stvar što su uradili.

- I dao je izjavu ovu da poziva...

- Ja nisam čuo njegovu izjavu, to što su oni rekli možda su mu stavili u usta.

- Ja recimo osuđujem ovaj protest ovde, smatram da nisu smeli da uzmu u svoje ruke da vode politiku, ovaj deo armije ili već... Ja bih samo rekao da ovim pokazujemo da jedan deo srpskog naroda ne zaslužuje da uđe u Evropu.

- Ako je taj deo manji, onda vi meni odgovorite, zašto se gospodin Đinđić kao đavo krsta plaši izbora?

- Ovde je katastrofa, samo što su ljudi koji su krvarili po svim ratištima i čuvali ovu državu danas izloženi beskrupuloznoj osveti ljudi koji su ležali deset godina po beogradskim ulicama, vozili se džipovima, bavili se privatnim biznisom i tobož protestovali i rušili režim. Ovde je drastično prekršen Ustav i ja se pitam što čekaju ovi ljudi, iza njih stoji Ustav i zakon, a to je osnova, zašto ne uhapsite Đinđića, Mihajlovića, Batića i sve one koji su potpisali odluku?

- Gde je sad srpska vojska na Kosovu, gde je? Jesu odbranili Kosovo? Šta mi imamo od toga? Sedamdeset dana su nas bombardovali, propala je država, živimo ovako kako živimo i nema nas nigde, ni na Kosovu, ni u Hrvatskoj, ni u Bosni... Ko je mirno spavao ovde deset godina?

- Mi imamo posla sa najvećim svetskim moćnicima, razumete.

- Ja nemam posla sa njima, imam posla sa ovim ljudima ovde, ovim ovde što stoje.

- Ti si mirno spavao dok su oni...

- Nisam ja mirno spavao, meni su oni mladost upropastili, mladost su mi upropastili oni. Nisam ja za Zorana Đinđića, Zoran Đinđić je trebao ovu jedinicu da ukine još 5. oktobra, šta će to nama?

- Onda ćemo mi vas da ukinemo, i tebe i njega.

- Dečko, mlad si, ko ti je rekao da smo mi izgubili rat na Kosovu? Đinđić i Batić, je l'? Grdno se varaš, ja sam na BBC gledao sledeće, kaže: jugoslovenska vojska se sa Kosova posle sedamdeset osam dana bombardovanja povukla u savršenom redu.

- Ali, što smo ulazili u rat onda?

- Mnogo si mlad...

- Jesam mlad, ali to ništa ne znači, šta ako sam mlad? Ali ja se nisam rodio da bi ratovao. Ljudi, bre, gde vi živite?

- Pa nismo se ni mi rodili da bi ratovali.

- Ne shvatate, ja ne govorim samo za sebe, govorim za moju generaciju.

- On pominje nekih hiljadu maraka... Ovi ljudi treba da imaju 5.000 maraka, da imaju nova odela, da imaju... Ovi ljudi moraju da se čuvaju kao zenica oka i da im se daju svi uslovi i da se isključe iz odlučivanja o njima Čeda Jovanović, Batić, Mihajlović, jer ovo su srpski vitezovi.

- Pojava naoružanih ljudi sa dugim cevima u javnosti, a da ih nije država zadužila da to rade, je oružana pobuna. Svuda u svetu se zna kako se oružana pobuna razrešava, ali postoji drugo pitanje: šta će nama danas Crvene beretke? Ovo je bio pokušaj da se ugrozi ustavni poredak. Ne osuditi jedan takav postupak koji se dogodio je čisto političko licemerje, to je prikupljanje jeftinih, ali opasnih političkih poena. To može da izazove i takve potrese koji mogu ponovo da pocepaju društvo na dva dela.

- Ja sam, kad sam čula da se to dešava u stvari bila mrtva besna, prvo na ceo državni vrh, u smislu Koštunica, one koji su bili odgovorni da se ljudi koji su bili u vojsci, u policiji smene i da se odgovara za ono što se desilo. Zločini na Kosovu ili u Bosni i Hrvatskoj jesu bili deo državne politike, dakle, državni vrh koji je vodio zemlju je znao tačno šta se dešava i ono što je problem, jeste da ti ljudi još uvek nisu odgovorni. Još uvek ne kažete odgovorno: da, to je Pavković, ili da, to je Jovica Stanišić, ili ko god da je od tih ljudi koji su zapravo u tom trenutku bili na vrhu. Da se makar jedan od njih sklonio, da su počela hapšenja, ovo se sad ne bi desilo. Ne bi ovi ljudi ovako smelo izlazili na ulice i govorili.

- Ja te noći zbog toga nisam spavala, ja sam žena koja se ne razume i ne voli nikakvu uniformu, a ono što me najviše zgrozilo jeste što je sa tog istog mesta pre deset godina bacano cveće na tenkove koji su išli na Vukovar. 17. novembra biće deset godina od pada Vukovara. Ja se plašim da je ovaj narod, koji je svoju svest prikazao glasajući u septembru i glasajući u decembru, da je glasao nesvesno, on je glasao protiv Miloševića, nije glasao za nešto drugo i za nešto bolje.

SVETLANA LUKIĆ:

Prve civilne žrtve Crvenih beretki su načelnik resora Državne bezbednosti Goran Petrović i njegov zamenik Zoran Mijatović, to je saopštio maločas na konferenciji za štampu naš premijer Zoran Đinđić. Dakle, njihova ostavka je usvojena, a predsednik se temeljno priprema za sutra i daće sutra završnu reč. Inače, ako vam se činilo da je ovih dana bio čutljiv, on je u stvari bio samo zauzet jer je pripremao jedan izuzetno zapaženi referat. Naime, istog onog dana kada su Crvene beretke umarširale u Beograd, kada se još jedan avion srušio na Njujork, kada je u jedan avion ušao general Jokić i otišao u Hag, kada je Severna alijansa ulazila u Kabul, u 19:30 u maloj sali Kolarčevog narodnog univerziteta doktor Vojislav Koštunica, priseban i pripremljen kao i uvek, održao je predavanje o Milanu Grolu, odnosno o ulozi intelektualaca u politici.

VOJISLAV KOŠTUNICA:

Pitanje demokratije takođe nije za Grola bilo samo pitanje političko i socijalno ekonomsko, ono je bilo možda iznad svega pitanje moralno. Milan Grol upotrebljava izraz "valjan čovek", sa pogledom na svet i lestvicom moralnih i drugih vrednosti koje je imao, prosto rečeno, jedan pristojan, građanski vaspitan čovek. On nije mogao da shvati da bi neko organizovan, ne usamljeni ludak, hteo da ruši, a ne da gradi, da vlada od sada pa doveka, da pravi sprdnju od tradicije i sebe samog bogotvori. Slobodan Rašković bi rekao da je to imanentna slabost demokratije, ta nesposobnost za borbu sa nekim ko ne poštuje pravila igre, kome ništa nije sveto, ko ne zna za istoriju, moralne obzire i stid.

SVETLANA LUKIĆ:

A sada je pola četiri, vi slušate profesora doktora Vojina Dimitrijevića.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Ako biste nekome ispričali da se najelitnija policijska jedinica diže i zaustavlja saobraćaj, i postavlja uslove koji s njenim poslom nemaju nikakve veze, onda bi reakcija stvarno bila da smo mi na ivici situacije u kojoj se Nemačka našla posle 1918. godine. Tamo je svako malo neko pravio neki puč i iz tog rasula se polako izrodio Hitler. Ono što meni tu izgleda najsumnjivije jeste što je retorika tih momaka, čija je najveća sposobnost - i zato se angažuju - fizička spremnost, što je njihova retorika potpuno preuzeta od Ustavnog suda koji naravno tvrdi da treba

doneti zakon, a dok zakon nije donesen nikakva saradnja sa Hagom nije moguća, što ukazuje na inspiraciju koja je stigla od negde drugde.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Čuli ste početak jedne emisije iz 2001. godine. Da vas nisam upozorila da je u pitanju stari snimak mogli ste da ga slušate kao da je od ove nedelje. Uz bitnu razliku da je u međuvremenu Zoran Đinđić ubijen. Tada je bio premijer, a sada ga nema. Mnogi od nas svoje živote dele na period pre i posle ovoga ubistva. Tada smo doneli neke odluke, postali drugačiji ljudi nego što bismo bili da Zoran Đinđić nije ubijen. Ali, to se izgleda nije desilo sa srpskim društvom, koje se posle jednog naglog trzaja vratilo svojim hroničnim nerazrešenim problemima iz devedesetih. Moj utisak noćas, dok sam slušala ovaj snimak, bio je da je srpsko društvo ostalo isto i da je taj čovek umro uzalud. Tako ispada. Hajde da probamo eksperiment u obrnutom smeru, da čujemo jedan noviji snimak Srđe Popovića i procenimo da li on zvuči kao da to izgovara pre mnogo godina.

SRDA POPOVIĆ:

Imam jednu kolekciju izjava specijalnog tužioca, od one prve, "to ćemo pokrenuti čim vi date završnu reč", što je bilo pre godinu i po dana, pa do nekih da će to istorija da raspravi, i onih gde se čeka pravosnažnost presude. Pa se onda pokazalo da oni kad govore o političkoj pozadini Đinđićevog ubistva u stvari misle na Terzića, koji je oslobodio Legiju, a znao je da će ubiti Đinđića, ili je politička pozadina ono o čemu priča Tijanić, da je u stvari Beba već dva sata kasnije znao ko su ubice i da će onda svako pametan razumeti da ih je on i angažovao. Tako da ja u te priče da će specijalni tužilac išta tu preduzimati ne verujem. A želeo bih i bilo bi zgodno da se razjasni da je ta politička pozadina u stvari u priličnoj meri delo oružane pobune u kojoj je Koštunica odigrao vrlo sumnjivu ulogu, za šta postoje svi mogući dokazi koje je prikupio Kljajević na suđenju Đinđiću. Ne treba nikakva velika istraga da bi to bilo dokazano i utvrđeno, i za mene je to jedina politička pozadina.

A zašto je to politička pozadina? Pa iz onog razloga koji je naveo Prijčić u optužnici, zato što je u stvari oružana pobuna bila prvi korak ka atentatu, da je to usko povezano i da su time stvorene mogućnosti i sredstva preko kontrole Državne bezbednosti, da ona na kraju Đinđića ubije. Uzgred buđi rečeno, zato se stalno govori kako je Đinđića ubio zemunski klan i kako zemunski klan takoreći nikakve veze s tim nije

imao. Njega su ubili državni službenici, ubili su ga ljudi koji su radili u Državnoj bezbednosti, oružjem koje je uzeto iz Državne bezbednosti, po informacijama koje su dobijene iz Državne bezbednosti. Tako da već sama upotreba te sintagme "politička pozadina" zamagljuje o čemu se tu ustvari radi - radi se o oružanoj pobuni, teškom krivičnom delu protiv ustavnog poretka i bezbednosti. O okolnostima pod kojima je izvršeno to krivično delo saslušani su brojni svedoci, prikupljene su izjave od samih optuženih koji dokazuju da se radi o oružanoj pobuni i čak postoje i trake na koje su snimljeni prisluškovani razgovori u kojima se između ostalog vrlo često pominje Koštunica. Dakle, to je za mene politička pozadina, ali ne vidim nikad da se o govori o oružanoj pobuni, nego se stalno govori o toj fantomskoj pozadini. Onda neki ljudi s pravom kažu: pa to uopšte nije nikakva pravna kvalifikacija, ne postoji takav izraz u krivičnom zakonu, politička pozadina ne znači ništa. Tačno, i karakteristično je da tužilac govori na takav način, nejasan i zbunjujući.

SVETLANA LUKIĆ:

Što bi rekao Rade Bulatović, nema političke volje da se uhapsi Mladić, odnosno nema političke volje da se pokrene...

SRĐA POPOVIĆ:

Tako je, njegova rođena politička stranka ušla je u kohabitaciju odmah posle atentata, kako ćete sada da istražujete tu političku pobunu, kad postoji sumnja da je DSS, i Koštunica lično, imao nekakvu ulogu u tome? Ja čak neću da tvrdim kakvu, ali nekakvu ulogu je očigledno imao ako ti pobunjenici kažu "ovo može da zaustavi samo Koštunica", ako Spasojević kaže "nemoj da kažete Šešelju da smo uspostavili kontakt sa Koštunicom", ako se oni viđaju sa Tomićem i Bulatovićem usred pobune, ako im ovi obećavaju da neće ništa da urade, ako Koštunica ne izvršava svoju ustavnu obavezu da kao vrhovni komandant uguši pobunu. Onda je jasno da nekakva uloga tu postoji, ali da ona nije ispitana. Mislim da će ovo biti potvrđeno samo zato da se cela ta priča skine uopšte sa dnevnog reda i da se više ne pominje, jer svakog 12. marta nastane briga i strepnja da će opet ta priča da se otvara. Oni čekaju da to polako potone u prošlost i da postane neka vrsta istorijske misterije, i takvih izjava je bilo, "nikad se neće saznati". Pa ako nećeš da saznaš, nećeš saznati, da.

Ja mislim da će se to otvoriti jedanput, a zatvoreno je odmah, i to na isti način na koji nam je oprostjen genocid. Kada se pokazalo u Sablji da je istraga krenula ka Koštunici, odmah su zavapili ovi iz Evropske unije - nemojte to da dirate, nemate vi snage za to, samo ćete da napravite džumbus u toj zemlji, nemate snage vi to da istražite, on ima vojsku iza sebe i možete da napravite i građanski rat, nemojte ništa da ga pitate, pravite se ljudi, eto, imate pucače, sudite pucačima i zadovoljite se time. Mi smo stalno tretirani kao neki maloletnici, kao ološ koji nije u stanju da reši svoje probleme, nije zaslužio nikakvu pravdu i bolje da se time ne bakće nego da gleda nekako da zamulja te stvari i da ide dalje. Tako nas tretiraju - pusti ih, ne znaju oni bolje. Gledaju nekako samo da se to sada ograniči i minimizira i neka furaju dalje, šta oni znaju o nekakvoj pravdi. Lično sam pogođen u svom nacionalnom dostojanstvu tim stavom.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Miša Vasić je mesec dana bio u Zagrebu, pratio je sve u vezi sa ubistvom urednika Nacionala Ive Pukanića, a razgovor smo počeli Crvenim beretkama.

MIŠA VASIĆ:

Nisam bio preterano impresioniran. Pre svega, to je šaka jada u čisto vojnom smislu govoreći. Sve su to veliki junaci, picnuti i napirlitani i tako dalje - što bi rekao, da kažem slobodno, moj drug i prijatelj Aca Vasiljević, bivši načelnik: to bi jedan vod mojih ljudi rasterao kao mačke s jebišta. Sve je to bilo ono tipično gangstersko kurčenje: evo smo sad mi stali, šta nam možete, ovo, ono, tralala. To je ona priča koja se u ono vreme čak u DOS-ovoj Vladi raspredala sa velikom slatkom jezom: sad će oni da dođu u Vladu Srbije i sve da nas po'apse. Onda posle Goran Petrović kaže "ljudi, pa ja samo u beogradskom centru imam dovoljno naoružanih i obučanih ljudi da ih rasteram". Prema tome, to je cirkus i pozorišna predstava, koja je naravno bila napravljena sa iskonstruisanim povodom, a to je hapšenje braće Banović. To je bio iskonstruisan povod, treba videti ko je naredio da Crvene beretke hapse braću Banović i onda ćemo imati i jedan mali korak dalje u istrazi političke pozadine ubistva. Braću Banović su mogla da uhapsu dva milicajca pozornika iz Obrenovca, potpuno hladno, bez ikakvih problema, ali je neko osetio potrebu da pošalje celu jedinicu, pa da onda imaju izgovor da se bune i da se pridruže DSS-ovom i Koštuničinom

zahtevu da oni neće da rade dok se ne donese zakon o saradnji s Hagom i tako dalje, to je bila u potpunosti politička priča.

Tadašnja Vlada nije imala dovoljno prisebnosti ni hladnokrvnosti da s tim kako treba izađe na kraj, tim pre što je izabran trenutak kada je Zoran bio, ne znam gde, u Vašingtonu ili tako negde. Znam da je Dušan Mihajlović pobesneo, i baš na današnji dan, dakle, 13. novembra, zvao me je kući da dođem smesta kod njega da mi nešto da. Dao mi je neke papire i bio je jako ljut. Mislim da je to takođe bio četvrtak. U svakom slučaju, bila je sednica Vlade u 13h, ja sam kod njega bio u 11, onda je on meni predao onu belu knjigu o organizovanom kriminalu, koju je inače pre toga bio razdelio raznim medijima, i još dva-tri papirića koji će se kasnije pokazati kao značajni. To su prepisi onih čuvenih telefonskih razgovora od prethodnog dana, kad Duća Spasojević razgovara sa nekim u Kuli, najverovatnije Gumarom Marinčićem, "samo Koštunica može da nas spreči", sad ovo, sad ono, cela stvar je jasna. No, u svakom slučaju, znamo kako se to razmrsilo: Dušan je otišao da ponudi ostavku, ovi su mu, bogu hvala, odbili ostavku, ali smo, na kraju krajeva, dobili - šta? Dobili smo Andru Savića i Bracana na čelu Udbe.

Legija je bio zadovoljan, posle će se u istrazi oko Đinđićevog ubistva u iskazima svedoka i optuženih specijalnom sudu ispostaviti da je Duća hteo još i više, i Legija ga je smirivao i rekao: čoveče, pa šta ćeš više od ovoga, dobili smo službu u ruke, mi mirni, mi carevi, mi pobedili. Tako da je to bila ta jedna tužna epizoda, naravno, sa svim onim cirkuskim i melodramskim detaljima odlaženja u Kulu, gde Zvezdan vadi nož, hoće da se kolje... Apsolutni cirkus. A to je ono, mangupska posla. Oni su naseli na mangupsko pozorište i onda se pojavila ona čuvena opasnost - šta ćemo ako eventualno interveniše vojska? Činjenica je da su elementi 63. padobranske brigade, uglavnom u civilu, bili diskretno razmešteni oko te pozicije na autoputu i u stanju da zapreče ulaz u grad preko Gazele, to znam od njih, bili su oni tamo, bilo ih je zaista sasvim dovoljno da završe stvar. Međutim, pojavljuje se jedna druga politička opasnost koja me je prepala prvog dana: šta ako sada Nebojša Pavković ode u Kulu, stane u slovo F i kaže "ajde, dosta, marš, mir, tišina!" i ispadne spasilac domovine? Pretpostavljam, a imam i nekakve naznake na tu temu, da su se i Đinđić i njegova ekipa plašili iste mogućnosti, samo nam je još trebao Nebojša Pavković kao spasilac otadžbine! Tako da se onda završilo kako se završilo.

Ta se ekipa u međuvremenu nekako razišla, a ima ih sada po sudskim stražama, po protivterorističkim jedinicama, ima ih tamo i ovamo. E, sad, pitanje je da li da ih držimo u šatoru, pa da pišaju napolje ili da ih pustimo napolje pa da pišaju u šator, što bi rekao pokojni Lindon Džonson. Da ih ima - ima ih, i to je trebalo rešavati principijelno i odmah, jer kad se nešto ne reši principijelno i odmah onda posle ne vredi. To je isto kao i službe - da smo 6. oktobra raspustili službu i napravili novu, sve bi bilo u redu i radilo bi potpuno bez problema. Ako njih ne razjurite odmah, ako ne kažete "izvinite, gospodo, vama državne službe više nema i pazite dobro šta radite", onda ništa niste uradili. E, sad se oni tu vuku, ne znam, kod Aleksandre Ivanovićeve po onom Lupusu, pa ih ima tu, pa ih ima tamo, pa po raznim zaštitarskim agencijama. Dobro, hajde, neka ih s milim bogom, neka rade nešto ako već nemamo osnova za krivični progon, ali u principu, više nikada državna služba. Uvek se setim kako je De Gol 1961. godine posle vojne pobune u Alžiru raspustio prvi padobranski puk Legije stranaca. Dan-danas u francuskoj vojsci postoji drugi padobranski puk Legije stranaca, prvi ne postoji. Zašto? Raspušten je za sva vremena, jer se pobunio protiv francuske Republike. E, to je trebalo uraditi sa Jedinicom za specijalne operacije tada, odmah, a sad nek' se bave onim što im je preostalo. Ma, ni dalje nisam impresioniran.

SVETLANA LUKIĆ:

Pojavila se jedna vest, htela sam da te zamolim da je prokomentarišeš, naravno ako je tačna - u pitanju je tvrdnja, kako kažu, advokata Stanka Subotića da je iz kabineta predsednika Koštunice stizalo pismo stranim ambasadorima u kojima je on, pozivajući se na pisanje Nacionala, na neki način denuncirao Đukanovića, Đinđića i Subotića.

MIŠA VASIĆ:

Znam, to je doprlo i do mene. Mislim, znali smo i ranije da se pisanje pokojnog Pukanića i Nacionala i Duška Jovanovića iz Dana - ja ne bih vezivao ta dva slučaja, da se odmah razumemo - kolportiralo negde iz kabineta. Tu postoji i nekakav potpuno službeno-uljudni dopis italijanskog predstavnika u onom uredu Olafu u Briselu. To je njihov organ za borbu protiv organizovanog kriminala, prevara i šverca, oni duže i cigarete. Taj potpukovnik Guardie di Finance, italijanske finansijske straže, slao je tužiocu Šelziju potpuno formacijski sve ono što je dobijao od nekoga ovde, a dobijao je i ovo pismo. Ja ne znam koliko je tužilac Šelzi bio time impresioniran, ali on je uvid u taj

materijal imao svakako po drugoj liniji, preko italijanskih DKP-a u Crnoj Gori i sad on da ulazi u meritum te priče... Mislím, mogli bismo, ali ja sam to obavio 2001. u proleće kad je trebalo da se obavi, kad smo rekli "ali, ljudi, vodite računa". Posle se Pukanić naplaćao skoro pola miliona kuna odštete na hrvatskim sudovima Stanku Subotiću zbog toga što su odbijali da objavljuju demanti, a zbog klevete, i tako dalje, i tako dalje. Prema tome, ta je stvar u Hrvatskoj pravosudno rasvetljena, jasna i svako dalje potezanje jednostavno nema smisla.

SVETLANA LUKIĆ:

Kakav bi značaj imalo, ukoliko je tačno, da su ta pisma stizala iz kabineta predsednika države?

MIŠA VASIĆ:

Vratimo se u taj trenutak, to je proleće-letó 2001, vreme neposredno pred kulminaciju sukoba između Demokratske stranke Srbije i ostatka DOS-a, kad je njima svaki argument bio dobar da opljunu Đinđića i Đinđićev kabinet, pa čak i lažna argumentacija i manipulacija bazirana na selektivnim materijalima stanice CIA u Beogradu, koju je Vilijem Montgomeri preko svog činovnika Gabriela Eskobara, koji sad sedi u Pragu, slao Pukaniću na ruke. Bil Montgomeri i pokojni Pukanić su bili culo e camicia, što kažu Italijani, ne mož' biti bliži, gospođa Montgomeri takođe. Nisu silazili s telefona u to vreme. Prema tome, Bil Montgomeri je imao nekakav politički dnevni red, naime, on je nekom obećao u Vašingtonu da će da spreči odvajanje Crne Gore, pa je onda gurkao sve te priče do kojih je došla CIA da idu preko Nacionala ne bi li se Milo Đukanović uplašio, a ne bi li, bogami, i Đinđiću malo nešto podviknuo. O tome smo pisali više puta, to ja tvrdim stalno, Bil Montgomeri čuti.

U tekstu u današnjem Vremenu ja sam na početku samo nabrojao određena lica i našao im zajedničke imenitelje, podelio ih u dve grupe. Jednima je zajednički imenitelj Joca Amsterdam, drugima je zajednički imenitelj Milorad Ulemek Legija. Te dve grupe se preklapaju na izvestan način, ali treba biti jako oprezan. Treba imati u vidu da je investitor u ceo taj zajednički poduhvat atentata na Pukanića najverovatnije iz Hrvatske ili Srbije, ne vidim ko bi inače imao bilo kakvog razloga za to. Onda smo došli na onu priču da se za ad hoc operacije, znači te zajedničke poduhvate, unajmljuju izvođači radova, podugovarači, čak preduzimači iz raznih okolnih država, već prema

tome ko je raspoloživ, kome je kad zgodno i tako dalje. To se radi, što je neko lepo podsetio u hrvatskoj štampi, još od vremena kada su pokojni Bagarić i pokojni Ljuba Zemunac drмали kompletnim frankfurtskim podzemljem zajedno, bratski, jedinstveno. To je bilo i za očekivanje. Ono što me malo čudi je što se ta očigledna, razumljiva i potrebna nelagoda u hrvatskom javnom mnjenju počela eksploatisati na standardni, uobičajeni i davno preživeli način: kad si u nelagodí, ti sve prebaci na Srbe, onda ti je najlakše. Ceo pristup je, kako se kaže na HTV u reklamama, kroativan i lokalne prirode.

Kome se siromah Puki zamerio? Nikome. Kakve veze ima Joca Amsterdam? Ali, nekim hrvatskim medijima je bilo strašno slatko da odmah kažu: a, evo ga Joca Amsterdam, da ne bi izmišljali gomilu baš slabih laži na tu temu poput one da živi u vili Mir. Ne živi u vili Mir, živi u Tolstojevoj 33. Zašto tamo? Zato što je njegov advokat Zdenko Tomanović, koji mu je iznajmio tu kuću, jer je istovremeno advokat porodice Milošević. Ne vidim šta je tu krivično delo. Ako se njemu živi u Miloševićevoj kući, ako hoće da spava u Miloševićevom krevetu, pa nek' je lepo Joci Amsterdamu, ja mu želim svaku sreću. Ali, nije dakle, u vili Mir, nije kupio zgradu, bivšu zgradu MUP-a i u njoj otvorio tržišni centar gde se prodaje hrvatska roba - citiram emisiju Otvoreno zagrebačke televizije. Nije pod svevišnjom zaštitom srbijanskih vlasti, nego je, naprotiv, na uslovnoj slobodi sa deponovanim pasošem u Sudu i na kauciji od 300 soma evra, čeka čovek suđenje za ono ubistvo iz 1996. godine, ali da ne ulazimo u tu priču. To što je Joca optimista oko tog suđenja - on ima tu vrlo značajnu karakternu crtu, a to je da teži da jako kratko ostaje u pritvorima. Zašto? Zato što svedoci odjednom nisu dostupni ili, što je češći slučaj, razviju akutni slučaj amnezije, ne sećaju se ničega. Možda se izvuče iz ovoga nešto, to je pitanje našeg pravosuđa, ne bih ulazio u to, ali, ljudi, nemojte vi mešati Jocu dok nemate dokaze. Ne, ubistvo Pukanića je nešto drugo, ubistvo Pukanića je iznuđeni panični gest i vezan isključivo za njihove hrvatske stvari. Njega je trebalo učutkati po svaku cenu pre nego što nešto kaže, ne znam šta. A to što je upetljena gomila amatera iz Srbije, dvojica iz Bosne i Hercegovine, i ostatak iz Hrvatske, to je pitanje modaliteta i taktike, ali mi preduzimača otprilike znamo, mi znamo izvršioca i podugovarača, a ko je investitor, to će morati hrvatska policija da pronade.

U Hrvatskoj se čude izjavama Vuka Jeremića, jer nije baš sad trenutak da se pravimo važni, da nešto tvrdo odvaljujemo. Možemo se mi do mile volje svetiti svakome ko je priznao Kosovo, ali ima tu neka cost-benefit analiza, da vidimo koja je cena, koja je korist iz toga. Mislim da je zatezanje odnosa sa Hrvatskom ovog trenutka suviše. To što se malom Vuku dopalo da se negde razviče - nije mu to prvi put, ali mislim da sa Hrvatskom treba postupati opreznije iz potpuno očiglednih razloga, vidljivih golim okom, a to je: oni su nam prvi susedi. Da nam ne bude posle kao njima nakon što su zatezali sa Slovencima, pa sad imaju problem oko Evropske unije. Ne treba zatezati sa Hrvatima. Mi imamo naše priče koje traju i koje su potpuno legitimne, povratak izbeglica, povratak imovine, stanarska prava, i ne treba hrvatskoj administraciji ovoga trenutka davati izgovore da te legitimne priče počinju da zabašuruju zbog nekakvih tvrdih i u principu besplatnih izjava Vuka Jeremića. Za razliku od Srbije, Hrvatska je dosta davno postigla jednu vrstu nacionalnog konsenzusa da hoće u Evropu, što god inače između sebe mislili i koje god probleme imali, a imaju ih. Ipak, tu postoji nacionalni konsenzus i u tom smislu, recimo, hrvatski Sabor je daleko efikasniji od naše Skupštine. Nema tu opstrukcije, cinculiranja, amandmana, lepo smo se dogovorili, ispunjavamo onaj domaći zadatak koji nam je postavljen sa donošenjem propisa.

Sad se upravo svađaju oko Brodogradnje, ali ja ne verujem da im je tu kriva Evropska unija. U doba one Tuđmanove robijaške i pljačkaške privatizacije uništena je Brodogradnja kao što je uništeno, što meni nikad nije bilo jasno kako su uspeli, trgovačka mornarica, koja je bila jedna od najjačih na Mediteranu. Iz nekog razloga je to potpuno upropašćeno i o tome ne vole baš da pričaju, jer, što bi rekao čuveni general, vozač kamiona Ljubo Ćesić Rojs, Hercegovac - ko je jamio, jamio. Podsećam, jamiti je turcizam, znači jagmu, pljačku, dakle, ko je klepio, klepio je, eto, idemo dalje. Tako da je komentar generala-vozača u stvari izraz javnog mnjenja koje nema kud nego da se složi sa tim. E, sad, oni imaju problem, u hrvatskoj državi je potpuno racionalan stav da očuvaju Brodogradnju, međutim, ta je Brodogradnja u međuvremenu otišla k vragu, upropašćena je i sad je najbolje prodati je. Oni se plaše privatizacije, jer u međuvremenu su se u brodogradnji na planetarnom nivou, jer je brodogradnja planetarna stvar, dogodile razne stvari, odjednom su nekakvi Južnokorejci prešibali Japan, prešibali svakoga. Ali, kako je s brodovima, tako je i sa videorekorderima i, evo, u poslednje vreme i automobilima, to je nešto na čemu se treba

učiti. Kinezi i Južnokorejci rade, rade, rade, a ne klepeću, klepeću, klepeću kao neki drugi. Ono što veli Dubravka Stojanović u špici Peščanika - evo, već 150 godina, stalno isti problem, pa se izvolite odlučiti već jednom. Hrvati su se odlučili.

Demokratskoj stranci nedostaje tvrđi pristup. Ne bih sad da zvučim kao mahniti LDP-ovac, ja sam lice nestranačko, ali mislim da su mogli biti tvrđi, da su mogli da se iscenjkaju za više. Smeta mi fascinacija nacionalizmom koja je postojala kod srbijanske opozicije u Miloševićevom vremenu, a sadašnjih stranaka na vlasti, baš mi smeta. Oni misle, ako je Sloba tako dobro uspeo s nacionalizmom, ako radikalima tako dobro ide, mora biti da je to nešto dobro. Ljudi, nije, ne možete i da se jebete i da vam ne uđe, kako to da objasnim, ja se izvinjavam na ovom francuskom! Ima da se kaže: mi to i ne damo, ispod toga i ne damo, ispod toga i nećemo. Uostalom, još čekam da sklone Aćimovićevu i Nedićevu sliku iz kabineta, dok to ne budu uradili ne mogu da im verujem. Da se uvlačite u dupe Radošu Ljušiću? Gledam ga sinoć na Televiziji Avala, pa ono je strašno! Kakvi crni neonacisti, Justin Filozof, Dveri i to, to su mnogo fina deca. Pri tom je još to držalo Zavod za udžbenike i izdalo ne znam kakve sve knjige, i niko tu da podvikne i da kaže "izvinite, ne može, ima tu jedna crta preko koje ne idemo"? Tako da moraju da se odluče već jednom da se pokake ili da ustanu sa noše. Ne, ali sad smo se dokopali vlasti, sad smo se spasili strašne alternative radikalsko-narodnjačke vlade i sad, budući da smo to postigli, možemo sebi da dozvolimo bolećivost na ovo i na ono, pa da se ne naljute ovi i oni, pa da se ne naljuti Mrka...

Na kraju dobijamo potpuno ludačku situaciju u kojoj je najracionalnija politička pojava u toj novoj koaliciji Ivica Dačić. Kažite šta hoćete, ali jeste. Već sam optužen da mi je Ivica Dačić slaba tačka, ali mislim, dokle god se on ovako ponaša i dokle god ne pominje Miloševića ja sam mrtav zadovoljan. Čovek radi svoj posao kako treba, hvala na pitanju. Evo, seo sa sindikatima, razgovarao, konačno prvi ministar unutrašnjih poslova koji je seo s policijskim sindikatima da razgovara. Ljudi imaju skoro 10.000 članova, to više nije zajebancija, mora da se razgovara s tim ljudima, tim pre što imaju krajnje legitimne i krajnje opravdane zahteve. Znači, nešto se tu odvija. Da ostavimo sad tog Dačića po strani, i ovako će svi da me ispljuju, ali hajde, mislim, uradite nešto, mrdnite se malo! Hajde da sačekamo da vidimo šta će ispasti sa naprednjacima i natražnjcima u toj Skupštini, jer ako se nastavi ovako

u Skupštini, ova opstrukcija, ove budalaštine... Svakog dana slušam Skupštinu Srbije. Neki ljudi slušaju muziku, moja Tanja i ja slušamo Skupštinu Srbije. Oni se, ljudi, zabavljaju fenomenalno, to je cirkus nebeskih razmera. Ona vlada koja ukine prenose Skupštine će, pretpostavljam, gurnuti Srbiju nekoliko koraka napred na tom putu na kojem se svi stalno sapliću i proklizavaju, ali dokle god imamo direktan prenos Skupštine - pa makar me optužili da sam se solidarisao i sa Sašom Tijanićem - imaćemo cirkusa i opstrukcije, jer je direktni prenos napravljen jedino i isključivo u radikalsku korist i ni u čiju više. Svi gube izuzev njih.

Danas sam s najvećom pakošću podsetio neke svoje hrvatske čitaoce na par okolnosti. U proleće 1998. godine ovaj Arso Harčević - koji je sad uhapšen, pobjegao iz Crne Gore ali se predao u Hrvatskoj, pa ga sad vodaju po policijskim upravama da daje razne iskaze o raznim okolnostima, mogao bi da kaže čovek za njega da je plodan izvor - otvara kafić. To nije njegov kafić, on je tu lapo-lapo ortak sa Vladimirom Milankovićem, bivšim načelnikom policijske uprave sisačke iz najgoreg vremena, kada su masovno nestajali Srbi u Sisku. Ko su počasni gosti na otvaranju kafića u Glini? Zvezdan Jovanović i Legija Ulemek. Odakle Legiji Ulemeku potpuno ispravan hrvatski pasoš s kojim je putovao, pošto je onaj kompromitovani mostarski pasoš ostavio kod kuće gde ga je policija našla? Od Vladimira Milankovića. Ko sedi u Šeratonu, ko se vucara po kazinima u Zagrebu? Vladimir Milanković, Legija i ostali kao oni. Onda se posle oni iščuđavaju - kako to, čekaj, pa ovaj je ratni zločinac. Pa jeste, i Milanković je ratni zločinac, da se razumemo, ima tu personalnog preklapanja ratnih zločinaca i velikih umetnika iz sveta organizovanog kriminala, naravno da ima. Stalno govorim zašto cenim kriminalce: nemaju nikakvu etničku, versku, nacionalnu ili političku predrasudu, oni će raditi sa svakim i pljačkaće svakoga podjednako. Oni jedino razlikuju bitno od nebitnog, za razliku od naših blesavih političara. Naši istovremeni srpski i hrvatski ratni zločinci, organizovani kriminalci, od samog početka saraduju fenomenalno dobro, jedni druge pokrivaju, jedni drugima čine usluge, kao što vidimo sada iz rasplitanja priče sa Pukanićem. To je to - ko je u stanju da svog komšiju opljačka, protera ili ubije samo zato što je druge vere ili nacije, taj je u stanju i sve ostalo, dalje nema izbora.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Od 2000. godine smo čekali da nam vreme prođe - do isporuke Miloševića, do referenduma u Crnoj Gori, do proglašenja nezavisnosti Kosova. Od sada bi nam bolje bilo da vreme ispunimo nečim pametnijim od čekanja, jer ćemo ga meriti od jednog do drugog izveštaja Evropske unije o tome koliko smo odmakli u procesu pridruživanja. Ovih dana su predstavnici Evropske unije obilazili ceo region. Najbolje je prošla Hrvatska kojoj je rečeno da 2009. može postati kandidat. Mi smo odmah prisvojili to hrvatsko dostignuće i objavili da ćemo u stvari mi sledeće godine dobiti kandidaturu. U progress reportu Evropske unije za Srbiju, koji nismo videli na srpskom, u stvari piše da osim problema nepotpune saradnje sa Hagom Srbija ima i ogroman problem korupcije. Govori Goran Svilanović.

GORAN SVILANOVIĆ

GORAN SVILANOVIĆ:

Ja prepoznajem tri različite politike koje Evropska unija provodi u odnosu na ovaj region. Dakle, ono što je mene frustriralo svoje-vremeno, takozvana politika uslovljavanja, to je u stvari konstanta. Gotovo sam plakao na sednici Severnoatlantskog saveta, to je telo koje donosi odluke u NATO, uveravajući ih kao ministar da smo mi prikucani uza zid, da mi dalje ništa ne možemo, da je takvo stanje u zemlji 2002. godine. I da nas, ako zaista žele da nas razumeju, podrže, da je važno da nam omoguće da Srbija, tada još Jugoslavija, uđe u program Partnerstva za mir, i da ja znam da je civilna kontrola nad vojskom osnovni uslov da neko pristupi takvoj organizaciji. Ali, ja sam im rekao da je nama potrebno da pristupimo da bismo uopšte došli u situaciju da kontrolišemo sistem, da mi za dve godine nismo uspeli da imamo punu kontrolu nad tim sistemom. Tada je govorilo šesnaest ambasadora, i svi za redom su izgovarali ime Ratka Mladića. Nekoliko godina kasnije predsednik Vlade, kome je veza sa NATO poslednja stvar koja ga interesuje u životu, dobije NATO, članstvo Srbije upravo u Partnerstvu za mir, na poklon. Đinđić više nije živ, ta Vlada, koja više ni izbiliza nije bila ona Vlada iz 2002. godine, dobije program Partnerstva za mir, Mladića nema. Vidite da svi učimo lekcije, politika uslovljavanja, dakle, doživela je svoju transformaciju, nikada nisu odustali od nje, ali je dopuna te politike bila, kako volim da kažem, politika koja Srbiju angažuje i uključuje u evropske procese.

Ovaj razgovor sam počeo od izveštaja koji je pre nekoliko dana objavljen. U mojim očima on predstavlja treću evoluciju politike

Evropske unije, zbog čega kažem da je ovaj izveštaj u stvari dobra vest. Ne mislim da je on pohvalan za Srbiju, uopšte nije, ali je dobra vest za Srbiju i najbolji deo tog izveštaja to što je Hrvatska dobila datum zaključenja pregovora o pridruživanju. Pa ja sam bio presrećan, ako oni mogu do kraja 2009, zašto Srbija ne može? To je ono što se zove peering, ili politika ugledanja, to je novi pokušaj Evropske unije. Ali proces u kome je danas Srbija je vrlo komplikovan i to je tema ovih pregovora oko evropskog prisustva i uloge Evropske unije na Kosovu. Ja mislim da Srbija sad dosta dobro prepoznaje šta se događa, koja je to nova ravnoteža odnosa u svetu, ali ima jedno veliko ALI koje hoću da kažem, a to je: igramo, samo da se ne preigramo. Ako neko misli da naš interes može da bude da propadnu ovi razgovori o ulozi Evropske unije na Kosovu, e, to bi bilo to što zovem preigravanjem.

Ali bi moglo da nam se dogodi nešto što se događa Turskoj, ona je u pregovorima sa Evropskom unijom 25 godina. Ne bih voleo da vidim da se to dogodi Srbiji, to bi, dakle, bilo to preigravanje, da u jednom trenutku mislimo "da, da, sve smo uspele", a da u stvari vaš glavni politički cilj, da građane ove zemlje dovedete do ulaska u Evropsku uniju, ostane na slepom koloseku, a da vi toga niste ni svesni. Da svi klimaju glavom i da kažu "da, da", ali u stvari niko sa vama ne želi ozbiljno da razgovara. Svi sada žele da razgovaraju sa Srbijom, ali ja samo, eto, upozoravam: nemojte da nam se dogodi da dođemo u situaciju da nam se u jednom trenutku svi samo blago, dobronamerno smeše, a da iza toga nema nikakvog ozbiljnog angažmana. Zbog toga govorim da je ovaj izveštaj bio dobra poruka, jer ovaj izveštaj daje rokove. Hrvatskoj kaže: vi ste 2009. završili pregovore. I kaže Srbiji: da, možete da dobijete vize 2009; i takođe kaže: da, možete da aplicirate za članstvo i možda čak do kraja naredne godine dobijete kandidaturu, ali to podrazumeva da parlament funkcioniše, da pravosuđe bude promenjeno, da dobijete povoljniji izveštaj o korupciji i da, naravno, zaista nešto uradite oko Mladića oko koga smo ovaj ceo razgovor počeli. Dakle, ima tu mnogo ALI. Makedonija je primer u tom smislu, Makedonija je dobila u onom naletu mašte u Evropskoj uniji, ili želje da se neke stvari poguraju, status kandidata novembra 2005. godine. Evo, vi i ja razgovaramo novembra 2008 - ništa, tri godine ništa.

Očigledno imamo problem sa korupcijom. Nedelju-dve su na naslovnim stranama, a nikom ništa, čak iza toga ne postoji sankcija, a ako iza toga nema sankcija onda se čovek preračuna i kaže: dobro, biću dve

nedelje na naslovnoj strani, a onda mi ostane stan od milion evra. Ljudi bukvalno tako razmišljaju i kažu - pa šta. Je l' se nekome nešto dogodilo? Nikome se ništa nije dogodilo. Srbijom su od Vlade te 2000. godine naovamo dominirale velike nacionalne teme. Jedna je bila odnos Srbije i Crne Gore, setimo se, tako isto sa Kosovom, tako je i sa Hagom. Da li će biti hapšenja, neće biti hapšenja, da li je to poniženje za narod ili nije poniženje za narod, da li smo mi krivi ili nismo krivi, bosanska tužba za genocid kao četvrta tema, peta tema je bio taj famozni ustav - imamo ga ili nemamo, šta ćemo kad nismo doneli ustav. Dakle, imali smo pet tema koje su prethodnih nekoliko godina dominirale našom scenom. Ko god da je bio premijer, morao je da pomene ovih pet tema u odgovoru na svako pitanje "čime se bavite". A u tih pet tema, Ceco, nema ni "e" od ekonomije, ni "e" od Evropske unije.

SVETLANA LUKIĆ:

Oni su to podgrevali vrlo često...

GORAN SVILANOVIĆ:

Ne, ja možda čak i ne bih rekao da su podgrevali, ali bih rekao da je postojala nespремnost da se stvari reše. U svakom slučaju, sad su teme redukovane. Crna Gora više nije tema na taj način na koji je bila, bosanska tužba za genocid presuđena, saradnja sa sudom u Hagu je svedena na dva imena, Mladić i Hadžić, Ustav je donet, status Kosova je u stvari u finalnoj fazi. Ta srećna nova 2009. godina stvarno može da bude godina pomeranja stvari. Za osam godina mi u stvari nijednom nismo bili u situaciji u kojoj je Mađarska bila na dan kad je srušen berlinski zid, u kojoj je Poljska bila tog istog dana. Nismo imali nijednu političku temu, sporenje, sa Evropskom unijom. Znae kako izgleda kad nemate političku temu sa Evropskom unijom? Ja sam pre nekoliko nedelja bio pozvan da govorim u Zadru i govorio sam o odnosu Rusije, Amerike, Evropske unije, i onda o našem položaju u toj konstelaciji. Oni su me gledali, njima to nije bilo previše zanimljivo, mada vrlo egzotično. I onda sam sedeo još nekoliko sati, slušao o čemu oni razgovaraju i bio sam jako ljubomoran. Dakle, tih pedeset ljudi je pričalo o korupciji na univerzitetu, o nacionalnom programu za suzbijanje korupcije, dakle, pričali su o temama za koje kod nas do pre neki mesec niste mogli da sastavite pedeset ljudi da se svim srcem bave time.

SVETLANA LUKIĆ:

Izvini, molim te, imamo ministra spoljnih poslova koji je spoljnu politiku Srbije sveo na pitanje Kosova.

GORAN SVILANOVIĆ:

Ja upravo u tom smislu sve vreme govorim, da smo mi na kraju tog procesa i da više nema objašnjenja, nema izgovora te vrste, nema. Otuda taj izveštaj, odjednom korupcija. Šta mislite, da su oni sada shvatili da je korupcija problem, kao i da naši građani nisu znali da je Srbija korumpirana država? Ne, nego sada prosto postoji prostor da se o tome glasno govori i da svi moraju o tome da govore, da više ne mogu da kažu "ali, znate, Hag, ali znate, Crna Gora, ali znate..." Gotovo, u Srbiji čak više ne postoji javno mnjenje koje hoće to da sluša.

Za razliku od Srpske radikalne stranke koja nikad više neće biti u nikakvoj vlasti, sada su se iz nje izdvojili ljudi koji hoće vlast. Šta mi o njima mislimo lično, šta mi mislimo o onome što su oni do sada radili, to je jedna tema, ali oni su sada oformljeni kao stranka koja će ući u Vladu. Sada je samo SRS stranka koja je suštinski protiv Evropske unije, pa posle njih DSS koji se lomi, a svi ovi drugi, dakle, i Toma i Dačić, više se ne libe da kažu da žele Srbiju u Evropskoj uniji i da će da urade sve što mogu. Ali linija deobe je sada pomerena sa odnosa koji je bio gotovo pola-pola na, recimo, 70:30. To je potpuno novo i to je zbog toga što sad prisustvujemo gutanju žaba, sad se žabe gutaju na raznim stranama, gutaju ih oni koji su do juče govorili da im je san velika Srbija, gutamo ih i mi, jer smo do juče mislili da nikad u životu nećemo piti kafu sa njima. E, bogami će nam izgleda biti i u vlasti. Nama nedostaje ideologija. Ja sam sa ljubomorom gledao ljude koji su se okupili da obeleže 40 godina od 1968, kako se oni prepoznaju. Onda sam mislio, zašto nije to tako sa nama koji smo napravili 5. oktobar? Evo, Otpor slavi 10 godina, niko im se ne raduje. Dakle, mi se na ulici ne prepoznavamo, mi se ne volimo. To je ono što se dogodilo, kažem, nama to prosto nedostaje.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali, kakve veze sa 5. oktobrom ima Vuk Jeremić? Kakve veze sa 5. oktobrom ima cela ta elita Demokratske stranke? Kako da se prepoznamo na ulici, ja ga u ono vreme nikad nigde nisam ni videla...

GORAN SVILANOVIĆ:

Biće još mnogo novih ljudi. Mogu da odem jedan korak dalje, to često radim kad govorim, pogotovo u inostranstvu - meni nedostaje vrednosnog sistema unutar tih 27 zemalja. Da li su oni zona slobodne trgovine ili su oni politička organizacija koja stoji iza nekih vrednosti? Dakle, do sada je poruka bila da ulazak u Evropsku uniju znači sled nekih vrednosti. Kažem: kažite mi koje su, zato što nisam siguran da je sve sadržano u tih desetina hiljada stranica, u tih 35 poglavlja.

SVETLANA LUKIĆ:

Mi nismo u stanju da izgradimo ni ono što je bazični fundament na kome se bazira Evropska unija, počev od pitanja kao što je pravo na javnu reč, šta je fašizam, šta je antifašizam....

GORAN SVILANOVIĆ:

Otvorila si veliku temu, tačno. Da, antifašistička ideja u Srbiji deluje kao potpuno poražena. Prekjuče sam bio u Beču na skupu na kojem su govorili predstavnici tri organizacije, Vesna Tešalić iz Dokumenta, Nataša Kandić iz Fonda za humanitarno pravo i Mirsad Tokača iz Istraživačko dokumentacionog centra. Te tri organizacije, dakle, iz Bosne, Srbije i Hrvatske rade zajedno jedan dragocen posao. Tokača je u našoj i bosanskoj javnosti postao poznat jer je krenuo da broji žrtve i da kaže tačno ime i prezime svakoga ko je stradao u ratu. Oni sada pokušavaju da urade jednu stvar koju ja jako poštujem i ja ću koliko god mogu, na kojem god da sam mestu na političkoj mapi Srbije ili Evrope, da pokušam da im pomognem. Oni hoće da naprave regionalni centar koji će da okupi sve ono što oni imaju od dokaznog materijala kad su u pitanju ratni zločini. Drugo što pokušavaju da urade je da udruženo izvrše pritisak na vlade da se takođe regionalno pristupi istrazi nestalih. Sada, posle svega što se dogodilo, oni sami govore o 17.000 nestalih na području bivše Jugoslavije. Imao sam prilike da slušam Vesnu Tešalić kad je govorila o antifašizmu i fašizmu u Hrvatskoj, iznosila prave podatke o tome koliko je muzeja zatvoreno, a čije otvaranje su na ovaj ili onaj način incirali pripadnici antifašističkog pokreta, ili kako god da su se zvali. To je, recimo, tema na kojoj treba da insistiraju ljudi kao što su predsednik, premijer, ministri, oni treba stalno da insistiraju na takvom identitetu Srbije. Napravili smo jednu čudnu stvar - zbog pomirenja partizana i četnika mi smo odustali od antifašističkog identiteta i rekli da sve to nema

GORAN
SVILANOVIĆ

veze. Ali ako pričamo o Evropskoj uniji, mi moramo da shvatimo da je Evropska unija mirovni projekat.

SVETLANA LUKIĆ:

Ipak je Hrvatska kandidat od iduće godine, jer je ona napravila autoput. Niti smo napravili autoput, našeg predsednika države nije sramota da otvara 16,5 metara deonice obilaznice zato što nisu u stanju da otvore 7,7 kilometara, ne ide u Verden, ne idemo na obeležavanje oslobađanja Aušvica. Pa mislim, ja ne znam uopšte na osnovu čega ti crpiš taj optimizam o kojem govoriš.

GORAN SVILANOVIĆ:

Reći ću otkud optimizam - meni Srbija danas izgleda bolje nego što je izgledala pre 10 godina.

SVETLANA LUKIĆ:

To je kao kad bi rekao da je neko pametniji sa 20 nego sa 10 godina. Pa jeste, godine nešto donose.

GORAN SVILANOVIĆ:

Kad slušam Peščanik vraća mi se pitanje da li ja spuštam kriterijume ili sam samo realističan. Ne znam. Ja za sebe prihvatam da jesam optimista, mislim i da sam realan. Toliko mnogo promena za kratko vreme...

SVETLANA LUKIĆ:

Promenama se i upravlja, tranzicijom se upravlja.

GORAN SVILANOVIĆ:

Tranzicijom se upravlja u stabilnim društvima, dakle, stabilnim u smislu da imate vladu, da ta vlada traje četiri godine... Primer mi je Mađarska. Četiri godine levica, četiri godine desnica, četiri godine levica, a pri tom su obe ekipe imale program o ulasku u Evropsku uniju. U Srbiji imate potpunu razliku, ili je jedna ekipa na vlasti pa priča o Evropskoj uniji, ili je druga ekipa na vlasti pa priča o velikoj Srbiji, i vi morate da glasate šta god da mislite o onoj ekipi koja priča o Evropskoj uniji, a pri tom gutate knedlu zbog korupcije, na sve što se događa ćutite. I drugo, zbog takve napetosti nijedna ekipa nije izdržala četiri godine, nego smo imali izbore, imali smo pet izbora u tri godine i onda se čudimo šta se događa. Pa događa se. Dakle, zato ja sad možda

delujem jako konzervativno kad govorim o tome i kad kažem: hajde da vidimo rezultat nakon četiri godine.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta ćemo mi dobiti za četiri godine? To što ćemo dobiti gubi smisao za ogroman broj stanovnika.

GORAN SVILANOVIĆ:

Razgovaramo o toj frustraciji koju osećaš i kažeš: čekaj, šta se u stvari promenilo? Ti kažeš malo ili nimalo, i ja se složim s tobom, a u narednoj rečenici se ne složimo, kad ti kažeš "ali neću da čekam četiri godine", a ja kažem "izvini, možda ćemo morati da čekamo četiri godine". Taj proces, tih 35 poglavlja ja jedva čekam, i ti ćeš onda moći da pitaš šta su javna preduzeća, zašto nisu privatizovana. Konkretno, Demokratska stranka će morati jako da se potruži da dobije svaki naš glas, jer će strah da "ako ne glasam za Demokratsku stranku doći će neman" biti mnogo manji. Računam da neko racionalno u toj stranci shvata da je sebi zadao mnogo ozbljan zadatak. Ovim gradom Demokratska stranka vlada dvanaest godina. Kako će dobiti naredne izbore? Teško.

Glavni kompliment Tadiću je u stvari hapšenje Karadžića. Ja inače nisam komentarisao sve to do sada, reč nisam rekao, imao sam razne stvari u glavi povodom toga i mislim da se potpuno slažemo oko svega, do trenutka kad je uhapšen Karadžić. Moram da priznam da sam tada stao i rekao: ako je SPS u Vladi cena za hapšenje Karadžića, potpisujem. Sada je očigledno sva odgovornost u stvari na predsedniku Tadiću. Mi ga svi doživljavamo kao čoveka koji u potpunosti kontroliše situaciju. Kad bi se dogodilo da neko u nekom trenutku šapne Srbiji "znate šta, ta Evropska unija, to nikad neće da se dogodi", moj je utisak da bi pola ministara u Vladi stalo, pogledalo onu gomilu papira i sklonilo sa stola i reklo "izvini, a šta ja sad da radim, majke ti?", ostali bi bez ideje šta je njihov posao. Toliko je sve ono što Vlada radi u direktnoj vezi sa procesom pridruživanja i to ustvari objašnjava pomeranje te linija toliko na stranu Evropske unije, to što su i drugi počeli da shvataju da Evropska unija znači reformisati Srbiju, da Evropska unija znači urediti zemlju da bude pristojna. Sada mnogo veći broj ljudi shvata da se o tome radi i da kad kažu "Evropska unija" u stvari daju drugo ime procesima koji su mnogo konkretniji, mnogo životniji. Znači, to se odnosi i na neka socijalna pitanja, i na ekonomiju, i na funkcionisanje državnog sistema i na to gde sam ja kao pojedinac.

Dakle, te nacionalne teme su se potrošile, jer su nacionalne teme najčešće bile nacionalističke teme, a pokazalo se da se iza toga kriju i mnoge druge teme, brutalna pljačka i bogaćenje.

SVETLANA LUKIĆ:

Strašno je to reći, ali treba da se kaže, da je najveći neprijatelj ulaska Srbije u Evropsku uniju Vlada, koja je proevropski orijentisana.

GORAN SVILANOVIĆ:

Uvek je najveći problem onaj ko je u Vladi, njegova sposobnost, njegova iskrenost, umešnost da vodi zemlju. Dakle, uvek je tema Vlada, ko god da je u Vladi. Mi stalno mislimo da smo najpametniji. Onog trenutka kad ste započeli proces pregovora o sporazumu čujete "ali raspašće se Evropska unija, ali biće drugačija, promeniće se, ko zna kako će da bude kad mi dođemo, ko zna gde će oni da budu..." Sve su to suvisla pitanja za jedno javno mnjenje Srbije, ali ne na dnevno-političkom nivou kao pitanje koje treba da zaustavi one koji hoće nešto da urade, a najčešće se upravo to događa. Mi sad mnogo očekujemo od Obame. Šta znači Obama za Srbiju? Šta znači za planetu ja umem da odgovorim, a za Srbiju, verujte mi, ne, osim ako iskreno doživite Srbiju kao deo planete i kažete da je sve što je dobro za planetu dobro i za Srbiju. E, ali tada pričate jednu drugu priču koju u Srbiji godinama uopšte ne pričamo, nego samo ponavljamo kako smo drugačiji, kako smo posebni. Umesto da kažemo: ne, mi smo ljudi koje pogađaju sve nevolje, pa i loša američka administracija, loša ruska administracija je pomor za nas. Mi nikad ne gledamo to tako, nego, kao, mi imamo naše ljude, imamo đavola, prosto imamo tu jednu ideju o sebi da smo važniji nego što jesmo, da smo veći nego što jesmo, da smo moćniji nego što jesmo i svaki put nam se polomi zub. A kad se drži polomljeni zub u ustima, to znači da ima 100.000 otpuštenih ljudi i da je 100.000 mrtvih u Bosni.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Govori narodni poslanik LDP, Zoran Ostojić.

ZORAN OSTOJIĆ:

U suštini, tim raznoraznim vestima zatrpava se nešto što je život i što je realnost. Život je ono što smo još pre skoro mesec dana rekli: 'alo, ova kriza će imati posledice po Srbiju. Sećaš se da su u početku ministri rekli: ma, jok, kao, mi imamo izolovan sistem, to nas neće zakačiti.

Govorili smo da to nije tačno i da ne pokušavaju tim marketinškim trikovima da isprave stvarnost, Milošević je to radio i znamo kako je završio. Na kraju se desilo da su priznali to što kažemo. E, tako je i sa evropskim integracijama. Evo, sad je Đelić došao, ne znam, na Floridi, u Odboru za evropske integracije, da nam kaže kako je sjajan izveštaj Evropske komisije, a on uopšte nije sjajan. I na kraju krajeva, to što ćemo mi sad da falsifikujemo i da prepravimo izveštaj Evropske komisije da bude kao bolji, to neće promeniti taj izveštaj, on je takav kakav je, u njemu objektivno piše da u ovih godinu dana nije bilo nikakvog pomaka. Jedina stvar koja se promenila je da postoji politička volja za recimo evropskim integracijama. To oni hoće da kažu - nema Koštunice, ali to nije dovoljno. Nije se ni čuditi takvoj neefikasnosti od takve Vlade, kad je sastavljena kako je sastavljena, kad je to u suštini verovatno samo prelazna Vlada dok Tadić ne uspe stranci da nametne svog omiljenog kandidata za premijera, Vuka Jeremića. Zaoštravanje oko Kosova sa komšijama, sa Hrvatskom koju forsira Jeremić, ali život ispod toga ide i ne može da se ukalupi u to. Prosto, udariće život u Vladu i bojim se da to može da ide na ruku antievropskim snagama. Imaće korist oni koji se groze te reči.

SVETLANA LUKIĆ:

Objasni mi, molim te, ovo sa Jeremićem, jer...

ZORAN OSTOJIĆ:

Šezdeset dana, recimo, da se ne da agreman hrvatskom ambasadoru? To je nekakav revanšizam prema Hrvatskoj, jer je priznala Kosovo, kao da drugih pedeset država nije to uradilo. U tom smislu mislim na zaoštravanje, tvrde reči i udaranje šakom o sto, neće oni više nas da uslovljavaju! A to ide čak dotle da se pokazuje veliko nezadovoljstvo činjenicom da je hapšenje i izručenje Mladića uslov za odmrzavanje trgovinskog sporazuma i ratifikaciju SSP. Reče Tadić, ili Jeremić, ili obojica neki dan: do sad uslov nije bio tako formulisan nego je uslov bio puna saradnja sa Haškim tribunalom. Izvlačim zaključak da oni pod punom saradnjom nisu podrazumevali hapšenje i izručenje Mladića. Evo šta je marketing: pretresaju, ne znam, Vujićeve kuće, sad će firme i tako dalje, pred posetu Bramerca Srbiji. Reče negde neki holandski diplomata ovih dana kako marketinški trikovi neće promeniti stav Holandije. S druge strane, imamo i to kilavljenje, odnosno ipak guranje tog ruskog sporazuma prema nekakvom završetku, a sad je jasno da ništa od tog gasovoda neće biti u narednoj deceniji. Insistiranje da im

se sad da NIS po toj ceni koja je dogovorena, pa se sad nešto dodaje nekakav novac koji Rusi ne moraju ili mogu da obećaju ali i da ne ispune obećanje... Ne bi to bilo prvi put.

Sve su to gluposti. Nego, to je nastavak te Miloševićeve politike, koji je radio isto, samo ratom, zločinima, krvlju, vojskom, DB-om i tako dalje. Sad mi hoćemo da budemo faktor na Balkanu tako što ćemo nekome da zatvorimo gas? Ili što ćemo da otežamo kosovsku tranziciju time što nećemo da priznamo dokumente i tako dalje? Što zaoštavamo odnose sa Hrvatskom, što Crnu Goru i Makedoniju stavljamo na stub srama proterujući im, jedino njima, ambasadore? A ja i dalje tvrdm da je Crna Gora postupila najpoštenije i najdoslednije. Ona jeste glasala za našu inicijativu u Generalnoj skupštini, posle je priznala Kosovo, to je dosledno, da. Mi se slažemo, ali naš je interes da uđemo u NATO, hoćemo u Evropsku uniju. Izvinite, braćo Srbi, drugo oko u glavi, ali ovo je naš put. Crna Gora je postupila fer, ali se kod nas očigledno održava onaj propali memorandumski projekt na jedan novi način - kao, sad ćemo mi da destabilizujemo Crnu Goru, pa je tu i Bosna koja je rovita sama po sebi. Na taj način faktički dalje žive ćosićevske fikcije o organskom jedinstvu srpskog naroda, što su zapravo antidržavne teorije i ponašanja, jer to takođe faktički urušava državu Srbiju, u kojoj sad, u ovom trenutku kad pričamo, nije baš najjasnije gde su joj granice. I neko želi da tako ostane.

Znate vi da je Mladić 2003-2004, tu negde, vodio spor pred Vrhovnim sudom? Znači, u najvećem bekstvu on vodi spor pred Vrhovnim sudom u kome traži nadoknadu, ne znam da li po vojnom zakonu ili zakonu o radu, pošto 10 godina nije koristio godišnji odmor dok je ratovao po Bosni kao vojnik Vojske Jugoslavije. Ako ne koristiš odmor zato što ti ga ne daju poslodavci imaš pravo na neku nadoknadu. I on je dobio na Vrhovnom sudu negde 2004. spor, da mora da dobije novac zato što nije koristio godišnji odmor. Bio je zauzet Srebrenicom, granatiranjem Sarajeva i nije mogao regularno da ode na more. Eto, kakva smo mi apsurdna zemlja, penzionise ga Koštunica, mislim 2002, znači do tad je on vojnik naše vojske, i onda još posle on skrivajući se tuži državu da mu plati što nije koristio godišnji odmor, i dobije spor. I sad će Ljajić da kaže "mi ne znamo gde je"! Pre neki dan u kampanji dole u Prijepolju - za koju je potrošeno strahovito mnogo državnih fondova i para nas poreskih obveznika - Rasim ide po nekom selu i priča biračima kako on zna gde je Mladić i da će ga vrlo brzo uhapsiti, kao što je uhapsio

Karadžića. Sad ljudi zovu i kažu: ej, 'alo, ovaj kaže da zna gde je Mladić! Reko', šta se vi nama javljate, zna i Bramerc da oni znaju gde je Mladić, to je možda za vas čudo. Možda i ne zna, možda sam grešan prema Rasimu, možda je to samo zbog glasova Bošnjaka. Naprosto, to mora da se završi. Mladić je paradigma, možda je njega teško dati, možda tamo u kabinetu sedi neki trust mozgova i kaže: kako da ga damo, pa on direktno povezuje Srbiju sa Srebrenicom. Ovog Karadžića Mladić, na kraju krajeva, verovatno i nije nešto zarezivao. Komandant Mladiću je bio, po vojnoj hijerarhiji i subordinaciji u Beogradu, Perišić. Ali, to je onda pokušaj da se isfolira evropska priča, a foliranje evropske priče ide u korist onima koji su protiv evropske priče.

Suštinski problem Demokratske stranke je što nema predsednika. Zaista mislim da Tadić zadržavanjem te funkcije, nespojive funkcije predsednika države i predsednika stranke, ne čini dobro Demokratskoj stranci. Demokratska stranka mora da ima svoju politiku koja je nevezana za funkciju čoveka koji treba da bude predsednik svih građana. Predsednik je u obavezi da kohabitira sa predsednikom Vlade koji je, recimo, iz neke druge stranke. Posle ubistva Đinđića, a s Koštunicom, Demokratska stranka to nije bila u obavezi. Ona je zaista mogla da se pozicionira kao ozbiljna opozicija antievropskom projektu koji oličava Koštunica, ali ona to nije bila u stanju zbog toga što je Tadić kao predsednik kohabitaciju preneo na stranku, tako da stranka nema politiku. Neko iz Demokratske stranke može da kaže "pa ne, naša politika je državna politika". Ali, ne može da bude, stranke prosto postoje da zastupaju određene segmente društva, odnosno interesnih grupa, politiku koja ne može da pokrije sve. To ljudi ne razumeju, posebno kad kažu da je potrebna sloga, jedinstvo. Pa šta će nam onda višepartijski sistem ako ćemo svi da mislimo isto? Ja mislim da Tadić kraj mandata ne bi trebalo da dočeka kao predsednik stranke, treba da pusti tu stranku ljudima koji će je voditi, a on da se posveti državnom poslu.

U Makedoniji predsednik države kada polaže zakletvu u parlamentu izvadi iz džepa člansku kartu partije kojoj pripada i iscepa je, više ne bude član te partije. Nije ni član, a kamoli predsednik. To je ipak nekakvo demokratsko dostignuće koje njemu omogućava da bude predsednik svih građana, a partiji da vodi svoju politiku nevezano od njegovih obaveza kao predsednika. Tadić je koncentrisao mnogo vlasti zbog toga što je i predsednik partije, to je problem. Setimo se istorije -

kad je nešto na vrhuncu, od antičke Grčke ili Rimske imperije do danas, tad počinje i pad. Ovde je problem što pad može značiti pad zemlje, a ko će onda tu uskočiti? Mi se trudimo koliko možemo da budemo nekakva evropska alternativa, ali šta da radiš kad, recimo, Toma Nikolić unazad nekoliko meseci ima podršku faktički od Kurira do B92, kao da je nekakav državni projekat. Čovek koji je rekao - šta? Evo, ja sam se promenio, ja bih glasao za Evropu. Dobro, to je lepo, ali hajde da vidimo šta ti misliš o Zakonu o univerzitetu, šta ti misliš o Srebrenici, šta misliš o toj prošlosti, o ubistvima političkih protivnika. Kad čujemo stavove o tome, možemo da vidimo koliko si se promenio. Samo jedna izjava - ja sam sada drugi zato što, ne znam, neću više da slušam onog iz Haga - nekako nije garancija da je proevropska politika dobila istinsku podršku.

U ovom izveštaju ne piše čak ni da se polako popravljamo, nego piše da se nismo pomerili, stvarno tako piše. Delić je, umesto da dà Odboru ceo izveštaj, svih 50 strana, izvukao nekakav digest. Baš smo juče u poslaničkom klubu poredili ono što u tom materijalu piše da piše u izveštaju i ono što stvarno piše u njemu, i videli smo šokantne razlike. Na nekim mestima suprotne stvari, ali bukvalno suprotne, a na drugim mestima u izveštaju relativno neutralne ocene, koje su u ovom digestu predstavljene kao pohvale. Pa neka bude suština u tome da li se menjamo sporo ili polako, ipak niko ne može da mi objasni zašto bi sporo bilo bolje nego brže, a ja imam argument zašto je brže bolje nego sporo. Prosto, sporija promena može da bude zaustavljena zbog mnoštva onih koji joj se suprotstavljaju, a brza ne može da bude zaustavljena zato što faktički u jednom turnusu od četiri godine ti, ako odmah sprovedeš promene, imaš problem prve godine, ali u sledeće tri ljudi počinju da rade, ulaze neke pare, otvara se zemlja, ljudi koji žele da učine sve za sebe i svoju porodicu počinju da razmišljaju kao slobodni ljudi, ne čekaju više da im država, Rasim Ljajić, Velja Ilić ili Čedomir Jovanović udele nešto. A to je u suštini ono što dovodi do spore tranzicije i tih izbora kojih smo imali zaista previše. Šta objektivno znače izbori kod nas? Opet ću pomenuti Rasima Ljajića, gledali smo šta radi u Novom Pazaru. Ide sa šefom OEBS-a i deli paketiće. Pisali smo šefu OEBS-a zbog toga. 'Alo, čoveče, u redu, deli paketiće ljudima, sirotinja je to stvarno i nekome znači da mu daš patike, ali to nisu patike od stranačkih para nego smo svi mi kupili te patike, jer svi plaćamo porez. Da ne pričam, tamo sede inspektori rada koji idu po firmama i gledaju da li su prijavljeni radnici baš u kampanji. Pa sad,

svuda će naći nešto, a onda, eto, "progledaćemo vam kroz prste ali svi da glasate za njega" i tako dalje. To podseća na izbore u nekim državama na Dalekom istoku, a to je samo zbog toga što vlast jednostavno nije obaveza nego nekakva slast. I na kraju ćemo svi biti ili poslanici ili državni službenici, partije su postale u suštini biro i za zapošljavanje, zato onaj biro i ne radi, jer ima ovih drugih biroa. Ali, ko će to da plaća? Ej, bre, pa ne može toliko para da se troši, nema ekonomija Srbije kapacitet da izdržava toliko skupu državu! Cena koalicije je povećanje penzija za 10%, PUPS je ozbiljna snaga, ako će da izađe iz Vlade, onda će da padne evropska Vlada i - šta? Dobiće 10%. Pogledajte kad je obećano 10%, evro je bio 76, a sad je 86 dinara, eto im tih 10%. To je ono što kažem, prevara, površina, pena, a dole se ništa ne dešava. E, taj život kad pokulja odneće Vladu kao veliki talas.

To nije Vlada, odlučuje se na nekom drugom mestu - ovde u Kremlju, odnosno dvoru, a ne tamo gde treba. Ovo je zbir nekakvih ljudi i ministara sa tim čovekom koji je okay, finansijski stručnjak, ali predsednik Vlade mora iznad svega da bude politička ličnost. A kako će on sutra da izađe, ako uhapsu Mladića i ludaci počnu opet demonstracije, kako će predsednik Vlade da izađe i kaže "to smo morali da uradimo, gospodo"? Koji je njegov autoritet da to kaže, da objasni, da smiri ljude? U tom smislu se razgrađuju institucije - da bih ja sve kontrolisao iz dvora podela odgovornosti mora da postoji. Setite se Đinđićeve Vlade, prosto, to je tim. A ovo je prvi uveo Koštunica, kao, ja sam u Vladi, ali sam i opozicija. Pa hoćeš da budeš opozicija? Pa idi, brate, u opoziciju. Ovi iz Nove Srbije nešto tu po Skupštini pričaju o Miškoviću... Čekaj, ali kad je Mišković kupio C Market i kod koga je kupio? Kod Koštunice u kabinetu, pa je l' bila tada Nova Srbija? Pa ne znamo mi šta je radio Koštunica, niti nas interesuje šta radi Dinkić... To nije vlada.

Zato se u ovom izveštaju dovodi u pitanje čak i ono što smo mislili da je nesporno, a to je sposobnost državne uprave da iznese evropske integracije, odnosno evropske poslove. To nije ranije bilo, a sad je čak i to dovedeno u pitanje tim neodgovornim ponašanjem. To je strančarenje u pravom smislu reči, kao da će sutra da budu izbori. Ili možda svi oni znaju da je labavo to kako su se sastavili, pa nas za svaki slučaj drže u niskom startu, za neku kampanju ako zatreba. Tresne Vlada, recimo na budžetu ili na tom ruskom sporazumu, ili na nečem trećem, ali to je život u neizvesnosti. Kad sve to sračunamo, rezultat je da mi stojimo.

Korupcija nije uzrok, ona je posledica nečeg što je partijska država. Ima neka procena stranaca da se godišnje za javne nabavke u državi Srbiji potroši preko 3 milijarde dolara i da je otprilike 20-30% apsolutno novac korupcije. Komunisti su imali tu negativnu selekciju, proveren kadar. Kad neko vodi firmu gde je potrebno stručno znanje, pa imaju nekoga, hajde da kažem, dobrog komunistu koji, međutim, nije baš stručan u svom poslu i imaju nekog ko jeste stručan, ali nisu mogli da ga uteraju u partiju ni pod razno, oni će se ipak pre odlučiti za ovog drugog. Ali, oni se nisu plašili da će izgubiti vlast, jer nisu ni išli na izbore, pa im stručnjak nije smetao. Znali su da neće ugroziti samoupravni socijalistički sistem, nesvrstanu politiku, bratstvo i jedinstvo zato što nije član partije. Tako da je bila neka granica negativne selekcije. Ovde nema čak ni te granice. Kada SPO dobije, na primer, Aerodrom ili JAT, ima i kafe-kuvarice da postavi i ovi drugi ne mogu da se mešaju. To je Đinđić rekao: pa čekajte, ne može tako, ti imaš ministra i ovaj ima pomoćnika pa se nekako i kontrolišu, ali što si mi poslao budalu? Okay, tebi to pripada, ali daj nekog drugog, daj nekog ko zna. Ali, to je sa njim nestalo, došla je prva Koštuničina Vlada i feudalizacija, i promenilo se sve po dubini, od ministra pa do vozača. Korupcija je kao temperatura, ne možeš ti korupciju da iskoreniš tako što ćeš da skineš temperaturu, tu ima nekakvo žarište, ima nekakva bolest, treba da izlečiš bolest, a ne da lečiš simptom, a to je privatizacija javnih preduzeća i red u javnim nabavkama.

Pa setimo se, Jočić je to prvi uveo, kao MUP, pa sve tajno, nema tendera, i eto ti korupcije. I onda oni koji to ne rade, oni su ludaci, budale, nekakvi čudni ljudi koji ne mogu da se uklupe u mejnstrim. Tvoje je samo da slušaš, a partija će da ti nađe stan, da te školuje, da te šalje na more i tako dalje. Ne, taj sistem je propao i sad ga održavaju pred izbore, i tu više nema nikakve razlike između levice i desnice. Levica bi po prirodi trebala da bude ta koja podstiče na intervencije države, hajde da uzimamo, pa da delimo, međutim, kod nas bi tako i ovi Ljotićevci i ovi desničari, deklarirani narodnjaci i tako dalje, uzmi pa deli. Pa će čika Velja da vam dođe pred izbore da vam asfaltira polovinu sela, kao što je sada u kampanji blo da ovaj po Prijepolju uradi zemljane radove i kaže: e, sad da vidimo kako ćete glasati. Ako glasate za mene, onda dolazim i stavljam asfalt, a ako ne glasate onda će kiša ovo što smo uradili za dva meseca da odnese i tako vam je. A ljudi ne shvataju da su to njihove pare.

Valjda smo frustrirani zato što se raspala ona država u kojoj su svi Srbi živeli, pa smo frustrirani verovatno što je Milo napravio državu, pa smo onda frustrirani što ne znamo gde je na jugu granica, i onda ćeš videti i ministre i ostale kako stalno pominju državu, a kad kažu "država" oni misle na Vladu, ne shvatajući da smo, evo, i nas dvoje dok ovde pričamo isto država, a ono je Vlada. Država smo svi mi. S druge strane, imaš ove ludake koji pričaju o organskom jedinstvu naroda, koji baš to, državu, ne vole, pa čak idu dotle da svako ko se izjasni kao Srbin može da dobije državljanstvo, što bi značilo, u nekoj perspektivi, da može da dobije penziju. U Mađarskoj je dva puta propadao referendum, Mađari u Mađarskoj rekli: izvinite, neće moći. Mađari iz dijaspore bili ljuti, nego šta, ali, mislim, možeš da budeš šest puta Mađar, što bih ja to plaćao? To je zreo narod. Kad to kažem kod nas pitaju me zašto sam protiv toga da, ne znam, Srbin iz Čikaga ima srpski pasoš? Pa zato što on plaća porez u Americi, a ovde će doći da koristi zdravstveno osiguranje koje ja plaćam, da popravlja zube jer je ovde jeftinije. Ne vidim da je meni draže da uzmem od svoje dece pa da njemu dam zato što je on Srbin.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta mislite o toj mistifikaciji?

ZORAN OSTOJIĆ:

Šta je vlast? Vlast je mandat grupi ljudi da na četiri godine troši naše pare, ništa drugo nije vlast. Zato je budžet suština, tu se vidi kako će se oni ponašati. Zato smo pištali kao Damjanov Zelenko oko ovoga rebalansa budžeta. Hej, 'alo, ide kriza, što bi Dinkić, a i Dačić isto, imao dve kancelarije, dve sekretarice, dva šefa kabineta? Kao, do tri je ovde, pa onda se preseli na drugi sprat ili je na istom spratu ali u drugoj sobi, i odande je potpredsednik Vlade. Očigledno je to samo zato da bi se neki partijski funkcioneri, jednostavno neki kadrovi ili neki zaslužni, zaposlili u državnoj službi. I na kraju ćemo svi raditi u državnoj službi i propašće država.

Može se neko marketingom ubediti da glasa za nekoga, ali se ne može ubediti da glasa za marketing. Znači, kad kažem foliranje, govorim o izbegavanju da se urade stvari koje moraju da se urade, a uz svest da je reč o izbegavanju i da ljudi to vide. Zamislimo da je Vlada uspešna u marketingu i da svi mi poverujemo kako hitamo ka Evropi, eto, samo ta Holandija pravi neki problem. Hoćemo li bolje živeti zbog toga što

ćemo svi verovati da je tako? Pa ne, biće još gore, oni koji nas vuku za nos počće sami da veruju u to, i to će ih dovesti do pogrešnih odluka koje će imati posledice po njih, ali i po sve nas. Tako je i Sloba na kraju počeo da veruje u svoj dnevnik u 19:30. Ne, bolje je suočiti se sa problemom, izaći i reći: da, ljudi, tako je, to moramo da uradimo, neće biti popularno, neće biti lako ali nemamo drugi način, svi su tim putem prošli. Neko ko je pobedio na predsedničkim izborima ima valjda legitimitet da to kaže. Jeste, možda će mu se okruniti nešto od rejtinga, možda ga neće voleti baš svi koji su ga do sada voleli, neki će se možda naljutiti, ali ti si se borio za poziciju u kojoj možeš i treba to da kažeš. To se od tebe očekuje, a ne da širiš iluzije. Jer, naprosto, zašto? Pa onda idi i budi glumac. I pričam ti priču, i zamajavanje naroda, biće 2008, pa će biti 2009, pa bela šengenska, pa nema veze sa Mladićem, pa samo što nismo, pa "kažu da ćemo postati kandidat 2009. ako ispunimo uslove". To čitam pre neki dan. Mogli smo 2007. da postanemo kandidat da smo ispunili uslove. Ne razumem, ako 2009. ne ispunimo reći će "da, 2010. možda postanete kandidat za Evropsku uniju ako ispunite uslove". Šta mi imamo od toga?

Kao da se napravio jedan sloj političara koji znaju da dobiju izbore ili znaju da očuvaju vlast, ali onda ne znaju šta s tom vlašću da rade. Tadić ima šansu, strašno je ako tu šansu ne iskoristi, jer kasnimo više od 10 godina. Zbog Đinđića i njegove smrti izgubili smo pet godina i imali ovog ludaka koji se na kraju detonirao i počeo da pali po Beogradu. Šansa mora biti iskorišćena, jer ako se ne iskoristi zaista odoše svi, ode Albanija, da ne govorim o Crnoj Gori, to je već tako normalno, koliko profesora predaje tamo, a sprdali smo se sa svima, od Slovenaca do Crnogoraca.

SVETLANA VUKOVIĆ:

U emisiji su govorili Miša Vasić, Goran Svilanović i Zoran Ostojić. Emisiju pripremili Darko Borović, Petar Savić, Marko Perunović, Lana Budimlić, Svetlana Lukić i Svetlana Vuković. Bio je ovo Peščanik.

POLOVNI NAROD

ŽARKO PUHOVSKI, *profesor filozofije,*

VLADIMIR TODORIĆ, *pravnik,*

VLADIMIR PAVIĆEVIĆ, *politolog,*

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan vam želim. Sreća da je dan sve kraći, pa je period dana kada se osećamo obaveznim da nešto uradimo sveden na šest-sedam sati, a kada oko četiri padne mrak imamo dobar alibi da se povučemo u kuće i šćućurimo do sledećeg jutra. Od nas se ništa ne traži, od nas se ništa ne očekuje, osim, naravno, da se stalno zahvaljujemo, radujemo i da nikada ne zaboravimo da smo umesto Koštuničine vlade dobili ovu, proevropsku. Samo pre nekoliko dana u ovoj zemlji su bili predstavnici EU, koji su napravili izveštaj o tome šta smo uradili u ovih godinu dana na tom mitskom putovanju ka Briselu. Skoro ništa. I umesto da u zemlji koja trabunja o svojoj religioznoj posvećenosti evropskim integracijama danima gledamo i slušamo ministre, predsednika Vlade, predsednika države, poslanike koji objašnjavaju kako to da smo izgubili još jednu godinu, toj temi je u našoj javnosti posvećeno manje vremena nego Đokovićevoj pobedi u Šangaju.

SVETLANA
LUKIĆ

Glavni ceremonijal-majstor zabudaličivanja javnosti je u poslednje vreme ministar spoljnih poslova, koji se pretvara u ozbiljan problem Srbije. Jeremić je prvo rekao kako Evropljani za nas imaju specijalne uslove koje niko do sada nije imao. Onda je za njim pošao Delić, a onda i nova šefica kancelarije za pridruživanje, Milica Delević, koji su pokrivali njegovo lupetanje tvrdeći da za nas važe isti uslovi kao i za ostale zemlje koje su htele u EU. Onda je ministar inostranih dela ciknuo na odluku Međunarodnog suda pravde da se proglasi nadležnim u slučaju tužbe Hrvatske. Zapretio je Jeremić kontratužbom, i nisu mu dovoljni zločini za vreme Oluje, nego će tražiti da se istraže zločini Hrvata nad Srbima tokom XX veka, pre svega za vreme Drugog svetskog rata, mada ni Prvi nije isključen. Eto posla ne samo za srpske pravnike, nego i za srpske istoričare. Na raspolaganju su mu Miloševićevi svedoci Slavenko Terzić, Smilja Avramov, Mihajlo Marković, mada nam je najjači adut, slutim, Čosićev junak iz Vremena smrti, vojvoda Mišić.

Ima ozbiljnih indicija da neke zemlje EU, kao što su Nemačka, Velika Britanija i Belgija, imaju ozbiljne primedbe na Tadićevog pulena Jeremića. Smatraju da upravo Jeremić stvara atmosferu u kojoj za neuspeh Srbije u evropskim integracijama unapred pokušava da okrivi EU, da zloupotrebljava EU za unutarpolitičke potrebe, odnosno, kažu da je on, Jeremić Vuk, najužareniji Srbin među vodećim srpskim političarima. I zaista, kada slušate Jeremića, čini vam se kao da je preostao

iz Koštuničine Vlade, ali to je samo na prvi pogled. Čini se ponekad da on i Tadić u spoljnoj politici igraju uloge dobrog i lošeg policajca, pri čemu je predsednik naravno dobron, a on, Jeremić je Tadićevo političko čedo. Tadić je hteo da mu Jeremić glumi premijera, i tu ulogu juri sadašnji ministar inostranih poslova, koji trenutni posao shvata samo kao rezervni položaj. Ministar kome je u opisu posla da poboljšava odnose sa susedima i organizacijama kojima želimo da pristupimo svojim izjavama je pogoršavao te odnose i logika nalaže da mora biti smenjen. Tačnije, dvojica bi morala da odu u kancelariju u Nemanjinu i da ga iznesu sa sve onom izrezbarenom stolicom na kojoj sedi kao na prestolu svetog Petra. Umesto toga, može da se desi da se u prvoj rekonstrukciji Vlade Jeremić pojavi kao predsednik Vlade. I to će biti kraj Demokratske stranke. Što se mene tiče, taj kraj se već desio, i ovoj bivšoj Demokratskoj stranci Jeremić dobro stoji.

U sadašnjoj Vladi kao da postoje samo Jeremić i Đelić. Svi ostali ministri se kao podmornice čas pojavljuju, čas zaranjaju. Uzgred, nagradno pitanje glasi: kako se zove naša ministarka finansija? Kako to da u vreme ekonomske krize, donošenja budžeta, pregovora sa MMF-om, ta ministrarka nije glavna zvezda svih dnevnika? Možda je ona skromna i stidljiva žena koja vredno radi, a novinarima su takvi dosadni. Ili ju je neko učutkao, jer unosi previše defetizma, a takvi nam u našim redovima ne trebaju. Treba nam veseli Đelić, koji za sve ima lepu reč. Taj bi i u Armagedonu pronašao našu šansu da koliko dogodne postanemo članica EU.

Prošle nedelje sam pažljivije nego inače čitala izjave političara na vlasti i jedna stvar me je dodatno uznemirila, nisam je ranije toliko primećivala. Naime, skoro svi se ponašaju i govore kao da su opozicija, i to krajnje nemoćna da bilo šta preduzme. Jeste to jednim delom izgovor, ali izgleda da nije samo to. Na primer, ministar Dulić se žalio pre neki dan da smo tek nedavno priznali kao država da imamo problem sa privlačenjem takozvanih greenfield investicija, da je Srbija na 149. mestu po kriterijumu dugotrajnosti i komplikovanosti procedura za dobijanje građevinskih dozvola. Ministarka telekomunikacija kaže da su postojeći propisi često u sukobu jedni sa drugima, da usvojeni zakoni često nisu primenjivi zbog nedostatka pratećih akata, državni sekretar u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava ne može ništa da učini povodom sve učestalijih napada na bogomolje

adventističke crkve i poziva nadležne institucije da adekvatno i pravovremeno reaguju...

Šta nam poručuju svi ovi ministri, osim da nam je država u stanju neke jezovite paralize? Poručuju nam da su nemoćni pred nekom višom instancom, da ništa ne mogu da urade, jer čekaju odobrenje i uputstva od te instance, a instanca je niko drugi do Boris Tadić, koji nema nikakav konstruktivan plan, nego čuči ispod jabuke i čeka da plodovi istrule i padnu mu u krilo. Čeka da se ljudima zgadi Koštunica, čeka da se raspadnu radikali, kao da u tom čekanju ne truli i cela zemlja. Tadić je pustio da stvari nekako taljigaju, a pri tome odbija da vidi da njegovi dvorovi i njegovi dvorjani vršljaju po ovoj zemlji kako hoće i da su doveli do toga da se glavna proevropska stranka percipira kao simbol najveće korupcije. A ako se glavna proevropska stanka doživljava kao simbol korupcije, koliko će onda u ovoj zemlji ostati građana koji će stajati iza evropske ideje? I tako je malo po malo najveća uzdanica proevropske Srbije za kratko vreme postala novi kralj Ibi.

ZORAN RADMILOVIĆ (KRALJ IBI):

O narode, gde ste, gde ste seljaci, radenici, pošteni inteligencijo... A, tu ste... Vi to nekom prečicom, nekom stranputicom. Moj narod me opet izaziva da im održim jedan govor, da to ovako sunem u masu pa kako padne... Nekako krene od nama ka njima... Neka taj govor klizi k'o po vodi... Ej, narode! ... Divan narod, divan, obožavaju me prosto... Ej, narode moj... Šta je to sa tim mojim narodom? Zameniću ga za neki nov, šta će mi polovan narod, zamenim to pa koliko dobijem, nije važno... O, narode! ... Moj narod je pretežno poljoprivredno-stočarskog, kafilerijskog tipa... Dobro je, dobro je... On meni sve šapuće, tu mi samo šoroboće u uvo, samo mi ubacuje muhu u uhu... Oho, bože, šta neće glava da nam pati... samo da se ne zarati... Oj, narode! ... Kakvi glasovi, kakvi intenziteti glasova, kakva snaga intenziteta glasovnih mogućnosti u ovom trenutku razvoja. Neću da menjam narod ipak, neka ostane, tak'i je kak'i je...

SVETLANA LUKIĆ:

Pomak je gigantski, skok je civilizacijski - Koštunica nam je namenio Srbiju u kojoj smo svi džučureni ispod šljive ili crkvenog zvonika, a Tadić nam nudi viziju Srbije u kojoj smo džučureni pod kupolama šoping-molova ili bilborda. Na jednom bilbordu u ulici Kneza Miloša

SVETLANA
LUKIĆ

reklamira se nagradna igra - Srpski san: 1000 evra svakog meseca 20 godina. Taj bilbord je mera poniženja u koje nas gura Tadićeva politika. To je njegova verzija nebeske Srbije, u kojoj nam se nudi samo jedan san, uz to i nedostizhan: 1000 evrića mesečno. Kakav je to napredak, iz Koštuničinog mraka iskoračiti u Tadićevo prazninu.

Na početku emisije slušate profesora Filozofskog fakulteta u Zagrebu Žarka Puhovskog. Gospodin Puhovski je bio dugogodišnji predsednik hrvatskog Helsinškog odbora. S njim je o tužbi i kontratužbi razgovarao Miloš Ćirić.

ŽARKO PUHOVSKI:

Odluka suda u slučaju koji se odnosi na tužbu Bosne i Hercegovine bila je jednostavno skandalozna. Ta je odluka, to sam više puta javno rekao i u Hrvatskoj i u Srbiji, uvela neku čudnu koncepciju općinskog genocida. Dakle, oni su priznali genocid, ali se on po njihovoj procjeni dogodio mimo država, mimo državnih organa, kao neka vrsta lokalnog poteza. Svatko tko zna što je trebalo organizacijski učiniti da bi se tisuće ljudi pobile, a onda leševi na razne strane razvozili, zna da to nije moglo biti tako. I u tom pogledu ja ne mislim da je to trebao biti argument bilo za koga da odustane od tužbe, osim što je to indicija o tomu kako sud neke stvari vidi. Jednostavno rečeno, meni se čini da je u ovom ratu bilo genocidnih radnji na svim stranama, a da je najviše takvih radnji provela ona strana koja je bila vojno najjača, a to je bila jugoslavenska, odnosno srpska strana. U tom pogledu smatram da je trebalo ići na tužbu. Druga je stvar što se u Hrvatskoj to doživljava kao neka vrsta poravnjanja za ratne nedaće i upravo su jučer hrvatski funkcionari o tomu govorili, o onim klasičnim formulacijama da rat nije bio u Novom Sadu ili u Beogradu nego u Vukovaru, Dubrovniku itd., dakle, na našem teritoriju, pa mi imamo pravo neke stvari činiti, čime se unapred pokušava opravdati i mnogo toga što je hrvatska strana u tom ratu činila.

U realnosti, međutim, uvjeren sam da će i ova tužba završiti odbijanjem, naprosto zbog jedne, usuđujem se reći, činjenične situacije koju se realno, ne cinički, može opisati tako da su brojke s kojima Hrvatska može operirati, a to je 15.000 u Srebrenici, u poređenju s desetak ili stotinu tisuća u Ruandi, taj broj žrtvi genocida je naprosto premali. To zvuči, ponavljam, veoma cinično, ali očito je nastala situacija u kojoj se brojke smatraju veoma važnima kod ovakvog odlučivanja,

iake u načelu genocid ne znači ni više ni manje nego ubijanje ljudi, odnosno uništavanje njihove egzistencije zbog pripadnosti nekoj skupini. I to se po mojemu sudu može dokazati na niz mjesta i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini za vrijeme prošloga rata. Kako je situacija, ponavljam opet, zbog igre velikih brojki postala takva da one brojke o kojima se u Hrvatskoj radi više nisu dovoljno - neka mi bude oprošteno što tako ružnu reč koristim - atraktivne da bi izazvale motivaciju, primjerice, sudaca, a pogotovo ne i motivaciju javnosti.

Zato mi se čini veoma vjerojatnim da hrvatska tužba neće biti zadovoljena, dakle, da će se opet odlučiti nešto u smislu da je bilo takvih radnji, ali da se ne može govoriti o organiziranom genocidu i slično. Uz, opet, jednu važnu razliku u odnosu na situaciju u Bosni i Hercegovini - dok je u Bosni i Hercegovini u slučaju koji su oni pokrenuli bio veliki problem dokazati upletenost Srbije u zbivanja u Bosni i Hercegovini, u Hrvatskoj to uopće nije nikakav problem, ali je zato veći problem dokazati da su stvari koje su se događale, primjerice u Vukovaru, bile genocid. Osobno sam na hrvatskoj televiziji rekao da ne smatram da je u Vukovaru došlo do genocida, nego do jednog teškog ratnog zločina, jer su se ljudi ubijali neovisno o pripadnosti, ali vjerujem da je u jednom malom mjestu u dalmatinskom zaleđu Škabrinji došlo do genocida, međutim, tamo se radi, opet pod navodnicima, o samo nekoliko desetaka ljudi i zato mislim više nitko ne želi ili ne može danas suditi genocidnu radnju.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Kako vama zvuče argumenti koje je Srbija izložila sudu u pogledu ispitivanja njegove nadležnosti? Evo, ja ću samo vrlo kratko da ih izlistam. Dakle, Srbija je uložila prigovore po tri osnova. Prvi je da sud nema nadležnost, jer SRJ nije bila članica Konvencije o genocidu do 2001. Drugi je da je tužba Hrvatske nedopuštena, jer su opisani zločini koji su se dogodili pre 27. aprila 1992. kada Savezna Republika Jugoslavija još nije ni postojala kao država, i treći da su zahtevi iz hrvatske tužbe neosnovani jer izlaze iz okvira koji propisuje Konvencija o genocidu. Kako vama uopšte zvuče ovi argumenti Srbije koje je sud odbio u velikoj meri, sem onog da ne razmatra dešavanja pre 27. aprila 1992. godine?

ŽARKO PUHOVSKI:

Sud je za ovaj treći argument prihvatio da će se o tomu raspravljati, on ga nije odbio nego ga je naprosto odložio. Meni se kao nepravniku, pošteno da kažem, ti argumenti čine pomalo ciničnima. Moj davnašnji dugogodišnji prijatelj Tibor Varadi je briljantan pravnik i veoma je dobro ocijenio gdje bi mogle biti slabe točke, međutim, osobno mi se čini da se u svim tim državama koje su nastale nakon Jugoslavije, od SRJ do današnje Srbije, toliko insistiralo na tomu da baš oni nastavljaju političko postojanje Jugoslavije, od Kraljevine preko SFRJ nadalje, da je zaista malo neobično da se sada govori kako se neki datum u travnju 1992. godine, kad je jedna tvorevina proglašena, smatra ključnim, jer je vojska koja je te zločine činila bila vojska te države, kako god se ona zvala, dakle, jugoslavenska vojska. I tu je, usput rečeno, veoma često u krivu hrvatska percepcija koja je stalno govorila o hrvatsko-srpskom sukobu, iako svi podaci koje danas imamo pokazuju da je u trenutku početka sukoba otprilike 56% vojnika u tadašnjoj JNA pripadalo nesrpskom stanovništvu, dakle, to nije bio srpsko-hrvatski sukob nego je zaista bio jugoslavensko-hrvatski sukob. U kojem je onda bilo i zločina, sigurno, a po mojem sudu i genocida. Drugim rečima, meni se čini opravdanim zaista jedino ovaj argument da se u hrvatskoj tužbi, čisto formalno govoreći, nalaze elementi koji izlaze iz okvira Konvencije o genocidu i da se ne može suditi za genocid, a da se pritom nose sadržaji koje Konvencija niti ne propisuje, niti, tako da kažem, implicitno ne dovodi u mogućnost rasprave kada je o genocidu riječ. To mi se čini veoma jakim pravnim argumentom, ali, ponavljam opet, mislim da će rasprava u osnovi ići u tom pravcu da će se dokazivati da je riječ o broju ljudi koji su mogli biti pobijeni više ili manje samostalnim, nekontroliranim djelovanjem manjih jedinica i da će se na taj način zapravo izbjeći presuda za genocid koja bi se odnosila na čitavu političku zajednicu, ma kako se ona zvala.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Kako komentarišete reakciju Srbije, odnosno šefa diplomatije, koji je sinoć izjavio da očekuje da će sud razmatrati i sve događaje iz XX veka, uključujući i ono što se događalo tokom Drugog svjetskog rata, najavljujući kontratužbu protiv Hrvatske. Evo, samo jedan citat ministra Jeremića, koji je rekao: "Na moju veliku žalost Hrvatska nije na adekvatan način odgovorila na ruku pomirenja koju je Srbija u više

navrata pružala i našim naporima da ostavimo prošlost iza sebe i da se okrenemo evropskoj budućnosti."

ŽARKO PUHOVSKI:

Mislim da se mogu konstruirati sasvim dobri razlozi za kontratužbu, već sam rekao da vjerujem da je genocida nažalost bilo na svim stranama, ma koliko omjeri bili različiti. Odnosno, genocid je teška riječ, u ovom kontekstu reč je o genocidnim radnjama. Kontratužba ima smisla ako je rade ljudi kao što je Tibor Varadi ili neko od ozbiljnih pravnikâ, a ne ako o tomu pripovjedaju neozbiljni političari kakav je Jeremić. Jer, protutužba ili bilo kakva tužba u kojoj se skupa pojavljuju 1941. i 1991. je nešto što naprosto ne može ni na koji ozbiljan način biti pravno razmatrano, jer je to dio jedne histerične nacionalističke ideje o tomu da su Hrvati oduvijek genocidan narod i da se to svakih toliko i toliko godina navodno ponovno pokazuje. Ako tužba bude jasna, mirna, pravno činjenično utemeljena na zločinima koji su se nedvojbeno dogodili, i ako se pronađe tip logike kojom se može dokazivati da se nije radilo samo o veoma velikom broju incidenata, sa navodnicima ili bez navodnika, nego se radilo o politici, onda ta tužba ima smisla. Bio sam šest i pol godina predsjednik hrvatskog Helsinškog odbora, mi smo objavili opsežnu dokumentaciju sa otprilike 700 imena ljudi koji su pobijeni odmah nakon akcije Oluja. Nismo se bavili žrtvama za vrijeme trajanja akcije, jer su to bile ratne operacije, mi nismo ni mogli doći do situacije da ustanovimo točne činjenice. Ali smo objavili ono što je veoma važno, imena ljudi - ne brojke kojima se lupa na razne neodgovorne načine, od priče o, ne znam, 700.000, milion i 200-300.000 mrtvih u Jasenovcu do današnjih bajki koje pričaju ljudi iz organizacije Veritas, nego smo objavili naprosto imena. I bili su nas veoma često u Hrvatskoj napadali, ali smo sve te napade izdržali zato što se ni jedno jedino ime koje smo mi objavili nije pokazalo pogrešnim. Ako se tako bude išlo onda se mogu pokazati činjenice zločina, a drugo će biti pitanje dokazivanja političkog, vojnog i socijalnog konteksta, da bi se mogao dokazati genocid kao politika. Ali sasvim sigurno se to ne može učiniti pripovjetkama o 1941. i tako dalje, jer se onda uplićemo u jednu povjesnu trakavicu koja jednostavno nema kraja.

Što se tiče drugoga, to nije toliko reakcija Srbije, to je jednostavno rečeno reakcija najnespretnijeg ministra vanjskih poslova u povjesti Srbije, čovjeka koji očito više funkcionira kao ministar unutrašnjih

ŽARKO
PUHOVSKI

poslova nego kao ministar vanjskih poslova i koji zapravo stalno obavlja nekakve unutrašnje političke zadatke za svoju stranku ili za Vladu, umjesto da se bavi diplomacijom i koji će zapravo, bojim se, Srbiju posvađati ne toliko sa Hrvatskom, koliko sa Evropskom unijom, jer je tu imao čitav niz kikseva. U ovom trenutku je za Vladu koja je u Srbiji sastavljena nakon izbora bitno unutrašnjepolitičko raščišćavanje i tu je gospodinu Tadiću i njegovim suradnicima uspio jedan veoma važan potez, naime, to da dovedu do, ili da sudjeluju, ili da potaknu - raspad radikala. U ovom trenutku je to za njih najvažnija stvar, oni imaju sada otvorenu moguću buduću koaliciju sa gospodinom Nikolićem ako im to bude potrebno i to je sigurno veliki taktički uspjeh. Cjena tog uspjeha jest da se tu i tamo mora zaoštravati retorika - kad kažem "mora" ja to shvaćam pod navodnicima, oni bi vjerojatno shvatili bez navodnika, ali to je politički logično, to će ustanoviti svaki politikolog.

Ono što nije logično je da je tu funkciju na sebe preuzeo ministar vanjskih poslova, a ne neki drugi ministar, a to je loše, ne samo, ponavljam, za odnose s Hrvatskom, nego, ako se raspitate malo po diplomatskim predstavništvima u Beogradu, čut ćete da se mnogi ambasadori, pa i neki ministri vanjskih poslova iz Evropske unije veoma negativno ili sa nezadovoljstvom izražavaju o nekim potezima gospodina Jeremića. Drugim riječima, gospodin Jeremić se naprosto ponaša nediplomatski, a to kad je o njegovoj funkciji riječ zaista nije preporuka. To ne znači da je nužno u krivu. Ali bih htio upozoriti samo na jednu stvar kad je o pomirenju riječ: trebalo bi da građani Srbije promisle o tomu u koje države mogu putovati bez viza. Oni danas mogu putovati bez viza u tri ili četiri države u Evropi, od kojih je jedna ona država u kojoj su vojnici iz Srbije, da se sad sasvim neutralno izrazim, sudjelovali u ratu i ubijali. Prema tomu, govoriti o tomu da s hrvatske strane nije ništa učinjeno na pomirenju je činjenično netočno i rekao bih čak i nefer. Naravno da je Hrvatska imala svojih dobrih interesa da ukine vize za građane Srbije, od turističkih, preko prometnih nadalje, o tome uopće nema spora. Hrvatska to sigurno nije učinila samo zbog nekakvog altruizma, jer se to u politici inače, kao što je poznato, rijetko događa, ali je činjenica da je to učinjeno i tu činjenicu je trebalo uzeti u obzir ako hoćemo o stvarima više ili manje objektivno govoriti.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Šta mislite o ovoj priči o vansudskom poravnanju, šta se pod tim podrazumeva, šta je to Srbija nudila, a Hrvatska nije prihvatila ili je tražila još? Da li mislite da je realno vansudsko poravnanje?

ŽARKO PUHOVSKI:

Nisam siguran da je to realno iako se tomu odavno nadam. Bio sam u jednom trenutku zaista jako ugodno iznenađen nekim hrabrim formulacijama koje je predsjednik Tadić koristio kada je govorio o odgovornosti za rat, koje su bile izvan svih standarda drugih šefova država u ovoj regiji, kako se to popularno kaže. I u tom pogledu on je zaista učinio jednu veoma važnu akciju, međutim, s hrvatske strane još uvijek nema sposobnosti da se kaže: da, rat je bio u Hrvatskoj, da, Hrvatska je bila napadnuta, da, Hrvatska se branila, ali u tom odbrambenom ratu je bilo - uzmimo paralelu sa običnim kaznenopravnim postupcima - prekoračenja nužne odbrane. Dakle, činjenica je da napadnutom ne slijedi pravo da se brani na bilo koji način, nego na određeni način, i toga je sigurno s hrvatske strane bilo i za to je sigurno trebalo, rekao bih, veoma jasno izraziti žaljenje s hrvatske strane. To još u ovom trenutku nažalost nije moguće, unatoč svim pokušajima. Jedini koji je nešto na tom planu učinio je predsjednik Mesić, ali oni stranački političari koji zapravo vode izvršnu vlast i diktiraju političke uvjete u zemlji to u dogledno vrijeme neće moći učiniti. A izvansudsko poravnanje, ja bih radije rekao pomirba, pomirenje, mora doći na djelo ili bilateralno, dakle, u međusobnim odnosima Srbije i Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine i tako dalje, ili treba napraviti jednu konferenciju na kojoj bi se našli zajedno svi šefovi država koje su bile upletene u rat, a to onda znači od Makedonije, preko Kosova, Crne Gore i tako dalje, jer bi se stvar mogla eventualno dovesti do razine jedne zajedničke deklaracije koja bi simbolički reprezentirala jasnu svijest i volju da se sa ratom i u propagandnom smislu završi.

Ne treba, naime, zaboraviti da se u međuvremenu dogodilo to da se Crna Gora počela ponašati kao Austrija nakon Drugog svjetskog rata, dakle, sebe je proglasila prvom žrtvom Miloševića, kao što se Austrija proglasila prvom žrtvom Hitlera, a ne i sudionikom u ratu, što su bile i Austrija i Crna Gora u oba slučaja. Ne treba zaboraviti da je nakon svega ovoga bio rat na Kosovu ili ratne operacije i u Makedoniji, i da je to dio, tako da kažemo, jedinstvenog ratišta u kojem se na koncu u jednom trenutku nalazila i Slovenija. Pa bi možda bilo moguće

ŽARKO
PUHOVSKI

razmišljati o takvoj jednoj konferenciji, premda se sada to zapravo čini utopijski. Nešto manje utopijsko, ali još uvijek daleko od realnosti jest to moguće rešenje da šefovi dvije po dvije države međusobno neke stvari simbolički i jasno iskažu i postave osnove za pomirbeno djelovanje nakon rata, ali, ponavljam, meni se to u narednim mjesecima ili godinu-dvije ne čini naročito vjerojatno.

MILOŠ ĆIRIĆ:

Kako će ovi procesi uticati na odnose dve države i da li će imati i kakve reperkusije na hrvatske Srbe?

ŽARKO PUHOVSKI:

Po mojemu sudu, to je ono što je paradoks: ti formalni odnosi prepucavanja u ovom trenutku više ne utječu bitno na odnose među društvima. Odnosi među društvima idu zapravo začuđujuće dobro, s obzirom na to da je rat ipak relativno nedavno završio. Ima začuđujuće malo incidenata spram turista, recimo, koji dolaze svake godine u relativno velikom broju u Hrvatsku, a sjetite se podataka o tomu šta se događalo, recimo, sa automobilima njemačkih turista u Francuskoj još u kasnim pedesetim godinama. Dakle, u društvima postoji očito svijest i želja za normalizacijom. Kao što znate, ona je najbolja među kriminalcima, kod njih bratstvo i jedinstvo funkcionira potpuno bez greške, ali i u privredi i u drugim segmentima očito to dobro djeluje. Međutim, treba razumjeti da, prije svega zbog prenošenja u medijima, ove političke borbe izazivaju negativne efekte, koji, iako nisu tako veliki kakvi bi bili pre nekoliko godina, sigurno ne popravljaju odnose. Od političara bi se ipak očekivalo da čine nešto pozitivno, ne samo da ne budu negativni i zato vjerujem da je moguće da će događaji vezani za tužbe i protutužbe imati umjerene negativne posljedice, ali zapravo po mom uvjerenju, ponavljam još jednom, ni po čemu bitne.

SVETLANA LUKIĆ:

Služate Vladimira Todorića. Vladimir je po profesiji pravnik.

VLADIMIR TODORIĆ:

Zamisli situaciju da je sud rekao da nije nadležan za ovaj slučaj, jer Srbija, odnosno SR Jugoslavija u tom periodu kada je možda počinjen genocid nije bila članica Ujedinjenih nacija. Pa, koji bi zaključak onda svako normalan izvukao? To znači da ona zemlja koja nije članica UN bez ikakve bojazni od sankcija može da vrši najgnusnije zločine protiv

čovečnosti, protiv mira i, naravno, genocid. Onda bi celo međunarodno pravo izgubilo težinu. Tako da je u principu dobro što je došlo do proglašenja nadležnosti, međutim, ne vidim ništa dobro u tome da se - posle osam godina napretka u međusobnim odnosima, povećane kulturne i privredne razmene, posle toga da mi gledamo hrvatske serije, a oni tamo naše - sada vraćaju stare teme. Mada, danas svi imaju dobre odnose sa Nemačkom, ali Nemačka i dalje otplaćuje ratnu odštetu. Tako da ovaj moj argument možda ne stoji, moje pitanje zašto baš sada.

Srbija je veoma krhka demokratija, a ni u Hrvatskoj nije mnogo bolje. Rane su još sveže kod običnih ljudi koji su ili izbegli ili izgubili nekoga u tom ratu i kojima ne vredi priča o zajedničkoj budućnosti sve dok i dalje osećaju taj bol. Evociranje tih tenzija će dovesti do otpuštanja emotivnih ventila. Gomila medija užurbano priprema građane obe zemlje na dugotrajno prepucavanje i svrstavanje u navijačke tabore i može se desiti da neki političari opet izvuku korist iz svega toga. Sigurno da hrvatskoj Vladi odgovara da malo spinuje javnost i skrene pažnju sa neuspešnih evropskih integracija, raširene korupcije, organizovanog kriminala na pitanja nacionalizma, a i na ovoj strani su se mnogi obradovali, naročito sada u vreme otpuštanja ljudi sa posla, kada se vidi da se ne mogu ispuniti predizborna obećanja koja su neodgovorno data. Najlakše i najjeftinije je pokrenuti talas međusobne mržnje i to odgovara onima koje nazivaju proevropljanima, da bi zahvatili glasove sa druge strane reke.

Nadam se da će im svima zavrnuti uši neko iz Brisela ili iz Vašingtona i nadam se da će doći do vansudskog dogovora. To nije nikakva loša zamena za pravu stvar, jer mislim da je svima potreban konsenzus u vezi sa time što se desilo. Postoji jedna istorija i svako bi trebalo da se nađe u toj istoriji i da prizna ono što se desilo. Sada je na delu selektivno pamćenje. Neki vole da se sećaju onoga što se desilo od 1991. do 1995, a neki samo od 1995. do danas. To nikom neće ništa dobro doneti. Ako smo mogli da potpišemo deklaraciju pomirenja sa SPS, mislim da možemo da je potpišemo i sa Hrvatskom, koja je kudikamo manje zla učinila ovoj državi. Ta deklaracija bi mogla da posluži kao model prihvatljiv za političare sa obe strane, mada ne verujem da će oni sami doći do toga. Potrebna je pomoć međunarodne zajednice, koja će nažalost imati neke druge prioritete, kao što je svetska finansijska kriza. Da ne govorim o zamoru Evrope od proširenja.

Iako znaju da ne mogu dokazati genocid, Hrvati znaju i da mogu Srbiju dovesti u veoma nelagodan položaj ukoliko bi se na sudu u Hagu pojavili dokazi o logističkoj, finansijskoj i vojnoj umešanosti zvaničnog Beograda u ratove u Hrvatskoj, a i u BiH. Takvi dokazi bi bili naročito neprijatni ako bi BiH mogla da ih iskoristi kao osnov za reviziju slučaja za genocid u Bosni. Ne bi trebalo da se bilo ko raduje mogućnosti ustanovljavanja istorije sa takve tačke gledišta, jer ona će dovesti do sveopšteg poniženja u Srbiji. I ako se neko nada da će to ojačati normalne političke snage u ovoj zemlji, taj se grdno vara. Moraju da postoje drugačiji načini pomirenja, konsenzus oko toga šta se desilo. Ovo što se sada radi čini se iz jeftinog nacionalizma, populizma, koji je zaogrnut u brigu zbog žrtava rata i potrebu saznavanja potpune istine.

SVETLANA LUKIĆ:

Rekao si da bi bilo nezgodno da su regularne jedinice učestvovala u ratu u Hrvatskoj. Ali to je prosto tačno.

VLADIMIR TODORIĆ:

Ja nemam problema sa tim.

SVETLANA LUKIĆ:

Samo konstatujem da to ne treba dokazivati, da se zna da je JNA učestvovala u operacijama u Vukovaru. To nije sporno, je li tako?

VLADIMIR TODORIĆ:

To znamo ja i vi, a i šefovi obe države su to u stvari priznali kada su se pompezno izvinjavali jedni drugima. U principu je pitanje šta služi poboljšanju odnosa dve države. Ako neko traži moje priznanje da bi me inkriminisao, to je jedna stvar, a ako neko traži moje priznanje da bi uspostavio dobrosusedske odnose, to je druga stvar. Kada govorimo o dokazima koje bi Hrvatska mogla da podnese, moguće je da će ih i pronaći, jer je 80 odsto transkripata koje je Bosna dobila u slučaju za genocid bilo zatamnjeno. Ako bi još samo pet odsto bilo transparentnije, otvorili bi se veliki problemi za zvanični Beograd. Ne mislim da je to velika sreća, jer ljudi koji su bili izmanipulisani od strane Miloševića i Srbije, čiji životi su upropašćeni, time svakako ne bi bili zadovoljni. A i oni imaju pravo glasa u Srbiji. Moramo da vodimo računa o tome na koji način te ljude uključujemo u politički život ove

zajednice. To je veoma kompleksno pitanje. Iz njega se nećemo tako lako ispetljati.

Sudski, zvanični načini suočavanje sa prošlošću nisu najbolji. Ne sećam se da je bilo šta pozitivno urađeno na relaciji Republike Srpske i ostatka BiH posle haške presude. I ne sećam se da je Slobodan Milošević bio doživljavan mnogo drugačije od strane onih koji su ga voleli, od kada je umro ili od kada je isporučen u Hag. Time se samo od ljudi stvaraju sveci i razvija se antagonizam prema međunarodnoj zajednici. Ne valja ni to što neki političari na našoj sceni to mogu da dožive kao priliku za ličnu promociju i zamajavanje javnosti. Sve to deluje anahrono. Ne ide se u partizane 1948. Treba pružiti priliku novim generacijama da o tome pričaju na relaksiraniji i iskreniji način. Ukoliko ekonomska situacija ovde počne da se pogoršava, svi mediji će biti gurnuti u populističku politiku osvežavanja sećanja ljudi da Srbija nije isključivi krivac, što će nas vratiti na slepi kolosek. I zbog toga bi predstavnici današnje vlasti, ukoliko ne žele da postanu novi Koštunica, trebalo da izbegnu tu zamku.

SVETLANA LUKIĆ:

Maločas si pomenuo poniženje koje bi doživela Srbija. Ali to ne može da se gleda samo iz naše perspektive. Hrvatska je podnela tužbu pre 7-8 godina, bilo je teško očekivati da će je povući.

VLADIMIR TODORIĆ:

Srbija je 2001. povukla kontratužbu koju je podneo Milošević. Znači, nije bilo nemoguće da oni smognu hrabrosti za to. Taj potez svakako ne bi bio dočekan pozitivno od strane hrvatske javnosti, ali to ne znači da nije moglo biti nađeno snage da se tako nešto učini. Čekaj, da li je moguće da se ti ljudi nađu za stolom i da kažu: da, Srbija je izvršila agresiju na Hrvatsku od 1991. do 1995, učestvovala je u organizovanju pobune u Krajini i Slavoniji, finansijski i vojno i logistički, informaciono, kako god. Da nije tako učestvovala, pa, ne bi bilo moguće povući sve te ljude za jedan dan.

I zašto je toliko nemoguće priznati sa druge strane da su u okviru možda legitimne akcije oslobođenja dela teritorije počinjeni gnusni zločini, koji su bili planirani od strane hrvatskog rukovodstva? Setite se onih transkripata, kada Tuđman razgovara sa svojim generalima i kaže: vi im delite letke na kojima piše da ćemo poštovati ljudska prava,

ali to okačite mačku o rep. Da li je toliko nemoguće naći predstavnike jednog i drugog naroda koji bi se složili oko takve formulacije? Da li bi to sve zadovoljilo? Mislim da bi, jer je to istina. U principu nema velike razlike između našeg i njihovog kulturnog obrasca, samo smo mi imali više oružja i veću političku podršku. U tome je sva filozofija te razlike.

SVETLANA LUKIĆ:

Gde ti misliš da je naša politička elita pogrešila? Ministar spoljnih poslova nam je dosta dramatično u drugom dnevniku najavio kontratužbu. Da li je to legitimno, da li on to može da kaže, a da se o tome nije raspravljalo na Vladi? To me uznemirava. Da li je to pojedinačni ispad? Želim da znam da li iza toga stoji moja država.

VLADIMIR TODORIĆ:

Ministar spoljnih poslova Srbije hteo je ovom prilikom da pokaže nacionalni deo svoje ličnosti, ali ja to ne bih previše kritikovao. Ipak je ovaj potez sa kontratužbom bio iznuđen od Srbije. Srbija, naravno, nema nikakvog načina da dokaže da je Hrvatska vršila genocid, ali može da izazove velike neprilike u Zagrebu i da im pričinu veliku političku štetu. Time se vrši pritisak na hrvatsku stranu da se dođe do nekog obostrano korisnog rešenja za ovu krizu.

SVETLANA LUKIĆ:

Ministar spoljnih poslova Srbije je najvidljivija figura na našoj sceni. Zašto?

VLADIMIR TODORIĆ:

Postoji veliki kontrast između njegove pojave u javnosti i premijerove, i to nije slučajno. Vuk Jeremić se našao u situaciji nekoga ko nominalno mora da nastavi Koštuničinu politiku zasnovanu na konsenzusu između DSS i DS o Kosovu, ali da proizvede druge rezultate. Iza probnih balona u vezi sa podelom Kosova i priča o šest tačaka krije se suštinski drugačija politika, koja će rezultirati nekim novim kosovskim Dejtonom. Srbija će simbolično dobiti nešto, tek da može da se pohvali da je nešto dobila, a zauzvrat će priznati Kosovo. Koliko je vremena potrebno za tako nešto, da li je za to potrebno da se u Prištini promene političke snage, da postanu svarljivije za srpsku javnost kao partneri naših političara, ne znam.

Mislim da je bilo previše negativnih reakcija na poteze koje je Beograd preduzeo prema Podgorici i Skoplju. Bilo bi bolje da je Crna Gora to uradila u martu, jer bi time jasno pokazala da ne kalkuliše sa realnošću za koju Milo Đukanović kaže da je nastupila još 1999. Ali Crna Gora i Makedonija su male zemlje, imale su zadatak da prenesu poruku da srpska inicijativa u Ujedinjenim nacijama neće zaustaviti talas priznavanja Kosova.

SVETLANA LUKIĆ:

Da rezimiram. Crna Gora i Makedonija su pod pritiskom priznale Kosovo, dan posle glasanja u Ujedinjenim nacijama i Beograd je odmah proterao njihove ambasadore. Nije prošlo ni dva meseca, a mi upućujemo poziv da se normalizuju odnosi. Šta se promenilo u ta dva meseca? I zašto mi insistiramo na promeni ambasadora?

VLADIMIR TODORIĆ:

Nema logike, Ceco, nema logike nikakve. To je bila politika emotivnog izliva, da bi se udovoljilo unutrašnjoj javnosti. Proteran je i ambasador Indonezije, ni kriv ni dužan. Ali ipak treba imati razumevanja za tu dozu populizma u politici. Vidite koliko je i Barak Obama od primarnih do konačnih izbora adaptirao svoju politiku da bi udovoljio većinskoj Americi. Znači, moraju se činiti emotivni ustupci jednom delu javnosti u Srbiji, ali neće se dopustiti da takvi ustupci utiču, na duži rok, na dobrosusedske odnose. Ne verujem da će ovi naši tajkuni prestati da posluju sa zemljama iz regiona koje su priznale Kosovo.

SVETLANA LUKIĆ:

Govoriš o nužnosti populizma, ali, zaboga, Obama je to radio onda kada je trebalo da dobije izbore. Ovi su tek dobili izbore, imaju stabilnu Vladu, zašto se stalno ponašaju kao da su izbori sutra ili prekosutra, kao da živimo u permanentnoj predizbornoj kampanji. Ali i populizam bi se možda dao podneti da mi ozbiljno radimo na evropskim integracijama. A mi imamo populizam, dok istovremeno izostaju praktični potezi ka evropskim integracijama.

VLADIMIR TODORIĆ:

Koliko god izbori bili potencijalno daleki, svako želi da u njih uđe sa što većom zalihom glasova. Ali, populizam sam po sebi neće proizvesti to što oni žele ukoliko ne bude realnog pokrića za njega u ekonomiji. Tu nema velikih pomaka, a i neće ih biti zato što sad imamo potpuno

drugačiji međunarodni finansijski kontekst koji će poslužiti kao debeli izgovor za odlaganje prodaje javnih preduzeća.

Izvršeno je balansiranje izveštaja EU o tome šta je Srbija uradila ili nije uradila u zadnjih godinu dana na polju evropskih integracija. Naravno da se mora prihvatiti izgovor da je obračun sa Koštunicom trajao od februara do maja-juna i da za to vreme ništa konkretno nije moglo da se uradi, ali, ipak, jun je bio odavno. Ipak se moglo nešto uraditi u pogledu državne revizorske komisije, komisije za zaštitu konkurencije, slučaja Kofer. Postoji konsenzus da političke okolnosti u Srbiji nisu sazele za realnu mogućnost da Srbija postane kandidat. Ali ne bih sada mnogo agitovao u tom pravcu, ostavio bih Dačiću i Mrkonjiću da pričaju lepe stvari o evropskim integracijama. Jako je teško nemati emocionalni odnos prema zemlji u kojoj živiš i vrlo je teško racionalno misliti o teškoj svakodnevnici većine građana.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta je, po tvom mišljenju, najveći problem Srbije?

VLADIMIR TODORIĆ:

Najveći problem je sistem funkcionisanja naših političkih stranaka. Pre svega mislim na način na koji se one finansiraju, kome sve duguju i kako se vrši selekcija ljudi koji se profilisu kao lideri u tim strankama. Ministri 90 odsto svog vremena provode u razmišljanju kako da svoj deo budžeta preliju u prijateljske kompanije i organizacije. Ono što je Srbiji zaista potrebno je antisistemska stranka. Ali ona je antisistemska dok ne uđe u parlament, a onda postaje deo sistema. Voleo bih da sve stranke objave tačan spisak svojih finansijera i sume kojima su finansirane.

Voleo bih da vidim slobodno profilisanje lokalnih odbora stranaka bez mešanja centrale iz Beograda. Sve srpske stranke su centralizovane, sve kriju svoje finansijere, sve vrše negativnu selekciju i imaju uniformisan način razmišljanja. Demokratije u punom smislu te reči u Srbiji neće biti dok ne bude postojala demokratija unutar stranaka. Više sam očekivao od nekih stranaka, nadao sam se da će one na svom primeru pokazati da je tako nešto moguće. Ljudi bi je onda prepoznali kao svoju. Da li je tako nešto moguće u Srbiji - pa, ne. Bez strane pomoći to verovatno nije moguće. Srbija nema opoziciju koja bi bila politička alternativa onima koji su na vlasti, tako da se vlast oseća bezbedno.

Imaju i političku podršku EU. A ako zagusti, uvek imamo nacionalizam kao pomoćno spin-sredstvo.

SVETLANA LUKIĆ:

Prvi put u Peščaniku govori Vladimir Pavićević, asistent sa Fakulteta političkih nauka.

VLADIMIR PAVIĆEVIĆ:

Evropska komisija je 5. novembra predstavila izveštaj o napretku Srbije u procesu evropskih integracija od oktobra 2007. do oktobra 2008. godine. Dakle, konstatuje se izvestan napredak, recimo, pohvaljuju se administrativni kapaciteti - to se naročito odnosi na Kancelariju za evropske integracije, ali se konstatuju i nedostaci i propusti, među kojima je na prvom mestu rad parlamenta za koji se vezuje izvesna neefikasnost u izglasavanju zakona. Ova neefikasnost u radu parlamenta prema izveštaju Evropske komisije zapravo potiče od delovanja same Vlade, koja ne priprema na odgovarajući način i odgovarajućim tempom predloge zakona. Sa druge strane, ona nije sposobna da realizuje politike koje će biti usklađene sa onim što je usvojeni zakonodavni okvir. Osim rada parlamenta i Vlade Republike Srbije Evropska komisija naznačava da u javnoj upravi jača neprofesionalizam i da ne postoji odgovornost za ono što se dešava. Mimo javne uprave konstatuje se i nedovoljna pažnja koja je posvećena civilnoj kontroli oružanih snaga i tu se daje jasan primer, a to je slučaj vojnih rezervista koji u februaru odlaze na administrativni prelaz sa Kosovom i demonstriraju, a da ih niko ne kontroliše. Evropska komisija se drži tri vrste kriterijuma, jedno su politički, drugo ekonomski i treće je implementacija standarda. U okviru političkih kriterijuma se osim civilne kontrole oružanih snaga pominje i pravosuđe, koje takođe nije efikasno, a naročita pažnja posvećuje se problemu korupcije. Tu se ističe nekoliko stvari, od kojih ja izdvajam samo to da nema kontrole budžetskih troškova od strane nezavisnih tela.

Sa političkih kriterijuma Evropska komisija se odmah prebacuje na ekonomske, i tu u sedam tačaka saopštava koja su bolna mesta Srbije. Pod broj 1, to je osigurani budžetski deficit, pod broj 2 spoljni dug koji se ne smanjuje niti stagnira, nego postoji tendencija rasta, pod broj 3 ogromna nezaposlenost u Srbiji koja, prema zvaničnim podacima kojima raspolaže Evropska komisija, iznosi 18,8%. A ako pokušamo da uporedimo tu stopu nezaposlenosti sa situacijom u Rumuniji, koja je

postala članica Evropske unije 1. januara 2007. godine, onda primećujemo da je u Rumuniji stopa nezaposlenosti 3,8%, što je odličan rezultat. U Srbiji, dakle, 4-5 puta više, prema zvaničnoj statistici. Mimo nezaposlenosti govori se o kašnjenju procesa privatizacije, nije privatizovan veliki broj firmi, pa se na taj način sprečava razvoj konkurencije. Konstatuje se da su javne finansije opterećene činjenicom da veliki deo srpske ekonomije čine državne kompanije, što opet sprečava razvoj konkurencije, a sprečavanjem razvoja konkurencije omogućavate stvaranje monopolskih pozicija, kojih u Srbiji ima. Pod 6 - ovo je možda najzanimljivije - Evropska komisija u okviru ekonomskih kriterijuma saopštava da u Srbiji postoji manjak ljudskog kapitala kao posledica zastarelog i nereformisanog obrazovnog sistema.

I, pazite, postoji još jedna stvar koja se ovde konstatuje: drastični pad direktnih stranih investicija sa 3,4 milijarde evra u 2006. na 1,6 milijardi evra u 2007. godini, ali se konstatuje i da ovaj drastični pad jeste posledica nestabilne političke situacije. Uvek je odgovoran onaj ko sprovodi politiku, ko u slučaju nesposobnosti govori da nema mehanizme, nema ideju kako da upravlja problemima, a ideja politike jeste ta da rešava probleme u jednoj zajednici. Ako se pokaže da neko nije u stanju da rešava probleme, šta mi onda radimo? Da li pokušavamo da zadržimo te ljude koji ne umeju da rešavaju probleme ili nam je ideja da pokušamo da nađemo neke druge koji će se uspešnije baviti tim pitanjima? U Srbiji kao da se jedni te isti smenjuju, a problemi ostaju tu gde jesu. Ova Vlada zaslužuje promenu najviše zbog svoje neodgovornosti i neozbiljnosti.

U pogledu implementacije standarda, što je treća vrsta kriterijuma na osnovu kojih Evropska komisija meri napredak jedne zemlje u procesu integracija, tu se konstatuje da u sedam polja skoro da nije zabeležen nikakav napredak. Evo koja su to polja: javne nabavke, pitanje zapošljavanja i socijalne politike, obrazovanje i nauka, bolna tačka u procesu evropske integracije Srbije, zatim zaštita životne sredine, informaciono društvo i mediji, gde ne beležimo nikakav napredak, finansijska kontrola i, ono što je najzanimljivije, mi smo označeni kao jedna teritorija ili destinacija na kojoj se u velikoj meri pere novac. Sada je skoro izvesno da ne možemo da dobijemo status kandidata za članstvo u EU pre 2010. godine. Ovaj izveštaj to ne saopštava, ali njegov duh to govori. A što se tiče bezviznog režima sa zemljama koje su

potpisnice šengenskog sporazuma, tu je stvar nešto optimističnija, jer je Evropska komisija u pratećem dokumentu ovog izveštaja o napretku Srbije, a koji se zove "Strategija proširenja", definisala 2009. godinu kao godinu ukidanja viza za zemlje zapadnog Balkana, ali se dodaje da će taj proces zavisiti od uspešnosti pregovora sa svakom zemljom pojedinačno. A to znači da Srbija neće ići u paketu sa nekim, nego će isključivo od njene uspešnosti zavisiti da li će naši građani moći da putuju slobodno, bez viza, u zemlje potpisnice šengenskog sporazuma. Ako se mi sada samo vratimo na raspravu koja teče u Skupštini Republike Srbije, a koja govori o zakonu o putnim ispravama, čije se produženje traži do 2009. godine, onda imamo jasan primer maltene nevoljnosti da se išta uradi sa naše strane da bi naši građani mogli slobodno da putuju. Pazite, izmena zakona o putnim ispravama tiče se samo jedne cifre, umesto "do kraja 2008." stavlja se da će naši novi pasoši važiti za sve građane ove zemlje do kraja 2009. godine.

Moje je mišljenje da u Srbiji danas imamo posla sa jednom neodgovornom i neozbiljnom Vladom. Potpredsednik Vlade, zadužen za evropske integracije, osoba koja je puna samohvale, optimizma, stalno govori "haj'mo, hajde, moramo da postizemo rokove", a mi rokove ne postizemo. Drugi primer nastupa našeg potpredsednika je, recimo, vrednovanje onoga što je značaj i ideja Evrope, ali ne kroz vrednosti nego kroz novac. Ideja Evrope se predstavlja građanima putem slike kapitala koji ulazi u zemlju, ali to nije suština i ideja Evrope. Suština i ideja Evrope je kvalitet našeg života koji se meri i vrednostima koje stvaramo u našoj političkoj zajednici. Što se tiče ministra spoljnih poslova, tu je očito da postoji nerazumevanje onoga šta znači proces integracija. Naš ministar spoljnih poslova je u poslednje vreme naročito angažovan u kritikovanju Evropske unije zbog takozvane politike uslovljavanja. Ali kada izjavite da te politike ne sme da bude, onda zapravo pokazujete jednu vrstu neozbiljnosti, a to izaziva podsmeh kod svih koji su poznavaooci tog procesa, jer politika uslovljavanja u EU postoji od početka devedesetih godina. To je jedna relevantna zvanična politika ili instrument koji EU koristi, i pitanje je samo šta mi radimo sa tim, da li se borimo za to da oni ne koriste taj instrument, ili, videvši da se on koristi, gledamo da iskoristimo neke prednosti, pa da ubrzamo proces evropske integracije. Ovaj kriterijum Haga se zapravo u EU naziva takozvanim individualnim kriterijumom. Pre nego što je dobila status kandidata za članstvo u EU Hrvatska je bila suočena sa neophodnošću da Haškom tribunalu izruči Anta

Gotovinu. Ona to nije uradila, blokiran je proces evropske integracije Hrvatske, nakon izvesnog vremenskog perioda uhapšen je Gotovina. Šta nam to govori? To nam govori da Srbija nije izuzetak. Kada se samo setimo svih ovih preporuka u izveštaju Evropske komisije, a koji govori o tome da se mi nismo pomerili sa mesta, jedino što možemo da zaključimo je da je ova Vlada neodgovorna i neozbiljna u pogledu procesa evropske integracije Srbije. Ko je nosilac evropske ideje u Srbiji? I Evropska komisija u svom izveštaju jasno konstatuje: u Srbiji je to civilni sektor, on je najjači promotor evropskih ideja i evropskih vrednosti u Srbiji. Koja je to politička formacija, koji politički subjekt koji se predstavlja i koji radi na tome da ideja Evrope bude na ovaj način uvedena u političko polje u Srbiji i da prestane da bude strana?. To je bez ikakve sumnje jedino LDP.

Pitanje reforme obrazovnog sistema, na primer, često se javlja kada je reč o razvoju visokog obrazovanja u Srbiji kroz primenu bolonjskog sistema obrazovanja. Šta znači Bolonja? Suština Bolonje je kontinuirani rad studenata, a to znači da se studentkinjama i studentima omogućuje takvi uslovi rada u kojima će oni dobiti svog mentora, predavače koji će biti u stanju da isprate to njihovo obrazovanje kroz jedan semestar na svom predmetu, poznajući tačno materiju koju oni treba da dobiju kao znanje. Ako oni to rade onda se nužno obezbeđuje kontinuitet studiranja, a izbegava se ono kampanjsko učenje koje je bilo karakteristika do sada. Drugi element je taj da Bolonja treba da obezbedi da naše studentkinje i studenti, i naše profesorice i profesori, imaju mogućnost da učestvuju u programima razmene sa drugim univerzitetima, da borave na nekom drugom mestu tokom izvesnog vremenskog perioda, da vide kakvo je iskustvo u nastavi ili u istraživanjima na tom prostoru, da se sa tim iskustvom vrate u svoju sredinu i da pokušaju da to iskustvo iskoriste kako bi unapredili svoje angažovanje i aktivnosti. A treća stvar se tiče diploma, a to je ideja da se u Evropi stvori jedinstveni prostor visokog obrazovanja koji će omogućiti studentima i studentkinjama da stekavši diplomu na jednom univerzitetu, koji je deo tog obrazovnog prostora, ne bude nikakvih problema u prepoznavanju te diplome na nekom drugom mestu. Neko ko je završio, na primer, studije novinarstva u Srbiji ne bi imao nikakvih problema sa priznavanjem te diplome kada otputuje u Portugal ili u Irsku.

Šta se kod nas desilo? Moglo bi da se kaže da kada pristupamo analizi različitih polja zapravo primećujemo fingiranje. I sad je naše pitanje: da li hoćemo da naši realni životi budu simulakrum, dakle, simulacija nekog života ili hoćemo da živimo život koji je istinit, koji je realan. Svako normalan, mislim, hoće da živi jedan život vredan istine i realnosti, a ne da čitav svoj životni vek provede u nekoj vrsti zablude. Ali da bismo mi obezbedili uslove za življenje stvarnih života, kao i uslove uz koje ćemo stvarni život vratiti i u politiku, moramo da se angažujemo i moramo kao građanke i građani da prepoznavamo dobre ideje, jer mi za sada nismo bili dobri u tome.

U izveštaju Evropske komisije i u Strategiji proširenja definiše se da će regionalna saradnja biti prva tačka procene napretka jedne zemlje u procesu evropskih integracija u budućnosti. Regionalna saradnja u našem kontekstu znači da Srbija treba da radi tako da ima finu saradnju sa svojim susedima, da zapadni Balkan postane jedan mali model onoga što je Evropska unija, i da to bude maltene preslikano kroz jednu vrstu ekonomskih odnosa, političke saradnje, obrazovne, kulturne i tako dalje. Ovo zatezanje odnosa zbog tužbe Hrvatske i protivtužbe koju mi najavljujemo meni samo govori da već taj prvi kriterijum na zapadnom Balkanu neće biti ostvaren. I u tom smislu sam veoma zabrinut, jer Srbija danas nema dobru saradnju ni sa jednim od svojih suseda. Pitanje je onda kako možete pravdati svoju želju za članstvom u EU ako niste u stanju da obezbedite makar dobru komunikaciju sa onima koji su u vašem okruženju. Ako to nije moguće onda ćete i u EU biti označeni kao nezgodan igrač ili nepoželjna osoba, a prostor zapadnog Balkana je zapravo samo jedna vrsta igre, pripreme za ono što nas čeka u EU. Kao problematični, mi nećemo ući u EU, nas tamo čeka mesto samo ako uredimo sve ove stvari, a pitanje regionalne saradnje će biti jedno od najvažnijih. Isto se, po mom mišljenju, odnosi i na pitanje Kosova. Naše delovanje treba da bude, i to takođe saopštava Evropska komisija, kooperativno. Od Srbije se očekuje da bude konstruktivni igrač u pogledu daljeg integrisanja čitavog zapadnog Balkana, pa i Kosova. Postavlja se, dakle, pitanje da li naše delovanje u odnosu prema susedima, Crnoj Gori i Makedoniji, pa i prema Hrvatskoj, i svima drugima - i Bosni, u krajnjem slučaju, iako ne na ovom konkretnom primeru - da li to doprinosi našem cilju. Ne doprinosi. Ali, kojem cilju? Onom koji mi jesmo definisali kao cilj, ali koji očito nije cilj ove Vlade. I zato ja mislim da nas nešto svetlija perspektiva čeka u budućnosti.

SVETLANA LUKIĆ:

U Rusiji je pre nekoliko dana počelo suđenje koje je najavljeno kao ispit ruskog pravosuđa. Reč je o procesu ljudima koji su planirali ubistvo novinarkе Ane Politkovske. Ubice su i dalje na slobodi, ne zna se ko je ubistvo naredio, a sudi se onima koji su planirali ubistvo. A to su, gle čuda, jedan agent ruske tajne službe i jedan bivši policajac. Suđenje je bilo otvoreno za javnost, ali odmah je zatvoreno i to, što je najstrašnije, na insistiranje članova porote koja se plaši odmazde. Toliko o ruskoj pravnoj državi. Ne treba vam mnogo pameti da zaključite da ni Rusija ni Srbija neće postati normalne zemlje dokle god budu imale pravosuđe kakvo imaju. Rusi taj nedostatak misle da nadomeste gasom, naftom i krstarećim raketama, a mi nemamo čak ni te utešne nagrade. I, možda ste videli, prošle nedelje su se uzbuđeni i ljuti članovi Društva sudija Srbije skupili na Pravnom fakultetu i zapretili da će Vladu tužiti Ustavnom sudu ako parlament usvoji predložene zakone po kojima ćemo za godinu dana imati nove novcate sudove i nove novcate sudije. Sudije smatraju da ih to država masovno lustrira i da nova vlast hoće da izabere poslušne sudije. Na tom sastanku predsednica Vrhovnog suda Vida Petrović-Škero je vikala: mi smo treća grana vlasti, ne može sa nama tako! Bila je ljuta i predsednica Društva sudija Srbije. Uvek mi je milo kad vidim da se sudije bore za svoju nezavisnost, mada sam tome retko prisustvovala, i pitam se kako to da gospođa Škero, na primer, nije tako ljutito od ministra pravde Stojkovića tražila nezavisnost, da li ga se to možda malo plašila? Međutim, najvažnija stvar koja nam treba u ovoj državi jeste nezavisno i efikasno sudstvo i sada se odlučuje kakvo ćemo sudstvo imati u narednih nekoliko godina. Zamolili smo Vesnu Rakić-Vodinelić da nam objasni šta se to, u stvari, dešava na relaciji Ministarstvo pravde i Društvo sudija Srbije.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Takozvana reforma pravosuđa je jedna od, mislim, najvažnijih političkih tema u Srbiji u ovom trenutku, tema koja se nažalost ciklično ponavlja već nekoliko desetina godina i koja nikad nije ni bila na zadovoljavajući način završena. Ja moram da se vratim malo u istoriju da bih pokušala da objasnim šta se zapravo danas dešava i kakvi se ishodi mogu očekivati. Dakle, tehnologija zamene sudijskog kadra u Srbiji i bivšoj Jugoslaviji, ako se posmatra još negde od šezdesetih godina do danas, uvek je bila ista. Sastojala se, najkraće rečeno, u sledećem: donese se novi ustav, tim novim ustavom se otvoreno ili malo manje otvoreno proglase novim svi sudovi koji će

posle donošenja tog ustava raditi, pa se onda, pošto su sudovi proglašeni novim, za te sudove biraju nove sudije. Od tih novih sudija se od šezdesetih godina naovamo, bez nekih velikih razlika, očekuje da budu lojalni političkoj vlasti koja ih bira. Tako je bilo i sa Ustavom iz 1990. godine i tako je isto sada sa Ustavom Srbije iz 2006. godine. Dakle, već u samom Ustavu iz 2006. godine, a još više u Ustavnom zakonu za sprovođenje Ustava, manje ili više je jasna namera ustavotvorca da proglasi sudove novim i da onda za te nove sudove bira novi sudijski kadar.

Ono značajno što se desilo u pogledu sudija bilo je prihvatanje principa trajnosti sudijskog mandata. To je regulisano Ustavom iz 1990. godine, to je bio Ustav, kao što znamo, koji je donesen pod vlašću Miloševića. Milošević je tada iskoristio novi Ustav da ustanovi navodno nove sudove, iako oni nisu bili novi, i da tada izvrši reizbor čitavog postojećeg sudijskog kadra. E, sad, 2006. godine je donesen novi Ustav, tadašnja Vlada, na čelu sa Vojislavom Koštunicom, iskoristila je potpuno istu tehnologiju kojom su se koristile socijalističke ili komunističke vlasti, tako da i Ustav iz 2006. godine ustanovljava stalnost sudijske funkcije ili trajnost mandata, ali odmah uz to propisuje jedan značajni izuzetak i kaže, u stavu 2. tog člana, "izuzetno lice koje se prvi put bira za sudiju bira se na tri godine". Iz toga su neki od nas, ja sam bila među njima, prilično zloslutno naslutili da i ovaj Ustav namerava da proglasi buduće sudove novim. To se uostalom jasno vidi kad je u pitanju novi najviši sud koji se sada više ne zove Vrhovni sud Srbije nego Vrhovni kasacioni sud. A vidi se i iz toga što, recimo, kad čitate Ustav nećete naći nijedan naslov ili nadnaslov nekog člana koji glasi "Vrhovni kasacioni sud", nego, paradoksalno, "Predsednik Vrhovnog kasacionog suda", iz čega se vidi da je tadašnjoj izvršnoj i legislativnoj vlasti bilo izuzetno stalo do toga da utiče upravo na izbor predsednika.

U tom trenutku je bila održana jedna takođe uznemirena, tako da kažem, vanredna sednica Skupštine Društva sudija Srbije. Imala sam priliku da toj sednici prisustvujem, ukazala sam na neustavnost odredaba Ustavnog zakona u odnosu na Ustav iz 2006. godine i preporučila sam da se taj Ustavni zakon napadne pred Ustavnim sudom Srbije. A šta čini ova vlast? Ova vlast predlaže između ostalih i zakon o sudijama u kojem se sada jasno pokazuje da se tim zakonom i nekim drugim zakonskim aktima zapravo svi sudovi smatraju novim

sudovima i da upravo zato što se ti svi sudovi smatraju novim treba izabrati nove sudije. Dakle, radi se o jednom opštem izboru sudija. Naravno, sudije su ustale protiv tog predloga zakona i protiv nekih drugih rešenja, koja neću u ovoj prilici pominjati, tvrdeći da su ta rešenja neustavna zato što je po Ustavu sudijski mandat trajan i stalan. Znajući neke odluke Ustavnog suda i sklonost Ustavnog suda da pitanje ustavnosti tumači više formalno nego sadržinski, ja se bojim da bi Ustavni sud Srbije mogao da stane na sledeće stanovište i da kaže: da je na snazi Ustav iz 1990. godine ovako nešto bi se možda moglo smatrati neustavnim. Međutim, po Ustavu iz 2006. godine ovo rešenje bi se moglo tumačiti kao ustavno zato što su sudovi novi i svi moraju da idu na taj prvi izbor, a taj prvi izbor vam garantuje mandat od tri godine, posle čega Visoki savet sudstva odlučuje da li ćete dobiti trajni mandat ili nećete. Tako da mislim da je Društvo sudija Srbije napravilo taktičku grešku, jer je to u stvari bila prava prilika da se izjasne o samom Ustavu, jer su odredbe Ustava iz 2006. godine bez ikakvog opravdanog razloga pogoršale položaj sudija. To je bilo prvo što je trebalo učiniti, a potom i da se izjasne i da napadnu Ustavni zakon za sprovođenje Ustava iz 2006. godine, jer je ovaj predlog zakona o kome je sada reč zasnovan zaista i na Ustavu iz 2006. i na Ustavnom zakonu za sprovođenje Ustava.

Ova sadašnja vlast, dakle, kao i svaka druga vlast, iskoristila je sve što je imala u rukama da bi obezbedila sebi lojalan sudijski kadar i to je, naravno, za svaku osudu. To pokazuje da ni pravosuđe koje ćemo dobiti na osnovu novog zakona neće imati nikakve bolje karakteristike od pravosuđa koje imamo danas. Ono što se u javnosti nije postavilo kao prioritetno pitanje jeste da li mi imamo dobro pravosuđe kojim treba da budemo zadovoljni. Drugo pitanje jeste da li se pravosuđe u Srbiji može promeniti na zadovoljavajući način u okviru postojećih ustavnih okvira ili se, pak, iz tih ustavnih okvira mora izaći. Promena pravosuđa van ustavnih okvira se u teoriji i u praksi kritikuje kao odstupanje od principa pravne države. Iako sam ja pravnik, i iako mislim da dosta držim do pravne države, moram na ovo pitanje, koje ću ponoviti, da odgovorim negativno. Dakle, da li se pravosuđe u Srbiji može promeniti u okviru postojećih ustavnih okvira? Moj odgovor na ovo pitanje glasi: ne, ne može.

Prvi razlog zbog kojeg verujem da je ovo pravosuđe nemoguće promeniti u okviru postojećeg ustavnog okvira jeste što je sam ustavni okvir

nelegitiman, ima i elemenata koji ga možda čine i nelegalnim a ne samo nelegitimnim, jer ima veoma mnogo indicija da se na referendumu nije postigla većina koja je potrebna za donošenje novog Ustava. Drugi razlog je u tome što Ustav iz 2006. godine nastavlja kontinuitet sa ustavnim, političkim i pravnim poretком jednog autoritarnog razdoblja, a sada se pledira za stvaranje nezavisnog pravosuđa, koje ne može da potekne iz takvog jednog miljea. Sledeći razlog zbog koga tvrdim da to nije moguće leži u činjenici da jedan ne tako mali broj sudija nije čak uspeo ni da ostavi utisak nezavisnosti i nepristrasnosti, a da ne govorim o stvarnoj nezavisnosti i nepristrasnosti. Naprotiv, jedan ne tako mali broj sudija je pokazao sposobnost za diskriminaciju. Recimo, ima neopravdano i zabrinjavajuće mnogo zastarevanja krivičnog gonjenja i krivičnih postupaka, ne prema vama i meni, dakle, ne prema, tako da kažem, običnim ljudima nego prema pripadnicima političke ili crkvene elite.

Ne treba zaboraviti na slučaj Ilarionov koji je zastareo u vreme vođenja postupka pred najvišim sudom ove zemlje. Kada je tadašnji ministar pravde, Petrović, smogao snage da traži razrešenje sudija zbog nesavesnog rada, ceo slučaj se završio tako što je im je prvo bila izrečena opomena, i nikakva sankcija posle toga. Takođe, znate, kada vi pozovete nekoga da svedoči u postupku pred sudom, svedočenje je građanska dužnost svakog punoletnog državljanina Srbije. Ako se ne pojavi pred sudom, a ne opravda svoj izostanak ili je njegovo opravdanje očigledno neistinito, sudija bi morao da mu izrekne određene prinudne mere i novčanu kaznu, ili prinudno privođenje. Ako pogledate samo našu noviju istoriju, setićete se recimo slučaja kada je Čedomir Jovanović bio član Vlade pa nije hteo i rekao je da neće hteti da svedoči u postupku koji se vodio protiv Marije Milošević, ćerke Slobodana Miloševića. Njemu nisu izrečene nikakve prinudne mere. Onda Dejan Mihajlov, koji je dugo godina bio sekretar Vlade, čak osam puta je neopravdano izostajao sa raznih sudskih postupaka, što krivičnih, što građanskih, i nikad nije bio priveden, iako je u sudskim postupcima bio u raznim svojstvima, čak i kao okrivljeni. Ili ovaj najnoviji slučaj Ivice Dačića koji je trebalo da svedoči u aferi Kofer, koji se doduše izvinio, ali se istog dana pojavio dajući neki intervju ispred zgrade Vlade Srbije. Dakle, ni u jednom od tih slučajeva nije primenjena prinudna mera koja bi svakako bila primenjena prema anonimnim ljudima.

Četvrti razlog zbog kojeg smatram da odgovor na poslednje pitanje mora biti negativan, leži u onome što sam vam već rekla - od sredine šezdesetih godina prošlog veka svako donošenje Ustava bilo je praćeno Ustavnim zakonima, posle čega je usledio ili opšti reizbor ili opšti izbor sudija. I mislim da se ne može očekivati da vlast u jednom tranzicionom periodu postupi drugačije, da prosto propusti priliku koja joj se pruža da obezbedi lojalan sudijski kadar. Po mom mišljenju tu prestaje priča o pravnoj državi, jer se pravna država ne može graditi nekim tehnikama ili mehanizmima koji se razvijaju u okviru nelegitimnog ustavnog okvira. Ali, kada tako nešto kažete u javnosti, a ja sam to već uradila, onda vam uvek prebacuju da se zalažete zapravo za revolucionarnu zakonitost koja je suprotna pravnoj državi. Međutim, ne smemo zaboraviti da između pravne države i revolucionarne zakonitosti postoji još nešto o čemu se veoma retko priča, a to je takozvana tranziciona pravda. Prema tome, kada govorimo o položaju sudija i nezavisnosti sudstva u Srbiji ne možemo da se ponašamo kao da smo u nekom britanskom debatnom klubu, moramo celu stvar staviti u kontekst okolnosti u kojima živimo. I ta tranziciona pravda upravo i služi tome da se premosti jedno stanje između pravno neuređene i konfuzne države kakva je još uvek naša, do vladavine prava u toj državi. Ne može vladavina prava da nastane sama iz sebe, a pogotovu ne može da nastane iz nelegitimnih ustavnih okvira, i ne mogu da je štite ljudi koji u svojoj profesiji nijednog trenutka nisu bili ozbiljno podvrgnuti ispitivanju svoje profesionalne odgovornosti i odgovornosti za kršenje ljudskih prava.

I, šta sam ja predložila Društvu sudija Srbije? Sada, ako bude usvojen taj zakon i ako se bude stalo na stanovište da su opet svi sudovi novi, treba ponovo birati sve sudije, a tu je glavna uloga poverena jednom telu koje predlaže sudije, Visokom savetu sudstva. To telo, njegov sastav je sumnjiv sa različitih stanovišta. Nije u skladu sa preporukama Saveta Evrope, ali to ću u ovoj prilici potpuno ostaviti po strani. Dakle, ono treba da predloži kandidate za sudije. Ja sam Društvu sudija predložila kako da pokušaju sa ispitivanjem ustavnosti, zakonitosti odredaba, ali i da pokušaju nešto drugo što bi, čini mi se, značilo jedan značajan iskorak prema nekim metodama tranzicione pravde - predložila sam im da uključe javnost u ceo taj postupak. Hajde da se sada kao profesionalno udruženje založite za to da sednice saziva tog Visokog saveta sudstva budu javne, da se svaki kandidat za sudiju sasluša javno, da se svakom postavljaju ista pitanja, da se od njih traži

da objasne filozofiju suđenja, da objasne kako bi se ponašali u slučaju sukoba nekoliko veoma važnih načela, kome bi dali primat. Mislim da bi sudije zbog budućnosti, i svoje i sudstva u ovoj zemlji, morale i mogle da nađu snage da tu javnost podnesu, baš kao što bi to mogao i Visoki savet. Čak bih se založila i za to da sve to prenosi televizija, mislim da je to za pravnu državu važnije nego one svađalačke sednice Narodne skupštine. Meni je rečeno da je taj moj predlog utopijski iz više razloga: prvo zato što bi, po nekom proračunu Društva sudija o broju kandidata koji bi se javili za ta sudijska mesta, Visoki savet imao za svakog nešto malo više od desetak minuta. Ali taj Visoki savet može da se podeli u tri grupe, pa da se minutaža pomnoži sa tri. Ako je postupak javan, a javnost je moćan korektiv tih procedura, ne vidim zašto bi postupak predlaganja kandidata za sudije, pred tim Visokim savetom sudstva, bio tajan i poverljiv. Ako već vole da se kite transparentnošću, pa, hajde da to isprobaju u praksi.

Ovo je sada jedna kolektivna mera prestanka sudijskih funkcija, dok je lustracija zasnovana na individualnoj odgovornosti, ne samo sudija, nego i drugih funkcionera za dokazane povrede ljudskih prava. Imala sam prilike da van javnog diskursa od mnogih sudija čujem da bi bolje bilo da se primeni zakon o lustraciji - imali bismo pravo na pravni lek i pravo na odbranu - nego da se primenjuje jedan ovakav zakon. Imamo potrebu, koja je potpuno jasno iskazana ovim zakonom, da izvršna vlast pokaže ozbiljnu nameru da vrši uticaj prvo na izbor novih sudija, a onda kroz izabrane sudije, a naročito kroz izabrane predsednike sudova - koje i dalje bira Skupština, jedno političko telo, a ne sudije među sobom - da nastoji da vrši uticaj na pravosuđe da bi ono donosilo, ili ne, određene vrste odluka. Ko će biti jači? Da li će biti jači mehanizmi pre svega političke, izvršne ali i zakonodavne vlasti, ili će biti jači pritisak javnosti? To je vrlo teško reći.

SVETLANA LUKIĆ:

Većina ljudi kaže: vi tražite da vas branimo od izvršne vlasti, a vi sami u okviru svoje struke branite ljude koji su krali izbore, ljude koji su na dosta besraman način dozvoljavali da zastare postupci i slično. Prosto se sada vrtimo u krugu.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Pa, niko tu nije do kraja nevin. Niti je nevinna Skupština, niti je nevinna izvršna vlast, niti je nevinno sudstvo, odnosno pravosuđe, a bogami, ne

bi se moglo reći baš ni za javnost da je potpuno nevin. Zaista je bilo impresivno čuti, pogotovo za mene, kada se posle izborne krađe jedan broj sudija Vrhovnog suda, na čelu sa sudijom Zoranom Ivoševićem, odvažio da kaže: ne, sad je dosta, mi nećemo da učestvujemo u tome. Njih je to koštalo karijere. Ono što je za mene takođe bilo otrežnjujuće na tom okruglom stolu Društva sudija kome sam prisustvovala, bile su opet reči sudije Zorana Ivoševića, bivšeg sudije Zorana Ivoševića, koji je doajen Društva sudija, zapravo on je njihov osnivač. On je pozvao prisutne sudije da se pogledaju među sobom i da se zapitaju da li zaista misle da svi koji su tu, i svi ostali, zaslužuju da i dalje budu sudije. Tada je pomenuo neke primere za koje ja smatram da su paradigmatični, prosto ih treba sve vreme imati u vidu. Recimo, jedan sudija Vrhovnog suda, koji je i dalje sudija Vrhovnog suda, svojevremeno je zabranio registraciju Društva sudija Srbije tvrdeći da su ciljevi toga društva protivni ustavnom poretku. Taj isti sudija je, paradoksalno, bio član onih sudijskih veća koja su učestvovala u onome što danas nazivamo izbornom krađom na lokalnim izborima 1996. godine.

Ili, uzmite samo Skupštinu u ranijem sazivu, koja nije stavljala na dnevni red predlog za razrešenje sudije Vrhovnog suda koji je bio u pritvoru zbog sumnje na korupciju, i koji je prvostepeno, a mislim sada i pravosnažno osuđen za krivično delo primanja mita. Ne znam da li je on i dan danas razrešen dužnosti. Jedan sudija u vrhu Društva sudija Srbije nije nedavno izrekao nikakve prinudne mere prema Ivici Dačiću. I to su te odgovornosti koje leže na samim sudijama. Ima mnogo odgovornosti koje leže na Narodnoj skupštini, mnogo odgovornosti na političkim partijama. Skandalozna stvar - čula sam čak i da je raniji predsednik Skupštine Oliver Dulić rekao: pa, dobro, hajde da se dogovorimo, neka se političke stranke dogovore o procentu kandidata za sudije koje će predložiti. A kad je u pitanju legislativna vlast, kad je u pitanju izvršna vlast, ne treba, verujem, ni da vas podsećam kakvu je ulogu u predlaganju i Ustava i Ustavnog zakona imao sudija Stojković, raniji sudija, a posle ministar pravde.

Ovaj zakon o sudijama u prelaznim i završnim odredbama sadrži jednu normu koja kaže da svim sudijama prestaje sudijska funkcija 31. decembra 2009. godine. Dakle, u vrlo kratkom roku od nekih godinu dana zapravo treba svi ti postupci da budu sprovedeni, treba s jedne strane da budu osnovani neki novi sudovi. S druge strane, formiran je taj, tako da kažem, privremeni saziv Visokog saveta sudstva koji treba

da predloži nove sudije, objavljen je i sproveden konkurs za popunjavanje sudijskih mesta. To zaista zastrašujuće izgleda. Verujem da će doći do produžavanja tih rokova, a ako bude sreće, pa da prvi put u našoj državi nešto bude sinhronizovano kako treba, da to ne bude baš sasvim po o-ruk sistemu, onda do kolapsa neće doći, ali je pitanje kakav će se sudijski kadar dobiti, da li isti, gori ili bolji u pogledu profesionalnih, pa da kažem i etičkih kvaliteta. Ishod je tu potpuno nejasan.

ZORAN RADMILOVIĆ (KRALJ IBI):

Moj narod me opet izaziva da im održim jedan govor, da to ovako sunem u masu, pa kako padne, nekako krene od nama ka njima. Neka taj govor klizi k'o po vodi... Ej, narode! ... Pa narod me obožava...

BIOMASA

TEOFIL PANČIČ, *novinar,*

BOJAN BAJIČ, *iz Naše stranke,*

IVAN MEDENICA, *teatrolog,*

BORA ĆOSIĆ I

RADOMIR KONSTANTINOVIĆ, *pisca*

SVETLANA LUKIC:

Dobar dan. Sve je teže pronaći ljude koji hoće i koji imaju snage da govore o tome što živimo. Pregovori za gostovanje u ovoj emisiji često počinju pitanjem - a o čemu ćemo, ništa se ne dešava, ili - smučilo mi se da govorim o istim stvarima, očajan sam, a nije dobro da ljude dodatno obeshrabrujemo...

Sve je to tačno, ali to ne znači da ne treba da govorimo, pa dokle god, do sudnjega dana. Povereno nam je ovih nekoliko decenija života, podarene su nam oči da gledamo, i to baš ovu zemlju, i ko se nije odlučio za unutrašnju emigraciju, mora da govori, što bi rekao Mirko Đorđević, da svedoči o onome što vidi. A tačno je da nema mnogo novih tema u odnosu na one koje su nam sahranile bivšu državu i sa njom tolike ljudske živote. Nova vlast je nastavila da mazi nacionalizam, šovinizam, ksenofobiju i nasilje, a u ovih nekoliko meseci vladavine proevropskih stranaka nije zaustavljeno preteće propadanje u anarhiju i haos, i nije zaustavljeno srljanje tranzicije u korupciju i pljačku.

Samosakaćenje Srbije se nastavlja, iako na čelu države nemamo čoveka koji pati od mesijanskog ludila, kao što je to bio slučaj sa Koštunicom i Miloševićem. Na čelu države je dobri dečko Boris Tadić ili, što bi rekla Lora Buš za Džordža - moj muž je duša od čoveka. Ali naša duša od čoveka, za razliku od srpskih mesija, nema nikakvu poruku, sve je umrtvio, likvidirao je svaki sadržaj, obesmislio sve političke i moralne kategorije, izaziti je neprijatelj svega što izdaleka podseća na jasan stav, inteligentan odgovor, odlučnu misao. Sve se svodi na isto, sve tako nekako ide dalje, ništa se više ne može preduzeti, valjda će nas nesreće zaobići, a sad idite spat - poručuje nam predsednik.

Tadić i njegova stranka između pravog i pogrešnog biraju ujednačenost. Čudnovata, a u Srbiji čudovišna, misao da se sve protivrečnosti i sukobi mogu rešiti ako su učesnici pristojni, ako ne psuju i ne viču, našla je svog zastupnika u DS-u, od kojega zavisi sudbina ove zemlje po kojoj se teturamo. Predsednik je lepo pozvao direktora aerodroma Nikola Tesla da podnese ostavku i ovaj je na lepu reč odgovorio lepim gestom i podneo je ostavku iz moralnih razloga. Predsednik je lepo čestitao RTS-u pedesetogodišnjicu postojanja, čestitao je "svim profesionalcima koji su svoje delo ugradili u najstariju TV na Balkanu". To što je toliko profesionalaca u RTS-u huškalo ljude na rat, to što su mnogi od njih bili kaskaderi Slobodana

SVETLANA
LUKIĆ

Miloševića, to što im je bivši direktor u zatvoru zbog zločina prema svojim zaposlenima, a aktuelni direktor sramota, nije važno. Važna je lepa predsednikova reč koja će sva vrata evropske Srbije otvoriti, pa ko ne uđe, njegova je krivica.

Šta smo imali u ovoj nedelji u kojoj se ništa novo nije dešavalo, ako zanemarimo sitnice, a uvek ih zanemarujemo, kao što je svedočenje bivšeg visokog oficira Borivoja Tešića u Haagu da su elitne jedinice VJ vojevale u Sarajevu, ostaju nam trivijalnosti kao što je ta da vlada ni ove nedelje nije usvojila predlog budžeta za iduću godinu, iako nas to kašnjenje može koštati pomoći MMF-a. Ono što je dodatno iritantno je činjenica da su nas o kašnjenju predloga budžeta obavestili ministar za Kosovo i Metohiju i ministar zdravlja. To je bila praksa i u Koštuničinoj vladi, kada god se nešto neprijatno dešava, o tome nas izveštavaju tzv. dežurni ministri u vladi. Tako su nas o najvažnim državnim problemima izveštavali ministri vera, dijaspore i sporta.

Naravno da je dežurni ministar u Cvetkovićevoj vladi, ministar za Kosovo, za kašnjenje donošenja budžeta okrivio za to dežurnu svetsku finansijsku krizu.

Predsednik vlade Cvetković novinarima nije hteo da odgovara na pitanja o budžetu. Kao što se nekada Koštunica brecao na novinare što ga o najvažnijim problemima pitaju na slavi, tako je i Cvetković odbio da odgovara, jer je bio u društvu danskog premijera, sa kojim je, kažu njegovi saradnici, razgovarao o vetrenjačama i bio-masi. Novinarima je bilo dozvoljeno da pitaju sve o Kosovu, jer su, kao što je poznato, vetrenjače i status Kosova srodne teme, da ne pominjem bio-masu - njome je još car Lazar podmazivao sablju pre no što je krenuo na Kosovo ravno, gde duvaju vetrovi pogodni za vetrenjače koje će, znao je još tada čestiti knez, biti naš osnovni izvor energije.

Malo sam se zanela sa bio-masom, ali htela sam da kažem da je bezobrazna ne samo činjenica da vlada nije na vreme usvojila predlog budžeta, nego je još bezobraznije to ko nas o tome obaveštava, ko nas o tome ne obaveštava i koje nam razloge navodi. Teško je, kaže šefica poslaničkog kluba G17 Suzana Grubješić, donositi budžet kada su prihodi mali, a rashodi veliki. Onda sledi obrt: lakše je, kaže, kada su prihodi veliki, a rashodi mali. Majke ti, gospođo Suzana. A ko nas je doveo do toga da su nam rashodi veći nego prihodi. Pa zar nije njena

stranka od 2000-te na čelu svake institucije koja barata novcem, pa pola jede, pola Šarcu daje.

Ministar za Kosovo, Metohiju i budžet, izvesni Bogdanović, verovatno je delimično u pravu kada kaže da je jedan od razloga za to što 24 ministra nisu u stanju da se dogovore o budžetu - svetska finansijska kriza, ali postoje tu i neki konkretniji razlozi. Izgleda da ministri, odnosno partijski kadrovi na privremenom radu po ministarstvima, ne mogu da se dogovore koliko će kom ministarstvu, tj. partiji pripasti novca iz budžeta, a zna se da su izborni rezultati u Srbiji u direktnoj vezi sa time koji ministar i koliko može da podmiti građane tokom predizborne kampanje. Budžeti ministarstava su jedan od najvećih izvora prihoda stranaka koje tim ministarstvima rukovode. To je njihova finansijska baza, a od baze se nije dobro otuđivati.

Ovih dana se mnogo govorilo o direktoru aerodroma Nikola Tesla, koji je sebi isplatio u jednom mesecu 13-14.000 evra. U svim novinama su slike tog mladog menadžera koji pozira ispred i iza aviona, ispred piste za sletanje i iza piste za uzletanje. Ne pada mi na pamet da amnestiram tog malog gmaza, ali imam nekoliko slutnji, pitanja i amandmana. Prvo, slutim da je on samo jedan od one vrste tzv. Menadžera, koje je stranka postavila sa zadatkom da reketira javna preduzeća i finansira stranku koja ga je postavila. Naravno, deo ulova on sme da potroši na neki Roleksov sat, Armani odelo i džip Pajero. Tema je Dinkić, a ne Bojan Krišto. Uostalom, Dinkić je i rekao da neće da ga smeni, jer se mali pokazao kao dobar menadžer. Jeste se malo zaneo i zato će dečko da vrati pare koje je uzeo, ali ga on, padro padrone, neće smenjivati.

Opozicija je u parlamentu ispravno tražila da Krišto bude smenjen, a ne da podnosi ostavku. Tražila je opozicija da reaguju Uprava za borbu protiv organizovanog kriminala, budžetska komisija i državni tražilac. Problem je, prvo, što su među strankama koje sve to traže i DSS i Nova Srbija, čiji su ljudi u upravnom odboru aerodroma Nikola Tesla. Oni nisu imali ništa da nam kažu kada je Krišto isplatio sebi sve te hiljade evra. Da ne pominjem DS, koji ima čak dva svoja čoveka u UO aerodroma, koji su takođe ćutali o tome, a sada njihov šef u pravredničkom predsedničkom gnevu traži da Krišto ode sa svoje funkcije.

Tu dolazimo do dileme o kojoj često govorimo. Da li novi gospodar Srbije stvarno misli da se obračunava sa korupcijom ili je to još jedna od njegovih blagoljubivih fraza. Budući da ne možemo da znamo šta predsednik ima u glavi, možemo da zaključujemo samo na osnovu onoga što rade on i njegova stranka. Dakle, u slučaju Krišto, morao je da se priključi zahtevima opozicije da Dinkićev menadžer bude smenjen, da UBPOK ispita poslovanje aerodroma Nikola Tesla, da smeni članove svoje stranke koji su članovi UO aerodroma, da nam kaže kako je ovo još jedan dokaz da javna preduzeća moraju biti privatizovana, jer su predmet pljačke, da pod hitno moraju biti stvoreni uslovi za rad nezavisnih regulatornih tela, da sveki državni funkcioner koji ne poštuje odluke tih tela mora biti smenjen. Moralisanje u prazno, a vremena na vreme, kada neki alavi partijski redov prevrši svaku meru ili otkaže poslušnost stranačkom vojskovođi - predsednika čini saučesnikom u zločinu.

U slučaju Krišto je posebno uznemirujuća rasprava o tome da li je to što je uradio direktor aerodroma Nikola Tesla - nezakonito ili je zakonito, ali nemoralno. Pa kakva je to država, kakav je to sistem u kome postoji takva provalija između zakona i morala. Znam da pravo i moral nisu isto, ali postaje nepodnošljivo živeti u zemlji u kojoj su zakonite, a samo malo nemoralne, stvari za koje se u pristojnim državama robija godinama. Ako su toliko toga proglasili zakonitim, a nemoralnim, neka naprave, kao talibani, ministarstvo poroka i vrlina, pa da znamo kom ministru da se žalimo na sve ove menadžere - marodere.

Bez političkih partija nema demokratije, ali ove naše su postale glavna smetnja demokratizaciji Srbije, karcinom koji izjeda srpsku državu. Svaka stranka je zavera protiv ostatka naroda, rekao je neko, čini mi se Čerčil, a ove naše su u zaveri protiv nas u doslovnom smislu te reči. Postale su kao one mašine iz filma MATRIX, koje uzgajaju ljude samo zato da bi ih koristile kao izvor energije za sebe. Pretvorile su ljudska bića u najobičnije baterije.

Jedno vreme su se ljudi dobro držali, održavali kakvu-takvu prisebnost, ali kao da je neko pritisnuo papučicu za gas i sada se množe strahovi, agresija, zamagljuje se horizont, gubi se dah, država je postala opasna po život svakog pojedinca. Ne umire se od metka kao devedesteh, nego od neispravnih kočnica, jer je neko podmitio nekoga i registrovao neispravno vozilo, umire se u bolnici, jer je neko očekivao mito, a nije ga

na vreme dobio, umire se radeći na gradilištu, jer je investitor podmitio nekoga da dobije dozvolu za gradnju i nije ispitao tle na kome će graditi. Za izlazak iz kuće, svakoga jutro, potrebna je velika hrabrost, ali to je ona vrsta hrabrosti kada se nadaš da će metak pogoditi onog drugog. Sa dosadom nam mediji prenose, a mi sa još većom dosadom slušamo vesti iz spoljnog sveta. Koga briga što je u Bombaju u terorističkim napadima razneto stotine ljudi, što jedna nuklearna sila, Indija, optužuje drugu nuklearnu silu, Pakistan, da stoji iza tih napada. Važno je samo da to slučajno ne poremeti navodnu nameru Indije da u bratsku Indiju uloži, kako reče pre neki dan ne trepnuvši indijski ambasador, 600 miliona dolara i zaposli 25.000 Indijaca i ostalih stručnjaka za kompjutere.

Možda nije čudno što smo se toliko povukli u sopstveni pupak, što se toliko šteditimo od potresa koje donosi spoljnji svet, ali cena te nezainteresovanosti i neosetljivosti je da postajemo sve usamljeniji. Naša usamljenost postaje nezamisliva. To je usamljenost čoveka koji tumara beskrajnom pustinjom i ne nalazi nikoga sa kime bi razmenio misli. Mi smo izgleda zauvek ispali iz sveta, postali smo enklava. I do ove enklave stiže buka i vrevu savremenog sveta, ali mi to više ništa ne razumemo i nešto zlovoljno mumlammo u odgovor. To zlovoljno mumlanje znači - ostavi me na miru, ne treba mi ništa, svaka promena, i na bolje i na gore mi je ista, skoro da me podjednako ometa u ovoj teško stečenoj veštini izlaženju na kraj sa životom.

Na početku Peščanika govori Teofil Pančić.

TEOFIL PANČIĆ:

Teme moje kolumne u Vremenu su zapravo dva pravosnažno presuđena slučaja, gde su ljudi koji se bave javnom rečju izgubili po tužbama veoma zanimljivih osoba. Dakle, prvi slučaj je Zoran Petakov, poznati antifašistički aktivista iz Novog Sada, koji je izgubio protiv episkopa bačkog ili vladike bačkog, whatever, Irineja, a drugi je Dragoljub Petrović, novinar koji je izgubio protiv Svetlane Cece Ražnatović. Obojica su izgubili procese za uvredu, pri čemu je vrlo zanimljivo šta sve može biti uvreda i kako ona sve može da se tretira. Kada nekoga nazovete jednim od jahača Apokalipse, kada ga nazovete nečim što je sa stanovišta zdravog razuma zapravo izmišljeno biće, to može da se tretira kao ozbiljan slučaj za sud. Kao da vas neko tuži jer ste ga nazvali Deda Mrazom. Drugi slučaj je još eklatantniji, jer se Petrović u svojoj kolumni naprosto služio očigledno duhovitim,

ironičnim, satiričnim opaskama. Povod je bila ona tabloidna provala kada je Ražnatovička slikana s leđa na svom koncertu, je li, pa joj se video celulit. Ali on se naravno nije bavio njenim celulitom, nego se bavio onim što je nazvao ceculitom, a to je, znači, problem koji ona ima u glavi, a ne na tom drugom mestu na telu. Ta dva naizgled potpuno različita primera pokazuju da postoje privilegovani slojevi u društvu koji veoma lako i veoma pouzdano dobijaju takve slučajeve, a da, s druge strane, osobe koje su stigmatizovane u društvu kao neprijatelji, izdajnici, strani plaćenici, možete nesmetano i neograničeno vređati i prozivati i da za to niko ni na koji način neće odgovarati. Dakle, s jedne strane imaš ljude koji imaju novac, moć, formalni i neformalni uticaj u društvu, s druge strane imaš ljude koji imaju samo metafore, i onda im i te metafore staviš van zakona.

SVETLANA LUKIĆ:

To je zanimljivo, danas sam čitajući novine videla vest da je tužilaštvo Davinića definitivno proglasilo nevinim, neće se pokrenuti postupak protiv njega zbog one čuvene afere Satelit.

TEOFIL PANČIĆ:

Jeste, ja sam sasvim slučajno zapazio tu vest, mogao sam i da je ne zapazim, jer je toliko diskretno bila plasirana. Nemam ništa protiv, možda je Davinić nečužan, ali u tom slučaju želim da znam ko nije nečužan. Postoje neke pare koje su na veoma čudan način otperjale u veoma sumnjive i bizarne svrhe i sad ti oni kažu: pa ne, on nije kriv. To je kao što su ovi naši rodoljupci stalno govorili: Mladić nije kriv, Karadžić nije kriv... Dobro, 'ajde rasprave radi da se složimo da oni možda nisu krivi, ali onda mi recite ko je kriv. Neki ljudi tamo su mrtvi, neki su pobijeni, neki su proterani, kuće su im spaljene, opljačkani, silovani... Neko je to uradio, ako nisu oni, reci mi ko jeste. E, a oni bi da nekako niko ne bude kriv, bar niko sa ove strane. U jednom, naravno, drugom smislu, u drugom registru, znači, ideja tog privilegovanog sloja je, kad se stvari malo slegnu, kad se to zataška, kad se namesti zgodan momenat, da se to pusti niz vodu. I tako samo na dnu neke novinske stranice vidiš da Davinić nije kriv, pojela maca. Cela ta priča, pare, provizije, čudesa - toga više nema.

Nisam tako vaspitan, valjda, nisam tako sazdan, nemam običaj da zavidim ljudima koji, recimo, zarađuju više od mene, to mi prosto nije kriterijum u životu. Međutim, kad pratim slučaj ovog Bojana Krišta

moram da priznam da sam potpuno fasciniran. Razmišljam, pa čekaj, majku mu, da li je moguće da sam ja baš toliko idiot, zamisli kako bih mogao da zaradim recimo 10.000, 11.000 evra za jedan mesec! Da počnem da kradem ne bih zaradio toliko, ali ja ne mogu da smislim čak ni nepošten, a kamoli pošten način da vidim tolike pare na gomili. Znaš, da on radi kod Bila Gejtsa ili tako nešto niko mu ne bi rekao ni reč, ali čekaj, bre, čovek uzima iz nekakvih javnih sredstava pare koje su za pojmove ove zemlje potpuno sumanute. To nije dobra plata, zna se šta je dobra plata, možeš da kažeš, hajde, sad ću verovatno ispasti naivan jer se ne razumem, valjda je 2.000 ili 3.000 evra dobra plata, pretpostavljam da bi u Srbiji to trebalo da bude dobra plata. I sad ti vidiš kako on 'ladno uzme 14.000 evra od tebe, od mene, od svih nas, jer on ne radi u privatnoj kompaniji, pa da, kad ga pitaš zašto je uzeo, kaže "pa ja super radim". Pa, čekaj prijatelju, jebote, pa, je l' to kosmodrom, šta je to? To je samo jedan bedni srpski aerodrom. Ne bih hteo da vređam nikoga, sigurno tamo radi niz odličnih ljudi, ali realno, u nekim svetskim okvirima, to je jedna rupa. I sad on kaže: ma, ja tu rupu fenomenalno vodim, treba spomenik da mi se digne, ali ne insistiram na spomeniku, nego, evo, ovih 14.000 evra, to meni pripada. Je l' može *Peščanik* da se registruje kao javno preduzeće? Pa, jebi ga, znaš, Ceco, ti recimo odrediš sebi platu 14.000...

SVETLANA LUKIĆ:

...i 600.

TEOFIL PANČIĆ:

... i 600, cela Srbija plaća Peščanik, i Brana Crnčević plati porez i ujedno plati Peščanik. Zašto smo mi gori, hajde, reci mi, što smo mi sad gori od tog Krišta i cele te ekipe? Ali, naravno, na nekome se kola slome i izgleda da će da se slome na tom Krištu. Možda je on bio najalaviji od njih, ne znam, možda je bio najbezobrazniji, ima indicija, nije mu ovo prvina, ali ne može niko da me ubedi da je on baš ekstremni izuzetak. Da ti ne govorim o tim upravnim odborima, to je čista sinekura. Jednom mesečno ili jednom u tri meseca treba da prisustvuješ nekom sastanku. Pa, čekaj, je l' ti i ja ne bismo umeli da prisustvujemo sastanku? Ima da prisustvujemo i svakog dana ako treba, evo, nudim se da prisustvujem čemu god hoćete! To je sindrom trećeg sveta. Zemlje trećeg sveta obeležava s jedne strane ekstremno siromaštvo, a s druge strane ekstremno rasipništvo vladajuće kaste koja stvarno najočiglednije drpa, a ako se požališ reći će ti, naravno, da je tako svugde

u svetu. Kao prvo - nije, a kao drugo - i u onoj meri u kojoj jeste tako, baš me briga, to tebe ne opravdava.

SVETLANA LUKIĆ:

Zanimljivo je još, recimo, da ljudi iz stranaka koje na osnovu dobrih argumenata insistiraju da se Krišto smeni sede u Upravnom odboru i ništa nisu preduzimali. Dva člana Upravnog odbora su iz Demokratske stranke, a Tadić kao predsednik države poziva ovoga da podnese ostavku, da se samospali. Majku mu, jeste vi gledali tamo šta on radi?

TEOFIL PANČIĆ:

Da, da, pa čekaj, onda treba i njih da smeniš.

SVETLANA LUKIĆ:

Postavlja se pitanje da li je on samo učinio nemoralnu ili nelegalnu stvar. To ti je isto kao kad su ovi radikali krali benzin u parlamentu, kao da se voze oko zemaljske kugle da bi došli u Kneza Miloša, oni su govorili: ne, to nije protiv zakona, ali nije moralno.

TEOFIL PANČIĆ:

To samo znači da je zakon loš. Imamo i slučaj čoveka za koga svi znaju da živi u Beogradu i da stalno prijavljuje kako putuje iz Vranja u Beograd, a onda njegov partijski šef kaže "ima devojkicu u Vranju". Pa, šta sad, mi treba da finansiramo njegov ljubavni slučaj? To se ovde prihvata kao normalna stvar, jer ovde svaka vrsta vlasti, svaka vrsta moći donosi to sa sobom. Kao što je ovde sasvim normalno da se policajac vozi besplatno međugradskim autobusima ili bilo čime, jer on se vozi službeno. Pa, čekaj, šta to znači, službeno? Ako ja idem, na primer, u Suboticu na tribinu, pa i ja idem službeno, je li tako? E, ali pošto policajac ima moć koja njemu može nekako da zagorča život, a ja to nemam, onda policajac ne plaća kartu, a ja plaćam. I mi svi to tretiramo kao savršeno normalnu stvar oko koje je potpuno besmisleno uzbudivati se, koja je prosto neka datost, kao što je datost da kiša pada odozgo, i da vetar ako se zove košava obično duva sa istoka. Pa, čekaj, ono je prirodno, ovo nije.

SVETLANA LUKIĆ:

Najgore što su oni počeli da rade stvari koje ne bi smeli da rade i to uopšte više ne kriju. Sećam se saopštenja Komunističke partije Kine, kad su napravili pokolj na Tjenanmenu, koje je glasilo da su morali da

oslobode prostor na Tjenanmenu jer su dolazili seljaci iz provincije Juan da traže neko seme za...

TEOFIL PANČIĆ:

Pa, da, na taj način se pokazuje da oni ne smatraju čak ni da je nužno da smisle pametnu priču, jer pametnu priču mora da smisli neko ko se boji konsekvenci. Ako si toliko moćan da ti to nije potrebno, onda kažeš makar šta. To ti je kao priča da se Nikola Barović okliznuo o bananu. Zna Šešelj da to nije istina, zna apsolutno svaki gledalac, svi znaju, ali sve je šala-komika. Jednostavno, može mi se da kažem da se ovaj okliznuo o bananu i nikom ništa. Ja sam moćan, zna se da ja to mogu i tačka. E, pa ovo ti je za nijansu sofisticiranija varijanta iste stvari.

Krajnji efekat toga je neka vrsta rezignacije. Na kraju jednostavno digneš ruke, trpiš da to dobuje po tebi, svakog dana jedna nova priča, hiberniraš se kao građanin, prosto više ne znaš šta bi sa tim i vraćaš se u neke privatne svetove u koje si bežao još za vreme Miloševića, pa i u periodu one najdepresivnije Koštuničine vladavine koja se vukla, izgledalo je da nikada neće prestati. U tome se krije velika opasnost; mogu svašta da istrpim i da istolerišem, dok vidim da neka strateška stvar ide dobro. Ali, moje pitanje je da li ova zemlja ide ka članstvu u EU ili ne ide. Kad bih imao nedvosmisleno potvrđen odgovor, mnogo lakše bih vario sve ove usputne svinjarije. Koliko je prošlo otkad je formirana ova Vlada? Nešto manje od pola godine. Šta se u međuvremenu promenilo? Promenilo se to što trenutno praktično nemamo diplomatske odnose sa Crnom Gorom i sa Makedonijom. E, to se promenilo. Da ti je neko rekao, zamisli, da će to da bude jedina promena! Pa, stvarno da kažeš da bi bolje bilo da je ostao Koštunica, znaš, bar bih znao zašto mi se to dešava. Naravno, postoji čitav niz racionalizacija, čitav niz ljudi će te ubeđivati da je to zdravo, pa morali su da odgovore kontratužbom na tužbu, moralo se ovo ovako i ono onako...

Ali mene svi ti odgovori ne zadovoljavaju, oni su svi tačni u jednom malom opsegu, ali mene taj mali opseg ne zanima. Ja hoću da znam da sam sada za toliko i toliko bliži belom šengenu nego što sam bio na dan formiranja ove Vlade. Da li iko ima tu garanciju? Nema. Prvo je bilo do kraja 2008, pa je bilo do kraja 2009, sad se već govori da će, ako bude sve u redu, biti 2010. Pa, čekaj, bre, jedini smisao ove ovako bizarno sastavljene Vlade, skrpljene s konca i konopca, bio je to da Srbija dobije takozvanu proevropsku vladu koja bi se razlikovala od one antievropske, i bila bi naravno antievropska da su je vodili Koštunica,

Velja i kompanija. I sad vidiš kako se to što je jedina njena differentia specifica rastače. Ne, naravno, na nivou retorike, na tom nivou je sve super, idemo, hrlimo, jurimo, Boža na čelu kolone, svi za njim, i tako dalje. Pa, ne mogu ja tu retoriku da ponesem sa sobom i odem na Horgoš i pokažem je umesto pasoša. Ili ta budalaština sa Hrvatskom, oni podnose neku kontratužbu tipa "a šta ste vi nama radili 1942, a?" Hej, takve stvari mene bacaju u bedak.

I onda vidiš tog nesrećnog Jeremića. Naravno, u međuvremenu se pojavljuje čitav niz mudrih eseja ovih srpskih desničara o takozvanoj drugoj Srbiji, kako oni to vole da kažu. Mislim da taj izraz "druga Srbija" mnogo više živi kod desnice nego kod onih koji jesu ta takozvana druga Srbija - meni to već počinje da zvuči kao drugi mobilni operater. Dakle, takozvana druga Srbija je sad napala sirotog Jeremića, jer Jeremić pokazuje neke simptome nacionalnog osećanja, a mi drugi, ta druga Srbija, smo, je li, kako ono beše, anacionalni i tako dalje. To je sve koještarija, ne radi se tu o ličnosti Jeremića Vuka, nego se radi o tome da taj čovek simbolizuje i retoriku i praksu onoga što svakoga razumnog naprosto isuviše podseća na neke prethodne vlade, neke prethodne politike, pre svega na onu koštuničarsku. Na kraju, ne treba zaboraviti da je Jeremić bio savršeni ministar spoljnih poslova za Koštuničinu Vladu, naprosto je bio idealan foto-robot, i sa tim moraš da imaš problem, kako da ga nemaš.

SVETLANA LUKIĆ:

Neko mi kaže da Dilas nije hteo da primi hrvatskog ambasadora. Čekaj, šta Dilas ima s tim?

TEOFIL PANČIĆ:

Znači, ubuduće, neodređeni broj godina, ti ne možeš nijednu bitnu stvar da uradiš mimo, a kamoli protiv volje Borisa Tadića. Ali, bojim se da je problem s njim u tome što on čas misli ovako, čas onako, što i sam nema dovoljno konzistentnu viziju budućnosti. Ponekad ti se učini da stvarno živi u iluziji da on može da vrati Kosovo. Kad ga suočiš sa ovima koji su na desnoj strani, ti ga vidiš kao jednog političara koji ipak zna šta radi. Međutim, kad ga lišiš tog kontrasta - a to je sada slučaj sa opozicijom koja je neozbiljna, nemoćna, bedna u svakom mogućem smislu, znači, on je sam, ima široko polje, može da radi šta hoće - on počne da baulja. Naš problem je što ne znamo da li onaj ko realno kreira politiku Srbije, a politika Srbije je jednako spoljna

politika Srbije, u svakom trenutku, vrlo precizno, zna šta radi. Činjenica da Jeremić jeremiše na ovaj način izaziva u tebi krajnju skepsu. Dobro, tu je, naravno, i ona teorija da je Jeremić postavljen tu zato da bi privlačio lošu energiju i da bi oslobađao Tadića. Ali čak i ako je to tačno ne znam da li treba tome da se radujem.

Ono najgore nasleđe Miloševićeve epohe je patriotizam pretvoren u profesiju ili, tačnije, neku vrstu transprofesije. Znači, ta transprofesija se provlači kroz sve profesije, pa tako postoji patriotski način da budeš plivač, patriotski način da budeš teniser, patriotski način da budeš železničar, a to da budeš železničar na patriotski način ne znači da su ti vozovi tačni i čisti, nego znači da ima da sprečiš da kosovsko, ili koje je već, udruženje železničara uđe u neku međunarodnu železničku federaciju. Sve dok je tako, sve dok neko može da bude profesionalni ili honorarni patriota, tebi je jasno da društvo sebe i dalje vidi u nekim pretpolitičkim kategorijama. Posao železničara nije da se bavi time da li je Kosovo nezavisno ili nije, kao što to nije posao tenisera, nego je posao železničara da ima dobre vozove a tenisera da osvaja teniske turnire. Međutim, ti ne možeš to da uradiš u društvu koje je i dalje tako postavljeno da smo svi mi u svojim poslovima bazično amateri a da smo najveći stručnjaci za oblasti patriotizma, srpstva, srbovanja, da je to naš jedini pravi zadatak u kosmosu. To znači da se nismo odmakli od onoga Koštuničinog da, kako ono beše, Srbinu kad se rodi prva reč i misao bude Kosovo plus Metohija.

Ono besramno stvorenje koje je od valjda 1993. do 5. oktobra 2000. bilo direktor Studentskog kulturnog centra u ime SPS, čovek koji je planski urnisao instituciju koja je bila pojam za nekoliko generacija, svega najboljeg, najaktivnijeg, najlepšeg, najprogressivnijeg što je nudio Beograd, što je bila neka urbana kultura, čovek koji je od tog SKC-a napravio zabavište za debilni podmladak SPS devedesetih - on, taj isti čovek, treba ponovo da bude direktor te iste institucije?! E, to je takav šamar, to je takva pljuska na nekom simboličkom nivou da prosto ne mogu da verujem da su oni bili do te mere drski i da im je to tako 'ladno prošlo. A naravno, prošlo im je zato što se tu ne vrti neka mega-giga lova, pa što sad da se zameraš koalicionim partnerima, dragim socijalistima, zbog takve sitnice. Ako oni hoće da SKC bude njihov, neka im bude, nije važno, bože moj. Da je to neki NIS, EPS i tako dalje onda bismo mi drugačije razgovarali, ali pošto je to samo tamo neki SKC onda... To je kao da zamisliš da B92 u međuvremenu nije

privatizovan, pa da vrate onog tipa sa onom maramom, Nikačevića, da bude direktor B92 ili glavni urednik, šta je već bio. I da kažu, evo, mi smo napravili koalicionu preraspodelu, pa nek' se lepo vrati on, pa onaj Nemanja, onaj simpatični mladić...

To te poražava jer na tim primerima vidiš koliko je mnogo ljudi čak i na takozvanoj demokratskoj strani političkog spektra koji elementarno ne kapiraju o čemu se radi, koji ne kapiraju u čemu je bio problem sa devedesetim, šta je to što je toliko smrdelo devedesetih. Sve što oni znaju je da nešto ne valja zato što oni nisu bili na vlasti nego je bio neko drugi. E, to je ono strašno. Možda sam ja malo subjektivan, znam da nekoj najširoj publici nije najvažnija stvar na svetu ko je u SKC-u direktor, ali ja govorim na nivou nekih simboličkih poruka. Kao što je veoma jasna poruka, uostalom, bilo i to što Ministarstvo prosvete, a koliko ja znam SKC je pod jurisdikcijom Ministarstva prosvete a ne Ministarstva kulture, da to Ministarstvo prosvete vodi kadar SPS. Znači da Demokratskoj stranci i ostalima to jednostavno uopšte nije bilo posebno bitno u životu, tamo neka prosveta, da bi oni insistirali na tome da tu dođe njihov ministar, kao što su insistirali za neke druge mnogo lukrativnije resore.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Teofil Pančić, a imali smo puno telefonskih poziva i ljudi su bili u pravu, ja sam napravila grešku, izvinjavam se, dakle, Bojan Krišto nije direktor JAT-a nego direktor Aerodroma Beograd. Ojadio je dakle Aerodrom Beograd, a ne JAT, ali da ne bi bilo zabune, ubuduće ćemo ga zvati mali od piste.

U nastavku Peščanika slušaćete Bojana Bajića. Bojan Bajić je inače iz Ruda, iz istočne Bosne i Hercegovine, on je jedan od osnivača i predsednik Naše stranke koja deluje na teritoriji cele Bosne i Hercegovine. To je neka vrsta građanskog saveza Bosne i Hercegovine. Inače, pre nekoliko dana obeleženo je 13 godina od kako je potpisan Dejtonski sporazum, međutim, on je ovih dana u Bosni i Hercegovini obeležen oštrim sukobom Dodika i zamenika međunarodnog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, Gregorijana. Štaviše, Dodik je sudu podneo krivičnu prijavu protiv Gregorijana i još osam osoba zbog, kako je rekao, zločinačkog udruživanja protiv Republike Srpske. Mi smo sa Bojanom Bajićem razgovarali pre nekoliko dana, kada se ovaj sukob još

nije rasplamsao, ali videćete da su teme iste i glavni junak Bojanove priče biće upravo gospodin Dodik.

BOJAN BAJIĆ:

Republika Srpska je jedno s obzirom na ono što piše u Dejtonu, a drugo je ono šta je Republika Srpska u percepciji naroda. U Dejtonu se kaže da je Republika Srpska entitet u okviru Bosne i Hercegovine i da je Bosna i Hercegovina međunarodno priznata suverena država. Istina je da su 1995. srpski lideri, koji su tokom rata stvarali nezavisnu državu Republiku Srpsku i koji su tu državu obećali narodu i počinili na tom putu niz zločina i svega onoga što je civilizacijski neprihvatljivo, došli u poziciju da potpisujući Dejtonski sporazum kapituliraju pred činjenicom da to nije država. I odustali su od toga suštinski. Međutim, ono od čega nisu nikad odustali jeste da, od 1995. naovamo, vode propagandu da su oni u stvari dobili državu i da je samo pitanje trenutka kada će to postati realnost. Propagandu su pojačavali uvijek u onim trenucima kada su morali da prenesu neke nadležnosti na Bosnu i Hercegovinu, kao što je predviđeno Dejtonom. Od 1995. do danas se država Bosna i Hercegovina sređuje, prenose se nadležnosti. Recimo, samoproglašena Republika Srpska, iako nije bila priznata, imala je tokom rata i ministarstvo vanjskih poslova, vojsku, sve je imala. Onda je 2004. ili 2005. reformisana vojska. Znači, Republika Srpska je imala VRS, Vojsku Republike Srpske, ali sad je vojska na državnom nivou. Pasoši, lične karte - svi smo državljani Bosne i Hercegovine, masa tih stvari je prešla na nivo Bosne i Hercegovine. Dakle, i Republika Srpska je samo jedna organizaciona forma unutar države Bosne i Hercegovine, međutim, to većina stanovništva još uvijek ne može da shvati zbog konstantne propagande vlasti koja ide u suprotnom pravcu. Dok je sve više i više nadležnosti prenošeno na nivo Bosne i Hercegovine, narod je sve više i više tonuo u zabludu koju je širila medijska propaganda, da će se oni pripojiti Srbiji. Dolaskom Dodika 2006. te zablude su se ponovo počele povećavati, tako da je on zaista uspio da ponovo, dakle, mentalno odvoji Srbe od ideje Bosne i Hercegovine i da ih ponovo drži u nekom vakuumu koji se zove nezavisnost i pripojenje Srbiji. Tako da je danas, zapravo, Milorad Dodik kočničar napretka u BiH, i ovo što mu se sprema iz međunarodne zajednice je ono jedino što, po mojoj proceni, može imati uticaj na njega. Unutrašnji politički proces, prirodni pritisak iznutra ne može njega više pomesti.

Ako samo površno pogledate, videćete da u BiH postoji konflikt između, recimo, srpskih i bošnjačkih lidera. Najpoznatiji konflikt je između Harisa Silajdžića i Milorada Dodika, oni su doveli BiH čak u situaciju teške krize prošle godine, kada je 80% stanovništva u anketama izjavilo da je rat moguć. A kad 80% ljudi misli da je rat moguć, onda vam nedostaje samo varnica i vi imate rat. E, sad, cijelo to vreme vi biste pomislili da Srbi i Hrvati uopšte ne saraduju i da se ti političari drže na nišanu, ali ne, zapravo, cijelo to vreme u parlamentu BiH i SNSD i Milorad Dodik i Stranka za BiH, lider Haris Silajdžić, sjede u koaliciji u parlamentarnoj Skupštini BiH, i potpuno normalno su Haris Silajdžić i njegova stranka glasali da Nikola Špirić bude predsjedavajući Vijeća ministara i stranke SNSD, a on je u totalnom ratu sa SNSD. Tako da oni potpuno normalno sjede u vladajućoj koaliciji i samo su, dakle, podijelili svoje teritorije. Dodik priča o investicijama i trošenju budžeta na svojoj teritoriji, a Haris Silajdžić na svojoj i to su ipak samo povezane strukture u vlasti koje rade u interesu svojih preduzeća i oligarhija koje oko njih postoje.

Recimo, sada je poznata afera oko gradnje puteva. Već šest godina se pravi autoput Banjaluka-Gradiška. Napravljeno je dosad samo nešto manje od 6 kilometara. Jedan opozicioni lider je izjavio da je za 5,7 godina napravljeno 5,7 kilometara autoputa i taj autoput po kilometru košta 22 miliona maraka. Prosječna cijena autoputa u Hrvatskoj je 11 ili 12 miliona maraka, a autoput koji se gradi od Sarajeva prema Zenici, u federalnom dijelu, košta 7 miliona maraka po kilometru. Dakle, Dodik u RS pravi autoput po cijeni od 22 miliona maraka po kilometru, a to sve radi ta čuvena firma Integra iz Banjaluke, vlasnik Stanković, i neki njegov kum, oni apsolutno sve rade. Oni popravljaju svaki tunel, svaki put, svaku zgradu i tako dalje. Poznati su po tome da sa Vladom RS potpisuju ugovore. Taj Integral inženjering, recimo, gradio je zgradu Vlade. Osnovni ugovor je bio 34 miliona maraka, a aneksima je ta vrednost izašla na 230 miliona maraka. Ili, ima drugih primjera. Recimo, poslić od 400.000 maraka, oni pobjede na tenderu kao najjeftiniji izvođači radova, za dvije godine do završetka radova cena aneksima poraste na 8,5 miliona.

Mislim, to je opštepoznata stvar, da se može aneksom promeniti osnovni ugovor za nekih dvadesetak procenata, ali da vi sa 30 miliona odete na 230! Tako da je to sve u startu poprilično sumnjivo i u posljednje vreme smo imali situaciju da je državna agencija za istragu

i zaštitu, SIPA, istraživala pitanje tih tendera i donijela odluku da uzme dokumentaciju iz Vlade. Imao sam tu informaciju ranije da je toga dana, kad je SIPA trebala da dođe u zgradu Vlade da preuzme dokumentaciju, objavljeno u javnosti da je u zgradi Vlade postavljena bomba i onda je policija Republike Srpske bukvalno blokirala cijelu Banjaluku bornim kolima, što je zapravo bio signal i timu OHR-a za istrage i zaštitu i državnoj agenciji da se ne igraju s tim. I onda je Dodik nakon toga krenuo da daje stvarno dramatične izjave, počev od toga da će sledeći put kad SIPA dođe u Republiku Srpsku da bilo koga privede, jer su pre toga priveli nekog policajca, da će ih vezane vratiti u Sarajevo! Te izjave govore da se on stvarno nalazi u stanju neke teške histerije, jer zašto bi jedan političar koji je predsjednik Vlade izjavio tako nešto? Znači, ili nije normalan ili zapravo pravi šou da nikad ne bi došlo do tih istraga.

Istočni deo Republike Srpske je već osiromašio sa stanovništvom, puno ih se iseljava u Srbiju i veliki broj ljudi radi nešto u Srbiji ili u Crnoj Gori, na nekim građevinama ili beru maline, tako da, iz te perspektive, kad vidim koliko ljudi odlazi da radi u Srbiju, stičem dojam da je ta Srbija dobra. Znam da nije tako, ali oni jednostavno negdje odlaze i zarađuju u Srbiji, što u Republici Srpskoj nije moguće. Tamo su glavni poslovi sa šumom, čak i Mladen Ivanić, bivši premijer RS i predsednik Partije demokratskog progresa, ima neke procese, na prvostepenom suđenju je osuđen kao kriv za nekakve malverzacije oko šume, tako da je šuma izvor nekog bogatstva.

Na Jahorini ima nešto turizma i u zapadnom dijelu Republike Srpske, Banjaluka, Laktaši, tu se nešto radi, oni su na dobroj poziciji. Blizina autoputa, pa neke tranzitne robe koje idu prema Sarajevu i dalje prema jugu, tu se otvaraju neke firme sa distributivnim centrima. Inače, generalno, privreda u RS je u rasulu, iako nas Vlada RS uporno ubjeđuje da smo mi bolji entitet. Tamo se sve svodi na konkurenciju dva entiteta, Republike Srpske i Federacije. Njih uopšte ne interesuje da li mi kao zemlja propadamo, da li smo iza Albanije, njima je bitno da li je uspješniji jedan ili drugi entitet. Ta Dodikova propaganda stalno govori o investicijama, a, recimo, u prvih šest meseci ove godine ukupne investicije su u BiH bile 300 miliona, što je jako malo. Ako uporedite, samo opština Indija u Srbiji je privukla 300-400 miliona investicija. Dakle, Bosna je u prvih šest meseci imala 300 miliona, od toga je 270 miliona investirano u Federaciju a 30 u Republiku Srpsku,

pri čemu je, čini mi se, Srbija investirala nekih tridesetak miliona, od čega, opet, preko 20 miliona isto u Federaciju. A nas Dodikova propaganda uporno ubjeđuje da smo bolji od njih, da smo ljepši, da smo pametniji, da bolje živimo. To su sada stvarno neke kritične faze Dodikove vlasti. Sjećam se da je i Milošević imao tu eru medijskog prikazivanja kako teče med i mleko.

Srbi u BiH sjede na dve stolice. Jedna je Srbija, očekuješ nešto, nejasna ti je slika šta će tu biti. S druge strane, osećaš da si primoran na nešto u Bosni. I onda ne možeš da definišeš ni strateške ni nacionalne interese. I zato imaš ove aktuelne političare koji mešetare u tom među-prostoru, i zato oni ne moraju puno da odgovaraju na pitanja poput, recimo, koliko su ekonomski uspešni ili nisu, jer oni mogu da mešetare između te dvije nejasne vizije budućnosti i da, kao, brane nas od nekoga. A naročito je Dodik sad u fazi u kojoj mu treba neprijatelj. Neprijatelj u vidu Harisa Silajdžića mu je bio super, on se, kao, non-stop branio od njega. Ali je Silajdžić sad totalno posrnuo na izborima, tako da je Dodik izgubio tog neprijatelja, pa pribegava drugim teorijama - o strašnom islamskom terorizmu, o nedefinisanim planovima iz Sarajeva, Al Džazira, Al Kaida i tako dalje. On pliva na toj proizvodnji straha i kolektivne histerije, ali ono što ostaje konstantni problem je to što se ne shvata da je neminovnost da bosanski Srbi kao autohton narod u Bosni grade upravo Bosnu i Hercegovinu. Oni neprekidno koče prenos neke nadležnosti sa entiteta na državu. Ako vi non-stop kočite prenos neke nadležnosti sa entiteta na državu, i svaki taj prenos nadležnosti traje, recimo, po godinu ili dvije, to znači da će naš proces evropske integracije trajati 150 godina.

Ova ustavna struktura je, dakle, vrlo komplikovana, jer imate situaciju da, recimo, predsedavajući Vijeća ministara, Nikola Špirić, na državnom nivou potpiše nešto sa Olijem Renom, ali Evropa nije sigurna da je on potpisao u ime države, jer federalni premijer Nedžad Branković i entitetski Milorad Dodik mogu da kažu "mi to nećemo". Zato je neophodno da se ojača država Bosna i Hercegovina i da ona po vertikali, do lokalnog nivoa, može da sprovede bilo kakav potpisan ugovor sa Evropom, što sada nije u poziciji. I dakle, ta neminovnost nikako ne može da proдре u svijest bosanskih Srba jer im se podgrevaju nade. Kao, sačekajte, strpите se, kad-tad ćemo da se odvojimo, da se otcijepimo, da se spojimo sa braćom preko Drine - što se neće nikad desiti. Otud taj vakuum i ta kočnica.

U ovim poslednjim dokumentima koje su potpisali evropski lideri jasno je da je sad međunarodna zajednica shvatila da prirodni politički proces u Bosni i Hercegovini neće uspjeti, da u ovom momentu nema zajedničke vizije budućnosti, evropske vizije budućnosti, da konsenzus neće tu zemlju da pokrene napred. Dakle, uvidjeli su da je nemoguć princip mrkve i štapa kao u Srbiji - uhapsite Karadžića, Mladića i mi ćemo dati Sporazum, daćemo vam vizne olakšice. I onda se u zemlji vodi bitka i rasprava da li će to da se desi. I ako prevagnu snage da uhapsе Karadžića, onda se ide dalje. U Bosni je to nemoguće, ta je struktura toliko komplikovana da, ako najobičniju veterinarsku stanicu ustrojite na takav način kako je ustrojena Bosna i Hercegovina, ona neće moći da funkcioniše. Zato će sad prema Bosni i Hercegovini da primjene pristup povećanog angažmana Evropske komisije, Evropske unije, na pitanju integracija Bosne i Hercegovine. Sad će se Dodik naći u škripcu, jer će morati nastaviti prenos nadležnosti na državni nivo, ali će biti u velikom problemu kako to da objasni javnosti, jer je on bio jako radikaln u svojim izjavama. Tako da će biti vrlo interesantno to posmatrati.

Odlazak ljudi iz Bosne i Hercegovine više je izražen kod Srba i Hrvata nego kod Bošnjaka. Ima nekoliko stvari koje su u Bosni, kao verovatno i u svim ostalim državama, potrebne da bi ljudi ostali. Treba da bude dobra ekonomska situacija, treba da volite tu zemlju i da možda imate malo manje šansi da negde lako odete. Evo, napraviću uporednu analizu Srba i Bošnjaka. Znači, javni kurs, javna politika kod Srba jeste da se odbija Bosna i Hercegovina i da se ona ne voli. Dakle, možemo reći da Srbi u velikom procentu, preko 90%, ne vole Bosnu i Hercegovinu, dok Bošnjaci vole Bosnu i Hercegovinu. Druga stvar je da Srbi mogu lako da odu iz Bosne i Hercegovine, imaju Srbiju, a Bošnjaci ne mogu tako lako. Znači, da bi jedan Bošnjak otišao, ne znam, u Austriju, Njemačku, ili na kraju krajeva u Tursku, nije to tako lako kao meni otići iz Rudog u Priboj da živim. Jer, pošto svi Srbi imaju državljanstvo Srbije, vi jedan dan možete da živite u Zvorniku i da radite, sutra se preselite u Čačak, uzmete ličnu kartu i gotovo. Dakle, to je druga dimenzija, da Srbi imaju rezervnu opciju, a treća dimenzija je da se generalno u Bosni i Hercegovini loše živi, loša je ekonomska situacija.

Kad to sve stavite na papir - svima je loše, ali po pitanju ostanka je malo lošije Srbima i Hrvatima, jer ne vole Bosnu i Hercegovinu i imaju

rezervnu državu. Srbi ne prihvataju Bosnu i Hercegovinu kao svoju državu, a imate staru pravoslavnu crkvu u Sarajevu iz 13. vijeka. Aktuelna srpska politika u Republici Srpskoj to potpuno zanemaruje, negira, gradi mržnju prema Sarajevu. To je potpuno suluda politika i ne mogu da shvatim tu histeriju. Pazite, imate histeričnu podršku Srba iz Republike Srpske Srbiji povodom Kosova, a s druge strane, imate Dabrobosansku mitropoliju u Sarajevu staru 700 godina, i to, kao, treba da odbaciš. Tako da to iseljavanje iz istočne Republike Srpske, zbog kojeg vrištim i apelujem već godinama, suštinski ugrožava srpski nacionalni interes u Bosni i Hercegovini. Ako srpska politička elita bude i dalje propagirala odbacivanje, gajenje mržnje prema BiH to će stopostotno uništavati srpski nacionalni interes u BiH.

Pazite, ja inače dolazim iz te neke građanske sredine, ali dolazim iz Bosne, iz specifične države i prinuđen sam da govorim o ovim kategorijama, Srbi, Hrvati, Bošnjaci, to je politička realnost, iako bi moja želja bila da to bude građansko društvo i tako dalje. Međutim, za dvadeset godina će Bošnjaka, kojih je sad 55%, biti 70% u BiH, dok će Srbi da spadnu na nekih 18% i Hrvati na 7-8%. E, sad, ne može ovo da se prevede kao kritika bošnjačke politike ili kao nekakva teorija zavjere koju navodno oni stvaraju. Ne, ovo je apsolutno greška pozicioniranja interesa od strane srpske političke elite. Srbija mora biti svjesna ovih činjenica o kojima govorim i mora, dakle, podržati to okretanje bosanskih Srba ka BiH, jer vi imate entitetsku liniju u BiH, a s one strane entitetske linije su ostali, recimo, Drvar, Grahovo, Glamoč... A šta je manastir Studenica na Kosovu, manastir Žitomislić u Mostaru, manastir Gračanica u Šekovićima od kralja iz doba Nemanjića? Ne mogu uopšte da shvatim tu neku histeričnu ljubav prema Kosovu, a odbacivanje jednog Sarajeva u kome je taj kulturni život i tradicija Srba zajedno sa Bošnjacima, Hrvatima, Jevrejima i svim ostalim, bila jedan dodatak kulturi ovih prostora. Svega toga se odricati je suludo.

Recimo, 4.000 ljudi sa Pala je zaposleno u federalnom Sarajevu, svaki dan tih 4.000 ljudi ide s Pala u Sarajevo da radi. U nekoj anketi oni će reći da mrze Bošnjake i Sarajevo, ali sama činjenica da idu dole da rade govori o njihovom stavu. Znači, da su oni tamo fanatici Hamasa oni ne bi otišli da rade u Sarajevo. S druge strane, primećujem recimo da iz Rudog, koji je na samoj granici sa Srbijom, a od Sarajeva udaljeno 130 kilometara, odlaze ljudi u to omraženo Sarajevo. Djeca iz Rudog su

počela upisivati fakultete u Sarajevu. Tako da mislim da je Bosna u prednosti u odnosu na Srbiju u smislu stvaranja te svijesti, jer vi ste u Bosni ipak primorani da se vidite s onim drugim i drugačijim i da, hteli ne hteli, ostvarite neku komunikaciju. U Bosni se Srbi, Hrvati i Bošnjaci dobro poznaju između sebe. Međutim, u određenom trenutku je ta glavna politika počela da promovise mržnju i razdvajanje, pa smo sad na tom fonu mržnje.

Ali sama činjenica da se mi dobro poznajemo stavlja nas i ispred Srbije, a možda i Hrvatske, jer, znate šta, neki klinac u Čačku možda nema šanse da vidi Muslimana ili Hrvata. On stvara nekakve psihološke slike o njemu, njemu je neko možda rekao da ovaj ima rogove, da će ga ubiti čim ga sretne, a to je mnogo opasnije. Dakle, mi se poznajemo i, kao što je Bosna iz neke ere mode multietničkih brakova u vreme komunizma došla u ovu eru, vjerujte mi da će, ako se prilike stabilizuju, ako bude rastao standard, to naše poznavanje biti pravi multietnički produkt koji ćemo moći da izvozimo iz Bosne. Dakle, samo je bitno da nam ostane taj nivo stabilnosti, da nema sukoba. Kao nevladina organizacija mi smo dosta radili na tome, mi smo prvi put uzeli da napravimo eskurziju, pun autobus - meni je strašno da budem tako brutalan, ali to su činjenice - pun autobus djece Srba iz Rudog i htjeli smo napraviti eskurziju negdje u Federaciju. Onda smo odlučili da idemo u Bihać i Veliku Kladašu, povelili smo djecu, prvi put došli u Sarajevo, pa su nas djeca pitala "koji je ovo ovdje objekat?", ja kažem da je to srpska pravoslavna crkva, on pita kad je obnovljena, ja kažem da je napravljena 1879 ali on opet pita "ne, ne, kada je ovo posle rata napravljeno?" i ja kažem da nije ni bila srušena. Znači, djeca su se začudila da to nije bilo srušeno. Onda smo ih odveli u Bihać, pa se tamo za vikend družili sa djecom koja su 99% Bošnjaci, Muslimani. Poslije su stigle prve čestitke za Vaskrs i Božić iz Bihaća u Rudo i to je bila velika vijest u Rudom.

Međunacionalno poznavanje u Bosni je veoma duboko poznavanje sa iskustvima najvećeg krvoprolića na svijetu. Znači, znamo se i iz najvećeg krvoprolića, znamo se iz ere 70% mješovitih brakova u Zenici prije rata, toliko se znamo da ćemo ako budemo pametni da to znanje izvozimo i u Švedsku, koja sad tek shvata šta su Turci. Mislim da ćemo na tom polju mi brže napredovati u odnosu na Srbiju i Hrvatsku, i u smislu otrežnjenja, samo što se ta jednonacionalnost u Hrvatskoj i donekle u Srbiji sada manje reflektuje kao problem nego što je kod nas

slučaj. Ali kad pređemo u sledeću fazu, ostaje vaš problem, recimo, odnosa Srbije i Hrvatske, ostaje preispitivanje i tako dalje.

SVETLANA LUKIĆ: *U nastavku emisije govoriće pozorišni kritičar i teatrolog Ivan Medenica. Ivan Medenica takođe na Fakultetu dramskih umetnosti predaje predmet Istorija svetske drame i pozorišta.*

IVAN MEDENICA: Pridruživanje Evropskoj uniji je, kako smo to govorili ranije, revolucija koja teče, to je zapravo jedan proces koji nema svoju finalizaciju. Ja sam sada na Fakultetu dramskih umetnosti, gde radim, izašao iz procesa pridruživanja Evropi na akademskom nivou, dakle, sređivali smo materijale za akreditaciju Fakulteta po bolonjskom procesu. Iz tog malog iskustva sam shvatio da ni prelazak na bolonjski sistem nije proces koji se može finalizovati, dovršiti, da je i on trajno stanje, kao što je trajno stanje i pridruživanje cele zemlje EU i njenim standardima. Mislim da se u poslednjem periodu zapravo pokazalo da mi kao građani očigledno nismo bili dovoljno informisani, svesno ili ne, šta su sve zahtevi koji se postavljaju pred ovu zemlju za ulazak u EU. Ta cela priča se svodila na to da li ćemo da završimo saradnju sa Haškim tribunalom, da li ćemo da pohapsimo preostale optužene za ratne zločine. Čini mi se da tu sada postoji izvestan pomak, boljitak, da je stvorena neka vrsta političkog konsenzusa da saradnju sa Hagom treba završiti, ali ono što je suštinski problem jeste da je Hag samo jedan od uslova. Nije stvar u tome da Evropa nama stalno ispostavlja neke nove uslove, da smo mi na nekom kratkom lancu koji se polako popušta ili zateže, nego da taj set zahteva postoji sve vreme. Ili naša politička elita toga nije bila svesna, ili je oni, iz ovog ili onog razloga, nisu delili sa građanima, ili mi nismo bili dovoljno informisani o tome. Zato je u poslednjih nekoliko nedelja i meseci sve više priče o nekim možda i značajnijim, suštinskim zahtevima i uslovima za ulazak u EU - jer ovo što u vezi sa Hagom treba da ispunimo su vrlo ekskluzivni zahtevi koje je samo Srbija morala da ispunji, samo je Srbija ratovala i ima nasleđe ratnih zločina - a drugo su zahtevi koje su sve zemlje koje su ulazile u EU morale da ispunje.

A to su zaista neke suštinske stvari, i mene to kao građanina veoma, veoma interesuje, jer živimo u zemlji gde je bliskost sa vlašću očigledno vrlo bitan faktor životnog standarda. Znači, da se eufemistički izrazim, korupcija je, da ne otkrivamo toplu vodu,

apsolutno u svim segmentima društva i zapravo imate koncept političke elite koji je koncept lične koristi. Poslednjih nedelja i meseci već imamo neke izjave predsednika države i drugih zvaničnika koje sugerišu mogućnost preispitivanja našeg evropskog puta ili bar relativizovanja određenih aspekata - da li su sad baš rokovi prioritet, da li je nama važno da što pre uđemo u Evropu ili što kvalitetnije... Ne vidim zašto bi se to postavilo kao alternativa, treba da uđemo i što pre i što kvalitetnije. E, sad, šta to znači? Da li to znači da je naša politička elita shvatila realnost, shvatila nešto što pre nije znala? Onda je odgovorna što nije znala. To je jedan princip grčke tragedije, da ne ulazim sad u moju struku, ali junak je kriv zato što je nešto uradio iz neznanja. Znači, oni su odgovorni ukoliko to nisu znali, a teško je poverovati da nisu znali. O čemu se tu sad zapravo radi, da li njima možda ne odgovaraju ti suštinski uslovi sa kojima ova država treba da se suoči, da li njima ne odgovara borba protiv korupcije, pa se sad pravi neka izlazna strategija?

Činjenica je, s druge strane, da se i EU menja i da se možda ne iznose novi zahtevi, ali na neki način uvode novi kriterijumi, zaoštravaju postojeći kriterijumi, što je sasvim normalna stvar. I opet treba biti paranoičan, čemu smo mi skloni, pa u tome videti neku zaveru protiv nas. Nije to nikakva zavera, EU je pred brojnim izazovima, od međunarodne finansijske ekonomske krize do sudbine Lisabonskog sporazuma i do očigledno lošeg iskustva koje imaju sa Bugarskom i Rumunijom, sa zemljama koje su primljene u poslednjem turnusu i očigledno malo pre vremena. Ti si mi rekla, nisam znao za to, da je Rumunija kažnjena, udarena po džepu, da neće dobiti određene donacije jer nije ispunila određene uslove baš u pogledu borbe protiv korupcije. Dakle, njima nisu potrebne nova Rumunija i Bugarska, nego će ako budu primali naredni paket, a to je zapadni Balkan, bogami da traže zadovoljavanje svih kriterijuma. I to je sasvim normalno, ne znam zbog čega bismo mi to shvatali kao nešto što je udar na nas. Sa svakom novom generacijom studenata ja menjam kriterijume u skladu sa iskustvom koje sam imao sa prethodnom generacijom, podižem kriterijume, zaoštravam, ublažavam ukoliko je iskustvo sa prethodnom generacijom bilo pozitivno i tako dalje. Na to moramo da budemo spremni.

Znamo da je trebalo do Nove godine da se usvoji određeni set zakona koji nas približavaju EU, mislim da se čak pominjao neki broj od 50

zakona i tu jako kasnimo. I onda se kaže da se kasni zbog opstrukcije opozicije u parlamentu. Sećam se kad je ta priča počela, negde početkom jeseni ili krajem leta, kada je konačno parlament završio sa svojim godišnjim odmorima, tada je da li predsednica parlamenta ili neko drugi najavio da će do januara meseca biti izglasane promene poslovnika. Zašto do januara meseca? Dakle, to je trebalo uraditi po apsolutno hitnom postupku, kao što je ono Putin po hitnom postupku za tri nedelje promenio Ustav Rusije. Pa, ako je Putin mogao kroz, pretpostavljam, nekakvu demokratsku proceduru da promeni Ustav Rusije, e pa onda je i naš parlament mogao po hitnom postupku do početka oktobra meseca. Nije problem u opoziciji koja opstruira, nego u vladajućoj većini što to nije postavila kao prioritet. Kao laik mogu da sagledam kakav je red poteza i šta su prioriteti. Je li nam prioritet da do Nove godine usvojimo 50 zakona da bismo stvorili preduslove za preduslove ulaska u EU? Da li nam opozicija to onemogućava? Da li nam promena poslovnika omogućava da onemogućimo opoziciju u opstrukciji? Dakle, promena poslovnika po hitnom postupku. Kažem, meni je kao laiku u septembru mesecu bila neverovatna izjava da mora da se čeka januar da bi se promenio poslovnik. Ili neko to ne želi ili su, brate, nesposobni. Jer mi kao građani možemo da vidimo kako bi taj red poteza trebalo da izgleda, a oni čekaju kraj godine, pa će da se češu jer, eto, bože moj, nismo usvojili toliko zakona, a trebalo je.

Opet se vraćamo, čini mi se, na isto - da je ta priča o saradnji sa Haškim sudom zapravo jedno dobro demagoško polje, ili demagoško sredstvo, da se ne suočavamo sa onim još bitnijim, suštinskim uslovima. Ovo je, kako bih vam rekao, kao neki preduslov, poput onoga: neću da pustim dete za sto ako ne opere ruke, a onda se zna i kako za stolom treba da se ponaša, kako da drži escajg, kako da kaže "hvala lepo", "molim", "možete li mi dodati" i tako dalje. Dakle, ceo ritual obedovanja podrazumeva određeni set normi gde je pranje ruku samo evidentan preduslov. E, sada, mi ili toga nismo svesni ili smo, što je vrlo tipično za nas, šibicari - pošto smo u pogledu pranja ruku ipak pokazali neki napredak, oprali smo levu šaku, ali desna nam je još uvek prljava, pa se onda hvalimo tom levom šakom, zanemarujući činjenicu da desnu još nismo oprali, ali dobro, to je samo pitanje vremena. Zašto to baš toliko traje to niko ne može da nam objasni, ali se na tome insistira, a potpuno se zanemaruju svi oni lepi maniri koje treba da pokažeš tokom samoga obeda.

Tu se postavljaju još dva pitanja. Prvo, zašto je i dalje toliki problem hapšenja Ratka Mladića, a drugo, zašto se taj ceo proces ne sagledava mnogo šire i zašto se jasno i glasno ne kaže da je to samo mali uslov, podrazumevajući uslov, da bi smo uopšte o suštinskim uslovima počeli da razgovaramo. To je metafora koja nas prati već godinama, da je ovo opet neki period Vajnmarske republike i da su mogući rikošeti, zaokreti. Znači, u ovoj situaciji kada svi, kao, složno guramo tu evropsku priču, ili bar mejnstrim i glavnicu naše političke elite, Koštuničina opcija deluje gotovo simpatično u svojoj potpunoj apartnosti, ekskluzivnosti. Oni su tako neki pankeri srpske političke scene. Koliko god im ta razbarušenost bila imanentna, ja mislim da je neka rekompozicija političke scene na antievropskim osnovama sasvim moguća. Tako da je situacija dosta delikatna, jer nisam siguran da je ovo društvo autentično želi.

Čak više ni ne govorimo o političkim elitama, nego o društvu u celini, da li ono prepoznaje koje su tekovine kojima se teži? I jednostavno, da li će nas kad uđemo u Evropsku uniju kao rikošet lupiti to što nema svinjokolja, i što se, eto, uništava divna srpska tradicija, pa ne možemo prasiće, gude male, da koljemo i u gepeku prodajemo na Kalenić pijaci. I mislim, umesto da nam se kaže "ljudi, ali time se postižu određeni higijenski uslovi" i druge pozitivne stvari koje uz to idu - ne, ne, ne, time se uništava naša tradicija! Pa, mislim, možda za 90% ljudi tradicija jeste klanje prasića i njihovo držanje u gepeku, moja nije. I ja bih mnogo voleo da moje društvo i moja zemlja živi u onom kontekstu u kojem to nije tradicija.

Potpuno je neverovatno do koje mere je naša vizura lokalna, provincijalna. Uvek dajem primer izbora u Americi, kako su oni medijski praćeni kod nas. Stalno je bilo tih komentara, analiza, da li nam je bolje da to bude Mekejn ili nam je bolje da bude Obama. Naravno, to ima svoju predistoriju - dok su još bili Obama i Klinton u igri, o njoj se, naravno, govorilo sve najstrašnije. Mekejn je desničar, nadovezuje se na politiku Bušovu, Buš je priznao Kosovo i uradio nam sve ovo što nam je uradio, ali Klinton nas je bombardovao, i zato, dakle, Hilari nikako ne sme da postane predsednica, a Bajden mi je krojio politiku u Bosni i direktno je odgovoran za bombardovanje Srba u Bosni. Znači, sve se sagledava iz nekih užasno uskih vizura, a niko ne kaže šta će za svetsku politiku da znači pobeda jednog, odnosno drugog kandidata. Jovan Ćirilov je pre neki dan imao jedan vrlo

simpatičan i tačan komentar u svojoj kolunni u Blicu, gde je rekao: pa, meni je važno šta će svetu doneti pobeda Baraka Obame, a onda se nadam, podrazumevam, da će pre ili kasnije od toga imati korist i srpsko društvo. To je i moja logika, ja sam siguran da će ono bude bolje svetu biti bolje i mojoj zemlji i društvu u kome ja živim. Ali ne, kod nas vlada ona čaršijska svest, to je ono - a znamo mi njegovu strinu!

Onda je odjedanput Manuel šef kabineta, jeste vi znali ikad, jesmo mi znali nekad ko je šef kabineta američkog predsednika? Nikad, dok se sad nije ispostavilo da je šef kabineta iz srpskog kokusa ili već, nije kokus, ne znam koja je tačno ta smešna reč. I sad se raspisaše o njemu, sve smo saznali - iz kakve je porodice, sećam se da je neka mešana jevrejska, kad je prvi put bio u Izraelu, ili nije bio u Izraelu, ko mu je žena, da li je verujuća Jevrejka ili nije itd. A evo sad, kad je Hilari promovisana u državnog sekretara, više ni Manuel ni srpski kokus ne mogu da nam pomognu i svi u čaršiji, naravno, tužno kažu: eto, ništa se neće promeniti, sve će biti po starom. To je do te mere šibicarski, provincijalni, palanački pogled na svet da zaista nemam reči. Možda to delimično može da se objasni činjenicom da smo mi dosta izolovani od nekih tokova, da nam nedostaju informacije, ali opet, postoji taj internet, ko hoće može da se informiše. Pitanje informisanosti je ipak lično pitanje.

Kad posmatrate i ovu divnu decu koja odlaze u svet na neke ekskurzije kao najbolji studenti i kao studenti generacije, što je lepo što se omogućava, meni je užasno tužno i boli me kad se ozareni vrate i kažu: jao, kako je tamo divno, pa znate, ne sme da se pljuje na ulici. Oni percipiraju na tom nekom najbazičnijem nivou, zaista kao neka mala zajednica iz divljine koja nije imala mogućnosti komunikacije sa svetom, a mi koji smo ipak iz nekih starijih generacija ne znamo kako da reagujemo na to. Ali treba biti optimističan, konzumiranjem se stižu navike, o tome smo sigurno već pričali ti i ja. Znači, što više putovanja to ćeš manje biti frustriran i imati problem akomodacije. Treba jesti kavijar da bi čovek zavoleo kavijar, jer ako ti stave čvarke i kavijar verovatno ćeš prvo reći "daj čvarke, znam šta je", a posle desetog konzumiranja kavijara možda će neko reći "ovo je prava stvar". Lično nemam ništa protiv čvaraka, da se razumemo, samo je metafora u pitanju.

E, ali tu se onda vraćamo na ono početno pitanje i zatvaramo krug - da li će politička elita omogućiti ovom društvu da dođemo u situaciju da nema šengenskih viza, da se može redovnije putovati i da se samim tim stiču određene kulturne potrebe koje smo ili izgubili ili čak, nažalost, nikad nismo imali mogućnost ni da ih steknemo. Upravo tu, iz tog razloga, se javlja stravično veliki generacijski jaz. Ja imam trideset i neku godinu i sličniji sistem vrednosti, ovo sad nije nikakva stilska figura, sa ljudima od osamdeset nego sa ljudima od dvadeset. Ja čak mogu i da markiram koje su to generacije, to su godišta negde od 1981-82, do 1991-92, dakle pre svega ljudi rođeni osamdesetih godina. Čini mi se da se posle 5. oktobra ipak malo poboljšavaju i osnovna i srednja škola, i da su kod ove najmlađe generacije klinaca koje sada imaju oko 10-12 godina problemi već manji, da se vidi neki boljitak. Kad oni budu došli na fakultet, to će biti druga priča. Znači, to se bukvalno može generacijski omeđiti.

Naravno, ovo su sve sada generalizacije, ja sam najsrećniji kada vidim da u tim žrtvovanim generacijama imate neke ljude koji su svojim vlastitim naporom, radom na sebi, informacijama koje su sticali putem interneta ili na neki drugi način uspeli da sebe formiraju kao građane sveta i izgrade takav sistem vrednosti, iako možda nikad nisu imali mogućnost da pređu granicu. Ti mladi ljudi od 20 godina koji nisu nikad putovali u inostranstvo, a uspeli su sami ili uz pomoć porodice više nego uz pomoć školskog sistema da se tako formiraju, su moji pravi heroji, junaci, imaju moje najdublje poštovanje, ne samo u školi, na fakultetu, nego i u svakodnevnom životu.

Moj urednik iz Vremena, Nebojša Grujičić, kaže: kao što se dobra kuća ceni po tome u kakvom je stanju kupatilo, tako se, po njemu, a ja se tu potpuno slažem, vlada ceni po tome u kakvom je stanju Ministarstvo za kulturu. Ona vlada koja bude shvatila značaj tog sektora, to je vlada koja strateški razmišlja o boljitku ovog društva. Naravno, ne samo kultura, nego i kultura i prosveta, i nauka, sve to što, hajde da kažemo, spada u društvenu nadgradnju - ali nije to nikakva nadgradnja, to je baza. Tu onda nailazite na nervozu u Demokratskoj stranci kod ljudi koji su bliski toj opciji, oni kažu: pa dobro, pa to ćemo u hodu, čekaj malo, važna su sad ova druga pitanja, ekonomska politika i tako dalje. Apsolutno ne vidim u političkoj eliti oličenoj u Demokratskoj stranci svest o strateškom značaju rada na tom društvenom sektoru, na svemu što znači obrazovanje. To se uostalom vidi i po samoj političkoj eliti

koja ne pravi razliku među emisijama u kojim treba da se pojavljuje, na kojim medijima treba a na kojima ne treba da se pojavljuje, na kojoj vrsti kulturnih ili pseudokulturnih društvenih događaja. Vi imate koketeriju između estrade i politike, dakle, očigledno da oni tu nemaju jasnu sliku ili ih to do te mere ne interesuje, ili će, ako će im to doneti popularnost kod najširih narodnih masa, sedeti u istoj emisiji sa nekim pevaljkama i zapevati, i pričati o takozvanim VIP-temama - a srpska VIP-scena, to je zaista bogu plakati, to je strašno.

Ovo što ću sada reći je, molim vas, metafora, niko ne može sudski da me goni zbog toga, znači, naglašavam da je stilska figura u pitanju - Željku Mitroviću, Lepoj Breni i, kako se zove, gospođi Ražnatović, njima je mesto u nekom kulturnom Hagu, to je nešto što je uspostavilo određeni sistem vrednosti u ovom društvu, hteli mi to da priznamo ili ne. To je nešto po čemu se meri uspešnost, to je nešto što mladim ljudima stvara uzore, modele za identifikaciju i tako dalje. To uopšte nisu naive stvari, nije kriv samo Pink, Grand parada ili kako se zove taj projekat Lepe Brene, tu ima podjednaku odgovornost i B92 sa raznim reality show programima... Znaš šta su ti reality show programi? Pa to je mogućnost da anonimni ljudi od svoje gluposti i prostaštva naprave nešto što će privlačiti najširu moguću pažnju, oni postaju popularni upravo na osnovu svog stravičnog prostaštva, stravičnog neznanja. U jednoj situaciji gde politička elita to ne vidi kao problem i smatra čak da sama može i treba da se pojavljuje u takvim kontekstima, to znači, naravno, da tu nema ni trunčice svesti o značaju svega što smo gore pobrojali, svega što zapravo nije nikakva nadgradnja, a to je suština problema.

Tu se vraćamo na ono pitanje da li je ovo društvo zrelo za prihvatanje evropskih vrednosti, da li ono ima autentičnu potrebu za evropskim vrednostima, jer se u Evropi ipak zna šta je neka elitna kultura, nešto što pozicionira određeno društvo, što ga formira, a šta su tako neki popularni ekscesi za šire narodne mase, ili čak možda i nisu ekscesi, ali jesu neka alternativna kultura. Ta svest kod nas još ne postoji. Evo, ja sam danas radio sa studentima dramu Lorencačo Alfreda de Misea, iz doba francuskog romantizma. Sjajna, komplikovana, složena drama koja igra u Firenci u doba Medičijevih, čija je poenta u tome da kada se ubije tiranin, kao što je to Lorencačo uradio da bi stvorio mogućnost za političku promenu, za slobodu, uspostavljanje republike, u gradu nema nikoga ko će tu šansu iskoristiti. Lorencačo je toga bio svestan, i zato

je kao Hamlet odugovlačio, oklevao. Ispostavlja se i da je Firenca toliko korumpirana, do bebe u kolevcu, da zapravo nije ni zaslužila da bude oslobođena i nije zaslužila iskupljenje. Neću da pravim baš stoprocentnu paralelu, ali mi se čini da se postavlja pitanje da li je srpsko društvo zaslužilo Evropu, čak i ukoliko se stvore svi mogući politički preduslovi. Ali, ovo je vrlo radikalna stav, ja ipak mislim da srpsko društvo jeste zaslužilo Evropu, ali da tu postoji mnogo izazova.

BORA
ĆOSIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U Beograd je sinoć stigao poznati pisac Bora Ćosić, koji već dvadeset godina živi u Berlinu. Večeras u 19 sati on će predstaviti svoju novu knjigu Konzul u Beogradu u galeriji Artget na Trgu Republike. Zamolile smo gospodina Ćosića da nam pročita nekoliko odlomaka iz svoje nove knjige. Prepoznacete Milorada Vučelića, Milovana Danajlića i Borislava Mihajlovića Mihiza.

BORA ĆOSIĆ:

Nikada nisam radio u diplomatiji, prema tome, nisam u stanju da pišem neke nove Embahade, pa ipak, kako već dugo živim izvan zemlje, o svojoj bivšoj domovini razmišljam kao o udaljenom kraju gde sam službovao dosta dugo, a opet, kako ispada, za tu zemlju ostao sam stranac. Ovo su, dakle, moja sećanja, uspomene jednog stranca koji je u sopstvenoj zemlji boravio kao tuđinac. Otuda lica koja će se ovde pojaviti, iako stvarna, mogu delovati kao lutke u panoptikumu i kao marionete jednog teatra davnih događaja u Evropi. Kao kada ostareli diplomat reprodukuje svoje susrete s kojekakvim junacima povijesti dejstvujućim licima jedne istorijske komedije. Većinom, su ovi ljudi mrtvi, ostali, koliko ih još je na životu, mene mrtvacem smatraju. Tako počinje moja hronika, moje Embahade običnog sveta, beogradskog u godinama između 1937. i završne sezone moga života onde, na početku raspada carevine Jugoslavije, socijalističke, početkom devedesetih.

Ručao sam onda jednom u nekoj letnjoj kafanskoj bašti s dva ili tri novinara. Bio je tamo i književnik koji je napisao razobličujuću dramsku igru Hrvatski Faust. Među nama sedeo je takođe čovek iz novina, naoko veoma otvorenih i svakako evropskih pogleda, ali to kako je savladavao on svoj komad prasetine, kako su mu uz britke parole o napretku naše balkanske nahije ispadali komadići mesa iz usta, kako se uopšte razbacivao svojim ždranjem, kao da proždire sve oko sebe, bilo je to za zapamtiti i uzeti u račun kao gorku opomenu. Jer,

samo koju godinu kasnije stao je on na čelo propagandne mašine novog srpskog režima, postao je on jedan od najžešćih ratnih huškača, doglavnik krvavog diktatora koji je uništio zemlju i grad u kome mu je konzulstvo proticalo. Prateći, dakle, pomno kako neko u vašem prisustvu postupa kod jela odvojite ono što otpada na loše navike, nedovoljno vaspitanje i izostanak kućnih uputa, takođe, veoma često u ovim krajevima, pa obratite pažnju na hranjenje koje pojedina osoba preuzima, odajući ovom ionako neizbežno zverskom radnjom zatumljene i opasne virtuelne namisli. Čuvajte se ljudi kojima ispada hrana iz usta u onom zanosu govorenja koje nije tek nevino brbljanje, jer ovaj je budući Gebels Miloševića već onda, za stolom uglavnom pristojnih ljudi, već tada govorio sa tribine jedne brahijalne sile koja će poslati tenkove na vlastitu zemlju i na sopstvene stanovnike. Postoji verovatno u svih naroda takvih osoba spremnih da pojedju svoju okolinu zarad nekog sopstvenog probitka i nekih ličnih strasti, mahom prilično niskih. Pa, uz to urlanje u prilog vlastitoj naciji sopstvenom vođi i tako dalje, uvek stoji i ona sasvim lična pogodnost te očevdne prostitucije. Uz ovo služenje zlu i tamnim silama politike uvek je moguće domoći se svojih revolvera, svojih telohranitelja, svojih automobila i jednog, naravno, apartmana u hotelu Mažestik za potrebe svakodnevnog Erosa. Drugo je pitanje koje su to device bile spremne da u taj magbetski krevet uđu kao u toplu kupku, zar nije i cela populacija moje tadašnje domaje bila polegla pred Erosom sasvim skromnog bankarskog činovnika kome se pričinilo da je na putu napoleonovskom. A moj je poznanik bio lep čovek, silan u svojoj muškosti, pa kako su stvari u toj regiji emocionalno-erotskoj ionako nejasne, možda nije ni čudo da se moć, novac i lepa muškost otkrivala kao izlaz za žensko biće iz jednog grada što je ionako izgubio svoju glavu i svoju dušu.

Ceo taj kasni period pokriva jedna prepiska koju sam vodio sa pesnikom nastanjenim u Francuskoj. To je onaj isti bosjak koji je došao u moj studentski sobičak rešen da u prestonici piše pesme, a da živi prodajući novine na glavnoj ulici. Načinio je on ogroman skok od šumadijskog seljačeta do građanina Evrope, znalca više jezika, prevodioca i pesnika dostatne snage, pa je držeći nekakvu lekturu u provincijskom provansalskom gradu pisao odande zanimljive opaske o tome kako je živeo, a da zapravo tim životom nije nikad bio zadovoljan. Kao da je cela njegova anabaza bila nešto krivo. Ovo je inače redak slučaj u Srba da se pitaju da li to što su postigli i što imaju zaslužili su. To kao upit dolazi u

glavu samo onima čistih moralnih računa, a istovremeno neurotičarima koji nisu načisto šta sa vlastitim životom počiniti. U tome bilo je silne zanimljivosti, jer taj moj nekada dragi sabrat umeo je da iz svoje prirodne šumadijske seljačke nutrine izrudari toliko mudrosti, toliko čistih, umnih i intelektualnih nijansi, jedino što u svim svojim naumima književnim i životnim pokazivao je mnogo stegnutosti, a malo smisla za užitak. Pa je u njemu od godine na godinu bujao nekakav duh što ga je poznati kritičar predvideo, da će taj poet završiti u verskoj bigotnosti. Nažalost, ovo se nije okončalo samo time što je sagrađio crkvu u rodnom selu, nego što ga je zahvatila takva nacionalna euforija koja ne bira pametne ili glupe, pa su joj svi na nesreću izloženi kao u bilo kojoj epidemiji. Onda je moja dugogodišnja briga oko njegovog rada i njegovog života, moje opaske, recimo saveti i predlozi da ne bi trebalo ono što misli da bi trebalo, sve to polako je jenjavalo. Napokon sam izgubio volju da prepisku nastavim. I dalje sećajući se onog mudrog kritičara, konzervativnog, ali tako pronicljivog koji je mome pesniku predviđao da će završiti u manastiru, jer taj čovek boraveći dalje u Francuskoj boravi zapravo u isposničkoj ćeliji svoje uskosti. Zato mi je danas više stalo da ovom ingenioznom kritičaru zabeležim neku vrstu nekrologa, jer ga već davno nema.

Da je o Borislavu Mihajloviću reč svako će se dosetiti, jer nije bilo visprenijeg, drskijeg i nepotkupljivijeg sudije u poslovima književnim od njega, uza svu njegovu dugotrajnu zaslepljenost nacijom, verom, Bogom. Bio je sin prote iz Iriga, bigotan i recimo patrijarhalan, jer ga je pametna supruga morala dvoriti tako da je ručavao mahom u krevetu, a u isti mah bio je vojvođanski bečar, kockar i još ponešto, zato što je i njegova rečenica uz svu briljanciju bila razuzdana kao i on sam. Mihiz, kako bilo je njegovo popularno ime, zapravo je bio jedan duh renesansni samo na način zemlje Panonije. A kako je u toj regiji melanholijska toliko česta, pa je i indeks samoubistava u tih ljudi nesravljivo najviši u Evropi, on je zapravo učinio to isto. Dugo vremena zastupajući nacionalne interese, pa čak i onog sumanutog diktatora koji je te interese prenaduvao do zločina, Mihiz je u jedan mah razumeo da je ušao u krivu ulicu, te je u nekoj sasvim antičkoj epitetimiji okrenuo se prema zidu prestajući da prima prijatelje, da uzima hranu i tako skapao skoro martirski, ne dočekavši kraj one vlasti što ga je zapravo uklonila sa sveta. Dogodilo se, dakle, da stvarni prvosveštenik srpskog nacionalizma bude prognan od sebe sama u onaj manastir iz kojeg nije bilo povratka. Pa mi se čini da se cela tragična povest ove zastranjenosti

nije okončala propašću na mnogobrojnim bojnim poljima, pa čak ni u onoj zatvorskoj ćeliji Den Haga gde je preminuo diktator, nego je ova ideja, ma kako vampirski ponovljiva tu i tamo, preminula u kući na trgu što se dugo zvao po Marksu i Engelsu, jer tu je Mihiz živeo godinama, i onde sam ga mnogo puta slušao u nekad čuveno zanimljivim razgovorima. Čak i kada je više decenija zastupao meni strane zamisli, njega je ipak imalo razloga slušati kao malo koga.

Stojim onda u poslednjoj sceni moje službe na jednoj ulici Beograda dok na njoj izbezumljene polugospođe i razigrana mladež, a zapravo jedini postojeći građani toga grada, bacaju cveće po tenkovima koji su krenuli na Vukovar. To beše lepi grad na Dunavu, varoš naše skupne zemlje, samo što u njemu pretežno živeli su oni donekle različiti ljudi, Hrvati. Tako se provodilo krvoproliće jedne vojske spram vlastite zemlje, a time bila su potpisana i konačna pisma o mome otpustu, moj lični dokument o ostavci. Pa onda ta svetina na onom bregu dedinjskom ispraća zapravo i mene nekuda, samo o tome ne zna ništa, jer koferi koje pakujem tiču se mene samo, a ne nekakvog događaja opšteg. To je jedno lično putešestvije bez povratka i ništa više. Kao da sam imao predati svoju demisiju u nekom nadležstvu, a kada sam se onde pojavio više nije bilo nikog, ni činovnika, ni spisa, ni ičeg drugog do nešto polomljenog nameštaja jednog bivšeg života. Pa, u tom opštem rasulu samo sam se imao povući neopaženo iz one zgrade koja je činila pedeset pet godina mog života.

SVETLANA LUKIĆ:

Pre jedanaest godina Bora Ćosić je, posle velike pauze, posetio Beograd neposredno posle završetka velikih demonstracija 1996-97. godine na koje smo bili toliko ponosni. Čučete kako nas je gospodin Ćosić tada grdio i šta mu je rekao njegov prijatelj Radomir Konstantinović. U ledenoj sali bioskopa Rex sreća su se dva emigranta, jedan pravi i jedan unutrašnji. Boru Ćosića smo jedva nagovorili da doputuje na promociju sopstvenih knjiga, a pristao je samo zato što je na njoj, samo zbog njega, progovorio Rade Konstantinović čiji zavet čutanja pred srpskom javnošću traje od te večeri do danas.

BORA ĆOSIĆ:

Ova odluka da se ne živi na mestu sramote i mestu zločina, jer ovde je zločin zakuvan, nije nikakav imperativ za sve. Ovaj narod ovde mora da čini nešto da bi pokazao svoj otpor. Nešto od toga se zbilo ova tri

meseca dok su ovi ljudi bili na mrazu, samo je to nažalost bilo jalovo, niko se nikad nije setio da kaže: mi ovo činimo ne zato da poboljšamo svoj život i ne znam šta, nego zato da se iskupimo. Mi se sad tu smrzavamo kao što je Vili Brant klekao pred jevrejskim spomenikom, to je osnovni razlog zbog čega je ceo taj bunt propao.

RADOMIR KONSTANTINOVIĆ:

Divno je, i tužno je, i strašno je što se sada ti i ja srećemo posle šest godina neviđenja, šest godina tvoga, ali i moga stranstvovanja, šest godina nacionalističko-rasističkog divljanja ovom zemljom. Divno je, i tužno je, i strašno je, dakle, što se srećemo ovde u ulici Jevrejskoj. Ovde je moja zemlja koju da napustim nikad neću, moja zemlja, Papo Haim, Darvaš Šandor, Kapelan Jakov, sedeo je sa mnom u klupi u III razredu gimnazije, Koen Hajm, nosio naočare sa zlatnim okvirom, Holender Josif, Rubenović Jakov, Džeki, debeli Džeki, dozvoljavao je da ga tapšemo po trbuhu i smeja se u to vreme i sav se tresao, i to je bio veličanstven prizor. I Baruh Isak, Imeju Hashajin, Pinto Isak, Sabo Josif, Tuvi Solomon, Hiršl Martin i najzad Albahari Avram. Njih trinaestorica pobijenih trinaestogodišnjaka, a bilo nas je u razredu ako se ne varam trideset dvoje. Nisu ova deca bila, ona JESU između ostalog i zato što ja jesam, ja sam sad sva ta deca. Tvoj tekst o Dekartovoj smrti koji pisao si u Berlinu, a koji pročitao sam jedne noći u mojoj opusteloj kući u ogromnom uzbuđenju, za mene jeste pre i posle svega ruka prijateljstva pružena preko provalije od šest godina, koje godine strahote i poniženja bile su za mene šest vekova. Posle svega što se ovde dogodilo i pred onim što će, bojim se, tek da nam se dogodi, imperativ prijateljstva jeste jedini naš kategorički imperativ. Deco moja, dajte ruke, držaćemo se za ruke protiv ovoga zla. Nismo sami, mi smo zajedno, Papo Haim, Darvaš Šandor, Kapelan Jakov, Koen Haim, Holender Josif, Rubenović Jakov, Baruh Isak, Imeju Hashajin, Pinto Isak, Sabo Josif, Tuvi Solomon, Hiršl Martin, Albahari Avram, Bora Ćosić, Rade Konstantinović.

SVETLANA LUKIĆ:

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković vas pozdravljaju, doviđenja.

RADOMIR
KONSTANTINOVIĆ

